

NGÖNËN PEPEWER

The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea

NGÖNĒN PEPEWER
The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Weri

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
ec1ac06d-1c8c-5be3-8326-dcf0ceacd4c2

Contents

Matiu	1
Maak	55
Luk	86
Son	141
Ngön Yaaö Omnarö	181
Rom	235
1 Korin	260
2 Korin	284
Kalesia	301
Epesas	310
Pilipai	318
Kolosi	324
1 Tesalonaika	330
2 Tesalonaika	335
1 Timoti	338
2 Timoti	345
Taitas	350
Pailimon	353
Ipru	355
Sems	374
1 Pita	381
2 PITA	388
1 Son	392
2 Son	398
3 Son	399
Yut	400
Enëma Ngönte	403

Matiu

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê enëmak Matiuuk Yesuu ngön ompyaö epêt retêng ëa. Matiu, yapin nent Liwai, pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi tektek ngön yaauroa ngaan retêng ëa pöt Yesuu naë kê oröön pi Anutuu wa ngaöök nimëepna pöt ngës rëere Yesuu ngön kësang ök ëa pöt retêng ëa. Ngön pöt, Yuta omnarö Yesuun Anutuu Yaö Mëëaup pöt ewat sêpënëak retêng ëa.

Pöt epël wia.

Yesuu ëere körööröere pim wilauta ngönte 1:1–2:23

Son i yamëaupë ya mënaut 3:1-12
Yesu i momëën morök elmëaut 3:13–4:11

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 4:12–18:35

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 19:1–20:34

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 21:1–27:66

Yesuu wal ëak ëö pet elmëaut 28:1-20

Yesu Kristo pim ëere körööröa ngönte

(Luk 3:23-38)

¹ Yesu Kristo pim ëere körööröa kurment epël. Yesu pi Tewit pim kurmentëkaanëp. Ën Tewit pi Apram pim kurmentëkaanëp.

² Apram pi Aisakë pepap.

Ën Aisak pi Yakopë pepap.

Ën Yakop pi Yutaare pim nangre nanöröa pepap.

³ Ën Yuta pi Peresre Siraë pepap, ën piarpim ëlëp Tema.

Ën Peres pi Esonë pepap.

Ën Eson pi Ramë pepap.

⁴ Ën Ram pi Aminatapë pepap.

Ën Aminatap pi Nasonë pepap.

Ën Nason pi Salmonë pepap.

⁵ Ën Salmon pi Poasë pepap, ën pim ëlëp Reap.

Ën Poas pi Opetë pepap, ën pim ëlëp Rut.

Ën Opet pi Sesi pim pepap.

⁶ Ën Sesi pi omp ak Tewit pim pepap.

Ën Tewit pi Solomonë pepap, pim ëlëp pöt Yuraiaë öng kapirëp.

⁷ Ën Solomon pi Riapoamë pepap.

Ën Riapoam pi Apaisaë pepap.

Ën Apaisa pi Esaë pepap.

⁸ Ën Esa pi Seosapatë pepap.

Ën Seosapat pi Soramë pepap.

Ën Soram pi Asaiaë pepap.

⁹ Ën Asaia pi Sotamë pepap.

Ën Sotam pi Easë pepap.

Ën Eas pi Esekaiaë pepap.

¹⁰ Ën Esekaia pi Manasaë pepap.

Ën Manasa pi Emosë pepap.

Ën Emos pi Sosaiaë pepap.

¹¹ Ën Sosaia pi Sekonaiaare pim nangaröa pepap.

Akun pötak Papilon nga omnaröak Yuta omnaröa naëaan narö wii téak wak së Papilon yangerak moulmëen pitëm inëen eim wakaima.

¹² Yuta omën narö Papilon yangerak wakaima akun pötak Sekonaia Sialtielë pepap wakaima.

Ën Sialtiel pi Serapapelë pepap.

¹³ Ën Serapapel pi Apaiatë pepap.

Ën Apaiat pi Elaiakimë pepap.

Ën Elaiakim pi Esoë pepap.

¹⁴ Ën Eso pi Setokë pepap.

Ën Setok pi Ekimë pepap.

Ën Ekim pi Elaiatë pepap.

¹⁵ Ën Elaiat pi Eliesaë pepap.

Ën Eliesa pi Matanë pepap.

Ën Matan pi Yakopë pepap.

¹⁶ Ën Yakop pi Yosepë pepap.

Ën Yosep pi Mariaë ompöp.

Ënak Mariaak Yesu, pim yapinte Kristo pël yema pöp wila.

¹⁷ Apramökaan yewaisem wais Tewitëk elën, omën kur pöment 14 yaë. Ën Tewitëkaan yewaisem

wais Papilon omnaröa pit wii téak wak sê Papilon yangerak moulmëa akun pötak ela pöröeta 14 tapël yaë. Èn pitëm Papilon yangerak wii kaatak saö pörekaan yewaisem wais Yesuu wilaurek oröa pöröeta 14 tapël yaë.

Yesu Kristoë wilauta ngönte
(Luk 2:1-7)

¹⁸ Yesu Kristo pim wilauta ngönte epët. Öng Maria Yesu pim ël pöp omp Yosep pöp koirëpënëak yaö elmëen wëa. Pël äautak pi- arip yal naën om namp nerek wëen, Maria pi Ngëengk Pulöök elmëen önga namp tekeri sa. ¹⁹ Pël ëen pim omp yaö elmëaup Yosep pi omën wotpilëp yak Maria omnaröa ëöetak ëö sëpanëak ëlëep wes momëepënëak kön wia. ²⁰ Yosep pi pël kön wieim ka uraan Aköpë en- sel nampök wangartak oröak piin epël ök mëea. “Yosep, Tewitë körööp, ni Maria pim öngaap wë piptaan kas ëengan. Pim önga tekeri sak wë pipop, Ngëengk Pulöök kaamök elmëenak wë. ²¹ Pël ëen pi yokotup wilën pöt pim yapinte Yesu pël mam. Pi tapöpök pim omnaröa ketre saunat ent ë nuulëak utpetetakaan kama niöpnaap.”

²² Omën nant peene e orö yes epot, Aköp pimtë tektek ngön yaaö omën naröen ök maan pitëm tekeri wesak ök niaaö aprö ima pötök kë yaarö. ²³ “Kat wieë. Koont öng tek nampök ru yak sak yokot namp wilëpnaan yaë. Pël ëen pitök yokot pöpë yapinte Emanuel pël mapnaap.” Yapin pöta songönte epët. “Anutu tiarring wë.” ²⁴ Pël maan Yosep pi wal ëak Aköpë en- selëpë ök mëea pöl ëak Maria kaira. ²⁵ Pël äautak Maria yokot pöp nawilën wëen Yosep piiring ka naurön ëa. Pël ëen yokotup wilën pim yapinte Yesu pël mëea.

2

Këtëpë yengampiaulaan ëwat

omën narö Yesuun itaampënëak waisa

¹ Omp Erot pim Yutia yangerak omp ak sak wëa pötak Mari- aak pörek Petelem kak Yesu wila. Pël ëen ënëmak këtëpë yengampiaulaan ëwat omën narö Yerusalem kak sê oröak epël pëel mëea. ² “Runga ngolöp oröaup, Yuta omnaröa omp ak sêpna pöp e tarëk wë? Ten pim tangewes këtëpë yengampiaulaan oröak wëen itenak yaya manëak yewais,” pël mëea. ³ Pël maan omp ak Erot pöpre ën Yerusalem kakë omnarö pit ngön pöten kat wiak yaan sak kön selap wia. ⁴ Pël ëak omën omp ak Erot pi kiri ar yaaö wotöököröere ën Mosesë ngön kosangotë ngarangk pouröen ngön maan sê pim naë rongan ëen ngön pötaan yak pitën, “Kristo pi kak tarëk orööpnaap?” pël mëak pëlpël mëea. ⁵ Pël maanak pit epël mëea. “Petelem kak Yutia yangerak orööpnaap. Ngön pöt tektek ngön yaaö omën nampök epël retëng äaut.

⁶ ‘O Petelem kak Yutia yangerak wëaurö, arim kak Yutia yangerak ka wia pötë iri naëpan.

Pöt arim naëaan omën kësang nampök oröak Israel nem omnaröa ngarangk sêpnaat.’”

⁷ Pël maanak omp ak Erot pi ëlëep këtëpë yengampiaulaan ëwat omën pöröen ngön maan pim naë sëen pitën, “Tangewes akun taltak oröak wëen itena?” pöten pëel kat wia. ⁸ Pël ëen pit ök maan pi pitën epël ök mëak Petelem kakë wes momëa. “Ar sê kosang ngentiak ap wesak runga pöp koirak pöt kaalak wais neen ök nean. Pël ëen neenta sê itenak piin yaya memaan,” pël mëea. ⁹ Pël maan pit kat wiak sêp wesak kan yesem itaangkën tang peen ngaantak pitëm këtëpë yengampiaulaan oröak wëen itena

pöwes pitëm wet rëak sê ruupë ka wieëaö pöta ngaarëk leng ëak wëa. ¹⁰ Ënak pit tang pöwesën itenak ya kã panë sa. ¹¹ Pël ëak ka pöta kakaati sê itaangkën ruupre ën pim ëlëp Maria wëa. Pël ëën pit sê rar rë mowesirak yaya mëak pitëm ul keus köröökaan sum kësang yaaö nant, aini koolre kos lölöp kamp yaaöre i kamp ompyaö yaaut yowe mena. ¹² Pël ëak pit rö kan ka uraan Anutuuk wangartak omp ak Erotë ngësël sëpanëak nga mëak pepanöm maan pit sëp wesak pim naë nasën, kan munt naöök kaalak pitëm kakël kan sa.

Yesure ëlre pepaar Isëp yangerakë kas sa

¹³ Pit kan sëen Yosep ka uraan Aköpë ensel nampök wangartak oröak piin epël ök mëëa. “Ni wal ëak Yesure ëlëp mësak kan kas Isëp yangerakël sê. Erot pi runga pipop ap wesak mëmpënëak yaë pötaan. Ni pörek sê wë kat wiaan ënëmak nemtok kaalak waisën pël niaanank waisënëën.” ¹⁴ Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Isëp yangerakël röök taptakëer kan sa. ¹⁵ Pël ëak pit Isëp yangerak sê wëën omën omp ak Erot pöp ënëmak wel wiin akun pötak kaalak waisa. Pöt Aköpë ngönte tektek ngön yaaö nampök ök ëa pöt kã rëa. Ngön pöt epët. “Ne nem ruup Isëp yangerak wëën yas maan waisa.”

Erotök maan runga narö kësang panë mën wel wia

¹⁶ Omp ak Erot këtëpë yengampiaulaan ëwat omën pörö pi morök elmëa pöten kön wiak ya sangën kaö pan ëa. Pël ëak pim omën naröen maan pit sê Petelem kakre ka kot naë wieëa pötë yokot kot narö krismaki nentepar il newasën pörö pourö mën won wesa. Pöt ëwat omnaröa tangewesi oröön itenak ök mëëa akun pöten kön weswes ëak ök maan sê mën won wesa. ¹⁷ Akun pötak tektek

ngön yaaö omën Seremaia pöpë ngön ëa pöt kã oröa. ¹⁸ Pöt epët.

“Rama kakaan ingre këlël kaö panë yaan kat wia.

Öng Resel pim ë körööröak pitëm rungaaröaan yaköm ëën ing aima.

Pël yaëën omnaröak yok pangk pit wiap nemowasën ëa.

Pöt pitëm rungaarö wel wia pötaanök.”

Yesure ëlre pepaar Isëp yanger sëp wesak kaalak sa

¹⁹ Omp ak Erot pöp wel wiin Aköpë ensel namp kaalak Yosepë naë oröak wangartak epël ök mëëa.

²⁰ “Omën rungaap mëmpënëak ëa pörö yok wel wia. Pötaanök piar ëlëp mësak Israel yangrakël sê.”

²¹ Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Israel yangerakël sa.

²² Pël ëak pi kat wiin Akeleas pöp pim pepap Erot pim urtak Yutia yangera omp ak sak wëa. Pël ëën pi we pöökël sê öpnaaten kas ëa. Ënak Anutuuk piin wangartak pepanöm maan pi pörek sëp wesak Yesure ëlëp Kalili yangerakël mësak sa. ²³ Pël ëak pit sê ka naöökë yap-inte Nasaret pël ya pöök wakaima. Pöt Anutuu tektek ngön yaaö omën naröa Yesu pimëën ëa pöt kã oröa. Ngön pöt epët. “Omnaröak piin Nasaret omnamp pël mapnaap.”

3

Son i yamëaup Anutuu ngönte ök aima

(Maak 1:1-8; Luk 3:1-18; Son 1:19-28)

¹ Akun pötak Son omnarö i yamëa pöp oröak Yutia yang omën wonrek Anutuu ngönte ngës rëak epël ök maima. ² “Anutuuk tiar wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanöm yes. Pötaanök ar lup kaip tiak utpetat sëp wesak kasëng meneë.”

³ Son pöpön Anutuu tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpök ngön epël ëa.

“Yang pultakaan omèn nampök epël ya.

‘Aköpëen kanö wotpil weseë. Ngësak ompyaö panë weseë.’”

⁴ Son pöp pim ulpëen kosangëp pol kamel ëpötök ket ëak mëak wëa. Pël ëak pol koröpöök yepat ket ëaö naö ureëa. Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëen neima.

⁵ Yerusalem kakaanre Yutia yang poutëaanre Yotan i pouuk ka wieëa pötëaan omnarö pim naë së rongan ëa. ⁶ Pël ëak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

⁷ Son pi itaangkën Parisiire Sat-usi ngönën omën narö kësang puuk i momëepënëak yesën itenak pitën epël ök mëëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ëa pöt naalniipan. ⁸ Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëer omnarök arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. ⁹ Arimtë könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö koröp orööpnaat. ¹⁰ Anutu pim iner këra songöntak wia. Pöwer këra nement ulöp ompyaö nautön ëëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.

¹¹ “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epopök pim ing korötepar yok pangk wak nasëngan. Ne ar lup kaip tiak arim utpetat sëp wasënëëtaan i yaap-taring yanimë. Ën puuk pöt ar Ngëengk Pulöök i ket ëak nimëën esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. ¹² Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak unönre söksök pöt wa top ëak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa
(Maak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Akun pötak Yesu pi Kalili yanger sëp wesak Sonök i momëëpna yak Yotan i pouukë sa. ¹⁴ Pël ëën Son pi ke mourak piin epël ök mëëa. “Ni oröp morëën nook i nimëëmëak yenëaan? Ne omën pasip, ën nuukëer omën kaöap. Pötaan nuukëer yok pangk ne i nemëëmëëp. Pël ëautak ni nook i nimëëmëak waisan.” ¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël ök mëëa. “Ni peene kat newiak pël ëëm. Tepër wotpil wesak Anutuu ngön pout ngaarëk öpëa pöt pangk ëëpnaat.” Pël maan Son kuure mak mëak i momëa.

¹⁶ Sonök Yesu i momëën pi akun tapëtakëer imeriaan orök itaangkën kutömwer këm nga ëën Ngëengk Pulö int ekëpë ök sak pim rangk irë ngentia. ¹⁷ Pël yaëën kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë.”

4

Setenök Yesu morök elmëa
(Maak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Setenök Yesu morök elmëëpna yak Pulöök Yesu mësak së yang pultak omën won panëërek moulmëa. ² Pël ëën Yesu pi kaömp nanën wë ketre rökök akun 40 pël ëak sa. Pël ëën ënëmak pi këënëën elmëa. ³ Pël ëën Seten pi orök morök elmëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëën në.” ⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir kaip tiak epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pöt pëënök omnaröa wëwëet nanimpan. Anutuu këmtakaan pim ngön ëaut pout ngaarëk weim öpna pöpökëer wëwë om wakaim öpnaap.’” ⁵ Pël maanak Setenök kaalak Yesu pi mësak së Yerusalem ka kësang ngëengköökë ngönën tup kaöeta mörök moulmëak ⁶ epël ök mëëa.

“Ni Anutuu Ruup. Pötaanök öngkrek sörok ola. Pöta ngönte ngönéntak epël wia. ‘Anutu pi pim enselöröen maan ni ngarangk elniipnaat. Pël äak këlötök nim ingesi niwalpanëen pitök morötök akaak elniipnaat.’ ”
 7 Pël maan Yesu pi kaalak kangiir epël mëä. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp Anutu kaamök elniipnaaten ököök elmëengan.’ ”
 8 Pël maanak Seten pi kaalak Yesu mës wak së rosir wali panë naöök moulmëak omnaröa kaare yang poutre ën pitëm omnant ompyaö poutön pet elmëak⁹ piin epël mëä. “Ni nemëen rar rê nowesirak yaya neamë pötak ne e yangerakë omën ompyaö epot pout nimpaat” mëä.
 10 Pël maan Yesuuk epël mëä. “Seten, ni mop wiak kama së. Pöt ngönéntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëen elmëem.’ ”
 11 Pël maan Seten pi yok Yesu pörek sëp wesak kan sëen ensel narö së pi kaamök elmëa.

Yesu Kalili yangerak ya ngës rëak mëna

(Maak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Yesu pi kat wiin Son pi omën naröak wak wii kaatak moulmëen wë pël maan Yesu pi Kalili yangerakë sa. 13 Pi Nasaret kak sëp wesak Kapaneam kak së wakaima. Ka pö i kaöökë ëök Sepulanre Naptalai yang pöraarë tekrak wieëau. 14 Pël ëen Anutuu ngönte tektek ngön yaaö omën Aisaia pöp pim ök ëa pöt kë oröa. Pöt epët.

15 “Sepulanre Naptalai yang pöraarë, i kaöökë naë, i Yotanë nal komuntakël,

Kalili yang ngönën wonöröa wëaurek,

16 omën narö pörek koutak wëa pörö

pit yok ëwa kësangöön itena.

Ën omën pörek koutak wë wel wiak kö sëpënëak yaaö pöröa naë ëwaö yok oröa.”

17 Akun pötak Yesu pi ngës rëak ngönën epël ök maö ima. “Anutuu wa ngaöök nimëepna akunet yok temanön yes. Pötaanök ar lup kaip tieë.”

Yesuuk omp 4 äak ngön maan pim ënëm sa

(Maak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouuk yesem itaangkën omp nanang naar, namp Saimon pim yapin nent Pita, ën pim nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Pöt piarip i kaö animaurö korak wes mëak mon wa pël eim wëa. 19 Pël yeem wëen Yesu pi piaripön ngön mëak epël mëä. “Arip nem ënëm waisëë. Pël ëen nook aripön arpm i kaö animaurö yewan pi tapël omnaröeta önëen niulëëmaan.” 20 Pël maan piarip teëntom panë piarpim iiröt om wiak pim ënëm sa. 21 Pël ëen pi kaalak yesem itaangkën omp nanangën munt naar, piarpim pepapring i kaö wang naöökë rangk wë iiröt ompyaö yewasën itena. Piarpim yapintepar, namp Sems, namp Son, ën piarpim pepap Sepeti. Pël ëen pi piaripön pim ënëm sëpënëak mëä. 22 Pël maan piarip teëntom panë piarpim pepapre wangaö sëp wesak Yesu ënëm sa.

Yesuuk ngönën ök mëak omën kësang pan këëkë mowesa

(Luk 6:17-19)

23 Yesu pi Kalili yangerak ka wieëa pötë së omnaröen ngönën tupötë kakaati Anutuu ngönte rë moulak pim wa ngaöök nimëepna ngön ompyaö pöt ök mëak omën yauman ke nentere nent yaaö pöröere omën koröp lup nantë utpet ëa pörö pourö këëkë moweseima. 24 Pël ëen Yesu pim pël yaaö pöta ngönte aö yesem Siria yangerak oröön yang pör pangk ëa. Pël ëen omën pörek wëaurö pöten kat wiak pitëm yauman

omën pourö pim ngësë mësak sa. Yauman omën pörö, narö yauman ke nentere nent waurö, ën narö këlangön ke nentere nent kat yawiaurö. Ën këlangön kat yawia pörö, narö urmerarö pitëm lupötë wëaurö, narö om pas kawi ngentiak reireë ureim wëaurö, ën narö kosat kël waurö. Omën yauman piporö pourö pit pim naë mësak sëen këëkë moweseima. ²⁵ Pël yaëen Kalili yangerakaanre Tekapolis yangerak ka 10 pötëaanre Yerusalem kakaanre Yutia yangerakaanre i Yotanë nal komuntakëlaan omën kësang pan pim ënëm ëa.

5

Yesu pi rosiraöök isak ngönën ök mëä

¹ Yesu pi omën kësang panë pim ënëm sa pöröen itenak rosir naöök së wel aisëak wëa. Pël ëen ruurö pim naë sa. ² Pël ëen pi ngës rëak ya rë moulak pitën epël ök mëä.

Omnaröa ërëpërëp ëëpnaata songönte

(Luk 6:20-23)

³ “Omën pitëmtë lupötön kön wiin ompyaut won yaë piporö Anutuuk wa ngaöök yemomë. Pötëaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁴ “Omën ingre ya ilak aim wë piporö Anutuuk wiap mowasëpnaat. Pötëaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁵ “Omën ya wiapring wë piporö yang ngolöpra omnantëen yaö sëpnaat. Pötëaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁶ “Omën wëwë wotpilte öpnaaten kent ëen weë yengenti piporö Anutuuk wëwë wotpil pöt mangkën öpnaat. Pötëaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁷ “Omën karuröaan yaköm yaalmëa piporö Anutuuk yaköm elmëëpnaat. Pötëaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁸ “Omën lup kölam wë piporö Anutuun itaampnaat. Pötëaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁹ “Omën mayaap wiaapnaataan weë yengenti piporöen Anutuuk pim ruurö pël mapnaat. Pötëaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

¹⁰ “Omën pitëm wëwë wotpil yaaö pötëaan omën munt naröak utpet mowasën këlangön kat wiipna piporö Anutuuk wa ngaöök momëëpnaat. Pötëaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

¹¹ “Ën naröak itaangkën ar nem ënëm yeëan ëen pöt ökre was niaöre utpet elniire ngön utpet ke nentere nent ngön kaar niaö pël yaëen pöt ërëpërëp ëëneët. ¹² Pöt naröak tektek ngön yaaö omën ngaan wakaima pöröaan utpet ke pil elmëimaurö. Pötëaanök pitök peene ar pil yaalniin pöt, ‘Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,’ pël weseë ya kë sak ërëpërëp ëen.”

Anutuu omnarö tomunatre ëwaöökë ökörö

(Maak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Tomunat polötë olaan söp naën yaë pöl ar yangerakë omnarö utpet ëëpanëak kaamök yaalmëaurö. Pël yaauröak tomun pötë misëngö som sak wiaan tiar tol ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. Tomun som ke piltak omnant pangk misëng newaspan. Pötëaanök wa moolaan omnarö ing mësaö kan ing ëëpnaat. Ar ngön epët kasëng menak pöt tomun misëng won pöta ök sënëët.

¹⁴ “Ën es ëwaöök rö kanötë omnarö kaamök elmëen kamtaöök yes pöl ar yangerakë omnarö Anutuu ënëm sëpënëak kaamök yaalmëaurö. Ar ka naö rosiraöök wieëa pöökë ökörö. Ka pö ëlëep wi naöpan, om tekeri wiaan omnarö maimerekaan pangk itaampnaat. ¹⁵ Ën omnarö esuwas mangiak kapita öngpök namëëpan, ngaarëk wasën kakaati ëwa ëaan omën

kakaati wëaurö omnantön pangk itaampnaat. ¹⁶ Arim omnant yaaut esuwesi ök eëp. Omnarö itenak arim Pep kutömweri wë pöpë yapinte ngaarëk wak isak apnaan omën ompyaut eëe.”

Anutuu ngön kosangta ngönte

¹⁷ “Arök ne Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt wa moolamëak waisan pël wasnganok. Ne pipot wa moolamëak newaisënëp. Ngön pi tapöt kë orööpënëak waisaup. ¹⁸ Ne yaap pan niamaan. Kutömre yang epweriar won nasën wiaan Mosesë ngön kosang lup kot nent ap nasëpan, pout kë rapnaat. ¹⁹ Omën Mosesë ngön kosang lup kot panë nent wa moolëak naröen tapël eëpënëak mapna pörö pit omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa ikanöök öpnaarö. Ën omën ngön pöt pout ngaarek wak naröen tapël eëpënëak mapna pörö omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa naë kaö sak öpnaarö. ²⁰ Ne niamaan kat wieë. Arim Anutuu ngönte ngaarëk wak wëwë wotpil yaaö pötak omën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröa pël yaaö pöt il newasën eëpna pöt ar Anutuu naë rë olëak wëen wa ngaöök nanimëëpan.”

Ya sangën yaauta ngönte
(Luk 12:57-59)

²¹ “Ëaröen ngön ök mëëa pöt ar yokkat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni nim karip mëngkanok. Ën ni namp pël eëmë pöp ngön yaatak oröömëëp,’ pël yaan kat wi yeë. ²² Ën nook pöt ök niamaan kat wieë. Omën namp pim karipön ya sangën eëpna pöp pi ngön yaatak orööpnaap. Ën namp pim karipön utpet wesak mapna pöp pi ngarangk wotöököröa naë oröak ngön ya mëmpnaap. Ën namp pim karipön, ‘Kaökaö,’ kip mapna pöp pi es parëaöökë yaö sëpnaap.

²³ Pötaanök ni omën nant Anutuuun kiri wiimëak wak së kiri yawiaurek wë kön wiin nim karipëen utpet elmëen pi niiring ngön wieëaupök ëanëen pöt ²⁴ sëp mowasum. Pël ëak om kiri yaauta naë wiak kaalak së. Pël ëak nim karipring arpim ngön wieëa pöt wilak wotpil wesak sëak Anutuun yowe wiim.

²⁵ “Ën omën nampök ni ngön yaatak nuulëepënëak yaan pöt ngön yaarek nasën wieëaar ngön pöt teëntom ë pet irak ngötre kar ëëe. Pöt puuk ni omën ngön ë pet yairaupë moresi nuulëen polisöröa moresi wes nimëen wii kaatak nuulnëëpanëen. ²⁶ Ne yaap panë niamaan kat wi. Ni pörek wë teënt naaröongan. Nim karipë kangut pet pan ir olëakök oröömëëp.”

Öngre omp wëwëet utpet yawe-sauta ngönte

²⁷ “Ngön kosang nent yaan ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni öngre omp wëwëet kom eënganok.’ ²⁸ Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omp namp öng nampön itenak kent kön wiin pöt yok könöök öng ngësëp sëp yewas. Pël ëak öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun yokoir. ²⁹ Ën omën nent nim it yaapkeöök itampë pötak wak weru nuulaan utpet eëmëak yeem pöt it pö ti moolam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëen koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëer ompyaö. ³⁰ Ën nim mor yaapkeëwesök kentöökë ënëm ëak utpet nent eëmë pöt nim mor pöwes kama il moolam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëen koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëer ompyaö.”

Öngre omp wes yamëauta ngönte
(Matiu 19:9; Maak 10:11-12; Luk 16:18)

31 “Ngön kosang munt nenteta epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omp namp pim öngöp wes mëepëneäk pöt öngre omp yailauta pepewer pim öng pöp mamp.’ 32 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omën namp pim öng omp nga naën yaaupök wes mëepna pöt pim pël elmëepna pötaan öngöp omp munt namp yokoirem öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëa pöp koirëpna pöt piita öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat.”

Tiar ngön nent kosang wasëpenëäk ngaarëkël wesak angan

33 “Ën ngön kosang munt nent ëaröen ök mëea pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni omën nent ëëmëäk Aköpë ëöetak kaar kosang wesak anganok. Omën nent pël ëëmëäk pim ëöetak kosang wesak pöt ngaarëk wëen këët orööp.’ 34 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Ar ngön nent kosang wasëneäk ngaarëkël wesak yaap pël anganok, won pan. Ar kutömweriil wesak kosang wasnganok. Kutöm pöwer Anutu pim wëauwer pötaanök. 35 Ën e yangerakëlta mëäk kosang wasnganok. Yang epëreta Anutu pim ingesiarë urte pötaanök. Ën Yerusalem kakëlta yapin mëäk kosang wasnganok. Yerusalem pö Omp Ak kaöpë ka kësangö pötaanök. 36 Ën nim kepönöökëlta ngön nent kosang wasnganok. Nuuk yok pangk kepön ëp naön maan kööre kölam naëpan pötaanök. 37 Ar omën nent ëënëäk pöt om, ‘Mak, ne pël ëëmaap,’ pöt pëen an. Ma omën nent naën ëënëäk pöt om, ‘Won, pël naëngan,’ pöt pëen an. Arim omën nantëël mëäk kosang wasëneäk ngön munt nant anë pöt Setenë naëaan orööpnaat.”

Omën nampök utpet yaalniin pöt kangiir elmëëngan
(Luk 6:29-30)

38 “Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omën nampök nim it naö utpet nuwasën pöt kangiir pim naö utpet mowasumëep. Ën omën nampök nim kë naö nitiin pöt kangiir pim naö motiimëep.’ 39 Ën nook pöt, epël niamaan kat wieë. Omën nampök ni utpet yaalniin pöt kangiir elmëënganok. Ën omën nampök nim kerëm yaapkëetak nimöön pöt katnëëteta nimööpnaan mowasum. 40 Ën omën nampök nim ulpëen iriip öpënëäk ngön yaatak nuulëäk ngön nent nimëen wesak niaan pöt ulpëen rangkëëpta përe mamp. 41 Ën omën kaö nampök kan mëntöök omën nant wak sumëäk kosang wesak niaan pöt nuuk kan waliöököl wak sum. 42 Ën omën nampök ni omën nant pi mampëäk kimang yeniaan pöt mamp. Ën nampök nim naëaan omën nant yaam öpënëäk yaan pöt keimön ëënganëp mamp.”

Kööre tokörö lup sant elmëëpa
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 “Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Nim karipön lup sant elmëem. Pël ëäk nim kööre toköpön kaaö elmëem.’ 44 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëen. Ën utpet yaalniaurö Anutuuk kaamök elmëepnaan kimang man. 45 Ar omën ke pilöt ëënë pöt arim Pep kutömweri wëaup pim ru panë sënëët. Pöt puuk pim këtëpön maan omën utpetere ompyaö pouröa rangk yema. Ën pi tapöpök pim kopiirenta maan omën wotpilre korar pouröa naë yepel. 46 Arën lup sant yaalniaurö kangiir elmëenë pöt Anutuuk ompyaut nimpnaat ma? Won. Utpet yaaurö pitta lup

sant tapël elmë yaë. ⁴⁷ Ën arimtë karuröenökëer sant mowasënë pöten kön wiin arök omën muntarö il wesak ompyaö eën sa ma? Won. Omën ngönën wonörö pitta sant tapël mowas yaë. ⁴⁸ Pötaanök arim Pep kutömweri wëa pöpë ompyaö wotpil wë pöl arta ompyaö wotpil wë arim kööre toköröen ompyaö moweseim ön.”

6

Omën il ngentingenti yaaö porö kaamök yaalmëauta ngönte

¹ “Ar arimtën ngarangk këëkë eën. Arim ngönën yaat omnaröa eöetak pit itenak arën kön wiin ompyaö eëpna pöl wesak mëngkanok. Pël eënë pöt arim Pep kutömweri wëaup kön wiin ompyaö naën eën ompyaö kangut nangingkën eëpnaat.

² “Ni omën il ngentingenti yaurö omnant kaamök elmëëmëak pöt kaar yauröa ök elmëënganok ëlëëp mamp. Kaar omën porö pit omën muntarök itenak pitëmëën wak isak apëna yak omën il ngentingenti yaurö kaamök ëak omnant ngönën tupötëere kamtatë omnaröa itöök yemengkaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëën wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën eëpnaarö. ³ Ni pöt omën il ngentingenti yaurö kaamök elmëëmëak pöt omnant ëlëëp panë wesak mamp. Nim mor yaapkëewesök omnant yemangkën katnëewesi ewat nasën eëpna pöta ök karuröak nim mampëëtön ewat nasën eëp. ⁴ Ni omnant ëlëëp mampë pöt nim Pep omën ëlëëp pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat.”

*Anutuun ök yamëëauta ngönte
(Luk 11:2-4)*

⁵ “Ar Anutuun ök manëak pöt kaar omnaröa yaaul eënganok. Pit omnarök itenak pitëmëën wak isak apëna yak ngönën tupötë kakaatiire kamtatë, omnaröa itöök, taueë Anutuun ök mapnaaten kent yaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëën wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit ënëmak Anutuuk kaalak kang munt nant nemangkën eëpnaarö. ⁶ Ar Anutuun ök manëak pöt arimtë kaatë kakaati së kan wariak arim Pep ëlëëp wë pöpön ök man. Pël eënë pötak arim Pep ëlëëp yamëëautön ityeengkaupök kangut nimpnaat.

⁷ “Arim Anutuun ök yamëëautë ngönën wonöröa ök ëak ngön paspas nentere nent kësang anganok. Pitëm pël yaaö pöt, pitëmtok kön wiin ngön wali yemaan Anutuuk kat mowiipnaat wesak pël yaurö. ⁸ Ar pitëm ök eënganok. Pep piin kimang nemaan wëen arim ap yewesautön ewat yaaup. ⁹ Pötaanök ar Anutuun epël ök man.

‘Tenim Pep kutömweri wëaup, nim yapinte ngëëngk wiaap.

¹⁰ Ni wais wa ngaöök nimë.

Kutömweri wëaurö nim këm ngön ngaarëk yeö pöl e yangerak wëaurö teenta tapël eënëak kent yaë.

¹¹ Ni peene kët epta könkön kaömp nimp.

¹² Tenim saunatë kangut kërë nuula.

Tenökta omnaröa saun tenimëën yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pötaanök.

¹³ Moröktak nuulëënganëp, pim naëaan ent ë nuulë.’

¹⁴ “Yaap, ar omnaröa arimëën utpet elniauta kangut kërë moolanë pöt arim Pep kutömweri wë pöpökta arim utpet yaautë kangut kërë nuulapnaat. ¹⁵ Ën ar omnaröa arimëën utpet elniauta kangut kërë nemoolaan eënë pöt arim

Pepap puukta arim utpet yaaute kangut kërë nanuulaan èëpnaat.”

Kaömp ngës olëak wëauta ngönte

¹⁶ “Ar Anutuun yak kaömp ngës olëak pöt omën ngön kaar yaauroa ök koore sap ëak önganok. Pit kaömp ngës olëak wë pël yaëen omnaröak pitën itenak wak isak apëna yak koore sap ëak wëaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën èëpnaarö. ¹⁷ Ar kaömp ngës olanëak pöt arim wëaul uwari mëak arim këere wot kanöt iirën. ¹⁸ Arim kaömp ngës olëak önë pöt, omnaröak itenak ewat nasëpan, arim Pep ëlëeptak wë pöpökëer itaampnaan pël ëën. Pël ëënë pötak arim Pep ëlëep pipötön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat.”

Omën ompyaut wieëauta ngönte
(Luk 12:33-34)

¹⁹ “Ar yangerakë omnant iwal ka èere kumkum ë, omnaröak ka pör menak kékain wë pël yaaut kësang wiak önganok. ²⁰ Anutuuk arimëen omën ompyaut kutömweri ningkën önëen omën ompyaut èë. Kutömweri pötökëer iwal ka èere kumkum ë, ën omnaröak ka pör menak kékain wë pël naën yaaut. ²¹ Arim omën ompyautë wia pörekël arim könötta wiaapnaat.”

Tiarim itöörar koröpöökë rampewesi ök

(Luk 11:34-36)

²² “It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. ²³ En arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëapnaat. Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö olapna pöt koö pöt sasa kësang panë olëapnaat.”

Tiar Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan

(Luk 16:13)

²⁴ “Omën nampök yok pangk omën omp ak naarë inëen naën èëpnaat. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëëpnaat. Won ëën pöt, kangiir nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan.”

Kön selap yaauta ngönte

(Luk 12:22-31)

²⁵ “Pötaanök ne arën epël ök yeniak. Ar arimté wëwëetaan kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen? Ma iit tarëkaan öpen?’ Èn koröpöönta kön selap ëak epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’ Kaömp pöt këet won, wëwëetakëer këet. Èn ulpëenre poë koröp pöt këet won, koröpökëer këö. ²⁶ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömp ngëntak nëere wa peram wi pël naën yaauroak arim Pep kutömweri wë pöpök kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. ²⁷ Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap ëak kot nent wali wes ulmëepën sa ma? Won. ²⁸ Èn ar tol ëenak ulpëenre poë koröpötëen kön selap yeë? Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëen ya namëngkën yaë. ²⁹ Pël yaëetak ne epël ök yeniak. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëet il nemowasën. ³⁰ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë.

³¹ Pötaanök ar kön selap ëak epël anganok. “Tiar kaömpöt tarëkaan öpen?” ma ‘lit tarëkaan öpen?’ ma ‘Oröpötök kör koëpen?’ pël angan. ³² Omën ngönën wonorö pit omën pipotëen kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirënëen iire kaömp nënë pöten kön wiak nimpnaat. Pötaanök omën pipotëen kön selap ëengan. ³³ Ar pöt, wot rëak Anutuuk wa ngaöök nimëen wëwë wotpil pim önëak niia pöt önëen weë ngentieë. Pël ëënë pötak yangerakë omën pipotta koir nimpnaat. ³⁴ Pötaanök omën nant ëlpamök orööpna pötön peene kët eptak kön selap ëenganok Wangam kan orööpna akun pötakökëer omën pötön kön wiin. Ën kët nantë könömöt yaaröön yok pangk potëen kön wiinëet.”

7

Omnaröa wëwëat wël yaauta ngönte

(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ “Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl ar elniipanëen omnarö kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl elmëengan. ² Arök omnaröaan ngön ya ke nal wesak mompunë pöt Anutuuk kangiiir ke tapël wesak arimëen elniipnaat. Ën arök omnant omnaröaan elmëenë pöt Anutuukta tapël kaip ti nimpnaat. ³ Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? ⁴ Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ ⁵ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök këëkë iteneë nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.

⁶ “Omën utpet kentöröa ök pörö Anutuan ngön ngëengkët köntak mengkanok. Pël ëënë pöt arim ë rangiat ent ëak polöröa naë olanë pöta ök yaë. Ënak pol pöröak ing

samsam yeem kaalak kaip tiak arimënt kant nimpnaat.”

Anutuun ök yamëëauta ngönte
(Luk 11:9-13)

⁷ “Kimang maim olëak omën këet önëet. Ngaöl ëeim sëak këet koirënëet. Kanwer körangkörang maimën të niwiipnaat. ⁸ Anutuun kimang yamëëauröak omnant yeö. Ngaöl yaaurö Anutuu naëaan këet yokoir. Kanweri körangkörang yamëëauröaan Anutuuk të yemowi. ⁹ Arim naëaan runga namp këënëen pepapön kaömp kimang maan këlö kor mampën ma? ¹⁰ Ma animautaan kimang maan kamal utpet namp wa mampën ma? Won. ¹¹ Ar omën utpetaröak arim rungaarö omën ompyaut men yeë pöl arim Pep kutömweri wë pöpök il niwesak omën piin kimang manë pörö omën ompyaut kaö wesak nimpnaat.

¹² “Arim omnaröak omën ompyaut elniipënëak kent kön yawi pipël arök kangiiir pitën elmëen. Ngön piptak Mosesë ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt kepön erën ëak wia.”

Wëwë kosangta kanër kotur
(Luk 13:24)

¹³ “Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sën. Kö yesaurekë kanër kaöer, ën pörökë kanö kaöaö. Pötaanök omën selap ilëak yesau. ¹⁴ Ën wëwë kosangtakël yesa kan pör kotur. Kan pöök sëpenëak pöt pomp ëak omën selap won kopët nampnampök koirak yesau.”

Tektek ngön yaaö kaar omnaröaan ngarangk këëkë ëëpa
(Luk 6:43-44; 13:25-27)

¹⁵ “Ar tektek ngön yaaö omën kaaröröaan ngarangk këëkë ëën. Pit arim naë wais wëen ar pitëm koröpötön peën itanak pitën kön wiin pol sëpsëpöröa ök ëpre wiap yaaurö pël wasënëet. Pël ëënëetäc

pitēm lupötē kent toköröa ök nga panē wia. Pötaanök ar utpet niwasēpnaarö. ¹⁶ Ar pitēm omnant yaautön itenak songönten ewat sēnēēt. Pöt wēleri ēēr nautpan. Ēn rakēsāōök kasu nautpan. ¹⁷ Kēra ompyaut ulöp ompyaurö yaut. Ēn kēra utpetat ulöp utpetarö yaut. ¹⁸ Kēra ompyautök ulöp utpetarö nautpan. Ēn kēra utpetatök ulöp ompyaurö nautpan. ¹⁹ Ēn kēraat ulöp ompyaurö nautön ēēpna pöt ku tiak es marēn kotöpnaat. ²⁰ Pötaanök tektek ngön yaaō omēn kaaröröa omnant yaautön itenak pitēm songönten ewat sēnēēt.

²¹ “Ar epēl kön wiingan. ‘Omēn neen, “Nem Aköp,” pēl yenēa pörö pourö Anutuu wa ngaōök yamēautak ilapnaarö,’ pēl wasngan. Nem Pep kutömweri wēaupē kentōökē ēnēm yaaō pöröakēēr pēl ēēpnaarö. ²² Ēnēmak akun kaōaōök omēn kēsang wais neen epēl neapnaat. ‘Aköp, ten nim urtak wē Anutuu ngönte ök aōre omēn naröa lupötēaan urmerarö waō ē momēēre omēn wēere kosang it ngolöp kēsang nant pet ē pēl eimaut.’ ²³ Pēl neaan ne pitēn epēl memaap. ‘Utpet omnaarö aē, ne arēn köpēl. Ar mop newiak kama seē.’”

Ka ökyarēauta songön nenteparē ngönte

(Luk 6:47-49)

²⁴ “Omēn nem ngön epēt kat wiak ngaarēk öpna pörö pit omēn kön ompyaō wieēaup ka weit ök rēa pöpē ökörö. ²⁵ Pēl ēēn kopi kēsang panē pelak i nga urak kent kēsang nempel möak ka pöt tōöl noolaan ēa. Pöt ka pöta wapöt yang weitak wesirak taē ē ulmēa pötaan. ²⁶ Ēn omēn nem ngön epēt kat wiak ngaarēk naön ēēpna pörö pit omēn kaōkaup pim kaat i kosemeri pisōök ök rēa pöpē ökörö. ²⁷ Pēl ēēn kopi kēsang panē pelak i nga urak kent

kēsang nempel möak ka pöt tōölak sasa utpet wes olēa.”

²⁸ Yesu pi ngön epēt ök mē pet yairēn omēn pim naē wa rongan ēa pörö pourö pim ngön pötaan yaan panē sa. ²⁹ Pöt pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötē ngarangköröa ngön yaaut il mowesa pötaanök.

8

Yesuuk omēn kēsē ēa namp ompyaō mowesa

(Maak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Yesu pi rosiraōōkaan kaip tiak yengmaan omēn rongan kēsang panē nempel pim ēnēm sa. ² Akun pötak omēn kēsē ēa namp pim naē sē rar rē mowesirak epēl mēēa. “Aköp, ni ompyaō newasumēak pöt yok pangk ompyaō newasumēēt.” ³ Pēl maan Yesu mores el mēak pim rangk mowiak epēl mēēa. “Pēl elniimēak yeēerek ompyaō sē.” Pēl maan tapētakēēr pim kēsēat won sa. ⁴ Pēl ēēn Yesuuk piin ngön epēl mēēa. “Kat wi. E yaalni epēta ngönte omnarōen ök manganok om el wesak sē nim koröpö kiri ar yaaō nampön pet elmē. Pēl ēak omnarö nim ompyaō san pöt ewat sēpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ēēm.”

Yesuuk nga omnaröa wotöök nampē inēen ruup ompyaō mowesa (Luk 7:1-10)

⁵ Ēnēmak Yesu pi Kapaneam kakē sa. Pēl ēēn Rom nga omnaröa wotöök namp sē piin ngön kosang wesak epēl mēēa. ⁶ “Aköp, nem inēen ruup pi yauman ēak pim kosat kēl wak kēlangön kēsang yaēēn komun ureim kaatak wia,” pēl mēēa. ⁷ Pēl maan epēl mēēa. “Ne sē ompyaō wasumaap.” ⁸ Maan nga omnaröa wotöököpök ngön kangit epēl mēēa. “Aköp mosēp. Ne ompyaup talte nem kaatak waisum? Ni om eprek wē kēm pēēntak aan nem inēen

ruup ompyaö sêp. ⁹ Pöt ne omên isauröa ikanöök inëen yaaupök nem iri nga omnarö wê. Pötaanök nook nampön, ‘Sê,’ maan sêpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisêpnaat, ên nem inëen ruupön, ‘Pêl ê,’ maan pêl êêpnant. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëen ruup yok pangk ompyaö sêpnaap.” ¹⁰ Pêl maan Yesu pi kat wiak yaan sak omên pim ênêm yesa pöröen epêl mää. “Ne yaap niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epêl nent nokoirên ê yeë. ¹¹ Kat wieë. Omên kêsang panê yang we naöokaan naöök, kêtêpê yengampiaulaanre sê yeilêaulaan omên pörö wais Apramre Aisakre ên Yakop pitêm naë kutömweri wel aisêak kaömp nêmpnaarö. ¹² Pêl êêpnaarök Anutuuk Yuta omên narö kutömweri sê öpnaarö pêl yewesa pörö koö panêetakêl wa moolaan wê ingre ya ilak aimeë kê pötöppötöp aim öpnaarö.” ¹³ Pêl mäk pi kaip tiak nga omnaröa wotöököpön epêl mää. “Ni sê. Nim omên orööpênêak kön wi kosang yewesan pöt nim naë orööpnaat.” Pêl yemaan akun tapêtakêër pim inëen ruup ompyaö sa.

Yesuuk Pita pim lëlamöp ompyaö mowesa

(Maak 1:29-34; Luk 4:38-39)

¹⁴ Yesu pi sê Pita pim kaata kakaati ilêak itaangkên pim öng lëlamöp yauman koröp es nga kaö nent yeem ka ureëa. ¹⁵ Pêl êên Yesu pi pim moresi mor moön yauman koröp es nga pöt won sêên pi wal êak kaömp ar ê mena.

Yesuuk omên narö kêsang ompyaö mowesa

(Maak 1:32-34; Luk 4:40-41)

¹⁶ Wiap kan koö olapênêak yaëen omên narök yauman omên kêsang pan pitêm lupötê urmerarö ilêak wêa pörö pim ngêsê wak sa. Pêl êên pi urmeraröen nga mäk pitêm

lupötêaan waö ê momêak yauman yaauro ompyaö mowesa. ¹⁷ Pêl êa pötak tektek ngön yaaö omên Aisaia pôpê ngön epêl êa pöt kê oröa. “Pi tiarim yauman won nuwesak këlängön pöt kama wak sa.”

Omên naar Yesuu ênêm sêpênêak mää

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Yesu pi itaangkên omên rongan kêsang nempel pi wa taap elmäk wêen pim ruuröen i kaöökê êngk komuntakêl sêpnaan ko êêpênêak mää. ¹⁹ Pêl yaëen omên ngön kosangötê ngarangk nampök piin epêl mää. “Rê yanuulaup, nim yasumêetê ne ênêm elniimaap.” ²⁰ Pêl maan Yesuuk kangiir epêl ök mää. “Kent tokörö pit pitêm ka yauraut wia. Ên intörö pitta pitêm ka êpöt wia. Pêl êaatak Omên Kêep nem ka uröma kaat won.” ²¹ Pêl maan omên munt pim ênêm yaaö nampök epêl mää. “Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rêak sê nem pepap yang kel weerum.” ²² Pêl maan Yesuuk epêl mää. “Mosêpnerek ni nem ênêm wais. Omên nem ngönte ngarêk naön yaaö pöröak yok pangk wel pitêm karurö yang kel weerêpnaat.”

Yesuuk kent kêsangöön maan won sa

(Maak 4:36-41; Luk 8:22-25)

²³ Pêl mäk Yesu pi wangaöök ilaan pim ruurö pitta tapêl êak piiring sa. ²⁴ Pêl êên kent kêsang nempel möön i kaö maat kêsang panê möak wangaöök ilaan utpet êak iri i kaöök ilapênêak yeëa. Pêl yaëen Yesu pi om ka kun sak wieëa. ²⁵ Pêl êên Yesuu naë sê it moilak epêl mää. “Aköp, tiar kö sêpenêak yeëerek ni ten kaamök elni,” pêl mää. ²⁶ Pêl maan Yesu pi pitên epêl mää. “Ar tol êênak kas yeë? Arim kön wi kosang yewesaut om kot panê wieëan epêt.” Pêl mäk pi kentöore i kaöön nga maan kentö leng êên kaö maatta won

sa. ²⁷ Pël èen pit yaan sak neneren epël mëëa. “Elei, omën epop ke tolëel namp apen? Puuk kentre kaõ maatõn nga maan pim ngõnte ngaarëk yeöp.”

Yesuuk omën naarë lupmeri-arëaan urmer narõ waõ ë momëa (Maak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Pit i kaõökë ëngk komuntak së Katara yangerak orõõn omën urmerarõaring wëa naar Yesuu naë së koirã. Omën põaar piarip wel yangaõök wakaimën omnarõ piaripõn itaangkën nga panë sak wëen kas ëak piarpim naë nasën ëeima. ²⁹ Pël èen piaripök merëk ë olëak Yesuun epël mëëa. “Yesu, ni Anutuun Ruup. Ni ten tol elniimëép? Akun kaõaõ temanõm nasën wiaan këlångõn kat niwiimëak yaën ma?”

³⁰ Akun põtak pol narõ kësang kamaarek wë kaõmp neim wëa.

³¹ Pël èen urmerarõak kosang wesak piin epël mëëa. “Ni ten waõ ë nimëëmëak põt pol ëngkorõa lupõtë õngpök wes nimëëm.” ³² Pël maan, “Yok seë,” pël maan pit së polõrõa lupõtë õngpök ilëa.

Pël èen pol pörõ kas põõmpõ së parëaõök orõak i kaõök ilëak ëm përeëk wel wia. ³³ Pël èen omën pol ngarangk yaaõ pörõ kas së pitëm ka kaõaõök orõak omën urmerarõaring wakaima põaarë naë orõa põta ngõnõt õk mëëa.

³⁴ Pël èen ka kaõ põökë omën pourõ Yesuun itaampõ sa. Pël ëak së koirak pitëm yanger sëp wesak kaalak kaip tiak sëpënëak ke urak mëëa.

9

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaõ mowesa

(Maak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Yesu wangaõök ilëak pim ruurõaring kaalak i kaõökë ëngk komuntakël së Kapaneam kak orõa.

² Pël èen omën narõ omën kosat kël wa namp urweri wiak wak Yesuu naë sa. Pël èen Yesu pitëm kõn wi

kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa põpõn epël õk mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak. Põtaanõk ni ya kë sak õm.” ³ Pël maan omën ngõn kosangõtë ngarangk narõ neneren epël mëëa.

“Omën epop, ‘Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuun yapinte wa ngep yaalmë. Ya põt Anutu pimtëët.” ⁴ Pël yemaan Yesuuk pitëm kõnre lupõtõn itenak epël mëëa.

“Ar tol èënak kõn utpet pipot yawi? ⁵ Põt nem omnampõn, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngõn pël yemak põt kengkënte. Põt ar ngõn põta këët tekeri nasën èen ar nem ngõn põt yaap ma kaar pël newasngan. Èn nem omnampõn, ‘Wal ëak së,’ ngõn pël yemak põt kõnõmët. Põt nem ngõn põta këët tekeri sëen ngõn põt yaap ma kaar pël wasënëët.

⁶ Põtaanõk ar ne kaar omën wonõp Omën Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak põtën ewat sënëak epël õk yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa põpõn epël mëëa. “Ni wal ëak korumõnte wak nim kaatakë së.” ⁷ Pël maan pi wal ëak pim kaatakë sa. ⁸ Pël èen omën kësang põtën itenak kas ëak Anutuuk weëre kosang ke pilte omën moresi mena põtaan pit Anutuun ping wesak mëëa.

Yesuuk Matiuun pim ënëm ëëpënëak mëëa (Maak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Yesu pi pörëk sëp wesak yesem takis yewa omën namp Matiu ne nem takis yewa kaatak wëen itenak epël yenëa. “Ni nem ënëm elnë.” Pël neaan ne wal ëak omnant sëp wesak pim ënëm saut.

¹⁰ Yesu pi nem kaata kakaati wais wel aisëak kaõmp yenën takis yewaare saun omën munt narõ kësang wais Yesure ten pim ruurõaring wel aisëak kaõmp naut. ¹¹ Pël yaëen Parisi ngõnën

omnaröak pöten itenak ten pim ruuröen epël niiaut. “Arim rë yanuulaup pi tol èënak omën takis yewauröere saun omnaröaring kaömp ngawi yen?”¹² Pël yeniaan Yesu kat wiak kangiir epël mëëaut. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringöröakëer rotaaröa ngësë sa yaë.¹³ Ar pöt, së ngön nent ngönëntak epël wia pöta songönten kèëkë kön wiin. ‘Ne ar nemëen animaurö kiri ar elnëenëeten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm èen ompyaö elmëenëetenök kent yaë,’ pël wia pöten kön wieim ön. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipnëak waisaup.”

*Omën naröak Yesuun kaömp ngës olëak wëautaan pël mëëa
(Maak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Akun pötak Sonë ru narö Yesu naë wais epël mëak pël yema. “Ten Parisi ngönën omnarö Anutuun yak kaömp ngës olëak wëaurö. Èn nim ruurö pit tol èënak kaömp ngës olëak naön yaë?”¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëaut. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëen karuröak yaköm èen kaömp ngës olëak öpën ma? Won pan. Peene wë öng öpna pöp karuröaring akun wali naön èëpnaat. Pi peene wëen omën naröak pi wak kama ulmëen akun pötakökëer pim karurö yaköm èen kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökëer nem ruurö neen yaköm èen kaömp ngës olëak öpnaat.

¹⁶ “Omën namp poë koröp ngolöpöökäan kaö nent ilak ulpëen ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël èëpna pöt poë koröp ngolöp pötak ulpëen ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat.¹⁷ Èn

omën namp i kep pol koröp werrang ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpöt kolön yok pangk naëpan. Pël èëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël èen pol koröpwerta utpet èëpnaat. Pötaanök wain i ngolöpöt kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk èëpnaat.” Yesu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

*Yesuuk ngarangk nampë koon-
tupre öng namp ompyaö mowesa
(Maak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

¹⁸ Yesu pi ngön pöt ök yemëem wëen ngarangk namp wais pim naë rar rë mowesirak epël yema. “Nem koontup peene ngolöp wel wia. Pël ëaarek ni wais mores pim rangk mowiin kaalak öp sëp.”¹⁹ Pël maan Yesu pi wal ëak ten pim ruuröaring omp pöpring saut.

²⁰ Pi kan yesën öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 ëak saö namp kasngaël wais pim mores ulpëenëpök mësël yaalmë.²¹ Pöt, “Ne om pim ulpëenëpök mësël elmëëma pöt ompyaö sumaat,” pimënt kön pël wesak pël yaë.²² Pël èen Yesu pi kaip ti itenak epël yema. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.” Pël maan öng pöp tapëtakëer ompyaö yes.

²³ Yesu pi së ngarangkëpë kaatak oröak itaangkën omnarö koon-
tupëen yak yaköm èen pitëm yaaul nger pëep mempöore ngön kaëp ilö pël eim wëa.²⁴ Pël èen pi pitën epël yema. “Ar mop wiak ka tomökël oröëë, koont epop wel nawiin om ka ura.” Pël maan pit sömre ëlak ya.²⁵ Pël yaan Yesu pi omnarö tomökël wes momëak koontupë wieëa pörek ilë moresi wëen wal ëaut.²⁶ Pël èen pim pël elmëa pöta ngönte yang pörek ka poutë sa pet ira.

Yesuuk omën it il tēa naarre ngön won sa namp ompyaö mowesa

²⁷ Yesu pi ka pö sēp wesak ten pim ruurōaring yesēn omën it il tēa naar pim ēnēm yewaisem ngön ē olēak epēl yema. “Yesu ni Tewitē ēapök tenipön yaköm kön niwi.”

²⁸ Pēl maan Yesu pi pim ka sēpēnēak ēa pōtak ilaan omën it il tēa pōaar pim naē waisēn pēel mēēaut. “Arip kön wiin ne yok pangk ompyaö niwasum ma?” Pēl maan piaripök kangiir epēl yema. “Aköp, mak.” ²⁹ Pēl maan piarpim itōōrarē mēsēl elmēak epēl yema. “Arpim kön wi kosang yenewas pōtak ne ompyaö yanuwās.” ³⁰ Pēl maan piarpim itōōrar nga ngēna. Pēl ēēn Yesuuk kosang panē wesak epēl yema. “Omnarōen ök manganok.” ³¹ Pēl maan piarip sē Yesu pim pēl elmēa pōta ngōnte yang pōrekē omnarōen ök maan yang pōrek pangk ē pet ira.

³² Ten kaalak ka pōt sēp wesak kan yesēn omën narō omën urmerapök elmēēn ngön won sak wēa namp Yesuu naē wak waisa. ³³ Pēl ēēn Yesuuk urmer pōp waō ē momēēn omën ngön won sak wēa pōpök ngön yaan omnarō kat wiak yaan sak epēl ya. “Elei, tiar omën ke epēl nent Israel yanggerak orōōn itnaangkēn ēaut.” ³⁴ Pēl yaan Parisi ngōnēn omnarōak epēl yema. “Urmerarōa kaōapök kaamök elmēēn urmerarō waō ē yemomē,” pēl yema.

Yesuuk omnarōen yaköm elmēa

³⁵ Yesu pi ten pim ruurōaring ka kotre kaō poutē imeē pitēm ngōnēn tupōtē ngōnēn rē moulōōre Anutuuk wa ngaōök nimēēpna ngön ompyaö pōt ök maō, kēlangōnre yauman ke nentere nent ompyaö mowasō pēl elmē imaut. ³⁶ Pēl yeem pi omën selap pan itenak pitēn kön wiin pol sēpsēp ngarangk wonōrōa ök kön irikoring wē weēre kosang won wēēn itenak pitēn yaköm kön wia. ³⁷ Pēl ēak

pim ruurō tenēn epēl yenia. “Ya lupōök kaōmp kē kēsang pan kōp sak wē. Pēl ēaap ya omnaar kopēt. ³⁸ Pōtaanök ar ya Pepapōn kimang man. Pēl ēēn puuk ya omën munt narō koirak wes mēēn kēēt wa rongan ēēpnaan.”

10

Yesuu ngön yaaō omën 12 pōrōa yapinōt

(Maak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Yesuuk ten pim ru 12 pōrōen ngön niaan sēēn urmerarō waō ē mēēre kēlangōnre yauman ke nentere nent ompyaö mowasō pēl ēēnēak weēre kosang ninaut. ² Ten pim ngön yaaō omën 12 pōrōa yapinōt epot. Wotōökōp Saimon yapin nent Pita piire ēn pim nangap Entru, Semsre pim nangap Son, Sepeti pim ruaar, ³ ēn Pilipre Patolomiu, Tomasre Matiu takis yewaup neere Sems Alpiasē ruupre Tatias, ⁴ Saimon Selot pēl yamēēa pōp pi ngaan Rom kamanēp sēp mowasēpēnēak aima omën tok pōtakaanēp piire ēn Yutas Keriot kakaanēp ēnēmak Yesuun kup mowiipnaap.

Yesuuk pim ngön yaaō omën 12 pōrōen ya ngön mēēa

(Maak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Ten omën 12 pōrōen Yesuuk epēl niak wes nimēēn saut. “Ar omën ngōnēn wonōrōa naē sēēre Sameria omnarōa ka kaōatē sē orō pēl ēēnganok. ⁶ Om Israel omën pol sēpsēp ngarangk won ēēn repak yes pōrōa ök ēa pōrōa naēēkēēr sēn. ⁷ Pēl ēak ar yesem pōt ngōnēn epēl ök man. ‘Anutuuk tiar wa ngaōök nimēēpna akunet yok temanōm yes.’ ⁸ Pēl yeem yauman omnarō ompyaö mowasōōre omën wel wiaurō wal ē moulmē, omën kēsē ēaurō ompyaö mowasōōre urmerarō omën narōa lupōtēaan waō ē momē pēl elmēēn. Nem weēre kosangōt sum won yaningk.

Pötaanök arta tapël sum won omnarö kaamök elmëen. ⁹ Ën monat arim kërötë waulak senganok. ¹⁰ Ar kan kourakë kaömp waulönëak këröt wak senganok. Ar ulpëenre ing kör muntatre sungköratta wak senganok. Pöt ar omnarö ya yamëngkën yok pangk kaamök elniak kaömp nimpnaat. ¹¹ Ar ka kaö naöök ma kot nentak së oröak wet réak pitëm songönöt nampön pëël mëak kat wiin ompyaö sant niwasëpnaap ëen pöt piiring wë olëak sënëetak sëp wesak sën. ¹² Ar ka nenta kakaati yeilëem pöt omën pörek wëauröen, ‘Anutuuk ompyaö elniip,’ pël ök man. ¹³ Pël ëen pit sant niwasëpna pöt Anutuuk arim ngön manë pöl pit ompyaö elmëepnaat. Ën pit sant naniwasën ëëpna pöt arim ngön Anutuuk ompyaö elmëepënëak mëean pöt pitëm naë kë naarööpan. Arimënt wak sënëet. ¹⁴ Ën ka naöök ma nentak omën narö sant niwesak arim ngönte kat nawiin yaëen pöt ar pörek sëp wesak yesem pit utpet ëen Anutuuk kangiir kasëng mampnaat pöt pet elmëak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë pörek moolan. ¹⁵ Ne yaap pan niamaan. Ngaanëër Sotomre Komora ka pöteparë omnarö pit utpet ëeima. Pötaan akun kaöaök Anutuuk Sotomre Komora omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën omën ar sant naniwasën ëëpna pörö utpet pan ëen Sotomre Komora omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

Könöm ke nentere nent orööpnaata ngönte

(Maak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ “Kat wieë. Pol sëpsëp ruurö kent toköröa öngpök wes namëen yaautak nook ar kööre toköröa öngpök wes nimëen së önëen yeë. Pit utpet niwasëpënëak ëëpnaat. Pötaanök ar pol reraupë yaë pöl it nganga yeem int ekëpë wë pöl wiap ëen. ¹⁷ Ar omnaröen ngarangk

këekë ëën. Pit ar kaöaröa naë niulëen pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök. ¹⁸ Ar nem ru sak wë pötaanök pitök ar yang ngarangkre omën omp ak naröa naë ngön yaatak niulëepnaat. Pël ëen ar pitre omën ngönën wonöröa ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëet. ¹⁹ Yang ngarangköröa naë niulëen tol anet ëak kön selap ëenganok. Akun pötak ngön anëet Anutuuk arim lupötë niwiipnaat. ²⁰ Pël ëen ngön anë pöt arimtok naëngan, arim Pepapë Pulöök tekeri wes nimpnaat.

²¹ “Omën naar nanëpök nangapëen kup mowiin mëmpnaat. Ën pepapökta ruupëen kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruuröak ëlre pepaarëen kup mowiin mëmpnaat. ²² Ar nem ru sak wë pötaan omën pourö ya sangën ëen kööre tok elniipnaat. Pël ëëpnaatak omën wë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat. ²³ Ar kak nerek wëen nga elniin pöt kas nerekël sën. Ne yaap niamaan. Ar kak nerekaan waö elniin pöt nerekël kas sënëet. Israel kaatë wii saal ar sa pet nairën wiaan Omën Këep ne oröömaap.

²⁴ “Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Ën inëen ru nampök tapël pim ngarangkep il newaspan. ²⁵ Runga pep kaatakëp pim pepapë mëngkre mëngk wëen pangk ëëpnaat. Ën inëen ruupta pim ngarangkepë mëngkre mëngk wëen pangk ëëpnaat. Pitök ne arim kaöapön utpet wesak neak neen, ‘Pielsepul urmeraröa kaöap,’ pël neea. Pötaanök pitök il wesak ar nem ruuröen utpet panë wesak niapnaat.”

Tiar Anutuunökëer kas ëëpa
(Luk 12:2-7)

²⁶ “Pitën kas ëenganok. Pöt epël. Omën ngep ëen wia pipot wiakaim wi naöpanëet. Ënëmak wëlël ëen

omnarö itaampnaat. Ën ëlëep wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. ²⁷ Nem arën koutak ök yeniak pipot ëwaatak ök an. Ën ngön laöök ök yeniak pipot omnaröa tekarak wë kaö wesak an. ²⁸ Ar omën könöp utpet newasën koröpö pëen nimëmpnaaröen kas ëënganok. Anutu es parëaöök niulëak könöpre koröpö pout kö niwasëpna pöpönökëer kas ëen. ²⁹ Omnarö tiar int sëpër naar 1 toea pötak sum ëëpenaat int ke pëlöröakaan namp köntak wel wiak yangerak nengentiipan. Anutuuk aanak pël ëëpnaat. ³⁰ Ar omnarö pöt, arim kepön ëpötönta pi ewat wë. ³¹ Pötaanök ar kas ëëngan. Pöt Anutuuk kön wiin arim sumatök int kot pöröaat il yemowas. Pötaanök omën nant arim naë köntak naarööpan. Puuk aanak orööpnaat.”

Yesuu yapinte aöre piin yak mowasö pëlyaauta ngönte
(Luk 12:8-9)

³² “Namp pi omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënëm yeë,’ pël apna pöp nookta kangiir nem Pep kutömweri wë pöpön, ‘Pi nemop,’ pël memaat. ³³ Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta nem Pep kutömweri wë pöpë ëöetak piin yak mowasumaat.”

Yesu pi tiar kom elniipënëak waisa
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne arim naë ngaat won wasumëak newaisën. Ne ar neen kön wi kosang wesak wëaurö omën neen pël naalnëen wëauröa naëaan kom elniin pit kööre tok elniipënëak waisaup. ³⁵ Nook elmëen ruupök pepapëen kööre tok ëere korömpök ëlëpëen kööre tok ëere koröng lëlamöpök ël lëlamöpëen kööre tok ë pël ëëpënëak waisaup. ³⁶ Omën ka

kopëtetak wëaurö neneraan kööre tok ëëpnaat.

³⁷ “Omën namp pim ëlre pepaarëen kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. Ën namp pim rungaaröaan kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. ³⁸ Ën namp pi, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër wak nem ënëm naalnëen ëëpna pipop nem omnamp pël naëpan. ³⁹ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat.”

Omën narö ompyaö kangut öpnaata ngönte
(Maak 9:41)

⁴⁰ “Omën ar sant niwasëpna pöp ne elnëëpnaap. Ën omën ne sant newasëpna pöp Anutu nem wes nemëaup elmëëpnaap. ⁴¹ Omën namp tektek ngön yaaö namp pim ngësë yewaisën pi tektek ngön yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi tektek ngön yaaupë ompyaö kangit piiring öpnaap. Ën namp omën wotpil namp pim ngësë yewaisën pi wotpil yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi omën wotpilëpë ompyaö kangit piiring öpnaap. ⁴² Ën omën namp omën pas nampön itenak pi nem ruup pël wesak i ëpët nëmpënëak kelöntak kol mampna pöp pi Anutuuk yaap ompyaö kangit mampnaap.”

11

Sonök Yesuu ngësëël ngön wes mäa
(Luk 7:18-35)

¹ Yesuuk ten pim ruuröen wetete ngön pöt ök ni pet irak pörek sëp wesak ka munt pörek wieëa pötë ngönën ök mëak rë moulö saut.

² Son i yamëaup wii kaatak om wë Kristoë yaauta ngönte kat wiak pim ru naar wes mëen waisa. ³ Pël ëak piaripök piin epël mëak pëel yema. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?”

⁴ Pël maan omën pöaar wais ök maan Yesuuk kangiir piaripön epël ök yema. “Arip së Sonön omnant arpim itaampööre kat wi yeë epotön ök man. ⁵ It ngaapörö it nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö së, katun yaaurö kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. ⁶ Omën namp nemëën yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

⁷ Pël maan piarip yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte ök yema. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. ⁸ Ma ar omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mëa pörö omën omp aköröa ka ompyautë wëetak Son pi ulpëen ke nalörö namëen wëaup. ⁹ Ma ar omën ke tolëëlöpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Epop tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngka pöt il yemowas. ¹⁰ Pöt omën pöpëenök ngönëntak epël retëng ëa. ‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

¹¹ Ne yaap niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pörök pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas. ¹² Ngaan Son i

yamëaup pim ngës rëak ngönën ök ëa pötakaan wais peene e wë eptak omëen utpet ke nentere nent yaaö narök Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pötak ilapënëak wë yengenti. ¹³ Mosesre tektek ngön yaaurök Anutuuk wa ngaöök nimëepënëak ëa ngön pöt aö aö wais Sonë orök wë eptak kë yaarö. ¹⁴ Ën ar pitëm ngönöt kat wiak taë wasënëak pöt Sonön pi Elia pitëm waisëpënëak ëa tapöp pël wasënëet. ¹⁵ Katringëpök ngön epët kat wiip.

¹⁶ “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar rungaaröa ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem pitëm karuröen epël yema.

¹⁷ ‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

¹⁸ Ar tapël yaaurö. Son pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, ‘Pi urmer-apring wë,’ pël aiman. ¹⁹ Ën peene Omën Këep ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim. Pël ëaap Anutu pim ëwat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

*Yesuuk Kalili omnaröen
pepanöm ngön mëea
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Akun pötak Yesu pim wet rëak ka nantë ya retëng weëre kosang mëngkën itenak lup kaip natiin ëa pöröen epël mëak nga yema.

²¹ “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taiiare Saiton omnaröen elmëanëen pit ngaanëer pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpöök wa mëan tapön. ²² Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Taiiare Saiton

omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat. ²³ Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëët. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Sotom omnaröaan elmëanëen pitëm ka kaö pö kö nasën peene om wieëan tapön. ²⁴ Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Sotom omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat.”

*Yesuu naë së kë sëpenaat
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Akun pötak Yesuuk Pepapön epël ök mëëaut, “O Pep, ni kutömre yang poutë pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ëwatöröaan nim ngönëntë ëlëep yaalmëaup. Ën kön nawiin yauröaan pet yaalmëaup. ²⁶ Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.” ²⁷ Pël mëak omnaröen epël yema. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö pit ne Anutuu Ruupë songönten köpël wë, Pepakëer ëwat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëer ëwat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk ëwat sëpnaat. ²⁸ Ar Anutuu ngönte ngaarëk önëëtaan ya kaö mëneimeë këlangön kat wieim wëaurö nem ngësë waisën. Pël ëen nook niaan kë sëneën. ²⁹ Ar nem inëen ru sak neering ya mëneim wë nem naëaan ëwatöt ön. Pöt epël. Ne ya wiap yaaupök nemtën wak irëak wëen arim saunatë könöm pöt won sëen lup kengkën sak önëët. ³⁰ Omnant arim ëenëak ök niain pöt ompyaut, könöm won pangk ëenëët.”

12

*Kë yesa akun ngëëngkta ngönte
(Maak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

¹ Wë kë yesa akun nentak ten Yesuring rais yaöökë lup yesem këenëen ulöp nant töak söngsöng ëak naut. ² Pël yaëen Parisi omnaröak itenak Yesuun epël yema. “Kat wi. Nim ruurö kë yesa akun ngëëngkötë naënëel yaë.” ³ Pël maan kangiir epël yema. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaurö ma? ⁴ Tewitre pim omnarö pit Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yauröakëer nempnaan piire omën pas pim naë wëaurö nëmpanëak nga yaaut wa na. ⁵ Ma Mosesë ngön kosangtak lup epël wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaurö ma? Kiri ar yaurö Anutuu ngönën tup kaöetak kët kë yesa akun ngëëngkötë ya yamëngkem kë yesa akunatë nga wieëa pöt ilën saun naën ë yaë. ⁶ Ne niamaan kat wieë. Arim ëöetak e taua epöpök tup kaöet il yewas. ⁷ Ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne ar nemëen animaurö kiri ar elnëenëeten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm ëak ompyaö elmëenëetenök kent yaë.’ Ar ngön pöta songönte ëwat wëanëen omën ketre saun wonöroen nga nemaan ëan tapön. ⁸ Omën Këep ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap. Pötaanök nem kentöök akun epatak nem ruuröen omnant ëëpnaat memaat.”

*Kë yesa akun ngëëngk nentak
Yesuuk omën mores kël wa namp
ompyaö mowesa*

(Maak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Pël mëak pörekaan pitëm ngönën tuptak së ilëaut. ¹⁰ Pël ëen omën namp pim mor nas kël waup pörek wëa. Pël ëen pitök Yesuun morök elmëak ngön yaatak ulmëëpënëak epël pëel yema. “Tiar yok pangk kë yesa akun ngëëngktak ompyaö wasëpen ma won?” ¹¹ Pël maan epël mëëaut. “Arim naëaan namp pim pol sëpsëp namp kë yesa akun

ngëengki nentak yang öngöpöök ilëaan sêp wasêpën ma? Pël naëpan, öpnaat. ¹² Sêpsêp pöp omën pasip. Ën omnarö tiar këërö. Pötaanök kë yesa akun ngëengktak yok pangki ompyaö wasêpenaat.” ¹³ Pël mëak pi omën pim mores kël wa pöpön epël yema. “Nim mores el më.” Pël maan pim mores el mëen kaalak muntasi ök ompyaö yes. ¹⁴ Pël yaëen Parisi omnarö ka tomök sê wa top ëak pit tol ëak Yesu mëmpën pöta ngönte kopëta wesa.

Yesu pi Anutuu inëënëp

¹⁵ Yesu pi pitëm ngönte ëwat wëak pörekaan yesën omën selap pim ënëm waisa. Pël ëen pi yauman omën pourö ompyaö mowesak ¹⁶ pitën omën muntaröen piin ök mepanëak nga yema. ¹⁷ Pël yaëen tektek ngön yaaö Aisaia pöpë ngön epël ëa pöt kë oröaut.

¹⁸ “Epop nem inëen ruup, nem yaö mëëaup.

Ne piin kent pan ëak ya kë yes.

Nem Pulö pim naë wes mëen pim rangk wë weëre kosang mangkën

nem ngön wotpilte omën ngönën wonöröen ök mapnaat.

¹⁹ Pi omnaröaring ngön nga elööre ngön ëak aö,

omnarö pim ngönte ka tomök kat wi pël naëpan.

²⁰ Omën kalaö pötöp möautë ök këlangön kat yawiaurö pi ut-pet nemowaspan, kaamök elmëen ompyaö sêpnaat.

Ën omën es wëlëngö riipënëak yaë pöl wiap panë yaauröeta puuk elmëen wel nawiipan, kaamök elmëen weë sak öpnaat.

Pi kosang ngentiak ya mëngkën Anutuu wotpil yaautak omën muntat il wasêpnaat.

²¹ Pël ëen omën ngönën wonöröak piin kön wi kosang wesak kor öpnaat.”

Omën naröak Yesuun Pielsepulök kaamök yaalmë pël mëëa

(*Maak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10*)

²² Wë ënëmak omën narö omën urmer nampök elmëen it il tëere ngön won sê pël ëa namp Yesu naë wak waisa. Pël ëen ompyaö mowasën omën pöp ngön aöre it nga sê pël ëaut. ²³ Pël ëen omnarö pöten itenak yaan sak epël ya. “Elei, epop Tewitë ëap, Anutuu Yaö Mëëaup, tiarim ngarangk elniipnaap ma?” ²⁴ Pël yaan Parisi omnarö pöten kat wiak epël yema. “Kaar angan. Omën epop urmeraröa kaöap Pielsepul puuk kaamök elmëen waö ë yamë.” ²⁵ Pël yemaan pi pitëm lupötë itenak yema. “Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nener mënak kom ëak wë weëre kosangring naön ëëpnaat. Ën omën ka naöök wëaurö ma ka kopët nentak wëaurö tapël nener mënak kom ëëpna pöt repak sëen omën won wiaapnaat. ²⁶ Tapël Seten pimtok ne kaamök elnëen pim urmerarö waö ë yemomëanëen pimtok pimënt mëngkën pim weëre kosangöt won san tapön. ²⁷ Ar neen, ‘Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarö waö ë yamë,’ pël aim. Pötaanök arim ngön pipët yaap yeëanëen arim ruurö pitta Pielsepul kaamök elmëen urmerarö waö ë mëan tapön. Pötaanök arim ruurö pitëmtok arim ngön pöt kaar ëan pöt tekeri yewas. ²⁸ Ne pöt, Anutuu Pulöök kaamök elnëen urmerarö waö yeë. Pötaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarö.

²⁹ “Omën nga namp wëen munt nampök pim kaatak ilëak pim omnant naöpan. Wet rëak omën nga pöp wii të wiakök pim omnant pout öpnaat. Nga pöp Seten.

³⁰ “Namp ne sant naalnëen yaë pipop kööre tok yaalnë. Namp neering pol sêpsêpörö wa top naën yaë pipop pi sêpsêpörö rep yamë.

³¹ Pötaanök ne ök niamaan. Omën utpet ke nentere nent äak Anutuun utpet wesak mapna pöt Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent ë nemoollapan. ³² Ën namp pi Omën Këep neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit peeneere ënëm poutë ent ë nemoollapan.”

*Këra ompyaöre utpet pötë ngönte
(Luk 6:43-45)*

³³ “Këra ompyaumentëk ulöp ompyaurö utöpnaat. Ën utpetementëk ulöp utpetarö utöpnaat. Këra ëlmenti songönte ulöpöröak war yewas. ³⁴ Kamalöröa morök yaë pöl ar yaurö. Utpet yauröak tol äak ngön ompyaut an? Pël naengan. Omën namp ke nantre nant pim lupmeri peö äak wë pöt këmtak war yewas. ³⁵ Omën ompyaup pim lupmeri kön ompyaut wieë ngön ompyaut ya. Ën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieë ngön utpet tapëlöt ya.

³⁶ “Ne ök niamaan. Ënëmak kangiir ëëpna akunetak Anutuuk omnaröa ngön köntak mosut yaaö pötaan ngön ya mëmpnaat. ³⁷ Arim ngön yaautak arim songön ompyaut tekeri wasën pöt Anutuuk niöpnaat. Ën arim ngön yaautak utpet yaaut tekeri wasën pöt sëp niwasëpnaat.”

Omën narö Yesu retëng weëre kosangring nent ëen itaampënëak mëëa.

(Maak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Pël maan ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omën naröak Yesuun epël yema. “Rë yanuulaup, ten Anutu niiring wë ma won pöta songönte ëwat

sënaan, ni retëng weëre kosang nent ë. Pël ëen itaampunaan.”

³⁹ Pël maan pi epël yema. “Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet äak Anutuun kön wi kosang newasën yaurö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naengan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pim elmëa pöta ököt pëen pet elniin itaampunëet. ⁴⁰ Ngaan Sona pi i kaö imën kaöpë yaatak këtre röök nentepar nent wakaima pöl Omën Këep ne këtre röök nentepar nent yangera öngpök ömaap. ⁴¹ Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal äak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt Sona puuk ngönën ök maan lup kaip tia pötaanök. Pël äaap omën peene wë epop nook Sona il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. ⁴² Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naökël wakaimaup pi wal äak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ëwat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël äaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

Urmerap omën namp sëp wesak së rëak kaalak waisauta ngönte

(Luk 11:24-26)

⁴³ Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök yema. “Urmer namp omën nampökään oröak së kosangöök wë urre korumön ap wesak ⁴⁴ epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.’ Pël kön wiak së itaangkën ka tapët koore katëp äak ë rangi ulmëen kos wieëa. ⁴⁵ Pël ëen pi kaalak së urmer muntarö 7 äak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëerö koirak

wais ka kopët taptak wëa. Pël èen omèn pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ènèm sasa pan sa. Tapël Yuta omèn utpet peene akun eptak wë eporö ar utpet panë sak önëerö.”

Yesu pim èlre nangaröa ngönte
(Maak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Yesu pi omnaröen ngön ök maim wëen pim èlre nang wais ka tomök wë piin ngön ök mapënëak yema. 47 Pël èen omèn nampök piin epël yema. “Nim èlre nang niin ngön ök niapënëak wais ka tomök wë.” 48 Pël maan piin kangiir epël yema. “Nem elëp talëp? Nangarö talörö?” 49 Pël mëak pim ruurö tenim ngësël mor song ëak kaalak epël yema. “Nem èlre nang pörö eporö. 50 Omèn nem Pep kutömweri wëaupë ngön ngaarëk yeö piporö nem èlre nangarö pël yaë.”

13

Omnant öp olëauta watepang ngönte

(Maak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 Kët pötak Yesu pi pim kaatakaan oröak ten pim ruuröaring i kaö eöök së wel aisëaan 2 omèn kësang pan wais pim naë wa rongan yaë. Pël yaëen pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëen omnarö i pisöök taueëa. 3 Pël äaan pi watepang ngön nentere nent mëak nent epël yema. “Omèn namp pim yaak së omnant öpöt olëa. 4 Pël èen nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. 5 Èn nant këlöökë rangk ngentia. Pël èen yanget kënyangap wiaan yak teënt oröa. 6 Pël èen këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök. 7 Èn nant nönötë öngpök olëa. Pël èen nönöt oröak ngep èen sësë ëa. 8 Èn nantökëer yang kolaptak olëa. Pël èen pötökëer aprak kë kësang pan uta. Kengk nemorëet 100,

nemorëet 60, nemorëet 30 pël uta. 9 Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pi watepang ngöntaan mëëa
(Maak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Pël yemaan ten pim ruurö Yesuu naë së piin epël mëëaut. “Ni tol èënak pitën watepang ngön yemaan?” 11 Pël maan pi kangiir epël yenia. “Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön elëëp pöta songönte arënökëer pet yaalni. Èn muntarö puuk pël naalmëen yaë. 12 Omèn namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mangkën pim naë kësang wiaapnaap. Èn namp mangkën taë wes wak naön eëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp èen elek öpnaap. 13 Nem watepang ngön yemak epëta songönte epël. Pit itöök iteneëak këëkë itna naskolön yaauro. Katëëpök kat wieëak këëkë kön nawiin yaauro. 14 Tektek ngön yaaö omèn Aisaia pöpë ök ëa pöt pitëm naë kë yaarö. Pöt epël.

‘Ar ngön pëen kat wiinëetak songönte ewat nasëngan.

Pël ëak ar itaampunëetak yok pangk omnantön itnaangkan.

15 Omèn piporö pitëm lupöt kosang saurö, katöt il wariaurö, itöt mëësaurö.

Pit pël naën ëanéen itaampöore kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Èn pit pël naën ëanéen nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.’

16 “Ar pöt arim itöök omèn ngolöpötön itaampöore katëëpök ngön ompyaut kat wi pël yeë pötön ërëpërëp èënëet. 17 Ne yaap ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre omèn wotpilörö kësang omèn epotön iteempënëak ëak itnaangkën ëautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin ëautak peene kat yawi.”

Omnant öp oléauta watepang ngön pöta songönte

(Maak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ “Peene omnant öpöt oléauta watepang ngön niak pöta songönte war wes niamaan kat wieë. ¹⁹ Omnant öpöt kamtöök ngentia pötë ökörö omën narö Anutuuk wa ngaöök nimëepënëak yaë ngön pöt kat wiauröak kön nawiin yaëen ngön Anutuu pitëm lupötë wia pöt Setenök kama wa ëp yaë. ²⁰ Ën omnant öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. ²¹ Pitëm lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlok ëëpnaat. ²² Ën omnant öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen Anutuu ngönte mos ëëpnaat. ²³ Ën omnant öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiak këëkë kön wiak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 100, narö kë 60, narö kë 30 pël orööpnaat.”

Ya lupöök nön utpetat oröauta watepang ngönte

²⁴ Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën namp pim ya lupöök omnant öp ompyaut ngënta pötakël ök ëëmaan. ²⁵ Pël ëen röök nentak pim kööre tok namp wais nön utpetatë öpöt ompyautë rangk olëak sa. ²⁶ Pël ëen omën ompyaut oröak këët utöpënëak yaëen nön utpet pötta oröak kaö sa. ²⁷ Pël ëen omp pöpë inëen

ruurö pim naë wais epël mëea. ‘Kaöap, ni öp ompyaut ya lupöök ngëntauppe. Nön utpetat tol ëak oröa?’ ²⁸ Pël maan epël mëea. ‘Kööre tok nampök ëa.’ Pël maan pim inëen ruuröak, ‘Ten së nön utpetat ti moolan ma?’ pël mëea. ²⁹ Pël maan pi kangiir pitën epël mëea. ‘Won. Ar nön utpetat yatiem omën ompyautta tiinganok. ³⁰ Pout irikor ëak öp. Pël ëen omnant köp sëen öpenaatak nem omën këët öpnaaröen epël memaat. Wet rëak nön utpetat tiak ut urak esuwesi moolan. Pël ëak omën ompyaut wa rongan ëak nem kaatak wiin.’”

Këra lëlëp kotupre yis pöteparë watepang ngönte

(Maak 4:30-34; Luk 13:18-21)

³¹ Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt këra nementi lëlëp pöpökël ök ëëmaan. Omën nampök lëlëp pöp pim ya lupöök ngënta. ³² Lëlëp pöp kot panëep, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. Pël yaëetak oröakökëer pöpök këra muntat il yewas. Pël ëak kësang sak wëen intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi.”

³³ Pël mëak watepang ngön munt nent epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng namp yis pöt korupaë kas möautring irikor ëen pötak ekek yes pötak ök ëëmaan.”

³⁴ Yesu pi watepang ngön kësang omnaröen ök yema. Nent war wesak nemaan, watepang pëen yema. ³⁵ Pël yaëen tektek ngön yaaö nampë ngön epël ëa pöt pim naë kë yaarö.

“Ne watepang ngön ök memaap. Omnant ngaanëer Anutuuk kutömre yang ket ëa akun pötakaan wais peene e wë eptak ëlëëp wiakaima pöt nook tekeri wasumaap.”

Nön utpetat ya lupöök oröauta watepang ngön pöta songönte

³⁶ Yesu omnarö sêp wesak sê kaata kakaati yeila. Pêl êên ten pim ruurö naê sê epêl mēêaut. “Ya lupöök nön utpetat oröautakêl nim watepang ngön yaan pöta songönte ök nia.” ³⁷ Pêl maan kangiir epêl yenia. “Omên öp ompyaut ngênta pöp Omên Kêêp ne epop. ³⁸ Ya pöwer pöt yang epêr. Ên omnant öp ompyaö pöt omên Anutu pim wa ngaöök yamê pörö. Ên nön utpetat omên Setenê ênem yaêên pim ngarangk yaalmê pörö. ³⁹ Kööre tok öp utpetat olêa pöp Seten, ên omên ompyaö wa pöt akun kaöaö. Ên omên wa wia pörö enselörö. ⁴⁰ Omnaröa nön utpetat tiak esuwesi mera pöta ök akun kaöaöök orööpnaat. ⁴¹ Akun pötak Omên Kêêp nook nem enselörö wes mēên nem wa ngaöök yamê pötak omên utpet yaauröere omên munt narö utpet sêpênêak yaalmêa pörö kama wak ⁴² es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi omnarö ingre ya ilak aimeê kê pötöppötöp aim öpnaarö. ⁴³ Pêl êên akun pötak omên ompyaö saurö pit Anutu pitêm Pepapök wa ngaöök yamêên kêtêpê yema pöl êwa elmêêpnaat. Katringêpök ngön epêt kat wiip.”

Omên nampök uröm ompyaut yangerak êlêêp wieêaut koirauta watepang ngönte

⁴⁴ “Ên Anutu pim omnarö wa ngaöök yamê pöt urömere omên ompyaut ngaanêêr yangerak êlêêp wia pötakêl ök eêmaan. Ênemak omên munt namp koirak muntarö koirpanêên kaalak êlêêp wia. Pêl êak teêntom êrêpsawiarîng sê pim omên pout menak sumat wak yang lup pöt sum êa.”

Songre sar ompyauta watepang ngönte

⁴⁵ “Ên Anutu pim omnarö wa ngaöök yamê pöt omên songre sar ompyaut ap yewesa pöpêêl ök eêmaan. ⁴⁶ Pi songre sar ompyaö panê nent koirak pim omnant pout menak sumat wak sê songre sar ompyaö pöt sum êa.”

Iir yewaul pöta watepang ngönte

⁴⁷ “Ên Anutu pim omnarö wa ngaöök yamê pöt iirêêp i kaöök olaan imên ke nampre namp ilêa pötakêl ök eêmaan. ⁴⁸ Iir pöêêp imênörö peö êên omnarö weruak eöökêl sa. Pêl êak wêl êak ompyaurö kaputê wesirak utpetarö wa moolêa. ⁴⁹ Pöta ök akun kaöaöök tapêl eêpnaat. Enselöröak wais omên utpetarö ompyauröa naêaan wêl êak kama wak ⁵⁰ es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi ingre ya ilak aimeê kê pötöppötöp aim öpnaat.”

Uröm ngaanre ngolöpöt wieêauta watepang ngönte

⁵¹ Pêl niak tenên epêl pêêl yenia. “Ar pöta songönten kön wia ma?” Pêl niaan ten, “Mak,” pêl mēêaut. ⁵² Pêl maan tenên epêl niaut. “Pöt ompyaö. Ngön kosangötê ngarangk namp Anutuu wa ngaöök yamêautak ilêak wê ngönênê kêêkê êwat saup pi ka pepapê ököp. Ka pep pöp pi uröm ompyaö ngaanre ngolöp pout pim peram wiaurekaan yeö pöl pi ngönên ompyaö ngaanre ngolöp poutepar êwat wêaup.”

Nasaret omnarö Yesuun kaaöre kêêpöt elmêa

(Maak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Yesu pi watepang ngön pöt ök mê pet irak ten pim ruuröaring saut. ⁵⁴ Pêl êak Nasaret pim ka songöntak oröak ngönên tuptak ilêak ngönên ök yemaan omnarö pit yaan sak epêl ya. “Elei, omên epop omên yaap tiarim karippe. Tarêkaan êwat ompyaö epot wa? Ma talêpök weêre kosang mangkên

ya weëre kosang epot yamëngk?⁵⁵ Tiar piin ewat wëep. Pi ka ök yarëaupë ruuppe. Pim ëlëp Maria. Ën yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö.⁵⁶ Ën koont pim nangaröeta tiarring wë. Pël ëaap pi weëre kosang epot tarëkaan wa?"⁵⁷ Pël mëak pit piin kaaöre këepöt yaalmëen Yesuuk epël yema. "Tektek ngön yaaö namp ka poutë omnaröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëen piiring wëauröak pi kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë."⁵⁸ Kak pörëkorö pitëm kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëaut.

14

Son i yamëaup mëna

(Maak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-

9)¹ Akun pötak yang ngarangk kaöap Erot pi Yesu pim yaauta ngönte kat wia.² Pël ëak pim ya omnaröen epël mëea. "Omën pipop Son i yamëaup, pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk."³⁻⁴ Erot pim pël mëea pöta songönte epët. Ngaan pi pim nanëpë öngöp Erotias pöp wa ëp ëa. Pël ëen Sonök piin epël mëak nga mëea. "Ni öng pipop wa ëp ëen pangk naën yaë." Pël mëea pötaanök Erotök pim ya omën naröen maan pitök Sonë ingre morötë wii téak wii kaatak moulmëa.⁵ Pël ëen Erot pi Son mëmpënëak kön wiautak omnaröak piin, "Anutuu tektek ngön yaaö omnamp," pël yamëea pötaan kas ëen sëp wesa.⁶ Pël ëen ënëmak Erotë oröa akunet temanöm sëen këere imën nëmpënëak omën kaöarö pourö pim naë wa top ëa. Akun pötak Erotiasë koontup omën pöröa ëöetak tan yaurön Erot pi itenak kent kön wia.⁷ Pël

ëak pi koont pöpön epël mëea. "Ne Anutuu ëöetak kosang wesak niamaan. Ni omën nenten kimang neamë pöt nimpaat."⁸ Pël maan pim ëlëpök këk maan epël mëea. "Son i yamëaup pim kepönö töak söwar neweri wiak wak wais namp. Pël ëen ne pi wel wia pöt ewat sumaan."⁹ Pël maan omën omp ak Erot pi pöt kat wiak ya këlangön kön wia. Pël ëaap pi omnaröa ëöetak ngön kosang wesautaan pim kimang ngönten kat wiak¹⁰ pim ya omën naröen maan wii kaatak së Sonë kepönö töak¹¹ söwar neweri wiak wak së koontup mangkën wak së ëlëp mena.¹² Pël ëen Sonë ruurö kat wiak së pim sokur wak yang kel weera. Pël ëak wais Yesuun ök yema.

Yesu pi omën 5000 pörö kaömp mena

(Maak 6:30-44; Luk 9:10-17; Son 6:1-14)

¹³ Yesu pi ngön pöt kat wiak ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak wangaöök ilëak i kaöök yang omën wonrekël saut. Pël yaëen omnarö kat wiak pitëm kaat sëp wesak tenim ënëm yangerak waisa.¹⁴ Pël ëen wangaöökaan oröak së itaangkën omën kësang pan wëen itenak yaköm ëen pitëm yauman omnarö ompyaö yemowas.

¹⁵ Wë wiap kan ten pim ruurö pim naë së epël ök mëëaut. "Omën wonrek wëen wiap kanëen yes. Pötaanök omnarö wes mëen kaatë së kaömp sum ëëp."¹⁶ Pël maan Yesuuk epël niaut. "Pit tol ëen sëpën? Arök kaömp meneë."¹⁷ Pël niaan epël mëëaut. "Ten tarëkaan mampun? Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia."¹⁸ Maan epël niaut. "Nem naë wak waiseë."¹⁹ Pël niak omnaröen maan nönö mö mëak wel aisëaan kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil itenëë Anutuun yowe mëak kaömpöt

pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut. ²⁰ Pël een omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 12 pötë waulön peö yaë. ²¹ Omën kaömp na porö selap pan, ompörö 5000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën.

*Yesu pi i kaöökë roro sa
(Maak 6:45-56; Son 6:15-21)*

²² Kaömp na pet irën Yesuuk ten pim ruuröen epël niak kék niiaut. “Ar wangaöök ilëak i kaöökë ëngk komuntakël seë. Pël yaëen ne omnarö wes mëëmaan.” Pël niaan saut. ²³ Pël een pi omnarö wes mëën yesën Anutuun ök mapënëak rosiraöök isa. Pël een koö olaan pimënt pörek wëen ²⁴ wangaö i kaöökë luptak yesën kentö maap yamöön kaö maat weëre kosangring wangaöök yamö. ²⁵ Pël een ëlpan wal ëpënëak yaëen Yesu i kaöökë roro tenim ngësë yewais. ²⁶ Pël yaëen itenak ten kas kësang ëak, “Elei, waötöp ëngk yewais,” pël mëak merëk äaut. ²⁷ Pël een pi tapëtakëer tenën epël niiaut. “Arim lupöt weë söp. Nemtok yewaiserek kas ëengan.”

²⁸ Pël niaan Pitaak piin epël mëëaut. “Aköp, nimitok yaëen pöt aan ne i kaöökë roro nim naë waisum.” ²⁹ Pël maan, “Wais,” maan Pita wangaöökaan oröak kaöökë roro Yesuu ngësël yes. ³⁰ Pël yeem kentö kësang yamöön itenak kas ëak i kaöökë öngpök yengmëem ngön ëak Yesuun, “Aköp, kaamök elnë,” pël mëëaut. ³¹ Maan Yesuuk tapëtakëer el mëak moresi weë epël yema. “Nim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaën. Tol ëënak kön selap yaën?” ³² Pël mëak piarip wais wangaöök ilaan kentö leng yaë. ³³ Pël een wangaöök wëaurö ten piin yaya mëak epël mëëaut. “Yaap pan, ni Anutuu Ruup.”

*Yesu pi yauman omën kësang Kenesaret yangerak ompyaö mowesa
(Maak 6:53-56)*

³⁴ Ten i kaö poö ëngköök së Kenesaret yangerak oröaut. ³⁵ Pël een omën pörek wëaurö Yesuun itenak ëwat sak ngön maan yauman omën yang pörek wëaurö pim naë wak waisa. ³⁶ Pël een pit pim ulpëen kautak pëen mësël ëak ompyaö söpënëak kék yema. Pël maan omën pël ëa porö ompyaö saut.

15

*Anutuu ngön kosangötök ëaröaat
ilyewas*

(Maak 7:1-13)

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë wais epël yema. ² “Nim ruurö tol ëënak tiarim ëaröa ngön kosangöt ilap yari? Pit ngön kosangötë wieëaul kaömp nëmpënëak mor i nairën yaë.” ³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar tol ëënak arim ëaröa ngön kosangöt ngaarëk önëak Anutu pimtë ngön kosangöt wa yoolak? ⁴ Anutuuk kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Ën nenteta epël. ‘Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’ ⁵ Anutuuk pël yaatak ar ngön epël yaaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök elmëepna pöt pim naë wiaan pöten, ‘Ne omën epët Anutuun yaö ëaup,’ pël mëëaupök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök naalmëen pöt pangk yaë.’ ⁶ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak. ⁷ Kaar omnarö aë. Tektëk ngön yaaö omën Aisaia pim nganëër arimëen ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël.

⁸ ‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yenëem lupötök këëpöt yaalnëaurö.

9 Pitëm ngönöt nem ngön këeta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yaë.”

Tiarim lupmer utpet yewas pöta ngönte

(Maak 7:14-23)

10 Pël mëak Yesu pi omnaröen ngön maan waisën epël yema. “Nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi soköleë. 11 Omnant këmtak yen pötök lupmer utpet newasën yaë. Këmtakaan jaarö pötök lupmer utpet yewas.” 12 Pël maan ten pim ruurö së piin epël mëëaut. “Ni ngön pipot yemaan Parisi omnarö këëpöt kön yawi pöten ni ewat wëen ma?” 13 Maan epël ya. “Këra pout nem Pep kutömweri wëaupök pim ya lupöök nangëntën ëa pipot ti moolapnaat. 14 Ar Parisi omnaröen kön selap ëëngan. Pit omën it il tëauröa ök yaë. It il tëa naar nampnamp mësak yesem kanö wiaan saarëak parë orööpnaat.” 15 Pël niaan Pitaak epël yema. “Watepang ngön pipta songönte ök nia.” 16 Maan Yesuuk epël ya. “E, arta om köpël wëen ma? 17 Arim omnant këmtak yen pötök utpet naniwaspan, yaatak sëen ya jaar pöten ar köpël ma? 18 Ën këmtakaan jaarö pipotökëer lupmeriaan jaarö. Pipotök lupmer utpet yewas. 19 Omën lupmeriaan utpet epot jaarö. Kön utpet, yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, öngre omp nga yaaö, këkain, kaar, neneren utpet wesak yaaö, 20 pipot lupmeriaan oröak lupmer utpet wasëpnaat. Mor i nairën kaömp yen pötök omnampë lupmer utpet newaspan.”

Kanan yangerakaan öng nampök Yesuun kön wi kosang wesa (Maak 7:24-30)

21 Yesu pi ten pim ruuröaring Kenesaret yang pör sëp wesak Tiaaare Saiton ka pöörar wieëa

yang pörekël saut. 22 Pël ëen Kanan yangerakaan ngönën köpël öng namp yang pörek wëaupök wais merëkre ngön ëak Yesuun epël yema. “O Aköp, Tewitë ëap, Anutuu Yaö Mëëaup, urmer namp nem koontupë lupmeri wëen këlangön kaö panë kat yawi. Pötaan ni neen yaköm elnë.” 23 Pël maan pi kangiir nemaan ëen ten pim ruurö pim naë së ke urak epël mëëaut. “Pi tiarim ënëm yewaisem merëkre ngön yaarek wes momëen sëp.” 24 Pël maan Yesuuk kangiir Kanan öng pöpön epël yema. “Anutuuk ne Israel pol sëpsëpöröa ök ëak repak sauröaan pëen wes nemëaup.” 25 Pël maan pi pim naë wais rar rë wesirak epël yema. “Aköp, kaamök elnë.” 26 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” 27 Pël maan pi kangiir epël ök yema. “Aköp, yaap yaan. Pël ëaap kentörö pit peparö kaömp yenaurek yenën lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.” 28 Maan epël yema. “Öng epop, ni kön wi kosang kaö panë yenewasën. Pötaanök nim kent kön yawiin pöt orö nirëëpnaat.” Pël yemaan tapëtakëer koontup ompyaö sa.

Yesuuk yauman omnarö kësang ompyaö mowesa

29 Yesu ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak kaalak Kalili i kaöökël së oröak ë kankan rosiraöök së wel aisëaan 30 omën selap pan pim naë oröa. Omën ingöt kël wë, it il të, kos korar së, ngön won së, yauman ke nentere nent yaaurö wak wais Yesuu naë rongan ë moulmëen ompyaö mowesaut. 31 Pël ëen omën ngön won saurö ngön aö, kos korar saurö wotpil së, ing kël waurö kan ing ë, it il tëaurö it nga së, pël yaëen omën kësang pörö

itenak yaan sak Israel omnaröa Anutuun yaya yema.

Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena
(Maak 8:1-10)

³² Yesu pi ten pim ruuröen ngön niaan pim naë sëen epël niaut. “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen kët nentepar nent ëak yes. Pötaanök ne pit këen wes mëen kan kourak yesem utpet ëëpanëak ya ngës yaë.” ³³ Pël niaan ten epël mëëaut. “Tiar omën wonrek wë omën kësang eporöa kaömp mangkën pangk nëmpna pöt tarëkaan öpen?” ³⁴ Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël niaan tenök, “Kaömp 7, ën i kaö imën kopët naar,” pël mëëaut. ³⁵ Maan Yesuuk omnaröen yangerak wel aisapën mëak ³⁶ kaömp 7 pötring i kaö imënaar wak Anutuun yowe mëak pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut. ³⁷ Pël ëën omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 7 pötë waulön peö yaë. ³⁸ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 4000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën. ³⁹ Pörö Yesuuk wes mëen yesën tenring wangaöök ilëak Makatan yangerakël saut.

16

Parisiire Satusi omnaröak retëng it ngolöp nent nent itaampëneak Yesuun mëëa

(Maak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Parisiire Satusi ngönën omën narö Yesuu naë wais piin morök elmëak epël yema. “Ni maan retëng it ngolöp nent oröön Anutuu naëaan waisan pöt ëwat sënaan.” ² Pël maan pitën epël yema. “Ar wiap kanötë itaangkën yanget sapiire waö yamëen itenak, ‘Wangam kanök këtëp mapëneak yaë,’ pël ë yeë. ³ Ën wangam kanötë itaangkën yanget mëëtmëët yaëen

pöt, ‘Kopi pelëpënëak yaë,’ pël ë yeë. Ar mopöök uröamre kepilötön itenak ëwat yaauröak peene Anutuu yaalni epëta songönten köpël yeë. ⁴ Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën yaaurö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pi i kaö imënëpë öngpök wëen Anutu pim elmëa pöta ököp pëen pet elniin itaampunëët.” Pël mëak pit sëp wesak saut.

Parisiire Satusi omnaröak irikor elmëëpanëak pepanöm mëëa
(Maak 8:14-21)

⁵ Ten Yesuu ruurö kaömpöt kat kol wiak piiring i kaöökë ëngk komuntakël së oröak kön wiaut. ⁶ Pël yaëen Yesuuk epël yenia. “Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën.” ⁷ Pël niaan ten neneren epël mëëaut. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.” ⁸ Tenimënt neneren yemaan kat men ëak epël yenia. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaaurö, aë. Ar tol ëënak kaömp won pöten yak? ⁹ Ar om neen köpël wë ma? Ne kaömp mor nas wak ulöl wesak omën 5000 pörö mangkën nëen pangk ëaut pöt ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël ëak waulön peö ëa? ¹⁰ Ën ne kaömp 7 pöteparök wak ulöl wesak ömën 4000 pörö mangkën nëen pangk ëaut pöteta ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël ëak waulön peö ëa? ¹¹ Ar tol ëënak nem ngönten kön nawiin yeë? Ne kaömp peret pöten neniaan. Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën.” ¹² Pël niaan ten pim niaa pöta songönten kön wiaut. Pi yis kaömp peretötë yamëa pöten neniaan, Parisiire Satusi omnaröa ngön kaaröt nim yaapta öngpök ilapanëak niaa.

Pitaak Yesuun pi Kristo pöt war wes ök mëä
(Maak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Yesu pi tenring Sisaria Pilipai kak naë sê oröak tenën epël pëel yenia. “Omnarö pit Omën Këep neen talëp aim?” ¹⁴ Pël niaan epël mëäaut. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël yaan naröak, ‘Elia,’ naröak, ‘Seremaia ma tektek ngön yaaö namp wes,’ pël aim.” ¹⁵ Pël maan epël yenia. “Ën arimtok pöt neen talëp aim?” ¹⁶ Pël niaan Saimon Pitaak epël yema. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiaup. Ni Anutu wëwëetaringëpë Ruup.” ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Saimon, Sona pim ruup, ni ërëpërep ëëmëep. Yang omën nampök ngön pipët ök neniaan, nem Pep kutömweri wëaupök yenia. ¹⁸ Pötaanök ne niamaan kat wi. Nim yapinte Pita, pöt kël kosangö. Ën nim nem songönte tekeri yewasën pipëteta kël kosangöökë ököt. Nook maan nem ingre mor saurö kël kosang pöökë rangk tauaan Setenë weëre kosangtak il naniwaspan. ¹⁹ Ne Anutuuk wa ngaöök yanimë pötak yeilëauta kiet nimpaat. Pël ëën yangerak omnant yaautön, ‘Pël ëëngan,’ mamë pöt kutömweriita pël naën ëëpnaat. Ën yangerak omnant yaautön, ‘Pël ë,’ mamë pöt kutömweriita pël ëëpnaat.” ²⁰ Pël mëak tenën kosang wesak epël yenia. “Ar ne Kristo, Anutuu Yaö Neeaup, pöt omnaröen ök manganak,” pël niiaut.

Yesuuk pi weletakaan wal ëëpnaap pöt ök mëä
(Maak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Akun pötak Yesuuk ngës rëak ten pim ruuröen omnant ënem pim naë orööpnaatë ngönöt war wesak epël yenia. “Ne Yerusalem kak sëen ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak këlangön kësang kat newiak nemëngkën kët nentepar

nent won sëen kaalak weletakaan wal ëëmaap,” ngön pöt ök yenia. ²² Pël niaan Pitaak pëentakël koirak sê epël mëak nga yema. “Anutuuk ngarangk elniaan omën ke pipot orö nanirëen ëëp.” ²³ Maan Yesuuk kaip tiak epël yema. “Seten, ni sêp newesak sê kan newariingan. Nim ngön yaan pipët Anutuu ngönte won, omën ngönte.”

²⁴ Pël mëak Yesuuk ten pim ruuröen epël niiaut. “Omën namp pi nem ënem elnëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ënem ëëp. ²⁵ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sêpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasêpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat.” ²⁶ Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëen pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëel kaamök elmëëpën? Pël naëpan. Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak öpënëak pöt oröpöt kangiiir mampën? ²⁷ Omën Këep nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem enselöro koirak waisumaap. Pël ëak omën pourö neenem wëwëatë kangut mempaap. ²⁸ Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin wëen Omën Këep ne omp ak sak yewaisën itaampun sa.”

17

Yesu pim möönre koröp maim wa
(Maak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Kët 6 ëak won sëen Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son porö koirak rosir wali naöök sê pitëmënt wakaima. ² Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa. Ën pim këere wot kante këtëpë ök ëwa ëën ulpëënëpta kölam panë tëa. ³ Pël ëaan pit itaangkën Mosesre

Elia piarip orōak Yesuring ngōnaak yeēa. ⁴ Pël één Pita pi Yesuun epël ök mëēa. “Akōp ten eprek wëēn ompyaō yaē. Ni kent yaēēn pōt ne ka kot nentepar nent ök remaan. Nent nimëēn, nent Mosesëēn, nent Eliaëēn pël ëak ök remaan.” ⁵ Pël yemaan tapët pōt urōam kōlam ëwa nempel irë kaka elmëēn Anutuuk urōamta öngpōkaan epël mëēa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kē sak kent pan yaalmë. Ar pim ngōnte kat wiin.”

⁶ Ruurō pit ngōn pōt kat wiak kas panë één yangerak sē ngentiak wot nōn ëak wieēa. ⁷ Pël één Yesu pi sē pitën ngëēn elmëak epël ök mëēa. “Wal ëē. Kas ëengan.” ⁸ Pël maan pit we riak itaangkën muntaar won, Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraōōkaan yeirëem Yesuuk pitën pepanōm epël mëēa. “Arim omën it kōpëlōt ityaangk pōten omnarōen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këep ne weletakaan wal ëēnak omnarōen ök man.”

¹⁰ Pël maan pim ruurōak epël mëak pëel mëēa. “Ngōn kosangōtë ngarangkōrō pit tol ëēnak Elia wet rëak orōōnak Anutuu yaō mëēaup ënëm orōōpnaat pël aim?” ¹¹ Maan pi epël mëēa. “Yaap, Elia pi wet rëak orōak Anutuu yaō neeap nemëēn omnant kopëta wasëpënëak ëaut. ¹² Pël wiaap ne epël niamaan. Elia pi yok orōak wëēn omnarō piin këëkë ëwat nasën wë pitëm könōök utpet mowesaut. Pōtaanök Omën Këep neenta tapël elnëepnaat.” ¹³ Pël maan pit epël kön wia. “Pipët Son i yamëaupōn ya.”

Yesuuk yokot nampë lupmeriaan urmer namp waō ë mëa

(Maak 9:14-29; Luk 9:37-43)

¹⁴ Omën kësang pan wa top ëak wëēn pit wais orōōn omën namp Yesuu naë wais rar rë mowesirak epël yema. ¹⁵ “Kaōap, ni nem yokotupōn yakōm kön wi. Pi it ngengën yeem imeri ilaöre es kotō pël yaē. ¹⁶ Pël yaēēn nim

ruurōa naë wak wais ompyaō wasëpënëak maan poprak ëaut.” ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “O kön wi kosang yewesaut wonörō, aë. Ar lup kosarō. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem ar kön wiin akun tolëel arring wë arim könōmōt weim öm?” Pël mëak epël yema. “Yokotup wak wais.” ¹⁸ Pël maan wak waisën Yesuuk urmerapōn nga maan kas orōak yes. Pël één akun tapëtakëer ompyaō saut. ¹⁹ Pël één ten pëentak sē Yesuun, “Ten tol ëēnak urmerap waō ë momëēnëak poprak ëan?” pōten pëel mëēaut. ²⁰ Pël maan epël niaut. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok yaē pōtaan poprak ëan. Ne yaap niamaan. Ar kön wi kosang kot panë nent wieēan talte rosir epōōn, ‘Ni tiak eprekaan ëngkrek sē orō,’ pël maan yok pangk pël ëëpën. Ar kön wi kosang kaō newasënë pōt omnant pout pangk ëēnëēt. ²¹ [Urmer ke pilörō weëre kosangring wë. Pōtaanök pit waō ë momëēnë pōt kan munt naō won, om Anutuun kimang manëak kaōmp ngës olëak önë kopët pōtakëer waō ë momëēnëēt.]”

Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaata ngōnte ök maan akun nentepar ëa

(Maak 9:30-32; Luk 9:44-45)

²² Ënëmak Yesuuk ten pim ruurō wa top ë niulëak epël niaut. “Omnarōak Omën Këep ne ngaarōa moresi neulëepnaat. ²³ Pël één pit nemëngkën kët nentepar nent won sëēn kaalak weletakaan wal ë neulëepnaap.” Pël niaan ten yakōm panë kön wiaut.

Yesuuk ngōnën tup kaōeta takis mena

²⁴ Ënëmak ten Yesu piiring Kapaneam kak sē orōōn omën Anutuu ngōnën tup kaōetaan takis yewa pörō Pitaë naë wais epël mëak pëel yema. “Arim rë yanuulaup ngōnën tup kaōetaan

takis nawiin yeëa ma?”²⁵ Pël maan Pitaak, “Won, yawiaup,” pël mëak Yesuu kaatak sê ilëak òk nemaan wëën pimtòk epël mëak pëël yema. “Saimon, ni kòn tolëël yawiin? Yang omp akörò pit talöròa naëaan takis yewa? Pitëmtë omnaròa naëaan ma maimaròa naëaan yewa?”²⁶ Pël maan Pitaak, “Maimaròa naëaan,” pël yemaan Yesuuk epël mëëaut. “Pël yaëen yang omp aköròa karurò pangk takis nemangkën ë yaë.”²⁷ Pël ëaap tepër nemangkën ëen pit kòn wiin utpet ëëpanok i kaöök sê tatë olëak i kaö imën wet réak òmë pöp këm nga ëak itaangkën sum nent wiaan pöt wak sê tepërim kónkòn takis mamp.”

18

Yesuu ruuròak piin talëpök wotòök sak wë pòten pëël mëëa (Maak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Yesuuk Pitaan pël yemaan akun tapëtak ten pim ruurò naë sê epël mëak pëël mëëaut. “Anutuuk wa ngaöök yanimë eporò tenëkaan talëpök wotòök wë?”² Pël maan pi runga nampön ngön maan waisën tenim tekrak tau ulmëak³ epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ar kòn kur kaip tiak arimtën kòn wiin iraan rungaaròa òk nasën ëënë pöt Anutuuk wa ngaöök nanimëëpan.”⁴ Namp pi pimtën kòn wiin iraan runga epopë òk sak öpna pöp omën Anutuuk wa ngaöök yamëautak wëauròa wotòök sak öpnaap.⁵ Omën nemëen yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap.”

Utpetatëen kék nemaan ëëpenaat (Maak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Ën omën nampök kot ke epëlöròakaan namp neen kòn wi kosang yewesaupön kék maan pim kòn wi kosang yewesaut sêp wasëpënëak yaëen pöt pël ëëpanëen naròak wet réak kël kësangö pim

mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöròa namp pim kòn wi kosang yewesaut sêp wasën pöt kangiir utpet kaö panëët pim naë orööpnaat.⁷ Yaköm. Morök ke nentere nent yaaröön omnarò saun yokoir. Yaap, morök ke nentere nent oröön omnarò saun koirëpnaat. Pël ëaap omën morök elmëen omnarò saun koirëpna pöp tol ëëpën?⁸ Nim moresök ma ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring ma ing kopëtasring wëwë kosangtak òmë pöt ompyaö. Pouwesiarriing wëen Anutuuk es kosangwesi nuulaan pangk naën ëëpnaat.⁹ Ën omën nim itöök itaampëëtak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring wëwë kosangtak òmë pöt ompyaö. Pourarring wëen Anutuuk es parëaöök wa nuulaan pangk naën ëëpnaat.”

Sëpsëp kö saupë watepang ngönte (Luk 15:3-7)

¹⁰ “Ar ngarangk këekë ëen. Runga neen kòn wi kosang yewesa kot eporöen kòn wiin irepan. Ne yaap niamaan. Ensel pitën ngarangk yaaurò kët ëlötë nem Pep kutömweri wëaupë ëöetak wë pitëmëen ya yamëngk.¹¹ [Omën Këep ne omën utpet ëak kö sêpënëak yaaurò koirak ompyaö wasumëak waisaup.]

¹² “Ar kòn tolëël yawi? Omën namp pim pol sêpsëp 100 ëak wëauròak kopët namp kö sëen pöt pi tol ëëpën? Pi 99 ompyaö wëa pörò rosiraöök moulmëak kö sak sa pöpön ngaöl ëëpnaat.¹³ Ne yaap niamaan. Pi ngaöl ë sê koirak 99 kö nasën ëa pöròaan ya kë nasëpan, ngaöl ëak koira pöpönökëer ya kë panë sêpnaat.¹⁴ Pötaanök nem Pep kutömweri wëaupë kentöök pim omën runga kot eporòa òk

sak wëauröakaan kopët namp kö sêpnaaten kaaö yaë.”

Kar nampök utpet elniin wotpil wasêpenaata ngönte

15 “Nim kar nampök utpet elniin pöt ni pim naë sê arpimënt wë utpet pöta ngönte an. Pël èen pi nim ngönte kat wiak ènèm èen pöt arip lup kopëtemer sak önëët. 16 Èn nim ngönte kat nawiin èen pöt ni omën kopët namp ma naar koirak pim naë sën. Pël èak ar naar ma naar namp pöröak pim ngönte èak wotpil wasën. 17 Èn pi arim ngönte wa olaan pöt sê ingre moröröen ök man. Pël èen pitëm ngönteta wa olaan pöt piin, ‘Ngönën wonöröere utpet yaauröa ököp,’ pël mëak waö è mëen.

18 “Ne yaap niamaan. Ar yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël èëngan,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat. Èn yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël è,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat.

19 “Èn nenteta epël niamaan. Arim naëaan omën naar omën nentaan Anutuun kimang manëak lup kopëtemer sak kimang manë pöt nem Pep kutömweri wëaup yok pangk kat wiipnaat. 20 Ar omën naar ma naar nampök nem yapintakël kimang manë pöt ne arim tekarak wë kaamök elniimaat.”

Inëen ru utpetapë watepang ngönte

21 Yesuuk pël niaan Pitaak naë sê epël yema. “Aköp, nem karip utpet yaalnëen ne akun tolël èak pim utpet pöt ent è moolam? Akun 7 èak pël èen pangk èëpën ma?” 22 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne akun 7 èak pël neniaan, sangk naalngan, om pël èeim ömëeten yeniak.

23 “Pöta watepang ngön nent epël niamaan. Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt ne yang omp ak nampë pim inëen ruurö sumat

mangkën kangut mampënëak yas mëea pötakël ök èëmaan. 24 Pi nampön yas maan waisa. Pöp 10 milion kina pël mangkën kangut nemangkën èa. 25 Pi sum kësang pöta kangiir mon oröpöt mampënëak ap yewasën omp aköpök pimëntre pim öngre ruure omnant pout omnarö menak sum öpënëak mëea. 26 Pël maan inëen ru pöp omp aköpë naë sê rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëea. ‘Kaöap, ni yaköm kön newi. Pël èen ne sapsap nimpö sê pet irumaan.’ 27 Pël maan omp aköpök pim kang kësang pöt sêp wesak sêpënëak mëea. 28 Pël èen inëen ru pöp kaatakaan oröak sê kan kourak inëen ru pim kar namp koirak. Pim kar pöp puuk 100 kina pël mangkën kangut nemangkën èaup. Pöp koirak ngerngeröök moröak, ‘Nem kangut peene nan,’ pël mëak kék mëea. 29 Pël maan pim karip rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëea. ‘Ni yaköm kön newi. Pël èen ne kangut sapsap nimpö sê pet irumaan.’ 30 Pël maan pi kat nemiwiin wii kaatak moulmëak epël mëea. ‘Nem kangut pout pet irakök oröömëep.’ 31 Pël èen inëen ru pim karuröak pim èa pöten itenak ya këlängön panë èen sê omp aköpön ök mëea. 32 Pël èen inëen ru mon kësang mena pöpön kaalak yas maan waisën epël mëea. ‘Ni inëen ru utpetemor. Nem sum kësangötë kangut ni wiap sësë yenëaan yaköm èen pout sêp wesaut. 33 Nem niin yaköm elnian pöl tol èënak nim karipön naën èaup?’ 34 Pël mëak omp aköpök ya sangën èen wii kaatak moulmëak epël mëea. ‘Nem kangut pout pet irakök oröömëep.’ ”

35 Yesu pi watepang ngön pöt ök è pet irak tenën epël niaut. “Arim karuröa utpet elniaut yaap ent è nemoolaan èënë pöt nem Pep kutömweri wëaupök tapël elni-

ipnaat.”

19

*Öng wes yamëauta ngönte
(Maak 10:1-12; Luk 16:18)*

¹ Yesu pi ngön pöt ök ni pet irak ten pim ruuröaring Kalili yanger sêp wesak Yotan olëak ëngk komuntakël Yutia yangera kautakël saut. ² Pël ëak wëën omën kësang ënëm wais pörek oröön yauman omnarö ompyaö mowesaut.

³ Pël yaëen Parisi ngönën omën narö wais piin morök elmëak epël yema. “Omën namp pim öngöp omën nant ëen yok pangk wes mëepën ma?” ⁴ Maan epël yema. “Ar ngönëntak epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Anutu pi ngaan omën ket ëepënëak öngre omp pouwaar ket ëa. ⁵ Pël ëak Anutu pi epël ëa. ‘Ne ompöpë kosaöokaan öngöp ket ëaut. Pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sêp wesak öngöpring erën ëen piarip pouwaarök möönre koröp kopëtaö sêpnaat.’ ⁶ Anutuuk pël ëa pötaanök piarip naarök erën ëen möönre koröp kopëtaö yes. Anutuuk erën elmëa. Pötaanök omnaröak yok pangk kom naën ëepenaat.” ⁷ Pël maan pit piin epël yema. “Moses pi tol ëënak epël ëa? ‘Namp pim öngöp wes mëepënëak pöt kaöaröa naëaan pep kosangwer wa öngöp menakök wes mëepnaat,’ pël ëa.” ⁸ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Moses pim ngön kosangtak arim lup kosangtaanök öng wes mëenëëtaan kuure mak niia. Pël ëaatak ngön pöt won wiaan ngaan panëer Anutu pim öngre omp ket ëa pötak pël ëënëak neniaan. ⁹ Ën nook pöt epël niamaan kat wieë. Namp pi pim öngöp öngre omp wëwëet utpet newasën wëën wes mëak öng muntap koirëpna pöp pi öngre omp wëwëet utpet wesak saun koirëpnaap.”

¹⁰ Pël yemaan ten epël mëëaut. “Pil wiaan pöt öng naön öpën seëa.” ¹¹ Pël maan epël niiaut. “Omën pourö arim ngön pöta ënëm pangk naëpan. Om Anutuuk öng naön ëepënëak mapna pörö pëen arim ngön pöta ënëm ëak öng naön ëepnaat. ¹² Omnaröa öng naön yaaö pöta songön nentere nent wia. Narö pitëm ëlöröak mos wilën öng naön ëepnaat. Narö omën naröak öp ilën öng naön ëepnaat. Narö Anutuu yaat mëmpënëak kön wiak öng naön ëepnaat. Omën nem ngön epët kat wiak Anutuu yaat mëmpënëak tek öpna pörö yok pangk pël ëepnaarö.”

*Yesuuk rungaarö welaköt elmëa
(Maak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

¹³ Akun nentak omën narö pitëm rungaarö Yesu pim moresiar pitëm rangk mowiak Anutuun kimang mapënëak wak waisa. Pël yaëen tenök nga yemaan ¹⁴ Yesuuk epël niiaut. “Nga mangan. Wes mëen nem naë waisêp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëepënëak yaö yema pötaanök.” ¹⁵ Pël niak pim moresiar pitëm rangk mowiak wes mëak yang pör sêp wesak nal saut.

*Omp ulwas omnant kësang
wieëaupë ngönte*

(Maak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Akun nentak omp ulwas namp Yesuu naë wais epël yema. “Rë yanuulaup, ne ya ompyaö tol nent mënak wëwë kosangta yaö sum?” ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni tol ëënak ya ompyauten pëel yenëaan? Anutu kopëtapökëer ompyaup. Ni wëwë kosangtak ömëak pöt Anutuu ngön kosangöt ngaarëk öm.” ¹⁸ Maan “Ngön kosang tal nent ngaarëk öm?” pëel yema. Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ni omën mëngkanok. Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. ¹⁹ Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm. Nimtëen

lup sant yaën tapël muntaröen elmëem.”²⁰ Pël maan omën pöpök epël yema. “Pipot nem kotuukaan ë waiseimautöp wëwë kosangtak ömaan munt tal nent ëem?”²¹ Maan Yesuuk epël yema. “Ni ompyaö sumëak pöt së nim omnant pout menak sumat wak omën omnant wonörö mamp. Pël ëëmë pöt kutömweri omën ompyaut orö nirëepnaat. Pötaanök pël ëak wais nem ënem elnëem.”²² Pël maan omnamp pi pöt kat wiak ya këlangön kön wiak sa. Pöt pi urömere kaar es kësang wieëa pötaanök.

²³ Omën pöp yesën Yesuuk ten pim ruuröen epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Omën omnant kësang wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamëa pöta öngpök ilapnaataan poprak ë yaë.”²⁴ Pöta nokoli nent epël niamaan. Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkënte. Ën omën monere uröm selap wieëaurök Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëet.”²⁵ Pël niaan ten kat wiak weëre kosang won sëen epël mëëaut. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlöpök yok pangk wëwë kosangtak öpën?”²⁶ Maan Yesuuk tenën it kos ëë epël yenia. “Omnarök Anutuu wa ngaöök yamëautak ilanë pöt pangk naën ëënëetak Anutuuk yok pangk kanö koir nimpnaat. Pöt pi weëre kosangringöpök omnant pout pangk yaaup.”²⁷ Pël niaan Pitaak kangiir epël yema. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënem elniaut. Pöta kangiir ten ënemak oröpöt orö nirëepën?”²⁸ Maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ënemak omnant pout ngolöp wasën ompyaö sëpna pötak Anutuuk Omën Këep ne weëre kosang nangkën nem ur kësangtak wel aisëaan ar nem

ënëm elnëeimauroeta kaö sak ur kësang 12 pötë wel aisëak neering Israel kur 12 pötë ngön ë pet irëpen sa.²⁹ Omën namp nemëen yak pim kaare yang, öngre ru, sasre nan, ëlre pep, ëmre ya sëp wasëpna pöp Anutuuk kangiir omën ke pilöt kësang pan tekeri wes mangkën wëwë kosangët pep sëpnaap.³⁰ Wetëeröakaan selap ënem rapnaat. Ën ënëmaröakaan selap wetë rapnaat.”

20

Wain yaaweri ya mëmpënëak wes mëauta watepang ngönte

¹ Akun nentak Yesuuk watepang ngön nent epël niiaut. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt wain yaawer wieëa nampök pim ya pöweri omnarö ya mëmpënëak wes mëen sa pötakël ök ëëmaan.² Omën pöp pi kët kopët nentaan 2 kina mampna pöten maan pit kat wiin pangk ëen yaakë wes momëen sa.³ Pël ëen këtëp kosang yesën pi së itaangkën narö pit ka tomök tauwal ëeim wëen epël ök mëëa.⁴ ‘Arta nem yaak së ya mëngkën ne sum ompyaö nimpaan.’⁵ Pël ëen këtëp luptak wëen së tapël ök mëak kaalak këtëp tingk yewasën tapël ëa.⁶ Pël ëak wiap kan kaalak së itaangkën munt narö ka tomök tauwal yaëen pitta koirak epël mëak pëël mëëa. ‘Ar tol ëënak kët ël epöök ya namëngkën wisën eprek wakaim?’⁷ Pël maan pit epël mëëa. ‘Ten omën nampök ya ngön nent neniaan.’ Maan, ‘Arta nem yaak së ya mëmpunëen sëë,’ pël mëëa.

⁸ “Koö yoolaan ya pepap pimënt së pim ya ngarangkëpön epël ök mëëa. ‘Ya omnaröen ngön maan waisën pitëm sumat man. Wet rëak ënem waisa puorö pitëm sumat man. Pël ëak pitëm rakörö tapël tapël mampö së wetëerö ënem man.’⁹ Pël maan omën wiap kan orök ya mëna pörö waisën 2 kina

2 kina mena. ¹⁰ Pël ëak mampö yesën wet réak ya mëna pörö pit sum isak öpnaat wesa pöt om 2 kina tapël mena. ¹¹ Pël ëën pitëm sum mena pötaan ya pepapön kaaö ngön mëak epël mëëa. ¹² ‘Ënëm ya ngës réaö eporö pit akun kot nent ya mëna. Ën ten kët ël epöök kët nga köpël ya mëneimaurö. Pël ëauröak tenim yankingën tapël pit yemangkën. Pöten kaaö.’ ¹³ Pël maan pi kangiir pitëm tekrakaan nampön epël mëëa. ‘Ngöntöp, ne niin utpet naalniin. Ne 2 kina nimpa pöten niaan ni kuure mak neeaup. ¹⁴ Pötaanök nim sumet wak së. Nim yanking tapël ënëm waisa eporöeta mampëak kön yawi. ¹⁵ Sumat nemotöp nem kön wiaul naalmëengan ma? Ni tol ëën nem kësangënten kön wiin utpet yaë?’ ¹⁶ Watelang ngön pöt niak epël yenia. ‘Pöta ök ënëm Anutuu naë waisauröakaan selap wotöök moulmëëpnaat. Ën wet réak waisauröakaan selap tapël ënëm moulmëëpnaat.’

Yesuuk pim wel wiak kaalak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar nent ëa

(Maak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Yesuuk ten pim ru 12 pöröaring Yerusalem kakë yesem tenën pëen wesak epël niiaut. ¹⁸ ‘Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakë yewais. Pörek sëën Omën Këëp ne omnaröak kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröa naë neulëën pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak ¹⁹ ngönën köpëlöröa naë wes nemëën pitök ökre was neak pës nemöak këra yetaparak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sëën kaalak wal ëëmaap.’

Semsre Son piarip wotöök sëpënëak mëëa

(Maak 10:35-45)

²⁰ Pël niaan Sepeti pim öngöpök pim yokot Semsre Son pöaar Yesuu

naë wak së rar rë wesirak omën nentaan kimang yema. ²¹ Pël ëën Yesuuk, ‘Ni öröptaan kent yaë?’ pël maan epël yema. ‘Ënëmak nim omën poutë kaö sak ömë akunetak nem ru epaar, nim kopirarë, namp yaapkëël namp katnëël, wel aisëak wë niiring ngarangk ëëpnaan kosang wes mamëak yenia.’ ²² Pël maan Yesuuk epël yema. ‘Arim yenëak pöta songönte ar köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma?’ Pël maan piaripök, ‘Pangk ëënaawaar,’ pël yema. ²³ Maan epël yema. ‘I kakam pöt pangk nënëët. Pël ëënëëtak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëël wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Nem Pepapök wel aisapënëak yaö mëëa pörökëër wel aisapnaat.’ ²⁴ Pël yemaan ten ru 10 pörö Sepeti pim ruaarëen mëëa pöt kat wiak ya sangën ëaut. ²⁵ Pël ëën Yesuuk tenën ngön niaan pim naë sëën epël niiaut. ‘Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëak ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö moulmëen pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë. ²⁶ Ar pël ëëngan. Arim naëaan namp kaö sak öpënëak pöt pi ar pouröa inëën elniip. ²⁷ Ën namp wotöök sëpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëën panë elniip. ²⁸ Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këëp ne omnaröak inëën elnëëpënëak newaisën. Nook arim inëën elniak omnarö utpetatë öngpökaan kama niömaan arim kangiir wel wiimëak waisaup.’

Yesuuk omën it il tëa naar ompyaö mowesa

(Maak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Ten Yeriko kakaan yesën omën kësang pan Yesuu ënëm waisa. ³⁰ Pël yaëen omën it il tëa naar kan ëöök wel aisëëë Yesuu yesa ngön pöt kat wiak ngön ëak epël

yema. “Aköp, Tewitë äap, Anutuu Yaö Niiaup, ni tenipön yaköm kön niwi.” ³¹ Pël yemaan omnaröak leng ëepën mëak nga yemaan piarip pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön äak epël yema. “Aköp, ni Tewitë äapök tenipön yaköm kön niwi.” ³² Pël maan Yesu pi leng äak kamtaöök taueë ngön maan waisën piaripön epël pëel yema. “Arip tol elniimëak yak?” ³³ Maan piaripök epël yema. “Aköp, ni aan tenip it nga sën.” ³⁴ Pël maan Yesuuk piaripön yaköm ëen pim moresiar piarpim itöörarë rangk mowiin tapëtakëer ompyaö sak Yesuu ënëm saut.

21

Yesu pol tongkiipë rangk isak Yerusalem kakë sa
(Maak 11:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)

¹ Ten Yesuring Yerusalem kak temanöm yesem Petepasi ka Olip tomök wieëa pöök oröak Yesuuk pim ru naar epël mëak wes yamë. ² “Arip ka ëngköök së oröak itaangkën pol tongki ruupring namp këraamentëk wii ngan ë ulmëen öpnaat. Pipaar tapëtakëer wilak mësak waisën. ³ Pël yaëen omën nampök pëel yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epaarën ya.’ Pël maan kat wiak tapëtakëer pëel niaan mësak waisënëet.” ⁴ Pël yaëen tektek ngön yaaö nampë ngaan ngön ök ëa nent kë oröa. Ngön pöt epët.

⁵ “Omën Saion kak wëauröen epël man.

‘Kat wieë. Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pimtën kön wiin nawis, ya wiapring pol tongkiipë rangk yewais.

Yaap, pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.’”

⁶ Maan ru pöaar së Yesu pim ök mëëa pöl ëa. ⁷ Piarip pol tongkiipre ruup mësak wais piarpim ulpëen

rangköt përeak pol tongkiipë rangk mourön Yesu rangk wel aisëa.

⁸ Pël äak kan yesën omën kësang pan pitëm ulpëen rangköt përeak kamtaöök mourö yesën naröak ya lupöök së kewisat ilak këëmre kewis elmë yes. ⁹ Pël äak omën wet rëak yesauröere ënëm yesa pourö ërëpsawi yeem ngön äak epël yema. “Tewitë äap, yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹⁰ Pël ë së Yerusalem kak yaaröön pörek wëaurö yaan sak epël yema. “E, pipop talëp?” ¹¹ Pël yemaan omën Yesuring yesauröak epël yema. “Epop tektek ngön yaaö omnamp, Yesu, Kalili yangerak Nasaret kakaanëp.”

Omën narö ngönën tup kaöetak omnant mampöore sum ë pël ëeim wëen waö ë mëa

(Maak 11:15-19; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹² Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti yemoola. ¹³ Pël äak pitën epël yema. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten omnaröak kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yauröa kaata ök yes.”

¹⁴ Omën it il tääare ing il tëaurö pim naë waisën ngönën tup kaöetak ompyaö mowesaut. ¹⁵ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak pim ya retëngöt mëmpöore rungaaröak piin, “Tewitë äap, yowe,” pël maö yaauten itenak pit ya sangën ëen ¹⁶ piin epël yema. “Ni pitëm yenia pöten kat wian ma?” Maan Yesuuk epël yema. “Mak, ne yok kat wia. Pël äaap ngön nent ngönëntak wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaurö ma? Pöt epël. ‘Ni

runga kotre kapaatakörö kengkên mowasên pitêm kêmötëaan ompyaö wesak yaya yenia.’”¹⁷ Pël mëak pit sêp mowesak Yerusalem kakaan oröak Petani kak sê wê koö olaan ka uraut.

Yesuuk maan këra kemment umön rêa
(Maak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Wangam kanök ka kaöaöökël kaalak yesem këen ëa. ¹⁹ Pël ëen këra kem kan ëöök wëa nementën itaangkên ulöpörö nautön, om ëpöt pëen wëa. Pël ëen pömentën epël yema. “Ni kaalak ulöp utnganok.” Pël maan kem pöment tapëtakëër saap wak umön yarë. ²⁰ Pël yaëen ten pim ruurö pöten itenak yaan sak epël mëëaut. “Kem epment tol ëak teëntom umön yera?” ²¹ Pël maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ar kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin, kön wi kosang wasênë pöt arökta nem kemmentën maan yaë epël ëënëët. Pöt pëen won. Tomön epöonta, ‘Ni tiak i kaöökël sê orö,’ pël maan pangk pël ëëpnaat. ²² Ar kön wi kosang yewesautaring wê Anutuun nem yapintakël omën nenten kimang manë pöt nimpnaat.”

Kaöaröak Yesu ya yamëngkauten pëël mëëa

(Maak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Yesu pi kaalak ngönën tup kaöetak sê ilëak omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit pim naë wais epël mëak pëël yema. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë kêm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” ²⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir epël kaip ti mëëaut. “Nookta arën pëël niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmatak omnant yeëan pöt ök niamaan. ²⁵ Sonë i mëëima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtök kön wiak eima?” Pël maan pit neneren epël yema. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël

mepenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’ ²⁶ Ën tiar ‘Sonök’ pël mepenaatep omën pouröak piin, ‘Tektek ngön yaaö namp,’ pël yaaurö yak utpet niwaspan. Pötaan kas yaë.” ²⁷ Pël mëak Yesuun kangiiir epël yema. “Ten köpël.” Pël maan Yesuuk epël mëëaut. “Nem yeë epotta talëpök neaan yeë pöt ök neniangan.”

Yokot naarë watepang ngönte

²⁸ Pël mëak Yesuuk ngön nent epël ök yema. “Ar kön tolël yawi? Omën namp pim yokot naar wëa. Pël ëen wetëëpë naë sê epël mëëa. ‘Yokotup, ni peene sê nem wain yaöök ya mën.’ ²⁹ Pël maan pi, ‘Won, ne pël naëngan,’ pël mëak wë ënëmak lup kaip tiak sa. ³⁰ Pël yaëen pepap pi pim yokot muntapë naë sê tapël ök mëëa. Pël maan pi, ‘Mak, ne sumaap,’ pël mëak nasën ëa. ³¹ Ar kön tolël yawi? Yokot talëpök pepapë ngönte ngaarëk wa?” Pël maan pit, ‘Wetëëp,’ maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap niamaan. Takis yewaö utpetere öng omp nga yaaö utpet ke pilöröak ar il niwesak Anutuu wa ngaöök yamëautak ilapnaat. ³² Pöt Son pi wotpil yaauta kanö pet elniipënëak yewaisën ar pim ngönten kön wi kosang newasën yaëen takis yewaö utpetaröere öng omp nga yaauröakëër pim ngönten kön wi kosang wesa. Pit pël yaëen ar itenakök lup kaip tiak tapël naën ëan.”

Wain yaaweri ngarangk utpetaröa watepang ngönte

(Maak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ “Ne watepang ngön munt nent niamaan kat wieë. Omën kaö namp wain ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö tëak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rêa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimëak yang wali nerek sê wakaima. ³⁴ Wë

köp yesa akunet temanöm seen tööpënäk inëen narö wes meën sa. ³⁵ Së oröön ngarangk moulmëaurö pit inëen namp pës möa, namp mën wel wia, namp kël mö wel wia. ³⁶ Pël eën ya pepapök inëen munt narö kësang wes meën së oröön tapël elmëa. ³⁷ Pël eën enëmak pimtë ru panëepön, ‘Pit nem ruupë ngönte kat wiak ngaarëk öpnaat,’ pël weseë wes momëen sa. ³⁸ Pël eën ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. ‘Omën epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök tiar mëmpa. Pël eën yaat tiarimëen sëpnaan.’ ³⁹ Pël mëak wain yaaweriaan wa wilëngkëel olëak mëna.”

⁴⁰ Yesuuk ngön pöt mëak epël pëel yema. “Enëmak wain ya pepap wais ngarangkörö tol elmëepën?” ⁴¹ Pël maan pitök epël yema. “Pi yaap omën utpet pörö mënak utpet wesak ngarangk munt köp yesa akunatë ulöpörö pi mampna pörö wain yaaweri moulmëepnaat.”

⁴² Pël mëak Yesuuk kaalak pitën epël yema. “Ngönën pepeweri epël wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.

Anutu pimtök pël yaalmëen ten itaangkën ompyaö panë yaë.’

⁴³ Pël wia pötaanök ne ök niamaan kat wieë. Anutuuk pim omën ompyaut ngaan ar nina pöt arim naëaan kama wak omën maimarö mangkën pit Anutuu könöökë enëm eën kë ompyaut pitëm wëwëetak orööpnaat. ⁴⁴ [Omën namp wap epëtak soë urak kawi ngentiipnaap, pi koröp ilak utpet eëpnaap. En wapëtak pim rangk ngentiipna pöt, omën pöp ilak unön ëak utpet panë sëpnaap.]”

⁴⁵ Kiri ar yaaö kaöaröere Parisi omnarö pim watelang ngön pöt kat wiak pi pitëmël ko wesak ya pël wesak ⁴⁶ wali öpënëak kön wia. Pël äautak omën pouröak piin, “Tektek ngön yaaö omnamp,” pël yamëëa pötaan kas eën sëp wesa.

22

Öngre omp mës mampënëak këere imën yenauta ngönte
(Luk 14:15-24)

¹ Yesu pi kaalak omnaröen watelang ngöntak epël ök yema. ² “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamëaut omën omp ak nampë pim ruup öng mës mampënëak këere imën kaö wa pötakël ök eëmaan. ³ Pi kaömpöt ar ëak kopëta wes pet irak pim inëen ruurö omën pim wet rëak ngön ök mëëauröa ngësë yas wes meën seen pit kat wiak waisëpnaaten kaaö ëa. ⁴ Pël eën pi kaalak inëen ru munt naröen epël mëak wes mëa. ‘Omën nem wet rëak ngön ök mëëauröen epël man. “Kaömpöt ar ëak kopëta wes wiak wë. Purimakaö kaöaröaring ru ompyauröeta möak omnant pout yok kopëta wes pet iraut. Pötaanök peene wais këere imën yenem ërëpsawi eëpa.”’ ⁵ Pël maan pit së ök maan kat wiak pitëmötön sa. Namp pim yaakë sa. Namp pim uröm kaatakë sa. ⁶ En narö inëen ruurö wali wak utpet wesak mëna. ⁷ Pël eën omën omp aköp pi ya sangën eën pim nga omnarö wes meën omën pim inëen ruurö mënaurö mënak pitëm kaaö es kor mëen kot sa. ⁸ Pël eën pim inëen ru naröen kaalak epël ök mëëa. ‘Këere imën pöt kopëta wes pet irautak omën nem wet rëak yas mëëauröak utpet ëa. ⁹ Pötaanök ar kamtatë yesem omën koirënëerö pouröen wais këere imën nëmpnaan ök man.’ ¹⁰ Pël maan pim inëen ru pörö kamtatë yesem omën koirauröen

ök maan ompyaöre utpet pourö së kaatak ilaan peö äa.

¹¹ “Omën omp aköp pi omën waisauröen itaampënëak kaata kakaati ilëak itaangkën omën namp wa top ke pötë ulpëen yamëaup namëen wëen itena. ¹² Pël äak epël mëäa. ‘Ngöntöp, ni tol ëen wa top epta ulpëenëp won wais wel aisëaan? Ni pil yaëen pangk naën yaë.’ Pël maan ngön won sak wëa. ¹³ Pël ëen omën omp aköpök pim inëen ruuröen epël mëäa. ‘Omën epop ingre morötë wii téak köö panëetak wa moolan. Pi pörek wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaan.’” ¹⁴ Yesu pi watepang ngön pöt më pet irak epël yema. “Ne yaap niamaan. Anutuu omën selap yas mëäauröakaan kopët naar waisën wël ë yaulmë.”

Takis yaautaan Yesuun morök elmëa

(Maak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Pël maan Parisi ngönën omnarö pit së wa top äak ngön tol nentak Yesuun nga wiipën pël mëak kopëta wesa. ¹⁶ Pël äak pitök pitëm ru naröere Erotë omën narö wes mëen wais epël yema. “Rë yanuulaup, ten niin ëwat wë. Ni ngön wotpil yaaup, ngön ompyaö Anutuuk ök niiaut pëen omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Ni omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk naalmëen yaaup. ¹⁷ Pötaanök ni kön tolëäl yawiin? Rom omën omp ak Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” ¹⁸ Pël maan Yesuuk pitëm utpet mowasëpënëak yaauten iteneë epël mëäaut. “Kaar, omnarö ar tol ëënak morök yaalnë? ¹⁹ Mon kël nent wak wais neneë.” Pël maan pit nent wak wais yemangk. ²⁰ Pël ëen Yesuuk pitën epël mëak pëäl yema. “Könre yapin epot talëpëët?” ²¹ Pël maan pit epël yema. “Sisaëët.” Pël maan puuk epël yema. “Sisaën yaö

ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö äa pipot Anutu mampun.” ²² Pël maan pit yaan sak sëp wesak saut.

Weletakaan wal yaauta ngönte (Maak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Kët pötak Satusi ngönën omën narö Yesuu naë waisa. Omën pörö weletakaan wal naengan pël yaaurö. Pit wais Yesuun epël mëak pëäl yema. ²⁴ “Rë yanuulaup, Mosesök epël äa. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.’” ²⁵ Pël wiaap tenim naë omën nanang narö 7 äak wakaima. Pël äaurö nanëpök öng namp wak ru won wë wel wiin nangap öng kapidëp wa. ²⁶ Pël ëen pi tapël wel wiin nang muntap öng kapidëp pöp wa. Pël pël ë seim omën nanang 7 pörö öng kopët tapöp wak ru won wë wel wi won sa. ²⁷ Pël ëen ënëmak pitëm öng kapidëpta tapël wel wia. ²⁸ Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpena akunaöök ni kön wiin talëpë öng sëpën?”

²⁹ Pël maan Yesuuk pitën epël yema. “Ar ngönëntre Anutuu weëre kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak. ³⁰ Wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naengan. Kutöm enselöröa ök tek öneërö. ³¹ Ën weletakaan wal yaaö pöt ngönëntak Anutuuk epël äa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ³² ‘Ne Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Ngön pöta songönte epët. Omën pörö wel wiaurö öp sak kutömweri wë. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won, öp wëauröa Anutu.” ³³ Pël maan kat wiak pim ngönëntaan yaan sa.

Yesuun ngön kosangötë kaöeten pëäl mëäa

(Maak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Yesu pi ngön pöt ök maan Satusi omnarö ngön won sa. Pël ëen Parisi omnarök pöten kat

wiak pit pimëen ngön nent kopëta wasëpënëak wa top ëa. ³⁵ Pël ëak pitëm naëaan ngön kosangötë ngarangk nampök piin morök elmëak epël pëel yema. ³⁶ “Rë yanuulaup, Anutuu ngön kosang tal nentak kaöet?” ³⁷ Pël maan epël yema. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupre könre kön yawia pipot pout pimëen pëel elmëem. ³⁸ Pipët Anutuu ngön kosangötë kaöet, muntat il yewas. ³⁹ Pël ëak pöta kar nenteta wia. Pöt epël. Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem. ⁴⁰ Ngön pipteparök Mosesre tektek ngön yaauroa ngön kosangöt erën ëak wia.”

Yesuuk Parisi omnaröen Kristoë songönten morök elmëa

(Maak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Parisi omnarö wa top ëak wëen Yesuuk pitën epël mëak pëel yema. ⁴² “Ar Kristo, Anutuu Yaö Mëëaupön talëp aim? Pi talëpë ëap?” Maan pitök, “Tewitë ëap,” pël yema. ⁴³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Yak tol ëënak Ngëengk Pulöök Tewitën elmëen Kristoon, ‘Nem Aköp’ pël mëëa? Pöt epël.

⁴⁴ ‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

“Ni wais nem yaapkëetakël öm.

Pël ëaan nimëen kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moul-mëëmaat.”

⁴⁵ Tewitök piin, ‘Nem Aköp’ pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?” ⁴⁶ Pël maan pit ngön pöta kangit mapnaat pangk naën ëen akun pötak ngës réak pëel muntat mapnaaten kas ëën sëp yewas.

23

Yesuuk omnaröen Parisiire ngön kosangötë ngarangköröa utpet yaautë ënëm ëëpanëak pepanöm mëëa
(Maak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Akun pötak Yesuuk ten pim ruuröere omnaröen epël ök niaut.

² “Ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit Mosesë urötak wë ngön kosangötë rë yanuul. ³ Pötaanök pitëm ök yenia pöt kat wiak ngaarëk ön. Ën pitëm wëwë wë pötak öngan. Pit rë yanuulem pitëmënt ngaarëk naön yaë pötaanök. ⁴ Pit ngön kosang nantta ar ngaarëk önëak pitëm könöokaan rangk ök niaan ar ngaarëk önëak poprak yaëen pitëmënt kaamök kot nent naën yaë. ⁵ Pitëm omnant yaaut omnaröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan yaauro. Pit ngön kosang lup nant retëng ëak kör koëak kepön upakötë wii ngan ë utöore moresi tapël ë, ën pitëm ulpëenöröa kautë poë koröp sëtöt ngan ë më pël ëak yaauro. ⁶ Pit këere imën yena akunatë itëkëel kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yeem ngönën tupötë kakaatiita omnaröa itëkëel wel yaisëaurö. ⁷ Pël yeem omnaröak wa topöök koirak ërëpsawi ngön maöre ‘Rë yanuulaup,’ maö pël ëëpnaaten kent yaauro. ⁸ Ar pöt omnaröak arën, ‘Rë yanuulaup,’ pël niapnaaten kent ëënganok. Ar ke kopëtalörö, Anutu kopëtap arim Rë Yanuulaup. ⁹ Yang omën nampön, ‘Pep,’ manganok. Arim Pep kopëtap kutömwëri wë. ¹⁰ Omnaröak arën, ‘Wotöököp,’ pël niapnaaten kent ëënganok. Arim wotöök kopëtap Kristo nemënt. ¹¹ Arimëen kaö sak wëaupök ar pouröa inëen elniip. ¹² Omën namp pimtök pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap.”

Yesuuk Parisiire ngön kosangötë ngarangköröen pitëm kaar yaautaan nga mëëa

(Maak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi ngönën omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö Anutuu wa ngaöök yamëautak ilapënëak yaëen kan yemowariem arimëntta neilaan yaaurö.

14 [“Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Ar öng kapidöröa omnant pout arimëen weimeë morök elmëak omnaröak arën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Ar kanggir akunetak könöm kësangöt koirënëet.]

15 “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi ngönën omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omën namp pim ngönënte sëp wesak arim ngönënta ënëm ëëpënëak i kaöök olëak yang kaö poutë yesaurö. Pël yeem arim utpet yaaut pet elmëen pi ënëm panë ëak ar il niwesak arim es parëaöökë sënë pöl piita teëntom së orööpnaat.

16 “Elei, wotöök it il tëaurö, ar Anutuu kanö omnaröen pet yaalmëem arimënt kan pöök nasën yaaurö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnaröen ngön kaar epël yamëëaurö. ‘Omën namp ngön nent kosang wasëpënëak Anutuu ngönën tup kaöetakël utak kosang wasën pöt mos ëëpnaat. Ën namp aini kool ngönën tup kaöeta kakaati ë rangia pötëel utak kosang wasën pöt kë ëëpnaat.’¹⁷ It il tēja kaökaurö aë! Tol nentak kaöet? Ngönën tup kaöetak këët ma aini kool kakaati ë rangia pötök këët? Anutuu ngönën tuptakëer kaöet.¹⁸ Ar tapël ngön kaar epël yamëëaurö’ ‘Omën namp ngön nent kosang wasëpënëak ur Anutuun kiri yawiautakël utak kosang wasën pöt mos ëëpnaat. Ën namp urta rangk kiri wiautëel utak kosang wasën pöt kë ëëpnaat.’¹⁹ It il tēja kaökaurö aë! Tol nentak kaöet? Ur Anutuun kiri yawiautak këët ma urta rangk kiri wiautak

këët? Urtakëer kaöet.²⁰ Pël yaë pötaanök omën namp urtakël utak kosang wesak yemaan pöt urötere kiri wiaut pouteparëel utak kosang wesak yema.²¹ Ën namp Anutuu ngönën tup kaöetakël utak kosang wesak yemaan pöt ngönën tupëtere tuptak wëaupököl utak kosang wesak yema.²² Ën tapël namp kutömweriil utak kosang wesak yemaan pöt Anutuu ur kësangëtere pötak wel aisëaupököl utak kosang wesak yema.

23 “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ëwamre kaëkoöre këenre pöt wa top ëak moresiar wesak kom ëak kopët nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokolilil wotpil mëmpöore yaköm ëak ompyaö elmëere Anutuun kön wi kosang wasö ngön kosang kaö pipot ngaarëk naön yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö.²⁴ Wotöök it il tëaurö, ar Anutuu kanö omnarö pet yaalmëem arimënt kan pöök nasën yaaurö. Omën namp iiste nëmpënëak yaëen iwal namp ilaan pöt nanëmpan, lë olapnaat. Pël ëëpnaatak pol kamal kësangëp ilaan iistaring köntak nëmpnaat. Tapël ar Anutuu ngön kosangötë ënëm ëënëak kot panë nantë ënëm yeem kaöat sëp yewas.

25 “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar kelönre söwaröt kasngaëel pëen i yairem öngpök i nairën ëen kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre koröpöökë kentöökë ënëm yaaö pöt peö ëak wë.²⁶ Parisi omën it il tējaup ni! Wet rëak kelönre söwarötë öngpök iirën kewil won sëpna pöt kasngaëelta won wiaapnaat.

27 “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat.

Ar omën yangaöökë ökörö. Tomök pöt omnaröak ë rangiin itaangkën ompyaö yaë. Ën öngpök pöt omën kosere söp kampöt wia. ²⁸ Ar tapël arim koröpöök omnaröa ëöetak wotpil koröp oröak wëen arim lupötë pöt kaar yaaöre utpet yaaut wia.”

Yesuuk Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö utpet kangut öpnaat pël mëäa

(Luk 11:47-51)

²⁹ “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar tektek ngön yaaö omën ngaanëer wel wiauröa yangaö wa ngölöp weseim wë. Pël yeem wotpil wakaimauröa yangaö ë morangieim wë. ³⁰ Pël yeem ar epël aim. “Tenim ëaröa wakaimauuk wakaimanëen pit kaamök ëak tektek ngön yaaö omnarö namëngkën ëan tapön.” ³¹ Arim ngön yak piptak ar omën tektek ngön yaaö omnarö mëneimauröa ëarö pöt tekeri yewas. ³² Arim ëaröa mëneima kaut wia pöt arök mën pet irën. ³³ Kamal ëlre ruuröa ök utpetarö, arim saunatë kangüir es parëaöök sënë akun temanöm yesën kas tarëk së ëlëep ilan? Pangk pël naëngan. ³⁴ Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ne tektek ngön yaaö omnaröere ngön ompyaut ëwatöröere ngön ompyaö pöt rë nuulöpnaarö arim naë wes nimëëmaat. Pël ëen arök narö mëmpööre këra yetaprak mö pël ëënëët, narö arim ngönën tupötë pës momöak ka nantëaan nantë waö ë momëënëët. ³⁵ Pël ëënëë pötak Anutuu omën wotpilörö mënan pöta kangut arim naë orööpnaat. Ngaanëer arim ë nampök ngës reäk Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaräa, Perekaiaë ruup, Anutuu ngönën tup kaöetak kiri yawiautere ngëëngk panë tupta ngeröök mënaat. ³⁶ Ne yaap niamaan. Omën

mënauröa kangut ar peene e wë epöröa naë orööpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm köm mëäa

(Luk 13:34-35)

³⁷ Yesuuk kaalak epël ök yema. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaö omnarö mëmpööre ngönën omën arim naë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaaurö. Ne ket ël epotë kokor ëlëpë ruurö wereweriare öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëeimaurö. ³⁸ Pötaanök ne sëp niwasën ar ngarangk won önëët. ³⁹ Yaap, ne epël niamaan. Ar neen itnaangkën wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanëët. ‘Aköpök wes mëen yewais epopön yaya mepa.’”

24

Yesuuk Anutuu ngëëngk tupët utpet sëpnaat ök mëäa

(Maak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu pi ngön pöt ök më pet irak Anutu pim ngönën tup kaöetakaan oröak yesën ten pim ruurö naë së ka yal menmen ë seëautön sös mëak pet elmëaut. ² Pël ëen epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Omën ompyaö e wiaan ityaangk epot epël wi naöpan. Ënëmak ngaaröak wais tup epët tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sëpnaat.”

Yesuuk këlangön ke nentere nent orööpnaata ngönte mëäa

(Maak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Pël niak Yesu pi Olip tomök së wel aisëaan pim ruurö tenimënt naë së epël mëak pëel mëëaut. “Nim ngönën tupët tööl komun ëëpnaat aan pöt taan pël ëëpën? Ën nim kaalak waisën akun pöt irëpna pöt temanöm yesën oröpöt oröön ten itenak ëwat sën?” ⁴ Pël maan

Yesuuk tenen epel niaut. “Ar omnaröak lup wa irikor elniipanëen këékë ngarangk ëën. ⁵ Naröak wais nem yapintakël, ‘Ne Kristo,’ pël niak omën selap pitëm lup wa irikor elmëepnaat. ⁶ Ar nga yapinte kat wiak ngarangk ëëë. Kas ëëngan. Akun kaöaö ngolöp yaëen omën pipot wet réak orööpnaat. ⁷ Omën kur nementëkaanöröak kur nementekël nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnaröak munt nampë omnaröaan nga ëëpnaat. Pël yaëen yang nantë kaömp ngöntök oröeim wëen moup selap mööpnaat. ⁸ Omën pipot om öng namp ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöta ök ëëpnaat.

⁹ “Akun pötak omnaröak ar wali nuwak naröa naë nuulëen këlangön kat niwiak nimpënaat. Ën yang poutë omnaröak ar nemorö pël weseë arën kööre tok elniipnaat. ¹⁰ Omën pöt jaaröön omën selap pitëm kön wi kosang yewesaut sëp wesak pitëm karuröen kup mowiin neneraan kööre tok ëëpnaat. ¹¹ Pël yaëen tektek ngön yaaö kaar omën narö selap oröak omën kësang morök elmëen pitëm kaarötë ënëm sëpnaat. ¹² Pël ëën utpet yaautök ulöl sëen omën selap pitëm lup sant yaaut won sëpnaat. ¹³ Ën omën weë sak wakaim wel wiipna pöp Anutuuk kama öpnaap. ¹⁴ Pël ëën Anutuuk wa ngaöök yanimë pöta ngön ompyaö epët nem omnaröak yang poutë omnaröen ök maan kat wi pet yairën akunet pet irëpnaat.”

Omën utpet panëët orööpnaata ngönte

(Maak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ “Ënëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut Anutuu ngëengk tuptak wiaan itaampunëët. Omën pöt tektek ngön yaaö namp Taniel puuk orööpënëak ëaut.” (Ar ngön epët sangk kelënëerö pöten këékë kön wiaan.) ¹⁶ “Pël yaëen Yutia yanggerak

wëaurö kas rosiraöökël sën. ¹⁷ Ka tomök öpnaapök kaata kakaati së omnant öpan. ¹⁸ Ën yaak öpnaapta kak së ulpëenre omnant öpan. ¹⁹ Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenaurö tol ëëpën? ²⁰ Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetakre Anutuu kë yesa ngëengk akunetak orööpänëen Anutuun kimang man. Akun pötë ar yok pangk kas nasëngan pötaanök. ²¹ Akun pötak këlangön kaö panë kat wiipnaat. Ke pil nent kutömre yang oröaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön ëaut. Ënëmeta naaröön ëëpnaat. ²² Anutu pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën pim yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat.

²³⁻²⁴ “Akun pötak kaar omën selap oröak naröak pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan naröak, ‘Ne tektek ngön yaaö omnamp,’ pël niapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm ëënëak retëng weëre kosangringöt ëëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël ëëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e oröak wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek oröak wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiinganok. ²⁵ Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak jaaröön ëngk ma e wasnganok. ²⁶ Ënëmak naröak, ‘Kristo yang omën wonrek jaaröön itenaut,’ pël niaan pöt sëngan. Ën naröak, ‘Kristo ka eptak ëléëp wë,’ pël niaan pöteta kat wiingan. ²⁷ Omën Këëp ne kent tangarta yamëngk pöl ëëmaap. Kent tangarët kopëter tar elmëen këtëpë yengampiaulaan yeilëaul poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këëp nem waisuma akunetak tekeri yesën omën pourö neen itaampun sa. ²⁸ Omnantë söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë. Pöta ök ënëmak ne wais utpet yaaurö kangut mempaat.”

Omèn Këep orööpnaata ngönte

(Maak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ “Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairèn ketèp rök ulöpnaat. Pël èen ngonöpta ngaap yesèn ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omèn weëre kosangringöt këlok sèpnaat. ³⁰ Pël èen Omèn Këep nem tekeri suma retèng kësang nent kutömweri yaaröön yang omèn pourö itenak kas èak merek apnaat. Pël yaèèn ne weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötè rangk yaaröön itaumpnaat. ³¹ Pël èen Anutuuk kuup kaö yamèngkèn nem enselörö wes mèèn sè nem omèn yaö wesaurö yang we naöökaan naöök, oorekaan öngkreng yang poutèaan koirèpnaat.”

Akun kaöaö temanöm yesèn omnant orööpnaata ngönte

(Maak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² “Ar këra wasmentè yaè pöten kön wieë. Këra pöment èp këre sak wil yewatèn itenak pöt kopi akunet temanöm yes pël yewas. ³³ Pöta ök omèn yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Pim waisèpna akunet temanöm sèèn waisèpènèak yaè,’ pël wasènèèt. ³⁴ Ne yaap niamaan. Omèn e wè epörö wel wi won nasèn wiaan omèn yeniak epot orööpnaat. ³⁵ Kutömre yang eptepar won sèpnaatepar. Èn nem ngön epèt won nasèpan.”

Akun kaöaö orööpna akuneten köpèl wè

(Maak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Omnarö ar omèn pötè orööpna akun kë panèèten èwat naön. Èn ensel kutömweri wèauröere Anutuu Ruup neenta èwat naön. Pep pimtokèer èwat wè. ³⁷ Noaè akunetak omnaröa èa pöl Omèn Këep nem waisuma akunetak tapèl èèpnaat. ³⁸ I ngaampel naaröön wiaan pit iire kaömp nè, öngre omp è pël èeim

Anutu kasèng menak wèèn Noa wangaöök ilèa. ³⁹ Pël yaèèn pit köpèl wèèn i ngaampel oröön omèn pourö i nak won sa. Pöta ök Omèn Këep nem waisumaatak omnarö köpèl wè pitèm omnant yaaut èeim wèèn waisumaap. ⁴⁰ Akun pötak omp naar ya lupöök wèèn namp yeweem namp sèp wasumaap. ⁴¹ Èn öng naarta kaömp koröp yokoèèm wèèn namp yeweem namp sèp wasumaap. ⁴² Ar Aköp nem waisuma akuneten köpèl wè. Pötaanök ngaire wa kom èeim ön. ⁴³ Ar epèl kön wieë. Ka pepap pi kainèpè rö kan waisèpna akuneten èwat wèanèèn itit wè ngarangk èèn kainèpè kaat pör menak neilaan èan tapön. ⁴⁴ Omèn Këep nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wèèn pipèl èèm sa. Pötaanök ko èak ön.”

Inèèn ru ompyaupre utpetapè ngönte

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “Ar inèèn ru ompyaupè ök sèn. Inèèn ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamèngkèn kaöapök muntarö ngarangk èèè akunatè kaömp mampènèak moulmèak sa. ⁴⁶ Ènèmak inèèn ruup kaöapè ök mèak sa pöl èeim wèèn kaöap wais itaangknè pöt pi èrèpsawi èèpnaat. ⁴⁷ Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk èèpènèak moulmèèpnaat. ⁴⁸ Èn inèèn ru utpet pöp pi, ‘Nem kaöap pi teènt newaispan,’ pël weseè ⁴⁹ inèèn ru pim karurö tang mööre omèn i ngaat nak kön irikor yaauröaring kaömpre i ngawi nè pël eim wè ⁵⁰ pim kaöapè waisèpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisèpna pöt ⁵¹ pi yokot pöp möak utpet wesak kaar omnaröa naè moulmèèpnaat. Pörek omnarö ingre ya ilak aimeè kë pötöppötöp aim öpnaan.”

25

Öng ulwas 10 pöröa ngönte

¹ “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng ulwas 10 pitëm karip omp koirëpna pöröakël ök ëëmaan. Ong pörö omp namp pim öng yaup koirëpënëak yewaisën pit neenem rampeet wak kan kourak koirëpënëak sa. ² Öng 5 ëak könringörö, 5 ëak wonörö. ³ Öng kön won pörö pit i kön korat naön, rampeet pëen wak sa. ⁴ Ën könringöröakëer i kön korat rampeetring wak sa. ⁵ Pël ëak së kor wëen omp öng koirëpnaap teënt newaisën ëen kor wë ka kom ëen ka ura. ⁶ Pël ëen rök lupöök ngön nent ngön ëak epël mëëa. ‘E, öng koirëpnaap yewaisrek wal ëak së koirë.’ ⁷ Pël maan pit yaan sak wal ëak rampeet mangia. ⁸ Pël yeem kön wonöröak könringöröen epël mëëa. ‘Tenim rampeet yariirek i nant lë nineë.’ ⁹ Maan könringöröak epël mëëa. ‘Tol ëak pël ëepen? I epot tiar pourö pangk naalniipan. Arta uröm kaatak së arimot sum ëë.’ ¹⁰ Pël maan pit yesën omën öng koirëpnaap wais kopëta wesak kor wëaurö koirak sa. Pël ëak kak së oröak kaata kakaati së ilëak kan wari ulmëak öng koirëpnaapë këere imën neim wëa. ¹¹ Pël ëeim wëen öng kön wonörö së ap wesak ngön ëak öng waupön epël mëëa. ‘Kan tē niwi. Kan tē niwi.’ ¹² Maan epël mëëa. ‘Yaap niamaan. Ne arën it köpël yaningëngk.’”

¹³ Yesu pi watepang ngön pöt niak kaalak tenën epël niaut. “Nem kaalak waisuma akunet köpël. Pötaanök ngai ëeim ön.”

Omën mon menaurö watepang ngönte

(Luk 19:11-27)

¹⁴ Yesuuk kaalak watepang ngön munt nent epël niaut. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën kaö nampë ëa pötakël ök ëëmaan. Pi yang wali nerakël sëpënëak pim

inëen ruuröen yas mëak pim omnant ngarangk ëeim öpënëak kom ë mena. ¹⁵ Pi pitëm ya yamëngkauten kön weswes ëëë kom ëak namp 5000 kina, namp 2000 kina, namp 1000 kina pël meank sa. ¹⁶ Pël ëen inëen ru 5000 kina mena pöpök ya kosang mënak 5000 kina tapël koira. ¹⁷ Ën kar 2000 kina mena pöpök ya kosang mënak 2000 kina tapël koira. ¹⁸ Ën kar 1000 kina mena pöp pim kaöapë monat wak së yang kel weera.

¹⁹ “Akun wali sëen kaöap kaalak wais pim inëen ruurö mon mena pöt öpënëak wa rongan elmëa. ²⁰ Pël ëen mon 5000 kina mena pöpök naë wais epël mëëa. ‘Nem kaöap, ni mon 5000 kina nenaup. Pël ëen nook ya mënak 5000 kina tapël koiraut.’ ²¹ Maan kaöapök epël ök mëëa. ‘Inëen ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ngarangk ompyaö ëeiman. Pötaanök nook omën këëta ngarangk niulëëmaan. Neering wë ërëpsawi ëëpa.’ ²² Pël yemaan inëen ru 2000 kina mena pöpökta tapël naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ni mon 2000 kina nenaup. Pël ëen nook ya mënak 2000 kina tapël koiraut.’ ²³ Maan kaöapök epël ök mëëa. ‘Inëen ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ngarangk ompyaö ëeiman. Pötaanök nook omën këëta ngarangk niulëëmaan. Neering wë ërëpsawi ëëpa.’ ²⁴ Pël yemaan inëen ru 1000 kina mena pöpökta tapël naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ne nim songönte ewat wë. Ni nga yaaup yak omnant omën muntaröak ngëntën yewetaup. Ni omnant nangëntën yeem omën naröa ngëntaurekaan këët wak yenaup. ²⁵ Pël yaaup yak kas ëen nim 1000 kina nenan pöt wak së yang kel weerak wakaimaut. Pötaanök nim monat kaalak yaningk. E.’ ²⁶ Pël maan kaöapök epël mëëa. ‘Inëen ru utpet wisënëp. Ne omnant omën muntaröak ngëntën

watöore omnant nangëntën wë omën naröa ngëntaurekaan keët wa në pël yaaup pël kôn wiaup ma? ²⁷ Ni nem songönten pipël éwat wëak tol éënak nem monat mon kaatak nawiin éaup? Pël éanéën ne wais mon pöt kangitaring wan tapön.’ ²⁸ Pël mëak omën pörek wëauröen epël mëëa. ‘Ar mon 1000 kina epot piikaan wa ëp éak mon 10,000 kina wa epop meneë. ²⁹ Namp pi omnant menaut ngarangk éak wëën pöt muntat erën éak mangkën ulöl wesak wak öpnaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën wëën pöt wa ëp éën om pas öpnaat. ³⁰ Inëën ru utpet epop wak koö panëetak moolaë. Pël éën pörek ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaan.’ ”

Yesuuk kom elniipnaat

³¹ “Wë ënëmak Omën Këëp nem ëwaö wak nem enselöröaring waisumaatak kaö sak nem ur kësangtak wël aisëaam sa. ³² Pël éën yang omën pourö nem iri wa top ë nuulëën sëpsëp ngarangkëpök sëpsëpörö memeeröa naëaan kom yaë pöl éën rongan nentepar ëëpnaat. ³³ Pël éën omën ompyaö sëpsëpöröa ökörü nem yaapkëël, utpet memeeröa ökörü katnëël pël ë nuulëëmaat. ³⁴ Pël éak Omp Ak kësangëp nook yaapkëël önëëröen epël ök niamaap. ‘Nem Pepapök ompyaö niwesaurö, ar wais pim wangaöök nimëëpënëak kutömre yang naaröön wiaan kopëta wes niwia pötak ilaë. ³⁵ Ne këen wëën ar kaömp nenaaurö. Iiten yaëën iit nenaaurö. Maimerakaanëp sant elnäaurö. ³⁶ Ulpëën won wëën nenaaurö. Yauman yaëën ngarangk elnäaurö. Wii kaatak neulëën wëën wais öö nenaaurö.’ ³⁷ Pël niaan omën wotpilöröak neen epël neanëët. ‘Aköp, ni taan këen wëën itenak kaömp ninan? Ën taan iiten yaëën iit ninan? ³⁸ Ma taan maimerakaanëp sant

elnian? Ma taan ulpëën won wëën ninan? ³⁹ Ën taan yauman yaëën ngarangk elnian? Ma taan wii kaatak wëën wais öö ninan?’ ⁴⁰ Pël neaan nook epël ök niamaat. ‘Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporö kaamök elmëan pöt neen elnëan pël yaë.’ ⁴¹ Pël niak nem katnëël öpnaaröen epël ök memaat. ‘Anutuuk kemp elniaurö ar mop wiak es kosangwesi seë. Es pöwes Anutuuk ngaanëer Setenre pim enselöröaan merauwes. ⁴² Pöt epël. Ne këen wëën ar kaömp nenangkën éaurö. Iiten yaëën iit nenangkën éaurö. ⁴³ Maimerakaanëp sant naalnëën éaurö. Ulpëën won wëën nenangkën éaurö. Yauman yaëën ngarangk naalnëën éaurö. Wii kaatak neulëën wëën wais öö nenangkën éaurö.’ ⁴⁴ Pël maan pit neen epël ök neapnaat. ‘Aköp, ni taan këen wëëre iiten ë, maimerakaan waisöore ulpëën won wë, yauman ëëre wii kaatak wë, pël yaëën itenak kaamök naalniin éan?’ ⁴⁵ Pël neaan pitën epël memaat. ‘Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporö kaamök naalmëën éan pöt neen elnëan pël yaë.’ ⁴⁶ Omën utpet pörö pit kö yesa kak së utpetat éeim öpnaat. Ën wotpilörö wëwë kosangtak së önëët.”

26

Omën kaöarö Yesu mëmpnaata ngönte ëmön ëa

(Maak 14:1-2; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ Yesuuk ngön pöt ni pet irak kaalak ten pim ruuröen epël ök niiaut. ² “Ar éwat wë. Kët nentepar won sëën Anutuu mait elmëa akunet temanöm sëpnaat. Akun pötak Omën Këëp ne omnaröak köore toköröa moresi neulëën këra yetaparak nemööpnaat.”

³ Akun pötak kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim

kaatak sê wa top êak ⁴ Yesu ëlëep wali wak mëmpnaata ngönte ëmön ëa. ⁵ Pël yeem pit epël mëëa. “Omnarö tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i nga kampët lë momëa
(Maak 14:3-9; Son 12:1-8)

⁶ Yesu ten pim ruuröaring Petani kak sê oröak kësê omën namp Saimon pim kaatak sê wëa. ⁷ Pël ëën öng namp kël kep ompyaö nentak i köp nga kamp sum kësangring nent pim naë wak waisa. Pël êak Yesu kaömp yenën i pöt pim kepönöök lë yemomë. ⁸ Pël yaëën ten pim ruurö itenak öngöpön nga ngön epël ëaut. “Pi tol ëënak i sum kaöaring epët pas köntak lë yemomë? ⁹ I piptak mon kësang koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatep.” ¹⁰ Pël yaan Yesu pi tenim ngönten kön waswas ëëë epël niiaut. “Ar tol ëënak maan pi ya këlangön kön yawi? Pi neen ompyaö pan yaalnë. ¹¹ Omën omnant wonörö pit akun wali arring wëën ompyaö elmëënëak pöt yok pangk pël ëëneët. Ën ne pöt akun wali arring naön ëëmaap. Pötaanök pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë. ¹² Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaap. Pötaanök Yuta omnaröa sokutë yaaul nem koröpöön kan yaö elmëak i nga kamp yaaut lë yenemë. ¹³ Ne yaap niamaan. Nem ngönte yang ël epotë aö yesem pöt öng epopë yaalnë epëta ngönte aan omnarö kat wiak kön wiipnaat.”

Yutas pi Yesuun kup mowiipënëak sum wa
(Maak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Pël niaan ten ru 12 pöröakaan namp, yapinte Yutas Keriot kakaanëp, pi kiri ar yaaö kaöaröa naë sê ¹⁵ epël ök mëëa. “Ne Yesu arim moresi niulëën pöt ar mon tolël êak nampön?” Pël maan pit

mon siluwa 30 pöt mena. ¹⁶ Pël ëën akun pötak ngës réak Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

Yesu pi pim ruuröaring Anutuu mait kaömpöt na

(Maak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹⁷ Kaömp peret yis namëëñöt yena akun ngëëngkët temanöm sëën Yesuu ruurö ten pim naë sê epël mëak pëël mëëaut. “Ka taltak Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar êak kopëta wasënëak kent kön yawiin?” ¹⁸ Pël maan epël niiaut. “Ar Yerusalem kak sê oröak omën nem yeniak pöp koirak epël man. ‘Rë yanu-ulaupök epël yenia. ‘Nem akun newiaut temanöm yes. Pötaanök Anutuu mait elmëa akunetak nem ruuröaring kaömp ngawi numaat.’ ” ¹⁹ Pël niaan ten pim ök niia pöl êak sê Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nënaat ar êak kopëta wesaut.

²⁰ Koö olaan Yesu ten pim ruuröaring kakaati sê kaömp yena-utak wel aisëak wëa. ²¹ Pël êak Yesuuk tenën epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Arim naëaan nampök nemëën kup mowiipnaat.” ²² Pël niaan ten ya këlangön pan ëën pöppöp piin epël mëak pëël mëëaut. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö saut. ²³ Pël ëën puuk epël niiaut. “Neering kaömpöt iis-tak wariak yen epopök nemëën kup mowiipnaat. ²⁴ Omën Këëp ne ngönëntak nemëën ëa kan pöök sê wel wiimaap. Ën nemëën kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëën ompyaö ëan tapön.” ²⁵ Pël maan kup mowiipnaap, Yutas Keriot kakaanëp, puukta tapël epël mëak pëël yema. “Aköp, nook ma?” Maan, “Ni tapöp,” pël yema.

Yesuuk ruurö kë mena
(Maak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Pël mëak ten kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuu

yowe mëak pel ninak epël yenia. “Epët nem mësëpëtak wa neë.”
27-28 Pël niak wain kelôn nent wak Anutuun yowe mëak ten ninak epël yenia. “Epët nem iit. Il yoolaan Anutuuk omën selap pitëm saunat won yewasem pim sulöp ngolöpët taë yewas. Pötaanök ar pourö wak neë. 29 Ne niamaan kat wieë. Yangerak eprek wain iit peene nëën pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök nem Pepapë naë wain i maim nent nëmpenen ëa.”

30 Ten kaömp na pet irak ngönën tan nent mëak kakaan oröak Olip tomökël saut.

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaat wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëtak koröpöt könöm yaalni.

(Maak 14:27-31; Luk 22:31-35; Son 13:36-38)

31 Kan kourak yesem Yesuuk tenën epël niiaut. “Röök eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkep mëngkën sëpsëpörö repak sëpnaat.’ 32 Ne yaap wel wiin weletekaan wal ë neulëën wet rëak Kalili yangerak së wëën ar ënëm waisëneët.” 33 Pël niaan Pitaak epël yema. “Eporö sëp niwesak kas sëpën koröp. Ne pöt, pël naëngan pan.” 34 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap niamaan kat wi. Ni röök eptak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëët.” 35 Pël maan Pitaak kaalak epël yema. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak naniwasën ëëmaap.” Pël yemaan ten pourö tapël mëëaut.

Yesu pi Kesemani ngësöök së Anutuun kimang mëëa

(Maak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek së oröak Yesuuk tenën epël yenia. “Ar eprek wëën ne ëngkrek së Anutuun kimang memaan.” 37 Pël niak Pitaare Sepeti pim ruaar koirak

saut. Yesem ngës rëak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëa. 38 Pël yeem epël mëëa. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering itiit öpa.” 39 Pël mëak kot nent ëngkël së ë kosaö yangerak wesirak wë Anutuun kimang ngöntak epël mëëa. “Pep, ni kön wiin pangk ëën pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul ëëm.” 40 Pël më pet irak pim ru naar namp pöröa naë së itaangkën ka uraan Pitaan epël ök mëëa. “Ar neering kot nent itiit naëngan ma? 41 Moröktak wiap sënganëën lup itiit

wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëtak koröpöt könöm yaalni.” 42 Pël mëak kaalak së Anutuun kimang mëak epël mëëa. “Pep, këlangön epot ilap neriipënëak kön wiin pangk naën ëën pöt yok pangk kat wiimaat. Nim könöökë wiaul ëëm.” 43 Pël më pet irak kaalak pim ru naar namp pöröa naë së itaangkën pitëm itöt könöm yaëën ka ureim wëën itena. 44 Pël ëak kaalak së kimang maan akun nentepar nent ëa. Ngön wet rëak kimang ngöntak ök mëëa tapët kaalak mëëa. 45 Kimang më pet irak ru naar namp pöröa naë së epël mëëa. “Ar om ka könkön ureim wë ma? Peene epët nemëën kup mowiipna akunet temanöm yes. Omën Këëp nemëën kup mowiak omën utpetaröa moresi neulëëpnaat. 46 Wal ëën sëpa. Omën nemëën kup mowiipnaap e yaarö.”

Yutasök Yesu kööre toköröa moresi ulmëa

(Maak 14:43-50; Luk 22:47-53; Son 18:3-12)

47 Yesu pi pël yamëem wëën ten pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak maan inre tang wak wais oröaut. 48 Yutas Yesu kup mowiipna pöp wet rëak pitën epël mëëa. “Ar ëwat

sënëen tot numaatak pël yaëen tapöp wesak wali ön.”⁴⁹ Pël mëak pi teëntom Yesuu naë wais, “Aköp, ni e wëen ma?” pël mëak tot yen.⁵⁰ Pël ëen Yesuuk epël yema. “Ngöntöp nim ëëmëak waisan pöl ë.” Pël maan pit wais yeö.⁵¹ Pël yaëen ten Yesuring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan tèak kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim katëep per yoola.⁵² Pël ëen Yesuuk piin epël yema. “Ni öpwer yepatuuk më. Omën öpwering nga yaë pörö narök kangiiir öp möön wel wiipnaarö.⁵³ Ne nem Pepapön kimang maan pi teëntom ensel kësang pan rongan 12 pöt wes mëen wais kaamök elnëepna pöt ni köpël ma?⁵⁴ Pël ëëmaatëp ngönëntak utpet nem naë orööpënëak ëa epot tol ëak orööpën?”

⁵⁵ Pël niak pi öpënëak waisauröen epël yema. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëen ar akun pötë neneön yaaurö.⁵⁶ Pël ëaap omën epot yaaröön tektek ngön yaaö omnaröa ngaanëer retëng ëa pöt kë yaarö.” Pël yemaan ten pim ruurö sëp mowesak kas saut.

Yesu ngön yaatak moulmëa

(Maak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas pim kaatak wa top ëak wëen omën Yesu wali wa pörö pi pörök mësak së moulmëa.⁵⁸ Pël ëen Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëak pi kiri ar yaaö wotöököpë kaatak orök ëmöökë kakaati së ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt itaampënëak ngai omnaröa tektrak wel aisëa.⁵⁹ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën narök kaar réak pim utpet ëautön mapënëak ap wesa.⁶⁰ Pël yeem

pimëen ngön kaar kësang pan koiraap pöt könöm naën ëen om ap weseim wëen ënëmak omën naar pitëm naë së⁶¹ epël mëëa. “Omën epmor epël ëaumor. ‘Ne Anutuu ngëengk tup epët tööl olëak kaalak kët nentepar nent ök remaap,’ pël yaan kat wiaumor.”⁶² Pël maan kiri ar yaaö wotöököpök wal ëak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëen ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangiiir nent naëngan ma?”⁶³ Pël maan Yesu ngön nemaan wëen kiri ar yaaö wotöököpök kaalak epël ök mëëa. “Ne Anutu wëwëetaringëp pim ëöetak pëel niamaan kosang wesak am. Ni Anutuu Yaö Niiiaup, Kristo, Anutuu Ru tapöp ma?”⁶⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Nimtë yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ënëmak Omën Këep ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëel wel aisëak kutöm kepilötë rangk yewaisën it nengempun sa.”⁶⁵ Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan ëen pimtë ulpëenëp keli olëak pim omnaröen epël ök mëëa. “Pi Anutu il yemowasem utpet wesak ya. Tol ëen omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen? Ar pim Anutuun utpet wesak ya pöt yok kat wia.⁶⁶ Ar tol yak?” Pël maan epël mëëa. “Pi utpet yaarek wel wiip.”⁶⁷ Pël mëak pim këere wot kantak wasöp ngës menak momöa. Ën narök kerëmteparë mor kaë yemomöem⁶⁸ utpet wesak epël mëëa. “Kristo, omën ni yanimö pöpë yapinte ök a.”

Pitaak Yesuun yak mowesa

(Maak 14:66-72; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Pita pi ka tomök ëmöökë kakaati wel aisëaan inëen koont nampök pim naë së piin epël mëëa. “Namp ni, Yesu Kalili yangerakaanëp piiring wëaup.”⁷⁰ Pël maan pi omnaröa ëöetak yak wesak epël mëëa. “Ne nim yaan pipten

ëngk ma e yewas.”⁷¹ Pël mëak em kanrak orööpënëak yaëen inëen koont munt nampök itenak omën naë wëauröen epël mëëa. “Omën epop Yesu Nasaret kakaanëpring wëaakë yaaup.”⁷² Pël yemaan Pita pi yak weseë kosang wesak epël mëëa. “Anutuu ëöetak ne piin köpël.”⁷³ Pël maan wë ngöpngöp yaëen omën pim naë wëauröak sê piin epël mëëa. “Ten nim ngön köngkômöön kat yawi. Ni yaap pim toktakaanëp.”⁷⁴ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën pöpön köpëlëp.” Pël maöataring kokor ngön ëa.⁷⁵ Pël ëen Pita pi Yesuu epël mëëa pöt kön wia. “Ni kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëëp,” pël mëëa pöten kön wiak yaköm pan ëen sê ing kaö ëa.

27

Omnarö Yesu Pailatë naë wak sa
(Maak 15:1; Luk 23:1-2; Son 18:28-32)

¹ Elpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangk pourö wa top ëak Yesu mëngkën wel wiipnaata ngönte kosang wesa. ² Pël ëak maan wii tëak mësak sê Rom yang ngarangk Pailat pöpë naë moulmëa.

Yutas wel wia
(Ngön 1:18-19)

³ Wel wiipënëak kosang wesa pöt Yutas kup mowiaup kat wiak tol ëënak ëan pël kön wiak ya utpet ëen siluwa mon 30 ëak mena pöt wak sê kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö kaip ti menak epël mëëa. ⁴ “Ne utpet ëak saun wonöpön kup niwiin mëmpunëak yeë.” Maan pit epël mëëa. “Tol ëen tenën yeniaan? Pipët nimtëëtëp.”⁵ Pël maan monat Anutuu ngönën tup kaöetak moolëak sê kaö töa. ⁶ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö siluwa mon pöt wa rongan ëak epël mëëa. “Mon epot kup niwiak waut.

Pötaanök ke epëlöt ngönënëen yawiautak wiipenaataan nga wia.”⁷ Pël mëak pit ngön ë kopëta wesak omën kamaatëaanörö yang kel weerëpënëak omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa. ⁸ Pël ëa pötaanök yang lup pöta yapinte omën iita yanget pël ya. ⁹ Pël ëen tektek ngön yaaö namp Seremaia pim ngaanëër ngön ëa pöt kē oröa. Ngön pöt epët. “Israel omën naröak siluwa mon 30 pöt omën sum ëëpënëak kosang wiak mena pöt pit kaalak wa. ¹⁰ Pël ëen aköpë ök neea pöl pit sum pötring omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa.”

Pailatök Yesuun pëël mëëa

(Maak 15:2-5; Luk 23:3-5; Son 18:33-38)

¹¹ Yesu pi Rom yang ngarangkëpë ëöetak tauaan epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan, “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. ¹² Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak pimëen ngön ya yamëngkën pi kangiri nemaan ëa. ¹³ Pël yaëen Pailatök epël mëëa. “Omnaröa ngön yaatak nimëen ngön ke nentere nent ya pöt kat nawiin ma?”¹⁴ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëen yang ngarangkëp pi yaan sa.

Pailatök Yesu këra yetaparak
mööpënëak mëëa

(Maak 15:6-15; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16)

¹⁵ Krismakiatë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnaröak omën namp wii kaatakaan wes mëepënëak maan pöt wes më pël yeëa. ¹⁶ Akun pötak omën namp yapinte Parapas pöp wii kaatak wë pöt omën pourö ewat wëa. ¹⁷ Pötaanök omnarö wa top ëak wëen Pailatök epël mëëa. “Talëp wes nimëëmëak aim? Parapas ma Yesu yapin nent Kristo yemak pöp?”¹⁸ Yuta omën kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak

moulmëa pöt pi ewat wëak pël mëä.

¹⁹ Yang ngarangkep pi ngön pöt më pet irak pim ngön ë pet yaira urtak wel aisëaan pim öngöpök ngön nent epël wes mëä. “Ni omën wotpil puopë ngönte pet irngan. Ne peene wangarëtak piin itenak ya këlangön pan kön yawi.”

²⁰ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak omnaröen Parapas wes mëak Yesu mëmpnaan mapënëak këk mëä. ²¹ Pël ëen yang ngarangkep pi kaalak epël mëak pëël mëä. “Epaarëkaan talëp wes nimëëmëak aim?” Maan pitök, “Parapas,” pël mëä. ²² Pël maan epël mëä. “Ën Yesu, yapin nent Kristo pël yemak epop tol ëëm?” Maan epël mëä. “Pi këra yetaprak möön wel wiip.” ²³ Pël maan pi kaalak epël mëä. “Omën epop utpet oröp nent ëä?” Maan ngön ë olëak epël mëä. “Këra yetaprak möön wel wiip.”

²⁴ Pël maan Pailat pi wiap yemowasem itaangkën pim ngönte kat nemowiin yeem ngön kaëp kësang yaan pi maan iit kol mangkën Yesu mëmpna saunet pim naë won pöt pet elmëepënëak pim moresiar i yairem epël mëä. “Omën wotpil epopë mëmpnaata saunet nemëen nasën, arimëen yes.” ²⁵ Maan pit këm top ëak epël mëä. “Pim mëmpnaata saunet tenre tenim ëaröaan wiaap.” ²⁶ Pël maan Parapas pëël elmëak Yesu pol koröp wapötringöök momöak këra yetaprak mööpënëak ngaaröa ngësë wes momëa.

Nga omnarö Yesuun ökre was elmëa

(Maak 15:16-20; Son 19:2-3)

²⁷ Yang ngarangkepë nga naröak Yesu mësak së ngarangkepë kaatak ulmëak maan nga omën pourö pim naë wa rongan ëä. ²⁸ Pël ëak pim ulpëenëp përe moolëak ngaaröa ulpëen köp möa namp momëa.

²⁹ Pël ëak wii këmampön ulte ket ë mowaëak kalaö naö mangkën mor yaapkëesi sungkör ëak taueëa. Pël ëen pim naë së ököök elmëak rar rë wesirak epël mëä. “Yowe, Yuta omnaröa omp aköp.” ³⁰ Pël mëak waasöp ngës menak sungköröa wa ëp ëak kepönöök momöa. ³¹ Ngaaröak ököökre waswas pël elmëak ngaë ulpëenëp përeäc kaalak pimtëep më moulmëak këra yetaprak mööpënëak mësak sa.

Yesu këra yetaprak möa

(Maak 15:21-32; Luk 23:26-43; Son 19:17-27)

³² Pit kan yesem kamtaöök omën namp Sairini kakaanëp, pim yapinte Saimon, pöp koirak Yesuu këra yetapër wak sëpënëak këk maan wak sa. ³³ Pël ëak pit yang lup nenta yapinte Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pël yamëäa pötak së oröa. ³⁴ Pël ëak pit wain iitaring kakam yaaut irikor ëak mangkën na pet ëak kaaö ëä. ³⁵ Pël ëen pit pi këra yetaprak möak pim ulpëenre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena. ³⁶ Pël ëak pörek wel aisëak piin ngarangk ëä. ³⁷ Pël ëak “Omën epop Yesu, Yuta omnaröa omën omp aköp,” ngön yaatak pimëen ngön pël ëä pöt këra welingweri retëng ëak kepön löötak mö ulmëa. ³⁸ Pël ëak pit ngaare këkain omën naar, namp yaapkëel, namp katnëel mö ulmëa. ³⁹ Pël ëen omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëer kepön keke elmëak ⁴⁰ epël mëä. “Ni, ‘Anutuu ngëengki tupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël ëauppe nimtë koröpö kaamök ë. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira.” ⁴¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaarö pit tapël ökre was elmëak epël mëä. ⁴² “Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëen poprak yaë. Pi yaap Israel

omnarö tiarim omèn omp aköp pöt peene kera yetaprakaan ent èak irap. Pël èèn tiar itenak piin kön wi kosang wasèpenaan. ⁴³ Pi Anutuun kön wi kosang yewasem, ‘Ne Anutuu Ruup’ pël yaaup. Pötaanök Anutuuk kent yaalmëa pöt ent è moulmëepnep.” ⁴⁴ Pël yemaan ngaare këkain omèn pöaarökta tapël utpet wesak mëea.

Yesu wel wia
(Maak 15:33-41; Luk 23:44-49;
Son 19:28-30)

⁴⁵ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëen yanget koö olëak wiaan sè wiap kan 3 kilok oröa. ⁴⁶ Pël èèn 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön èak epël mëea. “Eli, eli, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol èënak sèp yenewasën?” ⁴⁷ Pël yemaan omèn pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël mëea. “Kat wieë. Omèn epop Eliaan merèk yema.” ⁴⁸ Pël yemaan pitëkaan namp pöömpö sè i kaö kelwer wak wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa tèak Yesu nëmpënëak mena. ⁴⁹ Pël yaëen naröak epël mëea. “Kora, Elia pi wais kaamök elmëepën ma won pöten itempa.” ⁵⁰ Pël yemaan Yesu pi kaalak merèk kaö èak pim könöp wes mëak wel wia.

⁵¹ Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. Pël yaëen yanger moup yamöön kël kësangöt luptak weling wera. ⁵² Pël yaëen omèn yangatta këm nga èèn Anutuu omèn ngaan wel wia narö selap weletakaan wal ëa. ⁵³ Pël èèn Yesu wet réak weletakaan wal èënak pit omèn yangat sèp wasak ka ngëengk Yerusalem pöök sè oröak wëen omèn narö selap pitën itena.

⁵⁴ Nga omèn wotöököpre omèn piiring Yesu ngarangk wëa pörö yanger moup yamöön omnant oröa pötön itenak kas kësang pan

èak epël mëea. “Yaap, epop Anutuu Ruup.”

⁵⁵ Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ènëm yewaisem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa. ⁵⁶ Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Semsre Yosep pöaarë ëlëpre, Sepeti pim ruaarë ëlëp piporö.

Yesu yang kel weera
(Maak 15:42-47; Luk 23:50-55;
Son 19:38-42)

⁵⁷ Wiap kanök Arimatia kakaan omèn uröm kësang wieëa namp yapinte Yosep pöp sa. Pi Yesuu ru namp. ⁵⁸ Puuk Pailatë naë sè Yesuu sokuren ök mëea. Pël maan Pailatök pim omnaröen sokur mampënëak ök mëea. ⁵⁹ Pël èèn Yosep pi sokur wak poë koröp kölam ompyaö naöök kör koëak ⁶⁰ wak sè pimtëen wesak kël öngöp ngolöp tèa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëak sa. ⁶¹ Pël èèn Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip naë wel aisëak ngarangk wëa.

Ngaarö yangaöök ngarangk wakaima

⁶² Kë yesa akun ngëengktakëen omnant kön yaëen ëlpam walën ngëengk akun pöt oröön kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnarö wa top èak Pailatë naë sè epël mëea. ⁶³ “Kaöap, kaar omnamp pim öp wë epël ëaö pöten ten kön yawi. ‘Ne wel wiak kët nentepar nent won yesën kaalak wal ëëmaap.’ ⁶⁴ Pötaanök pim ruuröak sè sokur këkain wak sè ëlëep wiak kaar ‘Wal ëa’ epanok ni maan nga omnarö pit yangaöök sè ngarangk wëen kët nentepar nent won sèp. Pim ngaan kaar, ‘Ne Kristo,’ ëa pöt wiaan kaalak ‘Weletakaan wal ëëmaap,’ ëa epët rangk sëen kaö sèpan. Pötaanök yeniak.” ⁶⁵ Pël maan Pailatök epël mëea. “Ar nga omnarö mësak sè moulmëen këëkë

ngarangk eëp.” ⁶⁶ Pël maan pit ngaaröaring sê këlöökê rangk kê il mowiak ngaarö ngarangk öpênëak moulmëa.

28

Yesu wal ëa

(Maak 16:1-10; Luk 24:1-12; Son 20:1-10)

¹ Kê yesa akunet pet irën Sante wangam kan êlpam walêpênëak yaëen Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip itaampênëak yangaöökê sa. ² Yesën moup kësangpel möön Aköpë ensel namp kutömweriaan irëak këlö wa pëlëër wiak rangk wel aisëëa. ³ Pim möönre koröpö kent tangarötë ököp, ën ulpëenëp kôlam panë tēaup. ⁴ Pël ëen ngarangk wëaurö pit itenak kas kësang ëak reireë urak it köpköp tiak sê ngentiak wieëa. ⁵ Pël ëen öngaar sê oröön enselëpök epël mëëa. “Arip kas ëengan. Ne ewat wë. Arip Yesu këra yetaparak möaupön itaampunëak waisan. ⁶ Pël ëanëp eprek won wiaap. Pim ngaan ök niia pöl ëak wal ëa. Wais, ur koseten iteneë. ⁷ Pël ëak sê pim ruuröen epël ök maë. ‘Yesu pi weletakaan wal ëa. Pël ëak wet rëak Kalili yangerak sê wëen ar ënëm sê itaampunëët.’ Ngön kot pi tapët ök yeniak.” ⁸ Pël maan piarip teëntom yangaöökaan kaip tiak ërëpsawi kaö ë ruuröen ök mapênëak sa. ⁹ Yesën Yesu kan kourak koirak, “Yowe” mëëa. Pël ëen piarip pim naë sê tok oriak ingesiarë moröak yaya mëëa. ¹⁰ Pël ëen Yesuuk piaripön epël mëëa. “Kas ëengan. Arip sê nem karuröen Kalili yangerak wais neen itaampnaan ök man.”

Yangaöök ngarangk wakaimauröa ngönte

¹¹ Öng pöaar yesën nga omën yangaöök ngarangk wakaimauröakaan narö kak sê kiri ar yaaö kaöaröen omnant yangaöök oröön itena pötön ök mëëa. ¹² Pël ëen pit ngarangkörö wa top ë ulmëak ngön

ë kopëta wesak nga omnarö sum kësang menak ¹³ epël mëëa. “Ar omnaröen epël man. ‘Rö kan ten ka uraan pim ruurö wais sokur këkain wak ëlëëp wia.’ ¹⁴ Ngön pöt yang ngarangkëp kat wiak nga yaalniin pöt tenök wiap mowasën nga sêp wasëpnaat.” ¹⁵ Pël maan ngaarö pit mon pöt wak sê pitëm mëëa pöl ëa. Pël ëen ngön kaar pöt Yutia yangerak kaö wesak om aim wë.

Yesu pim ruuröen ya ngön mëëa

(Maak 16:14-18; Luk 24:36-39; Son 20:19-20)

¹⁶ Ten ru 11 pörö Kalili yangerak sê Yesuuk ngaan rosir naö pi koirënëak ök niia pöökël saut. ¹⁷ Sê piin itenak narö yaya yemaan narö kön selap ëaut. ¹⁸ Pël yaëen Yesu tenim naë wais epël yenia. “Kutömweriire yangerakë weëre kosang pout Anutuuk ne nen pet iraut. ¹⁹ Pötaanök ar yang ël epotë yesem omën ke nampre namp pourö nem ingre mor sêpnaan ngönën ök maim ön. Pël yeem Pepere Ruupre Ngëengk Pulö tenim yapintak i momëen. ²⁰ Pël ëak nem ngön ök niiaöre rë niulö pël elnieim pöt rë moulön ënëm ëëp. Ne niamaan kat wieë. Ne ket ël epotë arring wëen akun kaöaö temanöm sêpën sa.”

Maak

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 35 pöta ök won sêen Maak puuk Yesuu ngön ompyaö epêt retêng äa. Maak yapin nent Son pöp Yerusalem kak wilên wê Pitaare Pool kaamök elmëa. Pi Rom omnaröaan retêng äa. Rom omnarö pöt, weëre kosangötön kön wiin ompyaö yaaurö yak pi Yesuu ya retêng weëre kosangring mëneimauta ngönte retêng äa.

Pöt epël wia.

Ngön ompyaut ngës rëaut 1:1-13
 Yesuu Kalili yanggerak ya mënaut
 1:14-9:50
 Kalili yangerakaan Yerusalemë
 saut 10:1-52
 Yerusalem kak Yesuu naë oröaut
 11:1-15:47
 Yesu wal äaut 16:1-8
 Yesuu ëö pet elmëaut 16:9-20

Son i yamëaupök ngönën ök maima
 (Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Son 1:19-28)

¹ Yesu Kristo Anutuu Ruup pim ngön ompyaut ngës rëak epël oröa. ² Aisaia Anutuu tektek ngön yaaupök epël retêng äa.

“Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.

³ Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëen kanö wotpil weseë. Ngësak ompyaö panë weseë.’”

⁴ Aisaia pim retêng äa pöl Son i yamëa pöp yang pultak oröak ngön epël äa. “Arim utpetat sêp wasên ne ar i nimëemaan. Pël ëen Anutuuk arim utpetat ent ë nuulapnaan.”

⁵ Pël maan Yutia yangrakaanre Yerusalem kakaan omën narö selap pim naë sê ngön kat wiak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

⁶ Son pöp pim ulpëen kosangëp pol kamel ëpötök ket äak mëak wëa. Pël äak pol koröpöök yepat ket äaö naö urëëa. Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëen neima. ⁷ Ngönte pöt epël ök maima. “Omën nem ënem waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epöpök pim ing korötepar wii nemowilnganëëp. ⁸ Ne i yaaptaring yanimë. Puuk pöt Ngëengng Pulöök nimëëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa
 (Matiu 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ Akun pötak Yesu Nasaret kak Kalili yangerakaan sê oröön Sonök Yotanëk i momëa. ¹⁰ Pël ëen imeriaan yaaprem itaangkën kutömwer këm nga ëen Pulö ekëpë ök sak pim rangk irëa. ¹¹ Pël yaëen kutömweriaan ngön nent epël mëëa. “Ni nem Ruup. Ne nimëen ya kë sak niin kent panë yaalni.”

Setenök Yesu morök elmëa
 (Matiu 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Pël yemaan Pulöök tapëtakëer yang omën wonrekë wes mëen sa. ¹³ Pörek sê akun 40 wëen Setenök morök elmëeima. Pi animauröa tekrak wëen enselöröak kaamök elmëeima.

Yesu pim yaat ngës rëa
 (Matiu 4:12-17; Luk 4:14-15)

¹⁴ Son wii kaatak moulmëen wëen Yesu pi Kalili yanggerak sê oröak Anutuu ngön ompyaut war wesak epël ök mëëa. ¹⁵ “Akun temanöm yesën Anutuuk peene wa ngaöök nimëëpnaan yaë. Pötaanök lup kaip tiak ngön ompyaut wak taë weseë.”

Yesuuk ru kong nent pimëen koir

(Matiu 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁶ Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouuk yesem itaangkën omp nanang naar, Saimonre nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Piarip i kaö imënörö korak wes mëak mon wa pël eim wëa. ¹⁷ Pël ëen epël mëëa. “Arip nem

ënem waiseë. Pël een nook arpin i kaö imenörö yewan pi tapël omnaröeta önëen niulëemaan.”
 18 Pël maan piarip tapëtakëer piarpim iiröt om wiak pim ënëm sa.
 19 Pël een pi kot nent ëngkël yesem itaangkën omën nanang munt naar Semsre nangap Son, Sepeti pim ruaar, piarpim wangaöökë rangk iiröt ompyaö yewasem wëen itena.
 20 Pël ëak piaripön ngön maan piarpim pepap Sepeti pim ya omnaröaring wangaöök wëen sëp mowesak Yesuu ënëm sa.

*Yesuuk urmerap waö ë momëa
 (Luk 4:31-37)*

21 Pël ëak pit Kapaneam kak së oröak kët kë yesautak Yesu pi Yuta omnaröa ngönën tup-tak së ilëak ngës réak ngönën ök mëëa.
 22 Pël yaëen omnarö pim ngöntaan yaan panë sa. Pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa.
 23 Pël yaëen akun tapëtak ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö nampök Yesuun ngön ëak epël mëëa.
 24 “Elei, Yesu Nasaretanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëëngkëp.”
 25 Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëëa. “Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowesak oröak së.”
 26 Pël maan urmerap orööpënëak omnamp mök ë moolaan së ngentiak wiaan ngönëer oröak sa.
 27 Pël een omnarö yaan panë sak neneren epël mëëa. “Elei, epët oröpët? Ngön epët maim nent. Weëre kosangring maan urmeraröeta pim ngön ngaarëk yëo.”
 28 Pël een ngön pöt ulöl sak Kalili yanger pangk ëa.

*Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa
 (Matiu 8:14-15; Luk 4:38-39)*

29 Akun pötak ngönën tuptakaan oröak Semsre Sonring Saimonre Entru piarpim kaatakë sa.
 30 Pël ëak Saimon pim öng lëlamöp yau-man koröp es nga yeem wiaan teënt Yesuun ök mëëa.
 31 Ök maan pim naë së moresi moröak wal ë moulmëen tapëtakëer koröp es nga pöt won sëen kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën selap ompyaö mowesa

(Matiu 8:16-17; Luk 4:40-41)

32 Wiap kan pötak këtëp yeilaan omën kak pörek wëaurö pit omën yauman yaauröere urmerarö pitëm lupötë wëaurö pourö pim naë wak sa.
 33 Pël een kak pörekörö ka kanrak së rongan ëa.
 34 Pël een yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowesak urmerarö selap waö ë momëa. Pël ëak urmerarö pim songönte ëwatörö yak tekeri wesak apanëak nga mëëa.

Yesupi Kalili yangerak ngönën ök maö sa

(Luk 4:42-44)

35 Röök nginömööring ëlpam këëkë newalën wiaan wal ëak yang lup omën won nentak së Anutuun ök mëëa.
 36 Pël een Saimonre pim karurö piin ap wasö ënëm së
 37 koirak epël mëëa. “Omnarö niin ap yewas.”
 38 Pël maan epël mëëa. “Tiar ka munt temanöm wia pötëeta ngönën ök maö sëpa. Ne ya pöt mëmpëak waisaup.”
 39 Pël mëak Kalili yangerak ka wieëa pötë së ngönën tupötë ngönën ök maöre urmerarö waö ë më pël ëeim wakaima.

Yesu pi omën kësë ëa namp ompyaö mowesa

(Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Omën kësë ëa namp pim naë së rar rë mowesirak epël mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëet.”
 41 Pël maan Yesu pi piin yaköm ëen mores el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. “Pël elniimëak yeëerek ompyaö së.”
 42 Pël maan tapëtakëer

pim kësëat won sa. ⁴³ Pël èen teënt wes yamëem pepanöm mèak epël ök mèëa. ⁴⁴ “Epël yaalni epta ngönte omnaröen ök manganök om el wesak sè nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël èak omnarö nim ompyaö san pöt ewat sèpnaan Moses pìm ngön kosangta wia pöl kiri ar èëm.” ⁴⁵ Pël èen Yesu pi ka kaotë yoolök naaröön èlëëp omën wonötë wëen omën nalaan nal wëaurö pim naë seima.

2

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Wë ènëmak akun nentak Yesu pi kaalak Kapaneam kak sè oröak ka nentak sè wëen ka peparö kat wiak ² pim ka wëa pötak sè wa top èak peö èen ka kanëreta il wariak wëa. Pël èen Yesuuk pitën ngönën ök yemaan ³ omën mor kong nent pöröak omën kosat kël wa namp urtak wiak wak sè oröa. ⁴ Pël èak pim naë mowiipënëak omën selap peö èak wëen pomp èak kaata ngaarëk is Yesuu wëaurek ka möör wak omnamp urtaring wes mèen irëa. ⁵ Pël èen Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mèëa. “Nem ruup, ne yok nim saunaté kangut ent è yanuulak.” ⁶ Pël yemaan ngön kosangötë ngarangk pörök wëa narö kat wiak epël kön wia. ⁷ “Elei, omën epop pi oröp èënak epël ya? Pi, ‘Ne yok nim saunaté kangut ent è yanuulak,’ pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëetep.” ⁸ Pël yaëen Yesu pitëm könötön pim könöök itenak epël mèëa. “Arim lupötë tol èënak kön ke pil yawi? ⁹ Nem omën kosat kël waupön, ‘Nim saunaté kangut ent è yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këet tekeri nasën èen nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Èn

nem omnampön, ‘Wal èak sè,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këet tekeri sëen ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. ¹⁰ Pötaanök ar ne kaar wonöp Omën Këëp e yangerak wë weëre kosang wak saunaté kangut ent è yemoolak pöten ewat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mèak kosat kël wa pöpön epël mèëa. ¹¹ “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal èak korumönte wak nim kaatakë sè.” ¹² Pël maan pi wal èak tapëtakëër korumönte wak pit pouröa itöök kan sa. Pël èen yaan sak Anutuun ping wesak epël ök mèëa. “Tiar omën ke epël nenten itnaangkën èaut.”

Yesuuk Liwai pimëen koirä

(Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Yesu pi pël èak kaalak i kaö èöökël yesën omën selap pim ènëm sëen ngönën ök mèëa. ¹⁴ Pël èak pörëkaan sè Liwai, Alpias pim ruup, pim mon yewaö kaatak wëen itenak epël ök mèëa. “Nem ènëm elnë.” Pël maan pi wal èak pim ènëm sa.

¹⁵ Pël èak Yesuun yas maan pim kaatak sè wel aisëak kaömp yenën takis yewaöre utpet yaaö munt narö kësang piire pim ruuröaring kaömp ngawi na. Omën ke pilorö kësang pan pim ènëm sa pötaanök. ¹⁶ Pël èen Parisi omën ngön kosangötë ngarangk naröak itaangknë pi omën utpet yauröere takis yewauröaring kaömp ngawi yenën pim ruuröen epël mèak pëël mèëa. “Arim rë yanuulaup, pi tol èënak omën takis yewauröere utpet omnaröaring kaömp ngawi yen?” ¹⁷ Pël maan Yesu kat wiak kangiir epël mèëa. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringörökëër rotaaröa ngësë sa yaë. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun

yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipëneak waisaup.”

*Kaömp ngës yooläuta ngönte
(Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)*

¹⁸ Akun pötak Sonë ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngës olëak wëa. Pël ëën omën narö Yesuu naë së epël mëak pëël mëëa, “Sonë ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngës olëak wë. Ën nim ruurö tol ëënak pël naën yaë?” ¹⁹ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëën karuröak yaköm ëën kaömp ngës olëak öpën ma? Won. Pitring wëën kaömp ngës olëak naöpan. ²⁰ Ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëën akun pötakökëër pim karurö yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökëër nem ruurö neen yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat.

²¹ “Omën namp poë koröp ngolöpöökkaan kaö nent ilak ulpëën ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt poë koröp ngolöp pötak ulpëën ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat. ²² Ën omën namp i kep pol koröpwering ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpët kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il gentiin iit orö sëpnaat. Pël ëën pol koröpwerta utpet ëëpnaat. Pötaanök wain i ngolöpët kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

*Akun kë yesauta ngönte
(Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)*

²³ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais yaöökë lup yesem ruurö ulöp narö töa. ²⁴ Pël yaëën Parisi naröak piin epël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak pitëm ya yamëngk

pipotön pepanöm wia. Pit tol ëënak yaë?” ²⁵ Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Tewitre pim omnaröa kaömp won wë këënëën ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ²⁶ Apaiata pim kiri ar yaaö wotöök sak wëa akunetak Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaaurökëër nëmpanaan omën pasurö nëmpanëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?” ²⁷ Pël mëak epël mëëa. “Anutu pi omnarö kaamök ëëpënëak akun kë yesaut ket ëa. Pi akun kë yesaut kaamök ëëpënëak omnarö ket naën. ²⁸ Pötaanök Omën Këep ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap. Nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaan memaat.”

3

Yesuuk omën kël wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Akun nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati ilëak itaangkën omën mores kël wa namp wëa. ² Pël ëën omnarö pit Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëëpënëak ngai yeem wëa. ³ Pël ëën puuk omën mores kël wa pöpön epël mëëa. “Wal ëak wais itëkéël tau.” ⁴ Pël mëak omnaröen epël pëël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak omnarö ompyaö elmëëpen ma utpet elmëëpen? Omnarö ompyaö mowasëpen ma utpet mowasëpen?” Pël maan pit nerek nemaan. ⁵ Pël yaëën pi pitëm lup kosang yaauten ya këlangön ëën nga it nalnal elmë pet irak omën pöpön epël mëëa. “Nim mores el më.” Maan mores el mëën kosang sa. ⁶ Pël ëën Parisi omnarö ka tomök së tapëtakëër Erotë omnaröaring pit tol ëak Yesu mëmpën pöta ngönte kopëta wesa.

Omnarö i kaöök wa rongan äa

⁷ Yesu pi pim ruurö koirak i kaöök sê wëen Kalili yangerakaan omën selap pan pitëm ënëm sa. Pörö pëen won, Yutia yangerakaanre ⁸ Yerusalem kakaan, Itumia yangerakaanre i Yotanë ëngk komuntakëlaanre Taiaare Saiton ka pöörarëaan omën selap pan pim yaautön kat wiak sê oröa. ⁹ Pël ëen omën selap pörö pi ngepre un elmëëpanëak pim ruuröen wang naö temanöm wes ulmëëpënëak mëëa. ¹⁰ Omën selap pan ompyaö mowesa. Pötaanök omën ëmpölre yaumanörö pi mësël elmëëpënëak sê ngepre un elmëëpanëak wangaöön mëëa. ¹¹ Pël ëen omën urmeraröaringöröak Yesuun itenak pim ingrak rar rê wesirak ngön ëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup.” ¹² Pël yemaan pit pim songönte tekeri wesak apanëak kosang wesak nga mëëa.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pörö wa ulmëa
(*Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16*)

¹³ Wë akun nentak pimënt rosir naöök sê wë pim ru öpënëak kent kön wiauröen yas maan pim naë sê rongan äa. ¹⁴ Pël ëen omën 12 pörö ru wesak piiring wë ngönën ök maöre ¹⁵ urmerarö waö ë momë pël ëëpënëak mëëa. ¹⁶ Pim omën 12 ëak wa ulmëa pörö eporö. Saimonön yapin ngolöpët Pita mëëa. ¹⁷ Pël ëak Sems Sepeti pim ruupre nangap Son, piaripön yapin ngolöpët Poanesis mëëa. Tiarim ngöntak tangre kaö pöta ökaar pël apenaat. ¹⁸ Ën Entruure Pilip, Patolomiure Matiu, Tomasre Sems Alpiasë ruup, Tatiasre Saimon Selot pël yamëëa pöp pi ngaan Rom kamanëp sêp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire ¹⁹ ën Yutas Keriot kakaanëp Yesuun kup mowiipnaap.

Yesure Pielsepulë ngönte

(*Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10*)

²⁰ Yesu pi kaatak sê wëen omën kësang pan kaalak wa top yaëen pit ruuröa kaömp nëmpna mopët won äa. ²¹ Pël yaëen pim ëlre nang kat wiak, “Kön irikor yaalmë,” pël mëak koirëpënëak sa.

²² Pël ëen ngön kosangötë ngarangk Yerusalem kakaan sa pöröak epël mëëa. “Urmeraröa kaöap, Pielsepul, pim lupmeri wëen pöpë weëre kosangöök urmerarö waö ë yamë.” ²³ Yemaan wa top elmëak ngön nokolilil nent epël mëëa, “Setenök tol ëak pimënt waö elmëëpën? ²⁴ Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nener mënak kom ëak pöt naön ëëpnaat. ²⁵ Ën ka kopët nentak wëaurö tapël nener mënak kom ëëpna pöt repak sëen ka kosaö wiaapnaat. ²⁶ Tapël Setenök werak pimënt möak waö elmeëpna pöt pangk kosang sak naën ëëpnaat. Pi kö sêpnaat. ²⁷ Omën nga namp wëen munt nampök pim kaatak ilëak omnant naöpan. Wet rëak omën nga pöp wii tē wiakök pim omnant pout öpnaat. Nga pöp Seten.

²⁸ Ne yaap niamaan kat wieë. Omën utpet ke nentere nent ëak Anutuun utpet wesak mapna pöt Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat. ²⁹ Ën namp pi Ngëëngk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent ë nemooolapan, om kosang wiaapnaat.” ³⁰ Ngön pipët, “Pim lupmeri urmerap wë,” mëëa pötaanök pil mëëa.

Yesuu ëlre nangaröa ngönte

(*Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21*)

³¹ Ngön pipot ök yamëem wëen pim ëlre nang ka tomök sê wë orööpënëak kakaatiil ngön wes mëa. ³² Pël ëen Yesu pi omnaröa öngpök wëen epël ök mëëa. “Nim

ëlre nang tomök wë niin ya.”³³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Nem ëlre nang talörö?”³⁴ Pël mëak omën wirö wa taap elmëak wëa pöröen iteneë epël mëëa. “Nem ëlre nang pörö eporö.”³⁵ Omën Anutuu këm ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

4

Omnant öpöt olëauta watepang ngönte

(Matiu 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Yesu pi kaalak i kaö ëöök së këëkë wesak ngönën ök mëëa. Pël yaëën omën kësang pan pim naë wa rongan ëa. Pël ëën pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëën omnarö yanggerak wëa. ² Pël ëaan watepang ngön nentere nent yamëem nent ngës reak epël mëëa. ³ “Niamaan kat wieë. Omën namp pim yaak së omnant öpöt olëa.” ⁴ Pël ëën nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. ⁵ Ën nant këlöökë rangk ngentia. Pël ëën yanget kënyangap wiaan yak teënt oröa. ⁶ Pël ëën këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëën nönöt oröak ngep ëën sësë ëak mos ëa. ⁸ Ën nantökëër yang kolaptak olëa. Pël ëën pötökëër aprak ulöl sak kë kësang pan uta. Kengk nemorëët 30, nemorëët 60, nemorëët 100 pël uta.” ⁹ Ngön pipët maö së epël mëak pet ira. “Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pi tol ëënak watepang ngönöt mapënak mëëa

(Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Omnarö sa pet yairën pimënt wëën pim ru 12 pöröere omën munt piiring wëaurö pim watepang mëëautë songönötön pëël mëëa. ¹¹ Pël ëën epël mëëa. “Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëër pet

yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. ¹² Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunaté kangut këre olapan itöök itaampënaatak këëten yok pangk itnaampan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawiiipan.”

Omnant öpöt olëauta watepang ngönta songönte

(Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Pël mëak epël mëëa. “Watepang niak pöta songönten ëwat nasën ma? Pël yaëen tol ëak watepang ngön pout niaan ëwat sën?” ¹⁴ Omnampë öpöt olëa pöt ngönën öpöt olëa. ¹⁵ Öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wa lupmeri wiin Seten tapëtakëër wais wak sëpnaat. ¹⁶ Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak tapëtakëër kent kön wiak wak öpnaat. ¹⁷ Pël ëak lupötë misën il natëën. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëën pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëër wil këlok ëëpnaat. ¹⁸ Öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiipnaatak ¹⁹ wë koröpöökë omnantön kön selap ëëre monere urömen kentre kaur ëëre omën munt nantön war ë pël yaëën pötök ngep elmëën ngönën mos ëëpnaat. ²⁰ Ën öpöt kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wak wëën pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 30, narö kë 60, narö kë 100 pël orööpnaat.”

Esuwesi ngönte

(Luk 8:16-18)

²¹ “Talëpök esuwes mangiak wak së kapita öngpök mëëre urta ikanöök wi pël ëëpën? Pël naëpan. Urta ngaarëk wesiren ëwa ëëpnaat. ²² Omën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri

sëpnaat. Ën ngep ëen wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëen omnarö itaampnaat. ²³ Katringëpök ngön epët kat wiip.” ²⁴ Pël mëak epël mëëa. “Ar nem ngönöt këëké wesak kat wieë. Arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuuk tapël kaip ti nimpnaat. Pël ëak muntat kaö wesak nimpnaat. ²⁵ Namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mampnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp ëen elek öpnaap.”

Omnant öpöt olaan jaaröauta watepang ngönte

²⁶ Yesu pi ngön nent epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt epël. Omën namp pim yaak omnant öpöt olapnaat. ²⁷ Pël ëak rö kan ka urööre këtëk wal ëak wë pël yeem rëngap jaaröön pöta songönte köpël öpnaat. ²⁸ Yanger pimtök kaamök elmëen rëngap orööpnaat. Wet rëak rëngap orööpnaat. Pörekaan ëp wilëpnaat. Pörekaan këët ütöpnaat. ²⁹ Pël ëak köp sëen omnamp tööpnaat. Këët yatöa akunet temanöm yes.”

Këra lëlëp kotupë watepang ngönte

(*Matiu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19*)

³⁰ Yesuuk omnaröen ngön nent epël ök mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëelte? Ne oröp nantë ök ëak am? ³¹ Pipët këra lëlëp nampë ököt. Lëlëp pöp kot panëep, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. ³² Pël yaëetak oröakökëër pöpök këra muntat il wesak wap wiak wëen intörö wais ngentiak kët kosöptak wëere ka ëp wi pël yaë.”

³³ Yesu pi watepang ngön nentere nent mëak ngönën ök maima. Pitëm ewat sëpnaat ök maima. ³⁴ Nent war wesak nemaan, watepang pëen maima.

Pimtë ruuröaring pëen wëakëer war wesak ök maima.

Kentöök Yesuu ngönte ngaarëk wa

(*Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25*)

³⁵ Kët taptak wiap kanök pim ruuröen epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.” ³⁶ Pël maan omën kësang pörek wëen sëp mowesak teëntom piiring wangaöök ilëak yesën wang munt nant ënëm sa. ³⁷ Yesën kent kësang panë möak kaö maat wangaöök ilëak peö ëëpënëak ëa. ³⁸ Pël yaëen Yesu pimënt wangaöökë kasngaël ngan rereкта rangk ka uraan it moilak epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sëpenëak yeëep ya ngës naën ma?” ³⁹ Pël maan wal ëak kentöön nga mëak i kaöön epël ök mëëa. “Ni leng ëak wia.” Pël maan kentö leng ëen i kaö wiap sa. ⁴⁰ Pël ëen pitën epël mëëa. “Ar oröpëen kasiin sak yeë? Arim kön wi kosang yewesaut won ma?” ⁴¹ Pël maan pit yaan sak neneren epël mëëa. “Elei, omën epop tal namp apen? Puuk kentre i kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

5

Yesuuk omën nampökaan urmerarö waö ë mëa

(*Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39*)

¹ Pit i kaö olëak ëngk komuntakël Kerasa yangerak së oröa. ² Pël ëak wangaöökaan jaaröön omen urmerap pim lupmeri wëaö namp omën yangaöökaan së pi koirra. ³ Omën pöp omën yangaöök wë nga yaëen ingre morötë wii yaapötökre seenötök të yemowiin pangk naën yaaup. ⁴ Omnaröak kët ël epotë ingre morötë wii yaapötök tëere seenötök të pël ëen wii yaapöt il olëak seenötta tapël il olëak wëen omnarö mor öpënëak yaëen pangk naën yaaup. ⁵ Pi rö kanre këtëk poutë omën yangaöökre rosiratë ka ureim wë ngön ë olëak aimeë pimtök pimtë koröpö kël

möeimën utpet éaup. ⁶ Omën pöpök kamaarek wë Yesuun itenak pöömpö sê rar rë wesirak yaya yamëem ⁷ ngön ëak epël mëëa. “Yesu ni Anutu Ngaarëk Panëëpë Ruup. Ni ne tol elnëëm? Ne Anutuu ëöetak niamaan. Ni këlangön nangkan.” ⁸ Yesuuk, “Urmerap ni, omnampökaan oröak se,” pël ök mëëa pötaanök. ⁹ Pël ëak Yesuuk pim yapinten pëël maan epël mëëa. “Nem yapinte Selap. Ten selap wë pötaanök.” ¹⁰ Pël mëak ke urak kimang epël mëëa. “Ten yang epër sêp wasënaataan waö elnëëngan.” ¹¹ Pël ëën yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. ¹² Pël ëaan urmerarö pit Yesuun ke urak epël kimang mëëa. “Ni ten wes nimëën polöröa öngpök ilenaan sën.” ¹³ Pël maan Yesuuk kuure mak maan urmerarö pit omën pöpökaan oröak sê polöröak ilëa. Pël ëën polörö pöömpö sê parëaöök oröak sê i kaöök ilëak i nak wel wia. Pol pörö selap 2000.

¹⁴ Pël ëën pol ngarangkörö kas sê kaare yang pörekë omën wëauröen ök më pet ira. Pël ëën omnarö itaampënëak sa. ¹⁵ Pël ëak omnarö pit pöten itaampënëak Yesuu naë sê oröak itaangkën omën urmerarö selap piikaan oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuu naë wel aisëaan itenak kas ëa. ¹⁶ Pël yaëën itenauröak omën urmerarö wakaima pöpë ngönteere polöröa ngönte poutepar ök mëëa. ¹⁷ Pël ëën pit Yesu pitëm yanger sêp wesak sêpënëak ke urak mëëa.

¹⁸ Yesu wangaöök yeilaan omën urmeraröaring wakaima pöp piiring sêpënëak ke urak mëëa. ¹⁹ Pël yaëën Yesuuk ke mourak epël mëëa. “Nim kak sê nimoröaring wë Aköpë nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.” ²⁰ Maan omën pöp Tekapolis yangerak ka 10 pötë Yesuuk pim elmëa pöt pout ök maö sa. Pël ëën pit kat wiak yaan sa.

Yesuuk Sairasë koontupre öng namp ompyaö mowesa
(*Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56*)

²¹ Pël ëak Yesu pi wangaöök ilëak ëngk komuntakël sê oröak i pisöök ngentiak wëën omën kësang pim naë sê oröak wa top ëa. ²² Pël yaëën ngönën tupta ngarangk namp yapinte Sairas pi Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak ²³ kosang wesak epël mëëa. “Nem koontup wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni wais moresi mor wëën ompyaö sak öp.” ²⁴ Pël maan kat wiak yesën omën kësang pan pim ënëm yesem pi il mowari yesa.

²⁵ Pël yaëën pitëm tekarak öng namp öng yauman ëeim wëën krismaki 12 ëak won saup wëa. ²⁶ Öng pöp rotaaröak ya mëngkën pangk naën om këlangön kat wieim wëa. Pël yeem pim sumat meneimën won sa. Pël ëën yaumante won nasën om ëeim wëa. ²⁷ Öng pöpök Yesuu yaauta ngönte kat wiak omnaröa tekarak wë Yesuu kasngaël sê pim ulpëënëpök mësël elmëa. ²⁸ Pöt, “Ne om pim ulpëënëpök mësël elmëema pöt ompyaö sumaat,” pël wesakök ëa. ²⁹ Pël elmëën tapëtakëer won sëën kat men ëën pim koröpö taë sa. ³⁰ Pël ëën Yesu pim weëre kosangö won yesem yaan kat men ëak omnaröa tekarak kaip tiak, “Talëpök nem ulpëënëpök mësël yaalnë,” mëak pëël mëëa. ³¹ Maan ruuröak epël mëëa. “Omnarö selap wë naröak mök ë yanimëërek, “Talëpök neek mësël yaalnë?” pël angan.” ³² Yemaan Yesu pi pöt talëpök yaalmë pöt ewat sêpënëak omnaröen it nalaan nal elmëa. ³³ Öngöp pi pöt pim koröpöök retëng oröa pöten itenak kas kön wiak reireë urak Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak pim songönte war wesak ök mëëa. ³⁴ Pël maan puuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak

ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak sê ompyaö öm.”

³⁵ Öng pöpön pël yamëem wëen omën narö ngarangkepë kaatakaan sê ngarangkepön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak waisngan.” ³⁶ Pël yemaan Yesu kat mowieë ngarangkepön epël ök mëëa. “Kön selap eënganëp om kön wi kosang newas.” ³⁷ Pël mëak omën muntaröen nga mëak Pitaare Semsre nangap Sonringörö pitëmënt sa. ³⁸ Sê ngönën tupta ngarangkepë kaatak oröak omën selap pan pit ingre këlël aö ngön kaëp kaö aim wëen itena. ³⁹ Pël ëak kakaati sê omnaröen epël mëëa. “Ar tol ëënak ingre ya ilak aö epël yeë? Koontup wel nawiin om ka ura.” ⁴⁰ Pël yemaan sömre ëlak yeëa. Pël ëën pit koö ë mëën yaaröön ëlre pepaarring pim ruurö pëen koontupë wieëa pörek ilëa. ⁴¹ Pël ëak koontupë moresi moröak epël mëëa. “Talita kumi.” Pöt tiarim ngöntak, “Koontup, ni wal eëmëak yeniak,” pël apenaat. ⁴² Maan tapëtakëër koontup wal ëak sak waisö ëa. Koont pöpë krismakiat 12 pël won saup. Pël ëën omnarö itenak yaan utpet sa. ⁴³ Pël yaëën omnaröen ök mepanëak kosang wesak nga mëak koontup kaömp mangkën nëmpënëak mëëa.

6

Nasaret omnarö Yesu kasëng mena

(Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Yesu pi kaare yang pör sêp wesak pimtë ka songöntakël yesën pim ruurö ënëm sa. ² Sê wëen ngëengk akunet temanöm sëen ngönën tup-tak sê ngönën ök mëëa. Pël ëën omën selap kat wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omën epët tarëkaan orö morëa? Ewat kësang eppel talëpök rë moula? Pël ëak pim retëng kaö yaaö pöt kaö panë maimal

yaë. ³ Tiar piin ewat wë. Pi ka ök yarëaupë ruup. Pim ëlëp Maria. Yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. Ën koont pim nangaröeta tiarring wë.” Pël mëak piin kaaöre këëpöt elmëa. ⁴ Pël yaëën Yesuuk epël mëëa. “Tektek ngön yaaö namp ka nantëeröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëen piiring wëauröak kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.” ⁵ Kak pörekörö pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëa. Om yauman omën kopët namp-namp pim moresiar rangk mowiak ompyaö mowesa. ⁶ Pël ëak pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëa pötaan yaan sa.

Yesuuk pim ru 12 pörö ya nga wes mëa

(Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Yesu pi ka muntatë ngönën ök maö seima. ⁷ Pël yeem pim ru 12 pöröen yas maan sëen urmerarö waö ë momëëpënëak weëre kosang menak ngës rëak kom ëak naar naar pël pël ëak wes momëa. ⁸ Pël ëak kan kourakë omnant wak sëpanëak nga mëak sungkörat pëen wak sëpënëak mëëa. Kaömpre kërre monere pöt wak sëpanëak mëëa. ⁹ Ing körötökëër mëak ulpëënaarta pouwaar mëëpanëak nga mëëa. ¹⁰ Pël mëak epël ök mëëa. “Kak nerek sê oröak ka ilanë piptak pëen wë olëak oröak sën. ¹¹ Kak nerek sê oröön ngöntre kar elniak arim ngönöt kat nawiin yaëën pöt kasëng menak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt ka pöök kërë moolëak sëen pitëmte songönöt kön wiipnaan.” ¹² Pël maan pit sê lup kaip tiipënëak ngönën ök mëëa. ¹³ Pël yeem urmerarö selap waö ë momëere yauman yaaurö selap tapël i ko-

lapöt wa momëak ompyaö mowasö pël äa.

Erotök maan Son mëna

(*Matiu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9*)

¹⁴ Yesuu yaauta ngönte aö aö yesem yang omp ak Erot pim naë oröön kat wia. Omën naröak epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.” ¹⁵ Narëak Yesuun, “Eliä,” pël mëëa. Ën naröak, “Pi tek-tek ngön yaaö ngaan wakaimauröa ök namp.” ¹⁶ Pël yemaan Erot pi kat wiak epël mëëa. “Won, Son nem ngernger ilaup pi tapöpök weletakaan wal ëak wë.” ¹⁷⁻¹⁸ Erot pi wet réak pim nanëp Pilipë öngöp, Erotias, wa ëp äa. Pötaanök Sonök Erotön epël ök mëëa. “Ni nim nanëpë öngöp wa ëp äan pöt yok pangk naën.” Pël maan Erotök Sonë nga mëëa pötaan pi wali wak wii tëa. ¹⁹ Erotias Sonë piin nga mëëautaan ya sangën kön wiak mëmpënëak kan ap wesak sëp wesa. ²⁰ Erot pi pöt Sonön kön wiin omën wotpilre ompyaup pël weseë piin kasinkasin ëak mait elmëa. Pël yaëën yak Erotias pi namëngkën äa. Pël yaëën Erot pi Sonë ngönöt kat wiak ëngk ma e wesak kön selap äa. Pël yeemak kat wiipnaataanta kent äa.

²¹ Wë ënëmak Erot pim wila akunet temanöm sëën pim ngarangköröere nga omën wotöököröere Kalili yangerakaan omën kaöarö wa top elmëak këere kaömp mena. Pël yaëën Erotiasë Son mëmpna kanö oröa. ²² Pit wa top ëak wëën Erotias pim koontup pitëm ëöetak së tan yaura. Pël yaëën Erotre piiring wëaurö itenak kent kön wia. Pël ëak Erotök koontupön epël mëëa. “Ni omën nenten kent ëën aan pöt nimpaat. ²³ Pël mëak Aköpë ëöetak kosang wesak epël mëëa. “Omën pasutön aan pöt nimpaat. Ën nem yangereta kom

ëak kaö ner nimpëak aan pöt pangk nimpaat.” ²⁴ Pël maan koontup së ëlëpön epël mëak pëël mëëa. “Ne omën oröpötön mam?” Maan ëlëpök mëëa. “Son i yamëaup pim kepönöön ma.” ²⁵ Pël maan koontup pi pöömpö omp aköpë naë së epël mëëa. “Ni Son i yamëaup pim kepönö peene tapëtakëër söwarweri wiak nampëak kent yaë.” ²⁶ Pël maan omp aköp pi ya utpet kön wia. Pël äaap kaöapre omën piiring wëauröa ëöetak ngön kosang wesak ök mëëa pötaan kuure mak mëëa. ²⁷ Pël ëak teënt nga omën namp Sonë kepönö wak waisëpënëak mëëa. Pël ëën pi wii kaatak së Son ngernger ilak ²⁸ kepönö söwarweri wiak wak së koontup mangkën wak së pim ëlëp mena. ²⁹ Pël ëën Sonë ruurö kat wiak së sokur wak së yang kel weera.

Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena

(*Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Son 6:1-13*)

³⁰ Yesuu ngön yaaö omnarö ya nga ë im olëak kaalak së pim naë wa top ëak pitëm ya mëmpööre ngönën ök maö imautë ngönöt ök mëëa. ³¹ Pël ë pet irën omën selap yesën yewaisën yaëën kë sëëre kaömp në ëëpna mopö won yaëën ruuröen epël mëëa. “Tiarimënt omën wonrek së kë sëpa.” ³² Pël mëak pitëmënt wangaöök ilëak yang omën wonrekël sa.

³³ Pël yaëën omën selap pitëm tok itenak ëwat sak ka poutëaan i kaö pouuk kan pöömpö së wet réak oröa. ³⁴ Pël ëën Yesu pi wangaöökaan oröak omën selap pan wëën itenak sëpsëp pep wonöröa ök wakaima pötaan yaköm kön wiak ngës réak ngönën ngönöt selap ök mëëa. ³⁵ Pël yaëën könöp wali yesën itenak ruuröak Yesuu naë së epël mëëa. “Tiar yang omën wonrek wëën könöp wali yesrek ³⁶ ni omnarö wes mëen ka wia pötë së

kaömp sum äak nämp.”³⁷ Maan Yesuuk epël mëëa. “Arök nant meneë.” Pël maan ruuröak mëëa. “Ten së 200 kina pötak kaömp sum äak wais mampunëak yaan ma?”³⁸ Maan epël mëëa. “Arim naë kaömp tolël äak wiaarek së iteneë.” Maan pit së itenak, “Kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël äak wia,” pël mëëa.³⁹ Pël ëën omnaröen nönö mö mëak rek mëak wel aisapënëak mëëa.⁴⁰ Pël maan pit rek nemor 100, nemor 50 pël pël äak wel aisëa.⁴¹ Pël ëën Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. Pël äak i kaö imën pöarta tapël kom ë mampënëak mena.⁴² Pël ëën pit pourö nak kep wesak⁴³ kaut olaan wak kër 12 pötë waulön peö ëa.⁴⁴ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000.

*Yesu i kaöökë roro sa
(Matiu 14:22-23; Son 6:15-21)*

⁴⁵ Kaömp na pet irën tapëtakëër Yesuuk pim ruurö wes mëën wangaöök ilëak ëngk komuntak Pesaita kakël wet rëak yesën pimënt omnarö wes mëa.⁴⁶ Pël ëën yesën pimënt Anutuun ök mapënëak rosiraöök isa.⁴⁷ Pël ëën koö yolaan wangaö i kaö luptak yesën pimënt wëa.⁴⁸ Pël äak pi itaangkën kentö sëpnaalaan yamöön pit weë ngentiak poprak yaëën ëlpam walëpënëak yaëën kaöökë roro së pitëm naë oröak il mowasëpënëak ëa.⁴⁹ Pël yaëën pit itenak kas kësang äak, “Elei, waötöp ëngk yewais,” pël mëak merëk ëa.⁵⁰ Pit pourö itenak kas kësang ëën pël ëa. Pël yaëën teënt epël mëëa. “Nemtok yewaiserek kas ëëngan.”⁵¹ Pël mëak pitëm naë wangaöök ilaan kentö leng ëa. Pël ëën pit yaan sak ngön won sak wëa.⁵² Pöt kaömp mena pöta songönte ëngk ma e wesa pötaan pitëm lupöt om il wariak wëa.

*Yesu pi Kenesaret yangerak omnarö ompyaö mowesa
(Matiu 14:34-36)*

⁵³ Ikaö olëak Kenesaret yangerak së oröak wangaö leng ë ulmëa.⁵⁴ Pël ëën wangaöökaan yaaröön tapëtakëër omnarö Yesuun itenak⁵⁵ kaatë pöömpö së yaumanörö urötring wak Yesuu wëautëël kat wiak pötëël seima.⁵⁶ Pël ëën ka kaöre kot Yesuu yesautë yauman omnarö wak së ka tomök mowiin pim ulpëen kautak pëen mësel ëak ompyaö sëpënëak kék mëëa. Pël maan omën pël ëa pörö ompyaö sa.

7

*Yuta omnaröa ëaröa yaautë ngönte
(Matiu 15:1-9)*

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë së wa rongan ëa.² Pël yeem pim ruuröakaan narö kaömp nämpënëak ngön kosangta wieëaul mor i nairën kewilring kaömp yenën itena.³ Parisiire Yuta omën pourö kaömp nämpënëak pöt pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul mor iirakök yenaurö.⁴ Pötaanök sum yaaurekaan pitëm kaatë së oröak mor i nairën kaömp nanëmpan. Pöt pëen won kapre kelönre omnant pout iirak pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul yaaurö.⁵ Pötaanök Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun epël mëëa. “Nim ruurö pit tol ëënak tenim kaöaröa ngön kosangöt ilak pitëm moröt i nairën omnant wak yen?”⁶ Maan epël mëëa, “Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia pim ngaanëër arimëen ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël. ‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yanëem pitëm lupötök këöpöt yaalnëaurö.’⁷ Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yaë.’

⁸ Ar Anutuu ngön kosangöt moolëak arimtë ngönöt kosang wesak wak wëaurö.”

⁹ Pël mëak epël mëëa. “Arim ëaröa ngön kosangöt ulöl wesak aö imeë Anutuu ngön kosangöt utpet wesak komun yauraurö. ¹⁰ Mosesök kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Ën nenteta epël. ‘Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’ ¹¹ Mosesök pël yaatak ar ngön epël yaaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan pöten, “Ne omën epët Anutuun yaö ëaup,” yemaan’ ¹² arök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök elmëëpna pöt il yemowariaurö. ¹³ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak. Pël yeem omën utpet munt nantta yaaurö.”

Yenautök omnaröa lupöt utpet newaspan

(Matiu 15:10-20)

¹⁴ Yesu pi pël mëak kaalak omnaröen ngön maan sëen epël ök mëëa. “Ar pourö nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokoleë. ¹⁵ Omën nëen yaatak yes pipötök lupmer utpet newasën yaë. Lupmeriaan yaarö pötök lupmer utpet yewas. ¹⁶ [Katringëpök ngön epët kat wiip.]”

¹⁷ Pël mëak omnarö wëen kaata kakaati yesën ruurök watepang ngön pötaan pëël mëëa. ¹⁸ Pëël maan Yesuuk epël mëëa. “E, arta om köpël wëan ma? Omën nëen yaatak yes pipötök tol ëak lupmer utpet niwasëpën? ¹⁹ Pipot lupmeri nasën, yaatak sëen ya yaar pöten ar köpël ma?” Yesu pim ngön pöt, yenautök utpet naniwaspan pël mëëa. ²⁰ Pël mëak yal menak

epël mëëa. “Lupmeriilaan omnant apër yaarö pötök utpet yaniwas. ²¹ Omën lupmeriaan yaarö pöt epot. Kön utpet, öngre omp nga yaaö, këkain, omën yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, ²² war, omën utpet panëët, morök, omën kewilringöt, keimön, omnaröen utpet wesak yaaut, iep inging, irikor. ²³ Omën utpet pipötök omën lupmeriilaan apër orök lupmer utpet yaniwas.”

Pinisia köpël öng namp Yesuun kön wi kosang wesa

(Matiu 15:21-28)

²⁴ Yesu kaare yang pör sëp wesak Taia kak naë së orök ka nenta kakaati ilëak omnarö pim wëaut kat wiipanëak ëlëëp wëaup tol ëak ëlëëp öpën? ²⁵ Tapëtakëër öng namp pim wëaut kat wia. Öng pöp pim koontup lupmeri urmerap wëaup yak Yesu naë së pim ingrak tok oria. ²⁶ Öng pöp pi maim Siria yangerak Pinisia yangerakaanëp. Pöpök pim koontupökaan urmerap waö ë mëëpënëak ke urak mëëa. ²⁷ Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Rungarö kaömp nak kep ëëpënëak ëaut. Pötaanök rungaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” ²⁸ Pël maan öngöpök kangiir epël mëëa. “Aköp yaap yaan. Pël ëaap kentörö rungarö kaömp yenën ikanöök wë lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.” ²⁹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni pil yaan nim koontupökaan waö ë yamëerek së.” ³⁰ Pël maan öngöp kaatak së itaangkën pim koontup urmerap piikaan orök sëen ompyaö ka uraan itena.

Yesu pi omën ngön won katun namp ompyaö mowesa

³¹ Yesu pi Taia kakaan kaip tiak Saiton kak il wesak Kalili i kaökë naë Tekapolis yangerak ka 10 ëak wieëa pörek së oröa. ³² Pël

ëen omën ngön won katon namp pim naë mäsak sê mores rangk mowiipënëak ök mëëa. ³³ Pël ëen omën pöp omnaröa naëaan mop nentakël mäsak sê ulmëak pim mor wotö kat kanöök mowiak waasöp ngësak yangapöök wa momëak ³⁴ kutömweriil iteneë em mëak omnampön epël mëëa, “Epata.” Tiarim ngöntak, “Kat kan të.” ³⁵ Maan katëep kan tëen yangapööta kaip tiin ngön yaap ëa. ³⁶ Pël yaëen Yesu pi pöta ngönte kaö wesak apanëak nga mëëa. Pi kosang wesak yemaan pit ke ur moolëak aö sëen kaö sa. ³⁷ Pit yaan panë sak epël mëëa. “Omnant pout ompyaö wes pet yair. Katunörö kat nga mowasööre ngön wonörö ngön nga mowasö pël yaë.”

8

Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena

(*Matu 15:32-39*)

¹ Akun pötak omën kaö pan pim naë wa top ëak wë këen wëen ruuröen ngön mëak epël mëëa. ² “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen kët nentepar nent ëak yes. ³ Pit këen wes mëen pöt kan kourak yesem utpet ëëpnaat. Narö yang waliitëaan waisaurö.” ⁴ Pël maan ruuröak epël mëëa. “Pultak wëep kaömpöt tarëkaan koirak omën selap eporö mangkën pangk ëëpën?” ⁵ Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël maan, “Kaömp 7,” pël mëëa. ⁶ Pël maan omnarö wel aisapën mëak kaömp 7 pöt wak Anutuun yowe mëak pelak ruurö mangkën omnarö mena. ⁷ Pël ëak i kaö imën kopët naar wieëa pöaar tapël wak yowe mëak omnarö mampënëak mëëa. ⁸ Pël ëen omën pourö nak kep wesak kaut olaan wak kër 7 pötë waulön peö ëa. ⁹ Omën kaömp na pörö selap pan, 4000. Nëen wes mëen kaalak yesën

¹⁰ tapëtakëer ruuröaring wangaöök ilëak Talmanuta yangerak sê oröa.

Parisi omnaröak retëngtaan mëëa
(*Matu 16:1-4; Luk 12:54-56*)

¹¹ Pörek wëen Parisi omnarö Yesuu naë sê oröak kutömweri retëng nent oröön itaampënëak morök elmëak këkre tö mëak piiring ngön nga ela. ¹² Pël ëen pi ya këlangönring ëm mëak epël mëëa. “Omën peene akun eptak wë eporö ar tol ëënak ya retëngët ëëmëak yak? Ne yaap niamaan kat wieë. Ne utpet ke piloro arimëen ya retëng nent naalniingan.” ¹³ Pël mëak söp wesak wangaöök ilëak ëngk komuntakël sa.

Parisiire Erotë omnaröa yisötë ngönte

(*Matu 16:5-12*)

¹⁴ Yesem ruurö kaömpöt kat kol wiak sa. Pël ëen om kopët nent wangaöök wieëa. ¹⁵ Pël ean Yesuuk pitën pepanöm mëak epël mëëa. “Ar Parisiire Erotë omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën.” ¹⁶ Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.” ¹⁷ Pitëmënt pël yaan kat men ëak epël mëëa. “Kaömp peretöt kat kol wiak waisan pöten tol ëen neneren yemak? Ar songönten ëwat nasën ma? Ar kön tektek nasën wë ma? ¹⁸ Ar iteneëak omnant këëkë itnaangkën ëëre katöt wëak ngönöt këëkë kat nawiin yeë ma? Nem omnant yeë pöten kat kolak wë ma? ¹⁹ Ne kaömp 5 pöt kom ëak omën 5000 pörö mangkën nëen kaut om wiaan wak kër tol ëak waulön peö ëa?” Pëel maan, “12,” mëëa. ²⁰ Ën kaömp 7 ëak kom ëak omën 4000 pörö mangkën nëen kaut om wiaan kër tol ëak waulön peö ëa?” Pëel maan, “7,” mëëa. ²¹ Pël maan epël mëëa. “Pöten ar om kön tektek nasën wë ma?”

Yesuuk Pesaita kak omën it il tëa namp ompyaö mowesa

²² Yesure ruurö Pesaita kak sê oröak wêen omên naröak omên it il têa namp Yesuu naë wak sê mësêl elmêepênêak ke urak mêêa. ²³ Pêl êên omên it il têaupê moresi wak kaöökê wilêngkêêl sê ulmêak itöörarê waasöp mongêsak mores kepönöök mowiak pêêl mêêa. “Om-nantön ityaangkên ma?” ²⁴ Maan it il têaupök it ngaulak epêl mêêa, “Ne omnaröen itaangkên kêraatê ökörö sak waisak yaë.” ²⁵ Pêl maan Yesuuk pim mores itöörarê mowiin ompyaö sa. Ompyaö sak itöörar nga ngêna. Pêl êak omnant ka-maarekre naë wieêa poutön kêêkê pan itena. ²⁶ Pêl êên Yesuuk, “Ka epöök ilangan,” pêl mêak pim kaatakê wes mêên sa.

Pitaak Yesuu songönte war wes mêêa

(Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Yesu pi pim ruurö koirak Sis-aria Pilipai kakê naë ka kot wieêa pötêêl sa. Kamtaöök yesem Yesuuk epêl mêak pêêl mêêa. “Omnarö neen talêp aim?” ²⁸ Pêl maan epêl mêêa. “Naröak niin, ‘Son i yamêaup,’ pêl yaan naröak, ‘Elia,’ naröak ‘Tektek ngön yaaö namp wes,’ pêl aim.” ²⁹ Pêl maan epêl mêêa. “Ën arimtok pöt neen talêp aim?” Pêl maan Pitaak epêl mêêa. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niaup.” ³⁰ Pêl maan omnaröen pim songönte ök mapanêak nga mêêa.

Yesuuk pimtê wel wiipna ngönte war wes mêêa

(Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Akun pötak Yesuuk ngês rêak war wesak epêl mêêa. “Omên Kêêp ne wê ênêmak kêlangön kêsang kat newiire ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangöte ngarangkörö pit kasêng nemenak nemêngkên wel wiak kêt nentepar nent yangaöök wieë wal êêmaap.” ³² Ngön pöt war wesak ök mêêa. Pêl êên Pitaak pëentak koirak sê ngês rêak nga mêêa. ³³ Pêl êên kaip ti

ruuröa ngêsêl iteneê Pitaan nga mêak epêl mêêa. “Seten, ni sêp newesak sê kan newariingan. Nim yaan pipêt Anutuu ngönte won, omên ngönte.”

³⁴ Yesu pi omên selap pörek wêauröere pim ruurö wa top ê ulmêak epêl ök mêêa. “Omên namp pi nem ênê elnêepênêak pöt pimtê kônöökê kentöt kêêpöt weseê, ‘Ne Yesu pimêên wel wiima pöt pangk êêmaap,’ pêl wesak pim kêra yetapêr waalak nem ênê elnêep. ³⁵ Namp pim wêwêet keimön êak öpna pöt pim wêwêet kö sêpnaat. Ën namp nemêênre nem ngön ompyautaan yak wêwêet kêêpöt wasêpna pöt pim wêwêet örö morêepnaat. ³⁶ Ën namp yangerakê omnant pout kent êak weim wêên pötök pim wêwê ompyaut utpet mowasên won sêên omên pötök tolêêl kaamök elmêepên? Pêl naêpan. ³⁷ Ma namp pim wêwê ompyaut kaalak öpênêak pöt öröpöt kangiir mampên? ³⁸ Namp pi omên utpet êak Anutuun kön wi kosang newasên yaaö eporöa tektrak wê nemêntre nem ngönêntaan kön wiin êö êêpna pöp pi Omên Kêêp nook nem Pepapê êwaö nem rangk wiaan nem ensel ngêêngkörö koirak wais oröak piin kaaö elmêêmaap.

9

¹ Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arêkaan narö wel nawin wêên Anutuu wa ngaöök nimêêpna pöt weere kosangring yaaröön itaampun sa.”

Yesu pi möönre koröp maim wa
(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Kêt 6 êak won sêên Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son pörö koirak rosir wali naöök sê pitêment wakaima. Pêl êak pi pitêment möönre koröp maim wa. ³ Ulpêênêp kôlam panê têên êwa elmêa. Pöt yang omnaröa

naënganëël ëa. ⁴ Pël ëën pit itaangken Eliaer Moses piarip oröak Yesuring ngönaak yeem wëa. ⁵ Pël yaëën Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëëa. “Kaöap, ten eprek wëën ompyaö yaë. Pötaan ka kot nentepar nent ëak ök renaan, nent nimëën, nent Mosesëën, nent Eliaëën ëak.” ⁶ Ruurö pit yaan sak reireë yaurem Pita pi köntak pël mëëa. ⁷ Pël yaëën tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëën Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ar pim ngönte kat wiin.” ⁸ Pël maan pit it nalaan nal ëak itena pöt Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraöökään yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.” ¹⁰ Maan ruurö pit ngön pöt yak wesak wë pitëmënt neneren epël mëëa. “Weletakaan wal ëëpna pöt tol nent?” ¹¹ Pël mëak Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Elia wet rëak waisëpnaap ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak pël aim?” ¹² Pëël maan epël ök mëëa. “Yaap, Elia pi wet rëak oröak Anutuu Yaö Neeaup nemëën omnant kopëta wasëpënëak äaut. Pötaanök ‘Omën Këëpön utpet wesak mëak këlangön kat mowiipnaat,’ ngönëntak pël retëng ëa pöta songönte tol nent?” ¹³ Eliaan pöt epël ök yeniak. Pi yok oröak wëën omnaröak pitëm kentöök utpet mowasëpënëak ngönëntak ëa pöl elmëaup.”

*Yesuuk yokot nampökaan urmerap waö ë momëa
(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Pit rosiraöökään ru muntaröa naë së itaangkën omën selap pitëm naë oröak wëën ngön kosangötë ngarangk narö pitring ngön nga yaalem wëa. ¹⁵ Pël yaëën omën pörö Yesuun itenak yaan sak

tapëtakëër së koirak yoöre ërëp mëëa. ¹⁶ Pël ëën pi epël mëak pëël mëëa. “Ar tol ëënak ngön nga yaal?” ¹⁷ Maan omën pörökään nampök oröak epël mëëa. “Rë yanuulaup, urmer ngön won sa nampök nem yokotup utpet yemowasënak wak yewais. ¹⁸ Yokot epop urmerapök kët ël epotë mök ë moolaan ngentiak këmtakaan kepop yaaröem këet nampnamp mënak ingre mor kosang sak wiaakë yaë. Pël yaëën nim ruuröa naë wak wais waö ëëpënëak ök maan pit ök ëën pangk naën yaë.” ¹⁹ Maan Yesuuk epël ök mëëa. “O omën kön wi kosang yewesaut wonörö, äë. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Yokotup nem naë wak waisë.” ²⁰ Pël maan yokotup wak yesën urmerap Yesuun itenak tapëtakëër yokotup mök ë yangerak moolaan rikrik yaurem wiewë kepop yangësa. ²¹ Pël yaëën Yesuuk pepapön epël mëak pëël mëëa. “Epët akun taltak orö morëa?” Maan pepapök epël ök mëëa. “Kotuukëër. ²² Urmer epop yokotup utpet wasëpënëak esuweisiire imeri wa yemoolëaup. Ni pöta weëre kosang wiaan pöt tenipön yaköm kön niwiak kaamök elni.” ²³ Maan Yesuuk epël mëëa. “Weëre kangaan yaan. Pötaan niamaan kat wi. Namp pi kön wi kosang yewesautaring öpna pöp omnant pout yok pangk ëëpnaap.” ²⁴ Pël maan tapëtakëër rungaapë pepapök ngön ë olëak epël mëëa. “Ne kot nent kön wi kosang yaniwas. Nimtök nem kön wi kosang yewesaut wiapre kor epët kosang newas.” ²⁵ Pël yemaan Yesuuk omën selap pim naë së yaaröön urmerapön nga mëak epël mëëa. “Ngön won katun epop, ngön kosang yeniak. Ni oröak kama së kaalak waisngan.” ²⁶ Pël maan urmerap ngön kaëpëër oröak sëpënëak yokotup wa moolaan

ngentiak wel ök wiak wieëa. Pël äaan omnarö itenak, “Wel wia,” pël mëëa. ²⁷ Pël yemaan Yesuuk yokotup moresi moröak wal ë tau moulmëa. ²⁸ Pël äak kaata kakaati yeilaan pim ruurö pëentak së epël mëak pëël mëëa. “Ten tol äak waö elmëënëak poprak äan?” ²⁹ Maan epël ök mëëa. “Urmer ke pipëlörö omën nentak won, kimang ngöntak waö ë momëet.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar äa

(Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Pit yang pör sëp wesak Kalili yangerak së oröak sa. Pöt omnarö piin kat wiipanëak ëlëep sa. ³¹ Yesem ruuröen epël mëak rë moula. “Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëen pit nemëngkën ket nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal ëëmaap.” ³² Pël maan pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëën pëël mapënëak äak kas ëën sëp wesa.

Wotöök wëauta ngönte

(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Pël ëën yesem Kapaneam kak së oröa. Pël äak kakaati së ruuröen pëël mëëa. “Ar kamtaöök oröp morëënök neneren mëëaurö?” ³⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëa. Pöt pit kamtaöök yesem, “Talëpök wotöök wë,” pël mëak neneren maö seima pötaanök. ³⁵ Pël ëën wel aisëak ruurö wa top elmëak epël ök mëëa. “Namp pi wotöök öpënëak pöt muntaröa kasngaël wë inëen elmëep.” ³⁶ Pël mëak runga kot namp wak pitëm tekarak tau moulmëak moresök kaamök elmëë epël mëëa. ³⁷ “Omën nemëen yak runga kot ke epëlëp sant elmëepna pipop ne sant elnëepnaap. Neen sant elnëepa pöpök nemënt won, nem wesa nemëaupönta sant elmëepnaap.”

Utpetatëen këkre tö yaauta ngönte

(Luk 9:49-50; Matiü 18:6-9; Luk 17:1-2)

³⁸ Sonök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö ë yamëen itenaut. Pël äaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pötaanök tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.” ³⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. “Kan mowariingan. Namp nem yapintak retëng ke pipëlöt yaaupök tol äak kengkën sak neen utpet wesak apën? ⁴⁰ Tiarim yaat komun naurön ëëpnaapök tiarim karip kaamök yaalniaup pël sak öpnaap. ⁴¹ Ne yaap niamaan. Nampök ar Kristoë omnarö pël wesak i pëente nimpna pöt kangit won naëpan.

⁴² “Namp pi kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesauön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sëp wasëpënëak yaëen pöt pël ëëpanëen naröak wet rëak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sëp wasën pöt kangiiir utpet kaö panëet pim naë orööpnaat. ⁴³ Pël äak nim moresök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarriing wëen Anutuuk parëaöök es kosangwesi niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁴ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëerö. Esuwesta nariinwes.] ⁴⁵ Ma nim ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarriing wëen Anutuuk es parëaöök niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁶ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëerö. Esuwesta nariinwes.] ⁴⁷ Ën omën nim itöök itaampëetak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It

kopët naööring Anutuu wa ngaöök yanimë pötak ömë pöt ompyaö. Pourarring wëen Anutuuk es parëaöök wa niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁸ Parëaöökë ngëepörö wel nawiipanëerö. Esuwesta nariinwes. ⁴⁹ Tomunat yenautë yoola pöl esuwesök omën pouröa rangk olapnaat. ⁵⁰ Tomun pöt ompyaut. Pël äautak pim misëngö won sak wiaan tol ëäk kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Ar tomuneta ök sak wë neneraan mayaap ëeim ön.”

10

*Öng wes yamëauta ngönte
(Matiu 19:1-12; Luk 16:18)*

¹ Yesu pi pörekaan Yutia yangerere Yotan ëngk komuntakël së oröa. Pël ëäk pörek wëen omën selap pan kaalak pim naë së oröa. Pël ëën pim yaaö pöl kaalak ngönën ök mëak rë moula.

² Pël yaëen Parisi naröak së morök elmëak pëel mëëa. “Omën namp pim öngöp wes mëen pangk ëëpën ma?” ³ Maan Yesuuk epël mëëa. “Moses pi pöta ngönte tolëel niia?” ⁴ Pël maan pit epël mëëa. “Namp wes mëëpënëak pöt pep kosangwer menak wes mëëpnaat. Moses pi pötaan kuure mak niiaut.” ⁵ Maan Yesuuk epël mëëa. “Moses pi arimtë lup kosang yaautaan yak ngön kosang pipët retëng ë nina. ⁶ Pël ëaap songöntak Anutuuk omën ket ëëpënëak öngre omp pouwaar ket ë ulmëa. ⁷ Pël ëa pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sëp wesak öngöpë naë rë olaan ⁸ piarip möönre koröp kopët naö pël sak wë. Ngönte pël wia pötaanök piarip pouwaar won, kopëtap pël sak wë. ⁹ Anutuuk erën ë ulmëa pötaanök omnaröak pangk kom naëngan.”

¹⁰ Pël mëak kakaati së wë ruuröak Yesuun taptan pëel maan ¹¹ songönte epël ök mëëa. “Omp namp pim öngöp wes mëak muntap öpna pöp pi öngre omp wëwëet

kom ëäk saun koirëpnaap. ¹² Ën öng namp pim ompöp sëp wesak muntap koirëpnaap pi tapël öngre omp wëwëet kom ëäk saun koirëpnaap.”

*Yesu pi rungaarö welaköt elmëa
(Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)*

¹³ Omnarö pitëm rungaarö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëëa. ¹⁴ Pël yaëen pi itenak kön wiin utpet sëen ya këlangön kön wiak epël mëëa. “Nga mangan. Wes mëen naë waisëp. Ke pilorö Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak yaö yema pötaanök. ¹⁵ Ne yaap niamaan. Namp pi runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat.” ¹⁶ Pël mëak pit moröëë pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëa.

*Omën omnant kësang wieëaupë
ngönte*

(Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Yesu pi pörek sëp wesak sëpënëak yaëen omën namp pöömpö së pim naë oröak ingrak tok oriak epël mëak pëel mëëa. “Tenim rë yanuula ompyau, ne tol ëäk wëwë kosangta yaö sum?” ¹⁸ Maan Yesuuk epël mëëa? “Tol ëënak neen, “Ompyau,” pël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyau. ¹⁹ Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. Ni omën mëngkanok. Öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni muntarö morök elmëak pitëm omnant wa ëp ëënganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.” ²⁰ Pël maan omnamp pi mëëa. “Rë yanuulaup, pipot pout nem kotuukaan ë waiseimaut.” ²¹ Pël maan Yesu pi pöpön iteneë piin kent ëën epël ök mëëa. “Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant

menak sumat wak omën omnant wonörö kēēpöt wes man. Pël èen kutömweri omnant kosangöt orö nirēēpnaan. Pël äak wais nem enēm elnē.”²² Pël maan omnamp pi urömere kaar es kēsang wieëaup yak kēēpöt sak ya utpetaring sa.

²³ Yesën Yesu kaip ti ruuröen iteneë epël ök mēëa. “Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamē pötak ilapēnēak pomp ë yaë.”²⁴ Pël maan ruurö pit ngön pöt kat wiak yaan sak yaëen kaalak rangk epël mēëa. “Nem ruurö, Anutuu wa ngaöök yanimē pötak yeila pöt omën könöm panēët.”²⁵ Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamē pöökē kanöök ilapna pöt kengkēn. Èn omën monere uröm kēsang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamē pötak ilapna pöt könöm panēët.”²⁶ Pël maan ruurö pit kat wiak yaan panē sak epël mēëa. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamēautak neilaan ēēpna pöt omën tolēlēpök wēwē kosangtak öpēn?”²⁷ Maan ruuröen it kos ēēë epël mēëa. “Omnaröak pangk naēngan. Pël èenēetak Anutu ke nentere nent yaaupök omën ke pilötē kanöt koirēpnaataan poprak naēpan.”²⁸ Pita pi ngön pöt kat wiak Yesuun epël mēëa. “Kat wi. Ten omnant pout sēp wesak nim enēm elniaut.”²⁹ Maan Yesuuk epël mēëa. “Ne yaap niamaan. Namp pi kaare yang, sasre nan, èlre pep, koröngre ru, emre ya pöt nemēenre nem ngön ompyautaan yak sēp wasēpna pöp³⁰ pi omën kangut kēsang pan öpnaap. E yangerak wē kaare yang, sasre nan, èlre pep, koröngre ru, emre ya omën pipot kööre tokē rangk orö morēēpnaat. Pël äak wē enēmak akun kaöaöök wēwē kosangēt öpnaap.”³¹ Pël äak pöt wetēeröakaan selap enēm rapnaat. Èn enēmaröakaan selap wetē rapnaat.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar nent ëa
(*Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34*)

³² Pël mēak kan yesem Yesuuk wet réak Yerusalemē kanöököl yesën sa. Pël yeem pöl ko wesak yesën pit yaan sa. Pël äak enēm imaurekaan kas kön wial sa. Pël yaëen pim ru 12 pöröen pëlēer wa top elmēak omnant pim naë orööpnaatön war wesak epël ök mēëa.³³ “Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakē yewais. Pörek sēen Omën Kēep ne omnaröak kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötē ngarangköröa naë neulēen pit ngön yaatak ne wel wiimēak neak ngönēn köpēlöröa naë wes nemēen³⁴ pitök ökre was neak waasöp ngēs nenak pēs nemöak kēra yetaparak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sēen kaalak wal ëëmaap.”

Semsre Son piarpim kaö sak öpēnēak kimang mēëauta ngönte
(*Matiu 20:20-28*)

³⁵ Sepetii ruaar, Semsre Son, piarip Yesuu naë sē epël mēëa. “Rē yanuulaup, tenip omën nenten kimang niaan nimpēak kent kön yawi.”³⁶ Maan, “Tol elniimēak yak?” mēak pēël mēëa.³⁷ Pël maan piarip epël mēëa. “Ni kat wiin wē enēmak nim weëre kosang ierre kasiröök tenip nim kopirarē, namp yaapkēël namp katnēël, wel aisēë ngarangk öpnaat.”³⁸ Pël maan Yesuuk epël mēëa. “Arpim yenēak pöta songönte arip köpēl wē. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl kēlangön kēsang kat wiimaap. Pöt arip pangk èenēëwaar ma? Èn omnaröak i yanimē pöl kēlangön kēsang kat newiipnaap. Pöt arip pangk èenēëwaar ma?”³⁹ Maan epël mēëa. “Yok pangk pël èënaawaar.” Maan Yesuuk epël mēëa. “Nem i kakam numa pöt arip yaap nēnēëwaar. Èn i nemēēpna pöt yaap pël èenēëwaar.”⁴⁰ Pël èenēetak nem

kopirarë yaapkëëlaan katnëël wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Pël ëëpënëak yaö mëëauröakëër wel aisapnaat.”⁴¹ Pël yaëen ru munt 10 pörö kat wiak Semsre Son piaripön kön wiin utpet ëa.⁴² Pël yaëen Yesuuk wa top elmëak epël ök mëëa. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëak ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö moulmëen pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë.⁴³ Arim naë pël orööpan. Arëkaan namp kaö sak öpënëak pöt ar pouröa inëen elniip.⁴⁴ Ën arëkaan namp arim wotoök sëpënëak pöt pi kót panë sak ar pouröa inëen panë elniip.⁴⁵ Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këep ne arök inëen elnëenëak neiraan. Nemtok inëen yaat mënak omën pouröa kangüir nem wëwëet këëpöt wes nimpëak irëaup.”

Yesuuk Yeriko kak omën namp it nga mowesa

(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Yesure ruurö kak së oröak ka pö il wesak yesën pitëm ënëm omën kësang sa. Pël yaëen omën il tëa omnant won namp kan ëöök wel aisëak wëa, yapinte Patimias Timiasë ruup,⁴⁷ puuk, “Yesu Nasaret kakaanëp yes,” yemaan kat wiak ngës rëak ngön ë olëak epël mëëa. “Yesu Tewitë ëap, ni neen yaköm kön newi.”⁴⁸ Pël yemaan omnaröak leng ëëpën mëak nga yemaan pi kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök neen yaköm kön newi.”⁴⁹ Ngön yemaan Yesu kat wiak kamtaöök leng ëak tauëë epël mëëa. “Maan waisëp.” Pël maan omnaröak it il tëaupön epël mëëa. “Ngön yeniaarek kosang sak wal ëak wais.”⁵⁰ Pël maan pi ngön pöt kat wiak tapëtakëër pim kelte er olëak wal ëak Yesuu naë sa.⁵¹ Së oröön epël mëak pëël mëëa. “Tol elniimëak yaan?” Maan it il tëaupök epël mëëa. “Aköp, ni aan ne it

nga sum.”⁵² Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek së.” Pël yemaan tapëtakëër itöörar nga sëen Yesuu ënëm sa.

11

Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kak së oröa
(Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)

¹ Pörekaan yesem Yerusalem kak temanöm wesak Olip rosiraöök Petepasiire Petani ka pöteparë së oröak Yesuuk ru naar wes mëak² epël mëëa. “Arip ka ëngköök së oröak tapëtakëër itaangken pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën.³ Yawilën omën nampök aripön, ‘Oröp ëënëak yeë?’ pël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya. Teënt kaalak wes mëen waisëpnaat.’”⁴ Pël maan ruuar piarip së pol tongki ruup ka kanrak temanöm wii të ulmëen wëen koirak wila.⁵ Yawilën omën pörek wëauröak itenak epël mëëa “Aë, arip tol ëënëak yawil?”⁶ Pël yemaan Yesuu ngön mëëa pöt ök maan kat wia.⁷ Pël ëën Yesuu naë mësak së pitëm ulpëenörö përeak rangk wiin Yesu wel aisëa.⁸ Pël ëën omën selap pitëm ulpëenöt përeak kamtaöök mourö yesën naröak ya lupöök së kewisat ilak këëmre kewis elmë sa.⁹ Pël ëak omën selap, narö wetëere narö ënëm, pël yeem ngön ëak epël maö sa.

“Yowe.
Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

¹⁰ Tiarim ëap Tewit pim wa ngaöök mëa pöta ököt orööpënëak yaë.

Pötaan ërëpsawi ëëpa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹¹ Pël elmë Yerusalem kak së oröak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati së ilëak omnant itenak ëwat

sak yanget wiap yoolaan pim ru 12 pörö koirak Petani kaké sa.

Yesuuk kemmentën nga maan umön rëa
(*Matiu 21:18-19*)

¹² Ëlpamök Petani kakaan wal ëak yesem Yesu këen elmëa. ¹³ Pël ëen kamaarekaan itaangkën kem nement ëp wileëa. Pël ëen uta wesak naë së ap wesa. Ulöp yauta akunet temanöm nasën yak ëpöt pëen wëa. ¹⁴ Pël ëen itenak epël mëëa. “Nikaan ulöpörö ütön omnarö kaalak nanën panë ëëpnaat.” Pël yemaan ngön pöt pim ruurö kat wia.

Yesuuk ngönën tup kaöeten muumöngk mëëa

(*Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Son 2:13-22*)

¹⁵ Pël ëak Yerusalem kak së oröak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti moolëa. ¹⁶ Pël elmëak ngönën tup kaöetak omën ke pilöt wak sëpanëak nga mëëa. ¹⁷ Pël elmëak epël mëëa. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten yang ël epotë omnaröa kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëën këkain yaauröa kaata ök yes.” ¹⁸ Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit itenak, “Tol ëak mëngkën won sëpën?” pël mëak neneren mëëa. Pël ëak, “Omën pourö pim ngönëntaan yaan sak yaaurö,” pël mëak kas ëen sëp wesa. ¹⁹ Pël ëak wiap kan Yesure ruurö pit ka kësangö sëp wesak sa.

Kemmenti umön rëauta songönte ök mëëa

(*Matiu 21:20-22*)

²⁰ Ëlpamök kemmenti wëa pörek kaalak së itaangkën këra pöment umön rëak wëa, misënötëaan ëpötë pout. ²¹ Pël ëen Pita itenak ngön mëëa pöt kön wiak epël

mëëa. “Aköp itan. Këra kem nim umön rapënëak mëan pöment umön rëak wëëp.” ²² Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ar Anutuun kön wi kosang weseim ön. ²³ Ne yaap niamaan. Nampök tomön epöön, ‘Tiak i kaöökël së orö,’ pël yamëem kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin pim ök mëëa pöt kë orööpnaat pël kön wi kosang wasëpna pöt kë orööpnaat. ²⁴ Pötaanök ök niamaan. Ar omën nentaan kön wiak Anutuun kimang manë pöt, ‘Yok wa,’ pël weseë kön kosang yawiin orö nirëëpnaat. ²⁵ Kimang manëak omën nampë saunat arim naë wiaan pöt won wes moolan. Pël yaëën arim Pep kutömweri wë pöpök arimot tapël ent ë nuulapnaat. ²⁶ [Ën ar omnaröa saunat won wes nemoolan ëënë pöt Pep kutömweri wë pöpök arimot nemoolan ëëpnaat.]”

Yesure wotöökörö neneren morök elmëa

(*Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8*)

²⁷ Yesure ruurö pit kaalak Yerusalem kak së oröak Yesu ngönën tup kaöeta kakaati së wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit pim naë së oröak ²⁸ epël mëak pëël mëëa. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” ²⁹ Maan Yesuuk kaalak epël mëëa. “Ne ngön kopët nent pëël niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt niamaan. ³⁰ Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtok kön wiak eima? Aan kat wiim.” ³¹ Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mapenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’ ³² Ën, ‘Son pimtok,’ pël mapenaatak pötëta omën pourö Sonön tektek ngön yaaö omën këëp pël yamëëa pötaan kas ëa.” ³³ Pël

mëak Yesuun kangiiir epël mëëa. “Ten köpël,” maan Yesuuk epël mëëa. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt ök neniangan.”

12

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte

(Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Yesu pi watepang ngönöt apënëak ngës rëak nent epël mëëa. “Omën namp wain ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö tëak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. ² Pël ëak wë kë yaaröa akunet temanöm sëen inëen ru namp ulöp narö öpënëak ngarangk moulmëauröa naë wes mëen së oröön ³ tang möak waö elmëen elek kaalak sa. ⁴ Sëen ya pepapök kaalak inëen ru muntap wes mëen sëen kepönöök möak utpet mowesa. ⁵ Pël ëen pi kaalak muntap wes mëen së oröön mëna. Pël ëen kaalak muntarö wes mëen së oröön ngarangköröak nga elmëak narö tang möak narö mëna. ⁶ Pël ëen pimtë ru ulööpök kopëtap pimënting wëaup pim ngönte ngaarëk öpnaat wesak wes mëa. ⁷ Pël ëen ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. ‘Omën epöp pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëen yaat tiarimëen sëpnana.’ ⁸ Pël mëak mënak pim sokur ya lupöökaan wilëngkëel moolëa.” ⁹ Pël mëak Yesuuk epël mëëa. “Yaaweri pepapök ngarangkörö tol elmëëpën? Pi oröak ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat. ¹⁰ Ngönën pepeweri ngön epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.

¹¹ Anutu pimtok pël yaalmëen itaangkën ompyaö panë yaë.’”

¹² Yesu pi pël maan wotöökörö pit watepang ngön pöt kat wiak pi pitëmëen ko wesak ya pël wesak wali öpënëak kön wia. Pël ëautak omnaröen kas ëen sëp wesak sa.

Yesuun takis yemengkautaan morök elmëa

(Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Yuta omën wotöököröak Parisiire Erotë omën narö Yesuun morök elmëëpënëak wes mëa. ¹⁴ Pël ëen pit Yesu naë së oröak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten nim songönte ëwat wë. Ni ngön kaar naën, yaap panëët yaaup. Ni isaare irëa pouröen omnant mööngkraar kangk naalmëen yaaup, omën ompyaut pëen Anutuuk ök niaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Pötaanök ni aan kat wiin. Sisa takis monat yemangk pöt pangk yeë ma won? ¹⁵ Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” Pël yemaan Yesu pi pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak morök yaalnë? Mon kël nent neneë.” ¹⁶ Pël maan nent mangkën pëel mëëa. “Könre yapin epot talëpëët?” Maan pit epël mëëa. “Sisaëët.” ¹⁷ Pël maan puuk epël mëëa. “Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.” Pël maan pit yaan sa.

Weletakaan wal yaauta ngönte

(Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Pit yesën Satusi ngönën omën narö Yesu naë sa. Pit weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaaurö. Pit së oröak epël mëak pëel mëëa. ¹⁹ “Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëen ngön kosang nent epël retëng ëaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë

rungaap oröön pöt pim nanëpë yaö sêpnaat.’²⁰ Pël èèn omèn nanang narö 7 êak wakaima. Pël èaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia.²¹ Pël èèn nang pim rakëp öng tapöp wak ru won wë wel wia. Pël èèn ènëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia.²² Pël èaap omèn 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wiin ènëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia.²³ Pötaanök omèn 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal èëpna akunaöök talëpë öng sêpën?”²⁴ Pël maan Yesuuk pitëm epël mëëa. “Ar ngönënre Anutuu weëre kosangöön êngk ma e weseë irikor ngön yak.²⁵ Weletakaan wal èënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëëro.²⁶ Èn weletakaan wal yaauta ngön pöt, Moses pi këra kotumentëk es wëlëng yokotön itenak sëen Anutuu ngön ök mëëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Ngön pöt epët. ‘Ne, Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’²⁷ Anutu pi wel wiauröaap won, öp wëauröa Anutu. Ar irikor ngön yak.”

Yesuun ngön kosang kaöeten pëël mëëa

(Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Pit Yesuring neneren ngön kaip tiktik maim wëen ngön kosangötë ngarangk namp naë së kat wiin Yesu pi këëkë wesak kaip ti yemaan kat wiak epël mëäk pëël mëëa. “Ngön kosang taltak kaöet?”²⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ngön kosang kaöet epël wia. ‘Israel omnarö, ar kat wieë. Anutu tiarim Aköp, pi kopëtap Omp Ak Këëp.³⁰ Pötaan nim lupmerre könöpre kön yawiautere weëre kosang pipot nem Omp Ak, Anutuun muumöngk wasën wiaap.’³¹ Pöta kar nent epël wia. ‘Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm.’

Ngön kosang piptepar kaöetepar, muntat il yewas.”³² Pël maan ngön kosangötë ngarangkëpök epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, ni ngönte aan kat wiin kë panë yes. Anutu pi yaap Omp Ak kë kopëtap. Pim ök namp naön.³³ Pël êak piin lupre kön yawiaare weëre kosangöt muumöngk pëël elmëëre èn nimtëen yaën tapël nim karipëen lup sant elmëëmëët piptak Anutuun kiri ke nentere nent ar yaaö pöt il yewas.”³⁴ Pël maan Yesu kat wiin omnamp kön tektekring yemaan kat wiak epël mëëa. “Ni Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöta temanöm yesën.” Pël maan akun pötak omnarö Yesuun pëël mapnaaten kas èen sêp wesa.

Yesu pimtök Kristoon pëël mëëa
(Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem epël mëäk pëël mëëa. “Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol èënak Kristo pi Tewitë ëap pël aim?³⁶ Ngëëngk Pulöök Tewitën maan epël ëa. ‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

“Ni wais nem yaapkëetak öm. Pël èaan nimëën kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat.”

³⁷ Tewit pimtök piin, ‘Nem Aköp,’ pël mëëaupök tol èënak Tewitë ëap pël yaë?” Pël yemaan omèn ngönën tup kaöetak wëaurö kat wiin misëng pan ëa.

Yesuuk ngön kosangötë ngarangköröaan pepanöm mëëa
(Matiu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesu pi ngön ök maö yesem yal menak epël mëëa. “Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk këëkë èen. Pit ulpëen waliit mëäk wa topöök omnarö koirak ërëpsawi ngön mapnaaten

kent yaauro. ³⁹ Pël äak ngönën tupötëere keëre imën akunatë itëkëël omën kaōarōa urötë wel aisapnaaten kent yaauro. ⁴⁰ Pit pël yeem öng kapirōrōa omnant pout pitëmëen weimeë morök elmëak omnarōak pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurō. Omën ke pilōrō pit kangiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat.”

Öng kapir omnant wonöpë ngönte

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Yesu pi ngönën tupta kakaati mon yawia urta ngësnëgësōök wel aisëë itenaan omnarō mon yawia. Pël yaëen omën mon kësang wieëa selap së mon kësangöt wia. ⁴² Pël yaëen öng kapir omnant won namp pi mon kot köp möa nentepar wia. ⁴³ Pël yaëen Yesuuk pim ruurōen ngön mëak epël ök mëëa. “Öng kapir omnant won epopë mon yawi eptak omën muntarōaat il yewas. ⁴⁴ Omën monaringörō pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. Ën öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë.”

13

Yesu pi ngönën tup kaöet utpet sëpnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu ngönën tuptakaan orōak yesën pim ru nampök epël ök mëëa. “Elei, ru yanuulaup itan. Ngönën tup epët kël kosangötök taë panë wesak ök rëaap. Ompyaō pan.” ² Maan Yesuuk epël mëëa. “Peene itaangkën kësangpel ök rëaan itenak yaan pippel epël wi naōpan. Ënëmak ngaarōak wais tup epët tööl olaan kël naō naōökë rangk wi naōpan, utpet panë sëpnaat.”

Këlangön akunet orööpnaata ngönte

(Matiu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Ngönën tup pöt nal komuntakël wiaan Yesu Olip tomök së wëen Pitaare Sems, Sonre Entru pit së Yesuun pëentak epël mëak pëel mëëa. ⁴ “Omën nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanön yesën oröpöt oröön ten itenak ewat sën?” ⁵ Pël maan Yesuuk ngës rëak epël mëëa. “Ar omnarōak lupöt wa irikor elniipanëen këëkë ngarangk ëen. ⁶ Narōak wais nem yapintakël, ‘Ne Kristo,’ pël niak omën selap pitëm lup wa irikor elmëepnaat. ⁷ Ar nga yapinte kat wiak kas ëengan. Akun kaōaō ngolöp yaëen omën pipot wet rëak orööpnaat. ⁸ Omën kur nementëkaanorōak kur nementekël nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnarōak munt nampë omnarōaan nga ëëpnaat. Pël yaëen moupötta tapël we naōökël së möak naōökël pël ëëpnaat. Pël yaëen kaōmp ngöntök kësangpel orööpnaat. Pipot öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöta ök ëëpnaat.

⁹ “Ar omnarōen ngarangk këëkë ëen. Pit ar kaōarōa naë niulëen pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök. Ar nem ruurō pël weseë pitök ar yang ngarangkre omën omp ak narōa naë ngön yaatak niulëepnaat. Pël ëen pitëm ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëet. ¹⁰ Akun pöt teënt pet nairpan. Wet rëak ngön ompyaut yang ël epotë pangk ë pet irëpënëak äaut. ¹¹ Pötaanök ngön yaatak yanuulëen ngön tol nant man pël äak kön selap ëënganok. Akun pötak Anutuuk arim lupötë anëet ök niapna pipot an. Pël ëen anë pöt arim ngönöt pël naëpan, Ngëengk Pulöökë ngönöt pël ëëpnaat. ¹² Omën naar nanëpök nangapëen kup mowiin mëmpnaat. Pepapökta ruupëen kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruurōak ëlre pepaarëen kup mowiin mëmpnaat. ¹³ Ar nem ru sak wë pötaan omën

pourö ya sangën een kööre tok elniipnaat. Pël eëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat.”

Omën utpet panëët omnant utpet yewesauta ngönte

(Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 “Enëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut wiaapanëak nga ëaurek wiaan itaampunëët.” (Ar ngön epët sangk kelënëerö pöten këëkë kôn wiaan.) “Pël yaëen Yutia yangerak wëaurö kas rosiraökêl sën. 15 Pël yeem ka tomök öpnaapök kaata kakaati së omnant öpan. 16 En yaak öpnaapta kak së ulpëenre omnant öpan. 17 Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenaurö tol eëpën? 18 Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetak orööpanëen Anutuun kimang man. Akun pötak ar yok pangk kas nasëngan pötaanök. 19 Akun pötak këlängön kaö panë kat wiinëët. Ke pil nent Anutuu kutömre yang ket ëaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön ëaut. Enëmeta naaröön eëpnaat. 20 Aköp pi akun pöt mënt wasëpënëak kôn wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat. 21-22 Akun pötak kaar omën selap oröak naröak pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan naröak, ‘Ne tektek ngön yaaö omnamp,’ pël niaapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm enëm ëënëak retëng weëre kosangringöt eëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël eëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e oröak wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek oröak wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiingan. 23 Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak yaaröön ëngk ma e wasnganak.”

Omën Këëpë orööpnaata ngönte
(Matiu 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 “Akun pötak omnarö këlängön kat wi pet yairën këtëp röök ulöpnaat. Pël eën ngoonöpta ngaap yesën 25 ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlök sëpnaat. 26 Pël yaëen Omën Këëp ne weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë yaaröön itaampnaat. 27 Pël eën nem enselörö wes mëen së nem omën yaö wesaurö yang we naöokaan naöök, oorekaan öngkrek, kutömre yang kauteparëëlaan wa top elmëëpnen ëa.”

Këra wasmentë ngönte

(Matiu 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 “Ar këra wasmentë yaë pöten kôn wieë. Këra pöment ëp kërë sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas. 29 Pöta ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Pim waisëpna akunet temanöm sëen waisëpënëak yaë,’ pël wasënëët. 30 Ne yaap niamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. 31 Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. En nem ngön epët won nasëpan.”

Omën Këëpë akunet köpël wë pöta ngönte

(Matiu 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36)

32 “Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëëten ëwat naön. En ensel kutömweri wëauröere Anutuu Ruup neenta ëwat naön. Pep pimtökëër ëwat wë. 33 Ar nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaan ngarangk ëak ngaire wa kom ëeim ön. 34 Omën namp ka wauret wiaan yang wali nerek sëpënëak pim inëënörö ngarangk moulmëak neenem ya ngönöt mëak kaata ngarangkëp ngai eëpënëak mapnaat. 35 Pöta ök arimtë wëwëat ngarangk këëkë ëeim ön. Ka pepap pi wiap kanök ma röök lupöök ma röökre ëlpamën yaëen ma wängam kanök orööpën pöten köpël wë

pötaan ngarangk ëeim ön. ³⁶ Ar om ka ureim wëen teënt wais oröön yaan senganëen. ³⁷ Ngön epët ar omën pouröen ök yeniak. Ngarangk këëkë ëeim ön.”

14

Yesu mëmpënëak kup wia

(Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ Kaömp yis namëenöt yenaare Anutuu mait elmëa akunetepar temanöm sëpënëak yaëen kët nentepar wiaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö Yesu ëlëep wak mëmpënëak ngön ë kopëta wesa. ² Pël yeem epël mëëa. “Omnarö pit tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naengan.”

Öng nampök Yesu i köp nga kampët lë momëa

(Matiu 26:6-13; Son 12:1-8)

³ Yesu pi Petani kak Saimon kësë ëaup pim kaatak së ilëak wëa. Pël ëak kaömp yenem wëen öng nampök i köp nga kamp ompyaö sum kësangring nent kep ompyautaring wak së réak kepönöök pout lë momëa. ⁴ Pël yaalmëen omën pörök wëauröakaan naröak neneren këëpöt ngön epël mëëa. “Omën sum kësangringët oröp ëen utpet yewas? ⁵ I kamp ompyaö piptak mon 300 kina il wesak koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatep.” Pël mëak öng pöpön ngön kosang mëëa. ⁶ Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. “Pël mangan. Ar tol ëënak maan pi ya këlangön kön yawi. Pi neen ompyaö pan yaalnë. ⁷ Omnant wonörö pit akun wali aring wëen sant elmëenëak pöt yok pangk pël elmëenëët. Ne pöt, arim naë akun wali naön ëëmaap. ⁸ Öngöp pi pim elnëepnaal yaalnë. Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaat. Pötaan tiarim yeë pöl nem koröpöön kan yaö yaalmë. ⁹ Ne yaap niamaan. Ngön ompyaut yang ëlötë aö sëen pangk

ëëpnaal öng epopë nem koröpöön kan yaö yaalmë epta ngönteta aö sëen pangk ëëpnaat.”

Yutasök Yesuun kup mowiipënëak mëëa

(Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Akun pötak Yesuu ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas Keriot kakanëp puuk kiri ar yaaö kaöaröa naë së piin kup mowiipënëak war wesak ök mëëa. ¹¹ Pël ëen pit kat wiak ya kë sak sum mampënëak mëëa. Pël maan pi Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

Yesure ruurö mait kaömp na

(Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹² Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëëngktak Anutuu mait elmëautaan kiri sëpsëporö yamöa akunet temanöm yesën Yesuu ruuröak piin epël mëak pëël mëëa. “Ka taltak së Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar ëak kopëta wasënëak kent kön yawiin?” ¹³ Pël maan ru naarën epël mëak wes mëa. “Arip kak së oröak omën namp i kepit wak wëen koirak pöt pim ënëm sën. ¹⁴ Pël ëak kaatak yeilaan pöt ilëak ka pepapön epël ök man. ‘Rë yanuulaupök, “Nem ruuröaring ka taltak Anutuu mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën,” pël ya, pël man. ¹⁵ Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak tiarimëen kaömp ar ëak kopëta wasën.” ¹⁶ Pël maan ruaar kak së oröak mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

¹⁷ Wiap kan Yesu pi ru 12 pöröaring ka pötak së ilëa. ¹⁸ Pël ëak kaömp yenem Yesuuk epël ök mëëa. “Ne yaap niamaan. Arëkaan nampök neen kup mowiipnaat. Neering kaömp yenem wë eporö arëkaan.” ¹⁹ Maan ruurö pit ngës réak pöppöp epël mëak pëël mëëa. “Aköp, nook ma?” “Aköp,

nook ma?” pël maö sa. ²⁰ Pël maan mëea. “Ru 12 arëkaan namp neering kaömp peret iistak wariak mangkên yen epopök. ²¹ Omên Këep ne ngönëntak nemëen ëa kan pöök sê wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanéen ompyaö ëan tapön.”

Kë mena

(*Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25*)

²² Pit kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel menak epël mëea. “Epët nem mësepëtak wa neë.” ²³ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak mangkên pourö na. ²⁴ Yenën mëea. “Epët nem iit. Arimëen il yoolaan Anutuuk sulöp ngolöpët taë yewas. ²⁵ Ne yaap niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Aring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök Anutuu naë wain i maim nent nëmpenen ëa.”

Yesu pi Pitaë yak mowasëpnaaten ök mëea

(*Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Son 13:36-38*)

²⁶ Pit kaömp na pet irak ngönën tan nent mëak kakaan oröak Olip tomökël sa. ²⁷ Kan kourak yesem Yesuuk epël mëea. “Peene eptak ar pourö ne sêp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sêpsêp ngarangkêp mëngkên sêpsêpörö repak sêpnaat.’ ²⁸ Ne yaap wel wiin weletakaan wal ë neulëen wet réak Kalili yangerak sê wëen ar ënëm waisënëët.” ²⁹ Pël maan Pitaak epël mëea. “Eporö sêp niwesak kas sêpën koröp. Ne pöt, pël naengan pan.” ³⁰ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ne yaap niamaan. Peene röök eptak kokor ngön nentepar naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëët.” ³¹ Maan Pitaak epël mëea. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak

naniwasën ëëmaap.” Maan ru pim karurö kaamök ëak tapël mëea.

Yesu pi Kesemani ngësöök Anutuun ök mëea

(*Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46*)

³² Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek sê oröak Yesuuk ruuröen epël mëea. “Ar eprek wëen ne ëngkrek sê Anutuun kimang memaan.” ³³ Pël mëak Pitaare Semsre Sonringörö koirak sa. Yesem ngës réak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëa. ³⁴ Pël yeem epël mëea. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering itiit öpa.” ³⁵ Pël mëak kot nent ëngkël sê ë kosaö yangerak wesirak këlangön akunet Pepapök kat wiin pël naën ëëpnaat ëën pöt mop mowiipënëak kimang mëea. ³⁶ Pël yeem epël mëea. “Pep ni omnant poprak naën yaaup. Pötaanök ni kön wiin pangk ëën pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul ëëm.” ³⁷ Pël më pet irak kaalak sê itaangkên ka uraan Pitaan epël mëea. “Saimon, ni tol ëënak ka uraan? Kot nent neering itiit naongan ma? ³⁸ Moröktak wiap sënganëen lup itiit wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkên yeëetak koröpöt könöm yaalni.” ³⁹ Pël mëak kaalak sê kimang mëea tapët kaalak mëea. ⁴⁰ Kimang më pet irak kaalak sê itaangkên ka ureëa. Pit ka urakaim olëak wal ëen pangk naën ëen ngön nent nemaan ëa. ⁴¹ Pël ëen kaalak sê kimang mëak waisën akun nentepar nent sëen epël mëea. “Ar om ka könkön ureim wë ma? Peene epët nemëen kup mowiipna akunet temanöm yes. Omên Këep nemëen kup mowiak omên utpetaröa moresi neulëëpnaat. ⁴² Wal ëen sêpa. Omên nemëen kup mowiipnaap e yaarö.”

Yesu wali wa
(*Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Son 18:2-12*)

⁴³ Yesu pi pël yamëem wëen pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö maan inre tang wak së oröa. ⁴⁴ Yutas Yesuun kup mowiipna pöp wet rëak pitën epël mëea. “Ar ewat sënëen tot numaatak pël yaëen tapöp wesak wali wak taintaë wesak wak sën.” ⁴⁵ Pël mëak pi teëntom Yesuu naë së, “O Aköp,” pël mëak tot na. ⁴⁶ Pël yaalmëen itenak wak kosang wesa. ⁴⁷ Pël yaëen ru piiring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan tëak kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim katëep per olëa. ⁴⁸ Pël yaëen Yesuuk epël mëea. “Ar neen ngaap wesak ne wali neönëak inre tang wak yewais ma? ⁴⁹ Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëen ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap epël yaalnëen ngönën pepeweri nemëen retëng ëa pöt kosang yes.” ⁵⁰ Pël yemaan pim ruurö sëp mowesak kas sa.

⁵¹ Pël yaëen yokot ulwas namp poë koröpö pëen ureëaup pim ënëm yesën ⁵² wali wëen poë koröpö wil menak kas pöömpö sa.

Yesu kiri yaaö wotöököpë kaatakël mësak sa

(*Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24*)

⁵³ Pit Yesu mësak kiri ar yaaö wotöököpë naë së wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö wa top ëa. ⁵⁴ Pël ëen Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëak kiri ar yaaö wotöököpë ka tomök oröak ëmööké kakaati së ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt itaampënëak ngai omnaröa tektrak wel aisëak es mor yesa. ⁵⁵ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröaere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën naröak kaar rëak pim utpet ëautön

mapënëak ap wesa. ⁵⁶ Pël yeem omën selap pan pimëen kaar maan pitëm ngön pöt mëngkre mëngk naën ëa. ⁵⁷ Pël yaëen omën naarök kaar epël mëea. ⁵⁸ “Ten epël aan kat wiaut. ‘Ne ngëengk tup omën moresök ök rëa epët tööl olëak kët nentepar nent omën moresök ök nerapanë nent ök remaat.’” ⁵⁹ Pöteta aan mëngkre mëngk naën ëa. ⁶⁰ Pël ëen kiri ar yaaö wotöököpök pitëm tektrak wal ëak Yesuun epël ök mëea. “Pitëm nimëen ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangiir nent naëngan ma?” ⁶¹ Pël maan Yesu pi nerek wak nemaan wëen kiri ar yaaö wotöököpök epël mëak pëel mëea. “Ni Kristo Yaya Yemak pöpë Ruup ma?” ⁶² Pël maan Yesuuk kangiir epël mëea. “Nimté yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ënëmak Omën Këep ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëel wel aisëak kutöm kepilötë yewaisën it nengempun sa.” ⁶³ Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan ëen pimtë ulpëenëp keli yoolëem pim omnaröen epël ök mëea. “Tol ëen omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen? ⁶⁴ Pi Anutu il yemowasem utpet wesak yaan ar yok kat wia. Ar tol yak?” Pël maan epël mëea. “Pi utpet yaarek wel wiip.” ⁶⁵ Pël mëak naröak ngës rëak waasöp ngës menak itöörarë ngëp elmëëë möak, “Talëpök yanimö?” pël mëak polisörö mangkën pitök wak möa.

Pitaak Yesuun yak wesa

(*Matiu 26:67-75; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27*)

⁶⁶ Pita pi ka tomök ëmööké kakaati wëen kiri ar yaaö wotöököpë inëen koont nampök së ⁶⁷ itaangkën Pita es mor yesën itenak epël mëea. “Namp, ni Yesu Nasaret kakaanëpring wëaup.” ⁶⁸ Pël maan pi yak wesak epël mëea. “Ne nim yaan pipten ëngk

ma e yewas.” Pël mëak ëm kanrak yaaröön kokor ngön ëa. ⁶⁹ Pël ëen inëen koontup piin itenak kaalak omën naë wëauröen epël mëëa. “Yaap, pitëkaan omën namp epop.” ⁷⁰ Pël maan pi kaalak yak wesa. Pël ëak akun kot nent wë olëak omën pim naë wëauröak epël mëëa. “Ni yaap pitëm toktakaanëp, Kalili omnamp.” ⁷¹ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën arim yak pipopön köpëlëp.” ⁷² Pël yemaan kokor ngön aan nentepar ëa. Pël ëen Yesuuk ngön epël mëëa pöt kön wia. Kokor akun nentepar ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëep mëëa pöten kön wiak yaköm ëen ing kaö ëa.

15

Yesu Pailatë naë wak sa

(*Matiu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Son 18:28-38*)

¹ Èlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöaröere kansol pourö wa top ëak Yesuu mëmpnaata ngönte kosang wesa. Pël ëak wii tëak naröak mësak së Pailatë naë moulmëa. ² Pël ëen Pailatök epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. ³ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöarö pit ngön kësang panë kosang wesak ök mëëa. ⁴ Pël yaëen Pailat pi Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Pit nimëen ngön könöm wesak yaan tol ëënak kat wieëak nerek naën yaën?” ⁵ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëen Pailat pi yaan sa.

Pailatök Yesu mëmpnëak mëëa

(*Matiu 27:15-26; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16*)

⁶ Krismaki poutë akun kësang pötak yang ngarangkep pi omnaröak omën namp wii kaatakaan wes mëpënëak maan pöt wes më pël yeëa. ⁷ Akun pötak omën namp

wii kaatak wëa yapinte Parapas. Puuk omën muntaröa wotöök wëak nga yaalem namp mëna. Pël ëen pötaan wii kaatak ulmëa. ⁸ Pël ëen omën selap pit Pailatë naë së wa rongan ëak krismaki poutë yaalmëaul elmëepënëak ök mëëa. ⁹ Pël ëen Pailatök epël ök mëëa. “Yuta omnarö arim omp aköp mait elmëak wes nimëëmaan. Kat wiin pangk yaë ma?” ¹⁰ Yuta omën kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ewat wëak pël mëëa. ¹¹ Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak omnaröen Parapas Yesuu urtak wilak wes mëepnaan mapënëak kék mëëa. ¹² Pël yaëen Pailatök kaalak epël mëak pëël mëëa. “Pël ë kosang yewas pöt arim omp ak pël yemak pöp tol ëëm?” ¹³ Maan elek wiak mëëa. “Pi këra yetaparak wel wiip.” ¹⁴ Maan epël mëëa. “Omën epop utpet oröp nent ëa?” Maan rangkrangk ngön ë olëak epël mëëa. “Këra yetaparak wel wiip.” ¹⁵ Pël maan Pailat pi pitëm kentöt pet irëpnaak yak Parapas wes mëa. Èn Yesuun pöt maan pol koröp wapötringöök momöak këra yetaparak mööpënëak ngaaröa ngësë wes momëa.

Ngaaröak Yesuun ököökre waswas elmëa

(*Matiu 27:27-31; Son 19:2-3*)

¹⁶ Pël ëen ngaarö pit Yesu mësak oröak së yang ngarangkepë ka kaö nerak ulmëak maan nga omën pourö pim naë wa rongan ëa. ¹⁷ Pël ëak ngaaröa ulpëen köp möa namp momëak wii öng oröauuk ul ket ëa nent kepönöök mowaëa. ¹⁸ Pël elmëak rar rë mowesirak epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omp aköp.” ¹⁹ Pël mëak kalaö naööring kepönöök momöak waasöp ngës menak rar rë mowesirak ngëëngk yemowesaul ököök elmëa. ²⁰ Ököökre waswas pël elmëak ulpëen köp möaup përeak

kaalak pimtëep më moulmëak këra yetaparak mööpënëak mësak sa.

Yesu këra yetaparak möa

(*Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Son 19:17-27*)

²¹ Kamtaöök yesem omën namp koira yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, Alesantaare Rupas piarpim pepap. Pi yaakaan yewaisën koirak këk maan Yesuu këra yetapër waalën sa. ²² Yesem yang lup nenta yapinta Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pötak, së oröa. ²³ Pël ëak wain iitarang i kön kat yokola nent irikor ëak nëmpënëak mangkën kaaö ëa. ²⁴ Pël ëën pit këra yetaparak möak pim ulpëëre poë koröpöt narö nant öpënëak ngasamtak wia. ²⁵ Pit këtëp kot nent luptakël yaaprën 9 kilok pötak möa. ²⁶ Pël ëak pim kepön löötak epël retëng ëa. “Epop Yuta omnaröa omën omp aköp.” ²⁷ Pël ëak ngaare këkain omën naar, namp yaapkëël namp katnëël, mö ulmëa. ²⁸ [Pël ëën ngönëntak epël ëa pöt kë oröa. “Omën utpet yaauroa rongantak ulmëaup.”] ²⁹ Pël ëën omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëer kepön keke elmëak epël mëëa. “Aë, ni, ‘Anutuu ngëëngk tupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël ëauppe ³⁰ nimtë koröpö kaamök ëëm. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaparaakaan ent ëak ira.” ³¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit tapël ökre was elmëak neneren epël mëëa. “Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëën poprak yaë. ³² Pi Kristo, Israel omnarö tiarim omën omp aköp pöt këra yetaparaakaan ent ëak irap. Pël ëën tiar itanak piin kön wi kosang wasëpenaan.” Pël yemaan omën ngëngës mö ulmëa pöaarta tapël utpet wesak mëëa.

Yesu wel wia

(*Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Son 19:28-30*)

³³ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëën yanget koö olëak wieë së 3 kilok ëa. ³⁴ Pël ëën 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Eloi, eloi, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak ne sëp yenewasën?” ³⁵ Pël yemaan omën pörek tauëëaurö pit pöten kat wiak epël mëëa. “E kat wieë. Eliaan merëk yemaap.” ³⁶ Pël yaan omën namp pöömpö së i kaö kel newer wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa tëak Yesu nëmpënëak yemangkem epël mëëa. “Kora. Elia pi wais kaamök elmëëpën ma won pöten itempa.” ³⁷ Pël yemaan Yesu pi merëk kaö mëak wel wia.

³⁸ Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. ³⁹ Pël ëën ngaaröa wotöököp Yesu pim koëël tau wëaup pi itaangkën Yesu wel wiin epël ëa. “Omën epop yaap Anutuu Ruup.”

⁴⁰ Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yesem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa. Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Sems kotupre Yose pöaarë ëlëpre Salomi pörö. ⁴¹ Pit Kalili yangerakaan Yesuu ënëm inëën elmë imaurö. Pitëmënt pëen won, öng munt naröeta Yesuring së Yerusalem kak wakaima.

Yesu yang kel weera

(*Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Son 19:38-42*)

⁴² Kë yesa akun ngëëngkët ëlpamökëën wiaan omnant kön yaaö akuneta wiap kanök Yosep Arimatia kakaanëp sa. ⁴³ Pi kansolöröa wotöök wë Anutuu wa ngaöök nimëëpnaaten kent kön wieimaup. Puuk kas kön nawiin Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. ⁴⁴ Pël ëën Pailat pi

teént wel wia pöten yaan sak nga omnaröa wotöököpön yas maan sêen pëel mëea. ⁴⁵ Pël èen nga omnaröa wotöököpök “Teént wel wia,” pël maan kat wiak Yosepön sokur öpnaaten kuure mak mëea. ⁴⁶ Pël maan Yosep pi sê poë koröp kölam naö sum ëak sê Yesuu sokur yetaprakaan ent ëak poë koröp pöök kör koëak wak sê pimtëen wesak kël öngöp tēja naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëa. ⁴⁷ Pël yaëen Maria Matala kakaanëpre Maria Yoseë ëlëp piarip itena.

16

Yesu wal ëa

(Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Son 20:1-10)

¹ Kë yesa akunet pet irën Maria Matala kakaanëpre Maria Semsë ëlëpre Salomiiringörö pit Yesuu sokurak kolap köp nga kamp ompyaut wa mëepënëak sum ëak kopëta wesa. ² Pël ëak Sante ëlpam yewalën oröak kan kourak yesën këtëp apra. ³ Pël èen yangaö temanöm yewasem neneren epël mëea. “Yangaöökë kanrakaan këlö talëpök wa pëlëer niwiipën?” ⁴ Pël mëak itaangkën kël kësang pö wa pëlëer wieëa. ⁵ Pël ëaan yangaöök ilëak itaangkën omp ulwas namp ulpëen kölam waliip mëaup yaapkëel wel aisëaan itenak yaan sa. ⁶ Pël yaëen epël mëea. “Yaan sengan. Ar Yesu Nasaret kakaanëp yetaprak möaupön itaampunëak waisan. Pi eprek won wia. Yok wal ëa. Ur koseten iteneë. ⁷ Ar sê pim ruuröere Pitaan ök man. ‘Pi Kalili yangerakël arimëen wet rëak sêpënëak ök niiaup. Pörek sê itaampun.’” ⁸ Pël maan öngörö kas utpet ëak reireë urö yangaöökään oröak kas pöompö sa. Pël ëak kas panë èen omnaröen ök nemaan ëa.

Yesuuk Maria Matala kakaanëp ëö pet elmëa

(Matiu 28:9-10; Son 20:11-18)

⁹ [Yesu pi Santeetak ëlpam yewalën wal ëak wet rëak Maria Matala kakaanëp ngaan urmer 7 ëak waö ë momëa pöp ëö pet elmëa. ¹⁰ Pël èen sê piiring wëaö muntarö ingre ya ilak aim wëen ök mëea. ¹¹ Pël èen Yesu pi wal ëak wëen öngöp itena ngön pöten kat wiin kë won ëa.

Yesuuk ru naarën ëö pet elmëa
(Luk 24:13-35)

¹² Akun nentak ingre mor sauröakaan omën naar kak nerekë sêpënëak yesën kan kourak möönre koröp maim wak ëö pet elmëa. ¹³ Pël elmëen piarip sê ru muntaröen ök maan kat wiin tapël kë won ëa.

Yesuuk ru 11 pöröen ëö pet elmëa
(Matiu 28:16-20; Luk 24:36-49; Son 20:19-23)

¹⁴ Ènëmak ru 11 pörö wa top ëak kaömp neim wëen ëö pet elmëa. Pël ëak wal ëak wëen itenauröak ök maan pitëm lupöt il wariak wëen kön wi kosang nemowasën ëa pötaan kos elmëa. ¹⁵ Pël elmëak epël ök mëea. “Ar yang ël epotë yesem omnaröa wëaul ngön ompyaut ök man. ¹⁶ Kön wi kosang yewesautaring i mëepnaap pi kutömweri yaö sêpnaap. Kön wi kosang yewesaut wonöp pi pöt es parëaöökëen yaö sêpnaap. ¹⁷ Kön wi kosang yewesautaring öpnaarö nook weëre kosang mangkën retëng ke nentere nent epël ëëpnaarö. Nem yapintak urmerarö waö ë momëepnaat. Ngön köngköm ngolöpöök apnaat. ¹⁸ Kamalörö moröak mësël ëëpnaat. I nak wel yawiaut nëen utpet nemowaspan. Yauman yaauröa rangk pitëm moröt mowiin ompyaö sêpnaat.”

Yesu kutömweri isa
(Luk 24:50-53; Ngön 1:9-11)

¹⁹ Aköp Yesu pi ngön pipël ök më pet irën Anutuuk wak kutömweri isa. Pörek sê pim yaapkêetakêl wel aisêak wê. ²⁰ Pël êên pit kaare yang ël epotë pim ngönte aô sa. Pël yaëën Aköpök kaamök elmëak retëng nentere nent yaalmëem pim ngön yaaô pöt yaap pël pet elmëa.]

Luk

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē ēnēmak Luk puuk Yesuu ngön ompyaō epēt retēng ēa. Luk pi ngaan root yaatak wakaimaupök Pool kaamök elmēa. Pi Yuta omēn wonöp, köpēl omnarōakaanēpök Krik omnarōaan retēng ēa. Krik omnarō pöt, wotpil yaauten kön wiin ompyaō yaurō yak pi Yesuun wotpil yaapöp pōta ngōnte retēng ē mena. Pi omnarōen Yesuuk yakōm yaalni pöt pet elmēa. Luk pi Ngön Yaaō Omnarōa Ya Mēmpemauta Ngönteta retēng ēa.

Pöt epēl wia.

Son i yamēaupre Yesuu wilauta ngōnte 1:1–2:52

Son i yamēaupē ya mēnaut 3:1-20
Yesu i momēen morök elmēaut 3:21–4:13

Yesuu Kalili yangerak ya mēnaut 4:14–9:50

Kalili yangerakaan Yerusalemē saut 9:51–19:27

Yerusalem kak Yesuu naē orōaut 19:28–23:56

Yesuu wal ēak kutömweri isaut 24:1-53

Luk puuk Tiopilas pöpēen pep ep-wer retēng ēa

¹ O omēn kaōap Tiopilas, tenim tekraakan omēn selap pōrōak Anutuuk elmēen tenim naē omnant orōa pōtōn okre was retēng ēaut. ² Pit omēn wet rēak omnant orōon itena pōrōa kēmōtēaan ngön kat wiak retēng ēaut. ³ Pēl yaēen nem itena pōrōen pēel mēak songōnōt kēekē kat wiaut. Pōtaanök wotpil wesak nimēen ē yaningk. ⁴ Ni kat wiak wet rēak omēn muntarōak ok niaan kat wian epot yaap tapöt pēl wasumēak retēng ē yaningk.

Ensel nampök Sonē wilēpnaaten Sakaraiaan ok mēea

⁵ Erot pim Yuta omnarō ngarangk ēak wēa akun pōtak kiri ar yaaō omēn namp wēa yapinte Sekaraia pöp Eron pim

kurmentēakaanōrōa naēaan Apaisa pim toktakaanēp. Ēn pim ōngöp Elisapet piita Eron tapöpē kurmentēakaanēp. ⁶ Piarip Anutuu ēōetak wotpil wē pim ngön kosang pout ngar weim wakaima. ⁷ Pēl ēak Elisapet pi ru köpēlēp yak piarip ru won wē ulöp sa.

⁸ Sekaraiaare kiri ar yaaō pim karurō pit Anutuu ngōnēn tup kaōetak sē ilēak Anutuu ēōetak neenem yaat mēmpō yesem ⁹ Sekaraia puuk ka ngerō ngēengktak sē köp nga kaampöt kiri ar ēak koulöp wes mēepēnak pitēm yaaul wēl elmēen sa. ¹⁰ Pēl yaēen akun pōtak omēn yaap sa pōrō pit tomök wa top kēsang ēak Anutuun kimang maim wēa. ¹¹ Pēl ēen Sekaraia pi itena pöt Aköpē ensel namp köp nga kaampöt kiri ar yaaō pōta wēe yaapkēōökēl tauaan itenak ¹² kas kaō ēak reereē ura. ¹³ Pēl yaēen enselēpök epēl mēea. “Sekaraia, ni kas ēengan. Anutu pi nim kimang ngōnte kat wia. Pōtaanök nim ōngöp Elisapet pi nim yokot namp wilēpnaat. Pēl ēen pim yapinte Son pēl mam. ¹⁴ Pēl ēak ni ya kē sak ērēpērēp yaēen omnarōeta pim orōōpna pōtaan ērēpērēp ēēpnaat. ¹⁵ Pi Aköpē ēōetak kaō sak wē wain iire i nga muntat nanēmpan. Pim ēlēpē yaatak wēen Ngēengk Pulō pim lupmeri peō ēēpnaap. ¹⁶ Puuk Israel omēn selap pan lup kaip motiin Anutu pitēm Aköpē naē rē olapnaat. ¹⁷ Pi Eliaē ēa pōl wēere kosang wak Aköpē wotōök rapnaap. Puuk peparōa könōt kaip motiin rungaarōaring lup yal mampnaat. Pēl ēen omēn ngön wa olēolē yaurōeta tapēl elmēen wotpil wēaurōa könōt kat mowiipnaat. Pēl elmēen omēn pōrō Aköpē waisēpnaataan ko ēak ōpnaat.” ¹⁸ Pēl maan Sekaraia pi enselēpōn epēl mēea. “Ten ōngöp pouwaar ulōpaar. Pōtaanök nim ngōnta kēet orōōpnaalēn kön

nawiin yee.”¹⁹ Pël maan enselëpök kangiir epël mëëa. “Ne Kepriel, Anutuu ëöetak wë piin inëen elmëeim wëaup. Pimtok ngön ompyaö epët ök niamëak wes nemëen waisaup.”²⁰ Pël ëen ni kat wiak kön wi kosang newasën yaën. Pötaanök ngön won sak wëen nem ngön yeniak pipot kë oröönak kaalak ngön amëët.”

²¹ Sekaraia pi ka ngerö ngëengktak akun wali wëen omnarö kor wë kön selap ëa.²² Pël ëeim wëen ënëmak kakaatiaan oröak ngönaak mapëneak poprak ëa. Pël ëen omnarö pit epël kön wia. “Pi ka ngëengkta kakaati omën it ngölöp nent itena koröp.” Pël ëen pi ngön apëneak pomp ëak moresiarëring ök elmëa.

²³ Ënëmak Sekaraia pim ngönën tup kaöetak ya yamëngka akunet pet irën kaalak kakë sa.²⁴ Pël ëen ënëmak Elisapet ru kepring sa. Pël ëak ëlëepëlëep ëeim wëen ngoon mor nas won sa. Pël ëen epël mëëa.²⁵ “Aköp pi kaamök elnëak omnaröa ëöetak nem ëöempel won newsak rungaap yenangk.”

Ensel nampök Yesu wilëpnaaten Mariaan ök mëëa

²⁶ Elisapet pöp ru iirak ëaan ngoon mor nas nasiaan namp won sëen Anutuuk ensel Kepriel pöp wes mëen Kalili yangerak ka naö yapinte Nasaret pörekë sa.²⁷ Pörek öng ulwas namp wëa yapinte Maria pi omp namp Yosep piin yaö elmëen wëa. Yosep pi Tewit pim körööp.²⁸ Pël ëen Kepriel pi Maria pim naë së epël mëëa. “Yowe, Aköp pi nimëen ya ërëp ëak niiring wë.”²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak ya ngës ëen epël kön wia. “Tol ëënak yoöre ërëp epël yenëa?” pël kön wia.³⁰ Pël ëen enselëpök epël ök mëëa. “Maria, ni kas ëëngan. Anutu pi nimëen ya ërëp yaë.”³¹ Nim yokot kepring sak wilumë pipop yapinte Yesu

pël mam.³² Puuk omën kaö sak öpnaap. Pël ëen omnaröak piin yaya mëak Anutu kaö panëepë Ruup pël mapnaap. Pël ëen Anutuuk pim körööp Tewit pim ëaul yangerakë omnaröa kaö wes moulmëëpnaap.³³ Pi Yakopë ëere köröörö ngarangk ëak wakaim öpnaap. Pël ëen pim wa ngaöök nimëëpna pöt won nasëpan.”³⁴ Pël maan Maria enselëpön epël mëëa. “Tol ëak pël ëëm? Ne omp wonöppe.”³⁵ Maan enselëpök kangiir epël mëëa. “Ngëengk Puloök nim naë wais Anutu ngaarëkep pim weëre kosangët nim rangk niwiin kaamök elniipnaat. Pël ëen nim ru wilumë ngëengk pöpön omnaröak Anutuu Ruup pël apnaat.”³⁶ Kat wi. Nim karip Elisapet pi ulöp saupök ru kepring wë. Ngaan, ‘Pi ru nawilpanëep,’ pël aimautak peene pöt pi ru kepring wëen ngoon mor nas nasiaan namp ëak yes.”³⁷ Anutu pi omën nant ëëpënëak poprak naën yaaup.”³⁸ Pël maan Mariaak kangiir epël mëëa. “Ne Anutuu inëen koontup. Pötaanök yaan pil elnëep.” Pël maan enselëp pi sëp wesak sa.

Maria pi Elisapeten itaampö sa

³⁹ Maria pi akun tapëtakëer wal ëak Yutia rosir omnaröa kak nerekël sa.⁴⁰ Pël ëak Sekaraia pim kaata kakaati së ilëak Elisapeten yoöre ërëp mëëa.⁴¹ Pël yemaan Elisapet pi Mariaë yoöre ërëp pöt kat yawiin ru Elisapet pim yaatak wëaö pöp elë ëa. Pël ëen Ngëengk Pulö Elisapet piik ilëak peö ëa.⁴² Pël ëen ngön ëak Mariaan epël mëëa. “O öng epop, ni öng muntaröa ök won. Anutu pi niin ompyaö yaalni. Ën nim ru wilumë pöpta ompyaö elmëëpnaat.”⁴³ Ne ompyaö talëpëen nem Aköpë ëlëpök nem naë yewaisën?⁴⁴ Yoöre ërëp ngön neaan kat yawiin nem yaatak wëaupa kat wiak ërëpsawi ëak elëp yaë.⁴⁵ Ni Aköpë ngön ök niia

pöt kē rapna pōten kōn wi kosang yewasēn. Pōtaan ērēpsawiarang omēēp.”

Mariaak ērēpsawi ngōn mēēa

⁴⁶ Pēl maan Maria pi epēl mēēa.

“Nem lupmerōk Aköpē yapinte wak yawis.

⁴⁷ Ēn nem kōnōpōk Anutu ne utpetetakaan yeneō pōtaan ērēpsawi yaalmē.

⁴⁸ Pi ne pim inēēn koont pasip sant yaalnē.

Pōtaanōk omēn peene wē eporōere ēnēm orōōpnaarō pitōk neen, ‘Anutuuk ompyaō yaalmē,’ pēl apnaat.

⁴⁹ Anutu weēre kosangēp puuk retēng epēt yaalnē.

Pōtaan pim yapinte ngēēngk wia.

⁵⁰ Pi omēn pim iri wēaurō sant yaalmēaup.

Omnarōa ōpnaal sant pōt pangk ēak wiaapnaat.

⁵¹ Pim moresōk ya kosang mēnak omēn pitēmtēēn wak isak yaaurō wa moolaan yes.

⁵² Pi yang omp ak weērōeta wa moolēak omēn yapin wonōrō pitēm yapinōt wak isak yema.

⁵³ Pi omēn ngōntōk yaaō omnant wonōrō ulōl wes yemangk.

Ēn ulōpre moupring wēaurō ngōntōk yemowas.

⁵⁴⁻⁵⁵ Pi tiarim ēarōen Apramre pim ruure ēarō kaamōk elniipēnēak kosang wesak ōk mēēa.

Pōtaanōk pi pim ngōn kosang wesa pōten kōn wiak Israel pim ya omnarō kaamōk elnieim wē.”

⁵⁶ Maria pi Elisapetring wēēn ngoon naar namp ēak won sēēn kaalak pim kakē sa.

Elisapetōk Son wila

⁵⁷ Elisapet pim akunet temanōm sēēn yokot namp wila. ⁵⁸ Pēl ēēn omēn kakōrōere nanangarō pit

Aköpē sant elmēa pōt kat wiak piiring top ēak ērēpsawi ēa.

⁵⁹ Wē akun 7 ēak won sēēn 8 pōtak pit yokotup Anutuun yaō wesak pim korōp kaut ilēpēnēak wa top ēa. Pēl ēak pit Sekaraia pim pepapē yapin ngamp mapēnēak mēēa. ⁶⁰ Pēl maan ēlēpōk ke urak epēl mēēa. “Won, tiar pim yapinte Son pēl mepa.” ⁶¹ Pēl maan pit epēl mēēa. “Nim nanang nampē yapinte pil won wia.” ⁶² Pēl mēak pepapōn mor ōk elmēak yapin talte mapēn pōten pēēl mēēa. ⁶³ Pēl ēēn pi kēl wēsap naōōn kimang elmēēn wa mangkēn puuk, “Yapinte Son,” pēl retēng ēēn pit yaan sa. ⁶⁴ Pēl ēēn tapētakēēr pim kēmēt kengkēn sēēn ngōnte orō rēēn Anutuun yaya mēēa. ⁶⁵ Pēl ēēn kak pōrek wēaurō pit yaan sak pōta ngōnte ka poutē ōk maō yesem Yutia yanggerak rosiratē ka wieēa pōtēēta ōk aō sēēn pangk ē pet ira. ⁶⁶ Pēl ēēn omēn pōt kat wia pōrō om ngōn pōt kōn wieim wē Aköpōk weēre kosang mena pēl wesak epēl mēēa. “Yokotup kaō sak tol ēēpēn?”

“Tiar Aköp, Israel omnarōa Anutu pim yapinte wak isak mapa.

Puuk tiar kaamōk elniak utpetetakaan ent ē yanuulē.

⁶⁹ Pim inēēn ruup Tewit pim kurmentēakaan namp tiar utpetetakaan niōpēnēak

omēn weēre kosangring pōp tau yaulmē.

⁷⁰ Omēn pōpōn ngaanēēr pim tektek ngōn yaaō ngēēngkōrōen ōk maan pitēm kēmōtēaan epēl aimaut.

⁷¹ Aköpōk tiarim kōōre tokōrōere kēēpōt yaniwesaurō pitēm naēaan ent ē nuulēēpnaat.

Sekaraiaak tektek ngōn mēak Aköpōn yaya mēēa

⁶⁷ Ngēēngk Pulō Sonē pepap Sekaraia pim lupmeri peō elmēēn tektek ngōn epēl mēēa.

⁶⁸ “Tiar Aköp, Israel omnarōa Anutu pim yapinte wak isak mapa.

Puuk tiar kaamōk elniak utpetetakaan ent ē yanuulē.

⁶⁹ Pim inēēn ruup Tewit pim kurmentēakaan namp tiar utpetetakaan niōpēnēak

omēn weēre kosangring pōp tau yaulmē.

⁷⁰ Omēn pōpōn ngaanēēr pim tektek ngōn yaaō ngēēngkōrōen ōk maan pitēm kēmōtēaan epēl aimaut.

⁷¹ Aköpōk tiarim kōōre tokōrōere kēēpōt yaniwesaurō pitēm naēaan ent ē nuulēēpnaat.

72 Pi ngaanëer ngön ngëengki kosang wes mena pöten kön wieë tiarim éarö lup sant elmëeima.

73 Pim ngön kosang wes mena pöt tiarim körööp Apramön epël mëëa.

74-75 ‘Ne ar neen akun poutë ompyaöre wotpil wë kas naën inëen elnëëñëen arim kööre toköröa naëaan kama niömaat.’

76 Ën yokot epop, ni wet réak Aköpëen kan ngësum.

Pël ëëmë pötak omnaröak niin, ‘Anutu Ngaarëkëp pim tektek ngön yaaup,’ pël niapnaat.

77 Ni Anutuuk pitëm utpetatë kangut kërë moolëak utpetetakaan öpnaat pël ök maan kat wiipnaat.

78 Anutu pi tiarimëen sant yaaup.

Pötaan pël elniipnaat. Pi kutömweriaan namp tiarim naë wes mëen puuk këtëpë yema pöl ëwa elniipnaat.

79 Pël ëën omën koutak wëauröere wel wiipëñëak yaauro ëwa elniak mayaap kanöök niulëen öpenaat.”

80 Ënëmak yokot Son pöp kaö sëere könö kaö së pël ëa. Pël ëak yang omën wonrek së wakaim wiak pim ya mëmpna akunet temanöm sëen Israel omnaröa naë orö tekeri sa.

2

*Yesu wila
(Matiu 1:18-25)*

1 Akun pötak Rom yang omp ak Sisa Okastas puuk omën pim iri wëauröa yapinöt öpëñëak ngön kosang wia. 2 Ya pöt ngaan namëngkënte, Sairinias pim Siria yangerak yang ngarangk ëak wëaö akun pötak ngës réa. 3 Pël ëën omën pourö pit yapin wiipëñëak pitëm ka songönötë sa.

4 Yesën Yosep pi Tewit pim körööpök Kalili yangerak Nasaret

pörek wëa. Pötaanök Yutia yangerak Tewit pim kak Petelem pörekë sa. 5 Sëpëñëak pim öng yaup Maria pöpta yapin wiipëñëak koirak piarip pouwaar sa. Maria pöp ru kepringëp. 6 Pël ëak wëen Maria pim ru wilëpna akunet temanöm sa. 7 Pël ëën pim yokot wetkaalëp wila. Pël ëak poë koröp kautak kör koëak pol purmakaöröa kaömp umweri öngpök mowiin wieëa. Su kaat omën peö ëa. Pötaanök ur ap wesak purmakaö kaatak së wëa.

Enselöröak pol sëpsëp ngarangköröen ökmëëa

8 Petelem kak pörekë naë omën narö pitëm pol sëpsëpörö rö kan koinë ngarangk eim wëa. 9 Pël ëën Aköpë ensel namp pitëm naë së oröön Aköpë ëwaöök pitëk ëwa elmëen kas kaö ëa. 10 Pël yaëen enselëpök epël mëëa. “Ar kas ëëngan. Kat wieë. Ne arimëen ping ngön ompyaut wak yewais. Yang poutë omnarö kat wiak ërëpsawi ëënëët. 11 Peene öng nampök Tewitë kak eprek rungaap yawil pipop ar omën pourö utpetetakaan niöpnaap. Pi Aköp Kristo, Anutuuk Yaö Mëëaup. 12 Itenak yaap ëa wasëñëëtaan wetete niamaan. Poë koröpöök kör koëak pol purmakaöröa kaömp umweri wiaan itaampunëët.” 13 Pël maötaring ensel muntarö kësang pan tapët pöt pitëm karipë naë oröak Anutuun yaya mëak epël mëëa.

14 “Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isëp.

Omen pim lup sant elmëaurö pitëm naë mayaap wiaap.”

Pol sëpsëp ngarangkörö Yesuun itena

15 Enselörö pit kaalak kaip tiak kutömweri sëen sëpsëp ngarangkörö pit neneren epël mëëa. “Tiar Petelem kak së oröak Aköpë ök yenia pipten itempa.” 16 Pël mëak pit teëntom pan së

Mariaare Yosep koirak itaangkën öngaap poë koröpö kör koëak pol purmakaöröa umweri wiaan itena. ¹⁷ Pël äak yokot pöpëen ngön ök maan kat wia pöt ök mëëa. ¹⁸ Pël ëen omën pörek wëa pörö pourö pit sëpsëp ngarangköröa ngön ök mëëa pöt kat wiak yaan sa. ¹⁹ Ën Maria pöt ngön pöt kat wiak pim lupmeri wa wiak om kön wieima. ²⁰ Pël ëen pol sëpsëp ngarangkörö pit kaalak yesem enselëpök rungaapëen ök mëëa pöl itaampöore kat wi äa pötëen Anutuun yaya maima.

Yesuun yapin mëëa

²¹ Yesu wilën wieë akun 7 äak won sëen 8 pötak pit pim koröp kaut ilak yapinte Yesu mëëa. Yapin pöt pi yaatak won wiaan enselëpök ök mëëaut.

Simionre Ana piarpim ngönte

²² Mariaare ruup piarip kak wë piarpim iirëpna akunet temanöm yesën Moses pim ngön kosangöt ngar wak Yosepring Yerusalem kak së yokotup Aköpëen yaö mowasëpënëak wak sa. ²³ Pöt Aköpë ngön kosang epël wia pöt ngar wak pël äa. “Yokot wetkaalörö wilën pöt Aköpëen yaö mowasën.” ²⁴ Pël äak piarip Aköpë ngön kosangöt ngar wak Aköpëen yaö mowasëpnaataan int ek naar kiri ar ëëpënëak wak sa.

²⁵ Yerusalem kak omën namp wakaima yapinte Simion. Pi omën wotpil ngönënringëpök omën Israel omnarö utpetetakaan moöpna pöpön kor wëen Ngëëngk Pulö piiring wakaima. ²⁶ Ngëëngk Pulöök ngaan piin epël ök mëëa. “Ni wel nawiin om wëen Aköpë Yaö Mëëaup, Kristo, oröön itenakök wel wiimëet.” ²⁷ Omën pöp Ngëëngk Pulöök elmëen Anutuu ngönën tup kaöetak së wëa. Pël ëen Yosepre Maria piarip rungaap wak ngön kosangta wieëaul elmëëpënëak ngönën tupta kakaati sa. ²⁸ Pël ëen

Simion pi Yesu wak kapariak epël mëak Anutuun yaya mëëa.

²⁹ “Aköp nim neaan pöt yok kë yaarö.

Pötaanök nuuk aan ne ya kë sak wë wel wiimaan.

³⁰ Nem itöök nim omën ten utpetetakaan niöpënëak yaan pöpön ityaangk.

³¹ Aköp ni omën pouröak piin itaampunëak ko ë ninaup.

³² Puuk kopël omnaröa lupöt ëwa yaalmë.

Ën Israel nim omnarö tenim yapinte wak yawis.”

³³ Yokotupön pël yemaan ëlre pepaar piarip kat wiin pölöppölöp äa. ³⁴ Pël ëen Simion pi welaköt elmëak yokotupë ëlëp Mariaan epël mëëa. “Yokot epopë naë Israel omnarö pit komre kap ëëpnaap. Pël äak narö pim naëaan kawi ngen-tiipnaat. Ën narö pim naë tauak kosang sëpnaat. Puuk sowi mowiin omnarö pimëen ngön utpet apnaat. ³⁵ Pit pël yemaan pitëm kön ëlëëpöt yoolök wasëpnaat. Pël yaëen nimëntta ya këlangön äak yaköm kön wiimëet.”

³⁶ Tektek ngön yaaö öng namp wëa yapinte Ana. Pi Panuel pim koontup, Asa pim kurmetëkaanëp. Pim öng ulwasöök omp wak wëen krismaki 7 äak sëen ³⁷ wel wiin öng tek wakaima. Pim krismakiat 84. Öng ulöp pöp pi akun poutë ngönën tup kaöet sëp newasën këtëkre rö kan poutë Anutuun yak kë ngës olëak wë kimang maim wakaima. ³⁸ Öng pöp pi akun pötak pitëm naë së Anutuun yokotupëen yaya mëak Yuta omën Anutuuk pit utpetetakaan moöpënëak kor wakaimauröen yokotupë ngönte ök mëëa.

Yosep Mariaare Yesu mëesak Nasaret kakë sa

³⁹ Yosepre Maria piarip Aköpë ngön kosangta wieëa pöl omnant pout ë pet irak kaalak Kalili

yangerak Nasaret kakë sa. ⁴⁰ Pël ëäk yokotup kaö sak weëre kosang wak ëwat kaöempelring wëën Anutu pimëën ya kè sa.

Yesu kotupök Anutuu ngönën tup kaöetakë sa

⁴¹ Yesuu ëlre pepaar piarip Anutuu mait elmëa akun poutë Yerusalem kak seim yeëa. ⁴² Pötaanök piarpim yaaul Yesu krismakiat 12 ëäk won saupök mësak pit pourö sa. ⁴³ Pël ëäk wë ngëëngk akunet pet irën kaalak kakë sëpënëak yokotup Yerusalem kak om wëën piarip pöten köpël yak sa. ⁴⁴ Pël ëäk yesem yokotup omën karuröaring yes wesak kët pöt seim wiap kan piarpim kar pöröa naë ap wesa. ⁴⁵ Pël ëäk pitëm naë ap wes pet irak kaalak Yerusalem kak ap wasëpënëak sa. ⁴⁶ Pël ëäk ap weseim wëën akun nentepar nent ëäk won sa. Pël ëën ënëmak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën pörek rë yemoulauröa tekarak wel aisëëë pitëm ngönöt kat wiak songönötön pëël maim wëa. ⁴⁷ Pël ëën omën pim ngön kat wia pörö pit pim ngön kaip ti mampööre ëwat yaautaan itenak yaan sa. ⁴⁸ Pël ëën pim ëlre pepaar piin itenak yaan sak ëlëpök epël mëëa. “Yokot epop, tol ëënak tenipön epël yaalniin? Ten pep yaköm ë sak niin ap wasö imep.” ⁴⁹ Pël maan kangüir epël mëëa. “Oröpmorëënök neen ap wasö im? Arip köpël ma? Ne nem Pëpapë kaatak wëep.” ⁵⁰ Pël maan piarip ngön pöt kat wiak ëngk ma e wesa. ⁵¹ Pël ëën ëlre pepaaring pit kaalak Nasaret kak së wë piarpim ngön ngar weim wakaima. Ën ëlëp pöt pi omën itenak kat wia pöt pim lupmeri wa wiak kön wieima. ⁵² Pël ëën Yesu pi wë kaö sak pim ëwatte ompyaö ëa. Pël ëën Anuture omnarö piin itaangkën pangk ëa.

3

Son i yamëaup pim yaat ngës rëa (Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Son 1:19-28)

¹⁻² Son, Sekaraiaë ruup, pi yang omën wonrek wëën Anutuuk ya ngön mëëa. Akun pötak omën eporöak yang ngarangk eim wëën Anutuuk pël mëëa. Rom omp ak Taipirias Sisa pi Rom yang pör ngarangk ëäk wëën krismaki 15 ëäk won sa. Akun pötak Pontias Pailat pi Yutia yanger ngarangk ëëëa. Ën Erot pi Kalili yangera kaö sak wëën pim nangap Pilip pi Ituriaare Trekonaitas yangera kaö sak ngarangk ëa. Ën Laisenias pi Apilini yanger ngarangk ëëëa. Ën Anasre Kaiapas piarip kiri ar yauröa wotöök wëa. Akun pötak Anutuuk Sonön ya ngön mëëa. ³ Pël ëën pi i Yotanë we naöökaan naöök yesem Anutuuk omnaröa saunatë kangut ent ë moolapnaataan lup kaip tiin i momëëpënëak ök maima. ⁴ Pöta ngönte tektek ngön yaaup Aisaia puuk epël ngönëntak retëng ëa pöt Son pim naë kè oröa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëën kanö wotpil weseë.

Ngësak ompyaö panë weseë.

⁵ I kön pipotta yang rë ngep ëëë.

Pël ëäk rosir kotre kaö pipotta pout mëngkën iri rëëp.

Kan pek wia pipotta wotpil weseë.

Pël ëäk kamtaöök kël wia pipotta wa moolëak won weseë.

⁶ Pël ëën omën pourö Anutuuk utpetetakaan yaniö pöten itaampënaan.’”

⁷ Omën kësang Sonök i momëëpënëak pim naë sëën epël mëëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ya pöt naalniipan. ⁸ Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëer omnaröak arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. Arimtë

könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö koröp orööpnaat. ⁹ Anutuuk iner këra songöntak wia. Këra nement ulöp ompyaö nautön eëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.”

¹⁰ Pi pël maan pit piin pëel mëëa. “Elei, ten tol eën?” ¹¹ Pël maan puuk kangiir epël mëëa. “Omën namp pim ulpëen naar wiaan pöt omën wonöp namp mamp. Ën namp kaömpöt selap wiaan pöt tapël muntap nant mamp.”

¹² Takis yewa omën naröeta i mëëpënëak sa. Pël ëak pi ngön pöt maan kat wiak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten tol eën?” ¹³ Maan puuk epël mëëa. “Ar omnaröa naëaan takis önëak pöt ngarangköröa niia pil pëen ön. Arök arimëen kaut önganak.” ¹⁴ Pël maan nga omën naröeta kaalak pëel mëëa. “Ën ten tol eën?” Pël maan puuk epël mëëa. “Arta omnarö mööre kaar ëak sumat wë pël eënganak. Ar arimté ya yamëngkauta sumat pëen weë. Muntat önëak kent eëngan.”

¹⁵ Son pi pël maan omnarö pit ërëpërëp ëak pimëen kön selap ëak epël mëëa. “Epop Yaö Mëëaup Kristo tapöp koröp.” ¹⁶ Pël yaan pit pouröen epël ök mëëa. “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epopök pim ing korötepar wii nemowilnganëep. Ne i yaaptaring i yanimë. Puuk pöt ar Ngëëngk Pulö nimëen esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. ¹⁷ Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak unönre söksök pöt wa top ëak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

Erotök Son wii kaatak moulmëa

¹⁸ Son pi ngön pöt ök mëak wa korkor ngön munt nantre ngön ompyaut omnaröen ök mëëa. ¹⁹ Pël ëak yang ngarangk kaöap Erot pi utpet nant yaaupök pim nanëpë öngöpta wa ëp ëa pötaan ngön kosang mëëa. ²⁰ Pël ëa pöta rangk saun kaö panëët Son wii kaatak moulmëa.

Yesu i mëa

(Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11)

²¹ Son pi wii kaatak nemoulmëen wiaan omnarö i momëak Yesuta i momëa. Pël eën pi Anutuun kimang yemaan kutömwer këm nga eën ²² Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak Yesuu rangk irëa. Pël yaëen kutömweriaan ngön nent epël mëëa. “Ni nem Ruup. Ne niin ya kë sak kent pan yaalni.”

Yesuu ëere köröörö

(Matiu 1:1-17)

²³ Yesu pi pim krismaki 30 ëak won sëen pim yaat ngës rëa. Pël yaëen omnaröak piin kön wiin Yosepë ruup pël ëa.

Yosep pöp Ilai pim ruup.

²⁴ Ilai pöp Matat pim ruup.

Matat pöp Liwai pim ruup.

Liwai pöp Melkai pim ruup.

Melkai pöp Sanai pim ruup.

Sanai pöp Yosep pim ruup.

²⁵ Yosep pöp Matataias pim ruup.

Matataias pöp Emos pim ruup.

Emos pöp Neam pim ruup.

Neam pöp Eslai pim ruup.

Eslai pöp Nakai pim ruup.

²⁶ Nakai pöp Meat pim ruup.

Meat pöp Matataias pim ruup.

Matataias pöp Semen pim ruup.

Semen pöp Sosek pim ruup.

Sosek pöp Sota pim ruup.

²⁷ Sota pöp Soanan pim ruup.

Soanan pöp Resa pim ruup.

Resa pöp Serapapel pim ruup.

Serapapel pöp Sialtiel pim ruup.

Sialtiel pöp Neraï pim ruup.

²⁸ Neraï pöp Melkai pim ruup.

Melkai pöp Etaï pim ruup.

Etai pöp Kosam pim ruup.
 Kosam pöp Elmatam pim ruup.
 Elmatam pöp Er pim ruup.
²⁹ Er pöp Yosua pim ruup.
 Yosua pöp Eliesa pim ruup.
 Eliesa pöp Sorim pim ruup.
 Sorim pöp Matat pim ruup.
 Matat pöp Liwai pim ruup.
³⁰ Liwai pöp Simion pim ruup.
 Simion pöp Yuta pim ruup.
 Yuta pöp Yosep pim ruup.
 Yosep pöp Sonam pim ruup.
 Sonam pöp Elaiakim pim ruup.
³¹ Elaiakim pöp Melia pim ruup.
 Melia pöp Mena pim ruup.
 Mena pöp Matata pim ruup.
 Matata pöp Netan pim ruup.
 Netan pöp Tewit pim ruup.
³² Tewit pöp Sesi pim ruup.
 Sesi pöp Opet pim ruup.
 Opet pöp Poas pim ruup.
 Poas pöp Salmon pim ruup.
 Salmon pöp Nason pim ruup.
³³ Nason pöp Aminatap pim ruup.
 Aminatap pöp Atmin pim ruup.
 Atmin pöp Anai pim ruup.
 Anai pöp Ebron pim ruup.
 Ebron pöp Peres pim ruup.
 Peres pöp Yuta pim ruup.
³⁴ Yuta pöp Yakop pim ruup.
 Yakop pöp Aisak pim ruup.
 Aisak pöp Apram pim ruup.
 Apram pöp Tera pim ruup.
 Tera pöp Neo pim ruup.
³⁵ Neo pöp Serak pim ruup.
 Serak pöp Reu pim ruup.
 Reu pöp Pelek pim ruup.
 Pelek pöp Epe pim ruup.
 Epe pöp Sela pim ruup.
³⁶ Sela pöp Kenan pim ruup.
 Kenan pöp Apaksat pim ruup.
 Apaksat pöp Sem pim ruup.
 Sem pöp Noa pim ruup.
 Noa pöp Lamek pim ruup.
³⁷ Lamek pöp Metusala pim ruup.
 Metusala pöp Inok pim ruup.
 Inok pöp Saret pim ruup.
 Saret pöp Malalel pim ruup.
 Malalel pöp Kenan pim ruup.
³⁸ Kenan pöp Inos pim ruup.

Inos pöp Set pim ruup.
 Set pöp Atam pim ruup.
 Atam pöp Anutu pim ruup.

4

*Setenök Yesu morök elmëa
 (Matuu 4:1-11; Maak 1:12-13)*

¹ Yesu pi Ngëengk Pulöök pim lupmeri peö äak mësak Yotan imer sêp wesak yang omên wonrekë sa. ² Pël äak wë kët 40 äak won sêên Seten pim naë sê oröak morök elmëa. Akun pötak pi kaömp won pan ëa. Pël ëên akun pöt won sêên këên wel wia. ³ Pël yaëên Setenök epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sêên në.” ⁴ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönentak epël wia. ‘Kaömp pöt pëênök omnaröa wëwëet nanimpan.’” ⁵ Pël maan Seten pi Yesu mësak rosir naöök is moulmëak tapëtakëer yangerakë omên poutön pet elmëak ⁶ epël mëëa. “Yang epotë omên nantre nant pôtë weëre kosang nem naë wiaan namp ngarangk elmëepnaataan mempëak pöt mempaat. Pötaanök ni ngarangk ëëmëëtaan nimpëak yeë. ⁷ Pötaanök ni nem iri ilëak yaya neamë pöt omên epot pout nimëên sêpnaat.” ⁸ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönentak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëên elmëëm.’” ⁹ Pël maan Seten pi kaalak Yesu mësak Yerusalem kak sê ngönën tup kaöeta möröök moulmëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök eprekaan öngkrek sörok ola. ¹⁰ Pöta ngönte ngönentak epël wia. ‘Anutu pi pim enselöröen maan ni ngarangk elniipnaat.’ ¹¹ Ën ngönën nenteta epël wia. ‘Këlötök nim ingesi niwalpanëên pitök morötök akaak elniipnaat.’” ¹² Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp Anutuun kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.’”

13 Pël maan Seten pi morök ke nentere nent elmë pet irak akun nentakëen wesak sa.

Yesu pi Kalili yangerak pim yaat ngës rëa

(Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15)

14 Yesu pi Pulöök weëre kosang kaamök elmëen Kalili yangerakël kaalak sa. Pël ëen pim ëa pöta ngönte yang pörek sa pet ira. 15 Pël ëen ngönën tupötë ngönën ök yemaan omën pourö pim yapinte ngar wa.

Nasaret omnarö Yesu kaseng mena

(Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6)

16 Yesu pi Nasaret kak pim kotuuk wakaimaurekë sa. Pël ëak pim yaal kë yesa akun ngëengktak ngönën tuptak së ngönënte sangk kelëpënëak wal ëa. 17 Pël ëen nampök Aisaia pim ngönën pepewer mangkën wilak epël retëng ëaö pöt koira.

18 “Aköpë Pulö neering wë.

Pim ngön ompyaut omën omnant wonöröen ök mamëak yenëa.

Pi ngön epël ök mamëak wes nemëen waisaut. ‘Ar wii kaatak wëaurö, nook wil niulëen kan sënëet.

Ën ar it ngaap wëaurö, nook ompyaö niwasën nga sënëet.’

Pi këlangön kat wieim wëaurö pitëm këlangön yemengkauröa naëaan wil moulmëen sëpënëak wes nemëaut.

19 Pi Aköpë omnarö utpetetakaan moöpëna akunet temanöm yes pötenta ök mamëak wes nemëaut.”

20 Yesu pi ngön lup pöt sangk kelak pepewer kaalak koö möak ya omnamp menak wel aisëa. Pël ëen omën ngönën tup pötak wëa pörö pourö piin it kos elmëëa. 21 Pël ëen ngës rëak epël ök mëëa.

“Ngönën lup sangk kelën kat yawi pipët peene kë yaarö.” 22 Pël maan pit piin kön wiin isën kön selap ëak

pim këmtakaan ngön ompyaut oröa pöten yaan sak neneren epël mëëa. “E, tiar piin ëwat wëep. Pi Yosepë ruuppe.” 23 Pël maan Yesuuk kangliir epël mëëa.

“Tiar akun poutë, ‘Rotap nimtë yaumantë won wasum,’ pël yaaurö. Pöta ök arök neen, ‘Pi yaap ma kaar ya,’ pöt itaampunëak waswas ngön pöt an koröp. Pël neak arök kaalak, ‘Nim Kapanëam kak ya mëngkën kat wian pöt nimtë wëaö eprekta pël namëngkan ma?’ pël an koröp.” 24 Pël mëak epël mëëa.

“Ne yaap niamaan. Tektek ngön yaaö nampök ngönte aan pimtë ka songöntakörö kat nawiin yaaurö.

25 Ne yaap niamaan kat wieë. Arim köröörö tektek ngön yaaup Elia pim ngönten kat nawiin ëen Anutuuk maan kopi nepelën wiaan krismaki 3 ngoon 6 ëak won sëen kaömp ngöntök kësang pan yang poutë wiakaima. Akun pötak öng kapir kësang Israel yangerak wë kaömp ngöntök wakaima. 26 Pël yaëen Anutuuk Elia pitëm naë wes namëen, Saiton yangerak Sarepat kak öng kapir kopët namp wëa pöpë ngësël wes momëen sa. 27 Pöta ök, tektek ngön yaaup llaisaë wakaima akunetak Israel omnaröa naë omën selap kësë ëak wakaima. Omën pörö pitëm naëaan namp ompyaö nemowasën won. Neaman Siria yangerakaanëp pi kopëtapökëer ompyaö mowesa.”

28 Pël maan omën ngönën tupta kakaati wëaurö pit ngön pöt kat wiak ya sangën pan ëa. 29 Pël ëen wal ëak Yesu moröak kaöökë wilëngkëël sa. Pitëm ka pö tomönta rangk wieëa. Pötaanök pit pi wak parëaöök moolapënëak sa. 30 Pël ëen Yesu pi pitëm teköök ilëak kö sak sa.

Yesuuk urmer namp waö ë momëa

(Maak 1:21-28)

31 Yesu pi Kalili yangerak ka naöökë yapinte Kapanëam pörek

së kët kë yesa akun ngëengktak omnaröen ngönën ök mëëa. ³² Pël èën pit kat wiin pi pepapök öngpököt wa kotiak yemaan kat wiak yaan sa. ³³ Pël èën ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö namp puuk Yesuun ngön ëak epël mëëa. ³⁴ “Elei, Yesu Nasaretanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin ewat wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëengkep.” ³⁵ Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëëa. “Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowesak oröak së.” Pël maan urmer pöp utpet nemowasën, om oröak sëpënëak pi kutpat ë omnaröa teköök moolëak oröak sa. ³⁶ Pël èën pit yaan panë sak neneren epël mëëa. “Elei, ngön epët tol nent? Pi weëre kosangring urmeraröen ngön maan kat wiak oröak kas yesëp.” ³⁷ Pël mëak pit pöta ngönte aö sëen yang pörek ka wieëa pötë sa pet ira.

Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa

(Matiu 8:14-15; Maak 1:29-31)

³⁸ Yesu pi ngönën tuptakaan oröak Saimonë kaata kakaati sa. Pël ëak itaangkën Saimonë öng lëlamöp yauman koröp es nga kaö nent yeem wieëa. Pël yaëen pit puuk kaamök elmëëpënëak mëëa. ³⁹ Pël èën Yesu pi öng yauman wieëaupë naë së taueë yaumanten nga mëëa. Pël èën öngöp pi tapëtakëer koröp es nga pöt won sëen wal ëak kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën selap ompyaö mowesa

(Matiu 8:16-17; Maak 1:32-34)

⁴⁰ Kët yeilaan omnarö pitëm kar yauman ke nentere nent yaaurö mësak pim naë sëen pim moresiar pitëm rangk mowiak yaumanöt ompyaö mowesa. ⁴¹ Pël yaëen urmerarö pit omën naröakaan oröak yesem ngön ëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup.” Pöt pit pi

Kristo, Yaö Mëëaup, pöten ewat wëa. Pötaanök pim songönten ök mapanëak nga mëëa.

Yesu pi ka nantë ya mëmpö sa (Maak 1:35-39)

⁴² Ëlpam walën Yesu pi kaöökaan oröak yang lup omën won nentak së wëen omnarö pit ap wasö së koirak pi sëpanëak mëëa. ⁴³ Pël èën Yesu pi epël mëëa. “Ne Anutuu omnarö wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök niamëak wes nemëaup. Pötaanök omën ka muntatëeröenta ök maö sum.” ⁴⁴ Pël mëak Yuta omnaröa ngönën tup wieëa pötë ngönën ök maima.

5

Yesuuk maan Pita i kaö imënörö kësang pan wa

(Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20)

¹ Akun nentak Yesu pi Kene-saret i kaöökë pisöök wëen omën kësang pan pit Anutuu ngönte kat wiipënëak së wa rongan ëak pi kör mokoëa. ² Pël èën i pisöök pörek wang kot naöörar wieëa. Pepaar pöt wi ulmëak së iiröt iireim wëa. ³ Pël èën Yesu pi Saimon pimöökë ngaarëk isak Saimonön kot nent mök ë i kaöökël mëëpënëak mëak pöök wel aisëak wë omnaröen ngönën ök mëëa.

⁴ Pël ë pet irak Saimonön wangaö kaalak i kaöökël mök ë mëak iiröt olëak i kaö imën narö waulöpënëak mëëa. ⁵ Pël maan Saimonök kangiiir epël mëëa. “Kaöap, ten röök epöök weë ngentiak pël ëeim imën namp naön ëautep nim ngöntak kaalak olamaan.” ⁶ Pël mëak pit iiröt olaan imën kësang pan ilëak peö èën iiröt ilëpënëak ëa. ⁷ Pël èën pit pitëm karurö wang muntaöök wëauröen kaamök elmëëpënëak moresring waiseë elmëen së kaamök ëak wangaöörarë wiin könöm menak i kaöök ilapënëak ëa. ⁸ Pël èën Saimon Pita pi pöten itenak Yesuu ingrak tok oriak epël mëëa. “O Aköp, ne utpetapök sëp newesak

së.”⁹ Pöt piire omèn pörek wëa pörö pit imèn kësang pan wa pöten yaan sak pël mëëa.¹⁰ Pël maan Sepeti pim ruuar Semsre Son, Saimon pim karaar, piaripta tapël yaan sa. Pël ëën Yesuuk Saimonön epël mëëa. “Ni kas ëëngan. Ënëmak nim i kaö imënörö yewan pi tapël omnaröeta ömëët.”¹¹ Pël maan pit wangaöörar weruak së i pisöök më ulmëak pitëm omnant pout sasa sêp mowesak Yesuu ënëm elmëa.

Yesuuk omèn kësë ëa namp ompyaö mowesa

(Matiu 8:1-4; Maak 1:40-45)

¹² Yesu pi kak nerek së wëën omèn namp pim koröp pou kësë ëaup Yesuun itenak pim naë së tok oriak ë koset yangerak elak wë epël mëak kimang mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.”¹³ Maan Yesuuk moresiar pim rangk mowiak, “Pël ëëmëak yeërek, ompyaö së,” pël maan tapëtakëër pim kësëat won sa.¹⁴ Pël ëën Yesuuk ngön kosang mëak epël mëëa. “Epël yaalni epëta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sêpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.”¹⁵ Pël maan Yesu pim elmëa pöta ngönte ka poutë kat wi pet irak omèn kësang pan pim ngön kat wiire yaumanöt won wasö pël ëëpënëak pim naë së öröa.¹⁶ Pël yaëën pi yang omèn wonrekël së Anutuun kimang mëëa.

Yesuuk omèn kosat kël wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12)

¹⁷ Kët nentak Yesu pi omnaröen ngönën ök maim wëën ka poutë Kalili yangerakaanre Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaan omèn ngön kosangötë ngarangk naröere Parisi ngönën omèn narö pitta pörek wel aisëak wëën Aköpë

weëre kosangöök Yesu kaamök elmëën yauman omnarö ompyaö mowesa.¹⁸ Pël yaëën omèn narö omèn kosat kël wa namp urweri wiak wak naë së kakaati ilëak Yesuu naë mowiipënëak itaangkën omèn kësang pan peö ëak wëa.¹⁹ Pël ëën pit yaumanëp wak kakaati sêpënëak omnaröaan kan pomp ëak kamöröökë ngaarëk is kamörö kan wesak omèn pöp urtaring wes mëën yangerak omnaröa tekrak Yesuu naë ngemëa.²⁰ Pël ëën Yesu pi pitëm kön wi kosang yewesautön itenak epël mëëa. “Ngöntöp, ne yok nim saunaté kangut ent ë yanuulak.”²¹ Pël yemaan omèn ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnarö neneren epël mëëa. “Omèn epop pim oröptak Anutu wa iri yemowas? Omèn nampök yok pangk omèn muntapë saunaté kangut ent ë nemoollangan. Ya pöt Anutu pimtëetep.”²² Pël yaan Yesu pi pitëm lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön pil yawi?”²³ Nem omnampön, ‘Nim saunaté kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëën nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën nem ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët.²⁴ Pötaanök ar ne kaar omèn wonöp Omèn Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunaté kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënëën epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ë korumönte wak nim kaatakë së.”²⁵ Pël maan tapëtakëër pitëm itöök wal ë pim korumönte wak pim kaatakë yesem Anutuun yaya mëëa.²⁶ Pël ëën omèn pourö itenak yaan panë sak Anutuun ping wesak epël mëëa. “Peene ten omèn it ngölöp nenten ityaangk.”

Yesuuk Liwaiën yas mëä
(*Matiu 9:9-13; Maak 2:13-17*)

²⁷ Yesu pi kaatakaan oröak yesem takis yewa omën namp yapinte Liwai pöp pim takis yewa kaatak wëen itenak epël mëä. “Ni nem ënëm elnë.” ²⁸ Pël maan Liwai pi wal ëak pim omnant pout sëp wesak Yesuu ënëm sa.

²⁹ Liwai pi Yesuun sis nëmpënëak kaömp ar ëak takis yewa pim kar naröere omën munt naröen maan pim kaatak së piaripring kaömp na. ³⁰ Pël ëen Parisi omnaröere pitëm ewat omnarö pit Yesuu ruuröen epël ök mëä. “Ar tol ëënak omën takis yewauröere saun omnaröaring iire kaömp ngawi yen?” ³¹ Pël maan Yesu kangiir epël mëä. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringörökëër rotaaröa ngësë sa yaë. ³² Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas porö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, ne omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas porö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Ngës olëak wëauta ngönte
(*Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22*)

³³ Yesuuk pël maan pit kangiir epël mëä. “Sonë ruurö pit Anutuun yak kaömp ngës olëak wë kët poutë Anutuun kimang më yaë. Ën Parisi tenim ruuröeta tapël ë yaë. Ën nim ruurö pöt kaömp nëere i në pël ëeim.” ³⁴ Maan Yesuuk pitëm pim karuröaan kaaö ngön mëä pöten kat wiak kangiir epël mëä. “Ar yok pangk omën namp öng öpënëak yeem pim karuaröaring wëen pöt karuröen, ‘Kaömp ngës olëak weë,’ pël maan pit kat wiipën ma? Won pan. ³⁵ Peene wë omën öng öpna pöp pim karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëen ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëen akun pötakökëër pim karurö yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.” Pöl pit ne kama

neöpna pötakökëër nëm ruurö neen yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.

³⁶ Yesu pi watepang ngön pil mëak kaalak munt nent epël mëä. “Omën namp pim ulpëen ngolöpöpökaan lup nent ilak ngaanëpök wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt ulpëen ngolöpöp utpet wasën ngolöpöp köpöpring ngöntre kar naën ëëpnaat. ³⁷ Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpët kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël ëen pol koröpwerta utpet ëëpnaat. ³⁸ Pötaanök wain i ngolöpët kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat. ³⁹ Omën namp wain i ngaante yenaupök ngolöpta songönte köpël ëak nanën ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ngaante ewat wë pöt pëen kent ëak nëmpnaat.” Yesuu pël mëä pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök ya.

6

Kë yesa akun ngëëngkta ngönte
(*Matiu 12:1-8; Maak 2:23-28*)

¹ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais ya neweri lup sa. Pël ëak ruurö pit ulöp narö töak söngsöng ëak na. ² Pël yaëen Parisi naröak pitën epël mëä. “Kë yesa akun ngëëngktak arim ya yamëngk pipotön pepanöm wia. Tol ëënak yeë?” ³ Maan Yesuuk kangiir epël mëä. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ⁴ Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaaurökëër nëmpnaan omën pasurö nëmpanëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?” ⁵ Pël mëak

epël mēēa. “Omēn Kēēp ne kē yesa akun ngēēngk pōta pepap.”

Kē yesa akun ngēēngk nentak Yesuuk omēn namp ompyaō mowesa

(Matiu 12:9-14; Maak 3:1-6)

⁶ Kē yesa akun ngēēngk nentak Yesu pi kaalak ngōnēn tupta kakaati sē omnarōen ngōnēn ök yamēem pōrek omēn namp pim mor yaapkēēs kēl waup wēen itena. ⁷ Pēl ēēn ngōn kosangōtē ngarangkörōere Parisi ngōnēn omnarōak Yesuuk akun ngēēngktak ompyaō wasēn pōt ngōn yaatak ulmēēpēnēak ngai yeem wēa. ⁸ Pēl ēēn pimtōk pitēm lupōtē itenak omēn mores kēl wa pōpōn epël mēēa. “Ni wal ēak wais omnarōa itēkēēl tau.” Pēl maan omēn pōp wal ēak sē pōrek taua. ⁹ Pēl ēēn Yesuuk epël mēēa. “Ne arēn pēlpēl niamaan. Tiar yok pangk kē yesa akun ngēēngktak omnarō ompyaō elmēēpen ma utpet elmēēpen? Yau-man omnarō ompyaō mowasēpen ma mēmpen?” ¹⁰ Pēl mēak pitēm nga it nalnal elmē pet irak omēn pōpōn epël mēēa. “Nim mores el mē.” Maan omnamp pi pēl ēēn mores kosang sa. ¹¹ Pēl ēēn pit ya kēlangōn utpet ēēn pitēmēt wa top ēak nenerēn epël mēēa. “Tiar Yesu epop tol elmēēpen?” pēl mēēa.

Yesuuk pim ngōn yaaō omēn 12 pōrō il ulmēa

(Matiu 10:1-4; Maak 3:13-19)

¹² Akun pōtak Yesu pi Anutuun ök mapēnēak rosir naōōkēl sa. Pēl ēak rōōk pōtak ök maim wēen ēwa tēa. ¹³ Pēl ēēn ēlpam walēn pim ruurōen yas maan sēēn pi pitēm naēaan omēn 12 ēak il moulmēak pitēm yapinten pim ngōnte yaaō omnarō pēl mēēa. ¹⁴ Nampē yapinte Saimon pōpōn Yesuuk yapinte Pita pēl mēēa. Ēn namp Entru pōp Saimon pim nangap. Ēn narōa yapinōt Semsre Son, Patolomiuure

¹⁵ Matiū, Tomasre Sems Alpiasē ru-upre Saimon Selot pēl yamēēa pōp, ¹⁶ Yutas Sems pim ruupre Yutas muntap Keriot kakaanēp, ēnēmak Yesuun kup mowii-pnaap.

Omēn selap pan wēēn Yesuuk ya mēna
(Matiu 4:23-25)

¹⁷ Yesu pitring rosiraōōkaan ēētōōk sē orōak pim ruurō selap pan pitring tauaan omēn selap Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaanre i kaō ēōōk Tajaare Saiton ka pōteparēaan narō pit pourō wa top ēa. ¹⁸ Omēn pōrō pit Yesuuk ngōnēn ök maan kat wiire pitēm yaumanōt won wasō pēl ēēpēnēak sa. Pēl ēēn Yesuuk omēn urmerarō pitēk wēaurōeta ompyaō mowesa. ¹⁹ Pēl ēēn omēn pourō pit itaangkēn weēre kosangō pim naēaan sēēn ompyaō sēpēn seēa pōt itenak pitta ompyaō sēpēnēak kent ēēn piik mōrring ngēēn elmēēpēnēak ök ēa.

Ērēpsawiarīng wēautere yakōm ē sak wēauta ngōnte

(Matiu 5:1-12)

²⁰ Yesu pi pim ruurōen iteneē epël mēēa. “Omnant wonōrō ar Anutuuk wa ngaōōk yanimē. Pōtaanōk ērēpērēp ēēnēēt.

²¹ “Omēn peene kēēn ēeim wēaurō ar ēnēmak kep ēēnēēt. Pōtaan ērēpērēp ēēnēēt.

“Omēn peene ingre kēlēl aim wēaurō ar ēnēmak sōm anēēt. Pōtaan ērēpērēp ēēnēēt.

²² “Ēnēmak omnarō pit arēn Omēn Kēēp nemorō pēl niak nga elniak kasēng nimampnaat. Pēl ēak ngōn utpet niak arim yapinōt utpet pan wesak niapnaat. Pēl ēēn ar pōten ērēpērēp ēēnēēt. ²³ Ngaan pitēm ēarō tektek ngōn yaaurōen pil elmēaurō. Pōtaanōk pit ar pēl yaalniin pōt, ‘Ēnēmak kutōmweriaan kangut kēsang ōnaat,’ pēl weseē ya kē sak ērēpērēpring tan urōn.

²⁴ “Ēn monere urōmarīngōrō ar omnant weimaurō, yakōmpe.

Ar kutömweri kaalak munt nant naöngan.

²⁵ “Kaömp nak kepring wakaimaurö, yakömpe. Ar këen eim önëët.

“Söm aim wakaimaurö, yakömpe. Ar ingre ya ilak aim önëët.

²⁶ “Omën peene omnaröak arim yapinöt ping wesak yaaurö, yakömpe. Ngaan arim ëaröak tektek ngön kaarkaar yaauröen tapël elmëa.”

Kööre tokörö lup sant yaalmëauta ngönte

(Matü 5:38-48)

²⁷ “Nem ngönte kat yawiaurö arën ök niamaan. Arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëen. Utpet yaalniaurö ompyaö elmëen.

²⁸ Omën ar utpet niwasëpënëak ngön yaaurö Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang man. Ën arimëen ökre was yaalniauröaan Anutuun kimang man. ²⁹ Omën nampök kerëm nentak yanimöön pöt nenteta nimööpnaan mowasum. Ulpëen rangkëp yeön pöt iriipön nga elmëenganok. ³⁰ Namp niin omën nantön kimang niaan mamp. Nampök niikaan wa ëp ëen kaalak nimpënëak ke urak manganok. ³¹ Ar omnaröak omnant elniipënëak kent kön yawi pipël arökta pitëmëen elmëen.

³² “Arim kar lup sant yaalniaurö kangiir lup sant elmëënë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta lup sant tapël elmë yaë.

³³ Ën omën ompyaö yaalniaurö kangiir ompyaö elmëënë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta ompyaö tapël elmë yaë. ³⁴ Ën ar omnarö kangut nimpënaak pël wesak omnant mampunë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta omnarö kangiir tapël mampënaak pël wesak omnant men yaë. ³⁵ Ar pöt, arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëak ompyaö elmëen. Ar omnarö omën

kangutëen kön wiak mengkanok. Pël ëënë pötak kangut kaö pan wak Anutu Ngaarëkëpë ru sënëët. Pöt pi omën pimëen yowe nemaan yaaöre utpet yaalmëa pöröaan kësangën yaaup. Ar Anutuu ru sënë pötaan pim ök tapël omnarö elmëen. ³⁶ Arim pepapök yaköm yaalni tapël arta yaköm elmëen.”

Ngön ë pet yairauröa yaë pöta ngönte

(Matü 7:1-5)

³⁷ “Ar omnarö kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl ëenganok. Pël ëënë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl naalniipan. Ar omnarö ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm mangkanok. Pël ëënë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm naningkën ëëpnaat. Ar omnaröa saunaté kangut kërë moolan. Pël ëënë pöt Anutuuk arimotë kangut kërë nuulapnaat. ³⁸ Ar omnarö kësangën yaalmëen Anutuuk ar tapël elniipnaat. Pöt arim ëënë pöt il wesak kësang panë wesak wa top elniipnaat. Pöta ök omnaröen elmëënë pöt Anutuukta ar elniipnaat.”

³⁹ Pël mëak Yesu pi yal menak watepang ngön nent epël mëëa. “Omën it il tëa naar piarip yok pangk nampnamp mësak sëpën ma? Won, pël naëpan. Piarip pouwaar kanö wiaan saarëak së parë orööpnaat. ⁴⁰ Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Pi omnant ëwat sa pet irak pim pepapë ök sëpnaat. ⁴¹ Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? ⁴² Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ngöntöp, ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.”

*Këraatë songönte**(Matiu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ “Këra ompyaumentëk ulöp utpetarö nautpan. Ën këra utpetementëk ulöp ompyaurö nautpan. ⁴⁴ Këraamenti songönte ulöpörök war yewas. Wëleri ëër nautpan. Ën rakësäöök kasu nautpan. ⁴⁵ Omën ompyaup pi pim lupmeri kön ompyaut wieëa. Pötaanök omnant ompyaö yaë. Ën omën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieëa. Pötaanök pi utpetat yaë. Omën namp ke nentere nent pim lupmeri peö ëak wë pöt këmtak war yewas.”

*Ka ök yarëauta songön nentepar wia**(Matiu 7:24-27)*

⁴⁶ “Oröp ëën, ‘Tenim Aköp,’ pël yeneemak nem ngönte kat nawiin ëeim? ⁴⁷ Omën nem naë wais ngönte kat wiak nem këm ngön ngar öpna pipopön omën eptak ök ëën ar ëwat sënëën. ⁴⁸ Omën pipop pi omën ka weit ök rëaupë ököp. Omën pöp pi pim kaat ök rëëpënëak wap waliit ilak pongön tëak wes mëën ngemaan yang menak taintaë wesa. Pël ëën kopi akunaöök i nga urak tööl noolaan ëa. Pöt omën pöp pi taintaë pan wesak ök rëa. Pötaanök kosang ëa. ⁴⁹ Ën omën nem ngönte kat wiak ngar naön ëëpna pipopön omën kaat mangki-mangki ök rëa pöpëël ök ëëmaan. Omën pöp pi ka wapöt taë newasën ëa. Pötaanök kopi akunaöök i nga urak tööl olaan yangerak ngentiak utpet pan ëa.”

7

Yesuuk Rom nga omnaröa wotöököpë inëënëp ompyaö mowesa
(Matiu 8:5-13)

¹ Yesu pi ngön pöt omnaröen ök më pet irak Kapaneam kak së oröa. ² Pörek Rom nga omnaröa wotöök nampë inëën namp yauman kaö pan yeem wel wiipënëak ëa. Wotöököp piin kent yaaup. ³ Pël

ëën wotöököp pi Yesu pim yaauten kat wiak Yuta kaö narö pi koirak waisën pim inëën ruup ompyaö mowasëpënëak wes momëa. ⁴ Pël ëën pit Yesuu naë së orök kosang wesak epël mëëa. “Omën pöp ompyaö yaaup. Pötaanök ni kaamök elmë. ⁵ Pi tiar Yuta omnarö lup sant elniak tiarim ngönën tupët ök rëaup.” ⁶ Pël maan Yesu pitring së kaata temanöm yesën nga wotöököp pim kar narö epël ök mapënëak wes mëën sa. “Aköp mosëp. Ne ompyaup talte ni nem kaatak waisum? ⁷ Ne nemtëën kön wiin pangk naën ëën nim ngësël waisumataan pomp yeë. Pötaanök ni om pirek wë këm pëentak aan nem inëën ruup ompyaö sëp. ⁸ Ne omën isauröa ikanöök inëën yaaup. Ën nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, ‘Së,’ maan sëpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisëpnaat, ën nampön, ‘Pël ë,’ maan pël ëëpnaat. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëën ruup yok pangk ompyaö sëpnaat.” ⁹ Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak kaip ti omën pim ënëm yesa pöröen epël mëëa. “Ne ök niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epël nent nokoirën ë yeë.” ¹⁰ Pël maan nga wotöököpë karurö pit kaalak kaatak së itaangkën inëën ruup ompyaö sak wëa.

Yesuuk yokot namp weletakaan wal ë moulmëa

¹¹ Wë akun nentak Yesu pi ka nenta yapinte Nain pörekë yesën pim ruuröaring omën kësang pan piiring sa. ¹² Pël ëën kak temanöm yesën öng kapir namp pim yokot kopëtap wëa pël ëëëaup wel wiin yang kel weerëpënëak omën pourö wak kakaan kan kourak koira. ¹³ Pël ëak Yesu pi öng pöpön itenak yaköm ëën epël mëëa. “Ing angan.” ¹⁴ Pël mëak naë së umkekët mor wëën wak sa pörö leng ëak

tauaan epël mëëa. “Yokot epop, ni wal ëëmëak yeniak.” ¹⁵ Pël ök maan welap wal ëak ngön ëa. Pël ëën Yesuuk pim ëlëpring öpënëak mëëa. ¹⁶ Pël ëën omnarö pöten itenak kas ëën Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Tektek ngön yaaö kaö namp peene tiarim tekarak yaarö.” Pël yemaan naröak epël mëëa. “Anutu pim omnarö kaamök elniipënëak yewais.” ¹⁷ Pël ëën Yesu pim ëa pöta ngönte Yutia yang pour pangk ëën yang naë wiëëa pötë sa.

Sonök Yesuu ngësë ru naar wes mëa

(Matiu 11:2-19)

¹⁸ Sonë ruurö pit Sonön Yesuu ëa pöta ngönte ök mëëa. ¹⁹ Pël maan Son pi ru naar ngön maan sëën Aköpön epël pëlpël mapënëak wes mëa. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?” ²⁰ Pël mëak wes mëën omën pöaar Yesuu naë së oröak epël mëëa. “Son i yamëaup puuk niin epël pëël nianëak wes yanimë. ‘Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?’ ”

²¹ Akun pötak Yesu pi omën yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowasöore omën urmer-aröaring wëaurö urmerarö waö ë momëere omën it il tëaurö it nganga mowasö pël ëeim wëa. ²² Pël ëën omën pöaar së ök maan Yesuuk kanguur epël mëëa. “Arip së Sonön omnant arpm itaampöore kat wi yeë epotön ök man. It ngaapörö it nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö së, katun yaaurö kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. ²³ Omën namp nemëën yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

²⁴ Pël maan omën Sonë wes mëa pöaar yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte epël mëëa. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö

naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. ²⁵ Ma omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mëa pörö omnant kësangring omën omp aköröa ka ompyautë wë. Son pi ulpëen ke nalörö namëënenëp. ²⁶ Ma ar omën ke tolëëlëpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Pi tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngkaut il yemowas. ²⁷ Omën pöpëenök ngönëntak epël retëng ëa.

‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëën nimëën wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

²⁸ Ne ök niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas.” ²⁹ Omën yaapöröere takis yewaurö pit makre ku mëak epël mëëa. “Mak, Anutu pi ompyaö yaaup.” Pöt Sonök wet rëak pit i momëa. Pötaanök pël mëëa. ³⁰ Ën Parisi ngönën omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Sonök i momëëpnaaten kaaö yeem Anutuu kan ompyaö pet yaalmë pö kasëng mena.

³¹ Pit pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar talöröa ökörö? ³² Ar rungaaröa ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem neneren epël yema.

‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

³³ Ar tapël yaaurö. Son i yamëaup pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar

piin, 'Pi urmerapring wë,' pël aiman. ³⁴ Ën peene Omën Këep ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. 'Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,' pël aim. ³⁵ Pël äaap Anutu pim ewat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön."

Öng utpet nampök Yesuu ingesiarë i köp nga kamp nent lë momëa

³⁶ Parisi ngönën omën nampök Yesu piiring kaömp nempëneäk yas maan pim kaata kakaati së kaömp yenem wëa. ³⁷ Pël ëen kak pörek öng utpet namp Yesu Parisi omnampë kaatak kaömp yenem wë pöt kat wiak i köp nga kamp nent kep ompyautaring wak sa. ³⁸ Pël ëak Yesuu kasngaël së pim ingrak taueë ing ëa. Pël ëen ing lelapöt pim ingesiarë ngentiin pim kepön ëptak kol mowesak ingesiar tot nak i köp nga kamp pöt lë momëa. ³⁹ Pël yaëen Parisi omën Yesuun yas mëea pöp itenak kön epël wia. "Pi tektek ngön yaaö namp ëanëen öng epopë songönten ewat ëan tapön. Öng epop saun öngöp." ⁴⁰ Pël kön yawiin Yesu pim kön pöt itenak epël mëea. "Saimon, ne ngön nent ök niamaan kat wi." Maan Saimonök epël mëea. "Rë yanuulaup, ök a." ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëea. "Omën naar piarpim sum kangit wiaapnaat. Namp 500 kina, namp 50 kina. ⁴² Piarip sum pöt kangiir mampënaat pangk naën ëa. Pël ëen mon pepap piarpim kangiir mampëna pöt sëp mowesa. Ni kön wiin omën pöaarëkaan talëpök mon pepapön lup sant elmëepën?" ⁴³ Pëel maan Saimonök epël mëea. "Ne omën sum kangit selap sëp mowesa pöpön kön yawi." Pël maan Yesuuk epël mëea. "Ni pangk yaan." ⁴⁴ Pël mëak kaip ti öngöpön itneë Saimonön epël

mëea. "Ni öng epopön itenaa ma? Ne nim kaatak waisën ni ingesiar iirömaan iit nenangkën. Pël ëen öng epop pim ing lelaptak nem ingesiar i neirak kepön ëptak kol yewas. ⁴⁵ Ne waisën ni sant elnëak tot nenenën ëaup. Pël ëen öng epopök nem ingesiar tot yen. ⁴⁶ Ni nem kepön ëptak iit wa nenemëen yaëen öng epopök ingesiarë i köp nga kampët wa yenemë. ⁴⁷ Pötaanök öng epopë lup sant kësang yaalnë pöta songönte ök niamaan. Pim utpetat kësang pan pötë kangut kërë moolëaut. Namp pi nook pim saun kotta kangit kërë moolëma pöt pim lup santeta kot tapël elnëepnaat." ⁴⁸ Pël mëak Yesu pi öngöpön epël mëea. "Nim saunatë kangut kërë niolëaut." ⁴⁹ Pël yemaan omën piiring kaömp neim wëaurö pit kön epël wesa. "Saunatë kangut yakërë epop pi omën ke tolëälëp?" ⁵⁰ Pël ëen Yesuuk öngöpön epël mëea. "Nimtë neen kön wi kosang yewesautak utpetetakaan yaniö. Pötaanök ya kè sak së öm."

8

Öng narö Yesuu ënëm sa

¹ Akun kot nent won sëen rangkël Yesu pi ka kotre kaö poutë ngön ompyaut ök mëak Anutuuk wa ngaöök nimëepna pöta ngönte ök maö yesën pim ru 12 pöröeta piiring sa. ² Pël yaëen öng narö Yesuu ngaanëer urmerarö pitëkaan waö ë mëere yauman ompyaö mowasö ëa pörö pitta Yesuring sa. Namp Maria Matala kakaanëp urmerarö 7 ëak waö ë momëa pöp. ³ Namp Soana ngarangk namp Susa Erotë kaatak wëaup pim öngöp. Ën namp Susana piporöere öng munt narö pit Yesuring yesem Yesure ruurö sumre omnant kaamök elmë sa.

Omnant öpöt yaak yoolëauta ngönte

(Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9)

4 Ka poutëaan omën selap pan sê wa top èen Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa. 5 “Omën nampök pim yaak omnant öpöt olëa. Pël èen nant kamtaöök ngentiin omnaröak kan sê waisö yeeming mësak pötöp rep olaan intöröak wa na. 6 Èn nant këlöökë ngaarëk ngentia. Pël èaut oröak yang kolapët won èen umön rëa. 7 Èn nant nönötë öngpök olëa. Pël èen nönöt oröak ngep èen sësë ëa. 8 Èn nantökëer yang kolaptak olëa. Pël èen pötökëer aprak kè kësang pan, kengk nemorëët 100, nemorëët 100 pël uta.” Yesu pi pël mëak ngön ëak epël mëëa. “Katrिंगëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pim watepang mëëauta songönte

(Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12)

9 Pël maan ruuröak Yesu pim watepang ngön pöta songönten pël mëëa. 10 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëer pet yaalni. Èn omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunatë kangut kërë olapan itöök itaampënaatak këëten yok pangk itnaampan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawiipan.”

Omnant öpötëen watepang ngön ëa pöta songönte

(Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20)

11 “Watepang ngön niak pöta këët epët. Anutu pim ngöntak omnant öpöt yoolak pötë ök yaë. 12 Omnant öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiak Anutuun kön wi kosang wasën utpetetakaan moöpanëak Setenök pitëm lupötëaan wa yemoola. 13 Èn öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. Pitëm lupötë

misën il natëen. Pötaanök akun kōn nent kön wi kosang wesak wëen morököt oröön wil këlök ëëpnaat. 14 Èn öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen ngönën këët mos ëëpnaat. 15 Èn öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak lupöt ompyaö wesak wak wëen pitëm wëwëatë kè ompyaut koirëpnaarö.”

Esuwes mangiak ëlëëp yawiauta ngönte

(Maak 4:21-25)

16 “Omnarö esuwes mangiak kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël naengan. Ngaarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat. 17 Omën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Èn ngep èen wia wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ènemak wëlël èen omnarö itaampnaat. 18 Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Omën namp Anutuuk ngön ompyaö lup nant mangkën ompyaö wesak öpna pöp muntat kësang wesak mampnaat. Èn namp naön wë wak wë wes öpna pöt wa ëp ëëpnaat.”

Yesure ëlre nang pitëm ngönte

(Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35)

19 Akun nentak Yesuu ëlre nang pit Yesuun itaampëneak sa. Pël èen omnarö kësang pan peö èen pit om pëlëer wëa. 20 Pël èen omën nampök epël mëëa. “Nim ëlre nang niin itaampëneak wais tomök wë.” 21 Maan kangiir epël mëëa. “Omën Anutuu ngönöt kat wiak ënëm yaë piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

Yesuuk kent kaöaöön nga maan leng ëa

(Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)

²² Kèt nentak Yesure pim ruurō pit wang naōōk ilēak pitēn epēl mēēa. “Tiar i kaō olēak ēngk komuntakēl sēpa.” Pēl mēak sa. ²³ Yesem Yesu pi itkaan ēēn ka ura. Pēl ēēn kent nempel möön i kaō maat wangaōōk ilaan utpet ēak i kaōōk ilapēnēak ēa. ²⁴ Pēl ēēn pit Yesuu naē sē it moilak epēl mēēa. “Rē yanuulaup, tiar kō sēpenēak yeē.” Pēl maan pi wal ēak kentōōre kaō maatōn nga maan kentō leng ēēn kaō maat wiap sa. ²⁵ Pēl ēēn pitēn epēl mēēa. “Ar orōpmorēēn neen kōn wi kosang nenewasēn yeē?” Pēl maan pit yaan sak kas ēak neneren epēl mēēa. “Omēn epop tal namp apen? Puuk kentre kaō ma pōteparēn nga maan pim ngōnte ngar yeōp.”

Yesuuk omēn kaōkaō yaaō nampōkaan urmerarō waō ē mēa (Matiu 8:28-34; Maak 5:1-20)

²⁶ I kaō olēak sē Kalili ēngk komuntakēl Kekesa yangerak sē orōa. ²⁷ Pēl ēak pōrek wangaō leng ē ulmēak wēēn ka pōōkaan omēn namp pitēm naē sa. Omēn pōp pim lupmeri urmerarō wēēn akun wali yool wakaimaup. Akun wali urmer pōrō omēn pōpōk taintaē wakaima. Pēl ēaan omnarōak kēt poutē ngarangk kēēkē elmēimeē wii weitring wii motēeima. Pēl ēaap omēn pōp pi wii pōtta wil moolaima. Pēl ēak urmer pōrōak omnamp mēsak omēn wonrekē seima. Pi kakaati ka naurōnōp, omēn yangaōōk pēēn wēaup. ²⁸ Omēn pōpōk Yesuun itenak merēk mēak pim ingesiarē sē ngentiak epēl mēēa. “Yesu ni Anutu Ngarēk panēēpē Ruup. Ni ne tol elnēēm? Ne kēlangōn nangkanēak kimang yeniak.” ²⁹ Pōt Yesuuk urmerarōēn ngōn ōk maan orōōpēnēak yeem urmerarōak ngōn pil mēēa. ³⁰ Pēl ēēn Yesuuk pim yapinten pēēl maan epēl mēēa. “Nem yapinte Selap.”

Pōt urmer selap piik ilēak wakaima pōtaanōk. ³¹ Pēl ēēn urmer pōrōak Yesuun ngōn ēak epēl kimang mēēa. “Ni ten es parēaōōkēl waō ē nimēēngan.” ³² Yang pōrek tangitak pol narō kēsang lupōnōōk wēa. Pēl ēēn urmerarō pit es pariaōōkēl sēpanēak kas ēēn Yesuun ke urak epēl kimang mēēa. “Ni ten om wes nimēēn polōrōa ōngpōk ilenaan sēn.” Pēl maan Yesuuk kuure mak mēēa. ³³ Pēl ēēn urmerarō pit omēn pōpōkaan orōak sē polōrōak ilēa. Pēl ēēn polōrō pōōmpō sē parēaōōk orōak sē i kaōōk ilēak i nak wel wia.

³⁴ Pēl ēēn pol ngarangkōrō pit itenak kas sē ngōn pōt ōk maan kaare yang pōrekē omēn wēaurō pangk ē pet ira. ³⁵ Pēl ēēn omnarō pit pōten itaampēnēak Yesuu naē sē itaangkēn omēn urmerarō piikaan orōak sa pōp kōnō koirak poē korōp urak Yesuu naē wel aisēaan pit itenak kas ēa. ³⁶ Pēl ēēn omēn pōten itena pōrōak Yesuu omēn urmerarō lupmeri wakaimaup ompyāō mowesa pōta ngōnte omnarōēn ōk mēēa. ³⁷ Pēl ēēn Kekesa yang pōrekē omēn pōrō pim ēa pōten kas ēēn Yesu pi pitēm yanger sēp wesak sēpēnēak maan kaalak wangaōōk ilēa. ³⁸ Pēl yaēēn omēn urmerarō piikaan waō ē momēa pōpōk Yesuring sēpēnēak ke urak kimang mēēa. Pēl ēēn Yesuuk kaalak wes mēak epēl mēēa. ³⁹ “Nim kak sē omnarōēn Anutuu nim naē retēng kaō elniak sant yaniwas pipta ngōnte ōk mam.” Pēl maan omēn pōp pim kak sē omēn pōrek wēaurōēn Yesuuk pim elmēa pōt pout ōk maima.

Yesuuk ōng namp ompyāō mowesak Sairasē koontup weletekaan wal ē moulmēa (Matiu 9:18-26; Maak 5:21-43)

⁴⁰ Omnarō pit Yesu kaalak sēpēnēak yaēēn kor wēēn sē orōōn omēn pourō wa top ēak ērēsawi elmēa. ⁴¹ Pēl ēēn ngōnēn tupta ngarangk namp Sairas pi Yesuu

naë sê pim ingrak tok oriak kosang wesak kimang epël mëëa. “Ni nem kaatak wais,” pël mëëa. ⁴² Omën pöp pim koont kopêtap krismaki 12 êak saup wëa pöp yauman kaö pan wel wiipënëak yeëa.

Yesu piiring yesën öngre omp kësang pan pi il mowaria. ⁴³ Pël ëën pitëm tekarak öng namp öng yauman ëeim wëën krismaki 12 êak saup wëa. Pël yaëën rotaaröakta kaamök elmëën pangk naën ëa. ⁴⁴ Öng pöp Yesuu kasngaë sê pim mores ulpëënëpök mësël elmëën tapêtakëër won sa. ⁴⁵ Pël yaëën Yesu kat men êak pëël mëëa. “Talëpök mësël yaalnë?” Pël maan pit wonwon yemaan Pitaak epël mëëa. “Kaöap, omnarö tetang menak wëep naröak mësël yaalniip oröpmorëën yaan?” ⁴⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Won, omën nampök mësël elnëën nem weëre kosang nant piik yesën kat men yeë.” ⁴⁷ Pël maan öngpöp pi itaangkën pim songönte tekeri yewasën reireë urak Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak omnaröa itöök pim yaumanta songöntere mësël ëlmëak teëntom ompyaö sa pöta ngönte war wesak ök mëëa. ⁴⁸ Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.”

⁴⁹ Pi pël yamëem taprek om wëën omën namp ngarangkëpë kaatakaan sê ngarangkëpön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak waisngan.” ⁵⁰ Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak kangiir ngarangkëpön epël mëëa. “Ni kon selap ëënganëp om kön wi kosang newas. Pël ëën nim koontup ompyaö sëpnaan.” ⁵¹ Pël mëak kaatak sê oröak omën muntaröen kakaatü sëpanëak nga mëak Pitaare Sonre Semsre koon-tupë ëlre pepaar pitëmënt piiring koontupë wieëaurekë sa. ⁵² Pël êak

öngre ompörö koontupëën ingre ya ilak kësang yaan Yesuuk epël mëëa. “Ar ing angan. Koontup pi wel nawiin om ka ura.” ⁵³ Pël maan pit wel yaap wiaup pël kön wiak sôm ëa. ⁵⁴ Pël yaëën Yesu pi koontupë moresi wak epël mëëa. “Koontup aë, ni wal ë.” ⁵⁵ Maan pim könöp kaalak sê ilaan tapêtakëër teëntom wal ëa. Pël ëën kaömp mampënëak ök mëëa. ⁵⁶ Pël ëën ëlre pepaar pöten itenak yaan panë sa. Pël yaëën Yesuuk omën oröa pöta ngönte omnaröen mepanëak nga mëëa.

9

Yesuuk pim ru 12 pöröen ya ngön mëëa

(Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)

¹ Yesu pim ru 12 pöröen yas maan sëën urmerarö waö ë momëëre yauman yaaurö ompyaö mowasö pël ëëpënëak weëre kosang mena. ² Pël êak Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pël maöre yaumanörö ompyaö mowasö pël ëëpënëak pit wes momëa. ³ Wes momëëpënëak yeem epël ngan rë mena. “Ar kan kourakë omnant wak sënganok. Sungkörere kërre kaömpre monere pötring ulpëën naar wak sënganok. ⁴ Kak nerek sê oröak ka ilanë piptak pëën wë olëak sën. ⁵ Nerek sê oröön pit ka naningkën ëën pöt ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë ka pöök moolan.” ⁶ Pël maan sa. Pël êak ka poutë yesem ngönën ök maö yauman omnarö ompyaö mowasö pël ë sa.

Erot pi Yesuu ngönte kat wia

(Matiu 14:1-2; Maak 6:14-29)

⁷ Omën omp ak Erot pi Yesuu omnant yaaö pötön kat wiak ëngk ma e wesa. Pöt omën naröak Yesuun Sonök weletakaan wal êak wë yaë pël mëëa pötaanök. ⁸ Ën naröak tapël, “Eliak oröak yaë koröp,” yemaan naröak, “Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök

wal ëak yaë koröp,” pël mëëa. ⁹ Pël yemaan Erot pi epël mëëa. “Son pöp nook maan ngernger ilauppe. Talëpök yaauteen ne kat yawi?” Pël mëak Yesuun itaampënëak kent elmëa.

Yesuuk omp 5000 ëak kaömp mena

(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Son 6:1-13)

¹⁰ Yesuu ngön yaaö pim wes mëa pörö pit ya nga im olëak kaalak sa. Pël ëak pitëm ya mëmpöore omnant ë ima pötön ök mëëa. Pël ëën pit koirak kak pörek sëp wesak ka nenta yapinte Pesaita pörek së pitëmënt öpënëak sa. ¹¹ Pël ëën omnarö pöten kat wiak kaalak pim ënëm së oröön Yesu pitën itenak ngöntre kar elmëak Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök mëak yaumanringörö ompyaö mowesa. ¹² Pël ëeim wëen wiap kanök këtëp yeilaan ru 12 pörö pim naë së epël mëëa. “Tiar omën wonrek wë. Pötaanök ni omnaröen maan repak yang eprek ka wieëautë së kaare kaömp koirëp.” ¹³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Arök kaömp meneë.” Maan pit epël mëëa. “Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia. Ma ten kak së omën selap eporöa kaömp nant sum ëënëak yaan ma?” ¹⁴ Ompörö selap pan 5000. Pötaanök pël mëëa. Pël maan Yesuuk pitën epël ök mëëa. “Ar omnaröen ök maan pit kom ëak rongan 50 50 pël wel aisap.” ¹⁵ Pël maan ruurö pit pël elmëen omën pourö wel aisëa. ¹⁶ Pël ëën Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. ¹⁷ Pël ëën omën pourö nak kep ëak kaut olaan ruurö wak kër 12 pötë waulön peö ëa.

Pitaak Yesuun Kristo mëëa
(Matiu 16:13-19; Maak 8:27-29)

¹⁸ Akun nentak Yesu pi pimtë ruuröaring pëen wë kimang ya mëna. Pël ëak pitën epël mëak pël mëëa. “Omnarö neen talëp aim?” ¹⁹ Pël maan pit kangüir epël mëëa. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël aim. Ën naröak pöt, ‘Elia,’ pël yaan naröak, ‘Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal ëa,’ pël aim.” ²⁰ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ën arimtok pöt talëp aim?” Pël maan Pitaak kangüir epël mëëa. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiaup.”

Yesu pi pimtë wel wiak wal ëëpna ngönte ök mëëa

(Matiu 16:20-28; Maak 8:30-9:1)

²¹ Pël maan Yesuuk pitën Pitaë ngön mëëa pöt omnaröen ök mepanëak nga mëëa. ²² Pël mëak yal menak epël mëëa. “Omën Këëp ne wë ënëmak këemre këlangön kësang kat wiire ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit kasëng nemenak nemëngkën wel wiak akun nentepar nent kaalak wal ëëmaap.”

²³ Pël mëak omën pouröen nent epël mëëa. “Namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër kët poutë waalak nem ënëm ëëp. ²⁴ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat. ²⁵ Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëen pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëel kaamök elmëëpën? Pël naëpan. ²⁶ Namp pi nemëntre nem ngönëntaan omnaröa ëöetak ëö ëëpna pöp ënëmak Omën Këëp ne nem Pëpapre ngëëngk en-selöröaring pitëm ëwaat nem rangk elaan nem kutöm ëwaöring orök

piin kaaö elmëemaap. ²⁷ Ne yaap niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin om wëen Anutuu wa ngaöök nimëepna pöt yaaröön itaampun sa.”

*Yesu pi möönre koröp maim wa
(Matiu 17:1-13; Maak 9:2-13)*

²⁸ Yesu pi ngön pöt mëak wë kët 8 ëak won sëen Pitaare Sonre Sem-sre pël ëak pit koirak Anutuun ök mapënëak rosir naöökë sa. ²⁹ Pël ëak ök yemaan ë kosaö maim koröp oröön ulpëenëpta kölam panë tëën ëwa elmëa. ³⁰ Pël ëën omën naar oröak piiring ngöngön ëa yapintepar Mosesre Elia. ³¹ Piarip kutöm ëwaöring oröak wë Yesu pi Anutuu yaö mëa pöl Yerusalem kak së wel wiipna pöta ngönte piiring aim ³² wëen Pitaare karaar pit kakom pan yaënak ke urak it nganga sak itaangkën Yesuu ëwaö wiaan omën pöaar piiring tauaan itena. ³³ Pël ëën piarip Yesu wil moulmëak sëpënëak yaëen Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëa. “Kaöap, ten eprek wëen ompyaö yaë. Pötaanök ten ka kot nentepar nent ëak ök renaan, nent nimëen, nent Mosesëen, nent Eliaëen ëak.” ³⁴ Pël yemaan tapët pöt uröam nempel iri kaka elmëen pit kas ëa. ³⁵ Pël ëën uröam pömpelë öngpökaan ngön epël oröa. “Epop nem Ruup, piin yaö mëaup. Pötaanök ar pim ngönte kat wiin.” ³⁶ Pël ëën pit ngön pöt kat wieë itaangkën Yesu pimënt tauaan itena. Pël ëak pit omnant pitëm itaampööre kat wi ëa pöt tapëtakëer omnaröen ök neamaan om yak wesak wakaima.

*Yesuuk yokot namp urmerap
piik wëen waö ë momëa
(Matiu 17:14-21; Maak 9:14-29)*

³⁷ Ëlpam walën rosiraöökaan ngeamaan omën kësang pan Yesu kan kourak koirä. ³⁸ Pël ëak omën pöröa tekraakan nampök epël mëa. “Rë yanuulaup, ni nem yokotupön iteempëek yak kosang wesak

kimang yeniak. Pi kopëtapök yaë pötaanök. ³⁹ Urmerapök pi taintaë wak wëen këlël aim wë. Pël ëak pöpök pi kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el ëak wieë kepeep yangësem wiaakë yaë. Pël ëën këlängön panë yemengkem wil nemoulmëen yaëen ⁴⁰ nim ruuröak waö ë momëepënëak kosang wesak kimang maan pitök waö ëën pangk naën äaut.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëa. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Nim yokotup nem naë wak wais.” ⁴² Maan yokotup wak yesën urmerapök kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el ëak wiaan Yesuuk urmerapön ngön kosang mëak yokotup ompyaö mowesak pim pepap kaalak mena. ⁴³ Pël ëën omnarö Anutuu weëre kosang pöten itenak yaan sa.

Yesu pi kaalak pim wel wiipnaata ngönte ök mëa

(Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)

Pit Yesuu ëa pöten om kön wieim wëen Yesuuk pim ruuröen yas mëak epël mëa. ⁴⁴ “Ar ngön epël këekë kat wieë. Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëepna akunet temanöm yes.” ⁴⁵ Yesuuk pit ngön pöta songönten kön wiipanëak ëlëep mowesa. Pël ëën pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëën pël mapënëak ëak kas ëën sëp wesa.

Kaö sak wëauta ngönte

(Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37)

⁴⁶ Ruurö pit, “Tiarim naëaan talëpök kaö sak wë,” pël mëak pitëmënt ngön nga ela. ⁴⁷ Pël yaëen Yesu pi pitëm kön pöten itenak runga kot namp wak pim naë tau ulmëak ⁴⁸ pitën epël mëa. “Omën namp nemëen yak runga kot ke epëlëp ompyaö elmëepna pipop ne elnëepnaat. Ne elnëepna pipop nem

wes nemëaup elmëepnaat. Arim tekraakan namp, 'Ne irëak wë,' pël apna pipop pi isak öpnaap."

Omën namp arim yaaut utpet newasën ëëpna pipop arim karip (Maak 9:38-40)

⁴⁹ Pël maan Sonök epël mëëa. "Kaöap, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö ë yamëën itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pël ëën tenök pël ëëpanëak kan mowari-aut." ⁵⁰ Pël maan Yesuuk piin epël mëëa. "Ar kan mowariingan. Omën namp arim yaat komun naurön ëëpna pipop arim karip."

Sameria omnaröak Yesu ka nemangkën ëa

⁵¹ Yesu pi Anutuuk pi koirak kutömweri sëpna pöt temanöm yesën kosang weseëak Yerusalem kakë sëpënëak mëëa. ⁵² Pël ëäk omën narö wes mëën wet rëak së Sameria yangerak ka naöök së oröak Yesuun kaare omnant kopëta wasëpënëak mëëa. ⁵³ Pël maan omën pörö pit Yesu Yerusalem kakë sëpnaat ëwat wë yak pi sant nemowasën ëa. ⁵⁴ Pël ëën Yesuu ruaar Sonre Sems piarip pöten itenak epël mëëa. "Aköp, tenip maan kutömweriaan esuwes irë pit kotöpën ma?" ⁵⁵ Maan kaip ti nga mëëa. ⁵⁶ Pël ëäk pit kak nerekekë sa.

Yesuu ënëm ëëpenaata ngönte (Matiu 8:19-22)

⁵⁷ Yesën kan kourak omën nampök epël mëëa. "Nim yasumëëtë ne ënëm elniimaap." ⁵⁸ Maan Yesuuk epël mëëa. "Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka ëpöt wia. Pël ëaap Omën Këëp nem ka uröma kaat won." ⁵⁹ Pël mëäk Yesuuk omën nampön epël mëëa. "Ni nem ënëm ë." Pël maan kangiir epël mëëa. "Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rëak së nem pepap yang kel weerum." ⁶⁰ Maan Yesuuk epël mëëa. "Sëp was. Omën

nem ngönte ngaarëk naön yaaö pöröak yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat. Ën ni pöt së Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök ma." ⁶¹ Pël maan omën munt nampök epël mëëa. "Aköp, ne nim ënëm elniimaaten kent yaë. Pël ëaap ni kat wiin wet rëak kak së nem karurö mor menak waisum." ⁶² Maan Yesuuk epël mëëa. "Omën namp pi Anutuuk yaatak wë wëwë ngaanten yaköm ëëpna pöpök Anutu pim wa ngaöök mëäk wëaö pöta yaat yok pangk namëmpan."

10

Yesuuk omën 70 ëäk ngönën yaatak wes mëa

¹ Ënëmak Aköp pi omën munt 70 ëäk kom ë ulmëäk pim ënëm sëpnaal ka kotre kaö poutë naar kak nerekekëen naar kak nerekekëen pëlpël ëäk wet rëak wes mëën sa. ² Wes mëëpënëak yeem epël mëëa. "Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël ëaap ya omnaar kopët. Pötaanök ar yesem pöt ya Pepapön kimang man. Pël ëën puuk ya omën munt narö koirak wes mëën këët wa rongan ëëpnaan. ³ Seë. Yesem epël kön wieë. Pol sëpsëp ruurö kent toköröa öngpök wë pöl nook ar omnaröa öngpök wes nimëën së önëën yeë. ⁴ Pötaanök monere kërre ing körre pöt wak sënganok. It wompwomp ëënganëën kan kourak yesem omnarö koirak ngönaak manganok. ⁵ Ar ka nentak së ilanë piptak wet rëak epël man. 'Anutuuk öngre omp ka eptakörö mayaap elniip.' ⁶ Pël ëën ka pötak omën mayaap namp wëa pöt arim mayaap ök mëëa pöt pim naë orööpnaat. Won ëën pöt arim mayaap pöt arimtë ngësël kaip tiak waisëpnaat. ⁷ Ya omnarö pit pitëm ya yamëngkauta kangiir omnant yok pangk yeö. Pötaanök ar ya omnarö arim ka önë pötak pëën wëën kaömpre iire pöt pit ningkën

pöt yok pangk nèn. Pël äak ar ka paspas eënganok. ⁸ Kak nerek sè oröön sant niwesak kaömp ningkèn pöt nèn. ⁹ Pël äak kak pörekè yauman omnarö ompyaö mowesak, 'Anutuuk wa ngaöök nimëepënèak yaë,' pël man. ¹⁰ Ën ar kak nerek sè oröön pit sant naalniin eën pöt ar ka tomök sè tauèè epël man. ¹¹ 'Ar kön wiak "Ten utpet yeë," pël wasënèèk yak arim ka epöökaan yangre ulöl tenim ingötè el menaut kaalak kërè arimtëen yanuulak. Pötaanök ar kèèkè kön wieë. Anutuuk wa ngaöök nimëepnaaten kaaö yeë.' ¹² Ne niamaan kat wieë. Ngaanëer Sotom kakörö pit utpet èeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotom kakaanörö pitëm utpetatè kangut mampnaat. Ën ka ke pilötè pörö utpet pan eën Sotom omnaröa kangut kaö wesak mampnaat."

Yesuuk ka nantè omèn lup kaip natiin éauröaan yaköm ngön mëëa
(Matiu 11:20-24)

¹³ "Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taiare Saiton omnaröen elmëanëen pit ngaanëer pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt äak ka kosöt kolak pitëm koröpöök wa mëan tapön. ¹⁴ Pötaanök wë ènëmak akun kaöaöök Anutuuk Taiare Saiton omnarö pitëm utpetatè kangut mampnaat. Ën ar pöt utpet pan eën pitëm kangut kaö wesak nimpnaat. ¹⁵ Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëët." ¹⁶ Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. "Arim ngönöt kat wiipna piporö nem ngönte kat wiipnaat. Ar kasëng nimampna piporö ne kasëng nemampnaat. Ne kasëng nemampna piporö wes nemëaupta kasëng mampnaat."

Ya omèn 70 pörö kaalak waisa

¹⁷ Omèn 70 pörö ya nga im olèak kaalak èrëpsawiarang sè oröak Yesuun epël mëëa. "Aköp, ten nim yapintak urmerarö waö elmëen tenim ngönöt kat yawi." ¹⁸ Maan epël mëëa. "Ne itaangkèn Seten pim weëre kosang won sèen pi kent tangaarötè yaë pöl kutömweriaan wais yengenti. Pötaanök ar peene urmerarö waö yaalmë. ¹⁹ Kat wieë. Ne yok weëre kosang ninaut. Pötaanök ar kamalre körngap pörö ing mësaan köore toköp Seten pim weëre kosang pötak ar il naniwaspan ma kèere nga nentak utpet naniwaspan. ²⁰ Ar pöt, urmerarö arim ngönöt kat wia pötaan èrëpsawi eëngan. Won, ar Anutuuk arim yapinöt kutömweri wa yawi pötaanökëer èrëpsawi èëe."

Yesu pi èrëpsawi äak pim Pepapön yaya mëëa

(Matiu 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Akun pötak Ngëëngk Pulöök Yesu kaamök elmëen èrëpërëp kësang äak Pepapön epël mëëa. "O Pep, ni kutömre yang poutè Pepap. Niin yowe yeniak. Ni omèn éwatöröaan nim ngönënte èlëep yaalmëaup. Ën kön nawiin yaauröaan pet yaalmëaup. Mak, Pep nim kentöök pël yaaup." ²² Pël mëak omèn pouröen epël mëëa. "Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö ne Anutuu Ruupè songönten köpël wë, Pepakëer éwat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëer éwat wë. Pötaanök Ruupök omèn nampön Pepapè songönten ök maan yok pangk éwat sèpnaat."

²³ Pël mëak Yesu pi kaip tiak ruurö pitëmtën epël mëëa. "Omèn it ngölöpöt arim ityaangk epötön èrëpërëp eënëët. ²⁴ Ne ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre yang omp akörö kësang pit omèn epötön itaampënèak äak itnaangkèn éautak ar peene ityaangk. Kat wiipënèak

ëak kat nawiin äautak peene kat yawi.”

Sameria omën nampök pim kööre toköp ngarangk elmäa

²⁵ Omën ngön kosangöt ewat nampök Yesuun morök elmëepënëak epël mëëa. “Rë yanu-ulaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?” ²⁶ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngön kosangöt pepeweri tolëel wiaan sangk kel yaaup?” ²⁷ Pël maan omën pöpök epël mëëa. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupmerre kõnre weëre kosangre kõn yawiaare pipot pout pimëen pëel elmëak nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem pël wiaap.” ²⁸ Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Yok pangk yaan. Pël ëëmë pötak wëwë kosangta yaö sumëët.”

²⁹ Pël maan omën pöp pi pimtën wak isëpënëak Yesuun epël mëëa. “Ën nem karip talëp?” ³⁰ Maan Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa. “Yuta omën namp Yerusalem kakaan Yeriko kakë sëpënëak yesën këkain yaaö narök kamtaöök koirak mën olëak pim ulpëenre omnant wak sëen wel wiipënak eim wieëa. ³¹ Pël ëen kët pötak kiri ar yaaö namp kan tapöök së itaangkën wiaan keker elmëak sa. ³² Pël ëen Liwai ngönën omën kiri ar yaaö kaata inëen namp kan tapöök së orök itenak keker elmëak sa. ³³ Pël ëen Sameria omën namp Yuta omnaröa kööre toköröa naëaanëp pi kan tapöök së orök omën pöpön itenak yaköm pan ëa. ³⁴ Pël ëen naë së mën ilautë kolapötire wain iit wa momëa. Pël ëak kör mokoëak wa pim pol tongkiipë rangk ulmëak mësak së su ka nentak moulmëak ngarangk yeem ka ura. ³⁵ Pël ëak wangam kanök sëpënëak sum 2 kina pöt su ka pöta pepap menak epël mëëa. ‘Ni omën epop ompyaö wesak ngarangk ëëm. Nim sum

nant pimëen won wesan ëen pöt nem kaalak waisumaatak kangit nimpaat.’”

³⁶ Yesuuk watepang ngön pöt më pet irak ngön kosangöt ewat pöpön epël mëëa. “Omën naar namp pöröakaan talëpökëer omën këkainöröak mëna pöpë karip yaë?” ³⁷ Pël maan omën pöpök mëëa. “Mënaup sant mowesa pöp.” Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. Niinta së tapël ëëm.”

Mataare Maria piarpim ngönte

³⁸ Yesure pim ruurö pit së kak nerek oröön öng nampë yapinte Mata puuk Yesu pim kaatak koirak së ulmëak sant mowesa. ³⁹ Pël ëen Mataë nang namp wëa yapinte Maria pöpök Yesu naë së pim ingrak wel aisëak wë ngönën yaan kat wia. ⁴⁰ Pël ëen Mata pimënt kaömp kësang ar yeem pangk naën ëen kön selap ëak Yesu naë së epël mëëa. “Aköp, nem nangap pi ne wil neulëak sëen nemënt kaömp ar yeë. Pöten ni kön wiin yok pangk yaë ma? Ni maan ne kaamök el-nëep.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk piin epël mëëa. “Mata, Mata, ni kaömp kësang ar ëëmëetaan kön selap ëak ya ngës yaën. ⁴² Pël ëaap ar omën kopët nent ëënë pöt pangk. Maria pi omën kopët ompyaö tapët yaë. Pötaanök sëp waspanok mangan.”

11

Kimang yamëëauta ngönte (Matiu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Akun nentak Yesu pi nal së Anutuun ök maima. Pël ëak pet irën ruuröakaan nampök epël mëëa. “Aköp, Son pi pim ruuröen Anutuun ök mapënëak rë mouleima pöl nuuk ten nent rë nuul.” ² Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ar Anutuun ök manëak pöt epël man: ‘Pep, nim yapinte ngëengk wiaap. Ni wais wa ngaöök nimë. ³ Kët poutë tenim kaömpöt nimp.

4 Tenim saunaté kangut kërë nula.

Tenök omnaröa saun tenimëen yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pötaanök.

Moröktak nuulëenganök, ”

5 Pël mëak Yesuuk kaalak yal menak pim ruuröen epël mëëa. “Arim naëaan nampök röök ulöpöök sê pim karip ka uraan it moilak epël mapnaat. ‘Ngöntöp, ni kaömp nemesiar nemes ëak nan. 6 Nem kar namp kan im wais nem naë oröön kaömp mempaat won.’ 7 Pël maan ka pepap pi wal ëak epël mapnaat. ‘Ni tol ëën ka uraan it yeneilën? Kaat kan wariaan rungaaröeta ka uraap. Yok pangk kaömp naningkan sa.’ ” 8 Pël mëak Yesuuk yal menak epël mëëa. “Ka pepap tol ëëpën? Ne nimaan kat wieë. Pi ‘Nem ngöntöpök ya,’ pël wesak nemampan. Om pim ke urak mapna pötaan omnant pim mapna pöt mampnaat. 9 Pöta nokoliit nimaan. Kimang maim olëak omën këët önëët. Ngaöl ëeim sê këët koirënëët. Kanwer kôrangkôrang maimën të niwiipnaat. 10 Anutuun kimang yamëëauröak omnant yeö. Ngaöl yaaurö Anutuu naëaan këët yokoir. Kanweri kôrangkôrang yamëëauröaan Anutuuk të yemowî. 11 Arim naëaan namp pim ruupök animauten maan kamal utpet namp wa mampën ma? 12 Ma kokor ngeepön maan kôrngap namp wa mampën ma? Won. 13 Ar omën utpetaröak arim rungaarö omën ompyaut men yeë pöl arim Pep kutömweri wëaup puuk il niwesak Ngëëngk Pulöön piin kimang maan nimpnaat.”

Omën naröak, “Pielsepul pöpök Yesu kaamök ëën ya yamëngk,” pël mëëa

(Matiu 12:22-30; Maak 3:20-27)

14 Yesuuk omën urmerapök elmëen ngön naën wëaö namp waö ë momëen oröak sëen ngön

yaap yaan omnarö itenak yaan sa. 15 Pël yaëen naröak epël mëëa. “Pi urmeraröa kaöap Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarö waö ë yemomë,” pël mëëa. 16 Pël yaëen naröak Anutu piiring wë ma won pöten itaampënëak kutöm retëng nent ëëpën mëak morök elmëa. 17 Pël yaëen pi pitëm lupötë itenak mëëa. “Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nga elak kom ëak wëen weëre kosangring naön ëëpnaat. Ën ka naöök wëaurö pit tapël kom elmëen repak sëen ka kosaö wiaapnaat. 18 Pöta ök Setenë omnarö pit kom ëak pitëmënt nga elëpna pöt tol ëak pim yaat kosang sëpën? Ar neen, ‘Pielsepulök kaamök elmëen urmerarö waö ë yamë,’ pël yak. Arim ngön pöt yaap ëanëen nemorö waö ë mëan tapön. 19 ‘Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarö waö ë yamë,’ pël aim. Pötaanök arim ngön pipët yaap yeëanëen arim ruurö pitta Pielsepul kaamök elmëen urmerarö waö ë mëan tapön. Pötaanök arim ruurö pitëmtok arim ngön pöt kaar ëan pöt tekeri yewas. 20 Ne Anutu weëre kosangöök urmerarö waö yeë. Pötaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarö. 21 Omën nga namp, Seten, pim raëëp wak tupre ka pimtak ngarangk ëak öpna pöt pim omnant muumöngk wiaapnaat. 22 Pël ëaap omën nga munt namp weëre kosangringëp nook wais il mowesak raare inre tang pim kosang wesak weëa pöt wa ëp ëak pim omnant pout kom ëak omën muntarö mempaat. 23 Namp ne sant naalnëen yaë pipop kööre tok yaalnë. Namp neering pol sëpsëpörö wa top naën yaë pipop pi sëpsëpörö rep yamë.”

Urmerap kaalak waisëpna pöta ngönte

(Matiu 12:43-45)

24 Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök mëëa.

“Urmer namp omën nampökaan oröak sê kosangöök wê urre korumön ap wesak epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakê kaalak sumaan.’²⁵ Pël kön wiak sê itaangkên ka tapêt koore katêp ëak ë rangi ulmëen kos wieëa.²⁶ Pël ëen pi kaalak sê urmer muntarö 7 ëak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëerö koirak wais ka kopêt taptak wëa. Pël ëen omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa utpet pan sa. Pöta ök namp pim lupmeri ne won kos wiaapna pöt pi ënëmak utpet pan ëëpnaat.”

Ërëpsawiarng wëauta ngönte

²⁷ Yesu pi pël yemaan öng nampök omnaröa tekrakaan ngön ëak epël mëëa. “Niwilak kapa nina pöpön kön wiin ërëpsawi yaë.”²⁸ Maan Yesuuk epël mëëa. “Pipêt yaap yaan. Nook pöt, Anutuu ngönte kat wiak wak wë piporöen kön wiin ërëpsawiarng yaë.”

Omën naröak Yesu ya retëng nant mëmpënëak mëëa

(Matiu 12:38-42; Maak 8:12)

²⁹ Omën kësang pan pim naë sê wa top yaëen pi pitën epël mëëa. “Omën peene akun eptak wë eporö ar utpetarö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, ngaan Sona pim elmëa pöta ököp pëen pet elniin itaampunëët.³⁰ Sona pim naë omën oröa pipêt Niniwa kak wëauröaan Anutuuk pitën retëng pipêt pet elmëa. Pipta ököp Omën Këep nem elnëepna pipêt akun eptak wë eporö arën retëng pet elniimaat.³¹ Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal ëak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ëwat kësangöt kat wiipënëak

waisaup pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.³² Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal ëak peene wë eporö arim utpetat tekeri wasëpnaat. Pöt Niniwa omnarö pit Sonaak ngönën ök maan kat wiak lup kaip tiaurö pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Sona il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

Tiarim lupötë ëwa wiaap

(Matiu 5:15; 6:22-23)

³³ “Ar esuwes mangiak karök wi-ire kapita öngpök më pël naëngan. Ngaarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat.³⁴ It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. Ën arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat.³⁵ Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipêt koö olapanëen ngarangk këëkë ëen.³⁶ Pël ëen arim lupötë kout won, ëwaat pëen wiaan pötak esuwesi yaë pöl ëwa elniaan önëët.”

Yesuuk Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pitëm utpet yaaat war wesa

(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Yesu pi ngön pöt më pet irak wëen Parisi ngönën omën nampök kaömp nëmpënëak yas maan pim kaatak sê ilëak wel aisëa.³⁸ Pël ëen omën pöp itaangkên Yesu Yuta omnaröa yaaul kaömp akunetak i nairën ëa pöten kön wiin pangk naën ëa.³⁹ Pël yaëen Yesuuk itenak epël ök mëëa. “Ar Parisi omnarö kelönre söwarre pöt kasngaëël pëen i yairem öngpök i nairën ëen kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö

wasën arim lupötë pöt kainre utpet yaaut peö ëak wë. ⁴⁰ Kaökaurö aë. Anutu omnantë koröpöt ket ëaup pi lupötta ket naën ëa ma? Ar pöt, arim koröp pëen kôlam wasënëak kent yeetak Anutu pöt, tiarim lupötta kôlam sëpenëak kent yaë. ⁴¹ Ar arim lupötëaan kësangën yaat mëmpunë pôtak arim lupötë kout won sëpnaat.

⁴² “O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ëwamre kaëkoöre këenre pöt wa top ëak moresiar wesak nokoliil nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil omën ompyaut ëere Anutuun lup sant elmë pöt naën yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö. ⁴³ O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën tupötë kakaati së omnaröa itëkëel wel aisanëeten kent yaauro. Pël ëak omnarö wa ronganöök koirak ërëpsawi ngön niapnaaten kent yaauro. ⁴⁴ O yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö yangaöökë ongpök weera pöta ök. Pël ëaan omnarö utpet wia pöten köpëlëk roro sak waisak yaë.”

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt maan ngön kosangötë ngarangk nampök epël mëëa. “Rë yanuulaup, nim ngön pipët tenta yaniö.” ⁴⁶ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “O ngön kosangötë ngarangkörö, yakömpe. Arta arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngön kosang nant pit ngar öpënëak arim könöokaan mangkën pit ngar öpënëak këlangön kat yawiin arimënt kaamök naën yeë. ⁴⁷ Yakömpe. Arim ëaröak tektek ngön yaauro mënaut. Pël ëën arök pitëm yangaö wa ngolöp wesak ë yemorangi. ⁴⁸ Pël yeem arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pitök tektek ngön yaauro mëngkën wel wia. Ën arök yangaö ë yemorangi. ⁴⁹ Pötaanök Anutu ëwatëpök epël ëaut. ‘Ne

tektek ngön yaauroere nem ngön yaaö omnarö pitëm naë wes mëen narö këlangön kat mowiire narö mëmpö pël ëëpnaat.’ ⁵⁰ Ar arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pötaanök omën ngaan tektek ngön yaauro mëmpö waiseima pöröa saunatë könömët akun eptak wë eporö ar önëët. ⁵¹ Ngaanëer arim ë nampök ngës rëak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraia pi kiri ar yaaö kaata kakaati mënaut. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Mëneima pöta könöm pöt peene ar akun eptak wë eporöa naë pet irëpnaat. ⁵² O ngön kosangötë ngangkörö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën kat yawiauroa kanö il yemowariauro. Arimëntta kan pöök nasën wë omnarö sëpanëak kan yemowariauro.”

⁵³ Ngön pöt mëak yesën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö ngës rëak pim ököök ë yesem morök elmë sa. ⁵⁴ Pël yeem pim këmtakaan ngön nent kat wiin korar aan pöt pôtak utöpënëak ngarangk këëkë pan ëa.

12

Kaarötön ngarangk ëëpenaata ngönte

(Matiu 10:26-27)

¹ Omën selap pan Yesuu naë wa top ëak teptep ëak naröa ingötë rangk naröaat mëséak wëa. Pël ëën Yesuuk pim ruuröen wet rëak epël mëëa. “Parisi omnarö pit kaar yaauro. Yis kaömp peret ket yaaö pöt korupaë kas möautë öngpök ëlëëp repak yes pöl pitëm kaar yaaö pöt repak yes. Pötaanök arim naë repak waispanëen ngarangk këëkë ëën. ² Omën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. ³ Pötaanök arim koutak ngön yak pipot omnarö pit

ëwaatak kat wiipnaat. Ën arim kaata kakaati ngön laöök yak pipot ënemak omnaröa tekarak wë kaö wesak örööpnaat.”

Omën kopët nampönökëer kas elmëepa

(Matiu 10:28-31)

⁴ “Ngöntörö, ne niamaan. Ar koröpö pëen nimëmpnaaröen kas ëengan. Pit pël ëak rangkël munt nant naalniipan. ⁵ Ën arim kas ëënë pöpön nook ök niamaan. Ar Anutu nimënak ënemak kaalak es parëaöök wa nuulapna pöpönökëer kas ëen. ⁶ Omnarö tiar int sëpër mor nas pörö 2 toea pötak sum ëëpenaatak Anutu pi int kot ke pëlöröenta kat nokolön yaaup. ⁷ Ën omnarö ar pöt, arim kepön ëpötönta ewat wëaup. Pötaanök ar kas ëengan. Anutuuk kön wiin arök int koturöa sum pöt il mowasën arën kat nokolön yaaup.”

Yesuu yapinte apenaata ngönte

(Matiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënem yeë,’ pël apna pöp Omën Këep nookta kangiiir Anutuu enselöröa ëöetak, ‘Pi nemop,’ pël amaata. ⁹ Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta Anutuu enselöröa ëöetak piin yak mowasömaap. ¹⁰ Namp pi Omën Këep neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kerë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim sauneta kangit ent ë nemoolapan. ¹¹ Ën omnaröak ngönën ngarangköröere yang ngarangköröa naë mës nuwak së ngön yaatak niulëepënëak yaëen pöt ngön nokoliit tolël menet ëak kön selap ëenganok. ¹² Akun pötak ngön anë pöt Ngëengk Pulöök tekeri wes nimpnaat.”

Mon omën kaökaupë ngönte

¹³ Omnarö pitëm tekrakaan nampök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, nem nanëp pi tenpim pepapë mor kolöt pimënt wak wë. Pötaan ni ök ma. Pël ëen nent kom ëak ne nampnaan.” ¹⁴ Maan Yesuuk epël mëëa. “Talëpök ne arim ngön ë pet irööre omnant kom ë pël ëëmëak yaö neea? Pël naengan.” ¹⁵ Pël mëak yal menak pitën epël mëëa. “Ar ngarangk ëën. Ar omnantëen kentre kaur ëenganok. Omnarö pitëm omën kësang wa pipotök wëwëet koir nemangkën yaaup.” ¹⁶ Pël mëak watëpang ngön nent epël mëëa. “Omp ak namp pim yaak kaömp kësang pan oröa. ¹⁷ Pël ëen pi epël kön wia. ‘Ne kaömp kaat wonöp. Oröptak kaömp epot wa wiim? ¹⁸ Ne epël ëëm. Kaömp kaat töölak kaö wes ök rëak nem kaömpre omnant pout wa wiimaan. ¹⁹ Pël ëak epël kön wiimaat. Peene akun eptak nem kaömpre omnant kësang pan wia. Pötaanök akun wali wak wë në pël ëeimeë ërëpsawaring kë seim ömaat.’ ²⁰ Pël maan Anutuuk epël mëëa. ‘Kaökaup, ni röök eptakëer wel wiimëep. Talëpök kopëta wes wian pöt öpën?’” Pël mëak Yesuuk ngön kaut epël mëëa. ²¹ “Omën narö Anutuu naëaan ulöpre mouppöt pitëm lupötë won wiaan yangaakë omnant ulöpre moupring öpna pörö omën pöpë ök sëpnaat.”

Koröpöökë omnantëen kön selap naën ëëpa

(Matiu 6:25-34)

²² Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Pötaanök ne niamaan. Ar arim wëwëetaan kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömp tarëkaan öpen?’ Ën koröpöönta kön selap ëak epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’ ²³ Kaömp pöt keët won, wëwëetakëer keët. Ën ulpëenre poë koröp pöt keët won, koröpöökëer këö. ²⁴ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömpöt ngëntööre wa peram wi

pël naën yaauröak Anutuuk kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. ²⁵ Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap ëak kot nent wali wasëpën sa ma? Won. ²⁶ Arök kot ke pëlöt naënoröak tol ëënak omën muntatëen kön selap yeë? ²⁷ Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëen waur naën yaë. Pël yaëetak ne niamaan. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën. ²⁸ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë. ²⁹ Pötaanök ar iire kaömp nënë pötön kön selap ëëngan. ³⁰ Yangerak köpël omnarö pit omën pipotëen kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirënëen iire kaömp nënë pöten kön wia. Pötaanök omën pötëen kön selap ëëngan. ³¹ Ar pöt, Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaataan weë ngentiin. Pël ëën puuk omën pipotta koir nimpnaat.”

Kutömweri omën ompyaut wa top ëëpenaata ngönte

(Matiu 6:19-21)

³² “Sëpsëp rongan kot epët ar kas ëëngan. Pep pi ar wa ngaöök nimëëpënëak kön wiin pangk yaë. ³³ Arim omnant pout sum ëak mon kangiiir önë pöt wonörö meneë. Pël ëak ar mon weë panëët wak wëen utpet nasëpanëët. Titi tëëre kain wë pël naëpanëët. Mon pöt arimëen kutömweri wiaapnaat pötaanök. ³⁴ Arim omën ompyaut wia pörekël könötta wiaapnaat.”

Lup itit öpenaata ngönte

³⁵ “Ar poë koröp mënt wes urak es rangiak kopëta weseë. ³⁶ Ar pël ëak inëen omën narö pitëm kaöap wa topöökaan wais kanwer körang elmëen të mowiipënëak kor wakaima pöta ök ëëë. ³⁷ Pël ëën inëen ruurö ka naurön wiaan wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. Ne yaap niamaan. Kaöap pi poë koröp mënt wes urak urötë wa moulmëak kaömp nëmpnaataan inëen elmëëpnaat. ³⁸ Ën pi röök lupöök ma ëlpam walëpënëak yaëen pit ka naurön wëen wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. ³⁹ Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë waisëpna akuneten ewat wëanéen pi itit wë ngarangk ëën kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. ⁴⁰ Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëen pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëak ön.”

Inëen ru ompyaupre utpetapë ngönte

(Matiu 24:45-51)

⁴¹ Yesu pi ngön pöt maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni watepang ngön pipët tenimëntëen ma ten omën pouröaan yaan?” ⁴² Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ar inëen ru ompyaupë ök sën. Inëen ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök pim karurö ngarangk ëëë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa. ⁴³ Ënëmak inëen ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëen kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi ëëpnaat. ⁴⁴ Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat. ⁴⁵ Ën inëen ru pöp pi, ‘Nem kaöap pi teënt newaispan,’ pël weseë inëen koont yokot muntarö tang mö kaömpre i ngaat nak kön irikor ëeim wë ⁴⁶ pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt pi yokot pöp möak utpet wesak omën ngön wa yoolëauröa naë moulmëëpnaat.

47 “Inëen ru namp pim kaöapë këm ngönten ewat wëak kangk naën kat koko öpna pöp kaöapök pës kaö panë mööpnaat. 48 Ën ru namp kaöapë këm ngönten köpël wë omnant pës mööpna salöt ëëpna pöp kaöapök pës kaö namöön ëëpnaat. Pötaanök nem kaalak waisuma pötak ko ëak ön. Namp pi omnant kësang mampnaap këët kësang tapël koirën pangk ëëpnaat. Ën namp pi ya kaö tapël menaupök kosang ngentiak ya kaö mëmpna pöp kësang tapël koirën pangk ëëpnaat.”

Yesu pi omnarö kom elniin kööre tok ëëpenëak irëaup

(Matiu 10:34-36)

49 “Ne esuwes marën ulölöt yokot pöta ök ar omnarö kom elniimëak yangerak waisaup. Pötaanök esuwes teëntom wëlëng kotöpnaaten kent yaë. 50 Ne këlängön kat wiimëak ëautak pël naën wë. Pötaan ya ngësring wë pet irumaaten kent yaalnë. 51 Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne omnarö kom elniin kööre tok ëënëak waisaup. 52 Pötaanök peene ngës réak ka nentak omën mor nas önëerö ar kom elniin naar namp ëak nal naar nal pël ëak neneraan kööre tok ëënëët. 53 Epël ëënëët. Pepapök ruupön kööre tok yeëa. Ruupök pepapön kööre tok yeëa. Ëlëpök korömpëen kööre tok yeëa. Korömpök ëlëpëen tapël yeëa. Pël yaëen öng lëlamringaarta namp-nampön kööre tok ëëpnaat.”

Omën orööpnaatön ewat sëpenaata ngönte

(Matiu 16:2-3; Maak 8:11-13)

54 Yesuuk pël mëak omën pouröen epël mëëa. “Ar uröam yewariin itenak, ‘Kopi waisëpënëak yaë,’ pël yaan yok wais yaë. 55 Ën yanget ompyaö ëak yesën itenak, ‘Kët mapnaan yaë,’ pël yaan yok kët më yaë. 56 Kaar omnarö, ar mopöök uröamre

kepilötön itenak ewat yaauroak tol ëen akun wë eptak Anutu pim yaauta songönten köpël yeë?”

Omën nimëen ngön apnaapring ngönte wotpil wasum

(Matiu 5:25-26)

57 “Tol ëënak utpetre ompyaö pötepar kom naën yeë? 58 Ni ngön yaatak sumëak yeem pöt wet réak niiring ngön wieëaupring ë kopëta wasum. Ni pël naën së niiring ngön wieëaupök ë pet yairaupë naë niulëen puuk ë pet irak polisöröa naë niulëen pitök wii kaatak niulëëpan. 59 Ne niamaan kat wi. Ni pörek wë teënt naaröongan. Nim karipë kangut pout pet ir olëakök oröömëp.”

13

Omnarö lup kaip natiin ëëpena pöt kö sëpenaata

1 Akun pötak omën naröak Yesuu naë së epël mëëa. “Kalili yangerakaan omën narö ngaan animaö iit Anutuu kiri ëëpënëak yaëen Pailatök maan pim ngaröak mëngkën wel wia.” 2 Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Ar epël kön wiingan. ‘Pitëm saunat Kalili omën muntaröaat il yemowasën yak mëngkën wel wia,’ pël wasnganok. 3 Won, arta lup kaip natiin ëënë pöt tapël wel wiinëët. 4 Ën ngaan Yerusalem kak Siloam ka waliimpel töölak omën 18 ëak ngep ëen wel wia pöröeta pitëm saunat Yerusalem omën muntaröaat il yemowasënak ëa wasngan. 5 Won, arta lup kaip natiin ëënë pöt tapël wel wiinëët.”

Këra ulöp nautön yaauta watepang ngönte

6 Yesu pi ngön pöt mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Omën namp pim ya lupöök kem nement ngëntën wëa. Pël ëen ënëmak ulöpörö tööpënëak së itaangkën won wieëa. 7 Pël ëen inëen yaaupön epël ök mëëa.

'Krismaki nentepar nent pötë öngpök këra epment töömëak wais itaangkën won yaë. Pi këpök yang kolapöt yen. Pötaanök ni ku ti ola,' pël mëëa. ⁸ Pël maan inëën ruupök epël mëëa. 'Pël ëënganëp om öp. Pël ëën krismaki kopët epëta öngpök nook songöntak yang inin ëak pol yaat köm lëëmaat. ⁹ Pël ëën krismaki ootak utöpna pöt yok pangk. Nautön ëëpna pöt ku tiimëët.'

Yesuuk kë yesa akun ngëëngk nentak öng namp ompyaö wesa

¹⁰ Yesu pi kë yesa akun ngëëngk nentak ngönën tup nentak së omnaröen ngönën ök mëëa. ¹¹ Pël yaëën omnaröa tekrak öng namp urmerap piik wëen yauman sësë eim wëen krismaki 18 ëak won saup wëa. Öng pöp kasngelö pak ëak wë wotpil tau naön yaaup. ¹² Pël ëën Yesuuk öng pöpön ngön mëak epël mëëa. "Öng epop, nook nim yaumante wa yoolak." ¹³ Pël mëak moresiar pim rangk mowiin tapëtakëër wotpil sak Anutuun yaya mëëa. ¹⁴ Pël yaëën ngönën tup pöta ngarangkëp Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö yemowasën itenak ya sangën ëën omnaröen epël mëëa. "Kët 6 pipot ya akunat. Pötaanök ar ompyaö niwasëpënëak pöt akun pipotë waisën. Ën akun ngëëngktak pipotëen waisngan." ¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. "Kaar omnarö ar, akun ngëëngkötë ar pol purmakaöre tongkiiröa kaatak së kan të mowiak mësak sëën i na yaë. Ar kön wiin arim animaurö pël yaalmëem ya yamëngk pipët ompyaut pël yewas. ¹⁶ Pël ëaap öng epop pöt tiar Yuta omnaröa kar namp Apramë ëapök Setenök krismaki 18 pötë öngpök wii motëak wakaima. Pötaanök nook akun ngëëngktak wil yemoulmëep pangk naën yaë ma?" ¹⁷ Pël maan pimëën kööre tok yaaurö pit ëö sa. Ën omën ëlörö pöt

pim ya ompyaö yamëngka pötëën ërëpërëp ëa.

Këra lëläpre yis pöteparë ngönte (Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32)

¹⁸ Yesu pi yal menak epël mëëa. "Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëëlte? Ne oröp nantë ök ëëm?" ¹⁹ Pipët këra lëläp nampë ökö. Omën nampök lëläp pöp pim yaak së ngëntën oröak kaö sak wëen intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi."

²⁰ Pël mëak munt nent epël mëëa. "Anutuu wa ngaöök yanimë pöten oröptak ök ëëm?" ²¹ Pöt yis pöta ökö. Öng nampök yis pöt korupaë kas möautring wa irikor ëën pötak ekek sëpnaat."

Kan koturakë ngönte (Matiu 7:13-14, 21-23)

²² Yesu pi Yerusalemë sëpënëak yesem ka kotre kaö poutë ngönën ök maö sa. ²³ Pël yaëën omën nampök pëel mëak epël mëëa. "Aköp, Anutu pi omën kopët namp-namp utpetetakaan öpën sa ma?" Maan Yesuuk pitën epël mëëa. ²⁴ "Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sënëëtaan wëë panë ngentiin. Ne niamaan. Omën selap pan kan pörak ilapënëak wëë ngentiipnaatak pourö neilapan. ²⁵ Ka pepap pi pim kaat kan wariak öpnaat. Pël ëën ar tomökël wë pomp ëak taueë körang elmëak epël manëët. 'Aköp, tenimëën kan të niwi.' Pël maan puuk epël niapnaat. 'Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö?' ²⁶ Pël niaan ar epël manëët. 'Ten niiring kaömpre i ngawi naut. Ni tenim kak wais rë nuuleimënte.' ²⁷ Pël maan puuk epël niapnaat. 'Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö? Utpet omnarö, ar mop newiak kama seë,' pël niapnaat. ²⁸ Pël ëën ar itaangkën Apramre Aisakre Yakopre tektek ngön yaaurö pit Anutuu naë wëen itaampunëët. Ën ar pöt kaaö yaaurö. Pötaanök

tomökël wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim önëet. ²⁹ Pël èen omèn yang we naöökään naöök, këtëp yengampiaulaanre yeilëaulaan pourö wais Anutu naë wel aisëëë kaömp neim öpnaat. ³⁰ Kat wieë. Tiar yang omnaröa naëaan kot narö kutömweri së kaö sëpnaat. Ën kangiir kaö narö kot sëpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm ngön mëä

(Matiu 23:37-39)

³¹ Akun taptak Parisi omèn narö së Yesuun epël mëä. “Yang omp ak Erot pi ni nimpënëak ya. Pötaanök ni eprek sëp wesak nal së.” ³² Maan Yesuuk epël mëä. “Ar kaalak së kent tok utpet pöpön epël man. ‘Yesuuk pimtën epël ya. Pi akun eptak omèn urmerarö wëaurö waö ë momëak yauman omnarö ompyaö mowesak akun kot nent won sëen pet irëpnaap pël ya,’ pöt man. ³³ Peeneere ëlpamök yesem muntetak Yerusalem kak oröomaap. Pöt tol èënak? Tektek ngön yaaö namp Yerusalem kak naaröön wiaan namëngkën ëëpnaat.” ³⁴ Pël mëak pimtëen epël mëä. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaurö mëmpööre ngönën omèn arim ngësë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaaurö. Kët ël epotë ne kokor ëlëpë ruurö wereweriarë öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëeimauro. ³⁵ Pötaanök ne sëp niwasën ngarangk won önëet. Ne yaap niamaan kat wieë. Ar it nenengaangkën wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanëet. ‘Aköpök wes nimëen yewais epopön yaya mepa.’”

14

Yesuuk omèn namp kë yesa akun

ngëëngk nentak ompyaö mowesa

¹ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi Parisi omèn kaö nampë kaatak së kaömp yenën omnarö pit iteneëa. ² Pël yaëen omèn koröpö pön mena namp pim naë wëa. ³ Pël èen Yesuuk itenak ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnaröen epël mëak pëel mëä. “Tiar yok pangk akun ngëëngktak yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma won?” ⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëen omèn pöp moröak ompyaö mowesak wes mëen sa. ⁵ Pël èen pitën epël mëä. “Arim naëaan namp akun ngëëngktak pim rungaap ma pol namp yang öngöpöök ilëaan sëp wasëpën ma yok pangk akun ngëëngk taptak öpën?” ⁶ Pël maan pit kangiir mapënaat ap wesak sëp wesa.

Omnarö irëak öpenaat

⁷ Yesuuk omèn kaömp nëmpënëak së wëa narö itkëel wel aisapënëak yaëen itenak watepang ngön nent epël mëä. ⁸ “Ni omèn nampë këëre imëntak yas niaan së pöt itkëel wel aisanganok. Pël ëëmë pöt omèn yapinring namp ni il niwasëpna pöp waisën pöt ⁹ omèn yas niaa pöpök epël niapnaat. ‘Ni itkëel ur epët omèn epop man.’ Pël niaan ëö kaö sak kasngaëel së ömëet. ¹⁰ Ën nampök pim këëre imën nentak yas niaan së pöt kasngaëel pan wel aisam. Pël èen këëre imën pepapök wais itenak epël niapnaat. ‘Ngöntöp, ni itkëel wais wel aisa.’ Pël niaan ni omèn muntaröa ëöetak itkëel wëen niin kön wiin isëpnaat. ¹¹ Namp pi pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuuk wak irapnaat. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isëpnaat.”

Këëre imën nëmpënëak yas mëäauta ngönte

¹² Pël mëak omèn yas mëä pöpön epël mëä. “Ni këëre imën numëak nim ngöntre kar, sasre nanre nim kak omèn mon wieëa piporöen

yas manganok. Ni pitèn mamè pöt pitök kangir niin yas niak kangut nimpnaat. ¹³ Pötaanök pël èënganèp. Ni kèere imèn ar èak pöt omèn omnant won, ingre mor il tèaare it il tèa piporöen yas mam. ¹⁴ Omèn ke pilöröakèer kangut nanimpan. Pötaanök ni èrèpsawi èëmèet. Om wiaan wè ènèmak omèn ompyauröa weletakaan wal èëpna akunetak Anutuuk nim kangut nimpnaat.”

Kèere imèn kaö èauta watepang ngönte

(Matiu 22:1-10)

¹⁵ Yesu pi pël maan kaömp yenauro pit kat wiak pitèm naèaan nampök epël mèea. “Omèn Anutuuk wa ngaök mèaan piiring kaömp nèmna porö èrèpsawi èëpnaarö.” ¹⁶ Pël maan Yesuuk ngönaak nent piin epël ök mèea. “Omèn nampök kèere imèn kaö nent nèmpeñèak omèn kèsang pan yas mèea. ¹⁷ Pël èak nèmpeña akunet temanöm sèen pim inèen ruup wes mèen sè yas mèëauröen epël mèea. ‘Yok waiseë. Omnant pout yok wa kön è pet iraut.’ ¹⁸ Pël maan pit pourö omèn pasutéel utak om öpèñèak nampök epël mèea. ‘Ne yang nent sum èaut yak pötak wer yeneön sumaan yeë. Pötaanök nemop newaisngan sa.’ ¹⁹ Pël yemaan nampökta tapël mèea. ‘Ne pol purmakaö moresiar ya kaamök elnèpèñèak waut yak sè ya ökre was è pet èëmaan yeë. Pötaanök nemop ne newaisngan sa.’ ²⁰ Yemaan nampök epël mèea. ‘Ne peene tapèt öng waup. Pötaan newaisngan sa.’ ²¹ Pël maan inèen ruup sè pim kaöapön ök mèea. Pël èen kaöap pi kat wiak ya kèlangön èen inèèñèpön epël mèak kaalak wes mèa. ‘Ni teënt sè kaatè omèn omnant won ingre mor il tèaare it il tèa piporö pourö koirak nem kaatakè waisum.’ ²² Pël maan inèen ruup pim mèea pöl èak sè kaöapön epël mèea. ‘Kaöap, nim

aan pöl èautep omnarö pangk naèn ur nant om wiaap.’ ²³ Maan kaöapök kaalak epël mèea. ‘Ni kan kaö poutè sè pël èak wilèngkè kaatè sè öngpök ilèak omèn pouröen kèkre tö mèak koirak wais ulmèen nem kaat peö èëp. ²⁴ Ne niamaan kat wi. Omèn wet rëak nem yas mèea piporö nem kaömp pöt nanëmpan pan.’” Yesu pi watepang ngön pipèt yamèem yas maan pim naè sèpnaaten kaaö yaaurö kutömweri piiring kaömp nanèn èëpèn pël mèea.

Yesuu ènèm èëpenaata ngönte

(Matiu 10:37-38; 5:13; Maak 9:50)

²⁵ Omèn kèsang pan Yesuring sa. Pël èen pi kaip ti pitèn itneë epël mèea. ²⁶ “Omèn namp nem ènèm èëpèñèak pim èlre pep, öngre ru, sasre nan pimoröen kent èak neen kaaö elnèpna pipop ma pimtè koröpöökè wewèeteta kasèng nemangkèn èëpna pipop nem ruup pël nasèpan. ²⁷ Pötaanök omèn namp pi, ‘Ne Yesu pimèen wel wiima pöt pangk èëmaap,’ pël wesak pim kèra yetapèr wak ènèm naalnèen èëpna pipop nem ruup pël nasèpan. ²⁸ Arim naèaan namp pim ka kaö nent ök rapèn pël kön wiak pöt wet rëak monet ka pöt pangk èëpèn ma won pöten sangk kelèpnaat. ²⁹ Èn pël naènrek köntak wap wesirak mormor è yesem luptak sè pangk naèn èen sèp mowasèn om wiaan pöt omnaröak itenak ökre was epël mapnaat. ³⁰ ‘Omèn epop pi kaat ök rapèñèak ngès rèaupök pet nairèn èa.’ ³¹ Èn yang omp ak namp pi yang omp ak munt nampring nga elèpèñèak wet rëak pimèntè nga omnaröa saarèet sangk kelèn pimtèet 10,000, èn muntapèet 20,000. Pël èen pimènt kön wiipnaat. Pi yok pangk muntapring nga elèpèn ma won pöten kön wiipnaat. ³² Pël èak pi kön wiin pangk naèn èen pöt pim

köore toköp kamaarek wëen omën narö wes mëen sê ngön ëak nga pöt wiap wasêpnaat. ³³ Pötaanök arim naëaan omën namp pi pim omnant pout kasëng nemangkênëpök nem ru nasëpan.

³⁴ “Tomun pöt omën ompyaut. Pël äautak pim misëngö won sak wiaan tiar tol ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. ³⁵ Tomun ke pëltak ya lupöök olaöre purmakaö yaatring irikor ë pël naëngan om moolapenaat. Katëëpringëpök ngön epët kat wiip.” Pöta ök tapël narö yaap Yesu pim ënëm naën ëëpna pöt Anutuuk wa moolapnaat.

15

Sëpsëp kö saupë watepang ngönte (Matiu 18:12-14)

¹ Akun nentak omën takis yewaare utpet yaaö munt narö Yesuuk ngönën ök yemaan kat wiipënëak pim naë sa. ² Pël yaëen Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun yak këëpöt ngön mëak epël mëëa. “Omën epop omën utpet yaaurö ngöntre kar elmëak kaömp ngawi yen.”

³ Pël yemaan Yesu pimënt kat wiak watepang ngön nent epël mëëa. ⁴ “Ar nampë pol sëpsëpörö 100 ëak wëauröak kopët namp kö sêpnaat. Pël ëën sëpsëpöröa pepap pi 99 pörö we naöökël kaömp neim wëen pi we naöökël kö sa pöpön ngaöl ë sê koirëpnaat. ⁵ Pël ëak ya kë sak wa kuröpweri waalak ⁶ kak sê oröak karuröen ngön ëak epël ök mapnaat. ‘Nem sëpsëp epop kö sëën ngaöl ë sê koirak yewais. Pötaanök ërëpsawi ëëpa.’ ⁷ Ne ök niamaan kat wieë. Pöta ök omën wotpil 99 pörö lup kaip tiipënëak kön nawiin yaaurö omën kutömweri wëaurö pitëmëen ërëpsawi kotkot yaë. Ën utpet kopët epop lup kaip yati pötaan

kutömweri wëaurö ërëpsawi kaö yaë.”

Mon kö sauta watepang ngönte

⁸ “Öng namp pi mon 1 kina wak wëen 10 toea nent kangk ngen-tiin pöt pi kalaö rangiak kakaati katëp ilak këëkë panë ap wesak koirëpnaat. ⁹ Pël ëak pim karuröen epël mapnaat. ‘Nem 10 toea irikor ëën ap weseim pöt peene yokoir. Pötaanök ërëpsawi ëëpa.’ ¹⁰ Ne ök niamaan kat iweë. Pöta ök omën utpet kopët lup kaip tiin Anutuuk enselörö ërëpsawi yaë.”

Yokot pim pepap sêp wesak maimerekë saupë watepang ngönte

¹¹ Yesu pi pël mëak munt nent epël mëëa. “Omën namp pim yokot naar wëa. ¹² Wë yokot ënëmapök pepapön epël mëëa. ‘Nim monere uröm tenpimëen yaö ëan pöt kom ëak nemëën äaut nan.’ Pël maan pepapök pim omnant pout kom ëak yokotaar mena. ¹³ Pël ëën akun kot nent wë yokot ënëmap pi pimit wak yang wali nerekël sa. Pörek sê wë omnantëen kentre kaur ëak pim monat pout won wes olëa. ¹⁴ Pël ëak omnant pout won wesak wëen ënëmak yang pörek këen kësang nempel oröa. Pël ëën pi ngöntök panë ëën ¹⁵ yang pörek omën nampë naë sê wëen omën pöpök pim polöröa ngarangk moulmëen wakaima. ¹⁶ Pël ëak polöröa kaömp karut mangkën nak kep ëëpën wesak itaangkën pötta nemangkën ëa. ¹⁷ Pël ëën pi kön tektek sak epël kön wia. ‘Nem pepapë inëen ruurö kaömp kësang pan neim wëen ne eprek wë këëneën wel wiimëak yeë. ¹⁸ Pötaanök nem pepapë ngësë kaalak sumaat. Sê oröak epël memaat. ‘Pep, ne Anutüre niire ëak utpet elniaut. ¹⁹ Pötaanök peene pöt nim ru panëëp pël neangan. Om nim inëen ru newasën ömaat.’ ²⁰ Pël wesak wal ëak pim pepapë ngësël sa. Seim sê kak temanöm yesën pepap itenak ya utpet ëën

naë sē kapariak tot na. ²¹ Pël eën ruupök epël mēëa. ‘Pep, ne Anature niire ëak utpet elniaut. Pötaanök peene pöt nim ru panëep pël neangan.’ ²² Pël maan pepapök pim inëën ruuröen epël mēëa. ‘Ar teëntom nem ulpëen wali ompyaup momëak mor ëngö wak wais moresi momëak ing körtepar wak wais ingesiarë momëak pël eëë. ²³ Pël ëak purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möëë. Pël eën ar ëak yenem ërëpsawi eëpenaan. ²⁴ Nem ruup wel wia wesaupök kaalak waisa. Irikor ëaupök kaalak orö yarë.’ Pël mëak pit ërëpsawi ëa.

²⁵ “Wëën yokot kaöap pi yaak wakaim olëak kaalak wais kaat temanöm yewasem kat wiin into ngönre tanre pöt yeëa. ²⁶ Pël eën inëën ru nampön maan sëën, ‘Tol ëënak ya?’ pël mëak pëël mēëa. ²⁷ Pël maan puuk epël mēëa. ‘Nim nangap kaalak waisa. Pi irikor ëak saupök kaalak wais oröa. Pötaanök arpim pepapök maan purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möak ar ëak yen.’ ²⁸ Pël maan pi kölöp ëak kakaati sëpnaaten kaaö ëa. Pël eën pepapök wais wiap wesak ngön ök mēëa. ²⁹ Pël eën pi kangiir epël mēëa. ‘Kat wi. Ne krismaki selap pan nim naë pas ya mëneimeë nim ngön nent wa noolaan ëaut. Pël eën ni pol meme ru namp nem karuröaring ërëpsawi eëmaan nenangkën ëaupök ³⁰ nim ru pipmor pi öng paspas yaauröaan nim omnant pout won wes olëak kaalak waisën ni pimëënökëër purmakaö ru ompyaö mësëpringëp yamöön.’ ³¹ Pël maan pepapök epël mēëa. ‘Yokot epop, ni kët ël epotë tepër wëaup. Pötaanök nem omnant epot pout nimot. ³² Ën nim nang epop wel wia wesaupök kaalak waisa. Irikor ëaupök kaalak orö yarë. Pötaanök tiar pimëën ërëpsawi eën pangk yaë.’”

16

Ngarangk utpetapë watepang ngönte

¹ Yesuuk pim ruuröen ngönaak nent epël ök mēëa. “Omën omp ak namp pim inëën ru omnant ngarangk yaaö namp wëa. Pël eën wë akun nentak omnaröak omp aköpön epël mēëa. ‘Nim omnant ngarangk yaaup pi nimot köntak pentak yaë,’ pël mēëa. ² Pël maan kat wiak omnant ngarangk yaaupön yas mëak epël mēëa. ‘Ni tol yaëën omnarö nimëën yaan kat yawi? Pöta songönte iteempan nem omnant nim ngarangk yaën pötë pepewer wak wais nan. Ke pilëpök nem omnant ngarangk naëngan.’ ³ Pël maan inëën ru omnant ngarangk yaaup pim könök epël wesa. ‘Nem kaöapök nem omnant ngarangk yaauten nga neak wes nemëën tol eëm? Ne yang kelumaata weëre kosang won. Ën sumatön kimang memaatenta öo yaë. ⁴ Peenök nem eëmaaten kön yokoir. Pël eëma pötak nem kaöapök wes nemëën pöt kaamök elmëëmaaröa naë sëën sant elnëëpnaat.’ ⁵ Pël kön wiak omën pim kaöapë naë kangut wieëauröen ngön maan pöppöp waisa. Pël eën wet rëak waisaupön pëël mēëa. ‘Nem kaöapë kangut nim naë tolëël wia?’ ⁶ Maan pi epël mēëa. ‘Kolap tram 100,’ pël mēëa. Pël maan ngarangkëpök pep nent menak epël mēëa. ‘Nim pep eptak 100 pöt kërëak 50 retëng ë.’ ⁷ Pël mëak nampön pëël mēëa. ‘Nim naë nem kaöapë kangut tolëël wia?’ Pël maan puuk epël mēëa. ‘Rais kër 100,’ pël mēëa. Pël maan pep nent menak epël mēëa. ‘Ni eptak 100 pöt kërëak 80 retëng ë,’ pël mēëa. ⁸ Pël eën kaöap pi ngarangk utpet pöpë ewat ëa pöten itenak piin ping wesak mēëa. Pöt tol ëënak? Omën yangerakë omnantön kentre kaur yaaurö pit pitëm omnant

ngarangk eëpënëak pitëm ewat pöt omèn Anutuu ewaatak wë pöröa ewatöl it yewas.

⁹ “Pötaanök ne niamaan. Ar tapël monere uröm omèn pasut omnarö menak ngöntre kar rëak önë pötak omèn pas pöt pet irën Anutuuk yas niaan wëwë kosangta kaatak së önëet. ¹⁰ Ën namp pi omèn pasut ompyaö wesak ngarangk eëpna pöp omèn ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk eëpnaat. Ën namp omèn pasut ompyaö wesak ngarangk naën eëpna pöp omèn ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk naën eëpnaat. ¹¹ Ar yangerakë monere uröm pasut ompyaö wesak ngarangk naën yaëen talëpök omèn këet arök ngarangk eënenëen nimpën? ¹² Ar omnaröaat yaam ninaut ompyaö wesak ngarangk naën yaëen Anutuu yaö niia pöt naningkën eëpnaat. ¹³ Inëen ru kopëtapök kaö naarë inëen naëpan. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëepnaat. Won ëen pöt, nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan.”

Yesuuk Parisi omnaröen pepanöm mëea

(Matiu 11:12-13; 5:31-32; Maak 10:11-12)

¹⁴ Yesu pi ngön pöt maan Parisi omnarö pit monere urömen kent yaaurö yak kat wiak ökre was mëea. ¹⁵ Pël yemaan Yesuuk epël mëea. “Arimtok arimtën omnaröa itöök ping wesak yaaurö. Pël ëaap Anutuuk arim lupötë ityaangk. Omnaröak ompyaut pël yewas pipot Anutuuk itaangkën kömkëenring yaë.

¹⁶ “Moses pim ngön kosangötre tektek ngönöt im wais Son pim naë oröak pet ira. Ën Sonë naëaan wais peene wë epëtak pöt Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pöta ngön

ompyaut yaan omèn pourö kat wiak pötak ilapënëak weë yengenti. ¹⁷ Wë ënëmak kutömre yang epraar won sëpënëak pöt yok pangk won sëpnaat. Ën ngön kosang pöt nent won nasëpan, pout om wiaapnaat.

¹⁸ “Omp namp pi pim öngöp wes mëak munt namp öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëaup öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat.”

Mon omnampre Lasaras pi arpim ngönte

¹⁹ “Mon omèn namp wakaima. Pël ëaup pi akun poutë ulpëen retëngretëng ëa ompyaut mëak wë kaömp ompyaut neim wakaima. ²⁰ Pël ëen omèn elek yaaö namp wëa yapinte Lasaras. Pöp koröp pouuk ëmpöl pep saup pi mon omnampë kaata kanra naë wëen ²¹ mon omèn pöp kaömp yenën lupöt ngentiin wa nëmpënëak kön wieim wëaakë yeëa. Pël yaëen kentöröak wais pim ëmpölöt öngör neim yeëa. ²² Pël ëen wë elek yaaö omèn pöp wel wiin enselöröak koirak së Apramë naë moulmëa. Pël ëen wë mon omèn pöpta wel wiin yang kel weera. ²³ Pël ëen pi es parëaöök së wë këlangön kaö kat yawiem ool itaangkën Apram maimerek wëen Lasaras pim naë wëa. ²⁴ Pël ëen mon omèn pöpök Apramön ngön ëak epël mëea. ‘Pep, ni neen yaköm kön wiak Lasaras wes mëen wais pim mor wotö iitak wariak nem yangapöök wa nemëen kot nent ëp sëp. Ne esuwesi öngpök wë këlangön kaö kat yawi.’ ²⁵ Pël maan Apramök epël mëea. ‘Nem ruup, ni kön wi. Ni ngaan yangerak wë omèn ompyaut ëeim wëen Lasaras pi pöt utpetat pëen eima. Pötaanök peene pöt pi kak eprek wais ya kë sak wëen ni kanggiir këlangön kat yawiin. ²⁶ Pël ëaap

Anutuuk tiarim tektrak paré naö wiau wia. Pötaanök eprekaanörö pipël yeiraan pirekaanörö epël yaaprën pël naëngan.’²⁷ Pël maan mon omnampök epël mëëa. ‘Pep, ne kosang wesak ök yeniak. Ni Lasaras wes mëën nemoröa naë sêp.’²⁸ Nem nangarö mor nas wë. Pötaanök Lasaras pi sê pitta eprek wais këlangön kat wiipanëën nga map.’²⁹ Pël maan Apramök epël mëëa. ‘Won. Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngön pitëm naë wia pipot kat wiip.’³⁰ Maan mon omnampök epël mëëa. ‘Apram nem pepap, pöt pangk naëpan. Omën wel wiaö nampök weletakaan wal êak sê ngön ök mapna pöt pit kat wiak lup kaip tiipnaat.’³¹ Pël maan Apramök kaalak epël ök mëëa. ‘Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngönöt wa olapna pöt weletakaanëpök wal êak sê mapna pöteta wa olapnaat.’”

17

Utpetatök kön wi kosang yewesaut utpet yewas

(Matiu 18:6-7, 21-22; Maak 9:42)

¹ Yesuuk pim ruuröen ngön nent epël ök mëëa. “Morök ke nenterë nent oröön omnarö saun koirëpnaat. Pël éaap omën morök elmëën omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën? Yaköm. ² Omën ke pilëpök runga kotup morök elmëën saun koirpanëën ar kël kaöaö wii ngan êak omën pöpë mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt ompyaö. ³ Ar ngarangk këékë ëën. Arim kar namp saun yokoirën pöt nga man. Pël ëën pi lup kaip tiin pöt saun pöta kangit ent ë moolan. ⁴ Pël ëën arim kar namp pi kët kopët nenta öngpök akun ⁷ êak utpet elniak akun ⁷ tapël arim naë wais, ‘Ne lup kaip yati,’ pël niaan pöt ar pim saun pötë kangut ent ë moolan.”

Kön wi kosang yewesauta ngönte

⁵ Yesuu ngön yaaö omnarö pit Yesuun epël mëak kimang mëëa. “Ni tenim kön wi kosang yewesaut kaö wes nin.” ⁶ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ar kön wi kosang yewesa kot panë nent wieëan talte këra kaö epmentën, ‘Ni kaam tiak i kaöökë öngpök sê orö,’ pël maan yok pangk kat wiak pël ëëpën.”

Inëën yaauta ngönte

⁷ “Arim tekraakan nampë inëën ruupök ya lupöök sê yang mëmpën ma polörö ngarangk ëëpën pël ëeim olëak yewaisën yok pangk epël mam ma? ‘Ni kakaati wais kaömp numëën,’ pël mam ma? ⁸ Pël naëpan. Pi epël mapnaat. ‘Ni nem kaömpöt ar elnëëm. Pël êak poë koröpö mënt wes urak kaömpre iit wak waisën numaan. Pël ëën ënëmak nimtëët ar êak numëën.’ ⁹ Pi inëën ruup pim ngan rë menaul éa pötaan yowe mapën ma? Yok pangk pël naëpan. ¹⁰ Pötaanök arim naë tapël ëëpnaat. Anutuun ya ngön niaut ë pet irak pöt epël an. ‘Ten inëën ru katkoko yaaurö. Ya ngön niaut pëën yaaurö,’ pël an.”

Yesuuk omën kësë éa moresiar pörö ompyaö mowesa

¹¹ Yesu Yerusalem kakë sêpënëak Kalili yanger nal, Sameria yanger nal pël éaan teköök sa. ¹² Pël êak sê kak nerek oröön omën kësë éa narö moresiar pörö pit kamtaöök sê koirak pëlëër taueë ¹³ ngön êak epël mëëa. “Yesu, Kaöap, ni tenën yaköm kön wi.” ¹⁴ Pël maan pi pitën epël mëëa. “Ar sê kiri ar yaauröen arim koröpöt pet elmëën pit ar ompyaö san pël apnaat.” Pël maan yesem koröpöt ompyaö sa. ¹⁵ Pël ëën pitëkaan kopët namp pi pim koröpöön itaangkën ompyaö sa. Pël ëën kaalak sê ngön ë olëak Anutuun yaya mëëa. ¹⁶ Pël êak Yesuu ingesiarë sê tok oriak ë koset yangaak wesirak wë yowe mëëa. Omën pöp Sameria yanger-akaanëp. ¹⁷ Pël ëën Yesuuk epël

mëëa. “Omën moresiar ompyaö sauröep 9 pörö tarék wë? ¹⁸ Pit kaip tiak së Anutuun yoöre ërëp mapnaaten kön nawiin. Katkoko ëak sëën Sameria yangerakaan omën maim epop pimënt waisa.” ¹⁹ Pël mëak omën pöpön epël mëëa. “Nimté kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek wal ëak së.”

Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaata ngönte

(Matiu 24:23-28, 37-41)

²⁰ Parisi ngönën omnaröak Yesuun, “Anutu taan wa ngaöök nimëëpën?” pël mëak pëël mëëa. Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt yoolök pël yaalniin itnaangkan. ²¹ Kat wieë. Anutu pi peene arim tekarak wë wa ngaöök yanimë. Pël yaëën naröak, ‘Anutuu wa ngaöök yanimë pöt e yaarö,’ pël yaan naröak, ‘O ëngk yaarö,’ pël naëpan.”

²² Pël mëak ruuröen epël mëëa. “Wë ënëm akun nent temanöm sëën ar këlëltre ngön epël anëët. ‘Omën Këëp yaaröön ten itaampun,’ pël anëëtak yok pangk itnaangkan. ²³ Pël yaëën akun pötak naröak, ‘Eprek yaaröök iteneë,’ pël yeniaan naröak, ‘Ëngkrek yaaröök iteneë,’ pël yeniaan kat wiak pitëm ënëm ëënganok. ²⁴ Kent tangarët kopëter tar elmëen yang poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këëp nem waisuma akunetak pël ëëm sa.

²⁵ Pötaanök omën peene wë eporö kasëng nangkën këemre këlangön kësang kat wiimaat. ²⁶ Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këëp nem waisuma akunetak tapël ëëpnaat. ²⁷ Pit iire kaömp në, öngre omp ë, pël ëeim Anutu kasëng menak wëën Noa wangaöök yeilaan i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. ²⁸ Lot pim naëëta tapël ëaut. Omnarö iire kaömp në, omnant sumre kap ë, ëmre ya ë, ka ök raö, pël ëeim Anutu kasëng menak wëa. ²⁹ Pël ëën Lot pi

Sotom kak sëp wesak yesën akun tapëtak kutömweriaan esutre kël es ngaat kopiitë yepel pöl ëën omën pourö won sa. ³⁰ Pöta ök omnarö tapël eim wëën Omën Këëp nem tekeri suma akunetak tapël ëëpën sa.

³¹ “Akun pötak omën ka tomök öpnaapök kakaati së pim omnant öpan. Ën yaak öpnaapta tapël kaalak kakë sëpan. ³² Ar Lot pim öngöp Anutuu ngön wa olëak wel wia pöten kön wieë. ³³ Omën namp pi pim wëwëet keimön ëëpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp pim wëwëet këëpöt wasën pöt orö morëëpnaat. ³⁴ Ne niamaan kat wieë. Akun pötak omën naar rö kan ur kopëtetak ka uraan namp yeweem namp sëp wasumaat. ³⁵ Öng naarta kaömp koröp yokoëem wëën namp yeweem namp sëp wasumaat. ³⁶ Ën omp naar ya lupöök wëën namp yeweem namp sëp wasumaat.” ³⁷ Pël maan ruuröak epël mëak pëël mëëa. “Tarék pël ëëpën?” Maan Yesuuk omën piin kön wi kosang newasën yaauröa këlangön kat wiipnaataan kön wiak watëpang ngön nent epël mëëa. “Omnantë söp kempaöök wer moön tuparö wa top yaë.”

18

Öngöp ngön ë pet yairaupön kimang mëëauta ngönte

¹ Yesuuk pim ruuröen kaaö köpël kimang maim öpënëak watëpang ngön nent epël mëëa. ² “Kak nerek ngön ë pet yaira namp wëa. Omën ngön ë pet yaira namp wëa. Omën pöp pi Anutüre omën pouröen kas naën yaaup. ³ Kak taprek öng kapir namp wëaup pi kët poutë omën pöpë naë së, ‘Nemëen kööre toköpëen ngön yaatak kaamök el-nëëm,’ pël më yeëa. ⁴ Pël ëeimën omën pöp pim lupmeri epël kön wia. ‘Ne Anutüre omën pouröen kas naën yaauppe. ⁵ Öng kapir epop ke urak neaim. Pötaanök

kaalak wais neaan kaaö kön wi-
ingönëen kaamök elmëemaat.’”

⁶ Yesu pi ngön pöt mëak kaalak epël mëea. “Ar ngön ë pet yaira utpetapë ngön ök yeniak epëten kön wieë. ⁷ Ën Anutuun tol yewes? Omën pimëen yaö wesaurö kët kanaan rö kanë piin kimang maim wëen kaamök naalmëëpan ma? Ma kat wiak kat nawiin koröp oröak öpën ma? Pël naëpan. ⁸ Ne niamaan. Pi teënt kaamök elmëëpnaap. Omën Këëp nem waisuma akun pötak yangerakë omnaröa naë kön wi kosang yewesaut koirum ma won?”

Parisi omnampre takis yewaö omnampë watëpang ngönte

⁹ Omën narö pitëmtok pitëmtën kön wiin wotpilörö pël kön wieë muntaröen wak irëak ya pöröaan Yesuuk watëpang ngön nent epël mëea. ¹⁰ “Omën naar piarip ngönën tup kaöetak së Anutuun ök mapënëak sa. Namp Parisi ngönën omën namp, namp takis yewa namp. ¹¹ Pël ëak Parisi omnampök tauëë pimtën weseë epël mëea. ‘O Anutu, ne omën naröa ök wonöp. Pötaanök niin yowe yeniak. Pit këkain ëere omën utpet nant ë, öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaurö. Ne pitëm ök wonöp. Pël ëak omën takis yewa epopë ök wonöp. ¹² Pël ëak sant poutë akun nentepar pöteparë kaömp ngës olëak wëaakë yaaup. Pël yeë omnant koirak pöt wa top ëak moresiar wesak nokoliil nent nimëen yaö yaalniaup.’ ¹³ Pël yemaan takis yewa pöp pëlëer tauëë kutömweriil itaampnaaten ëö ëen tok oriak epël mëea. ‘O Anutu, ne saun omnamp. Pötaan yaköm kön newi.’ ¹⁴ Kat wieë. Takis yewaup pi Anutuuk pim saunatë kangut won wes moolëak piin, ‘Omën wotpilëp,’ pël maan kaalak pim kaatakë sa. Ën Parisi pöp pim saunatë kangut om wiaan sa. Omën namp pimtök pimtën

wak isak apna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap.”

Yesuuk runga koturö welaköt elmëa

(Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)

¹⁵ Omnarö pit pitëm runga koturö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëea. ¹⁶ Pël ëen Yesuuk rungaaröen ngön mëak pim ruuröen epël mëea. “Nga mangan. Wes mëen nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak yaö yema pötaanök. ¹⁷ Ne yaap niamaan. Namp runga kotëporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat.”

Ngarangk monere urömaringëpë ngönte

(Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)

¹⁸ Ngarangk nampök Yesuun pëlpël mëak epël mëea. “Rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?” ¹⁹ Maan Yesuuk epël mëea. “Tol ëënak neen, ‘Ompyaup,’ pël yenëaan? Anutu kopëtapökëer ompyaup. ²⁰ Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. ‘Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni omën mëngkanok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.’” ²¹ Maan ngarangkëpök epël mëea. “Nem kotuukaan pipot ë waiseimaut.” ²² Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak epël mëea. “Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëen kutömweri omnant kosangöt orö nirëëpnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë.” ²³ Pël maan omën pöp pi monere uröm

kaō panē wieëaup yak ngön pöt kat wiak ya utpet ëa. ²⁴ Pël yaëen Yesu itenak epël mëëa. “Omën monere uröm kaō wieëaurō Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë. ²⁵ Pol kamel namp wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.” ²⁶ Pël maan omën ngön pöt kat wia pöröak epël mëëa. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlöpök wëwë kosangët öpën?” ²⁷ Maan Yesuuk epël mëëa. “Omnaröak omnant pangk naën ëënë pipot Anutuuk yok pangk ëëpnaat.” ²⁸ Pël maan Pitaak epël mëëa. “Kat wi. Ten omnant pout sêp wesak nim ënëm elniaut.” ²⁹ Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Namp pi Anutu wa ngaöök yamëauta yaat mëmpënëak pim kaare öngre ru, sasre nan, ëlre pep pörö sêp wasëpna pöt ³⁰ pi peene akun epöök kangut selap wak wë ënëm akunaöök wëwë kosangët öpnaap.”

Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaaten ök maan akun nentepar nent ëa

(Matiu 20:17-19; Maak 10:32-34)

³¹ Yesu pi pim ruurö wa top elmëak epël mëëa. “Kat wieë. Tiar Yerusalem kakë yewais. Pël ëën Omën Këep nemëen tektek ngön yaauröak ngön epël retëng ëa pöt kë rapnaat. ³² Pit ne newak ngönën köpëlöröa moresi neulëen pitök ökre was neak utpet newesak waasöp ngës nampnaat. ³³ Pël ëak pës nemöak mën wel newiin akun nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap.” ³⁴ Pël maan ngön pöta songönte ilëëp ilaan pit ëngk ma e wesak ëwat nasën ëa.

Yesuuk omën it il tëa namp ompyaö mowesa

(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)

³⁵ Yesu pi yesem Yeriko kak temanöm së itaangkën omën it il tëa namp kan ëöök wel aisëëë monatön kimang maim wëa. ³⁶ Pël ëak pi kat wiin omnarö yesem yaan omën muntaröen epël mëëa. “Pit tol yaë?” ³⁷ Maan pitök epël mëëa. “Yesu Nasaretöpök yewais.” ³⁸ Pël maan pi ngön ëak epël mëëa. “Yesu, Tewitë ëap, ni neen yaköm kön newi.” ³⁹ Pël yemaan omën wet rëak yesauröak leng ëëpën mëak nga yemaan pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök, neen yaköm kön newi.” ⁴⁰ Pël maan Yesu pi leng ëak kamtaöök taprek tauëë epël mëëa. “Nem ngësël wak waisëë.” Maan mësak sëen piin epël mëak pëël mëëa. ⁴¹ “Nook ni tol elniimëak yaan?” Maan puuk epël mëëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.” ⁴² Pël maan Yesuuk epël mëëa. “It nga së. Nimtë neen kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën.” ⁴³ Pël yemaan tapëtakëër itöörar nga sëen Yesuu ënëm yesem Anutuun yaya mëëa. Pël yaëen omën pörök wëaurö pöten itenak pitta Anutuun yaya mëëa.

19

Sakias pim ngönte

¹ Yesu pi Yeriko kak së oröak el wesak sëpënëak yaëen ² kak pörëkaan omën takis yewauröa ngarangk namp wëa yapinte Sakias. Pöp pi mon kaō wieëaup. ³ Pi Yesuu möönre koröp itaampënëak kent elmëa. Pël ëaap pi omën mëntëp yak omën muntaröak il mowariin pomp ëak itnaangkën ëa. ⁴ Pël ëak wet rëak pöömpö së, “Eprek yewaisën itampaatak,” pël wesak këra nementë ngarëk isa. ⁵ Pël ëën Yesuuk pörök së oröak

ngaarék itenak epël mëëa. “Sakias, teënt ira. Ne peene nim kaatak wais ömaat.”⁶ Pël maan pi ya kë sak këraamentëkaan irë ngentiak Yesu koirak pim kaatakë sa.⁷ Pël yaëën omën pörek wëaurö pit pöten itenak kaaö mëak epël mëëa. “Pi tol ëënak saun omnampë naë së ilëak wë,” pël mëëa.⁸ Pël ëëen Sakias pi Yesuu naë taueë epël mëëa. “Kaöap, ni kat wi. Nem omnant kom ëak tok nentepar wesak nent omën omnant wonörö mempaat. Pël ëak omnaröen morök elmëak monat waut pötë kangiir peene nook il wesak maim oorek mempaan.”⁹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Omën epop niinta Apram pim körööp yak Apram pim ök Anutuun kön wi kosang yewasën. Pötaanök niire nim kaatakörö Anutuuk utpetetakaan yaniö.¹⁰ Ne Omën Këëpök omën epopë ök Anutuu naëaan kö saurö wa rongan ëak ompyaö mowasumëak waisaup.”

Inëën ru moresiar mon wa pöta watepang ngönte
(Matiu 25:14-30)

¹¹ Yesu pi ngön pöt ök maan omnaröak kön epël wia. “Pi Yerusalem kak temanöm yewasën Anutu peene wa ngaöök nimëëpnaan yaë,” kön pël yewasën Yesuuk itenak yal menak watepang ngön nent epël mëëa.¹² “Omp kaö namp yang wali nerak sëën omp ak wes moulmëën wë kaalak waisëpënëak sa.¹³ Pi sëpënëak yeem pim inëën ru moresiar pöröen yas maan waisën mon 20 kina, 20 kina pël pangk pangk menak epël mëëa. ‘Ar mon epot wak ya mënak kaö wes wiak wëën waisumaat.’¹⁴ Pël mëak yesën pim kaatak narö kaaö ëak piin epël mapënëak omën narö pim ënëm wes mëëa. ‘Ten nuuk omp ak sak ngarangk elniimëëten kaaö.’¹⁵ Pël maan pi së wëën pit pi omp ak wes moulmëën wakaim olëak kaalak waisa. Pël ëak inëën ru mon menak sa pöröen ngön ëak

epël mëëa. ‘Ar nem mon ninak san pötök ya mëngkën muntat tolëël koirak wë pöten itaampaan.’¹⁶ Pël maan nampök wet rëak wais epël mëëa. ‘Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkën pötak nook ya mëngkën 200 kina pël oröa.’¹⁷ Pël maan epël mëëa. ‘Inëën ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ompyaö wesak ngarangk ëan. Pötaanök nook ka moresiar pötë ngarangk niulëëmaan.’¹⁸ Pël ëën inëën ru munt nampök wais epël mëëa. ‘Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkën pötak nook ya mëngkën 100 kina pël oröa.’¹⁹ Maan omp aköpök epël mëëa. ‘Nook, ni ka mor nas pötë ngarangk niulëëmaan.’²⁰ Pël maan inëën ru munt nampök wais epël mëëa. ‘Kaöap, nim mon 20 kina nangkën pöt e wia. Ne poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut e wia.²¹ Ne niin itaangkën ni nga yaaup yak muntaröa naëaan omnant yewaup. Ni omnant omën muntaröak ngëntën yewetaup. Pötaanök niin kas ëak kö sëpanëak poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut.’²² Maan omp aköpök epël ök mëëa. ‘Ni inëën ru utpetap. Nimtë ngön yaan taptak nimënt utpet ëaup pël yeniak. Ni neen, ‘Nga yaaup yak muntaröa naëaan omnant wëëre omnant omën muntaröak ngëntën watö pël yaaup,’ pël yenëaan pöt yaap.²³ Ni nem songönte pipël ëwat wëak tol ëënak nem monet mon kaatak nawiin ëaup? Pël ëanëën ne wais kangitaring wan tapön.’²⁴ Pël mëak omën pörek wëauröen epël mëëa. ‘Ar mon 20 kina epët piikaan wa ëp ëak 200 kina wa epop meneë.’²⁵ Pël maan pit epël mëëa. ‘Kaöap, pi yok 200 kina waap.’²⁶ Maan puuk epël mëëa. ‘Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnant menaut ngarangk ëak wëën pöt munt nant erën wes mempaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën tapët wak wëën pöt wa ëp ëën om pas öpnaat.

27 Peene pöt, nem kööre tokörö nook pitëm omp ak sumaaen kaaö äa pörö mäsak wais nem itöök mëngkën wel wiip.’”

Yesu pi pol tongkiipë rangk wel aisëak Yerusalem kakë sa
(*Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Son 12:12-19*)

28 Yesu pi ngön pöt më pet irak Yerusalem kakël ko wesak wet rëak isa. 29 Pël äak yesem Olip tomök is oröak Petepasiire Petani ka pöteparë temanöm yesem ru naarën epël mëak wet rëak wes momëa. 30 “Arip ka ëngköök së oröak öngpök së itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mäsak waisën. 31 Arip së pël yaëen omën nampök aripön, ‘Oröp ëënëak yawil?’ pëël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya.’” 32 Pël maan piarip së itaangkën Yesuu mëëa pöl ëëëa. 33 Pël ëen itenak yawilën tongkiipë peparöak itenak epël mëëa. “Arip oröp ëënëak yawil?” 34 Maan piaripök mëëa. “Aköpök epopön yaanak yeë.” 35 Pël mëak Yesuu naë mäsak së tongkiipë rangk pitëm ulpëenöt përe mourak Yesu wa ngaarëk moulmëa. 36 Pël ëen wel aisëak yesën ulpëenöt përeäk kamtaöök mourö sa. 37 Pël ëen Olip tomökaan ngemë Yerusalem kak temanöm yewasën omën pimëen saö rongan pötak wëauröak pim ya it ngolöpöt yaaö pötëen ngön äak epël maö Anutuun yoöre ërëp mëëa.

38 “Yowe. Omën omp aköp Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Kutömweri mayaap wiaap. Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isak mepa.”

39 Ëlak wiak pël yemaan Parisi omën narö pitëm öngpök wëauröak Yesuun epël mëëa. “Rë yanuu-laup, nim ruuröen pël epan ma.”

40 Pël maan Yesuuk mëëa. “Ne nia-maan kat wieë. Pit yaya yenëa pöt ompyaö ya. Leng ëëpna pöt kël epotök yaya neapnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröaan ing ëa

41 Yesu pi pël mëak yesem Yerusalem kaöökë tomök së oröak kakën itenak yaköm ëen ing yeem epël mëëa. 42 “Yerusalem wëaurö, ar peene eptakëer mayaap öne kanöön ewat wë talte yok pangk ön. Pël äaap kan pö ëlëep wia. Pötaanök itnaangkën yeë. 43 Kat wieë. Wë akun nentak arim kööre toköröak wais taap elniak ëm ket äak kaö poutë il niwariipnaat. 44 Pël äak arimëntre arim ruurö pourö won niwesak arim kaat töölak wapötta ti olaan ur kosat wiaapnaat. Pöt tol ëënak? Anutuuk kaamök elniipënëak wes nemëen arim ngësë yewaisën köpël äak kaaö ëan. Pötaanök pël elniipnaat.”

Yesu ngönën tup kaöetakaan omën narö waö ë momëa

(*Matiu 21:12-17; Maak 11:15-19; Son 2:13-22*)

45 Yesu pi ngön pöt më pet irak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë yemomëem epël mëëa. 46 “Ngönën pepeweri Anutuuk epël äa. ‘Nem ka pipët kimang yenëa kaat pël ëëpnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.” 47 Pël äak pi akun poutë ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere omën kaöarö pit mëmpënëak kanten ngaöl äa. 48 Omën pourö pim ngönëntaan pim naë rë olëak wëen sëp wesa.

20

Yesure ngarangkörö neneren pëël elmëa

(*Matiu 21:23-27; Maak 11:27-33*)

¹ Kët nentak Yesu pi ngönën tup kaöetak sê omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötê ngarangköröere kaöarö pit sê epël mëëa. ² “Nim eprek ê yaën pipot talëpê këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” ³ Pël maan Yesuuk kangiir pitën epël mëëa. “Nookta arën kangiir nent pëel niamaatak ök nean. ⁴ Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima. Anutuuk ma pimtök kön wiak eima?” ⁵ Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mepenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yee?’ ⁶ Ën, ‘Son pimtök,’ pël mepenaatep omnarö pit Sonön. ‘Pi tektek ngön yaaö namp,’ pël weseë kël nimööpan.” ⁷ Pël mëak Yesuun kangiir epël mëëa. “Sonë i mëeima pöta songönten ten köpël.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Nookta ne talëpê këmtak yeean pöt neniangan.”

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte

(Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12)

⁹ Yesu pi ngön pöt ök mëak watepang ngön nent omnaröen epël mëëa. “Omën namp wain ya newer ngënta. Pël ëak ya omnarö ngarangk ëëpënëak moulmëak pimënt yang wali nerek sê wakaima. ¹⁰ Pël ëak wê kë yaaröa akunet temanöm sêen ngarangk moulmëauröak ulöp narö tö mampënëak inëen ru namp wes mëen sa. Sê oröön pit möak waö elmëen elek kaalak sa. ¹¹ Pël ëen pepapök kaalak munt namp wes mëen sêen pöpta möak utpet mowesak waö elmëen elek tapël sa. ¹² Pël ëen pepapök kaalak wa ngolöp wesak wes mëen sêen pöpta këlangön kat mowiak ke ur mëen elek sa. ¹³ Pël ëen ya pepap pi epël wesa. ‘Ne tol ëëmete? Nem ru ulöpököp wes mëëmaan. Pit

yok pangk pim ngönte kat wiak ngar öpën koröpok.’ ¹⁴ Pël ëak wes mëen sêen yaakê ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. ‘Omën epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëen yaat tiarimëen sêpnaan.’ ¹⁵ Pël mëak pit wain yaaweriaan wa wilëngkël moolëak mëna.” Yesu ngön pöt mëak epël pëel mëëa. “Yaaweri pepapök ngarangköröen tol elmëëpën? ¹⁶ Pi wais ya ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat.” Pël maan pit ngön pöt kat wiak epël mëëa. “Won. Pël ëëpan.” ¹⁷ Pël yaan Yesu pi pitën iteneë epël mëëa. “Ngönën pepeweri ngön nemëen epël wia pöt tol nentaanök?

‘Wap omën ka ök yarëauröak wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’

¹⁸ Omën namp wap epëtak söë urak kawi ngentiipnaap pi koröp ilak utpet ëëpnaap. Ën wapëtak pim rangk ngentiipna pöt omën pöp ilak unön ëak utpet panë sêpnaap.”

Yesuun Sisa takis yemengkauten pëel mëëa

(Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17)

¹⁹ Pël maan ngön kosangötê ngarangköröere kiri ar yaaö kaöarö pit Yesu pim wain ya ngarangk utpetaröaan watepang ngön mëëa pöt pitëmël ko wesak yemaan kat wiak mor öpënëak ëakök omnaröen kas ëen sêp wesa. ²⁰ Pël ëak Yesu moröak Rom yang ngarangkëpë moresi moulmëëpënëak it wawaö ëeim wëa. Pël ëëë omën narö wes mëen Yesuu naë sê ngönën kat yawia koröp oröak wê ngön nent maan pöt öpnaat weseë Yesuun morök elmëak epël mëëa. ²¹ “Rë yanuulaup, ten niin ewat wë. Ni ngön wotpil yaaup, omnaröenta wotpil wesak ök yeniiiaup. Ni omën

isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk naalmëen yaaup, omën ompyaut pëen Anutuuk ök niiaut omën pourö yaap wesak rê yanuulaup. ²² Pötaanök ni kön wiin Rom omp aköp Sisa takis mampen ma Anutu pimënt mampen?" ²³ Pël maan pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëëa. ²⁴ "Mon kël nent koirak neneë. Könre yapin epot talëpëët?" Pël maan pit epël mëëa. "Sisaëët." ²⁵ Pël maan puuk epël mëëa. "Omnant Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun." ²⁶ Pël maan omnaröa itöök pi aan wali öpna nent nokoirën ëa. Pël ëak pit kaip ti mangkën kat wiak yaan sak këm ur wariak wëa.

Weletakaan walyaauten Yesuun pëël mëëa

(Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)

²⁷ Akun nentak Satusi ngönën omën narö Yesuu naë sa. Omën pörö weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaurö. ²⁸ Pit së Yesuun epël mëëa. "Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëen ngön kosang nent epël retëng ëaap. 'Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.' ²⁹ Pël wiaap omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia. ³⁰ Pël ëën nang pim rakëp öng tapöp wak wë wel wia. ³¹ Pël ëën ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia. Pël ëaap omën 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wia. ³² Pël ëën ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia. ³³ Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaöök talëpë öng sëpën?"

³⁴ Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. "Peene yangerak wë epöök öngre omp yeë. ³⁵ Ën wë ënëm akun kaöaöök Anutuuk kat mowiin wëwë kosangtak weletakaan wal ë

rëëpnaarö pit yok pangk öngre omp naëpan. ³⁶ Anutuuk pit weletakaan wal ë moulmëëpnaat. Pötaanök pit pim ru sak enselöröa ök wë kaalak wel nawiiipan. ³⁷ Weletakaan wal ëëpena pöta ngönte Mosesök ngönën pepeweri retëng ëaut. Këra kotumentëk es wëlëng koteima pöta ngöntak Anutuuk piin epël mëëa. 'Ne Apramre Aisakre Yakopre pörö pitëm Anutu.' ³⁸ Omën wel wia pourö Anutuuk wëwëetaring wë pël wesa. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won. Pi omën öp wëauröa Anutu." ³⁹ Pël maan ngön kosangötë ngarangk naröak, "Rë yanuulaup, ni aan ompyaö yes," pël mëëa. ⁴⁰ Pit kaalak pëël mapnaaten kas ëën sëp wesak pipët pëen mëëa.

Yesuuk Kristo pötaan Parisi omnaröen pëël mëëa

(Matiu 22:41-46; Maak 12:35-37)

⁴¹ Pël ëën Yesu pi epël mëak pëël mëëa. "Tol ëënak, 'Kristo, Yaö Mëëaupön pi Tewitë körööp' pël aim? ⁴² Tewit pimtök Sam pep pöweri tan nent epël ëa. 'Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

"Ni wais nem yaapkëetakël öm.

⁴³ Pël ëaan nimëën kööre tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat."'

⁴⁴ Tewit pimtök piin, 'Nem Aköp,' pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?"

Ngön kosangötë ngarangköröa ngönte

(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Pël mëak Yesu pi omnaröa ëöetak pim ruuröen ngön epël ök mëëa. ⁴⁶ "Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk ëën. Pit ulpëen waliit mëak wa topöök koirak ërëpsawi mapnaaten kent yaurö. Pël ëak ngönën tupötëere këere imën akunaté

omèn kaōarōa urōtē wel ais-apnaaten kent yaaurō. ⁴⁷ Pit pël yeem öng kapirōrōa omnant pout pitēmēen weimeē morök elmēak omnarōak pitēn kön wiin isépēnēak Anutuun kimang wali yamēēaurō. Omèn ke pilōrō pit wē kangiir akunetak kōnōm kēsangōt koirēpnaat.”

21

Öng kapir nampē Anutuun kiri wiauta ngōnte

(Maak 12:41-44)

¹ Yesu pi ngōnēn tup kaōetak wē we riak itaangkēn omèn monaringōrō pit Anutuun monat kiri yawia. ² Pël yaēen Yesu pi itaangkēn öng kapir omnant won nampta pim mon kot köp mōa nentepar wia. ³ Pël yaēen Yesuuk itenak epël mēea. “Ne yaap niamaan. Öng kapir omnant won epopē mon yawi epētak omèn muntarōaat il yemowas. ⁴ Omèn monaringōrō pit ēlōt wiaan kopētetepar yawi. En öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieēaut wiak won pan wesak wē.”

Yesuuk ngōnēn tup kaōet utpet sēpnaata ngōnte ök mēea

(Matiu 24:1-2; Maak 13:1-2)

⁵ Yesu pim ru narō pit ngōnēn tup kaōetak kēlōt retēng ke nalre nal ēak ök rēeēa pōtōn itenak aōre mon Anutuun kiri mowia pōtē ngōnōt aō pël ēeim wēen Yesuuk epël mēea. ⁶ “Wē akun nent temanōm sēen omèn ityaangk epot epël wi naōpan. Enēmak ngaarōak wais tōōl olaan kēl naō naōōkē rangk wi naōpan, utpet panē sēpnaat.”

Yesuuk kōnōm nentere nent orōōpnaat pël mēea

(Matiu 24:3-14; Maak 13:3-13)

⁷ Pël maan pit epël mēak pēel mēea. “Rē yanuulaup, nim yaan pōt akun taltak orōōpēn? Akun pōt temanōm yesēn orōpōt orōōn ten itenak ēwat sēn?” ⁸ Pël maan

Yesuuk epël mēea. “Ar omnarōak lup wa irikor elniipanēen kēekē ngarangk ēēn. Pit morök elniak narōak nem yapintak wais, ‘Ne Kristo,’ pël aōre narōak, ‘Kristo pim orōōpna akunet yok temanōm yes,’ pël yeniaan pitēm ēnēm elmēenganok. ⁹ Ar nga yapinte kat wiak kas ēēngan. Akun kaōaō ngolōp yaēen omèn pipot wet rēak orōōpnaat.”

¹⁰ Pël mēak yal menak epël mēea. “Omèn kur nementēkaanōrōak kur nementēkēl nga ēēpnaat. En yang omp ak nampē omnarōak nampēērōaan nga ēēpnaat. ¹¹ Pël yaēen moup kēsang pan yangerak mōōpnaat. Pël ēak yang we nantē kēēnre yauman kaōat orōōpnaat. Pël yaēen mopōök oorek omèn retēng ke nentere nent yaarōōn ar kas ēēnēēt. ¹² Omèn pōt naarōōn wiaan pit wet rēak wa niulēak kēlangōn kat niwiipnaat. Pël ēak ngōn kaatē sē niulēak wii kaatē niulēēpnaat. Pël ēak omèn omp akre yang ngarangkōrōa naē niulēēpnaat. Ar nem yapinte wak wē pōtaanōk pël elniipnaat. ¹³ Akun pōtak ar nem songōnten ök manēēt. ¹⁴ Ar epël kön kosang wiaan. Ar wa nanuulēen wiaan tol man pël ēak kön selap ēēnganok. ¹⁵ Nemtok arim kēmōtē ngōn anēētē wetetōt nimpaat. Pël ēak ompyaō elniin kōōre tokōrō arim ngōnōt wak irēak ke ur noolepan. ¹⁶ Arim ēlre pep, sasre nan, ngōntre kar, pōrōak arim kōōre tokōrōen kup mowiin arim tekraakan narō nimpēnaat. ¹⁷ Pël ēak nem yapinte wak wē pōtaan omèn pourō ya sangēn ēak kōōre tok elniipnaat. ¹⁸ Nook ngarangk elniak wēen ar kō nasēngan pan, arim ngan ep naōōta mop nerapan. ¹⁹ Weēre kosangring wakaim olēak wēwē kosangēt onēēt.”

Yesuuk Yerusalem kaō utpet ēēpnaata ngōnte ök mēea

(Matiu 24:15-21; Maak 13:14-

19)

²⁰ “Ar itaangkên ngaarö Yerusalem kaö taap yawiin pöt ka töölak utpet wasëpna akunet temanöm yes pël wasënëet. ²¹ Pël äak Yutia yangerak wëaurö ar kas rosiraöökêl sën. Yerusalem kak wëaurö ar kaö sëp wasën. Ën yang nantë wëaurö ka kaöaöökêl sëngan. ²² Ngönëntak retëng äa pöt kë rapnaan Anutuuk akun piptak kangut wes mëen orööpnaat. ²³ Elei, öng ru kepringöröere ru kapa yemaurö, tol ëënëerö? Akun pötak Anutuuk omnaröen ya sangën elmëen yangerakë omnarö këlängön kaö panë kat wiipnaat. ²⁴ Ngaaröak narö öp wesir olapnaat, narö moröak wii téak wak pitëm kaatë së inëen wesak ulmëak öpnaat. Pël äak ngönën köpëlörö pit Yerusalem kaö utpet weseim wëen Anutu pimtë akun mampna pötak sëak pet irëpnaat.”

Omën Këep orööpnaata ngönte

(*Matiu 24:29-31; Maak 13:24-27*)

²⁵ “Këtre ngoonre ari pötë omën it köpëlöt yaaröön yangerak i kaö maat kësangöt yamöön omnarö kas kaö ëëpnaat. ²⁶ Pël yaëen kutömwer ëtëp ëen ariat tiak yesën omnarö yangerak omnant orööpna pötaan kor wë kas kaö panë äak it köpköp tiak së wiaapnaat. ²⁷ Pël yaëen Omën Këep ne nem weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepil-tak yaaröön itaampnaat. ²⁸ Omën ke pöt yaaröön, ‘Anutuuk niöpna akunet temanöm yes,’ pël wesak wal ë tauëë we riak itaampun.”

Këra nantön itenak akunet ëwat yes pöta watepang ngönte

(*Matiu 24:32-35; Maak 13:28-31*)

²⁹ Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Ar këra wasre munt nantön itenak wa weswes ë yeë. ³⁰ Ar itaangkên kërë sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas. ³¹ Pöta

ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Anutu wa ngaöök nimëëpënëak yaë,’ pël wasën. ³² Ne yaap niamaan. Omën e wë eporö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. ³³ Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Pim ruuröen wa korkor ngön ök mëëa

³⁴ “Ar iire kaömp na olëölë imeë yangerakë omnantëen kön selap pötëen lupre kön arimot wes mëak wëen akun kaöaö kalaapöökë yaë pöl teënt pan niöpanëen ngarangk këëkë ëimeëak ön. ³⁵ Akun kaö pöt yang ël epotë wë eporö ar pouröa naë orö nireëpnaat. ³⁶ Pötaanök ar kët el epotë ngaire wa kom eimeë Anutuun kimang ngaangan maim ön. Pël ëen omën könöm orööpënëak yeniak pöt yaaröön Anutuuk weëre kosang ningkên ing mës ngep äak Omën Këep nem ëöetak tauanëët.”

³⁷ Akun poutë Yesu pi këtëkötë ngönën tup kaöetak omnaröen ngönën ök maim olëak pöt rö kanötë Olip tomöntak së ka ur pël ëëima. ³⁸ Pël ëen omnarö pit ngönën kat wiipënëak wangam kan röökëerötë ngönën tup kaöetak pim naë seima.

22

*Yutasök Yesuun kup mowi-
ipënëak kosang wes mena*

(*Matiu 26:1-5, 14-16; Maak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53*)

¹ Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët pitök Anutuuk mait elmëaut pël yamëëa pöt temanöm sa. ² Pël yaëen kiri ar yaaö kaöröere ngön kosangötë ngarangkörö pit omnaröen kas ëen Yesu ëlëep mëmpëna kanten ap weseima. ³ Pël yaëen Seten pi Yutas Keriot kakaanëp pim lupmeri ilëa. Pöp Yesu ru 12 pöröakaanëp. ⁴ Pël ëen kiri ar yaaö kaöröere ngönën tup kaöeta polisöröa naë

së Yesuun kup mowiak pitëm moresi ulmëepnaata ngönte pitring äa. ⁵ Pël ëen pit ërëpërëp ëak mon mampnaata ngönte ë kopëta wesa. ⁶ Pël ëen Yutas pi makre ku mëak ngës rëak akun nentak omnarö Yesu ent ë mëen pimënt wëen kup mowiipna kan ap weseima.

Ru naar mait elmëa akun ngëëngktakëen kaömp kopëta wesa

(Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Son 13:21-30)

⁷ Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëëngktak Anutuu mait elmëautaan kiri sëpsëpörö yamöa akunet temanöm sa. ⁸ Pël ëen Yesuuk Pitaare Sonön epël mëak wes mëä. “Arip së mait elmëauten kön wiipenaan kaömpöt kopëta wes wiin. Pël ëen ten waisën nëmpenaan.” ⁹ Pël maan piarip epël mëä. “Ka taltak kopëta wes wiinëak kent kön yawiin?” ¹⁰ Maan puuk kangii epël mëä. “Kat wieë. Arip kak së orök itaangkën omën namp i kepit wak wëen koirak pöt pim ënëm së ka ilapnaatak ilan. ¹¹ Pël ëak ka pepapön epël man. ‘Rë yanuulaupök, “Ne nem ruuröaring ka taltak Anutuuk mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën?” pël ya,’ pël man. ¹² Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesautesan pet elniin pötak kaömp ar ëak kopëta wasën.” ¹³ Pël maan piarip së mëäul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

Mait kaömp nak kë mena

(Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Nëmpana akunetak Yesure pim ngön yaaö omnarö pit kakaati së kaömp yenautak wel aisëak wëa. ¹⁵ Pël ëak Yesuuk epël ök mëä. “Nem këlangön kat wiima akunet temanöm yenewas. Pötaanök wet rëak mait kaömp epët arring ngawi numaataan kent pan yaalnë. ¹⁶ Ne yaap niamaan kat wieë. Ne mait kaömp epët kaalak nanën wë Anutuu wa ngaöök

nimëepnaatak kaömp pöta këët tekeri sëen numaat.” ¹⁷ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak epël mëä. “Ar epët wak ngawi neë. ¹⁸ Ne niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Aring kaalak nanën wë ënëmak Anutuuk wa ngaöök nimëak wëen piiring nëmpenen äa.” ¹⁹ Pël mëak kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak epël mëak mena. “Epët nem mësepët. Ar kaamök elniipnaan këeröt wes nimpaat. Pötaanök nënëel neen kön wieim ön.” ²⁰ Kaömp pöt nëen wain kelönte wak tapël ëak epël mëak mena. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp ngolöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. ²¹ Iteneë. Omën kup newiak kööre toköröa moresi neulëepnaap neering kaömp ngawi yen. ²² Omën Këep ne pöp nem Pëpapë kan yaö neeaöök së wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, pi kangut kësang pan öpnaap.” ²³ Pël maan ngön yaaö omnarö pit, “Talëpök ëëpnaaten ya,” mëak neneren pël mëä.

Ruurö pit pitëm naëaan talëpök isëpën pötaan ngön nga ela

²⁴ Ruurö pit, “Talëpök tiarim naëaan isak wë,” pël mëak ngön nga ela. ²⁵ Pël yaëen Yesuuk epël mëä. “Yang omp akörö pit omën pitëm iri wëaurö ngarangk elmëeimeë pitök kangii pitëmëen ping wesak, ‘Kaamök yaaurö,’ pël mapënëak kent yaaurö. ²⁶ Ar pël ëënganok. Ar pöt, kaöaröak koturöa ök sak ön. Ën wotöököröak inëen yaauröa ök sak ön. ²⁷ Ma ar aë. Talëpök isa? Wel aisëë kaömp yen pöpök ma ar ëak korak wais yemangk pöpökëer isa? Wel aisëë kaömp yen pöpökëer. Pël äaap ne pöt, arim tekrak wë inëen yaauröa ök koröp orök wëaup.

28 “Akun poutë këmre këlangön pöt nem naë yaaröön ar söp newasën yaaurö. 29 Nem Pepapök ar wa ngaöök nimëëmëak wes nemëaut nook ar tapël wa ngaöök momëënëak yeniak. 30 Ne wa ngaöök nimëak wëen ar neering këere kaömp ngawi neimeë omp aköröa urötë wel aisëëë Israel kur 12 pötëaanöröa ngönte ë pet irënëet.”

Yesuuk Pitaë piinyak mowasëpnaatë ök mëëa

(*Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Son 13:36-38*)

31 “Saimon, Saimon kat wi. Seten pi raisatë koröp koëak wël yeë pöl ar morök elniipënëak ya. 32 Pël ëen nook nim kön wi kosang yewesaut won sëpanëak kaamök elniak Anutuun kimang mëëaut. Pötaanök ni ënëmak kaalak kaip tiak pöt nim karurö taë mowasum.” 33 Pël maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni weletak ma wii kaatak yesën pöt ne tepër sëpëaap.” 34 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Pita ne niamaan kat wi. Ni peene rööök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent ëak neen won-won mamëëp.”

Kërre monere öpre pötön mëëa

35 Pël mëak pim ruuröen epël mëëa. “Ngaan ne ar wes yanimëem, ‘Monere kërre ing kërre pöt wak sengan,’ pël niiaut. Pël ëa akun pötak omën nantön elek ëaurö ma won?” Pël maan pit, “Won,” mëëa. 36 Pël maan kaalak epël mëëa. “Peene pöt nga akunaö yaaröön namp monet wiaan pöt pangk waap. Ën namp kërëëp wiaan pöt yok pangk wetaap. Ën namp öpwer won ëen pöt ulpëen rangkëp përe omnamp mangkën öpwer kangiir mamp. 37 Ne niamaan kat wieë. Ngönën pepeweri ngön epël ëa pöt nem naë kë orööpnaan yaë. ‘Pit pi utpetap wesak utpetaröa öngpök moulmëaup.’

Ngön nemëen retëng ëa pipot kë orööpnaat.” 38 Maan ruuröak epël mëëa. “Kaöap, ni itan. Ten öp neweriar wia.” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ngönte söp weseë.”

Yesuuk Kesemani ngësöök së kimang maima

(*Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42*)

39 Pël mëak wë olëak kakaan oröak pim ë yaaul Olip tomöntakël yesën ruurö ënëm sa. 40 Pël ëak së oröön Yesuuk ruuröen epël mëëa. “Ar moröktak wiap senganëen kimang maë.”

41 Pël mëak këlotë mööna yaë pöl ëak së rar rë wesirak Anutuun kimang epël mëëa. 42 “Pep ni kat wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot keker elnëëp. Nem könöök won, nim kentöökë wiaul ëëm.” 43 Pël yemaan kutömweriaan ensel namp irë pim naë oröak kosang mowesa. 44 Pël ëen Yesu pi lupmer këlangönring wë ke urak kimang yemaan köömöt omën iitë ök sak oröak yangaak il ngentia.

45 Kimang më pet irak wal ëak së pim ruuröen itaangkën pit piin yaköm pan ëen ka uraan 46 epël mëëa. “Ar tol ëënak ka ureim? Moröktak wiap senganëen wal ëak Anutuun kimang maë.”

Yesu kööre toköröa moresu moulmëa

(*Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Son 18:3-12*)

47 Pël yamëem wëen omën kësang pan pim naë oröa. Pël ëak pim ru 12 pöröakaan namp Yutas pöp Yesu tot nëmpënëak pim naë sa. 48 Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Yutas, ni Omën Këep neen kup mowiin nëmpëna pötaan tot yenenën ma?” 49 Pël ëen pim ruurö pit omën orööpënëak yaaö pöten itenak piin epël mëëa. “Aköp, ten öp möön ma?” 50 Pël mëak pitëm naëaan nampök kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim kat yaapkëëp per olëa.

51 Pël èen Yesuuk itenak epël mēea. “Ar sēp weseē.” Pël mēak omēn pōpē katēēp morōak ompyaō mowesa. 52 Pël ēak Yesu kiri ar yaaō kaōarōere ngōnēn tup kaōeta polisōrōere kaōarō pi opēnēak sa pōrōen itenak epël mēea. “Ar neen ngaap wesak wali neōnēak inre tang wak yewais ma? 53 Ne kēt ēl epotē ngōnēn tup kaōetak arring wēaup. Pël èen ar akun pōtē neneōn ēaurō. Pël ēaap peene akun epēt arim akunet. Akun eptak kouta wēere kosangēt tekeri yaarō.”

Pitaak Yesuun wonwon mēea.

(Matiu 26:57-58, 69-75; Maak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27)

54 Pël maan pit Yesu wali wak kiri ar yaaō wotōōkōpē kaatakē sa. Pël èen Pita pi ēnēmēnēm sa. 55 Pël ēak itaangkēn ngaarō ēmōōkē kakaati sē ilēak ka tomōk es merak mor yesem wēēn Pita pi pitēm tekarak sē wel aisēa. 56 Pël ēak es ēwaōōk wel aisēaan inēēn koont nampōk piin itnēē epël mēea. “Omēn epopta Yesuring wēaup.” 57 Pël maan Pitaak wonwon mēak epël mēea. “Koont epop, ne piin kōpēlēp.” 58 Pël mēak kot nent wēwē yaēēn kaalak omēn nampōk piin itenak epël mēea. “Niinta pitēkaan nampok.” Pël maan Pitaak epël mēea. “Omp epop, ne wonōp.” 59 Pël mēak wē ngōpngōp yaēēn kaalak omēn munt nampōk kosang wesak mēea. “Yaap, omēn epopta Yesuring wēaup. Pi Kalili omnamp.” 60 Maan Pitaak mēea. “Omp epop, ne nim ngōn yaan pipten ēngk ma e yewas.” Pël maōtaring kokor ngōn ēa. 61 Pël èen Akōp kaip ti Pitaan itena. Pël èen Pita pi Akōpē ngōn epël mēea pōten kōn wia. “Ni peene rōōk epētak kokor ngōn naēn wiaan akun nentepar nent ēak neen wonwon mamēēp.” 62 Ngōn pël mēea pōten kōn wiak ya ilak sēēn tomōkēl sē ing kaō pan ēa.

Ngaarōak Yesuun ökre was mēak tang momōa

(Matiu 26:67-68; Maak 14:65)

63 Yesuun ngarangk wēaurō pit piin ökre was mēak tang momōa. 64 Pël ēak itōōrarē pōē korōpōōk kōr mokoēak epël mēea. “Ni tektek ngōn yaauppe. Talēpōk yanimō?” 65 Pël mēak ngōn utpetat kēsang mēea.

Yesu kansolōrōa naē moulmēak ngōn ya mēna

(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Son 18:19-24)

66 Ēlpam walēn omēn kaōarō, kiri ar yaaō kaōarōere ngōn kosangōtē ngarangkōrō, wa top ēak wē maan Yesu mēsak pitēm naē sēēn epël mēea. 67 “Ni tenēn ök nia. Ni Yaō Niaup Kristo tapōp ma?” Pël maan Yesuuk epël mēea. “Ne niamaatēp ar kat wiak wa yaap newasngan. 68 Ēn nookta pēēl niaan yok pangk ök nenēangan. 69 Peene pōt Omēn Kēēp ne Anutu wēere kosangēp pim yaapkēēl wel aisēaama akunet temanōm yes.” 70 Maan pit pourōak epël mēea. “Ni Anutuu Ruup ma?” Pël maan kangiir epël mēea. “Yok yak pil.” 71 Pël maan pit epël mēea. “Orōp morēēn ngōn ya mēmpen? Pimtē kēmtakaan yok aan kat yawi.”

23

Pit Yesu Pailatē naē sē ulmēak ngōn ya mēna

(Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Son 18:28-38)

1 Omēn pourō wal ēak Yesu mēsak Rom yang ngarangkēp Pailatē naē sa. 2 Pël ēak Pailatēn ngēs rēak epël mēea. “Tenim itōōk omēn epmor ten omēn pourō morōk elnieimeē pi omp ak Sisa takis mangkanēak nga niaimeē pimtōk pimtēn, ‘Ne Kristo Yaō Neeaup,’ pël aōre ‘Ne omēn omp akōp,’ pël yaaumor.” 3 Pël maan Pailat pi Yesuun pēēl mēak epël mēea. “Ni Yuta omnarōa omēn omp akōp ma?” Maan kangiir epël mēea. “Yok yaan pi

tapèt.”⁴ Pël maan Pailat pi kiri ar yaaö kaöaröere omnaröen epël mëä. “Ne omën epopë saun nent nokoirën.”⁵ Maan pit kosang wesak ke urak epël mëä. “Pi omnaröen ngön ök mëak lup es nga mowasën Yutia yang pourak akak yes. Pi Kalili yanggerak ngës réak pël ë waisaumorök eprekta tapël yaë.”

Pit Yesu Erotë naë së ulmëak ngön ya mëna

⁶ Pël maan Pailat pi pöten kat wiak pitën epël mëä. “Omën epop Kalili yangerakaanëp ma?”⁷ Maan pit kangiir mëä. Pël ëen Pailat pi omën omp ak Erot pim yang ngarangk ëëaureakaanëpök ëa pël wesak akun pötak Erot piita Yerusalem kak wëen yak Yesu wes mëen pim ngësël sa.⁸ Pël ëen Erot pi Yesuun itenak ërëpërep ëa. Pöt pi Yesu yaautön kat yawiem itaampënëak kent kön yawia. Pël ëak pim itöök retëng nent ëen itaampën pël wesak ërëpërep ëa.⁹ Pël ëak Yesuun pëel ke nentere nent yemaan Yesu pi ngön kangut nemaan ëa.¹⁰ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit pim naë së tauak kosang wesak pi utpet ëa pöt mëä.¹¹ Pël ëen Erotre pim ngaarö pit piin ököök elmëak ökre was mëä. Pël ëak ulpëen wali retëngretëng ëa ompyaö namp wa momëak kaalak wes mëen Pailatë ngësë sa.¹² Erotre Pailat piarip ngaan pöt nampnampön kööre tok yaauwaarök akun pötak ngöntre kar ëa.

Pailat pi Yesu këra yetaparak mööpënëak kat mowia

(Matiu 27:15-26; Maak 15:6-15; Son 18:39-19:16)

¹³ Pailatök maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröere omën muntarö wa top ëa.¹⁴ Pël ëen epël mëä. “Ar omën epopön, ‘Pi omnarö wa irikor yaalmëaup,’ pël aö nem naë wak waisan. Pël

ëen nook pim songönte tekeri wasëpënëak arim ëöetak pëel mëäut. Pël ëautak ne piin kat wiin pim utpet yaëen arim ngön yaatak moulmëan pöt nokoirën yeë.¹⁵ Erotta tapël ëak kaalak wes mëen waisa. Kat wieë. Omën epop pi utpet tiarim mëmpena nent naën.¹⁶ Pötaanök ne maan ngaarök om tang pëen möak wes mëepnaat.”

¹⁷ [Krismaki poutë Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak Pailatök omën namp wes më yeëa.]¹⁸ Pël maan pit omën pourö ëlak wiak epël mëä. “Pipmor mëngkën wel wiip. Parapasökëer wes nimë.”¹⁹ Parapas pöp kak wë omën naröaring nga yaalem namp mëngkën wii kaatak ulmëaup.

²⁰ Pël maan Pailatök kaalak epël mëä. “Ne Yesu wil momëëmaat.”²¹ Maan pit ngön ëak epël mëä. “Këra yetaparak möön wel wiip. Këra yetaparak möön wel wiip.”²² Pël maan Pailat pi akun nentepar nent pötak epël mëä. “Omën epop pi utpet oröp nent ëa? Ne itaangkën pi mëmpena nent naën. Pötaanök ne maan ngaarök tang pëen möak wii kaatakaan wes mëepnaat.”²³ Pël maan pit ke ur olëak ngön ëak, “Pi këra yetaparak möön wel wiip,” pël mëak ngön kaëpre ngön ëak Pailatë ngönte wa irikor ë olëa.²⁴ Pël ëen Pailat pi pitëm ngön mëä pöt kat wiak möön wel wiipënëak mëä.²⁵ Pël ëak pitëm këk mëä pötaan omnamp mëngkën wii kaatak ulmëaup pöp wil moulmëak Yesu pitëm kentöök möön wel wiipënëak pëel elmëa.

Yesu këra yetaparak möa

(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Son 19:17-27)

²⁶ Pit Yesu mësak yesem kamtaöök omën namp yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, pi yaakaan yewaisën koirak wali wak këra yetapëer mangkën waalak Yesu enëm sa.²⁷ Pël ëen omën selap

ënem yesem öng narö Yesuun ingre tanëer sa. ²⁸ Pël ë yesën Yesu kaip ti epël mëea. “Yerusalem öngörö, ar neen ing angan. Arimëntre arim ruuröaanökëer ing aë. ²⁹ Kat wieë. Ënëmak akun nent temanöm sëen epël anëet. ‘O, öng ru köpëlörö. Pit ru wilööre kapa mampö pël naën yaaurö. Pötaanök pitökëer ërëpërëp yaë, pël anëet. ³⁰ Akun pötak rosir kaöatön, ‘Pelak ngep elnieë,’ pël mëak kotutön, ‘Kör elnieë,’ pël manëet. ³¹ Këra iiringöt es yemarën pangk naën yaë pöta ök ne omën ompyaö yaaup wel newiinë pöt pangk naën yaëetak ar wel newiinëak kent yeë. Pötaanök këra umönöt es marën pangk yaë pöta ök ar utpet yaauroak wel wiinëet.”

³² Pit omën utpet yaaö naarta Yesuring mööpënëak mësak sa. ³³ Pël ëak yang lup nent yapinte “Kepön Kos” pël yamëea pörek së oröak pi këra yetaprak momöa. Pël ëak utpet omën naarta, namp yaapkeël namp katnëel, mö ulmëa. ³⁴ Pël ëen Yesu pi epël mëak kimang mëea. “Pep, pitëm yaalnë epot köpël wë yaalnë. Pötaan pitëm saun epotë kangut won mowas.” Pël yemaan ngaarö pit pim ulpëenre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena. ³⁵ Pël yaëen omnarö itenaan omën kaöarö pit epël mëak ökre was mëea. “Pi omën muntarö kaamök yaaupök peene pimtök pimënt kaamök ëep. Pi Kristo, Anutuua Yaö Mëëaup pöt pël ëep.” ³⁶ Pël yemaan ngaaröakta ökre was mëak naë së wain i somit menak epël mëea. ³⁷ “Ni yaap Yuta omnaröa omën omp aköp pöt nimitok nimënt kaamök ë.” ³⁸ Pël mëak pim kepön löötak epël retëng ë ulmëa. “Omën epop Yuta omnaröa omën omp aköp.”

³⁹ Pël yaëen utpet omën naar piiring möa pöaar nampök utpet wesak epël mëea. “Nim ök pilëpta

Kristo ma? Ni yaap pöp pöt nimënt kaamök yeem tenipta pël elni.”

⁴⁰ Pël yemaan ngöntöpök nga mëak epël mëea. “Nim këlangön kat yawiin tapël yaëep ni Anutuun kas naën yaan ma? ⁴¹ Tepër pöt, tepërim saunatë kangiir ompyaö yaalni. Ën omën epop pöt, saun wonöp.” ⁴² Pël mëak Yesuun epël mëea. “Yesu nim omp ak sak waisumëetak neen kön wiim.” ⁴³ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ne yaap niamaan. Peene tapëetakëer ni neering ngës ompyauuk ömëet.”

Yesu wel wia
(*Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Son 19:28-30*)

⁴⁴ Këtëp luaptak 12 kilok pötak wëen kët itte utpet ëen yanget köö olëak wieë së wiap kan 3 kilok oröa. ⁴⁵ Pël yaëen ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel luaptak keliak nempelnempel ëak sa. ⁴⁶ Pël ëen Yesu pi ngön ëak epël mëea. “Pep, nem könöp nim moresi yanuulë.” Pël mëak yok wel wia. ⁴⁷ Pël ëen ngaaröa wotöököp pi omën oröa pötön itenak Anutuun yaya mëak epël mëea. “Omën epop pi yaap saun wonöp.” ⁴⁸ Pël yaëen omën itaampënëak së wa top ëa pörö pit omën oröa pötön itenak yaköm kön wi kakë sa. ⁴⁹ Pël yaëen Yesu pim karuröere Kalili yangerakaan ënem sa pörö pit pëlëer wë omnant oröa pötön itena.

Yesu yang kel weera
(*Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Son 19:38-42*)

⁵⁰ Omën namp yapinte Yosep pöp Yutia yangerak ⁵¹ Arimatia kakaanëp, pi omën ompyaup yak wotpil wë Anutuuk wa ngaöök momëepënëak kor wakaima. Pi kansol wotöököröaring wëaup. Pël ëaupök pim karurö Yesu mëmpënëak ngön yaan pi nerek wak nemaan ëa. ⁵² Omën pöpök Pailatë naë së Yesuun sokuren ök mëea. ⁵³ Pël ëen kat mowiin së

yetaprakaan ent äak poë koröp kōlam ompyaō naōōk kōr koëak kēl öngöp naō omnarō wa wiipēnēak tēau wieëa pōrekēl wak sa. Kēl öngöp pō omēn namp wa nawiinō. ⁵⁴ Pöt kē yesa akun ngēēngkēt ēlpamök wiaan omnant kōn ēa. ⁵⁵ Pēl ēēn öng Kalili yangerakaan Yesuring saurō pit Yosepē ēnēm sē omēn yangaōōn itena. Pēl äak Yosep pi sokur tolēēl yawi pōten itena. ⁵⁶ Pēl äak kaalak kak sē kolap kōp nga kamp ompyaut Yesuu sokurak wa mēēpnān wak sēpēnēak kopēta wes wiak akun ngēēngktak ngōn kosangta wieëaul koröp kē sa.

24

Yesu kaalak wal ēa

(Matiu 28:1-10; Maak 16:1-8; Son 20:1-10)

¹ Sante wangam kan rōökēer pan öngörō kolap kōp nga kamp kopēta wes wia pōt wak yangaōōkē sa. ² Sē orōak itaangkēn kēl kēsang kan wari ulmēaumpel wa olaan kan tē wieëa. ³ Pēl ēēn pit kēl öngöpōōkē kakaati sē itaangkēn Yesuu sokur won wieëa. ⁴ Pēl ēēn ap wesak ēngk ma e wasō yaēēn omēn naar ulpēēn kōlam panēēpēaar mēauwaar piarpim naē orōak taua. ⁵ Pēl ēēn öngörō itenak kas ēēn tok oriak yangaakēl itenaan omēn pōaarök epēl mēëa. “Ar oröp ēēnak öp wēaupōn welaarōa naē ap yewas? ⁶ Pi eprek won. Yok wal ēa. Ar pim ngaan Kalili yangerak wē ngōn epēl ök niaā pōten kōn wieē. ⁷ Pi epēl niaaup. ‘Omēn Kēēp ne saun omnarōa naē neulēēn pitök kēra yetaprak nemōōn wel wiak kēt nentepar nent yangaōōk wieē kaalak wal ēēmaap,’ pēl niaaup.” ⁸ Pēl maan öngörō Yesuu ngaan ngōn ök mēëa pōten kōn wiak ⁹ yangaōōkaan kaalak kak sē Yesuu ru 11 pörōere omēn muntarōen pitēm omēn itaampōōre kat wi ēa pōtōn ök mēëa. ¹⁰ Öng

pörō Maria Matala kakaanēpre Soanaare Maria Semsē ēlēpre öng munt narōere pēl äak öng pörōak sē Yesuu ngōn yaaō omnarōen ök mēëa. ¹¹ Pēl ēēn pit ngōn pōt kat wiak, “Öngre yokot ngōn ya,” pēl mēak wa yaap newasēn ēa. ¹² Pēl äak Pita pi wal äak pōōmpō sē yangaōōk orōak tok oriak kēl öngöpōōk itaangkēn poë koröp kōr koëau pēēn wiaan itena. Pēl äak omēn orōa pōten kōn selap ē kakē sa.

Omēn naar Emeasē kanōōk Yesuun itena
(Maak 16:12-13)

¹³ Kēt tapētak Yesuu ingre mor saurōakaan naar Emeas kakē sēpēnēak sa. Ka pō Yerusalem kak naē 11 kilomita pōta ök wieëa. ¹⁴ Omēn pōaar kantaōōk yesem omnant orōa pōtē ngōnōt aō yesa. ¹⁵ Pēl yaēēn Yesu pimēt piarpim naē orōak piaripring sa. ¹⁶ Pēl ēēn omēn pōaar itenak Yesuun pi newasēn ēa. ¹⁷ Pēl ēēn pēēl mēak epēl mēëa. “Oröp nantēēn namp-nampōn maō im?” Pēl maan piarip leng äak tok orieē yakōm ē sak ēa. ¹⁸ Pēl äak namp Kliopas puuk epēl mēëa. “Elei, ka ēl epotēaan omēn pourō Yerusalem kak wēēp ni kopētapökēer omēn pōrek orōauten kōpēl wēēn ma?” ¹⁹ Pēl maan Yesuuk piaripōn pēēl mēak epēl mēëa. “Pöt tol ēa?” Pēl maan piarip kangiir epēl mēëa. “Yesu Nasaret kakaanēpē elmēa pōten yak. Pi tektek ngōn yaaō namp, Anuture omnarōa ēōetak ngōn kosang aōre ya weēre kosangringōt mēmpō pēl yaaupök ²⁰ kiri ar yaaō kaōarōere tiarim ngarangkōrōak Rom yang ngarangkēpē naē wes mēēn puuk mēmpēnēak maan kēra yetaprak mōaup. ²¹ Ten pōt, puuk Israel omnarō tiar utpetetakaan niōpnaat pēl weseēan pōt pitök mōōn wel wia pōta ngōntere kēt nentepar nent ēēn munt nant orōa pōtē ngōnōt yak. ²² Tenim naēaan öng narōak

Santeetak rökkëer yangaöök sê itenak wais ök niaan yaan saut. ²³ Pit sê sokuren ap wesak wais epël niaut. ‘Ten sê itaangkên ensel naarök, “Yesu pöp öp sak wê,” pël yenia.’ ²⁴ Pël niaan tenim naëaan omên naar piaripta sê yangaöök itaangkên öngöröa aan kat wia tapël itena. Pël äaap pimtên itnaangkên äa.” ²⁵ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëäa. “Arip kön won pan. Arip oröp äënak tektek ngön yaaö omnaröa ngön retêng äautön kön wi kosang newasên yeë? ²⁶ Kristo Yaö Mëëaup pi këlangön kat wiak kaalak pim ëwaare weëre kosang pimat öpna pöten arip köpël ma?” ²⁷ Pël mëäk Moses pim ngön äa pötak ngës rëak tektek ngön yauröak ngönën pepatë pimëën ngön äa pöt pout ök mëäa.

²⁸ Piaripring kak sê oröak el wesak sêpënëak yaëën piarip epël mëäa. ²⁹ “Këtëp ilaan köö olapënëak yaëërek tenipring öpa.” Pël maan piaripring kakaati sa. ³⁰ Pël äak wê kaömp nêmpënëak wel aisëë puuk kaömpöt wak Anutuun yowe mëäk pelak piarip mena. ³¹ Pël yaëën piarip pörökök kön tektek sak iten sokola. Pël äën pi ëlëöp iläa. ³² Pël äën piarpimënt nampnampön epël mëäa. “Tepër kamtaöök yewaisem pi ngönën pepatëaan ngön songönöt ök niaan kat wiak ya kë saut.” ³³ Pël mëäk akun tapëtäkëer wal äak kaalak Yerusalem kakël sa. Pël äak pörök sê itaangkên ru 11 pöröaring piarpim karurö wëën itena. ³⁴ Pël äën pitök epël mëäa. “Yaap pan, Aköp wal äak wê Saimonön ë pet elmëën itena.” ³⁵ Pël maan piaripök piarpim kamtaöök yesên äa pöta ngönte ök mëäk kak sê kaömpöt yepelën piarpim piin këkë itena pöta ngönteta ök mëäa.

Yesuu ruurö pit piin itena
(*Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18;*
Son 20:19-23)

³⁶ Pit ngön pöt aim wëën Yesu pimënt pitëm tektrak orö rëak epël mëäa. “Arim lupötë mayaap wiaap,” pël mëäa. ³⁷ Pël äën pit yaan sak, “Yesuu könöpök yaë,” wesak kas äa. ³⁸ Pël äën pi epël mëäa. “Ar oröp äën yaan utpet sak kön selap yeë? ³⁹ Nemënt tapöpök wê. Ar nem ingre morötön iteneë. Pël äak morö pat äak këkë it nengëneë. Ne koröpre mësëpring wê. Kön pörö epël wonörö.” ⁴⁰ Pël mëäk pim ingre moröt pet elmëa. ⁴¹ Pël äën pit ya kë sak pim ngönte kat wiak kön wi kosang newasên om yaan sak yeem wëën epël mëäk pëël mëäa. “Arim kaömp nant eprek wia ma?” ⁴² Pël maan pit i kaö imën kota kaö nent mangkên ⁴³ wak pitëm itöök na.

⁴⁴ Na pet irak epël mëäa. “Ne arring wê epël niamaut. ‘Ngaanëer Mosesë ngön kosangötret tektek ngön yauröa pepatë ngön wia pipotre tan pep Sam pöweri nemëën ngön äa pipot pout kë rapënaat,’ pël niaut.” ⁴⁵ Pël mëäk pimtök ngönën pepeweri ngön wia pöt ök maan kat wiak pitëm lupöt kan tãa. ⁴⁶ Pël äën Yesuuk epël ök mëäa. “Ngönën pepeweri epël wia. ‘Yaö Mëëaup, Kristo, pi këlangön kat wiak wel wiak akun nentepar nent pël wieë kaalak yangaöökaan wal ëëpnaap. ⁴⁷ Pël äën omnarö lup kaip tiin pitëm utpetat këre moolapëna pöt pim yapintak ök maan Yerusalem kak ngës rëak aö yesem yang poutë sê pet irëpnaat,’ äaut. ⁴⁸ Pötaanök arim itenan puot tekeri wesak ök man. ⁴⁹ Kat wieë. Nem Pepapök ngaan omnant arimëën yaö niia pöt nook wes nimëëmaat. Pötaanök ar om kak eprek wëën kutömweriaan weëre kosang pöt arim naë irapnaat.”

Yesu kutömweri isa
(*Maak 16:19-20; Ngön 1:9-12)*

⁵⁰ Pël mëäk pit mësak Petani kak naë sê oröak pim moresiar ngaarök

weë pit welaköt elmëa. ⁵¹ Pël yeem
wil moulmëak kutömweri isa. ⁵² Pël
ëën pit piin yaya mëak ërëpsawi kaö
ë kaalak Yerusalem kak së ⁵³ wë
kët ël epotë ngönën tup kaöetak
wakaimeë Anutuun yaya maim
wakaima.

Son

Yesu pi wel wiak kutömweri sèèn wè krismaki 60 pöta ök won sèèn Sonök Yesuu ngön ompyaö epèt retèng èa. Son pi Yesuu ru 12 pöröakaanèpök omèn pouröaan èa. Pim ngön pöt, omnarö Yesuun kön wi kosang wesak wewè kosangèt öpenèak retèng èa. Pötaanök Yesuu ya mëna pöta ngönte naèn, pim ök mëea pöta ngönte èa.

Pöt epèl wia.

Yesu pi Anutuu Këmèt 1:1-18

Son i yamëaupre Yesuu ru wetëerö 1:19-51

Yesuu ya mënaut 2:1-12:5

Yerusalem kak Yesuu naè oröaut 13:1-19:20

Yesuu wal èak èo pet elmëaut 20:1-21:25

Këm Ngönte wewëetaringtak omèn sak oröa

¹ Ngaan panëer kutömre yang won wiaan Këm Ngön pi wakaima. Këm Ngön pi Anuturing wakaima. Këm Ngön pi Anutu tapöp. ² Ngaan panëer pi Anuturing wè. ³ Piaripök èl epot pout ket èauwaar. Omèn nant kan naöökèlaan naaröön. Won, Anutu puuk Këm Ngön piin maan omèn èl epot pout ket èa. ⁴ Pèl èak pimènt wewè pepap pèl saarëen pim wewè pötak omnarö piin kön wiipenèak èwa elnia. ⁵ Èwa pepap pi èwa elnieim wè. Pötaanök koutak èwaat ngep naalmëëpan.

⁶ Omèn namp Anutuuk wes mëen oröa yapinte Son. ⁷ Pi èwa pöta ngönte omnaröen ök maan èwa pepapön kön wi kosang wasëpenèak oröa. ⁸ Son pi pöp èwa wonöp pi om èwa pepapè ngönte ök apènèak oröa. ⁹ Èwa pep kè pöp pi oröak yangerakè omèn pourö èwa elnia, wè epop.

¹⁰ Anutu puuk Këm Ngön piin maan puuk yangerakè omènere omnant ket èaup pitring wëenak

pit piin èwat nasèn wakaima. ¹¹ Pi pimtè yang songöntak oröak wëenak omnarö pit piin ngöntre kar naalmëen èa. ¹² Èn omèn ngöntre kar elmèak piin kön wi kosang wesaurö tiar Yesuuk pimëen yaö niwasèn wè Anutuu koröngre ru seim wè. ¹³ Tiar omnaröa yaaul Anutuu koröngre ru sak naön. Èlre peparö pitèm kentöök ma könöök pèl naèn. Anutu puuk elniin pim koröngre ru seim wè.

¹⁴ Këm Ngön pi omèn orö réak tenim tektrak wëen ten pim è rangiatön iteneimaut. Pi komre kolap elnieimeë ngön kèèt pëen ök niamaup. Ten pim è rangiat iteneimaö pöt Anutuuk pim ru kopètap mena.

¹⁵ Son i yamëaup pi ru pöpè songönten war wesak ök mëak epèl mëea. “Omèn epopön ne ngaan arèn epèl ök niaut. ‘Omèn nem ènèm yewais pöp puukèer kaöap. Ne naaröön wiaan pi wakaimaup.’” ¹⁶ Pi komre kolap pepap yak tiar pourö pim naëlaan komre kolap kësangèn yaalniin nganngan weim wè. ¹⁷ Pöt tol èènak? Anutuuk tiarimëen tektek ngönöt pëen Moses pim moresi mowiin nina. Pèl èautak Yesu Kristo puuk komre kolap niwesak ngön kèèt tekeri wes nina. ¹⁸ Omèn nampök Anutuun itnaangkéntak pim Ruup pimtokèer Pepapring wëaup. Pötaanök Pepapè songönte war wesak tiarèn ök yenia.

Son iyamëaupök war wesak mëea (Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Yuta ngarangk Yerusalem kak wëaurö pit Anutuun kiri ar yaaö naröere Liwai ngönèn omèn narö Sonè naè wes mëen sè epèl pèlpèl mëea. “Ni talèp?” ²⁰ Pèl maan Son pi ngep naèn war wesak epèl ök mëea. “Ne Yaö Mëëaup, Kristo won.” ²¹ Pèl maan pit piin kaalak

epël pëlpël mëëa. “Ën ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Elia ma?” Pël maan pi kaalak wonwon mëëa. Pël maan pit kaalak epël pëlpël mëëa. “Ma ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp ma?” Pël maan pi kaalak wonwon mëëa. ²² Pël maan pit epël mëëa. “Ën ni talëp? Tenim wes nimëauröen së ök menaan. Nim songönten ök nia. Nimitok nimitëen talëp yamëëaup?” ²³ Pël maan Son puuk epël mëëa.

“Ne yang pultak wë ngön ëak epël yaaup.

‘Aköpëen kanö ngëseë.’

Ngaanëer Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Aisaia pim tektek ngön ëa pöt nem naë kë yaarö.” ²⁴ Pël maan omën wes mëauröa naëaan Parisi ngönën omën narö pit piin epël pëlpël mëëa. ²⁵ “Ni Kristo won, ma ni Elia won ma ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp won ëen pöt ni tol ëënak omnarö i yamëaup?” ²⁶ Pël maan Son pi epël mëëa. “Ne omnarö i yaaptaring yamëaup. Ën omën namp arim tekrak wëen itnaangkën wë. ²⁷ Ne utpet epopök yok pangk pim ing korötepar wii nemowilngan.”

²⁸ Yotan i pouuk Petani kak Son pim omnarö i mëa lup pötak ngön pöt öröa.

Yesu Anutuu Sëpsëp Ruup

²⁹ Ëlpamök Son pi itna pöt Yesu yewaisën itenak epël mëëa. “Iteneë. Ëngkop Anutuu Sëpsëp Ruup. Kiri ar yaarö sëpsëp ruurö Anutuuk omnaröa ketöt won wasëpënëak pit kiri ar ë yaë ök tapël Anutuuk tiar omnaröa ketöt puuk won niwasëpënëak wes mëen öröaup. ³⁰ Omën pipopönök ne ngaan epël niiaut. ‘Omën nem ënëm yewais pöp puukëer kaöap. Ne naaröen wiaan pi wakaimaup.’ ³¹ Nemëntta piin köpëlëp. Pël ëautak ar Israel

omnarö piin ewat sënëak i yanimë.” ³²⁻³³ Pël niak Son pi epël yenia. “Neenta köpël wëënak Anutuu omnarö i momëëmëak neeaupök epël neeaut. ‘Ni omën namp i yemomëen Ngëengk Pulö irë rangk ngentiak öpna puopök omnarö Ngëengk Pulö momëëmpnaap.’ Pël neaan ne itaangkën Ngëengk Pulö int ekëpë ök sak kutömweriaan irë pim rangk ngentiak wëa. ³⁴ Ne pöten itenak war wes niamaan. Yaap, epop Anutuu Ruup.”

Yesuuk ru kong nent koirra

³⁵ Ëlpamök Son pim ru naarring wë ³⁶ itaangkën Yesu kan yesën epël ök yenia. “Iteneë. Ëngkop Anutuu Sëpsëp Ruup.” ³⁷ Pël niaan tenip kat wiak Yesuu ënëm saut. ³⁸ Pël ëen Yesu kaip ti itaangkën tenip pim ënëm yesën itenak epël pëlpël yenia. “Arip öröp wë yewais?” Pël niaan tenip epël pëel mëëaut. “Rë yanuulaup, ni ka taltak wëaup?” ³⁹ Pël maan Yesuuk tenipön epël yenia. “Arip wais iteneë.” Pël niaan tenip piiring së ka wëauten itenak kët taptak piiring wë ka uraut. Tenip wiap kan 4 kilok saut pötaanök.

⁴⁰ Yokot Son pim ngönte kat wiak neering Yesuu ënëm sa pöpë yapinte Entru, Saimon Pita pim nangap. ⁴¹ Pi teëntom së pim nanëp Saimon koirak epël ök mëëa. “Tenip Anutuu Yaö Mëëaup Kristo koirak itenaut.” ⁴² Pël mëak Entruuk Saimon koirak Yesuu naë waisa. Pël ëen Yesuuk Saimon piin itenak epël mëëa. “Ni Saimon, Sonë ruup. Ne nim yapinte Sipas yeniak.” Yapin Sipas pöttere Pita pötepar tiarim ngöntak kël.

Yesuuk Pilipre Nataniel koirra

⁴³ Ëlpamök Yesu pi Kalili yangerakë sëpënëak kön wia. Pël ëak itaangkën Pilip wëen epël ök mëëa. “Ni nem ruuröaring wë.” ⁴⁴ Pilip pi Entruure Pita piarpim

ka songönte Pesaita pörekaanëp.
⁴⁵ Pilip pi sê Nataniel koirak epël ök mëëa. “Ngaanëër Anutuuk ngön kosangöt Moses mangkên retêng ëëre tektek ngön yaauröa retêng ë pël ëaut kat wieim pöp ten koiraut. Pöp Yesu Yosep pim ruup Nasaret kakaanëp.”
⁴⁶ Pël maan Nataniel pi epël mëëa. “Omën ompyaup ke pëlëp Nasaret kakaan naarööpanpe.” Pël maan Pilipök epël mëëa. “Wais itaampëën.”
⁴⁷ Pël mëak Pilip Nataniel koirak Yesu pim naë waisën itenak pim songönten epël yenia. “Omën yewais ëngköp pi yaap Israel omën yaapöp. Pi morököt wonöp.”
⁴⁸ Pël yeniaan Nataniel pi Yesuun epël yema. “Ni tol ëak nem songönten ëwat wëen?” Pël maan Yesuuk epël yema. “Pilipök ngön neniaan wiaan ni kem songöntak wëen itenaut.”
⁴⁹ Pël maan Nataniel kangiir epël mëëaut. “O rë yanuulaup. Ni Anutuu Ruup. Ni Israel omnaröa omën omp aköp.”
⁵⁰ Maan Yesuuk kangiir epël ök yema. “Kem songöntak wëen nem itnak niaö kot taptaan kön wi kosang yenewasën. Pötaanök ënëmak omën kaöat oröön itaampëët.”
⁵¹ Pël mëak Yesuuk kaalak rangk epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ënëmak ar itaangkên kutömwer kan tëen Anutuu enselörö Omën Këep nem naë isak yeiraan itaampëët.”

2

Yesuuk maan i yaaptak wain i sa

¹ Kët nentepar won sëen Kena kak Kalili yangerak omën namp öng mor mampënëak yaëen Yesu pim ëlëp omën pöpë kaatak wëa.
² Pël ëen Yesure pim ruurö ten këëre imën nënëak tenën yas niia.
³ Pël ëen sê wë wain iit won sëen Yesu pim ëlëpök piin epël ök yema. “Pitëm wain iit kos sa.”
⁴ Pël maan Yesuuk epël yema. “Öng maan, ni nem ëëma pöten kön selap

ëëngan. Nem songönte tekeri waisuma akunet naën.”
⁵ Pël maan ëlëpök inëënöröen epël ök yema. “Omën nant ëënëak niaan pöt ënëm elmëën.”

⁶ Yuta omnarö tenim ngönënta wieëaul kaömp nënëak pöt mor i yairaut. Pötaanök ka pötak yang kap 6 ëak wieëa. Kap nent peö ëaan pöt 20 ma 30 kalen i ke pël wiaapnaat.
⁷ Pël ëen Yesu pi inëënöröen epël ök mëëa. “Ar i kolak lë mëen peö ëëp.” Pël maan pit kolak wais mëak peö panë ë ulmëa.
⁸ Pël ëen Yesu pi epël ök mëëa. “Ar nant kap pötëaan lë mëak wak sê këëre imën ngarangkëp meneë.” Pël maan pit kolak lë mëak wak sê mangkên
⁹ i yaaptak wain i sa pöten kön nawiin ëa. Inëënörö i kolak sê mena pörö pitökëer ëwat wëa. Pël ëen ngarangkëp pi omp öng koirä pöpön ngön mëak epël mëëa.
¹⁰ “Omnaröa yaaul wain i ompyaut mangkên omën pourö nëmpënaatep tol ëënak ompyaut om wiaan wain i pasit wet rëak ningkên nak kep ëak wëënak ënëmak wain i misëng wesaut ëlëëp ngep ëak wakaimaut wak yaën? Talëp pël yeëa?”
¹¹ Yesu pim retêng nentere nent ëëpna ngës rëak Kena Kalili yangerak pim weëre kosang pet elniipënëak retêng pipët ëen itenak ten pim ruurö weëre kosangöp pim naë wia pël kön wi kosang wesaut.

¹² Ënëmak Yesuun ëlre nangre ruurö pël ëak ten Kapaneam kak sê oröaut. Pörek sê akun wali naön.

Yesuuk ngönën tup kaöetak omnarö sum ëeim wëen waö ë mëa
 (Matu 21:12-13; Maak 11:15-19; Luk 19:45-46)

¹³ Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën ten Yesuring Yerusalem kakë saut.
¹⁴ Pël ëak pörek sê Anutuu ngönën tup kaöetak ilëak Yesu pi itaangkên omnarö ka lup nentak wë pol purimakaöre sëpsëpre intre pörö

sum ë ën monat ngawingawi ë pël ëeim wëa. ¹⁵ Pël ëën Yesu pi itenak wii koõ nenges wak omënere pol purimakaõre sëpsëp pörek wëaurö waõ ë mëak mon ngawingawi yauröa monat wak kömen moolëak urötta kaip ti yemoola. ¹⁶ Pël ëak intörö wak ngawingawi ëeim wëauröen epël yema. “Piporö wak kama seë. Nem Pepapë tup ngëëngk epët uröm kaatë ök wasngan.” ¹⁷ Pël yemaan pim ruurö ten ngönën pepeweri ngön epël retëng ëa pöten kön wi aut. “Ne nim kaat ompyaõ wiaapnaataan weë yengenti.” ¹⁸ Yesu pit waõ ë momëen ngönënë kaõaröak epël yema. “Nim ten waõ yaalniin pöta songönte pet elniimëen retëng weë nent pet elniin itaampun.” ¹⁹ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ar tup epët tööl olaan pöt nook kaalak akun nentepar nent ök rëëmaat.” ²⁰ Pël maan pit epël yema. “Akun selap pan krismaki 46 ke pël ök rëautep. Nuuk yok pangk akun nentepar nent kaalak ök ram ma?” ²¹ Yesu pim ngön mëëa pöt ngönën tupten nemaan, pimtë koröpöön yema. ²² Pël ëautak wë ënëmak weletakaan wal ë moulmëa akun pötak pim ruurö ten pim ngaanëer ngön ök niia pöten kön wi aut. Pël ëak ten ngönën pepeweri wieëa pötëre Yesuuk ök niia pöteparën kön wi kosang wesaut.

Yesu pi omën pouröa songönöt ëwatëp

²³ Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak Yesu Yerusalem kak wëen omën selap pim retëng weëre kosangring yaaõ pötön itenak piin kön wi kosang yemowas. ²⁴ Pël ëën Yesu pi pitëm songöntën ëwat wëa. Pötaanök pitëm piin kön wi kosang yemowas pöten yaap newasën yaë. ²⁵ Pël ëën nantön köpël naënëp yak omnaröak ök nemaan wiaan pimtök pitëm lupötë iten pet ira.

3

Yesu pi Nikotimasring ngönngön ëa

¹ Omën namp wëa yapinte Nikotimas, pi Parisi ngönën omën, Yuta omnaröa kaõ namp. ² Pi röök nentak Yesuuk naë së epël mëëa. “Rë yanuulaup, niin ten ëwat wë. Anutuuk ni ten rë niulömëak wes nimëaup. Anutu omën nampë naë won wiaan yok pangk nim yaën epël retëng it ngolöp nent naëpan.” ³ Pël maan Yesuuk kangiir epël ök mëëa. “Ne yaap pan niamaan. Namp pi ngolöp wesak yawilën wëwë kosangtak öpna pöp Anutuuk wa ngaõök mëëpnaap. Pël naënëpök yok pangk naëpan.” ⁴ Pël maan Nikotimas pi epël mëëa. “Tol ëak omën namp pi kaõ saupök ngolöp wesak wilëpën? Ma kot sak kaalak ëlëpë lupmeri ilaan ngolöp wesak wilëpën ma?” ⁵ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Yaap pan niamaan. Namp pi iitere Pulöök elmëen ngolöp wesak yawilën wëwë kosangtak naön ëëpna pöp Anutuuk wa ngaõök namëëpan. ⁶ Omën kepëtakaan wilëpna pöp omën möönre koröp pëen wak öpnaat. Ën Pulöök elmëen ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak öpna pöp Pulöökë weëre kosang wak öpnaap. ⁷ Ni nem ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak ön pël ök yeniak pötaan yaan sak ëëngan. ⁸ Kentö pi pimtë yamöaul yamö. Pël ëak omnant pout ëtëp ë yesën nga ngönpel pëen kat yawiin. Ën songönte tarëkaan oröak yewais ma tarëk së pet yair pöt ni köpël wëen. Omën Pulöök elmëen ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak öpnaarö pit tapël ëëpnaarö. Ni Pulöökë yaë pöten köpël wëen pötaanök.” ⁹ Pël maan Nikotimas kangiir epël mëëa. “Pöt tol ëak pël ëëpën?” ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni Israel omnaröa rë yanuula kaõ nampök tol ëënak köpël yaën?”

11 Ne yaap pan niamaan. Omnant tenim itenak kat wiak pël yaautön yeniak. Ök yeniaan ar kasëng yemengkaurö. 12 Ne yangerakë omnantëël niaanakta ar kön wi kosang newasën yeë. Pötaanök kutömweriil ko wesak niamaatep ar pötön köök kön wi kosang newasën ëën sa. 13 Arëkaan namp kutömweri nawisën Omën Këep nemtokëer kutömweriaan yangerakël irëaup. 14 Ngaan Moses puuk yang pultak kamal könöp ket ëak këarak möak wesir ulmëa pöta ök Omën Këep ne tapël elnëepnaat. 15 Pël ëën neen kön wi kosang newasëpnaarö wëwë kosangtak öpnaarö. 16 Anutu pi yangerak omnarö lup sant elniak pim Ru kopëtap wes nemëen irëaut. Pötaanök narö ar neen kön wi kosang newasënëerö kö nasëngan, wëwë kosangtak önëerö. 17 Ruup ne ngön ë pet yairauröa yaë pöl elniimëak won, omnarö utpetetakaan kama niömëak Anutuuk wes nemëen irëaut. 18 Pötaanök namp pi kön wi kosang newasëpnaap pi ngön ya namp. Ën namp pi kön wi kosang nenewasën ëëpna pöp pi kö sëpënëak ngön ë pet irën wë. Pöt tol ëënak? Anutuu Ru kopëtap neen kön wi kosang nenewasën ëa pötaanök. 19 Ngön ya mëmpna pöta songönte epël. Yesu pi ëwa pepap yangerak oröak wëënak omnarö pit pim ëwa pöten itaampnaaten kaaö ëën kouten kent ëa. Pöt pitëm wëwëet utpet pötaanök ëwaaten kaaö ëa. 20 Omën utpetat yaaurö pit ëwaaten kaaö yaë. Pit pitëm yaaut tekeri sëpan pötaan kas ëak ëwaatak naaröön yaë. 21 Ën namp pi këet ngar öpna pöp ëwa pöt temanöm wasëpnaap. Pël ëën pim omnant yaaut Anutu pim ngönta ököök ima pöta songönte tekeri sëpnaat.”

Sonök Yesuu songönte war wesak ök mëëa

22 Pël mëak Yesu pi pim ruurö tenring Yutia yangerakël saut. Pörek së wë omnarö i momëaut. 23 Inon kak, Selim kak naë pörek i kësang wieëa. Pötaanök omnarö sëën Son piita i momëeim wëa. 24 Akun pötak Erot pi Son wii kaatak nemoulmëen wiaan pël ëa.

25 Pörek Sonë ru naröere Yuta omën namp pitëm i yamëa pötaan neneren ngön nga ela. 26 Pël ëak pit Sonë naë së piin epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, ni omën namp ngaantak Yotan i pouuk niiring wë pim songönte war wesak ök mëëan pöpön kön wiaan ma? Omën pöpök omën i yemomëen omën pourö pim ngësël sa pet yair.” 27 Pël maan Sonök kangir epël mëëa. “Pi yok pangk yaë. Anutuuk omën namp omnant ëëpënëak weëre kosang nemangkën wiaan pimtök yok pangk naëpan. 28 Arimtokëer ëwat wë. Ne ngaan epël niiaut. ‘Ne Yaö Mëëaup, Kristo won. Pi tapöpëen wet rëak wes nemëaup.’ 29 Omën namp pim öng yaup koirën pöt öngöp pimtë naë së öpnaat. Pël ëën ompöpë karip pi naë wë pim ngöntöpë ngönte kat wiak ërëpërëp ëëpnaat. Pöta ök omnarö Yesuu naë yesën itenak nem lupmer ërëpsawi kaö yeë. 30 Puukëer isëp. Ne irem.”

31 Omën ngaarëkaan irëaup pi omnant pout il niwesaup. Omën yangerakaan oröaup pi yangerakaanëp. Pi yangerakë omën epotëel ngön apnaat. Omën kutömweriaan irëaup pi omën epot pout il niwesaup. 32 Pi pim omnant itaampööre kat wi ëautön ök yeniaanak omën naröak kat wiak kön wi kosang newasën yeë. 33 Omën namp pi kat wiak kosang wasëpnaap Anutuu ngönte këët pöt pet yaalmë. 34 Anutu pim wes mëen waisa pipop pim Pulö mangkën peö ëaup. Pötaanök pi Anutuu ngön këët ya. 35 Anutu pi pim Ruup lup sant elmëak ngarangk elniipënëak omnant pout

pim moresi mowia. ³⁶ Pötaanök namp pi Ruupön kön wi kosang wasëpna pöp wëwë kosangtak wakaim öpnaap. Namp pi Ruupë këm ngönta ënëm naën ëëpna pöp pi wëwëet naön ëëpnaap. Anutu pim ya këlangönte pim rangk wiakaim wiaapnaat.

4

Yesu pi Sameria öngöpring ngönaak ëa

¹ Akun pötak Parisi ngönën omnarö pit ngön nent epël kat wia. “Yesu pi omnarö kësang pan i momëën pim ënëm yesën Sonë ruurö il yemowas,” pël kat wia. ² Pöt Yesu pi won, pim ruurö tenimënt omnarö i momëeimaut. ³ Pël ëën Yesu pi ngön pöt kat wiak ten Yutia yangerakaan kaip tiak kaalak Kalili yangerakël saut. ⁴ Tenim kan sa pö Sameria yangerak orök seëau. ⁵ Pöök yesem Sameria yangerak ka naö Saika pël yamëëa pöök së oröaut. Ka pö Yakop pim ruup Yosep pim yang mena pöra naë wieëa. ⁶ Ka pöökë naë Yakop pim i öngöp ngaanëer tëau wieëa. Ten kan im Yesu koröpön ëën itaangkën këtëp luptak wëën i öngöp pöökë pourak wel aisëak kë yes.

⁷⁻⁸ Kë yesem wëën pim ruurö ten ka pöökë omnaröa ngësë kaömp sum ëënëak saut. Pël ëën pimënt wëën Sameria kak pörekaan öng namp i kolöpënëak sa. Së pim naë oröa. Pël ëën pi öng pöpön iit nëmpënëak kimang mëëa. ⁹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ni Yuta omnampök yaanëp ne Sameria öngöppe. Tol ëënak neen i kimang yenëaan?” Pim mëëa pöt Yuta omnaröere Sameria omnarö pit omnant ngawi naën yeëa. Pötaanök mëëa. ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ni Anutuu omën ompyaut nimpna pöten ëwat wë omën niin i kimang yeniak epop neen ëwat

wëën talte neen kimang neaan nook i omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta yaö sëpna pöt nimp.” ¹¹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, ni i kepit wonöpök ëaanëp öngöp epö wali panëööp nim i won nasën yaaut yaan pipët tarëkaan öm? ¹² Tenim ëap Yakop puuk i öngöp epö tëak pimëntre pim ruuröere pim pol sëpsëpre purimakaö pörö neimau. Nuuk Yakop il mowesak i won nasën yaaut koiröm ma?” ¹³ Pël maan Yesuuk kangüir epël mëëa. “Omën i öngöp epöökäan yena piporö pourö kaalak iiten ëëpnaarö. ¹⁴ Ën omën nook iit ningkën nënëëerö kaalak iiten naëngan. I köloköta olaim wë pöl arim lupötë wieë pötë menmen eim wëën ar wëwë kosangtak önëerö.” ¹⁵ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, i nim yaan pit nan. Pël ëën ne i pipët nak kaalak iiten naën ëëmaan. Pël ëak eprek wais yokola pöt sëp wasumaan.”

¹⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ni së nim ompöp koirak epël waisëe.” ¹⁷ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne omp wonöp,” maan Yesuuk epël mëëa. “Nim omp wonöp yaan pipët yaap. ¹⁸ Ngaan ni omp mor nas waup. Pël ëaupök peene omp namp niiring wë pipöp nim omp yaapöp won. Nim ngön yaan pit yaap.” ¹⁹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne peene niin ëwat yes. Ni Anutuu tektek ngön yaaö namp. ²⁰ Tenim ëarö pit rosir epöök wais Anutuun yaya maimaurö. Ën ar Yuta omnaröak pöt epël yak. ‘Omnaröa yaya mapena pörek Yerusalem kak.’” ²¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Öng epop, ni nem ngönte kat wiak kosang was. Akun nent orööpën sa. Pël ëak tiar rosir epöök wais nem Pepapön yaya nemangan. Ën Yerusalem kak sëeta yaya nemangan. ²² Ar omën arim köpëlötön yaya yamëëaurö.

Ën ten Yuta omnarö pöt tenim ewatötön yaya yamëëaurö. Pöt tol ëënak? Anutu pim omnarö ut-petetakaan kama yewa ya pöt ten Yuta omnaröa naë oröa pötaanök.
²³ Akun nent temanöm sêpnaat ëa pöt yok oröa. Pël ëën omnarö piin yaap yaya yamëëaö pörö nem Pepapön pitëm lupötök yaap yaya mapnaat. Nem Pepap pi omën ke pëlöröaan kent yaaup.
²⁴ Anutu pi Pulö. Pötaanök omën piin yaya yamëëaurö pit lupötök yaap yaya map.”
²⁵ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne ewat wë. Yaö Mëëaup orööpnaap, pim yapinte Kristo. Pim orööpna akun pötak omën epot poutëet war wesak ök niapnaap.”
²⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ne tapöp, niiring ngönaak yak epop.”

²⁷ Yesuuk pël yamëem wëën pim ruurö ten kaalak së oröak pim öngöpring ngönaak yeëa pöten itenak yaan saut. Pël ëak nampök öngöpön, “Ni oröpmor ömëak yewaisën?” pël nemaan. Ën Yesu-unta, “Oröp ëënak öng pipopring ngönaak yaan?” pöt nemaan ëaut.
²⁸ Pël ëën öngöpök i kepit pörek wiak kak së omnaröen epël ök mëëa.
²⁹ “Waisëë. Itaampunëën. Omën namp e wais wë nem ngaan ëaö pöt poutön ök yenëa. Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo koröp.”
³⁰ Pël maan pit kakaan oröak Yesuu ngësë waisa.

³¹ Akun pötak Yesuu ruurö tenök piin ke urak epël mëëaut. “Rë yanuulaup, ni kaömp në.”
³² Pël maan pi epël yenia. “Ne nem kaömp ke nampöt wia pöten ar köpël wë.”
³³ Pël niaan ten ruurö neneren epël mëëaut. “Omën nampök kaömp nant wak wais mena koröp.”
³⁴ Pël yemaan Yesuuk epël yenia. “Nem kaömpöt epël. Nem wes nemëaupë ngönte ngaarëk wak pim ya ngön ëaut mëmpa pötak nem kaömpöt yaë.
³⁵ Ar këëre kaömp önëak epël aim.

‘Ngoon kong nent won sëën këëre kaömp köp sëënak öpen,’ pël aim. Pël ëautak ne arën ök nimaan. Omnaröen iteneë. Arim këëre kaömp yewaul arök pit nemëën neweë. Nem omën nemëën öma akunet temanöm sa.
³⁶ Ya omën namp këët yeön ya pepap pi sumat yemangk. Ök tapël ya omën namp nemëën wë pöp pi kangit mempaat. Pël ëën pim öpna pörö pit wëwë kosangtak öpnaat. Pötaanök omën yangëntaupre yewaup piarip pouwaar ërëpsawi ë yaë.
³⁷ Pötaanök ngaanëer omën namp pim ngön epël ëa pöt yaapët. ‘Omën namp pi ya ngëntën nampök këët yeö.’
³⁸ Ne arim ngaan ya mënak nangëntënrekëlök om këët önëëtaan wes yanimë. Ya pöt naröak mënak ngëntën kë oröaut. Ar om pep sak këët önëët.”

³⁹ Akun pötak Sameria omën kësang ka pöök wëaurö pit öngöpök ngönte kat wiak Yesuun kön wi kosang wesa. Pöt öngöpök epël mëëa. “Pi nem ngaan ëaö pöt poutön ök yenëa.”
⁴⁰ Pël ëën Sameria omnarö pim naë wais pitring öpënëak yema. Pël ëën pi akun nentepar pitring wakaimaut.
⁴¹ Pël ëën omën selap pimtë këmtakaan ngön kat wiak piin kön wi kosang wesak
⁴² öngöpök epël mëëa. “Ten nim ngön pëente kat wiak omën epopön kön wi kosang newasën. Tenimtokta pim ngönte kat wiak epël kön yawi. ‘Omën epopök yangerakë omnarö utpetetakaan kama niöpnaap,’ pöt peene kön yawi.”

Yesuuk yang ngarangkepë ya omnamp pim yokotup ompyaö mowesä

⁴³ Akun nentepar won sëën ten Kalili yangerakël saut.
⁴⁴ Pöt Yesu pimtök pimtëën wet rëak tekeri wesak epël ök ëa. “Tektek ngön yaaö namp pimtë kaare yangerak wëën omnaröak pi kaö nasën wë wesak piin yaya nemaan ë yaë.”
⁴⁵ Pël

ëak Kalili yangerak sê oröaut. Pël èen Kalili omnarö pit Yesu piin itenak èrëpsawi yaë. Pöt wet réak pit pourö Yerusalem kak Anutuu mait elmëa Akun ngëengktak wëen pi ya yamëngkën itena. Pötaanök pi sêen ngöntre kar yaalmë.

⁴⁶ Ten Kena kak Kalili yangerak sê oröaut. Pörek pimtë ngaan maan i yaaptak wain i sa pörek. Pël èen kak pörekë naë Kapaneam kak pörek yang ngarangkëp pim ya omën nampë yokotup yauman wieëa. ⁴⁷ Pël èen pöp pi Yesu pim Yutia yanger sêp wesak Kalili yangerak sê yaarö pöt kat wiak pim naë wais oröak epël kimang yema. “Nem yokotup yauman kaö panë yeem wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni tepër sê nem yokotup ompyaö wasumëak yewais.” ⁴⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar retëng it köpëlöt arim itöök pet naalniin èen pöt kön wi kosang newasën èenëerö.” ⁴⁹ Pël maan omën omën pöpök epël yema. “Kaöap, teënt pan sêpa, nem yokotup wel wiipanok.” ⁵⁰ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni sê, nim yokotup öp wëerek.” Pël maan omnamp Yesuu ngönte wa yaap wesak kaalak kakë yes. ⁵¹ Pël ëak pi kan kourak yesën pim inëen ruurö sê koirak epël ök mëëa. “Nim yokotup yok öp sak wë.” ⁵² Pël maan pi pitën akun taltak ompyaö sa pöten pëlpël maan pit epël mëëa. “Kusi, kët luptak wëen pim koröp es nga pöt won sa.” ⁵³ Pël maan pepap pi pimënt epël kön wia. “Akun taptak Yesuuk neen, ‘Nim yokotup yok öp öpnaap,’ pël neeautep.” Pël ëak piire pimorö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵⁴ Yesu pi Yutia yangerakaan Kalili yangerak sê oröak retëng weëre kosang pipët kaalak èen nentepar pël saut.

5

Yesuuk Petesta i kaöök omën

namp ompyaö mowesa

¹ Wë akun nentak Yuta omnarö pitëm akun ngëengktak nent temanöm sêen ten Yesu piiring Yerusalem kakë saut. ² Yerusalem kak naë sêpsöpöröa ka kanra ëöök i kaö nent Yuta ngöntak Petesta pël yamëëaut wieëa, pöta ëöök kët kosöp ka mor nas wieëa. ³ Ka pötë omën yauman ke nentere nent yaurö, it ngaap saare ing il tëaöre omën kël wëere pël ëaurö wë i kaö ëtëp elmëëpënëak kor wakaima. ⁴ Akun nantë Aköp pim ensel namp wes mëen wais i kaö ëtëp elmëen ëtëp yaëen omën wet réak ilapna pöp pim yaumante won sêpnaat. ⁵ Pël ë yaurek omën namp kët kosöp ka nentak wieëa. Pi yauman eim wëen akun wali pan krismaki 38 pël won saup wieëa. ⁶ Yesu pi omën pöp ka uraan itenak akun wali yauman eimaup pöten ëwat wë omnampön epël yema. “Nim yaumante won sêpënëak kent saan ma?” ⁷ Pël maan yauman omnampök epël yema. “Kaöap, i kaö ëtëp yaëënaar omën namp wa neulëpnaap won. Nemtok sumaat pangk naën ëak ilamëak yaëen wet réak saupök il yenewas.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni wal ë tauak nim korumönte wak kan sê.” ⁹ Pël maan tapëtakëer ompyaö sak pim urte wak kan yes.

Yesu pim omnamp ompyaö mowesa akun pöt kë yesa akunetak ëa. ¹⁰ Pötaan Yuta omën kaöaröak omën ompyaö mowesa pöpön epël mëëa. “Peene akun epët kë yesa akunet. Nim korumönte ömë pötaan nga wia.” ¹¹ Pël maan omën ompyaö sa pöpök pitën epël mëëa. “Omën nem ompyaö newesaupök nem korumönte wak sum pël neeautep.” ¹² Pël maan pit epël pëël mëëa. “Omën talëpök nim korumönte wak sum pël yenia?” ¹³ Pël maan omën ompyaö sa pöp omën tok kësang ëaan Yesu omën pöröak irikor ëak yesën köpël ëak ëngk ma e wesa.

14 Ënëmak Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöetak sê omën pöp koirak epël yema. “Ni ompyaö saupök kaalak utpetat ëënganok. Pël ëëmë pöt omën könöm nant nim yaumante il niwasëpna pöt nim naë orööpnaat.” 15 Pël maan omën ompyaö mowesa pöp Yuta kaöaröa naë sê epël mëëa. “Omën ne ompyaö newesa pöp Yesuuk ëa.” 16 Pël maan Yuta kaöarö pit pöten kat wiak kë yesa akunetak Yesuuk omnamp këëkë mowesa pötaanök pörek ngës réak kööre tok elmëak mëmpënëak kent wia. 17 Pël ëën Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Nem Pepap pi akun poutë ya yamëngkaup. Pötaanök ne ök tapël yeë.” 18 Pël maan Yuta kaöarö pit akun pötak Yesu mëmpënëak nga kup ria. Pöt pi pitëm ngön kosang wiaut ilap riak kë yesautak ëa pötaanök. Pi Anutu pim Pep panëëp yamëëm Anutuu ök sak pimtëën omnaröen pet elmëa. Pötaanök pit pouteparëën pi mëmpënëak ngön ë kosang wesa.

Yesuuk pi ya weëre kosangöt wak wë pël ök mëëa

19 Yesu pi kangiiir yema. “Ne yaap pan niamaan. Ruup ne nemtë könöök omën nant naëngan. Nem Pepap yamëngkën iteempa pöt mëmpaat. Pötaanök omnant nem yeë epot nem Pepap yaëënak ök yeë. 20 Nem Pepap ne pim Ruupön kent ëak pimtë omnant yamëngka pout neen pet elnëeim wë. Pël ëak kaalak munt kësang nant pet elnëën pöt epot il wesak mëmpa pötön ar yaan sënëët. 21 Nem Pepap pi omën wel wiaurö wal ë moulmëak wëwë yemengkaupök tapël Ruup neenta nem kentöök omën narö wëwë yemengkaup. 22 Nem Pepap pi omnarö ngön yaatak kom naalmëën yaaup. Ngön ya yamëngka pöt pout ne nenaut. 23 Pötaanök omën narö Pepen yaya mapnaarö, ök tapël

Ruup neenta yaya neapnaat. Ën omën Ruup neen yaya nenëaan ëëpnaarö pit Pep nem wes nemëaup piinta yaya nemaan ëëpnaat.

24 “Ne yaap pan arën niamaan. Omën namp nem ngönte kat wiak nem wes nemëaup piin kön wi kosang wasëpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap. Ne pi ngön yaatak naulmëëngan. Pi yok wel yawiaurek sëp wesak peene wëwë kosangtak wë. 25 Ne yaap pan arën niamaan. Akun orööpënëak ëa pöt yaarö. Pötaanök omën wëwë kosangtak naön lup wel wiaurö pit peene Anutuu Ruup nem ngönte kat wiipnaat. Pël ëak këëkë kat wiipna pörö wëwëeta öngpök ilapnaan. 26 Nem Pepap pi wëwëeta songönte. Pötaanök pi pim Ruup ne elnëën neenta wëwëeta songön saup. 27 Ne Omën Këëp. Pötaanök ar omnarö ngön ya mënak kom elnimëak weëre kosang nenaup. 28 Ar epëten yaan sak ëëngan. Akunet temanöm yesën omën wel yangaöök wieëaö pourö nem ngönte kat wiak 29 wal ëëpnaat. Omën ompyaö ëaurö pit wal ëak wëwëetak öpnaan. Ën omën utpetatringörö pit wal ëak nem naë ngön ya mëmpnaat.”

Naröak Yesuu songönte war wesak ök mëëa

30 Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne omën nant nemtë könöök naëngan. Nem Pepapök ëëmëak neea pöl ne omnarö ngön ya yemomëngk. Nem ngön ya yamëngk pöt wotpil panë yeë. Pöt ne nemtë könöök naën, wes nemëaup pim könöök yeë. 31 Nem ngön ök yeniak epot nemtë könööknaan nemtok nga ilak yeniak talte ar kat wiak yaap ma kaar wasënëët. 32 Nem Pepapök nem songönte aan yaap ëëpnaat. 33 Ar ngaan omën narö Sonë naë wes mëën pëël maan puuk nem ya yamëngkautaan ngön këët ök mëëa. 34 Nem Pepapök nem songönte

ök yaaup yak omën nampök nem songönte ök apëna pötaan ne kön selap naën. Pël yeëetak ar neen kön wi kosang wasën Anutuuk ar utpetatë öngpökaan niöpëneäk Sonë nemëën ök niia pöt kön wiinëak ök yeniak. ³⁵ Son pi kalaötë rangiak ëwa yeë pöl omnarö ar ëwa elniin akun kot nent ëwa pöön ërëpsawi ëan. ³⁶ Ar nem songönte ëwat sënëak omën munt nantök pet yaalni. Omën weëre kosang pöt Sonë neekël utak niia pöt il yewas. Omën epot pout mömpö së mën pet irumëak Pepak neeaut. Pötaanök nem ya yamëngk epot pimtök omnaröen nem songönte pet yaalni. Pël ëën ar itenak neen, 'Pi Pepapök wes mëen irëa,' pöt kön wiinëët. ³⁷ Pep, nem wes nemëaup, pimtök nem songönte tekeri wes nina. Ar pim këmtakaan ngön kot nent kat wiire ë kos itempö pël naënörö. ³⁸ Pël ëäk pim ngönte arim naë wi naön. Pöt ar Pepak wes mëaup nemëën kön wi kosang newasën yeë. ³⁹ Ar wëwë kosangtak önëak ngönën pepeweri ngön wia pipot pout sangk kelak kat yawiaurö. Ngön pipotök nem songönte war wes yaningk. ⁴⁰ Pël yaëenak arökëër nem naë wais wëwëet önë pötaan kaaö yeë. ⁴¹ Ne omnarök yaya neapnakök naën. ⁴² Ën arën ne ëwat wë. Arim lupöt Anutuun rë noolaan wë. ⁴³ Nemtok nem könök newaisën. Nem Pepapök wes nemëën waisën ar ne sant newesak nem ngönte ngar naön yeë. Ën omën namp pim könök waisëpna pöpökëër ar pi sant mowesak pim ngönte kat wiinëët. ⁴⁴ Ar arimtok arimtëën neneraan yaya aimeë Anutu kopëtapök yaya niapnaaten kaaö yauröak tol ëäk Anutuun kön wi kosang wasën? ⁴⁵ Arök nook Pepa naë arimëën ngön ya mëmpaat wasngan. Moses pim ngön kosang retëng ëaut wia pipotök ar ngön yaatak niulëëpnaat.

Moses pim ngön kosang retëng ëa pötök, 'Tiar kaamök elniipnaat,' pël yewas. Pël naëpan. ⁴⁶ Moses pim ngön retëng ëa pipot nemëën retëng ëaut. Pötaanök ar pim ngön pout kat wiak kosang wesantalte nemotta tapël kat wiak kosang wasën. ⁴⁷ Ar pim ngön retëng ëa pöt kat wiak kosang newasën ëauröep tol ëäk nemotta kosang wasën?"

6

Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena

(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹⁻⁴ Yesu pi ngön pit më pet irak wë Anutuu mait elmëa akun ngëëngk pöt temanöm yesën, Kalili i kaö yapin nent Taipirias pöökë we naöökël saut. Pël ëën omën selap pan pi yauman omnarö ompyaö yemowasën itenaurö yak pim ënëm waisa. Pël ëën ten Yesu pim ruuröaring rosir naöök is wel aisëak ⁵ itaangkën omën kësang pan yewaisën Yesuuk Pilipön epël yema. "Omën selap eporö kaömp tarëkaan wak mangkën pangk ëëpën?" ⁶ Pöt pimënt pöp pim ëëpnaat kön wieëak Pilipön ököök mëëa. ⁷ Pël maan Pilipök epël yema. "Tiar yok pangk mon kësang 200 kina pöta kön kaömp sum ëäk mempenaatep pöteta omnarö pangk naëpan sa." ⁸ Pël maan Yesuu ru namp Entru, Saimon Pita pim nangapök Yesuun epël yema. ⁹ "Yokot omp ulwas namp e wë epop pim naë kaömp kotut mor nas ën i kaö imën kot naar pël ëaap epteparök tiar omën selap eporö pangk naëpan sa." ¹⁰ Pël maan Yesu itna pöt nön kësang naö wieëa. Pël ëën ten pim ruuröen epël yenia. "Ar omnaröen wel aisapën maë." Pël niaan omnaröen maan wel aisëa. Omp pörö kësang pan 5000. ¹¹ Pël ëën Yesuuk kaömp pöt wak Anutuun yowe mëak mampö së pet irak kaalak i kaö imënaar

wak tapël ëak mangkên pangk ëa.
 12 Pël ëën pit na pet irên Yesu pi ten pim ruuröen epël yenia. “Ar kaömp yenam kaö olëa epot wieë utpet ëëpanok wa top ëë.” 13 Pël niaan ten kaömp mor nas pöteparë kaut wa top ëak kër 12 pötë waulön peö ëaut.

14 Omnarö pit pim retëng ëa pöten itenak epël yema. “Omën epop Anutuu tektek ngön yaaö kaöap tiarim kor wakaima pöp yangerak orööpnaat pël aan kat wia tapöp.” 15 Pël mëak pit Yesu moröak pitëm kaö was ulmëepënëak yaëen pimënt itenak kaalak rosiraöökë sa.

*Yesu i kaöökë roro sa
 (Matiu 14:22-23; Maak 6:45-52)*

16 Wiap kan kët yeilaan Yesuu ruurö ten i kaö ëöökël ngemëaut.
 17 Pël ëak pörek oröak wëen Yesu newaisën wiaan koö olaan ruurö tenimënt wangaöök ilëak Kapaneam kakël saut. 18 Pël ëak yesën kent kësangpel yamöön kaö maat kësang panë yamöa. 19 Pël ëën ten kaö ma ilë luptak 7 ma 8 kilomita pöta ök yesem itaangkên Yesu pi i kaöökë roro wangaöökë naë yewaisën ten itenak kas ëaut. 20 Pël ëën Yesuuk epël yenia. “Nemtok yeëerek kas ëëngan,” pël yenia. 21 Pël ëën ten pi wangaöök wa moulmëënëak yaëen tapëtakëer tenimtë san pörek yaarö.

Omnarö Yesu koirëpënëak ap wesa

22 Ëlpamök omnarö i kaöökë ëngk komuntakël wëen sa pörö pit wal ë Yesuun ap wesak epël mëëa. “Kusi rö kan wang kopëtaö wiaan iteëngk pöök Yesu om wëen pim ruurö pitëmënt saut.” 23 Pël yamëem wëen Taipirias kakëlaan wang nant kusiitak Yesu pim kaömp Anutuun yowe mëak omnarö mangkên na pörek së oröa. 24 Pël ëën omën Yesu pim kaömp mangkên na pörö pit itaangkên Yesure pim ruurö ten

pitëm naë won. Pël ëën wang nantë ilëak Yesuun ap wasö Kapaneam kakë waisa.

Yesu pi wëwë koirëpena pöta kaömpët

25 Pörek wais i kaöökë ëngk komuntak Yesu koirak epël yema. “Rë yanuulaup, ni taan epël waisaup?” 26 Pël maan Yesu pi kangiir epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ar nem retëng weëre kosangring pet elniin itenan pötaan won, om kaömpöt ningkên nëën kep elnia pötaan pëen neen ap wasö waisan. 27 Ar kaömp lëngë sasa yangerakë epëtaan pëen ya kaö mëngkanok. Kaömp munt arim nak wëwë kosangtak önë pötaan weë ngentiak ya mëmpun. Kaömp pöt Omën Këëp nook ar nimpaat. Pöt nem Pepap Anutu puuk ne wëwë kosangët nimpëak yaaö neeaö pöt tekeri wesa. Pötaanök nook ningkên nak wëwë kosangtak önëët.” 28 Pël maan pit epël yema. “Ten tol ëak Anutu pim yaat mëmpun?” 29 Pël yemaan Yesuuk kangiir pitën epël yema. “Anutu pim yaat mëmpunëak pöt pim wes mëen waisaup neen kön wi kosang wasënëët.” 30 Pël maan pit kangiir ngön epël yema. “Ni retëng talte yaëen ten itenak nim ngönte kön wi kosang niwasën? Ma ni ya oröpët mëmpëep? 31 Tiarim ëarö yang pultak imeë kaömp mana pëënë neima. Pöt ngönëntak epël retëng ëa. ‘Pi pit nëmpënëak kutömweriaan kaömp meneima.’” 32 Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Moses pi kutöm kaömpöt nemangkên eima. Nem Pepapök kutöm kaömp yaapöt yaningk. 33 Kaömp Anutu pim yaningk epët kutömweriaan irëaut. Pötaan omën pourö nak wëwë koirënëak irëaut.” 34 Pël maan pit epël yema. “Kaöap, ni kaömp epët kët poutë ten nineim öm.”

35 Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nemënt tapöpök arim wewë koirënë pöta kaömpët. Pötaanök omën namp nem naë waisëpnaap pi kaalak këen naëpan. Ën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp pi iitenta naëpanëëp. 36 Ne arën epël niaut. Ar nem yaautön iteneëak kön wi kosang nenewasën yeë. 37 Omën pourö Pepak nem ngësël waisënëak niaurö nem ngësë waisënëët. Pël ëen nem naë waisën nook yok pangk ke nanuurngan. Won pan. 38 Ne nemtë könöök ya mëmpëak kutömweriaan neiraan. Nem wes nemëaup pim könöök ya mëmpëak yangerak wes nemëën irëaut. 39 Pötaanök omën wes nemëaupë kentöök epël ya. Omën nemëën nenaö pörö namp il nanimëëngan, won. Akun kaöaöök nenaül wal ë niulëëmaat. 40 Nem Pepapë kentöök epël ya. Omën narö it këëkë nengënak ne Anutuu Ruup pöt kön wi kosang newasënëëro ar wewë kosangtak önëëro. Pël ëen akun kaöaöök nook ar wal ë niulëëmaat.”

41 Yesu pi pimtök pimtëen, “Ne kaömp tapët kutömweriaan irëaup,” wet rëak pël mëëa. Pötaanök Yuta omnarö pit piin ya sangën ëak pimëën kaaö ngön mëëa. 42 Pit neneren epël mëëa. “Omën epop Yesu, Yosepë ruppe. Tiar pim ëlre pepaarën ëwat wëep. Pi tol ëënak, ‘Ne kutömweriaan irëaup,’ pël ya?” 43 Pël yemaan Yesuuk epël yema. “Arimënt neneren kaaö ngön mangan. 44 Omën namp pi pim könöök nem ngësë newaispan. Nem Pepapök mök ë momëënak nem ngësë waisëpnaat. Pël ëen nook akun kaöaöök wal ë moulmëen wëwëetak öpnaat. 45 Anutuu tektek ngön yaaurö pitök nem ngësël waisëpnaaröaan wesak ngön nent ngönëntak epël retëng ëaut. ‘Anutu pi omën pourö rë niulöpnaat.’ Pël ëen omën narö Pepa ngönte kat wiak ëwat sënë pörö nem naë

waisënëët. 46 Arim naëaan nampök nem Pepapön itnaangkënorö. Anutuuk wes nemëaup nookëer nem Pepapön itenaup. 47 Ne yaap pan niamaan. Namp pi neen kön wi kosang newasëpnaap pi wewë kosangtak öpnaap. 48 Nemënt kopët tapöpök arim wewë koirënë pöta kaömpët. 49 Ngaanëer arim ëarö pit yang pultak kaömp mana pëënöt neimeë ulöp sak wel wi saurö. 50 Ën kutömweriaan kaömp nak kö nasënganëët nem naë epët. 51 Wewë kosangta kaömp epët kutömweriaan irëaut. Pötaanök narö ar kaömp pöt nënë pörö wewë koirënëët. Nem kaömp ar nimpa pöt nemtë mësëpët yangerakë omnarö wewë koirënëëtaan nimpaat.”

52 Pël maan Yuta omnarö pit pitëmënt neneren epël mëak ngön nga yaal. “Omën epop pi tol ëak pim mësëpët tiar ningkën nëmpenëak ya?” 53 Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ar Omën Këep nem mësëpët nëëre nem iit në pël naën ëënë pöt wëwëetak naön ëënëët. 54 Omën nem iire mësëp nënë pörö ar wewë kosangtak wëen ënëm akun kaöaöök wal ë niulëëmaarö. 55 Pöt tol ëënak wasnganok. Yangerakë kaömp pöt kaömp pasut. Ën nem mësëp epët kaömp panëët, i epët i kë panëët. 56 Pötaanök omën narö ar nem iire mësëp pöt në seim önë pörö ar neering wëen ne arring wakaim ömaat. 57 Nem Pep wewë pepapök wes nemëën irëaut. Pötaanök ne pim wëwëetakël wëaup. Ök tapël omën ne neneim önëëro ar nem wëwëetakël wakaim önëët. 58 Kaömp kutömweriaan irëa epët arim ëaröa ngaan yang pultak neimeë ulöp sak wel wieima pötaat won. Omën narö kaömp epët nënë pörö akun wali pan wëwëetaring wakaim önëët.”

59 Yesu pi Kapaneam kak wë Yuta omnaröa ngönën tupta kakaati

ngön pipot ök mëak rë mouleima.

7

Wëwë kosangtak òpena ngönte Yesuu naë wia

⁶⁰ Pël maan Yesuu ënëm yaaö narö pit ngön pipot kat wiak neneren epël yema. “Ngön epot könöm yesëp. Talëp kat wiipën?” ⁶¹ Pitëmënt neneren kaaö ngön yemaan Yesu pimtë könöök itenak epël yema. “Ar ngön pipot kat wiin utpet yaë ma? ⁶² Ma ar itenaan Omën Këëp ne nem ka songöntakë kaalak isën pöt tol ëënëëro? ⁶³ Pulöök tiar wëwëat yaningk. Omnaröa weëre kosangöök yok pangk pël naëpan. Nem ngön ök yeniak epot kat wiak kosang wasën Pulöök arring wëën wëwëetaring önëët. ⁶⁴ Pël ëënëëtak arim tekrakaan omën narö pit kön wi kosang newasën eim.” Pël mëëa pöt Yesu pi omën pimëën kön wi kosang newasën ëëpnaaröere ën pimëën kup mowiiipna pöpön wet rëak ewat wëa. ⁶⁵ Pël mëak yal menak epël yema. “Songön pi taptaanök epël niiaut. ‘Omën narö nem Pepapök kan mowasëpnaarö pitëmënt nem ngësël waisëpnaat,’ pël niiaut.”

⁶⁶ Yesu ngön pötaan pim ënëm yaaö narö selap pit pi sëp mowesak sa, piiring kaal wak naën. ⁶⁷ Pël ëën Yesuuk ten pim ru 12 pöröen epël pëël yenia. “Arta sëp newesak sën ma?” ⁶⁸ Pël niaan Saimon Pita puuk epël yema. “Aköp ten talëpë ngësë sën? Ten nimtë ngöntakaan wëwë kosangët yeö. ⁶⁹ Pël niaimeë ten niin kön wi kosang wesak ni Anutu pim omën ngëëngkëp pël yaniwas.” ⁷⁰ Pël maan Yesuuk kangiir epël yenia. “Ne ar yokot 12 ëak wa niulëaut. Tol ëënak arim naëaan namp Setenë ënëm yeë?” ⁷¹ Pël niia pöt pi Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim yokotup pi-inök niia. Pi Yesu pim ru 12 pörö tenëkaan namp pi pöpök wë ënëmak Yesuun kup mowiiipnaap.

Yesuu nangarö pit piin kön wi kosang newasën ëa

¹ Wë ënëmak Yesu pi kaalak Yutia yangerakël sëpnaaten kaaö ëën Kalili yangerakël sa. Pöt Yuta ngarangköröak pi mëmpënëak nga wëën kat wiak nasën ëa. ² Yuta omnarö akun ngëëngk nent wi-ire këra ëp ka yaaö akun nent temanöm yesën ³ pim nangaröak epël ök yema. “Ni kak eprek sëp wesak Yutia yangerakël së. Pël ëak retëng nant yaëen nim ruurö itaampnaan. ⁴ Omën namp pi pim yaautön omnarö itenak kent ëëpënëak pöt ëlëëp naën yaaup. Ni retëng weëre kosangringöt yaaup. Pötaanök pitëm tekarak së wë yoolök pël yaëen omën pouro it ningampnaan.” ⁵ Pim nangarö pitta piin kön wi kosang nemowasën. Pötaan pël yema. ⁶ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Arimtokëer akun pasutë ëënëët. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akun pöt ngolöp yaë. ⁷ Omën ngönën wonörö pit arimëën yok pangk kööre tok naalniipan. Pit nemëënökëer kööre tok yaalnëaurö. Pöt nook pitëm utpet yaaut war wesak yemak. Pötaanök nemëën kööre tok elnë yaë. ⁸ Pötaanök arökëer tiarim akun ngëëngk pipten itaampunëën seë. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akunet ngolöp yaëërek peene nasëngan.” ⁹ Pël mëak Yesu pi Kalili yangerak om wakaima.

Yesu pi akun ngëëngktak Yerusalem kakë sa

¹⁰ Wëën nangarö wet rëak wa topöök së wëën ënëmak sa. Omnarö itaampnanëak ëlëëp sa. ¹¹ Pël ëën Yuta ngarangkörö pit wa topöökë öngpök ap wasën won ëën epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” ¹² Pël yemaan omnarö pit pimëën ngön laaök neneren naröak, “Ompyaö yaaup,” pël yemaan naröak, “Won, pi omnarö lup wa irikor

yaalmëaup,” pël mëëa. ¹³ Pöt pit Yuta kaõarõen kas ëën ngaarëk wesak naën ëlëëp pitëmënt pël ëa.

¹⁴ Akun ngëengk pöta luptak Yesu pi Anutuu ngõnën tup kaõeta kakaati së omnarõen ngõnën ök yema. ¹⁵ Pël ëën Yuta ngarangkörö pit yaan sak epël mëëa. “Omën epop tiarim pep kaatak neilaanëppe. Pi tol ëak pepeweriaan ngõnën songõn ewat sak ök ya?” ¹⁶ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nem ngõn arën ök yeniak epot nemtëët won. Anutuu ngõnötök ök yeniak puuk ne wes nemëën waisaut. ¹⁷ Pötaanök narö ar Anutuu këm ngõnta ënëm ëënë porö nem ngõn ök yak epotë songõnöt ewat sënëët. Pël ëak ar nemtok rëak yeëan ma Anutuuk ök neaan yeëan pöt ewat sënëët. ¹⁸ Omën namp pimtë könöökään apna pöp pimtök pimtëën koröp ngar wak apnaat. Ën omën namp pi pim wes mëaupë yayaat orööpënëak ya mëmpëna pöpön korar won, wotpil yaë pël mapnaat. ¹⁹ Ngaanëër Moses puuk ngõn kosang retëng ëaut wiaan ngar naõn yaaurö. Tol ëënak ne nempunëak yeë?” ²⁰ Pël maan omnaröak kangiiir epël yema. “Urmerap nim lupmeri ilëak wëën kaõkaõ saup. Talëpök ni nimpënëak yaë?” ²¹ Pël maan Yesu pi epël yema. “Ne kë yesa akun ngëëngktak retëng weëre kosang kopëtet ëën ar yaan sak yeë. ²² Moses puuk arim yokoturöa koröp kaut ilënëak niia pipët yaap Mosesök nga ilak neniaan. Ngaanëër arim ëaröak ngës rëaut. Pël ëautak Moses puuk rangk niaan kë yesaõ akunatë arim yokoturöa koröp kaut ileim yeë. ²³ Ar Moses pim ngõn kosangöt ilap ringanëak kön wieimeë arim yokoturö kë yesa akunatë pitëm koröp kaut il yeë. Pël yaauröak oröp ëën kë yesa akunetak nook omën yauman wiakaima namp ompyaõ

yemowas pötaan nemëën ya sangën yeë? ²⁴ Ar itöök itneë ngõn kontak angan. Omnant ompyaõ wesak kön wi sokolak wotpil kanöökël ë pël ëëë.”

Omnaröak Yesuun, “Pi Kristo ma?” pël mëëa

²⁵ Yerusalem kakaan omën naröak epël yema. “Omën mëmpënëak aim pöp e tapöp. ²⁶ Iteneë. Pi yoolök wë ngõn ök yeniaan omën kaõaröak pit ke urak nemaan yaëëp. Ma pit kön wiin pi Anutuu Yaõ Mëëaup, Kristo tapöp yaë ma? ²⁷ Pël ëaap tiar pim ka songõnten ewat wë. Pi Anutuu Yaõ Mëëaup Kristo ëanëën tiar pim ka songõnten köpël ëan tapön.” ²⁸ Pël maan Yesu pi ngõnën tup kaõetak ngõnën ök yamëem ngõn ëak epël yema. “Ar yaap neen ewat wë, nem ka songõntenta ewat wë ma? Ar pël naën yeëetak ne nem könöök newaisënëp. Nem Pepapök wes nemëën waisaup. Pi këëp. Ar piin köpël wë. ²⁹ Ën ne piin ewat wë. Pöt ne ngaan piiring wakaimaupök puuk wes nemëën waisaup.” ³⁰ Pël maan pit wii motëëpënëak kön wiin mor könöm ëa. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanöm nasën ngolöp yaëën yak mor könöm ëën sëp wesa. ³¹ Pël ëën omën selap piin kön wi kosang wesak epël mëëa. “Omën epop Anutuu Yaõ Mëëaup, Kristo tapöp koröp. Omën munt nampök ënëm oröak pim retëng yaë epot il nemowaspan sa.”

Polisörö Yesu wali öpënëak sa

³² Omnarö ngõn laaök pël yemaan Parisi ngõnën omnarö kat wiak kiri ar yaaõ kaõarõen ök maan polis narö Yesu wak wii tëëpënëak wes mëën sa. ³³ Pël ëën Yesuuk epël yema. “Akun kot nent ne arring wë olëak kaalak nem wes nemëën waisaupë ngësë sumaap. ³⁴ Pël ëën arök yok pangk ngaõl ë wais ne koirak itnaangkan. Ma nem öma pörekta ar pangk

newaisngan.”³⁵ Pël maan Yuta kaōarō pitēmēt neneren epël mēēa. “Pi talël sēen tiar ngaōl ēēpenaaten ya? Ma tiarim kar Krik omnarōaring wēaurō pitēm naē sē Krik omnarō rē moulōpēnēak ya ma?”³⁶ Pi, ‘Ngaōl elnēēnēetak yok pangk koirak itnaangkan,’ pël niak kaalak, ‘Nem sē ōma pōrek ar yok pangk newaisngan,’ pël yenia epētep, tol ēēnak yenia?”

Yesu pi wēwē kosangta i kōlokōt yaningk

³⁷ Yuta omnarō pitēm akun ngēēngkēt wieē pet irēpēnēak temanōm yesēn akun nent ngēēngk wesak wa top kaō yeēa. Akun pōtak Yesu pitēm tekarak wal ē ngōn ēak epël yema. “Omēn namp iiten ēēn pōt wais nem naēaan iit nēmpnaat.”³⁸ Anutuu ngōnēntak wia pōl, ‘Omēn narō neen kōn wi kosang newasēpnaarō i yaapōtē kōlok olaim wē pōl pitēkaan wēwē kosangēt orōeim ōpnaat.’”³⁹ Yesu pim ngōn mēēa pipēt Pulōōn kōn wieēak mēēa. Pi Pul pō omēn piin kōn wi kosang wasēpna pōrōaan wes mēēn pitēk ilapnaat weseēak mēēa. Akun pōtak Yesu pi pim ē rangi urtak nawisēn wiaan Pulō niraan. Pōtaanōk mēēa.

Omnarō kom ēak tok nentepar sa

⁴⁰ Pël maan omēn narō pōten kat wiak epël mēēa. “Omēn epop pi yaap Anutu pim tektek ngōn yaaup tiarim kor wakaim pōp.”⁴¹ Pël yemaan narōak epël mēēa. “Epop Yaō Mēēaup, Kristo tapōp.” Pël maan narōak epël mēēa. “Kristo puuk pōt Kalili yangerakaan newaispan.”⁴² Ngōnēntak epël wia. ‘Kristo pōp Tewit pim kurmentēkaan orōōpnaap. Pōtaanōk Tewit pim wakaimaurek Petelem pōrek orōōpnaat,’ pël ēaut.”⁴³ Pël maan omnarō pit komkap ēēn tok nentepar sa.⁴⁴ Pël ēak narōak Yesu wii motēpēnēak kōn wiin mor kōnōm ēēn sēp wesa.

Omēn kaōarōak Yesuun kōn wi kosang newasēn ēa

⁴⁵ Polisōrō pit kaalak sē Parisi ngōnēn omnarōere kiri ar yaaō kaōarōa naē orōōn, “Ar tol ēēnak pi koirak newaisēn yeē?” pël mēēa.⁴⁶ Pël maan polisōrō pit kangiir epël mēēa. “Ngaan omēn epopē ngōn ya epël naēnte.”⁴⁷ Pël maan Parisi ngōnēn omnarō pit epël mēēa. “Pi arēnta morōk elnia ma?”⁴⁸ Ten Parisiire ngōnēnē kaōarō nampōkta piin kōn wi kosang yemowas ma? Won.⁴⁹ Omēn ngōn kosang wiaut kōpēl piporō Yesuuk morōk elmēēn piin kōn wi kosang wesa pōrō pit Anutuuk kangut elmēēn kō sēpnaarō.”⁵⁰ Pël maan pitēm kar namp Nikotimas ngaan Yesuu naē sa pōpōk pitēn epël mēēa.⁵¹ “Ma tiarim ngōn kosang nentak omnarō pas ngōn yaatak ulmēēpen pël wia ma? Won. Pōtaanōk tiar pim songōnten kat wiakōk omēn pipot elmēēpenaant.”⁵² Pël maan pitōk kangiir epël mēēa. “Niinta Kalili omēn namp ma? Ngōnēntak ngōn wia pipot kēēkē sangk kelak ēwat sē. Anutuu tektek ngōn yaaō namp Kalili yangerak naarōōpanpe.”

8

Ōng utpet yaaō nampē ngōnte

¹ [Omēn pourō pitēm kaatē repak sēen Yesu pimēt Olip tomōkēl saut. ² Pël ēak pōrekaan ēlpanōk rōōkēer kaalak ngōnēn tup kaōetakē saut. Pël ēēn omēn pourō pim ngēsē waisēn pi wel aisēak pitēn ngōnēn ōk yema. ³ Pël yaēēn ngōnēnē ngarangkōrōere Parisi ngōnēn omnarō pit ōng namp ompringēpōk omp kēkainēpring yaēēn itenak mēsak Yesuu naē wais pitēm tekarak tau moulmēak epël yema. ⁴ “Rē yanuulaup, ōng epop ompringēpōk omp maimapring yaēēn itena. ⁵ Pël ēautep Moses pim ngōn kosangtak pōt ōng ke

pëlörö kël mö wel wiipënëak éautep ni tol amte?”⁶ Pitëm mëëa pöt pit pi morök elmëën ngön nent maan ngön yaatak moulmëëpënëak kön wiak yema. Pël ëën Yesu pi wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë.⁷ Pël yaëën pit piin pëel mëak rangkëer yaëën wal ë tauak epël yema. “Arim tekraakaan namp saun wonöp wë pöt puuk wet réak kël mööp.”⁸ Pël mëak pi kaalak wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë.⁹ Pël yaëën pit ngön pöt kat wiak ngarangkörö wot raan omën pourö pöp pöp oröak yesem won sa. Pël ëën Yesu pimënt wëën öngöp pim naë taueëa.¹⁰ Pël ëën Yesu pi we riak öngöpön itenak epël pëel yema. “Öng epop, omën ni mës niwak waisaurö pit tarék wë? Ma pit nampök ni këlängön yaatak niulëëpënëak ngön ë pet nairën ëëpën ma?”¹¹ Pël maan öngöpök epël yema. “Kaöap, omën nampök yok pangk pël naalnëëpan.” Pël maan Yesu kangiiir epël yema. “Nookta yok pangk ni këlängön yaatak nanuulëëngan. Pötaanök ni së wë kaalak utpetat ëënganok.”]

Yesuuk yang omnarö ëwa yaalni

¹² Yesu pi omën ngönën tup kaöetak wëauröen kaalak epël ök yema. “Ne ar yangerakë omnaröaan es ëwa yaalniaup. Pötaanök namp pi nem ënëm elnëëpna pöp koutak kan sak waisak naëpan. Pi ëwaatak ëwa elmëëan wëwëetak öpnaat.”¹³ Pël maan Parisi ngönën omnarö pit kangiiir epël yema. “Nimtok nimtë songönte war wesak aan kat wiak yaap newasën yeë.”¹⁴ Maan Yesuuk epël yema. “Omën namp pimtök pimtë songönte yaan pöt ar pi yaap ya pël newasngan pöt yaap. Pël ëaatak nemtok nemtë songönte ök yak epët yaap. Ne nemtë kak waisaurekën ewat wë. Ën kaalak suma pörökënta ewat wë. Pël ëaap ar nem kakën köpël wë. Ën ne

talël sumaaap pötenta ar köpël wë.¹⁵ Ar pöt yangerakë wëwëetakël kön wieë omnarö ngön yaatak yaalmëaurö. Ne pöt arim yeë pöl ngön yaatak naniulëënganëëp.¹⁶ Nook omnarö komkap ëëmëak pël ëëma pöt yaapët. Pöt nemënt won, nem Pep wes nemëaup tenip pouwaarök pël ëënaat.¹⁷ Tiarim ngön kosangtak epël retëng éaut wia. ‘Omën naar piarip ngön kopët nent, pouwaarök apna pöt yaap pël wasëpenaat.’¹⁸ Nemtok nemtë songönte ök yeniaan Pep wes nemëaup puukta kaamök ëak ök yenia.”¹⁹ Pël maan pit epël yema. “Nim pepap tarék wë?” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ar neen köpël wë. Pötaan nem Pepapönta köpël wë. Neen ewat sanëën nem Pepapönta ewat san tapön.”

²⁰ Yesu pi ngönën tup kaöeta ka kaö mon kiri yawiaurek wë omnaröen ngön pipot pout ök maimaut. Pël ëa akun pötak omnarö pit pi wii nemotëën yaë. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanöm nasën pötaanök.

Yesuuk, “Ar nem së öma pörök newaisngan,” pël mëëa

²¹ Yesu pi ngön wet réak ök mëëa tapët ngolöp wesak epël ök yema. “Ne ar sëp niwesak sëën neen ap wasö wais itnaangkan. Arim saunatring wë wel wiinëët. Pël ëënë pötak nem së öma pörök newaisngan.”²² Pël maan Yuta kaöarö pit neneren epël mëëa. “Pi tol ëëpënëak, ‘Nem ömaarek ar newaisngan,’ pël ya? Ma pimtök pimënt ënën ëak wel wiipënëak ya ma?”²³ Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël ök yema. “Ar yangerakaanörö. Ën ne ngaarëkaanëp. Ar yang eprekaanörö. Ën ne eprekaan wonöp.²⁴ Pötaanök ne epël niiaut. ‘Ar arim saunatring wë wel wiinëët.’ Ën arën nemtë songönte ök niak pöten kön wi

kosang nenewasën eënë pötak arim saunatring wë wel wiinëet.”
²⁵ Pël maan pit epël yema. “Ni talëp?” maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp ngaan nem songönte ök niaim tapöp. ²⁶ Ne arim omnant yeë pötë ngönöt selap wia. Pël äak ök niak arim yaaut ngön ya nimpaat. Pël eëmaatak omën nem wes nemëaupë yaaut yaap yaaup. Pim neeautök ar yangerak omnaröen tekeri wesak ök niaim.”
²⁷ Pël maan pit pim Pepap Anutuun mëea pöten kön tektek nasën äa. ²⁸ Pël eën Yesuuk epël ök yema. “Ar enëmak ne Omën Këep wak ngaarëk nemöönë pötakök nem songönte ök niak pöten kön wi kosang newasënëet. Pël äak pörekök ne nemtë könöök omnant naën nem Pepapök ök neeautök iman pöten ewat sënëet. ²⁹ Pep wes nemëen waisaup pi neering wë. Pi ne wil nenemëenëp kët epotë nem omnant yeë epot pim kentöök yeë.”
³⁰ Pël yemaan omën selap pan pim ngön pöt kat wiak piin kön wi kosang mowesa.

Ngön këetak söë niwasëpnaat

³¹ Yesu pi Yuta omën piin kön wi kosang wesa pöröen epël yema. “Ar nem ngönte kat wiak kosang yenewas pöt nem enëm panë yaalnë. ³² Pötaanök ar ngön këet kat wiak ewat sënë pötak ngön epëtak söë niwasën utpetatë inëen naëngan.” ³³ Pël maan pit ngön kangit epël yema. “Ten Apram pim earö. Ten omën naröak pitëm inëen naniwasënöröep. Tol eënak, ‘Ar söë sënëet,’ pël yeniaan?” ³⁴ Pël maan Yesuuk kangüir pitën epël yema. “Ne yaap pan ök niamaan. Omën narö utpetat yaë piporö pit utpetatë inëen yaë. ³⁵ Inëen ruup pi inëen yaalmëaupë kaatak sasa naön yaap. Ën ru panëepökëer pim pepapë kaatak sasa wëaup. ³⁶ Pötaanök narö ar Anutuu Ruup nook söë yaniwas eporö ar söë

pëen önëet. ³⁷ Ar Apramë earö pöt ne ewat wë. Pël äaap nem ngönte arim lupötë wi naön. Pötaanök ar ne nempunëak aim. ³⁸ Ne nem Pepapë naëaan omnant itenak ewat saut arën ök yeniaan, arta arim pepapë ök niaut pël yeë.”

Yesuuk, “Arim pepap Seten,” pël mëëa

³⁹ Pël maan pitök kangüir, “Ten Apramë ruure earö,” maan Yesuuk epël yema. “Ar yaap Apram pim ruure earö talte pim omnant eima pöl eën. ⁴⁰ Ne Anutuu naëaan ngön kë kat wiaut ök niaan ar peene ne nempunëak aim. Apram pi ngaan omën ke pil nent naën eimaup. ⁴¹ Ar arim pepapë äaut yeë,” maan pitök kangüir epël yema. “Ten kain ru wonörö. Tenim Pep kopëtap Anutu.” ⁴² Pël maan Yesuuk epël yema. “Anutu pöp yaap arim Pepap talte ar ne ompyaö elnëen. Pöt tol eënak? Ne Anutu piiring wakaim wiak waisaut. Nemtë könöök newaisën. Won. Anutuu wes nemëen waisaut. ⁴³ Ar tol eënak nem ök yeniak pötön kön nawiin yeë? Ar nem ngönte kat wiinëëtaan kaaö yeë pöta songönte epël wia. ⁴⁴ Arim pepap Seten. Pötaanök ar pim kentöökë enëm yeë. Pi ngaanëer omën mëneimaupök om pël eëim wë. Ngön këet pim naë won. Pötaanök ngön kë yaapët sasa sëp wesak wë. Pi kaar pepap yak kaar yaaup. Pötaanök pim könöökkaan kaar aim wë. ⁴⁵ Ën ne pöt, ngön kë yaapöt ök yeniaanak ar kön wi kosang newasën eëim. ⁴⁶ Ar nampök nem saun nent nokoirngan. Ne omën ke pëlëpök ngön yaap këet ök yeniaan tol eënak kön wi kosang newasën yeë? ⁴⁷ Anutuu ruurö pit pim ngönöt kat yawiaurö. Ar pöt Anutuu ruurö won. Pötaanök pim ngönöt kat nawiin yeë.”

Yesuuk, “Ne Apram naaröön wiaan wakaimaup,” pël mëëa

48 Pël maan Yuta omnarö kangiir epël yema. “Ten niin, ‘Sameria omën urmerap pim lupmeri ilaan kaökaö saup,’ pël aim yaaut yaap aiman.” 49 Pël yemaan Yesuuk kangiir epël yema. “Urmerap nem lupmeri won. Ne nem Pepapön wak isak yaan ar koröp kolak neaim. 50 Ne nemtën wak isak naën. Neen wak isak apna pöp omën namp wë. Pöp Anutu pi tiar wak kom elniipnaap. 51 Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ngön epët ngaarék öpna pöp pi wel sasa nawiipan.” 52 Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Ten niin ewat yes. Urmerap niik isak wë. Apram wel wiaup. Ën tektek ngön yaaö omnaröeta wel wiaut. Pël eautep ni epël yaanëp. ‘Omën namp nem ngönta ë pël ëëpna pöp pi wel sasa nawiipan.’ 53 Pël eautep nuuk Apram tiarim ëap il mowasumëak yaan ma? Pi wel wiaup. Ën tektek ngön yauröeta wel wiautep. Nuukëer talëpë ök sak ömëak yaan?” 54 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nemtok nemtëen wak isak ama pöt pangk naëpan. Nem Pepapök neen wak isak yaap. Arök, ‘Pi tiarim Anutu pël yemak pöp,’ pël yaatak neen wak isak naën yeë. 55 Pël ëaap ar piin köpël wëen nookëer ewat wë. Ën nook arën ne piin köpël pël niamaatep arim yeë pöl kaar niangan. Ne piin ewatëp. Pötaanök pim ngönte ngaar wak ënëm yaap. 56 Tiarim ëap Apram pi nem yangerak oröomaaten ewat sak ërëpre sawi ëa. Anutuuk elmëen pim könöök itenak ya kë sa.” 57 Pël maan pitök kangiir epël yema. “Nim krismakiat 50 naën wiaap. Ni yaap Apramön itenaup ma?” 58 Maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ne ngaanëer Apram naaröön wiaan wakaimaup.” 59 Pël maan kël korak mööpënëak yaëen Yesu

ngönën tupta kakaati ëlëëp ilëak oröak saut.

9

Yesu omën it il tēaō namp ompyaō mowesa

1 Yesure pim ruurö ten kan yesem itaangkën omën namp it il tēaup wëen itenaut. Omën pöp pim pëlëp ëlëpök wilaup wëa. 2 Pël ëën ten Yesuu ruuröak Yesuun epël pël mëëaut. “Rë yanuulaup, talëpë saunetak omën epop it il tēaup ëlëpökaan oröa? Pimtë saunetak ma pim ëlre pepaarë saunetak epël ëa?” 3 Pël maan Yesuuk kangiir epël yenia. “Pimtë saunetakre ëlre pepaarë saunetak won. Omën epët Anutuu ya yamëngkauta këet war wasëpënëak omën epop epël oröa. 4 Pötaanök këtëp wë epëtakëer Anutu nem wes nemëen waisaup pim yaat mëmpa. Koö olapnaan yaëërek koutak omën nampök ya nent namëngkan. 5 Nem yangerak öma pötak ar omnarö ewat sënëen nem es ëwaöök ëwa elniaapnaat.”

6 Yesu pi pël niak waasöpët ngësak yangetaring ngawi sak omën pöpë itöörarë wa yemomë. 7 Pël ëak epël yema. “Ni Siloam i kaöök së nim itöörar iiröm.” Siloam pöt tiarim ngöntak, “Wes mëen sa,” pël yak pöt. Pël maan së iirën it nga ngënak kaalak waisa. 8 Pël ëën omën pim kaköröere ka nantëaan piin ewatörö, ngaan omnaröen sum kimang yemaan itenauröak pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop ngaan wel aisëë omnaröen sum kimang yeniauppe.” 9 Pël yemaan naröak mëëa. “Mak, omën epop tapöp.” Pël maan naröak epël mëëa. “Won, omën munt tapöpë ök nampök wë.” Pël yemaan omën pöp pimënt kat wiak mëëa. “Ne tapöp.” 10 Pël maan pit epël mëëa. “Ni tol ëak itöörar ompyaö saup?” 11 Pël maan puuk kangiir epël mëëa. “Omën

pitëm Yesu pël aim pöpök pim waasöptaring yanget ngawi sak itöörarë wa nemëak epël neea. ‘Ni Siloam i kaöök sê iiröm,’ pël neaan sê iiran pötak nem itöörar ompyaö sak omnantön ityaangk.”¹² Pël maan pit epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” Pël maan pi, “Ne köpël,” pël mëëa.

¹³ Pël maan Yuta omnarö pit omën it il tëak wakaima pöp mësak Parisi ngönën omnaröa naë sa. ¹⁴ Akun Yesuu yanget kaplak ngawi sak omnampë itöörar ompyaö mowesa pöt Yuta omnaröa kè yesa akun ngëengk nentakök ëa. ¹⁵ Pötaan Parisi omnarö pit pëël mëak epël mëëa. “Tol ëak nim itöörar ompyaö saup?” Pël maan itöörar ompyaö sa pöpök epël mëëa. “Puuk yanget waasöptaring kaplak ngawi sak itöörarë wa nemëën iirën it nga yangëngk.” ¹⁶ Pël maan Parisi omën naröak epël mëëa. “Omën epop akun ngëengket kè sëpënëak ngön kosang wiaut yailën yak ten Anutuuk wes mëën newaisënëp pöt ëwat yes.” Pël maan naröak epël mëëa. “Tol ëak omën saunaringëpök retëng ke epël ëëpën?” Pitëmënt neneren pël mëak pitëm wëwëet kom ëa. ¹⁷ Pël ëak pit kaalak omën it il tēja pöpön epël mëëa. “Omën nim itöörar ompyaö niwesa pöpön talëp yemaan?” Pël maan epël mëëa. “Pi tektek ngön yaaö omën namp.”

¹⁸ Yuta kaöaröak omën pöp it il tëak wakaimaupök it nga ngëna pöten kön wi kosang wasëpnaaten kaaö ëën ëlre pepaarën yas mëëa. ¹⁹ Pël ëak epël mëëa. “Epop arpim ruup ma? Èlëpë yaatakaan it ngaap oröaup ma? Yak tol ëäkök peene it nga yangëngk?” ²⁰ Pël maan ëlre pepaar kangiir epël mëëa. “Epop tenpim ruup pöt ëwat wë, ëlëpök it ngaapöp wilaup. ²¹ Pël ëaupök peene tol ëak it nga yangëngk pöten tenip köpël. Talëpök itöörar ngaul

moulmëa wes pötenta tenip köpël. Ar pimtök pëël maë. Pi kaö saupok pimtök pimtë songönten ök niapnaan.” ²² Èlre pepaar piarip Yuta kaöaröen kas ëënak pël mëëa. Pöt Yuta kaöarö ngön epël kosang wia. Omën nampök Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup pël war wesak apna pöp ngönën tuptakaan yaya mepanëën waö ë mëëpnaat. ²³ Pël wieëa pötaanök ëlre pepaar piarip epël mëëa. “Pi kaö saupök arimtok pëël maë.”

²⁴ Pël maan pit kaalak omën ngaan it il tëak wakaima pöpön ngön maan akun nentepar sa. Pël ëak epël mëëa. “Ni Anutuu ëöetak yaap am. Ten omën pipopön ëwat wë. Pi saun omnamp.” ²⁵ Pël maan pi kangiir epël mëëa. “Pi saunaringëp ma won pöt ne köpël. Èn ne omën kopët nentenökëër kön wia. Ne ngaan itöörar ngaap wakaimaup. Pël ëautak peenökëër it nga yangëngk.” ²⁶ Pël maan pit epël mëëa. “Pi tol elnia? Tol ëak itöörar ompyaö niwesa?” ²⁷ Pël maan pi kangiir pitën epël mëëa. “Ar tol ëënak ök yeniaan kat wiinëëten kaaö yeë? Kaalak tol ëak niaan kat wiin? Ma arta pim ënëm ëën ma?” ²⁸ Pël maan pit piin utpet wesak epël mëëa. “Nimtokëër omën pömorë ënëm yaaumoröp. Ten pörö Moses pim ngön wia pöta ënëm yaauro. ²⁹ Ten pörö Anutuuk Mosesën ngön ök mëëa pöt ëwatorö. Èn omën pipmorön ten köpëlëp. Talëlaan oröa?” ³⁰ Pël maan omën pöpök kangiir epël mëëa. “Elei, omën epët piita ke nalte. Ar köpël, pi talëlaan waisa wes. Pël ëaupök nem itöörar ompyaö newesaut. ³¹ Tiar ëwat wë. Anutu pi saun omnaröa ngönöt kat nemowiin yaaup. Èn omën namp Anutuun yaya maimeë pim könöökë ënëm yaaupök më yaë pötak pim ngönte kat mowi yaë. ³² Ngaanëër öng nampök ru it il

tëa namp wilën omën nampök itöörar ompyaö mowesa pël aan kat nawiin äaut. ³³ Anutuuk omën epop wes nemomeën äanëen retëng ke epëlte naën äan tapön.” ³⁴ Pël maan pitök kangiir epël mëä. “Nim ëlëpë yaatak saunaring wëen pötaring wil niulëen wakaimaumor. Nuuk yok pangk ten ngönen rë niulömëak yaan ma?” Pël mëak waö ë mëä.

Yesuun kön wi kosang newasën yaaurö pit lupmeri it ngaap sak wë

³⁵ Yesu pitëm pimëen pël elmëa ngön pöt kat wiak omën pöp koirak epël yema. “Ni Omën Këëpön kön wi kosang yewasën ma?” ³⁶ Pël maan omën pöpök epël yema. “Kaöap, Omën Kë pöp talëp? Ni ök nea. Pël ëen ne kön wi kosang wasumaan.” ³⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni yok piin itenaup pöp peene niiring ngönngön yaë epop.” ³⁸ Pël maan omën pöpök epël yema. “Aköp, ne kön wi kosang yaniwas.” Pël mëak pi rar rë wesirak Yesuun yaya yema. ³⁹ Pël yaëen Yesuuk epël yema. “Ne yangerakë omnarö ar kom elniimëak waisaup. Pötaanök omën it ngaap pël yewesaurö pit it nga ngëmpnaat. Ën omën pitëmtok pitëmtën it nga yangënaurö pël yewesaurö pit kangiir ngaap sëpnaat.” ⁴⁰ Pël yemaan Parisi ngönen omën narö pim naë wëaurö pit ngön pöt kat wiak Yesuun epël yema. “Nuuk tenën, ‘Arta it ngaapörö’ pël yeniaan ma?” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim itöt ngaap talte saunatë kangut won ön. Ar it ngaarö pël yaaurö. Pötaanök arim saunatë kangut wiaan ön.”

10

Sëpsëp ëmöökö watepang ngönte

¹ Yesu pi watepang ngön nent epël yema. “Ne yaap pan nia-maan kat wieë. Omën namp sëpsëp ëmöökö ëm kanërak neilaan

maimerek ngaar kaö möak wel rëak öngpök yes pipop pi koröp kosangëp omnant këkain yewau. ² Ën ëm kanërak yeila pöpökëer sëpsëpöröa ngarangkëp. ³ Pi sëen kanweri ngarangkëpök kan të mowiin ilapnaat. Pël äak yapin maan kat wiin mësak orööpnaat. ⁴ Pimorö mësak orö ulmëak pimënt wet rapnaat. Pël ëen sëpsëpörö pit ngön kat yawiaurö. Pötaanök pimtë ngönte kat wiak ënëm sëpnaat. ⁵ Pit omën maimapë ënëm nasëpan. Won, pit piin kas ëëpnaat. Pöt tol ëënak? Pit omën maimaröa ngönötön köpël äak pötaan kas ëëpnaat.”

⁶ Yesu pi watepang ngön pöt maan pit pim ngön pitën mëäa pöta songönte ëngk ma e wesa.

Yesu pi sëpsëp ngarangk ompyaup

⁷ Pël yaëen Yesuuk kaalak epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Nemënt tapöp sëpsëpöröa kanwer. ⁸ Tektek omën kaarkaarörö, nem wet rëak waisa pipörö, omnant këkain yaaurö. Pötaanök sëpsëpörö pitëm ngönöt köpël äak kat nemowiin eima. ⁹ Nemënt tapöpök kanwer. Pötaanök omën namp nem naë wais oröak kakaati ilapna pöp Anutuuk utpetetakaan kama moöpnaap. Pël ëen pi ilëak oröak ëeimeë kaömp neim öpnaap. ¹⁰ Kain omën pöp pas newaispan. Pi sëpsëpörö kain wak mënak utpet wasëpnaap. Ën ne pöp ar omnarö nem naëaan wëwëet önëak waisaut. Pötaanök ërëpsawiarang wëwëetak önëët. ¹¹ Ne sëpsëpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök sëpsëp ngarangk ompyaup pim wëwëet sëpsëpöröaan këëpöt wes mampnaat. ¹² Omën sëpsëp pep panëëp won, sumetaan pëen ngarangk yaap pi kent tokörö yewaisën itenak sëpsëpörö moolëak kas sëen mënak rep mëëpnaat. ¹³ Pöt pi sëpsëpöröaan kön selap naën,

sumetaan pëen yeëa pötaanök.
 14-15 Ne sêpsêpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök nem Pepap pi neen êwat wëen ne piin êwat wë. Òk tapël ne nem sêpsêpörö arên êwat wëen ar neen êwat wë. Pötaanök nem wëwëet arimëen kêépöt wes nimpaat. 16 Ën nem sêpsêp munt naröeta wë. Pörö em epöök wonörö. Pötaanök ne pöröeta koirumaap. Pël êen pit nem ngönte kat wiak tok kopët nent êen ngarangk kopëtap nemënt pötaan nemtok ngarangk êëmaan. 17 Nem wëwëet pitëmëen sêp wesak kaalak ömaat. Pötaanök nem Pepap ne lup sant yaalnë. 18 Omën nampök elnëen pangk wel nawiingan. Won. Pöt nemtë könöök wëwëet sêp wasumaat. Ne nem wëwëet sêp wasuma pöta weëre kosangët pangk wia. Ën kaalak öma pöta weëre kosang pöteta pangk wia. Ne pël êëmëak Pepak ngan rë nenaut.”

19 Yesu pi pël maan Yuta omnarö ngön pöt kat wiak kaalak kom êak tok nentepar sa. 20 Pël êak naröak epël mëëa. “Urmerap pim lupmeri ilëak wëen kaökaö yaë. Tol êënak ar pim ngönöt kat mowieim?” 21 Pël maan naröak epël mëëa. “Ngön epët omën urmerapring wëaupë ngönte won. Urmerapring wëaupök yok pangk omën it il tëaurö ompyaö mowasêpën ma?”

Yuta omnarö Yesuun kööre tok elmëa

22 Yuta omnaröa Yerusalem ngönën tup kaöeta kan tëa akunet temanöm sëen pöt ngëengk wesak kë sa yeëa pöt kopiirir akunetak temanöm sa. 23 Pël êen Yesu pi ngönën tup kaö pöta kaö nera yapinte Solomon pöta kakaati yesën, 24 Yuta omnarö pit wais pi tekrak ulmëak taueë epël yema. “Ni tol êënak nim songönte wa ngep yaëen ten kön selap yeë? Ni yaap Kristo, Anutuu Yaö Niiaup pöt tenën war wesak ök nia.” 25 Pël

maan Yesuuk pitën kangiir epël yema. “Ne yok ök niautak ar kön wi kosang nenewasën yeë. Nem ya yamëngk epot pout nem Pepapë këm ngöntak yeë epotök ne Anutuu Yaö Neeaup pöt tekeri yenewas. 26 Pël yeëetak ar nem sêpsêp toktakaanörö won. Pötaanök ar kön wi kosang nenewasën yeë. 27 Ën nem sêpsêpörö nem ngön kat yawiaurö. Pël êen ne pitën êwat wëen nem ênem yaurö. 28 Pël êen nook wëwë kosangët koir mangkën wakaim öpnaarö. Pit kö nasëpan. Won pan. Omën nampökta nem moresiaan wa ëp naëpan. 29 Nem Pepapök pit nemëen nenaaurö. Pi weëre kosang panëep omën ël pout il wesaup. Pötaanök omën nampök Pepa moresiaan wa ëp naëpan. 30 Neere nem Pepap tenip kopëtap.”

31 Pël maan Yuta omnarö pit kaalak këlöt wak pi mööpënëak yaë. 32 Pël yaëen Yesuuk epël yema. “Ne ya ompyaö epot pout Pepa naëaanötök pet elniautep, tol nentaanök ar kël nemöönëak yeë?” 33 Pël maan Yuta omnarö pit nerak wak epël yema. “Ten ya ompyaö pöt nentaan kön wiakök ni kël nimöönëak naën. Ni omën yaapöpök Anutuun ökre was aimeë nimtën Anutu pël aimën. Pötaanök kël nimöönëak yeë.” 34 Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim ngönën pepeweri Anutuuk maan retëng ëaut omën pim ya yamëngkauröaan epël wia. ‘Ar Anutu nem ökörö.’ 35 Omën pörö pit ngaan Anutuu ngönte pitëm naë sëen pitën Anutuu urtak wë mëëa ngönën ngön epët kaëngk naën yaë. 36 Pël ëautak ne pöt, Pep pimtök neen yaö neak wes nemëënak yanggerak irëaut. Pötaanök epël yak. ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yakap tol êënak arök, ‘Ni Anutuun ökre was yaan,’ pël neaim? 37 Nem Pepapë yaat namëngkën yeë pöt ar neen kön wi kosang nenewasën êënëët. 38 Ar nem ngönten kön wi kosang

nenewasën yeë. Pël yeëetak ne nem Pepapë yaat yamëngk epot pöt Pep neering wëen ne Peparang wë pöt këékë éwat sënëen nem ya yamëngk epotön itenak neen kön wi kosang wasën.”³⁹ Pël maan pit kaalak wali öpënëak éak mor könöm één yes.

⁴⁰ Ten Yesuring kaalak së Yotan oléak éngk komuntakël Sonë ngaan omnarö i momëeima pörek së wakaimaut. ⁴¹ Pörek wëen omën selap pim naë wais oröak wë neneren epël yema. “Yaap, Son pi ya retëng nent naën éaut. Ën Son pim omën epopön ngön aim pöt nent kaar won.”⁴² Pël mëak omën pörek wëa pörö narö piin kön wi kosang yewas.

11

Lasaras wel wia

¹ Petani kak omën namp wëa yapinte Lasaras pi pörek yauman wieëa. Pim sasaar Mataare Maria piaripta kak taprekaar. ² Ngaan Maria pöpök i köp nga kampët Aköpë ingesiarë lé momëak pim kepön ëptaring kol mowesau. Pim nangap Lasaras pi yauman yeëa. ³ Pël één sasaarök Yesuu ngësël ngön epël wes mëa. “O Aköp, nim kent yaën pöp yauman yaë.” ⁴ Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak tenën epël yenia. “Yauman pipët pi wel wiipënëak naën. Piptak omnarö Anutuun yaya maimeë pim Ruup neenta yaya neanëët.”

⁵ Yesu pi Mataare Mariaare Lasarasringöröen kent yeëa. ⁶ Pël yaaup yak Lasarasë yauman yaaut kat wiak pim kak wëaurek wëen akun nentepar sa. ⁷ Pël één ten pim ruuröen epël yenia. “Tiar kaalak Yutia yangerakë sëpa.” ⁸ Pël niaan ten epël mëëaut. “Rë yanuulaup, peene tapët Yuta kaöarök kël nimööpënëak éautep ni kaalak tapël sëpenëak yaan ma?” ⁹ Pël maan Yesuuk epël yenia. “Kët nenta öngpök aöa 12 éak wia. Pötaanök yanget ëwa wiaan

omën namp këtëk kan yesem kawi nengentiipan. ¹⁰ Ën omën namp rö kan yesem ëwaat won pötaan kawi ngentiipnaat.” ¹¹ Pi ngön pöt niak kaalak ënem tenën epël yenia. “Tiarim ngöntöp Lasaras pi ka uraarek së it moilmaan.” ¹² Pël niaan ten epël mëëaut. “Aköp, pi ka urak pöt ompyaö sëpnaat.” ¹³ Yesu pi Lasaras wel wiauten yeniaanak tenök pöt ka yaap uraan yenia wesan. ¹⁴ Pël yeëan pöt Yesu pi war wesak epël yenia. “Lasaras wel wia. ¹⁵ Ne wet rëak pim naë nasën éaut. Ën wel wiak wiaanäk neen kön wi kosang newasënëëtaan së ya momëmpaat. Pötaanök arim kön wi kosang wasënëëtaan ërëpërëp yeë. Yok peenök pim naë sëpa.” ¹⁶ Pël niaan Tomas, yapin nent Ruprup Éak Wilaup, puuk ten pim karuröen epël yenia. “Sëpa, tiarta piiring erën éak wel wiipenaan.”

Yesu pi weletakaan walyaautere wëwëeta pepap

¹⁷ Pël niak ten Yesuring së oröak Lasaras yangaöök kët kong nent wieëa pöt éwat saut. ¹⁸ Petani kak pörek Yerusalem kak naë 3 kilomita pöta ök wieëa. ¹⁹ Pötaanök Yuta omën narö selap pan Mataare Mariaan yaare sër mapënëak së wëa. ²⁰ Pël één Mata pi Yesu yesën kat wiak koirëpënëak kamtaöök tenim naë waisa. Pël één Maria pi om kak wëa. ²¹ Pël één Mata pi wais ten nikoirak Yesuun epël yema. “Aköp, ni eprek wëanëen nem nangap wel nawiin ëan tapön. ²² Pël ëaap ne niin éwat wë. Peenta ni Anutuun omën nantön kimang maan pöt yok pangk nimpnaat.” ²³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Nim nangap kaalak wal ëëpnaap.” ²⁴ Pël maan Mataak epël yema. “Pim akun kaöaöök ten omën pourö wal ëëna pötak wal ëëpna pöten ne yok éwat wë.” ²⁵ Pël maan Yesuuk epël yema. “Weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap

nemënt tapöp. Omën namp neen kön wi kosang newasëpna pöp pi wel sasa nawiipan. Om wakaim öpnaat. ²⁶ Pötaanök omën narö nem naëaan wëwëet wak neen kön wi kosang newasëpna pörö wel nawiipanëërö. Pit om wakaim öpnaarö. Ni pöten kön wi kosang yewasën ma won?" ²⁷ Pël maan Mataak Yesuun epël yema. "Mak Aköp, ne niin kön wi kosang yeniwas. Ni Anutuu Ruup, pim tenën Yaö Niiaup Kristo, ngaan Anutuuk yangaak oröömëep pël ëaup."

Yesu pi ing ëa

²⁸ Mata pi Yesuun pël mëak së pim nangap Mariaan ngön laaök epël mëëa. "Rë yanuulaup pi wais wë niin ya." ²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak teënt wal ëak Yesuu ngësë waisa. ³⁰ Yesu pi kakë nasën, Mataë koirä pörök om wëa. ³¹ Pël ëën Maria pi teënt oröak yewaisën Yuta omën piaripön yaare sër mapnak së piarpim kaatak wëaurö pit itaangkën Maria pi teënt wal ëak yaaröön yangaök së ing apënëak yes wesak pit pim ënëm waisa. ³² Pël ëën Maria pi tenim naë wais oröak Yesuun itenak pim naë iri wel aisëak piin epël yema. "Aköp, ni eprek wëanëën nem nangap wel nawiin ëan tapön." ³³ Pël mëak ing yemaan Yuta omën pim ënëm waisaö pöröeta top ëak ing ya. Pël ëën Yesu pi pöten itenak ya ilak sa. ³⁴ Pël ëak epël yema. "Ar pim sokur tarék weeraurö?" Pël maan pit piin epël yema. "Aköp, së itaampa." ³⁵ Pël maan Yesu pi ing ya. ³⁶ Pël yaëën Yuta omnarö pit neneren epël yema. "Iteneë. Omën epop pimëën kent pan kön wieëaap." ³⁷ Yemaan naröak epël yema. "Omën epop pi it il téaup ompyaö mowesauppe. Pi kaamök elmëanëën Lasaras wel nawiin ëan tapön."

Yesu pi Lasaras wal ë moulmëa

³⁸ Yesu pi kaalak ya ilak sëën yangaök së oröa. Omën pöp kël öngöpök wi ulmëak kël saulöp naök ur wari ulmëëëa. ³⁹ Pël ëaan Yesuuk epël yema. "Ar kël epö wa pëlëer wieë." Pël maan omën wel wiaupë sasëp Mata puuk epël yema. "Aköp, pi wel wiin wieë akun kong nent saup yak kamp utpet yaë." ⁴⁰ Pël maan Yesuuk piin epël yema. "Tol ëënak yaan? Ne wet réak epël niakat. 'Ni kön wi kosang wasumë pötak Anutuu weëre kosangët oröön itaampëët,' pël niakat." ⁴¹ Pël maan pit këlö wa pëlëer wiin Yesu pi ngaarëkël iteneë epël yema. "Pëp, ne niin yowe yeniak. Ne kimang niaan kat yawiaup. ⁴² Ne niin ëwat. Ni kët poutë nem kimang ngönöt kat yawiaup. Èn om omën e taua eporöaan kön wiak pit nuuk ne wes nemëën waisan pöt kön wi kosang wasëpna pötaanök epël yeniak." ⁴³ Pël mëak pi ngön ëak epël yema. "Lasaras, ni wal ëak orö." ⁴⁴ Pël maan omën welap wal ëak oröa. Ingre moresiarë wii téautre ën kepönök poë koröp kör koëaöre pöt om ëaul ëaan. Pël ëën Yesuuk omnaröen epël yema. "Wil moulmëëë. Pël ëën sëpnaan."

Kaöarök Yesu mëmpënëak kup ria

(*Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Luk 22:1-2*)

⁴⁵ Yuta omën selap Mariaaring wais wëaurö pit Yesuu ëa pöten itenak narö piin kön wi kosang wesa. ⁴⁶ Pël ëën naröak së Parisi ngönën omnaröen Yesuu ëa pöten ök mëëa. ⁴⁷ Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere Parisi omnarö pit kansolörö wa top ë ulmëak epël mëëa. "Omën Yesu pömor retëng it ngolöpöt yaëep tol elmëëpen? ⁴⁸ Pi om pël ëeim wëën tiar kat koko öpena pöt omën pourö pim naë së rë olëak piin kön wi kosang wasëpnaat. Pël

ëen Rom ngaarö wais tiarim omnaröere ngönën tup kaöere pöt ut-pet niwasëpnaat.”

⁴⁹ Pël yaan pitëm kar namp yapinte Kaiapas pöp krismaki pötak kiri ar yaauröa wotöök wëaup puuk epël mëëa. “Ar kön won pan. ⁵⁰ Epël kön wieë. Yuta omën pourö kö senganëën kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut.” ⁵¹ Pim ngön mëëa pipët pimtë könöök won, pi krismaki pötak kiri ar yaauröa wotöök wë yak Yesu kopëtapök Yuta omnaröaan wel wiipna pöten war wesak mëëa. ⁵² Pël ëaup Yesu pi Yuta omnarö tenimtëën won, Anutuuk pim omnarö yang ël epotë wë eporö rongan kopëtet ë nilüëpënëak pël ëaup. Pöt Kaiapas pi kön nawiin wë ëa.

⁵³ Pël maan pit kët pötak Yesu mëmpna ngönte ngës rëa. ⁵⁴ Pël yaëën Yesu pi Yuta omnaröa itöök sak waisak naën. Kak pörek sëp mowesak yang omën wonra kautakël kak nerekë yapinte Iprem pörek së ten pim ruuröaring wakaimaut.

⁵⁵ Yuta omnaröa Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën ka kotutéaan omnarö lup kölam tëëpënëak wet réak Yerusalem kakë sa, pitëm ngön kosangta wieëaul. ⁵⁶ Pël ëën pit ngönën tup kaöeta kakaati së Yesuun ap wesak pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar tol yewas? Pi akun ngëëngk eptak newaisën ëëpën koröp.” ⁵⁷ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnarö pit ngön kosang epël wia. “Omën namp pim wëaurekën ëwat wë pöt ök aan wali öpenaan.”

12

Mariaak Yesuu ingesiarë i köp kaampët lë momëa

(Matiu 26:6-13; Maak 14:3-9)

¹ Anutuu mait elmëa akunet temanöm sëpënëak ngolöp yaëën kët 6 ëak wiaan ten Yesuring

Petani kak së oröaut. Kak pörek Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëaup pim kak. ² Pël ëën omën pörek wëaurö pit Yesuring kaömp ngawi nëmpënëak kaömp ar ëa. Pël ëak Mata pi kaömp yokorön Lasaras pi omën Yesuring wel aisëë kaömp yena pöröaring wëa. ³ Pël ëën Maria pi i köp nga kamp sum kësang yaaö kep kot nent wak Yesuu ingesiarë lë momëak pim kepön ëptaring kol yemowas. Pël ëën i pöta kampil ka pöt ur wariak wieëa. ⁴ Pël ëën Yesuu ruurö tenim naëaan namp, Yutas Keriot kakaanëp, Yesuun kup mowiipnaap puuk epël ya. ⁵ “Tiar tol ëënak i köp nga kamp epët omnarö menak 300 kina wak omnant wonörö mempen naën?” ⁶ Pi omën omnant wonöröaan kön nawiin wë mëëa. Pi mon kërëëp ngarangk ëëë kain yaaup yakök pël ëëpënëak mëëa. ⁷ Pël yemaan Yesu pi epël yema. “Pël mangan. Pi epët nem yangerak neweerëpna akunetaan peram wiak wakaimautak yaalnë. ⁸ Omën ngöntök yaaö piporö arring akun wali öpnaaröak ar ënëmak yok pangk ompyaö elmëënëët. Ën ne pöt, arring akun wali naön ëëmaap yak pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë.”

Kiri ar yaaö kaöarö Lasaras mëmpënëak kup ria

⁹ Yuta omën selap pan Yesu Petani kak wë pöt kak wiak waisa. Pit Yesu pimtën itaampënëak won, Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëa pöpönta itaampënëak waisa. ¹⁰ Pël ëën kiri ar yaaö kaöarö pit Lasaras piita Yesuring mëmpënëak kup ria. ¹¹ Pöt Yuta omën selap pan Lasarasë ëa pötaan kiri ar yaaö kaöarö kasëng menak Yesuun kön wi kosang wesa pötaanök.

Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kakë sa
(*Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Luk 19:28-40*)

12 Ëlpamök omën rongan kësang Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak wa top ëak wëa pörö Yesu Yerusalem kak waisëpnaan yaë pöt kat wia. 13 Pël ëak pit ërëpërep yeem këemre kewis wak kamtaöök koirëpënëak yewaisem ngön ëak epël ya.

“Yowe. Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Pi Israel omnaröa omp aköp.”

14 Pël yemaan Yesu pi pol tongki ru namp koirak rangk wel aisëa. Pöt ngönën pepeweri wieëa pöl ëa.

15 “Saion kak wëaurö ar kas ëëngan. Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.”

16 Pël elmëauta songön pöt pim ruurö ten akun pötak kön nawiin ëaut. Ënëmak pi kutömweri is ë rangiat wak wëënak ten epël kön wiaut. “Ngaan pimëën ngönën pepeweri wia pöt kë rapënëak omnaröak pimëën pël elmëa,” pöt kön wiaut. 17 Ngaan omën Yesuuk Lasarasën ngön mëak weletakaan wal ë yemoulmëën itena pöröak Yesu pim ëa pöten ök maima. 18 Pël ëën omën kësang pan pim retëng ëa pöt kat wiak pi koirëpënëak kamtaöök waisa. 19 Pël ëën Parisi ngönën omnarö pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar iteneë. Omën pourö pim naë së rë olëak wë. Tiar yok pangk naënganpe.”

Krik omën naröak Yesuun itaampënëak mëëa

20 Yuta omnarö akun ngëëngktak Yerusalem kak së Anutuun yaya mapënëak yesën Krik omën narö pitring sa. 21 Pël ëak omën pörö pit Pilip, Kalili yangerak Pesaita kakaanëp, pim naë wais epël mëëa. “Ngöntöp, ten Yesuun itaampunëak

yewais.” 22 Pël maan Pilip pi së Entruun mëak piarip së Yesuun ök mëëa. 23 Pël ëën Yesuuk kangriir epël ök mëëa. “Omën Këëp nem kutömweri is ë rangiat öma akunet temanöm yes. 24 Ne yaap pan niamaan. Korupaë öpö yangerak nangëntën ngaarëk wiaapna pöt kopët tapö om wiaapnaat. Ën yangerak ngëntëpna pötak rëngap yaaröön ëlëp moö sëën kaalak kë selap utöpnaat. 25 Ök tapël namp pi pimtë möönre koröpöön kent ëëpna pöp kö sëpnaat. Ën namp e yangerak wë pi nemëën yak pim möönre koröpö këëpöt wasëpna pöp wëwë kosang koir mangkën wakaim öpnaat. 26 Pötaanök omën namp nem inëën elnëëpënëak pöt nem ngönte kat wiak ënëm ëëp. Pël ëak nem kak öma pörök nem inëën ru sak öpnaap. Pël ëën nem inëën elnëëpna pöp nem Pepapök ping mowasëpnaat.”

Yesu pimtë wel wiipnaataan ök mëëa

27 Yesuuk pël niak kaalak epël yenia. “Nem lupmer könöm yaëëp tol am? Ma epël mem ma? ‘Pep, nem naë orööpënëak yaë epët wa ap was,’ pël mam ma? Pël mema pöt pangk naëpan. Könöm orö nerëëpënëak waisaut. 28 Pötaanök Pep, ni nim yapinte kaö was.” Yesu pi pël yemaan kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Ne nem yapinte kaö wesaut. Pötaanök kaalak kaö wasumaan.” 29 Pël ëën omën piiring tauëëaurö pit ngön pöt kat wiak naröak epël yema. “Tangre kaö yera.” Pël yemaan naröak epël yema. “Ensel nampök piin ngön yema.” 30 Pël yaan Yesuuk nerek wak epël yema. “Ngön pipët nemëën naën. Ar kaamök elniipënëak yaarö. 31 Peene Anutuuk omën ngönën wonörö këlangön yaatak niulëak yangerakë kaöap, Seten, pi il mowasëpnaat. 32 Pöt omnarö pit ne

yangerakaan wak ngaarëk këraarak nemöönak yang ël epotë omnarö pourö wa nem naë niulëëmaat.”

³³ Pim ngön mëëa pöt pimtë wel wiipnaaten mëëa. ³⁴ Pël ëën omën piiring wëaurö pit epël yema. “Ten ngön kosangtak epël kat wi yee. ‘Yaö Mëëaup, Kristo pi akun wali wakaim öpnaap.’ Pël wiaap tol ëënak ni epël yaan? ‘Omnarö pit Omën Këëp wa ngaarëk mööpnaat,’ pël yaan. Omën Kë pöp talëp?”

³⁵ Pël maan Yesu pi pitën epël yema. “Nem es ëwa epö arim naë akun kot nent wiaapnaat. Pötaanök ar ëwa elniipnaatak koutak ngep elniipanok sak waiseë. Pöt omën namp koutak yesem pöt, pim sëpna kön wiaul nasën ëëpnaat. ³⁶ Pötaanök ëwa elnia epöökëër pöten kön wi kosang weseë. Pël ëënë pötak ar ëwa pepap nem ingre mor sënëët.”

Yuta omnarö Yesuun kön wi kosang newasën ëa

Yesu pi pël më pet irak së ëlëëp ilaan pit itnaangkën ëa. ³⁷ Pit ngaanëër pitëm itöök Yesu pim retëng selap pan yaëënak piin kön wi kosang nemowasën eima. ³⁸ Pöt Aisaia pim tektek ngönte epël retëng ëa pöt kë oröa.

“Aköp, omnaröa naëaan nampök tenim ngönte kön wi kosang newasën yaë.

Ën Aköp, ni ya yamëngkem nim weëre kosangö pet elmëen nampökta pöten itenak kön nawiin yaë.”

³⁹ Pël ëak pitëm Yesuun kön wi kosang newasën ëa pöta songönte Aisaia puuk ngön nent epël ëa.

⁴⁰ “Pitëm itöök itaampööre lupmeri kön wi pël ëak

Anutuu naë rê olaan ompyaö mowaspanëak

Anutuuk pit it ngaap mowesak lupöt këlotë ök wes moulmëaurö.”

⁴¹ Aisaia pi Yesuu kutöm ë rangiatön itneëak ngön pipot wet rëak ëaut. ⁴² Pël ëaut omën kaö narö selap pit Yesuun kön wi kosang weseëak war wasëpnaatep Parisi omnaröak ngönën keimön elmëëpanëak kas ëën yak wesak wakaima. ⁴³ Pit Anutuuk pitëm yapinte wak isëpnaaten kent panë naën. Omnarö pitëmtok pitëmtë yapinte wak isak mapna pötenök kent pan ëa.

Yesuu ngöntak omnarö kom elniipnaat

⁴⁴ Yesu pi ngön ëak epël yema. “Omën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp nemtën pëen naëpan. Pep wes nemëen waisaup piinta kön wi kosang wasëpnaat. ⁴⁵ Ën namp neen it-nengempëna pöp Pep wes nemëen waisaup piinta itaampnaat. ⁴⁶ Ne ëwa pepap yak omën neen kön wi kosang yenewesaurö koutak önganëak ëwa elniimëak yangerak irëaut. ⁴⁷ Pötaanök omën namp nem ngönte kat wiak ngaar naön ëëpna pöp ne këlangön yaatak moulmëëmëak ngön ë pet nairën ëëmaap. Ne omnarö këlangön yaatak moulmëëmëak neiraan, utpetetakaan kama moömëak irëaup. ⁴⁸ Omën namp ne kasëng nemenak nem ngönten kaaö ëëpna pöp ngön ë pet yairauröa ök pi kom elmëëpnaap. Pöt nem ngön wet rëak ök yeniak epotök akun kaöaöök ngön ë pet yairauröa yaë pöl ëëpnaat. ⁴⁹ Nem ngön aim epot nemtë könöökaan naën. Won, Pep wes nemëaup puuk ök neeautök pim neeaul war wesak ök niaim. ⁵⁰ Pël ëak ne ëwat wë. Ar nem Pepapë ngön ngaar onë pöt wëwë kosangët koir nimpnaat. Pötaanök nem ngön ök niaim epot pim ngan rê nenautök ök niaim.”

13

Yesuuk pim ruuröa ingöt i moira

1 Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën Yesu pimtë ëëpnaaten epël kön wia. “Ne yanger sêp wesak nem Pepapë ngësë suma akunet temanöm yes,” pël kön wiak omën pimorö yangerak wëaurö lup sant elnieima. Pim lup sant elnieima pöt om wiaan wel wiipnaat.

2 Wiap kanök ten kaömp neim wëën Setenök Yutas Keriot kakaanëp, Saimonë ruup, pim lupmeri ilaan Yesu kööre toköröa moresi moulmëëpënëak kön wia. 3 Ën Yesu pi pöt epël kön wia. “Ne nem Pepapë naëaan irëaup kaalak pim ngësë sumaap. Pötaanök pi nook omnant pout ngarangk ëëmëak rë nemëa.” 4 Pël kön wiak kaömpöt sêp wesak wal ë ulpëen rangkëp përe wiak poë koröp sak kol yewas pöp nent wa ura. 5 Pël ëak Yesuuk iit söwarweri lë wiak ngës rëak ruuröa ingöt i yaniir. Pël ëak poë koröp pötaring kol niwesaut. 6 Pël ë Saimon Pitaë naë sëen epël yema. “Aköp, nuuk nem ingesiar yok pangk i neneirngan.” 7 Pël maan Yesuuk epël yema. “Nem yeë epëten ni köpël wëën. Ënëmak ëwat sumëët.” 8 Pël maan Pitaak epël yema. “Nuuk yok pangk nem ingesiar i neneirngan pan.” Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nook i naniir ëëma pöt ni neering naöngan.” 9 Pël maan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ingesiar pëen i neirnganëp, morre kepönre pötta i neir.” 10 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Omën namp koröp pou iirëpna pöp pi ënëm kaalak irëpnaataan ya kaö namëngkën ëëpnaat. Om ingesiar pëen kaalak iirëpnaat. Pël ëaap ar kölam tëauröak pourö kölam pëen naön.” 11 Pim pël niia pöt piin kup mowiipnaap tenring wëën itneëak epël yenia. “Ar pourö kölam pëen naön.”

12 Yesu pi ten pim ruuröa ingöt iir pet irak pim ulpëen waliip wa

mëak kaalak tenim naë wel aisëak epël yenia. “Ar nem yaalni epëta songönten ëwat wë ma? 13 Ar neen, ‘Aköp, tenim rë yanuulaup,’ pël neaim pöt yaap, ne arim pöp. 14 Pötaanök ne arim Aköp, rë yanuu-laupök arim ingöt iir yanuulë epël arök arim karuröa ingöt i moirën. 15 Arim ëënëël nook peene pet yaalni. Pötaanök nem yaalni epët arök yal menak nem yeë epël ëën. 16 Ne yaap pan niamaan. Inëen yaaö nampök pim ngarangkëp il nemowaspan. Ma omën ya nga wes mëen sa nampökta pim wes mëaup il nemowaspan. 17 Ar pipët ëwat wë. Pöta ök ëënë pötak ërëpsawiarang eim önëët. 18 Ne ngön epët ar pouröaan neniaan. Omën nemëen wesa pöröen ne ëwat wë. Pël ëaap omën epot ngönën pepeweri ngön wia pöt kë rap. Pöt ngönën pepeweri epël wia. ‘Omën neering kaömp yen epopök neen utpet pan elnëëpënëak yaë.’ 19 Omën pöt naaröon wiaan wet rëak ök yeniaak. Pötaan ënëmak oröön pöt epël kön wiinëët. ‘Pi yaap Kristo pim ök niia tapöt,’ pël kön wiinëët. 20 Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ya ngan rë menak arim naë wes yanimë epop sant mowasënë pöt ne tapël sant newasënëët. Ën ar ne sant elnëënë pöt nem wes nemëaup tapël sant elmëënëët.”

Yesu pi Yutasë pimëen kup mowiipnaaten war wesak mëä

(Matiu 26:20-25; Maak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Yesu pi pël niak ulöp es mokotön epël yenia. “Ne yaap pan niamaan. Arim naëaan namp ngaaröa naë së nemëen kup mowiipnaat.” 22 Pël niaan ruurö ten it neneren ëak talëpön ya pël kön wiak ëngk ma e wesaut. 23 Pël ëak ruuröa naëaan ne Yesu pi neen kent yaaup yak pim naë wëën, 24 Saimon Pita puuk kepönöoring,

“Tol?” elnëak, “Talëpön yaarek pëel maan ök niap,” pël yaalnë. ²⁵ Pël elnëen ne Yesuu ngësël ko wiak epël mëëaut. “Aköp, talëpön yaan?” ²⁶ Pël maan Yesuuk epël yenëa. “Kaömp kaut iistak mëak mempa pipopön yeniak.” pël neak kaömp kaut iistak mëak Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim ruy, yemangk. ²⁷ Pël ëen Yutas kaömp pöt nëen Seten pim lupmeri ilëa. Pël ëen Yesuuk epël yema. “Omën nim ëëmëak yaën pipët teënt ëëm.” ²⁸ Pël ök yemaan ten piiring wëa pörö kat wiak këëkë kön nawiin ëaut. ²⁹ Pël ëak ten naröak epël kön wiaut. “Yutas pi tiarim mon kërëep wieëaupok akun ngëëngktakëen omën nant wë wes yamë ma ngöntök yaaurö omën nant mampënëak wes yemomë,” pël wesaut.

³⁰ Yutas pi kaömp kaö pöt wa nak tapëtakëer kakaatian oröak rö kan koutak sa.

Kan ngolöpö

³¹ Yutas pi oröak yesën Yesuuk epël yenia. “Peene Omën Këep nem yapin pingët tekeri yaaröön nook Anutuu yapin pingëteta tekeri wes yamë. ³² Omën Këep ne Anutuu weëre kosangöt tekeri yewas. Pötaanök Anutuuk Omën Këep nem weëre kosangöt tekeri wasëpnaat. Akun wali nasën wiaan pël ëëpnaat. ³³ Nem ruurö, ne akun kot nent arring wë olëak sëen ar neen ap wasënëet. Pötaanök Yuta omnaröen mëëa tapët arënta yeniak. Nem së öma pörök ar peene yok pangk newaisngan. ³⁴ Ne kan ngolöpö epël koir yanking. Ar neneren lup sant ëeim ön. Nem ar lup sant elnieimaa pöl arta arimtok neneraan lup sant ëeim ön. ³⁵ Pël ëënë pöt omnaröak arën itaangkën nem ruurö pël koröp orööpnaat.”

Yesuuk Pitaë yak mowasëpnaat war wes mëëa
(*Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

³⁶ Pël yeniaan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ni talël sum?” Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nem së öma pörök yok pangk peene newaisngan. Ënëmak waisumëet.” ³⁷ Pël maan Pitaak epël yema. “Aköp, tol ëënak nim ënëm newaisën ëëm? Ne nimëen wel wiimëak pöt yok pangk wel wiimaat.” ³⁸ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ni nim wëwëet nemëen këëpöt wasumëep ma? Ne yaap pan niamaan. Kokor ngön naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëet.”

14

Yesu pi tiarim Pepa ngësë sëpena kanö

¹ Yesuuk kaalak yal menak epël yenia. “Ar ya ngës ëëngan. Anutuun kön wi kosang wesak neenta kön wi kosang newasën. ² Pöt tol ëënak? Nem Pepapë kak kaat kësang wia. Pötaanök ne wet rëak pörök së arimëen ur nant kopëta wes ulmëëmaan. Pël naën wieëanëen ne wet rëak ngön pipët arën ök neniaan ëan tapön. ³ Pël ëa pötaanök ne pörök së arim uröt kopëta wes ulmëak ar neering önëen kaalak wais nikoirumaat. ⁴ Ën nem kan suma pöön ar ëwat wë.” ⁵ Pël niaan Tomasök epël yema. “Aköp, nim kan sumë pöön ten köpël. Tol ëak ëwat sën?” ⁶ Pël maan Yesuuk epël yema. “Kan pö nemënt tapöp. Ne ngön këetere wëwëeta pepap. Kan maim naöök së Pepa naë naaröongan. Nemënt kan kopët tapö. ⁷ Ar wet rëak neen yaap ëwat sanëen nem Pepapönta ëwat san tapön. Peenök ar piin itenak ëwat yes pël kön wiinëet.”

⁸ Pël maan Pilipök epël yema. “Aköp, ni Pepen pet elniimë pötak ten yok pangk ëënaat.” ⁹ Pël maan

Yesuuk epël yema. “Pilip, ne akun wali pan arring wakaimauppe. Ni neen ewat nasèn ma? Omèn neen ityaangk pöp nem Pepapönta ityaangk. Oröp éénak ni epël yaan? ‘Ni Pepen pet elni,’ pël yaan. ¹⁰ Ni, ‘Ne Peparang wëen Pep pi neering wë,’ nem yak pöt kön wi kosang nenewasën imaup ma? Nem ngön arën ök yeniak epot nemtë könöökaan nga ilak ök neniaan. Pep pi neering wë pimtök pim yaat yamëngk. ¹¹ Ar ne Peparang wëen Pep pi neering wë nem ök yeniak epot kat wiak kosang weseë. Pël naën ëak pöt nem ya yamëngk epotön itenak kön wi kosang neweseë. ¹² Ne yaap pan niamaan. Omèn namp neen kön wi kosang newasëpna pöp puuk yok pangk nem ya yamëngk epot mëmpnaat. Pël ëak kaö panë wesak mëmpö yesem pim ya pötak nemët il newasëpnaat. Ne Pepa ngësë sumen ëa pötaan pël ëëpën sa. ¹³ Pël één ar nem yapintakël kimang neanë pöt Anutuu Ruup nook nem Pepapë weëre kosangöt tekeri wesak yok pangk nimpaat. ¹⁴ Ar nem yapintak neen omèn nant ëëmëak kimang neaan pöt pangk ëëmaat.”

Yesuuk Ngëengk Pulö wes mëëpënëak ök mëëa

¹⁵ “Ar ne lup sant elnëenë pötak nem ök yeniak pöl éénëët. ¹⁶ Pël ëak ne Pepen kimang maan puuk Ël Kaamök munt namp arimëen wes mëëpnaat. Pël één akun wali arring wakaim öpnaat. ¹⁷ Ngëengk Pul pö ngön këët tekeri yewesa pöta Pulö omèn ngönën wonöröak itaampöore ewat së pël naën yaau. Pötaanök pit sant mowesak naön ëëpnaat. Pi peene arring wë arim lupötë wakaim öpnaap. Pötaanök ar piin ewat wë. ¹⁸ Ne ar sëp niwasën ru wamir sak naöngan. Arim ngësë kaalak waisumaap. ¹⁹ Akun kot nent wia pöt pet irën omèn ngönën

wonöröak neen itnaangkën ëëpën sa. Ën ar pöt neen itaampunëët. Ne öp wëaup. Pötaanök arta öp önëët. ²⁰ Akun pötakök ne Peparang wakaiman, ar neering wëen ne arring wakaiman pöten ewat sënëët. ²¹ Omèn namp nem këm ngönte ngaar wak öpna pöp pi lup sant elnëëpnaap. Ën namp lup sant elnëëpna pöp nem Pepapök pi lup sant elmëëpnaat. Nookta tapël lup sant elmëak nem songönte tekeri wesak pet elmëen itaampnaap.”

²² Yesu pi pël maan Yutas, Keriot kakaanëp won, pim ngampupök epël yema. “Aköp, ni tol éénak nim songönte tenimtën tekeri wes niak omèn ngönën wonöröaanta pël naalmëen ëëmëak yaan?” ²³ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Omèn namp ne lup sant elnëëpna pöp pi nem ngönta ënem ëëpnaap. Pël één nem Pepapök pi lup sant elmëen tenip pim naë së piiring önaat. ²⁴ Ën namp pi ne lup sant naalnëen ëëpna pöp nem ngönötë ënem naën ëëpnaap. Ngön arim e kat yawi epot nemtëët won. Pep nem wes nemëaupök nangkën wak waisaut.

²⁵ “Nëmënt arring wë ngön epot pout ök yeniak. ²⁶ Ënemak arim Ël Kaamököp, Ngëengk Pulö, Pepak nem yapintakël wes mëëpna pöök ar rë niulak arim könöt wa ngölöpngolöp niwasëpnaat. Pël één ar nem ök niamaö pöt poutön kön wiinëët. ²⁷ Ne ar sëp niwasumëak nem mayaapët ningkën arring wiaapnaat. Nem pöt omnaröa mayaap pöta ök wontak yaningk. Ar ya ngës ëak kas ëëngan. ²⁸ Ar ngön epël ök niaan kat wiaurö. ‘Ne kamaarek së rëak kaalak waisumaat,’ pël niiaut. Pep pi kaöap ne il newesau. Pötaanök ar yaap neen lup sant elnëan talte nem Pepa ngësë suma pöten ërëpërëp één. ²⁹ Këët naaröön wiaan wet rëak ök yeniak. Pötaan

ënemak oröön itenak ar kön wi kosang newasënëet. ³⁰ Yangeraké kaöap Seten pi waisëpënëak kan ko yaë. Pötaanök ne arën ngön wali neniaan ëëm sa. Pi wais ne il nenasapan. ³¹ Yangeraké omën ngönën wonörö nem Pepapön lup sant yaalmëa pöten itenak kön wiipënëak pim ngön ök neeaute ënem yaaup. Yok, wal ëak sëpa.”

15

Yesu pi wain ëlweë

¹ Yesu pi ten pim ruuröen ök niak kaalak watepang ngön nent epël ök yenia. “Ne wain këwei ököp. Ën nem Pepap pi wain ya ngësëp. ² Nem lööre morötë nautön ëëpna pöt ngësëpök orök il moolapnaat. Ën mor nant utöpna pöt pi mënt il moolëak ompyaö mowasën selap utöpnaat. ³ Ar pöt, nem ngön ök niaan kat wian pötak ompyaö niwesa. ⁴ Pötaanök nem arring eim öma pöl ar neering eim ön. Wain mor nemor ëlwei yal naën pëlëër wë yok pangk nautpan. Ök tapël, arta neering naön ëënë pöt kë won ëënëët. ⁵ Ne wain songönte. Ar nem moröt. Pötaanök namp neering wëen ne piiring ömaap pim këet selap uteim öpnaat. Ën ar ne sëp newesak wë arimënt omnant pangk naëngan. ⁶ Pötaanök neering naön ëëpna pöp ngësëpök wain morötë yaë pöl il moolaan wa top ëak esuwesi yemar pöl elmëëpnaat. ⁷ Ar neering wë nem ngönte kat wieim önë pöt ar omën nenten kimang neaan yok pangk nineim ömaat. ⁸ Pötaanök ar kë selap yautön nem ruurö pöt tekeri yesën önë pöt nem Pepapë weëre kosangöt oröön omnarö itaampnaat. ⁹ Nem Pepapök ne lup sant elnëeim wë pöl nook ar lup sant yaalni. Pötaanök ar nem lup sant pöta öngpök ön. ¹⁰ Ar nem këm ngönta ënëm eim önë pötak nem lup sant pöta öngpök wakaim önëët. Neenta tapël nem

Pepapë ngön ngaar weimeë pim lup sant pöta öngpök wëaup.

¹¹ “Ne ngön pipot nem ya ërëpërëp pöt arim naë orök peö ëak wiaapënëak ök yeniak. ¹² Ne ngön epël niiaut. ‘Nem lup sant elnieima pöl ar nener lup sant elmëeim ön,’ pël niiaut. ¹³ Omën namp pim karuröaan wel wiipna pöpön, ‘Lup sant panë yaë,’ pël mepenaat. ¹⁴ Ar nem yeniak pöl ëënë pötak nook itaangkën nem ngöntörö pël koröp orööpnaat. ¹⁵ Inëen yaaup pi pim ngarangkëpë omnant yaauten köpël wë. Pötaanök nook arën, ‘Inëënörö,’ pël naniwasën yeë. Nem Pepapë naëaan ngön kat wiaut ök niaimaut. Pötaanök ne arën, ‘Nem ngöntörö,’ pël yaniwas. ¹⁶ Arök ne arimëen kom ë neneulëen ëaurö. Nookëer ar këet selap uteim önëak yaatak kom ë niulëaut. Pël ëen arim kë pöt orök wiaan ar nem yapintak Pepen omën nantön kimang manë pöt yok pangk nimpnaat. ¹⁷ Ne arën kosang wesak epël yeniak. Ar neneraan lup sant ëeim ön.”

Ngönën wonöröak Yesuu ruurö kööre tok elniipnaat

¹⁸ “Ngönën wonöröak kööre tok yaalniin pöt, ‘Pit wet reäk Aköpön kööre tok elmëaurö yak tenënta tapël yaalni,’ pël wasën. ¹⁹ Ar yaap ngönën wonöröa rongantak wëan talte pitëm karurö pël wesak kent elniipën. Ar pitëm toktak wonörö. Nook pitëm naëaan kama niön pitëm wëwëet sëp wesaurö. Pötaan kööre tok yaalni. ²⁰ Arën nem ngön epël niak pöten kön wiaan. ‘Inëen yaaö nampök pim ngarangkëp il nemowasapan.’ Pit neen kööre tok elnëaut. Pötaan arënta tapël elniipnaat. Pit nem ngönta ënëm yeëa talte arimtetata kat wiak ënëm ëëpën. ²¹ Pël ëëpnaatak pit Pep ne wes nemëaup piin köpël ëak kasëng mena. Pötaanök ar nemorö

pël wesak kööre tok elniipnaat. ²² Ne yaap pitëm naë oröak ngön ök nemaan ëan talte pitëm saun pötë kangut tekeri nasën ëëpën. Pël ëëpnaatak ök maan kat wiak kaaö ëaurö. Pötaan saunat wiaapnaat. ²³ Omën neen kööre tok yaalnë piporö nem Pepapönta kööre tok yaalmë. ²⁴ Ne ya ke nentere nent omën ngaanöröa naënöt pitëm tekarak mëneimaut. Pël naën ëan talte saunaté kangut pitëm naë naaröön ëëpën. Pël ëëpnaatak pit nem ya mëna pötön itenak ten Pep pouwaarën kööre tok yaalni. ²⁵ Pël yaë pötak ngönën pepeweri ngaan ngön kosang nent epël ëa pöt kë yaarö. ‘Pit pas neen kööre tok elnäut.’ ²⁶ Ël Kaamököp nook nem Pepapë naëaan wes mëen arim ngësë waisëpnaat. Pöp ngön këet tekeri yewesa pöta Pulö Pepapring wëaupök wais nem ngönöt war wesak ök niapnaat. ²⁷ Pël ëën pöt arta ngaanëer nem ya ngës rëaurekaan akun wali neering wakaimaurö. Pötaan nem songönte arökta tekeri wesak ök anëët.”

16

¹ Yesu pi ten pim ruuröen kaalak epël ök yenia. “Ar kön wi kosang yewesaut sëp wasnganok pël niaut. ² Pit ar pitëm ngönën tupötëaan waö ë nimëëpnaat. Pël ëak kaalak akun nent oröön pit ar mën wel yaniwiem Anutuun kaamök yaalmë pël kaar wasëpnaat. ³ Pit neen köpëlre Pepenta köpël. Pötaanök pël elniipnaat. ⁴ Naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak oröön pöt epël wasënëët. ‘Pim ngaan ök niaa pötak yaarö,’ pël wasënëët.”

Ngëengk Pulöökë ya yamëngkaut

“Ne ngaan arëring wë yak ngön pipot ök neniaan ëaut. ⁵ Pël ëautak peene pöt nem wes nemëaupë ngësë sumëak yaëen arim naëaan nampök neen, ‘Ni talël sum?’ pël nenëaan yeë. ⁶ Ne sëen omën

orööpnaaten ök niak pötaan ya ngës yeë. ⁷ Pötaanök ne yaap nimaan. Ne ar sëp niwesak sëen arim naë omën ompyaut orööpnaat. Ne nasën ëëma pöt Ël Kaamököp arim naë newaispan. Ën nem suma pötak nook wes mëen irapnaat. ⁸ Pi irapna pötak ngönën wonörö saunaring wëanre wotpil sak wëan pöta songönte tekeri wes menak ngön ya yamëngkauta songönteta tekeri wes mampnaat. ⁹ Saunaring wëa pöta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Neen kön wi kosang nenewasën yaurö pötakël tekeri wasëpnaat. ¹⁰ Ën wotpil sak wëa pöta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Ne nem yaat pet irak Pepa ngësë sëen ar kaalak itnaangknë ëënëët pötakël tekeri wasëpnaat. ¹¹ Ën ngön ya yamëngkauta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Anutuuk yangerakë kaöap Seten pi këlangön yaatak ulmëëpënëak ngön ë pet irak wë pöl pit tapël elmëëpnaat pötakël tekeri wasëpnaat.

¹² “Ngön kësang wiaap ök nia-maatëp peene tapëtakëer ar yok pangk ënëm naën ëënëën sa. ¹³ Ngön këet tekeri yewesa pöta Pulö irëak ngön këeta songönte pet elniin ëwat sënëët. Pël yeem pim könöökëan rëak nant neniaan. Pepa naëaan kat wiaul war wesak omën ënëm orööpnaatönta ök niapnaat. ¹⁴ Pi nem ngönre omnant wak ök yeniaan nem yayaat orööpnaat. ¹⁵ Pepa omën pout nemot. Pötaanök, ‘Pi nem ngönre omnant wak tekeri wes nimpnaat,’ pël niaut.”

Yesu pi sak kaalak waisëpnaap

¹⁶ “Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itampunëët.” ¹⁷ Pël niaan ruurö tenimtok tenimënt neneren epël mëëaut. “Pi tol ëënak epël ya? ‘Akun kot nent won sëen ar

neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sêen waisên itaampunëët,' pël yaap. Pël niak kaalak, 'Pepa ngësê sumaat,' pël yaap. ¹⁸ 'Akun kot nent,' pël ya pöt tol nenten ya? Tiar pöta songönten köpël yeë." ¹⁹ Pël mëak ten Yesuun pëel menëak yaëen pimtök itenak epël yenia. " 'Akun kot nent won sêen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sêen waisên itaampunëët,' ar nem pël niak pötaan pëel neanëak yeë ma? ²⁰ Ne yaap pan niamaan. Ar ingre ya ilak kaö panë anëët. Pël yaëen omën ngönën wonörö pit ërëpsawi ëëpnaat. Arim lupöt ya ngës ëënëët. Pël ëënëëtak pötak kaip tiin ërëpsawi koirënëët. ²¹ Öng namp pi ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat wiipna akunet temanöm yesên ya ngës ëëpnaat. Pël ëën ruup oröön pöt ya ngës pöt won sêen rungaap oröa pötaan ya ërëpërëp kön wi yaë. ²² Pöta ök ar peene ya ngësring wë. Pël yeëetak ne kaalak arën itaangkën ënëmak ar ërëpsawiarung önëët. Pël ëën omën nampök arim ërëpsawi pöt wa ëp naalniipan. ²³ Akun pötak arök neen omën nentaan pëel nenëangan. Ne yaap pan niamaan. Ar nem yapintak Pepen omën nentaan manë pöt yok pangk nimpnaat. ²⁴ Ar ngaan omën nent önëëtaan nem yapintak kimang nemaanörö. Pötaanök kimang maan ningkën arim naë ërëpsawi kësang pan oröak wiaapnaat."

Yesu pi yangerakë omën utpetat il wesa

²⁵ "Ne wet rëak arën watëpang ngön niaut. Ën ënëm pöt kaalak watëpang neniangan. Nem Pepapë songönte tekeri wesak ök niamaat. ²⁶ Akun pötak arimtok nem yapintak Pepen kimang manëët. Nook arimëen kimang mema pöt neniaan yeë. ²⁷ Ar ne lup sant elnëak Pepa naëaan waisaup

pöt kön wi kosang yenewes. Pötaan Pepak ar lup sant yaalni. ²⁸ Ne ngaan Pëparing wakaim olëak pi moulmëak e yangerakë waisaup. Pël ëak peene wakaim olëak yanger sëp wesak kaalak Pepa ngësê sumaat."

²⁹ Pël niaan ruurö ten epël yemak. "Peene pöt watëpang neniaan, tekeri wesak ök yeniaan. ³⁰ Ten peene niin ëwat yes. Omnaröak pëlpël neniaan wiaan nim könöök war wesak yaap. Ni omën poutön ëwatëp. Pötaanök ten peene ni Anutuu naëaan irëaup pöt kön wi kosang yewas."

³¹ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yenia. "Yaap, peenök kön wi kosang yewas ma? ³² Kat wieë. Akun orööpnaat pël niak pöt yok oröa. Pël ëën ar repak arim kaatë sënëak noolëak sêen nemënt ömaat. Pël ëëmaatak nemënt won. Nem Pepap pi neering wë. ³³ Ar neering wëen arim naë mayaap oröak wiaapënëak niaut. Ar yangerak wë këlangön kat wiinëët. Pël ëënëëtak yangerakë omën utpetat nook il yemowas. Pël yaëen arim lupöt kosang sak ön."

17

Yesu pim ruurö tiarimëen kaamök elniipënëak kimang mëëa

¹ Yesu tenën pël niak we riak kutömweril iteneë epël yema. "Pep, akunet yok oröa. Pötaanök nook nim yapin pingët tekeri wes mempaat, nuuk nim Ruup nem yapin pingët tekeri wes man. ² Nuuk omën nem naë wa neulëaurö wëwë kosangët koir mampëak ne yangerak omnaröa ngarangk wes neulëaup. ³ Wëwë kosangta songönte epël. Pit ni Anutu këëp niin ëwat wë nim wes nemëaup, Yesu Kristo, neenta ëwat öpna pötak wëwë kosangët pitëm naë orö rëëpnaat. ⁴ Ne nim ya ngön neaan pöt mënak pet irumëak yeë. Pël yeem yangerak nim yapin

pingët tekeri wes yemangk. ⁵ O Pep, ngaan kutömre yang naaröön wiaan ne nim naë wë kutöm ë rangiatring wakaimaut. Pötaanök kaalak peene ë rangi tapët nan.

⁶ “Ne yangerakë omën nim ne nenan pöröen nim songönte ök maimaut. Omën nimëën yaö wesak nem naë wa neulëa pörö nim ngönta ënëm yaë. ⁷ Pël ëak omën ne nenan pöt pout nim naëaanöt pöt pit ëwat yes. ⁸ Ngön pout ne nenan pöt nook pit mangkën yeö. Pël ëak ne nim naëaan waisan pöt pit ëwat sak nuuk ne wes nemëan pötenta kön wi kosang yewas. ⁹ Ne pitëmëën kimang yeniak. Omën ngönën wonöröaan won, omën nim ne nenan pöröaan kimang yeniak. Ni pit nimëën yaö wesaurö pötaanök. ¹⁰ Omën nim piporö tepërimorö. Nem eporö tepërimorö. Pit nem weëre kosangö pet yaalmëen nem yapin pingët orö yarë. ¹¹ Pit pöt yangerakë wëwëet om yal menak öpnaarö. Ën nem yangerakë wëwëet pet yair. Pël ëak ne nim naë waisumaan yeë. Pep, ni ngëëngkëp, nim weëre kosang nenan pötring nuuk ngarangk elmëem. Pël ëen muumöngk öpnaan. Pël ëak tepërim lup kopëtemer sak wë pöl pitta tapël ëak öpnaat. ¹² Ne pitring wë nim weëre kosang nenan pötring ngarangk elmëen muumöngk wakaimaut. Ne ngarangk yaalmëen namp kö nasën. Nim ngönëntak ëan pöt kë rapënëak kopët namp kö sëpënëak yaö ëan pöpökëer kö sa. ¹³ Ne peene nim ngësë aprumëak yeë. Pötaanök nem ërëpsawiet pitëm lupötë oröak ulöl sak wiaapnaataan yangerak wë ök yeniak. ¹⁴ Ne nim ngönöt ök më pet irën omën ngönën wonörö pit kööre tok yaalmë. Pöt ne omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën ök tapël pitta omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën. Pötaanök kööre

tok yaalmë. ¹⁵ Ne pit yangerakaan ömëak kimang neniaan. Omën utpetapë moresiaan ent ë moulmëemëak kimang yeniak. ¹⁶ Ne omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën, ök tapël pitta omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën. ¹⁷ Nim ngön këetak kom elmëen nimëën yaö sak öpnaan. Nim ngön pöt këet. ¹⁸ Nuuk neen ya ngön neak yangerak omnaröa ngësë wes nemëen pöl nook pit ya ngön mëak omnaröa ngësë wes yemomë. ¹⁹ Nuuk pit ngön këetak kom elmëen nimëën yaö sak öpënëak nook nem wëwëet pitëmëen yaö yemowas.

²⁰ “Ne pitëmëen pëen kimang neniaan. Omën pitëm ngön kat wiak neen kön wi kosang wasëpna pöröaanta yeniak. ²¹ Ne omën eporö pourö lup kopëtemer sak öpna pötaan kimang yeniak. Pep, ni neering wëen nem niiring wë pöl pit tepëring öpënëak kimang yeniak. Pël ëen ngönën wonörö pit pöten itenak nuuk ne wes nemëen waisan pöt kön wi kosang wasëpënëak pötenta kimang yeniak. ²² Pit tepërim lup koptemer sak wë epël pitta tapël sak öpënëak ë rangiat nim ne nangkën pöt nook pit yemangk. ²³ Pit lup kopëtemer panë sak öpnaataan ni neering wëen ne pitring wë. Pël ëen omën ngönën wonörö pit pöten itenak nuuk ne wes nemëen waisan pöten kön wiak nuuk ne lup sant yaalnëen pöl pit lup sant yaalmë pötenta kön wiipnaat. ²⁴ Pep, omën nim ne nangkën pörö nem kutöm ë rangiat itaampnaan nem ömaarek ten pourö önëak kimang yeniak. Nem kutöm ë rangi pöt ni ngaanëer kutömre yang won wiaan ne lup sant elnëak nenaup. ²⁵ O Pep wotpilëp, omën ngönën wonörö pit niin köpël wëen nookëer niin ëwat wë. Ën omën nem naë wë eporö pit nuuk ne wes nemëen waisan pöten

ewart wë. ²⁶ Ne nim songönte tekeri wes menaut. Pël ëak tekeri wes meneim ömaat. Pël ëën ne lup sant yaalnëen pöl pitta tapël elmëen. Pël ëën ne pitring ömaan.”

18

Yesu Kesemani wëen ngaaröak wali wa

(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Yesu pi kimang ngön pet irak pim ruurö ten koirak i Kitron pömer olëak ëngk komuntakël Olip ya newer wieëa pörekë saut. ² Pörek së wëen Yutas ngaaröen kup mowiiipnaap pi Olip ngës pöön ewatëp yak Yesure ruurö ten ngës pöök kët poutë pörek wa top ë yaaut yak. ³ Pörek së wëen Yutas pi Rom nga naröere kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnaröa naëaan polis narö koirak nga ë omnant wak es mangiak waisa. ⁴ Pël ëën Yesu pi omnant elmëepna pötön ewat wëak kepöngk wiak naë së epël pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” ⁵ Pël maan epël yema. “Ten Yesu Nasaret kakaanëp koirënëak yewais.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp.” Pël mëak itaangkën Yutas ngaaröen kup yemowiem pit pourö wëa. ⁶ Pël ëën pit pim, “Ne tapöp,” pël mëëa pötaan kasngaë kan së yangaak yengenti. ⁷ Pël ëën kaalak rangk pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” Pël maan epël yema. “Yesu Nasaret kakaanëpön.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp niakat. Ar nemtën ap yewas pöt omën eporö om wes momëen sëp.” ⁹ Pi pim wet rëak Anutuun, “Omën nim ne nenan pörö namp ap naön,” pël mëëa pöt kë rapënëak ngön pipët mëëa. ¹⁰ Pël yemaan Saimon Pita pi öpwer wëaup yak yepatuukaan përeak kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp yapinte Malkas pöp möak pim kat yaapkëep per

olëa. ¹¹ Pël ëën Yesuuk Pitaan epël yema. “Öpwer kaalak yepatuuk më. Këlangön Pepak yenangk epot sëp newasngan.”

Pit Yesu wak Anasë naë sa

¹² Pël maan ngaaröere pitëm wotöököpë polisörö pit Yesu wali wak wii tëa. ¹³ Pël ëak pit pi wak wet rëak Anasë naë sa. Pöt Kaiapas pi akun pötak kiri ar yaauröa wotöök wëaup Anasë koontup wak wëa. ¹⁴ Kaiapas pöp wetkaal Yuta omnaröen, “Omën pourö kö sënganëen kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut,” pël mëëa pöp.

Pitaak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:69-70; Maak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Ten Saimon Pita pit Yesu wak yesën ënëm saut. Pël ëak kiri ar yaaö wotöököp pi neen ewatëp yak nemënt Yesuu ënëm kiri ar yaaö wotöököpë ëmöökö öngpök ilëaut. ¹⁶ Ën Pita pi om ëm ngësöök taueëa. Pël ëën kiri ar yaaö wotöököpë ewatëp nook kaalak ka tomök orö öng ëm kanëra ngarangk wëa pöpön mëak Pita koirak öngpök saut. ¹⁷ Pël ëën öng ëm kanëra ngarangk pöpök Pitaan epël yema. “Yesuu ruuröakaan namp ni koröp.” Pël maan Pitaak, “Ne won,” pël yema. ¹⁸ Pël mëak polisre inëen yaauro tomök ëp ëën es merak taueë mor yesa pöröa naë së es mor yes.

Kiri ar yaaö wotöököpök Yesuun pëel mëëa

(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Kiri ar yaauröa wotöököpök Yesuun pim ruuröen pëel mëak omnaröen ngönën ök yamëëa pötenta pëel mëëa. ²⁰ Pëel maan kangiir epël mëëa. “Ne omnaröa ëöetak ngön ök yamëëaup. Yuta omnaröa ngönën tupötëere ngönën tup kaöetak wa top ëak wëen ök yamëëaup. Elëëp naën. ²¹ Tol ëën neen pëel yenëaan? Nem ngön ök

yamëëauröen pëel ma. Pit nem yamëëa pöt ewat wëerek kat mowi.”
 22 Pël yemaan polis namp pim naë taueëaupök Yesu mor kaë momöak epël mëëa. “Ni wotöököpön pil mangan.”
 23 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne ngön utpet yak pöt utpet pöt war wesak aan ten kat wiinaatep. Yaap yakap oröp ëënak pas yenemöön?”
 24 Pël maan pim moresiarë wii motëa pöt om ëaul ëaan Anasök wes momëen kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim ngësë sa.

Pitaak kaalak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:71-75; Maak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Saimon Pita pi es mor yesem tauaan piiring wëa pöröak epël yema. “Niinta pim ru namp koröpök.” Pël maan pi yak wesak, “Ne won,” pël yema.
 26 Pël maan kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp Pitaë öp möak katëëp per olëa pöpë karipök epël yema. “Yaap, ne itaangkën Olip yaöök piiring wëen itenaut koröp.”
 27 Pël maan Pitaak epël yema. “Ne won.” Pël yemaan kokor namp ngön ya.

Pit Yesu wak Pailatë naë sa

(Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Pit wangam kan röököer Yesu Kaiapasë naëaan mësak Rom yang ngarangkepë ka kaöetakë mësak yes. Pël ëak pitëmënt pörö yang ngarangkepë kaatak lup kewil ëëpanëak kakaati neilan ëa. Pöt tol ëënak? Pit lup kewil ëak pöt Anutuu mait elmëa akun ngëengtak kaömp nanën ëëpën sa pötaanök.
 29 Pël wesak om tomök tauaan Pailat pi pitëm naë së epël pëel yema. “Ar oröpmor ëën omën epop ngön yaatak ulmëëneak mësak yewais?”
 30 Pël maan pit epël yema. “Pi utpet naën ëanëen ten pas mësak newaisën ëan tapön.”

31 Pël maan Pailatök epël yema. “Arimtok mësak së ngön yaatak

ulmëak arim ngön kosangta wieëaul elmëëë.” Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Ar Rom omnarö arim ngön kosangtak tenim naë omën yamëngkautaan nga wia.”
 32 Yuta omnarö pit pël yemaan ngaan Yesu pimtok pim këra yetaprak möön wel wiipnaat ngön pël mëëa pöt kë oröa.
 33 Pël maan Pailat pi kaalak kakaati ilë wë Yesuun ngön maan sëen epël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?”
 34 Maan Yesuuk epël mëëa. “Ngön pit nimtok kön wiak yaan ma omën naröak ök niaan yaan?”
 35 Pël maan Pailatök kangiir epël mëëa. “E, ne Yuta omnamp ma? Nimtë omnaröere kiri ar yaaö kaöaröak nem naë mësak wais yanuulëëp. Ni tolël ëaup?”

36 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yangerakaan wonte. Pël ëëëanëen nem ruuröak nga elmëen Yuta omnaröak ne neneön ëan tapön. Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yangerakaan wonte.”
 37 Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ën ni omën omp ak namp ma?” maan Yesuuk epël mëëa. “Nim neen omp ak namp pël yenëaan pipët yaap. Ne ngön këet tekeri wasumëak yangerak wes nemëen nem ëlëpök newilaup. Pötaanök namp pi ngön këeta ënëm ëëpna pöp nem këm ngönte kat wiipnaap.”
 38 Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ngön kë pöt tol nent?”

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpënëak mëëa

(Matiu 27:15-31; Maak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pël mëak kaalak tomökël orö epël yema. “Nem piin nga elmëëma utpet nent pim naëlaan nokoirën.
 39 Arim yeë pöl ne Anutuu mait elmëa ngëengtak akunetak omën namp wii kaatakaan öpënëak wes nimë yeë. Pötaanök ne ar Yuta omnaröa omën omp aköp wes

nimëen sèpèn ma?" ⁴⁰ Pël maan pit ngön ë olëak epël yema. "Pipmor won. Ni Parapasókëer wes nimë," pël yema. Parapas pöp pi omnarö mënak pitëmot kain yewaup.

19

¹ Pailatök pim ngaaröen maan Yesu pol koröp wapötringöök momöa. ² Pël ëak ngaaröak ökre was mëak wii këmampön ulte ket ëak kepönöök mowaëak ngaaröa ulpëen köp möa namp wa momëa. ³ Pël elmëak naë së epël mëea. "Yowe, Yuta omnaröa omën omp aköp," pël mëak mor kaë momöa. ⁴ Pël yaëen Pailat pi kakaatiaan orö Yuta omnaröen epël yema. "Iteneë. Ne piikaan nga elmëema utpet nent nokoirën. Pötaanök arimëntta ëwat sënëak wes yanimë." ⁵ Pël mëak Yesu pi këmampön ulre ulpëen pötring mësak tomök orö ulmëak epël yema. "Omën epopön iteneë." ⁶ Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere polisörö iteneë ëlak wiak epël yema. "Këra yetaprak möön wel wiip. Këra yetaprak möön wel wiip." Pël yemaan Pailat pi epël yema. "Piikaan nga elmëema utpet nent nokoirën. Pötaanök arimtok wak këra yetaprak momöeë." ⁷ Pël maan Yuta omnaröak epël yema. "Pimtok pimtën, 'Ne Anutuu Ruup,' pël yamëem Anutuu yapinte wa ngep yaë. Pötaanök tenim ngön kosangtak, 'Pi wel wiip,' pël ya." ⁸ Pël yemaan Pailat pi ngön pöt kat wiak kas pan ëa. ⁹ Pël ëak kaalak Yesu mësak pim ka kaöeta kakaati ilë epël mëea. "Ni tarëkaan oröaup?" Pël maan Yesuuk kangiir nemaan ëa. ¹⁰ Pël ëen Pailatök epël mëea. "Töl ëënak neen ngön nenëaan yaën? Ne wil niulëëmaare këra yetaprak nimööma poutë weëre kosangët pangk ëaap. Ni pöten köpël ma?" ¹¹ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëea. "Anutuuk weëre kosang naningkën ëanëen neen ngep ëak nenëaan ëan tapön.

Pötaanök omën ne newak nim ngësë wes nemëa pöpë saunetak nimët il yewas."

¹² Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak wes momëëpënëak yemaan Yuta omnaröak ngön ëak epël yema. "Ni omën pipmor wes mëëmë pöt Rom omën omp ak kaöap Sisa ngöntre kar naalmëen ëëmëet. Omën namp pi pimtök pimtën omën omp aköp apna pöp pi Sisa piin kööre tok elmëëpnaat." ¹³ Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu mësak tomököl orö ngön ë pet yaira urtak wel aisëa. Ur pöta yapinte Kël Purpurwer. Pöwer Yuta ngöntak Kapata pël yamëea. ¹⁴ Akun pöt Anutuu mait elmëa akun ngëengtakëen omnant wa kön yaaö këttak yak këtëp luptak wëen Pailatök Yuta omnaröen epël yema. "Arim omën omp aköpön iteneë." ¹⁵ Pël maan pit ngön ëak epël yema. "Pi wel wiip, wel wiip. Këra yetaprak möön wel wiip." Pël maan Pailatök epël yema. "E, arim omën omp aköp këra yetaprak möömëak yak ma?" Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak epël yema. "Ten omën omp ak munt nampta won, Sisa kopëtap." ¹⁶ Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu këra yetaprak mööpënëak ngaaröa naë wes yemomë.

Yesu këra yetaprak möa

(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Ngaarö pit Yesu pimtë këra yetapër menak waalën kakaan mësak yang lup nenta yapinte Kepön Kos, Yuta ngöntak Kolkota, pörekë yes. ¹⁸ Pörek së Yesu këra yetaprak mö yemoulmë. Yesu tekarak, ën omën naar, namp we naöök ë yaulmë. ¹⁹ Pël ëen Pailatök ngön nent epël retëng ëak këra yetaprak wi yaulmë. "Yesu, Nasaret kakaanëp, Yuta omnaröa omën omp aköp." ²⁰ Yesu yetaprak möa yang lup pöt Yerusalem kak

naë yak Yuta omnarö kamtaöök kaal wak yeem sangk kel yeëa. Retëng pöt Pailatök Yuta ngöntakre Rom ngöntakre Krik ngöntak pouté wi ulmäaut. ²¹ Pël èën Yuta omnaröa kiri ar yaaö kaöaröak Pailatën epël yema. “Ni, ‘Yuta omnaröa omën omp aköp,’ pël retëng èënganëp. Epël è. ‘Puuk, “Ne Yuta omnaröa omën omp aköp,” pël yaaupok,’ pël retëng è.” ²² Pël maan Pailatök epël yema. “Yok retëng èanrek epël wiaap,” pël yema.

²³ Ngaarö pit Yesu yetaprak mö ulmäak pim ulpëenre poë koröpöt kom èak kong nent wesak neen-emot èa. Pël èak pit pim ulpëen waliip omnaröa ket yeem ilak korir namëenëp wa. ²⁴ Pël èak pit neneren epël ök mëëa. “Tiar epop kelinganëp. Om ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itaampa.” Pit pël èën ngönëntak epël èa pöt kë oröa.

“Pit nem ulpëenre poë koröpöt kom èak wak ngasamtak wiak talëpök nem ulpëen waliip öpën pöten itena.”

Pël wia pötak ngaarö pit pël èa.

²⁵ Yesuu këra yetapra ingtak öng epël èak tauëëa. Yesu ëlëpre ëlëpë nangapre Maria, Klopasë öngöpre Maria Matala kakaanëp pël èak tauëëa. ²⁶ Pël èën Yesu pi itaangkën pim ëlëpre ne pim ru kent yaaup, tenip pim naë tauaan ëlëpön epël yema. “Ma, epop nim ruup.” ²⁷ Pël mëak neen epël yenëa. “Epop nim ëlëp.” Pël neaan akun pötak ne Maria mësak nem kaatak së ulmäak ngarangk elmëeimaut.

Yesu wel wia

(*Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸ Pël mëak Yesu pi pim yaat pet yair pël kön wiak ngönëntak wia pöt kë rapënëak epël ya. “Ne iiten yaë.” ²⁹ Pël yaan pit i kaö kel newer wak wain i som kep nent peö èak wieëa pötak wariak këkalëp naö yapinte

isop pöök wa tèak këmtak yemowas. ³⁰ Pël èën Yesu i pöt nak epël ya. “Yok pet yair.” Pël èak kepönö töak ngemaan pim könöp oröön wel yawi.

Nga omën nampök Yesuu kalapmorök ingëp wesira

³¹ Anutuu mait elmëa akun ngëengktakëën Yuta omnarö pit omnant wa kön yeëa. Pötaanök pit omën sokur akun ngëengktak këra yetaprak möaurö ngaarëk utaapnaaten kaaö èën së Pailatën epël mëëa. “Ten yok pangk së ing kilöt rë moutak sokur ent è wiin ma?” ³² Pël maan Pailatök ngaarö wes mëën së omën Yesuu naë möa pöaarë ing kiltepar rë yemout. ³³ Pël èak Yesuun itaangkën pi yok wel wia èën ing kiltepar nemoraan yaë. ³⁴ Pël èautak nga omën kopët nampök ingëper kalapmorök wesirën iire ëröt yaarö. ³⁵ Omën pöt yaëen itenaup nook arta kön wi kosang wasënëak ngön yaap ök yeniak. Ne èwat wë ngön yaap yeniak. Pötaanök ar kön wi kosang wasën. ³⁶ Ngönëntak epël wia pöt kë rapënëak oröa. “Pit pim kos naö mö narëëpan.” ³⁷ Èn ngönëntak ngön munt nent epël èa. “Omnaröak pitëm ingëp möëa pöpön itaampnaan.”

Yesu weera

(*Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ Yesu wel wiin Arimatia kakaan omën namp Yosep ngaan Yesuu ru sak wakaimaupök Yuta omën kaöaröen kas èën ëlëëp wëaupök Pailatë naë së Yesuu sokur ent èëpënëak ök mëëa. Pël èën Pailat pi kuure mak maan së sokur ent èa. ³⁹ Pël èën Nikotimas ngaan röök nentak Yesuu naë sa pöp pi kolap köp nga kamp yaaö kep nent pim könömët 45 kilokram pöta ököt wak sa. ⁴⁰ Pël èën piarip Yuta omnaröa welarö weerëpënëak yaul kolap köp nga kamp yaaö

pöt wa momëak poë koröpöök kör koëa. ⁴¹ Yesuu yetaparak möa yang lup pöta nokoliil ngës naö wieëa. Ngës pöök omën sokut wak sê wiipënëak yaö ëa kël öngöp naö wieëa. Pö omën namp nawiinö. ⁴² Pöt Anutuu mait elmëa akun ngëengktakëen Yuta omnarö pit omnant kön yaëen kël öngöp pö naë wiaan yak piarip Yesuu sokur wak sê weera.

20

Yesu weletakaan wal ëa

(*Matiu 28:1-8; Maak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ Santeetak röökëer Maria Matala kakaanëp koutaring omën yangaöökë sa. Pël ëak sê itaangkën kël ur wari ulmëaumpel wa olaan kan tē wieëa. ² Pël ëen pi itenak pööpmpö wais ten Saimon Pitaë naë oröak epël yenia. “Pit tiarim omp aköp wak sê tarëk wia wes? Ten köpël.” ³ Pël niaan ten Pita kaatakaan oröak omën yangaöökë saut. ⁴ Pël ëak kan kourak yesem nook Pita ënëm rë moolëak ne wet rëak omën yangaöök sê oröaut. ⁵ Pël ëak ne öngpök neilaan. Om tok ori öngpök itaangkën Yesuu poë koröp pëenö wieëa. ⁶ Pël ëak wëen Saimon Pita pi nem ënëm wais omën yangaöökë öngpök sê itaangkën poë koröpö wieëa. ⁷ Pël ëen itaangkën poë koröp Yesuu kepönöök kör koëauta wieëa. Pö muntaöring erën ëak wi naön. Ponspons ëau pëlëer wieëa. ⁸ Pël ëen wet rëak sê oröaup nookta öngpök sê itenak kön wi kosang wesaut. ⁹ Pël ëa akun pötak Anutuuk ngönëntak, “Pi weletakaan wal ëepnaap,” pël ëa pöt kön nawiin ëaut. ¹⁰ Pël ëak tenip kaalak kakël saut.

Yesu pi Maria Matala kakaanëp ëö pet elmëa

(*Matiu 28:9-10; Maak 16:9-11*)

¹¹ Maria pi omën yangaöök om wë ing aim wiak kël öngöpöök tok oriak itena. ¹² Pël ëak itaangkën

ensel naar ulpëen kólamaar mëëauwaar kël öngöpöökë kakaati Yesuu urtak, namp ingesiarë urtak namp kepönöökë urtak ëak wel aisaëëa. ¹³ Pël ëëaurekaan epël mëëa. “Öng epop, ni tol ëënak ing yaan?” Pël maan epël mëëa. “Omnaröak nem Aköpë sokur wa pi nerek wia. Ën ngaöl yeëep pit korak tarëk wia wes? Ne pöten köpël.” ¹⁴ Pël mëak kaip ti itaangkën Yesu taueëa. Pël ëen Maria pi itenak, “Epop Yesu,” pël newasën ëa. ¹⁵ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Öng epop, ni tol ëënak ing yaan? Talëpön ap yewasën?” Pël maan Maria pi ngës pöökë pepapök ya wesak epël mëëa. “Kaöap, nuuk pim sokur wak sê nerek wiaup pöt wiaurekën ök nea. Pël ëen ne sê ömaan.” ¹⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Maria.” Pël maan Maria pi kaip tiak Yuta ngöntak, “Raponai,” pël mëëa, pöt tiarim ngöntak, Rë yanuulaup. ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni ne wali neöngan. Ne nem Pepapë ngësë nawisën wë. Pël ëaarek ni sê nem karuröen epël ök mam. ‘Ne Anutu nem Pepapë ngësë isumaap. Nem Pep pöp arim Pepap. Ën nem Anutu pöp tapël arim Anutu.’” ¹⁸ Pël maan Maria Matala kakaanëp pi wais ten Yesuu ruuröen epël yenia. “Ne omp aköpön itenaut.” Pël niak Yesu ngön piin mëëa pöt tenën ök niiaut.

Yesu pim ruurö ëö pet elmëa

(*Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ Yesuu ruurö ten Sante rö kan Yuta omnaröen kas ëen ka kan wari ulmëak kakaati wëen Yesu pi wais tenim tekarak taueë epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap.” ²⁰ Pël niak pim kalapre morre pöt pet elniin piin itenak ya kē saut. ²¹ Pël yaëen Yesuuk kaalak epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap. Pepak ne wes nemëen waisaut, nook tapël ar wes yanimë.” ²² Pi pël niak

pul mën nimëak epël yenia. “Ar Ngëengk Pulö weë. ²³ Pël ëak omnaröa saunat kërë moolaan won sèpnaat. Ën nemokërëen èen pöt om wiaapnaat.”

Yesuuk Tomas ëö pet elmëa

²⁴ Yesu ten pim ru pöröen ëö pet elnia akun pötak tenim kar namp yapinte Tomas yapin nent Ruprup Ëak Wilaup, pi won. ²⁵ Pël èen tenök piin epël ök mëëaut. “Ten Aköpön itenaut.” Pël maan Tomas pi epël yenia. “Nemtok nem itöörarök pim moresiarë wap sëtëparën itaampöore mor wotööring morö itaampöore ën kalapmorök ingëp ëa seltak mores wesir itaampö pël naën ëëma pöt yaap newasngan.”

²⁶ Wë sant nent won sëen Santeetak Yesuu ruurö ten Tomasring kaalak kakaati wa top ëak ka kan wari ulmëak wëen Yesu pi kaalak wais tenim tekarak tauëë epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap.” ²⁷ Pël niak Tomasën epël yema. “Nim mor wotö nem moresi wiak itan. Pël ëak mores nem kalapmorök ingëp ëa seltak wesir. Pël ëak kön selap ëënganëp kön wi kosang newasum.” ²⁸ Pël maan Tomasök epël yema. “Ni nem Aköp. Ni nem Anutu.” ²⁹ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni neen itenakök kön wi kosang yenewasën ma? Omën neen itnaangkënöröak kön wi kosang newasëpna pörö ërëpërëp ëëpnaarö.”

Son pim pep epwer retëng ëauta songönte

³⁰ Yesu pi tenim itöök retëng selap pan imaut. Pël ëa pöt ne pout pep epweri retëng naën. ³¹ Ne pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo, Anutuu Ruup pöt ar kön wi kosang wesimeë pim naëaan wëwë kosangët koirënëëk yak kopët eptepar retëng yeë.

21

Ru 7 pörö i kaöök wëen Yesu ëö pet elmëa

¹ Wë akun nentak Yesuu ruurö Taipirias i kaöök sè wëen Yesu tenim naë oröa. Ten ru eporö, ² Saimon Pitaare Tomas yapin nent Ruprup Ëak Wilaup, Nataniel Kena kak Kalili yangerakaanëpre Sepeti pim ruaarre ten Yesuu ru munt naar pël ëak wëen oröa. ³ Wë Saimon Pita pi epël yenia. “Ne i kaöök imën nga é sumaan.” Pël niaan ten epël mëëaut. “Tiar pourö sèpenaan.” Pël mëak tenta wangaöök ilëak ten pourö sè röök pötak animaö namp naön ëaut.

⁴ Ten i kaöök sè wëen ëwa tëak kët mapënëak yaëen itaangkën Yesu pi i pisöök tauëëa. Pël èen ten itenak piin Yesu pël newasën ëaut. ⁵ Pël yaëen Yesuuk epël yenia. “Nem ruurö ar imën namp koran wesetak?” Pël niaan ten epël mëëaut. “Won pan.” ⁶ Pël maan pi epël yenia. “Ar wangaöökë ë yaapkëelöök olaë. Pël ëak narö korönëen.” Pël niaan ten iirëëp kaöökë öngpök olaan imënörö kësang pan ilëak peö ëak wëen werunëak poprak ëaut. ⁷ Pël èen nook Pitaan epël mëëaut. “Ëngkop Omp Aköppe.” Pël maan Saimon Pita pim ulpëenëp përe wiak ya yamëngkem wëaurekaan Omp Aköpë yapinte kat wiak ulpëenëp wa mëak i kaöök sörok yoola. ⁸ Pël yaëen ten wangaöökë ngaarëk sè imën iirëëp weru wiaut. Pöt i pisö wali won, kot nent temanön, 100 mita pöta ök.

⁹ I pisöök sè el ulmëak itaangkën es newes meraan imënre kaömp nant ar ëëëa. ¹⁰ Pël èen Yesuuk epël yenia. “Ar arim imën peene wan pöröakaan narö wak waiseë.” ¹¹ Pël niaan Saimon Pita pi wangaöökë ngaarëk is iirëëp weru i pisöökël yawi. Pël ëak itaangkën imënörö peö pan ëëëa. Pitëm saareet 153

pöt selap pan iirëep ilëpna saltak nailën äaut. ¹² Pël äaan Yesuuk ten së kaömp nën yenia. Pël ëen ten pourö, “Epop Omp Aköp,” pël we-sak tenëkaan nampök Yesuun, “Ni talëp?” pël nemaan äaut. ¹³ Pël ëen Yesuuk wais kaömpöt kom ë ninak imënöröeta tapël yaë.

¹⁴ Yesu pi weletakaan wal ë wë tenim naë orö nirëen nentepar nent äa pöt pipët.

Yesuuk Pitaan sëpsëpörö ngarangk ëëpna pötaan akun nentepar nent ök mëä

¹⁵ Ten kaömp na pet irak Yesuuk Saimon Pitaan epël yema. “Saimon, Sonë ruup, nim neen lup sant yaalnëen pöt eporöaat il yemowasën ma won?” Pël maan Pitaak epël yema. “Omp Aköp, yaap ni ëwat wëen. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ni nem sëpsëp ruurö ngarangk ëeim öm.” ¹⁶ Pël mëak Yesuuk kaalak akun nentak epël yema. “Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëen ma?” Maan Pitaak epël yema. “Aköp, yaap ni ëwat wëen. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëpörö ngarangk ëeim öm.” ¹⁷ Pël mëak kaalak akun munt nentak epël yema. “Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëen ma?” Pël maan Pita pi Yesu pim akun nentepar nent, “Ni neen lup sant yaalnëen ma?” pël mëä pötaan ya ngës äak epël yema. “Aköp, ni omën poutön ëwat yaaup. Nem niin lup sant yaalni pötenta ëwat wëen.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëpörö ngarangk ëeim öm. ¹⁸ Ne yaap pan niamaan. Ni ngaan ulwas wë kan nim kent kön wiautëel sumëak nimtok nim yepatu urak seimaup. Wë ulöp sumë pötak nim moresiar elmëak wëen maim nampök wii nitëak nim kaaö ëëmë pöl mës nuwak sëpnaat.” ¹⁹ Yesu pi ngön pipët Pitaë wel wiipna

akunetak Anutuu yapinte wak isëpnaat pötakëlök mëä. Pël mëak kaalak epël yema. “Nem ënëm ëëm.”

Yesuu ru kent yaaup, Son, pim ngönte

²⁰ Yesure Pita piarip yesem Pita pi kaip ti itaangkën ne piarpim ënëm yesan. Ne ngaan kaömp naö akunetak Yesuu naë wel aisëëe piin epël mëäaut. “Aköp, talëpök niin kup mowiipën?” ²¹ Pël ëen Pitaak neen itenak Yesuun nemëen epël yema. “Omp epop tolël ëëpën?” ²² Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nem kentöök pi om wëen ne kaalak waisuma pöt nemtëët. Ën ni nem ënëm ëëm.” ²³ Pël maan pit repak së pitëm karuröen epël mëä. “Omën pöp wel nawiin ëëpën ya,” pël mëä. Pël äaap Yesu pi pöt, wel nawiin ëëma pöten nemaan. Pi om epël mëä. “Nem kentöök pi om wëen ne kaalak waisuma pöt nemtëët.”

²⁴ Yesu pi neenök ngön pipot äa. Ne tapöpök ngön epot retëng ë yan- ingk. Epot pout yaapöt. Nem karuröeta nem epotön yaap ya pël yewas.

²⁵ Yesu ya ke nentere nent mëneimaut kësang wiaap. Ne kön wiin pöt pout pepatë wiipena pöt selap pan ëëpnaat.

Ngön Yaaö Omnarö

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 33 pöta ök won sêen Luk puuk Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngön epët retêng äa. Pi wet rëak Yesuu ngön ompyaut retêng äak kaalak epët äa. Ngön epët, Ngëëngk Pulöök kaamök elmëen Yesuu ruuröak ngön ompyaut Yerusalem kak ngës rëak ök mëak Yutiaare Sameria yang pötë ök maö sa. Pël äak yang nantë ök maö së pet ira. Pitaë ya mënauta ngönte Sowi 1-12 wia, ën Poolëët Sowi 13-28 wia.

Pöt epël wia.

Ngönën ya mëmpënëak kopëta wesaut 1:1-26

Yerusalem kak ngönën ya mënaut 2:1-8:3

Yutiaare Sameria pötë ngönën ya mënaut 8:4-12:25

Poolë ngönën ya mënaut 13:1-28:31

1. Pim ngës rëak ya mënaut 13:1-14:28
2. Yerusalem kak ngönënë wa top kësangpel 15:1-35
3. Pim ënëm ya mënaut 15:36-18:22
4. Pim ënëm panë ya mënaut 18:23-21:16
5. Pim wii kaatak ulmëaut 21:17-28:31

Yesu pi Ngëëngk Pulö wes mëepënëak kup mowia

¹O Tiopilas,

Ne peenë kaalak pep epwer retêng ë yaningk. Nem ngaantak ngön retêng ë nina pötön ni ewat wëen pöt Yesu pim ya mëmpööre ngönën aö pël ima pötë ngönöt akun pim yaat ngës rëa ²pörekaan mëmpö yesem Pepapë akun mowia pöt temanöm sêen pepapök koirak kutömweri isa. Pël ëen akun pötak Yesu pi weletakaan wal äak kutömweri nawisën wëen Ngëëngk Pulöök kaamök elmëen puuk pim ngön yaaö omën wet rëak yaö

elmëaö pöröen pitëm ya mëmpnaata ngönöt ök maima. ³Pël äak kët akun selap 40 ruuröa naë ëö pet elmëeim wakaima. Pöt pit piin itenak pi yok yaap wal äak wëa wesak kön wi kosang mowasëpna yak pël äak pi wet rëak ruuröen Anutuu songönöt ök maima. Puuk omën pourö wa ngaaök nimëak wë. ⁴Pël ëen akun nentak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa top äak wëen Yesu pi pitën ngön kosang wesak epël ök mëëa. “Ar teëntom Yerusalem kak sëp wasnganok. Ar eprek om kor ön. Pël ëen nem Pepapök Ngëëngk Pulö nimpënëak neen ök neaan nem arën ök niia pö nimpnaat. ⁵Ngaan ök niak pöt omën eptaanök ngaan Son pi i yaaptak öngre ompörö i momëa. Ën kot nent wë pöt nem Pepapök Ngëëngk Pulöök i ket äak nimëëpnaat.”

Yesu kutömweri isa

(Maak 16:19-20; Luk 24:50-53)

⁶Akun nentak kaalak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yesuring Olip tomök së wë ruurö pit epël pëlpël mëëa. “Aköp aë, tiarim ëaröa ngaanëer eima pöl ni yok pangkaan Israel omnarö tiarimtok tiarimënt nener ngarangk ëëpen ma won?” ⁷Pël maan pi kangiir epël ök mëëa. “Iteneë. Nem Pepap pimtök akun nenten yaö wasën wia pötakök omën puot orööpnaat. Yaö ëa pötakök omën pöt orööpna akun pöten ar ewat nasëngan. ⁸Pël ëënëetak ar epël kön wiaan. Pi weëre kosang kësang ar nimpënaat, akun Ngëëngk Pulö arim ngësë waisëpna pötak. Pël ëen ar nem ngönta omnarö pël sak wë nem songönte tekeri wesak Yerusalem omnaröen ök mëak aö aö ë yesem Yutia omën muntaröen ök mëak om aö yesem Sameria omnaröen ök mëak aö yesem kaare yang nantë së pet irëp. Pël ëen omën pourö neen ewat sëpnaat.” ⁹Akun pötak Yesu pi ngön epot ök më pet yairën

Anutuuk koirak kutömweri isa. Pël èen ruurö pit mopöök iteneim wëen kepëltak is ilëak kö sak sa. ¹⁰ Pi sëen pit ngaarëkël om iteneim wëen tapëtakëer omën naar pitëm naë oröak taueëa, ulpëen kôlam panëëwaar mëauwaar pöaarök pitën epël ök mëëa. ¹¹ “Kalili omnarö, ar oröp morëen mopöökël we riak itnakaim? Yesu pi Anutuuk koirak o kutömweri yawis. Pi peene ar itenaan yawis pi tapël kaalak irapnaap.”

Yutasë urtakëp koir ulmëa

¹² Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Olip tomökaan kaalak Yerusalem kakë sa. Tomökaan kakë saö pöt wali won, om wan kilomita pöta ök. ¹³ Pël ëak Yerusalem kaökë öngpök së oröak el wesak ka wet rëak pitëm së wakaim wiak sa pötak së ilëa. Pël ëak ka kaö ngaarëkël wieëa pörek së wel aisëak wakaima. Pit omën eporö, Pitaare Son, Semsre Entru, Pilipre Tomas, Patolomiuure Matiu, Sems muntap Alpias pim ruup, piire Saimon pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp, piire Yutas muntap Sems muntapë ruup. ¹⁴ Pit omën piporö öng naröaring pit pourö wa top ëak wëa. Maria Yesu pim ëlëp, piire pim yokoturö pit pourö wë Anutuun ök maima.

¹⁵ Akun nentak Yesu ru 120 porö kaalak wa top ëak wë Pita pi pitëm tekarak wal ë tauak epël ök mëëa. ¹⁶ “Nemorö, Ngëengk Pulöök ngaanëer elmëen omën omp ak Tewit puuk ngönën pepeweri ngön nent retëng ëaö pöt peene kë oröa. Pi Yutas pöp omën Yesu moröpnaarö mësak kan pet elmëen Yesu moröaup piinök ëa. Pöt Yutas pi kawi ngentiin muntap pim urtak sëpna pötenök ëa. ¹⁷ Tiar ëwat wë. Yesu pi Yutas tenring öpënëak mëëaup. Pël èen Yutas pi tenring ya waup.” ¹⁸ Pi pël ëak Yesuun kup mowia utpet pöta sumet waup. Pël

ëak pi sum pötaring yang lup nent sum ëa pöt, kawi ngentiak yaat pör menak oröa. ¹⁹ Pël èen Yerusalem kakë omën pourö pit ngön pöt wak wë yok wel wia wesa. Pël ëak pit yang pöta yapinte Akeltama pël mëëa. Yapin pöta songönte pöt epël, Omën lita yanget. ²⁰ “Tewit pi tan pep Sam pöweri Yutas pimëen epël retëng ëa.

‘Pim kaat om pas wiaap.

Omën namp pötak öpan.’

Ën Sam pöweri tan munt nentak epël ëa.

‘Omën muntapök pim urtak sak pim ya mëna pöt kaalak mëmp.’

²¹⁻²² Pötaanök tiar omën munt namp pim urtak koir ulmëëpenaan, Yesu pim ngön yaaö omnarö 11 tenim naë. Pël èen puuk Aköp Yesu weletakaan kaalak wal ëa pöt apnaap. Pötaanök tiar omën namp tiarimté naëlaan koirëpenaan. Pi ngaan pan tiarring wëen Sonök Yotanëk Yesu i yemomëen itenaupök om wë yewaisem wëen Anutuuk Yesu koirak mopöök kutömweri yawisën itenaö pöpök.”

²³ Pita pi ngön pël ök maan pit omën naar tekeri wesa. Nampë yapinte Yosep, omnaröak Pasap pël yamëëa pöp, pim yapin munt nent Sastas pël yamëëaup. Ën nampë yapinte Mataias. ²⁴ Pöaar wël ë ulmëak Aköpön epël ök mëëa. “O Aköp, ni omën pouröa lupötön ëwatëp. Pötaanök niin pëlpël yeniak. Omën epaarë naëaan namp ma nampök ya epët wak Yesu pim ngön yaaö omnamp pël sëpnaap? ²⁵ Pël ëak puuk Yutas pim ya sëp wesa epët mëmpnaan. Pi pöt yok sa, Aköpë pimëen kaare yang yaö elmëaö pörekë.” ²⁶ Pël mëak talëpök isëpënëak itena pöt Mataiasök isa. Pël èen pit pi il moulmëen Yesu pim ngön yaaö 11 pitring wakaima.

2

Ngëengk Pulô irëa

¹ Yuta omnarôa akun ngëengk kësang nent yapinte Pentikos pël ya pôtak Yesuu ingre mor saurô pit ka nentak wa top êak wëa. ² Akun pôtak pit kakaati wëen omën nempel mopöökään uure kapkapëer kent ket êak teëntom irë pitëm wëa ka pôtak ilëak pangk êak wieëa. ³ Pël yaëen pit itaangkën omën pitëm tekarak orôa pôt es wilëngre yangap pôtë ök sak kom kap êak omnarôa rangk ngentia. ⁴ Pël êak Ngëengk Pulô Yesuu ingre mor saurô pitëm lupôtë ilëak peô êak pit weëre kosang kësang kaamök elmëen ngës rëak ka nantëerôa kakë ngönötrëng ngön ök aima.

⁵ Akun pôtak Yuta omën ka waliitëaanörô Yerusalem kak së peô êak wëa. Pit ngönëntaan kent êak pitëm kaat sëp wesak së wëa. ⁶ Pël êak wë pit u pömpelën kat wiak naë së ityeengka pôt Yesu pim ruurô pit omën sa pörôa ngönötë ngönën ök maan kat wiak yaan sa. ⁷ Pël êak epël mëëa. “Elei, omën ngön ya eporô pit pourô Kalili omnaröep. ⁸ Pit tol êakök aan tiar neenem ngönötë kat yawi? ⁹⁻¹¹ Tiarim kakë ngön ke nentere nent kësang wia. Pël ëaatak tiar ka poutë ngönötëël ya kësangöt Anutu pim weëre kosangöörëng yamëngkauten kat yawi. Itneë. Tiar narô Patia yangrakaanörô, narô Mitia yangrakaanörô, narô Ilam yangrakaanörô, narô Mesopotemia yangrakaanörô, narô Yutia yangrakaanörô, narô Kapatosa yangrakaanörô, narô Pontas yangrakaanörô, narô Esia yangrakaanörô, narô Prisia yangrakaanörô, narô Pampilia yangrakaanörô, narô Isëp yangrakaanörô, narô Lipia yanggerak Sairini kak naëaanörô. Tiarim naëaan, narô Rom kakaanörô, Yuta yaapöröere köpël Yuta panëerôa

öngpök ilëaurô. Ën tiarim naëaan naröeta Krit kustaakaanörô, narô Arepia yangrakaanörô. Yaap pan, tiarim kakë ngönöt selap wiaatak yok pangk tiarimtë ngönötë Anutu pim weëre kosangring ya yamëngka pöta ngönte ök niaan kat yawi.” ¹² Pël mëak pit yaan sak kön selap êak neneren epël maima. “Elei, pit tol êak epël ya?” ¹³ Pël yemaan narök ökre wasiin wesak epël mëëa. “Pit wain i ngaat nak kön irikor êak ya.”

Pitaak omnaröen ngönën ök mëëa

¹⁴ Pitëmënt pël aô yesën Pita pi Yesuu ngön yaaô omnarô 11 pitëm naëaan wal é tauak maap ngön êak epël mëëa. “Yuta omnarô, ar tenim karuröere Yerusalem kak wëaurô, ar këëkë wesak kat wieë. Pël ëen omën e yaarô epëta ngönte ök nia-
maan. ¹⁵ Arim naëaan narök ten i nak kön irikor êak wë yak pël aim. Pôt won. Peene wangam kan ngolöp 9 kilok yaë. Talëp epëtak i nak kön irikor yeëa? ¹⁶ Epët Anutu pim ngaanëer tektek omnamp Soel piin epël ök maan retëng ëa.

¹⁷ ‘Anutuuk epël ya. Ënëm pan yangaakë wëwëet won wasuma akunetak

nem Pulô wes mëen irëak yang poutë omnarô pangk elniipnaat.

Pël ëen arim koont yokoturô pit nem ngön pôt war wesak apnaat.

Ën omp ulwas narô pit pôt, nook wangar ke pëlöt rë moolamaat.

Ën omp ulöpörô pitta nook wangar rë moolamaat.

¹⁸ Yaap, akun pôtak nem Pulô wes mëen iraan

inëen öngre ompörô pitök nem ngön ompyaut war wesak ök apnaat.

¹⁹⁻²⁰ Pël ëen akun pôtak elmëen mopöök retëng kësang orööpnaat.

Këtëp rök wiipnaat.

Ën ngoonöp pöt, i möak omën
iitë jaarö ke pöl koröp
orööpnaat.

Pël een yangrakta tapël jaaröön ar
yaan sak eëneët.

Es koulöpre es yaapre omën i ököt
orööpnaat.

Omën pipot wet reäk orööpnaat.

Pël een Aköp nem akun kaöet
orööpnaat.

21 Pël een omën namp pi neen
merëk neaan pöt ne pi kama
ömaat.’

22 Soel Anutu pim tektek ngön
yaaup puuk ngön lup pöt retëng ëa.
Pël een ënemak Pita puuk muntat
kaalak yal menak epël ök mëea.
“Israel omnarö, ar këekë wesak
kat wiaan. Ne peene Yesu Nasaret
kakaanëp piin ök niamaan. Anutu
puuk omën pipop weëre kosang
retëng ke nampre nampöt tiarim
it köpëlöt pet elniipënëak wes
nimëaup. Anutu puuk weëre
kosang pöt mangkën wak irëa pöt
arim naë oröa. Pël äaut ar yok
ëwat wë. 23 Ën ngaanëer Anutu
puuk Yesu pimëen kön wia pölök
arök omën utpet ngaarö pitëm naë
wes mëen pitök këra yetaprak möa.

24 Pël een Anutu puuk weletakaan
wal ë moulmëa. Weleta këlangön
ke nentere nent kat wia pötë
öngpökaan ent ë moulmëa. Pi
weletak kosang sak wii naön ëa.

25 Iteneë. Omën omp aköp Tewit
pi ngaanëer pan wetete ngön nent
Yesu pim naë omën orööpna pötaan
retëng ëa.

‘Ne itaangkën Aköp pi neering
wëaup.

Pi nem naë pan wë.

Pël een ne omën nantön kas
naëngan.

26 Pötaanök nem lupmer ërëpsawi
panë yeë.

Pël ëak ërëpsawi tan yamëem nem
koröpwerä omën ompyaut
orööpnaataan kor wë.

27 Oröpmorëenök? Ni ne sëp
newasën welaaröa wii

kaatak öma saltak wal ë
neulëan.

Ni nim ya omën ompyaut we-
laaröa kaöök wieë söp
ëëmëak nenëaan ëan.

28 Ni yok wet reäk wëwë ngölöp
ompyaut öma pöta kanö pet
elnëaup.

Pël ëak akun poutë neering wëen
ne ërëpsawi om eim ömaap.’ ”

29 Pita puuk Tewitë retëng ëa
pöt ök më pet irak yal menak
epël mëea. “O karurö, ne ngön
epët tekeri wesak ök niamaan,
omën omp aköp Tewit pim ngönte.
Ngaan panëer pi wel wiin yang
kel weerauppe. Pël ëaup pim
yanget Yerusalem kak eprek e
wiaan iteneim wë epët. 30 Tewit pi
Anutuu tektek ngön yaaö omnamp
Anutuuk piin kosang wesak epël ök
mëea. ‘Nim ëaröa naëaan nampök
nimtë ök omën omp ak sëpnaat.’

31 Tewit pi Anutu pim omnant
ëëpna pötön pi wet reäk ëwat sa.
Pël ëak Anutuuk Kristo Yaö Mëëaup
welaaröa naëaan wal ëëpnaap
pöteta ök mëea. Pël ëak pi epël ök
mëea.

‘Anutu pi omën pöp sëp mowasën

welaaröa wii kaatak wieë söp
naëpanëëp.’

32 Omën pöp Yesu Anutuuk we-
laaröa naëaan wal ë moulmëen ten
itenakök pöta ngönte arën ök niaim.

33 Pël ëaup pi Anutu pim pepapök
yok pim yaapkëetakël moulmëen
weëre kosang kësang wak wë. Pël
ëen Pepapök ngaanëer kup mowia
pöl Ngëëngk Pulö mena. Pël äautak
omnant arim itaampöore kat wi pël
yeë epot Yesu pim Ngëëngk Pul ten
ninaö pö. 34 Pël ëaap tiar ëwat wëep.
Tewit pi pimtëenök ngön epot naën.
Pi kutömweri nasënëpök om ngön
epot epël ëa.

‘Anutu puuk nem Aköpön epël ya.

Ni wais nem yaapkëetakël öm.

35 Pël ëë neen kor wëen pöt omën nimëen kööre tok yaaö pi-porö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.’

36 Pötaanök Israel omnarö ar epël kön wieë. Yesu epop arök këra yetaprak möan pöp Anutu puuk kaö wes moulmëen pi tiarim Kristo pim Yaö Mëëaup pël sak wë.”

Omën selap pan lup kaip tiin i momëa

37 Pita pi pël maan omnarö pit pöt kat wiak pitëm lupöt könöm ëa. Pël ëen narö pit Pitaan pëel mëëa. Ën narö pit ngön yaaö omën muntaröen pëlpël mëak epël mëëa. “Karurö, ten tol ëen?” 38 Pël maan Pita pi pitën epël ök mëëa. “Ar neenem utpet yaaut kasëng mampun. Pël ëen Anutuuk arim ketöt ent elniin ar Yesu Kristo pim ru ulöpökörö pël sak önë pötaan ten ar i nimëënaan. Ar pël ëak wëen Ngëëngk Pulö nimpnaat. 39 Pöt oröpomorëenök? Anutu pim ngön kosang wesa pöt epël wia. ‘Ne omën epot ningkën pöt arimëntre arim koröngre ruuröere ën omën yang ël epotë wëaurö pourö pangk elniipnaat.’ Omën epot Aköp tiarim Anutu puuk omën pourö yas niaan pim naë sëpenaarö tiar nimpnaat.”

40 Pita pi ngön pöt ök më pet irak kaalak ngön nant kosang wesak epël ök mëëa. “Omën utpet yaauröaring ar pourö kö sënganëen.” 41 Pël maan omën kësang pan pit ngön pöt kat wiak kön wi kosang wesa. Pël ëen Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök i momëa. Akun pötak omën i momëa kësang pan, 3000 porö, pit Aköpök wet rëak kön wi kosang yewesa pöröaring erën ë moulmëa. 42 Omën pël ëa porö pit Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök omnant rë moulopna pötaan kent pan ëëima. Pit pël ëak wa top ëak kaömp ngawi neimeë

Anutuun yaya maöre kimang maö pël eima.

Ingre mor saurö ompyaö wakaima

43 Anutu puuk kaamök elmëen pim ngön yaaö omnarö weëre kosang ke nentere nent yaëen omnarö pöten itenak yaan seima. 44 Pël ëen omën wet rëak Yesuun kön wi kosang wesa porö pit lup kopëtemer sak wë pitëm omnant neenemot wieëa pöt sëp wesak ngawingawi ëeim wakaima. 45 Pël ëak akun nantë pit pitëm yangre omën nantë sumat wak pöt kaömp sum ëak omën ngöntök yaaurö meneima. 46 Pël eimeë akun poutë pit Anutu pim ngönën tuptak wa top ëak pitëm kaatë kaömp ngawi në pël eimeë ërëpsawi yaautaring wakaima. Pël ëak pit lup kopëtemer sak wë kaömp ngawi neimeë, Anutuun yaya maima. 47 Pël ëen Yerusalem kak omën wëaurö pit pitëm wëwë pöten itaangkën ompyaö pan ëa. Pël ëen kët poutë Aköpök omën muntarö koirak kön wi kosang yewesa pöröaring yal men moulmëa.

3

Omën ing il tëaup ompyaö mowesa

1 Kët nentak wiap kan 3 kilok Yuta omnaröa Anutuun kimang yamëëa akun pötak Pitaare Son piarip Anutu pim ngönën tup kaöetakë sa. 2 Pël ëak itaangkën ngönën tup kaöetak ka kanër pitök ka kan ompyaaur pël yamëëa pöra naë omën namp ing il tëaup wëa ngaanëer ëlëpë yaatakaan pël ëaup wilaup pi pimtök kan sak waisak pël naën yaaup. Pi akun poutë omnaröak wak së moulmë pël yeëa. Pël ëen omnarö Anutu pim ngönën tuptak ilëak yaaröön sumatön kimang maim yeëa. 3 Pël ëaö pöpök Pitaare Son piarip Anutu pin ngönën tup kaöetak ilapënëak yaëen sum kot nent mampënëak mëëa.

4 Pël ëen piarip pörek tauak omën pöpön it kökö ngëneë Pitaak epël mëëa. “Ni tenipön itan.” 5 Pël maan pi omnant mampëneak ya wesak piaripön itena. 6 Pël ëen Pita puuk epël mëëa. “Yaköm, ne kot nim nimpaat won. Pël ëaatak ne omën maim nent wa pötaar ni nimpaan. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök ök niamaan. Wal ëak kan së.” 7 Pël mëak Pita puuk mor yaapkëësi moröak kaamök elmëak wal elmëen tapëtakëer pim ingesiar el mö rëen kosat kosang sa. 8 Pël ëak ingesiar ompyaö sëen pi sörok olëak tauak kan ing ëa. Pël ëak piaripring Anutu pim ngönën tup kaöetak ilëak kaalak kan ing ëak sörok olëak Anutuun yowe mëëa. 9 Pël ëen omën Anutu pim ngönën tup kaöeta kakaati wëaurö pit itena pöt pi kan ing ë Anutuun yaya yamëëa. 10 Pël ëen pit itenak epël mëëa. “E, omën epop pi Anutu pim ngönën tup kaöeta ka kan yapinte ompyaaur pörek wë sum kimang yaaup,” pël mëëa. Pël mëak pit omën pöpön itenak pim naë oröa pöten yaan sa.

Pitaak Anutuu ngönën tup kaöetak ngönën ök mëëa

11 Omën pöp pi Pitaare Son ent ë moulmëak sëpnaaten kaaö ëa. Pël ëak pi piaripring mor yal ëak Anutu pim ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wëen omnarö pit yaan sak së pitëm naë wa top ëa. 12 Pël ëen Pita pi pitën itenak epël mëëa. “O Israel nem karurö, ar epëten yaan sak ëëngan. Tenip tenpimtë weëre kosang nentak omën epët naën. Arök tenpim ngönën wak wëaö pötaan omën epop ompyaö sa wesak tenipön itaangkan. Won. 13 Omën epët Anutu pimtök yaë. Anutu, pöp pi tiarim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm yaya maima pöp, tiarim Anutu, puuk pim inëënëp,

Yesu, pim weëre kosangöt tiarën pet yaalni. Pöp ngaan arök kaöaröa naë wes momëënak pimëen ngön ya mënaup. Pël ëak Rom yang ngarangkep Pailat pi mangkën puuk kan wes momëëpënëak ëa pöt 14 arök kosang ngentiak omën wotpil ompyaö pöp kasëng menaurö. Mak, ar ke urak Pailatën maan Yesu pim urötak omën yamëngkaup wii kaatakaan kan wes mëen sa. 15 Pël ëen arim ngöntaan pitök tiarim omën wëwë ompyaot yaningkaup mëna. Pël ëaupök Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëen wëwëetaring wëen tenip itenaut. Pötaanök pöta ngönte ök aim wë. 16 Tenip Yesuun kön wi kosang yewasën pim weëre kosangööring omën epop ompyaö yemowas. Yaap, Yesu pi tenip piin kön wi kosang wasënëak kaamök elnia pötak omën epop arim itöök ompyaö sak wë.

17 “Ngöntre karurö, ne arën ëwat wë. Arre arim kaöaröak Yesuun utpet elmëaurö. Pël ëautak ar pim songönte ëwat nasën wë yak pël elmëaurö. 18 Pël ëaap Anutu pim ngaanëer tektek ngön yaaö pöröen ök maan tekeri wesa pöt kë oröa. Pi ngaan epël mëëa. ‘Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pi këlangön kaö pan kat wiipnaap.’ 19 Pël mëëa pötaanök ar arim lupöt kaip tiak Anutu pim ë pël elmëen. Pël ëen arim saunat won niwasëpnaan. 20 Pël ëak wë ënëmak Anutu puuk ulöpre moup elniak arim lupöt weëre kosang niwasëpnaan. Pël ëak kaalak Yesu Anutu puuk tiarim kama niöpënëak Yaö Mëëaö pöp arim naë wes mëëpnaan. 21 Pël ëëpnaatak pi kutömweri om wë Anutu pim ngolöp ngolöp wasëpna akun mowia pöten kor wë. Pël ëëpënëak ngaanëer Anutuuk tektek ngön yaaö omën ngëëngköröen ök maan tekeri wesa. 22 Pöt Moses puuk nant epël ëa. ‘Anutu, tiarim Aköp, puuk tektek ngön yaaö namp

wes meen waisëpnaat. Pöp arimté naëaan namp. Pël èen Anutu pi neen yaõ elnëa ke pëlëp. Ar pim ngõn apna pipõt pout ngar õn. ²³ Èn omën Anutu pim tektek ngõn yaaõ omnampë ngõn kat nawiin ëëpna pörõ Anutu pim omnarõaring naõpan. Pit kö sëpnaat.’ ²⁴ Moses puuk ngõn pël retëng ëa. Pël èen Anutu pim tektek ngõn yaaõ omën muntarõ Samuelre pim kasngaël pörõen ngõn ök maan tekeri wesa põt peene tiarim tektrak yaarõ. ²⁵ Ngõn epot Anutu puuk tektek ngõn yaaõ omnarõen maan pitök pitëm këmõtëaan ngaanëer retëng èen wiakaimautök peene tiarim naë këet yaarõ. Tol èënak wasngan. Ar pitëm kurmentëkaanörõ. Pötaanök ngõn kosang wia epët Anutu puuk arim ëarõaan ëaõ epët ar pourõaan yes. Kat wieë. Anutu puuk Apramõn epël ök mëëa. ‘Ne nim ëere körõörõ ulõpre moup elmëen yangerak omën pourõ pangk ë pet irëpnaat.’ ²⁶ Pël ëak Anutu pi pim Inëënëpõn yaõ mëak wes meen wet rëak arim ngësë waisa. Pi ulõpre moup elniin arim utpet yaaut sëp wasënëak waisa.”

4

Pit Pitaare Son ngõn yaatak moulmëa

¹ Pitaare Son piarip omnarõen ngõn ök maim wëen kiri ar yaaurõere Anutu pim ngõnëen tup kaõeta polisörõa ngarangkëpre Satusi ngõnëen omnarõ piarpim naë sa. ² Pit së kat wiin piarip Yesu pim wel wiak weletakaan wal ëa pöta ngõnte ök mëak tiarta wel wiak tapël wal ëëpenaarõ omnarõen pël ök maim wëen pit së kat wiak piarpimëen ya sangën kön wia. ³ Pël ëak këtëp irë ilapënëak yaëen yak om morõak ëlpamök ngõn ya mëmpënëak wii kaatak moulmëa. ⁴ Èn piarpim ngõn ök maima omën pörõa naëaan omën kësang pan

saareet 5000 pörõ Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵ Èlpamök ngõnëenë ngarangkörõere kaõarõere ngõn kosangõtë ngarangk yaaurõ pit pourõ Yerusalem kak wa top ëa. ⁶ Anas kiri ar yaaurõa wotõököp piire Kaiapas, Sonre Alesantaare Anas pim kurmentëkaanörõ pit pourõ wa top ëak wëa. ⁷ Pël ëak wa top põtak Pitaare Son piarip pitëm tektrak tau moulmëak pël pël mëëa. “Arip talëpõn maan pimtök pimtë weëre kosang ningkënak omnamp ompyaõ wesauwaar? Ma talëpë yapinte mëak ompyaõ wesauwaar?”

⁸ Pit pël maan Pita pi Ngëëngk Pulõ pim lupmeri peõ èen epël ök mëëa. “Omën kaõere ngarangkörõ, ⁹ ar tenpim omnamp ngaanëer ing il tëaup ompyaõ mowesan pöten pël pël yeniak. ¹⁰ Pötaanök arën ök niaan Israel omnarõ ar pourõ ewat seë. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangõök omën arim tektrak taua epop ompyaõ sak wë. Arök Yesu Kristo pöp këra yetaprak möön wel wiaupök Anutuuk weletakaan wal ë moulmëa. ¹¹ Ngõnëntak ngõn nent epël wia.

‘Wap omën ka ök yarëaurõa wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’

Wap pöta yapinte Yesu. ¹² Pi tapõpök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpnaap. Yang epera rangk omën wë eporõ tiarim naëaan nampök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpna pöten yaõ neniaan. Yesu pimënt kopët tapõp.”

¹³ Pël maan ngõnëen ngarangkörõ pit yaan panë sa. Põt Pitaare Son piarip kaõ wonaar. Pël ëak piarip ewat kaatak neilaanaarök wa top kaõetak ngõn apnaaten kas kōpël weëre kosangring ök mëëa. Pël èen pit piaripõn epël wesa. “Piarip Yesuring wë weëre

kosang epël wa,” pël wesa. ¹⁴ Pël äak pit itaangkên omên ingesiar ompyaö mowesa pöp piarpim naë yaap tauaan itenak ngôn kangiiir mapnaat pangk naën eën sêp wesa. ¹⁵ Pël äak omên kaöarö pitëmënt ngönaak apënëak piarip ka ngerö nentakël wes momëa. ¹⁶ Pël äakök pitëmënt ngôn epël ë kopëta wesa. “Tiar omên epaar tol elmëepen? Omên Yerusalem kak wëa pörö pit epël kön wia. ‘Omên weëre kosang epët omnarö yok pangk naënganëët. Retêng piarpim yaë epët tiar yak newasngan.’ Ngarangkörö tiar piarpim ëa pöt kaar newasngan. ¹⁷ Kopëtet om ulöl sak sêpan pötaanök tiar ngôn ë kosang wasën piarip kaalak Yesu pim ngönte naën ëëpnaan.”

¹⁸ Pël mëak pit kaalak piaripön yas maan koirak së tau moulmëak Yesu pim ngönte omên muntaröen ök mapanëak nga mëëa. ¹⁹ Pël maan Pitaare Son piarip tauëë Pitaak ngôn kangit epël mëëa. “Arimtok omên eptepar kom äak iteneë. Kan taltakëer ompyaut? Ten arim ënëm eën ma Anutu pim ënëm eën? Pël äautak ten Anutuu ënëm eëna pöt arim ënëm naëngan. ²⁰ Tenip yok pangk pim ngönte anaaten kaaö naëngan. Omnant Yesu pim yaëen tenpim itenak kat wiak pël ëaö pipot tenip yok pangk ngep naëngan.” ²¹⁻²² Omên Anutuuk pim ingesiar ompyaö mowesa pöp pim kismakiat omên naar ulpëen il wesaup pöp pi ulwas wonöp. Pël eën omnarö pit Anutuuk omên pöp ompyaö mowesa pötaan Anutuun yaya mëëa. Pötaanök ngönënë kansolörö pitök piarip këlangön kat mowipënëak itaangkên kan won eën ap wesak piarip kaalak omnaröen ngôn ök mepanëak nga mëak wes mëen sa.

Ingre mor saurö pit ngönën ök apnaataan weëre kosang öpënëak

Anutuun kimang mëëa

²³ Pitaare Son piarip wes mëen kaalak piarpimoröa naë së kiri ar yaaö kaöaröere ngönënë ngarangköröa ngôn mëëaö pöt ök mëëa. ²⁴ Pël eën kat wiak pit pourö kön kopëtaö wesak Anutuun epël ök mëëa. “Nuukëer kaöap, ni kutömwer ket äak pöweri omnant mowian. Pël äak yanger ket äak pörak omnant moulmëan. I kaö ket äak i kaöökë omnant moulmëan. ²⁵ Ni ngaan panëer Ngëengk Pulö elmëen tenim ëap omên omp aköp Tewit nim inëen ngaanëpön maan ngôn nent epël retêng ëa.

‘Tol eënak köpëlörö neen ya sangën ëa?

Ën tol eënak omnarö nemëen kup riipënëak ëa?

²⁶ Yang omp aköröere wotöökörö ne Aköpre nem Yaö Mëëaup nga elniipënëak wa rongan ëa.’

²⁷ Ngôn pöta këët peene e yaarö. Pöt oröpmorëen? Yerusalem ka kaö eprek omên omp aköp Erot piire Pontias Pailatre köpël omnarö pit Israel omên kaöaröaring wa top äak Yesuun nga elmëëpënëak ëa. Pi nim Inëen ompyaup ni ngaan ya yaö mëëaup. ²⁸ Pit wa top äak omnant orööpënëak ngaan nim kopëta wes menan pöpön nga kupre wap wieima. Pël ëeim wëen omnant orööpënëak ëan pöt nimtë weëre kosangöök elmëen oröa. ²⁹ Pötaanök ten peene ni tenim Aköpön kimang yeniak. Omnarö pit nga kup yari pötaanök ni ten nim inëenörö kaamök elniaan kas köpël nim ngôn ompyaut war wesak ök menaan. ³⁰ Ni kaamök elniaan yauman omnarö ompyaö mowesak weëre kosang it ngölöp ke nampöt nim inëen ru ngëengkëp Yesu pim weëre kosangöök mëmpunaan.”

³¹ Pit Anutuun ngôn pil ök maö së pet yairën ka pitëm wëa pöt moup ket äak möa. Pël eën Ngëengk Pulö pitëm lupötë ilëak peö eën pit

Anutuu ngönte kas köpël omnaröen ngës réak ök maô sa.

Ingre mor saurô pit lup kopëtemer sak wakaima

³² Akun pötak omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak pitëm naëaan nampök epot nemtëët pöt naën. Won. Pitëm omnant pit ngawi wiak wakaima. ³³ Pël ëak Yesuu ngön yaaô omnarô weëre kosang kësang wak pitëm Aköp Yesu weletakaan wal ëa pöten omnaröen ök maan Anutuuk omën piin kön wi kosang wesa pörö komre kolap kaô elmëen pit ompyaô wakaima. ³⁴⁻³⁵ Pël wakaimëë pitëm tekrakaan nampök omën nentaan ngöntök naën. Pit tol ëäkök pël eima wasangan. Pitëm naëaan nampök kaare yangatë sumat wak pöt Yesu pim ngön yaaô omnarô pitëm naë wak sê mangkën kom ëak ngöntök yaauro meneima.

³⁶ Akun pötak omën namp pim yapinte Yosep pi pitring wakaima. Omën pöpön Yesu pim ngön yaaô omnarô pitök pim yapin nent Panapas pël maïma. Yapin pöta songönte Omnarô Lup Ketumön Yemowesau. Pi Yuta omnamp Liwai pim kurmentëkaanëp Saïpras kustak wilaup. ³⁷ Omën pöp pim yang lup nent omnarô menak sumat wak ngön yaaô omnaröa naë sê kom ë mampëneak mena.

5

Ananaiasre Sapaira

¹ Panapas pi pël ëa. Ën omën pöröa naë öngre omp naar wëa. Ompöpë yapinte Ananaias. Ën öngöpë yapinte Sapaira. Ananaias puuk pim yang lup nent omnarô menak sumat wa. ² Pël ëak kaô nent yoolök wasëpënëak kaô nent ëlëëp wia. Pël ëën pim öngöpë piita ëlëëp wia pöten kön wiin ompyaô ëa. Pël ëën pi sum kaô nent wak sê ngön yaaô omnarô menak, e tapët

pël mëëa. ³ Pël ëën Pitaak piin epël ök mëëa. “Ananaias, Seten puuk nim lupmer utpet panë niwasën Ngëëngk Pulöön morök elmëëmëak nim yangeta sumat wak kaô nent ëlëëp wian. ⁴ Ni wet réak yanget sum naën wieëa akun pötak yang pöt nimtëët pël wieëa. Ën ënëmak ni yang pöt omnarô menak sumat ningkën wan pöt nimtëët. Oröpmorëënök ni sum kaô nent ëlëëp wiak ngön kaar ëaup? Nim ngön kaar pipët ten omnaröen pëen nenian, Anutuun kaar yemaan.” ⁵⁻⁶ Pël maan Ananaias pi ngön pöt kat wiak wel wiak sê ngentia. Pël ëën yokoturô pit kat wiak sê pim sokur poë koröpökör kör koëak wak sê yang kel weera. Pël ëën omnarô pit ngön pöt kat wiak kas kaô panë ëa.

⁷ Kot nent wë ngöpngöp ëak 3 aôa pël won yesën pim öngöp Sapaira pim ompöp wel wia pöten kat nawiin yak Pita pim kaata kakaati sê ilëa. ⁸ Pël ëën Pita pi epël pëlpël mëëa. “Arip yangeta sumet epët pëen wauwaar ma?” Pël maan öngöpök epël mëëa. “Yok nim wan pi tapëtëp.” ⁹ Pël maan Pita puuk epël mëëa. “Aripök Aköpë Pulöön morök elmëënë pöten kön wiin kengkën sa ma? Kat wiaam. Omën nim ompöp yang kel weeraurô pit ka kanrak pi yawir niinta niöpnaat.” ¹⁰ Pël maan tapëtakëër öngöpta wel wia. Pël ëën yokoturô pit kaalak wak sê pim ompöpë naë moweera. ¹¹ Pël ëën Yesuu ingre mor sauröere omën muntarô ngön pöt kat wia pörö pourô kas kësang panë ëa.

Retëng it köpëlöt mëna

¹² Akun pötak Yesu pim ngön yaaô omnarô pit weëre kosang it ngolöpöt kësang omnaröaan elmëa. Pël ëën omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit Anutuu ngönën tup kaöetak purpur omnarô pitëm ëapë yapin ngamp

Solomon pël yamëeauweri wa top ëak Anutuun ök maim wakaima. ¹³ Pitëmënt pëen pël ëeim wëen omën muntarö pitëm wëwëatön itenak pit ompyaö wëaurö pël yamëëaurö yak pitring öpnaaten kas ëeima. ¹⁴ Pël ëaatak omën kësang pan Aköpön kön wi kosang wesak pim ingre moröröaring yal mena. ¹⁵ Pël ëen Yesuu ngön yaaö omnarö pit pitëm yaat om mëmpö yesën omnarö pit pitëm yauman omnarö wak sê kamtaöökë kan ëöök urötring wi moulmëa pöt pit epël mëakök ëa. “Pita pi kamtaöök yesem pim moresök moröpnaat. Ën nent pöt pi yesën pöt pim könöpök pitëm rangk ilap riak sëen ompyaö sëpnaat.” Pit pël mëak wak sê mowieima. ¹⁶ Pël ëen Yerusalem kak we naöökëan naöökë ka pötëaan yauman omnaröere omën pitëm lupötë urmerarö wëaurö pourö wak sê Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë oröön waö ë momëak ompyaö mowesa.

Ensel nampök ngön yaaö omnarö wii kaatakaan ent ë moulmëa

¹⁷ Ënëmak kiri ar yaaurö pitëm wotöököpre omën piiring wëaurö pitëm yapinte Satusi, pit Yesuu pim ngön yaaö omnaröa yaaö pötön itenak war kön wiak ya sangën ëen utpet mowasëpënëak kön wia. ¹⁸ Pël ëak sê ngön yaaö omnarö wak wii kaatak moulmëen utpet yaauröaring wëa. ¹⁹ Pël ëen rö kan Anutuun ensel nampök wii kaata kanwer të mowiak ngön yaaö omnarö wël ëak mësak orö epël ök mëëa. ²⁰ “Ar Anutu pim ngönën tup kaöetak sê wëwë ngolöpta ngönte omnaröen ök man.” ²¹ Pël maan pit ngön pöt ngar wak wëen këtëp ngampi yoolaan ngönën tup kaöetak ilëak ngës rëak omnarö rë moula.

Pit pël ëeim wëen kiri ar yaauröa wotöököpre pim omnarö pit Yuta omën kaöaröen yas maan ngönënë kansolörö wa top ëa. Pël ëak wii

kaata kaöapë ngësël ngön wes mëa, Yesu pim ngön yaaö omnarö wii kaatakaan koirak waisëpënëak. ²² Pël ëaatak ngönënë polisörö pit wii kaata kakaati sê itaangkën Yesu pim ngön yaaö omnarö pit won wieëa. Pël ëen pit kaalak ngönënë ngarangköröa naë sê pitën ök mëëa. ²³ “Ten wii kaatak sê itaangkën kan ngarangkörö wëen ka kanötta om wari seëa. Pël ëaan ten koirënëak kakaati sê itaangkën won wieëa.” ²⁴ Pël maan ngönën tup kaöeta polisöröa kaöapre kiri ar yaauröa wotöököp pöt kat wiak kön selap wiak neneren epël mëëa. “Pitëm yaë pipëtakaan oröpöt orööpënëak yaë?” ²⁵ Pël aö yeem wëen omën namp pitëm wa topöök sê epël ök mëëa. “Kat wieë. Arim omën wii kaatak ulmëan pörö pit ngönën tup kaöeta kakaati sê omnaröen ngönën ök maim wë.” ²⁶ Pël maan polis ngarangkëpre pim koturö pit sê Yesuu ngön yaaö omnarö koirak sa. Pit koirak yewaisem tang nemomöön, omnaröak pit kël momööpanëak kas ëa.

Ngön yaaö omnarö pit ngönënë kansolöröen kas naën, ngön ök mëëa

²⁷ Pit Yesu pim ngön yaaö omnarö koirak kakaati sê ngönënë kansolöröa naë tau moulmëen tauaan kiri ar yaauröa wotöököpök pitën epël pëël mëëa. ²⁸ “Ten arën Yesuu ngönte anëëtaan nga nenian ëan ma? Ma arök kön wiin pöt omën pasit yaë ma? Yerusalem omnaröen ngön pöt ök maan pitök tenën Yesu möan pël apna pöten ar kent yeë.” ²⁹ Pël maan Pitaare karurö pit kanguir epël mëëa. “Ten yok pangk ar yang omnaröa ngönte ngar naongan. Ngön Anutu pim ök nia pöta ënëm ëënaat. ³⁰ Arök Yesu këra yetaprak möön wel wia. Pël ëaupök tiarim ëere körööröa Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa. ³¹ Pël ëak Anutuuk koirak sê pimtë naë ulmëen pim yaapköetakël

wë. Pël èen Anutu puuk kaö wes moulmëen tiarim kepönöök wë kaamök elniak Israëlörö tiarim kanöökël pourö wa nuulëen utpetat kasëng mampunëen. Pël èen Anutuuk arim utpetat wa moolapnaat. ³² Ngön pöt tenök ök yeniaan Ngëëngk Pulöökta omën pötön war wesak yenia. Anutuuk omën pim ngönte kat yawiaurö ten Pulö yaningk.”

Kameliel pi ngönënë kansolöröen ngön yaaö omnarö kön wialök elmëëpënëak mëëa

³³ Ngönënë ngarangkörö ngön pöt kat wiak ya sangën èen Yesuu ngön yaaö omnarö mëmpënëak ëa. ³⁴ Pël yaëen Parisi omën kaö namp Moses pim ngön ë kosang wesaut rë yemoulaup pi pitëm tekarak wëa, pim yapinte Kameliel. Pit omën pöpön kön wiin ompyaö yaaup. Puuk ngönënë ngarangköröa tekraakaan wal ëak Yesuu ngön yaaö omnarö ka kaö nerakël wes momëen sa. ³⁵ Pël èen pitën epël ök mëëa. “Israel omën nem karurö, tiar omën eporö omën nant elmëëpenëak pöt kön wialök elmëëpenaan. ³⁶ Kat wieë. Ngaan panëer won, peen peen omën namp wakaima yapinte Tiutas. Pimtök pimtën kön wiin, ‘Ne omën kaöap,’ pël wesak omnaröen maan omën kësang 400 ke pël ëak yang ngarangkëpön nga elmëëpënëak sa. Pël èen narö pitök pi mëngkën pim iri wëaurö pit pim ngön pöt sëp wesak repak sa. ³⁷ Pël èen kaalak Yutas Kalili omnamp puuk omën muntarö wak Rom yang ngarangkëpëen nga elmëëa. Pël ëa akun pötak yang ngarangkëp pi ka poutë omnaröa yapinöt wë yesën ngaarö pitök pöpöta mëna. Pël èen pim iri wëauröeta pim ngönte sëp wesak repak sa. ³⁸ Pël ëaut pötaanök Yesuu ngön yaaö eporöen tiar mop mowiak itöök elmëëaapa. Pitëm ngön epot omën pëënök

yeëa pöt won sëpnaat. ³⁹ Èn omën puot Anutuuk kaamök elmëen pim weëre kosangöök yeëa pöt tiarök yok pangk il nemowasngan. Pötaanök mowëen it mongënaapa. Tiar pël yeem Anutu pimtën nga elmëënganak.”

Ngön yaaö omnarö Yesuu yapintaan ëö sëpna pöten ërëpërëp ëa

⁴⁰ Pël maan ngönënë kansolörö pit Kameliel pim wes mëen sëpënëak ëa pöt ngar wa. Pël ëak pit Yesuu ngön yaaö omnarö koirëpënëak maan koirak sëen ngönënë ngarangköröak polisöröen maan pës möön epël mëëa. “Ar kaalak Yesu pim ngönte omnaröen ök manganok.” Pël mëak wes mëen sa. ⁴¹ Pël ëak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa toptakaan oröak yesem ërëpsawi ëa. Pöt Anutuuk pitëm ya mëna pöten itaangkën yok pangk èen pit Yesuu ngöntaan yok ëö mongawisëpnaat pël wesa. ⁴² Pël ëak kët ël epotë pit ka yaapötëere Anutuu ngönënë tup kaöetak së omnaröen Yesu Anutu pim Yaö Mëëaup ngön ompyaö pöt ök maima.

6

Pit omën 7 ëak ngön yaaö omnarö kaamök ëëpënëak moulmëa

¹ Akun pötak Yuta omën narö Yesuu ingre mor saurö selap sak wë tok nentepar pitëm tekarak kom kap oröa. Pöt Krik ngön yaauröak Yuta ngön yaauröen kaaö ngön mëak epël mëëa. “Kët poutë omën omnant ngöntök yaaurö kaömp yemangkem ar Krik ngön yaauröa öng kapidörö ompyaö wesak nemangkën ë yeë.” ² Pël èen Yesu pim ngön yaaö omnarö 12 pöröak Yesuu ingre mor sauröen yas maan së wa top èen epël ök mëëa. “Kat wieë. Kaömpre monat kom yaaö ngön pötak tenim ya mëmpuna kanöt il yeniwari pipët pangk naën yaë. Tenim ya kë pöt

Anutu pim ngönte omnaröen ök nianëak äaut. ³ Karurö, ar peene arim naëaan omën 7 äak kom ë moulmëen pitök omnant kom ëëpëna ya pöt ngarangk ëëp. Pit omën Ngëëngk Pulö pitëm lupötë wieëa könringöröak moulmëen. ⁴ Pël ëen tenimtokëer kët ël epotë Anutuun ök maimëe pim ngönte tekeri wesak ök nïaim önaan.” ⁵ Pël maan omën pourö ngön pöten kent äak omën eporö ulmëa. Wet rëak Stiwen omën pöp pi Anutuun kön wi kosang pan yewesaup Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö äaö pöp moulmëa. Pël äak namp Pilip, namp Prokoras, namp Naikena, namp Taimon, namp Pamenas, namp Nikolas Antiok kakaanëp, pi köpël omnamp ngës rëak Israel omnaröa ngönën wak wëaö pöt yaaup. Pël äak Yesuun kön wi kosang wesaup. Pit omën piporö moulmëa. ⁶ Pël äak pit Yesu pim ngön yaaö omnaröa naë moulmëen pitëmëen Anutuun ök mëak pitëm moröt kepönötë mowiak welaköt elmëa.

⁷ Anutu pim ngönte ulöl sëen Yerusalem kak omën wëaurö pitëm naëaan selap pan Yesu pim ru sa. Pël ëen kiri ar yaauröa naëaan selap pitta Yesuun kön wi kosang wesa.

Yuta omnarö pit Stiwen wali wa

⁸ Stiwen pi Anutuuk komre kolap elmëak ngönënë weëre kosang ke nentere nent kaamök elmëen retëng weëre kosang omnaröa yok pangk naënganëët omnaröa tektrak mëneima. ⁹ Pël yaëen omën narö Stiwen pim yaaö pötön kaaö ëeima. Omën pörö pit tok nentak wë Yuta omnaröa ngönën tup nent, yapinte wii natëënöröa ka pötak wa top ëeima. Omën pörö pit Alesentriaare Sairini kakaanörö. Ën narö Silisiaare Asia yangrakaanörö. Pit së wa top äak Stiwenring ngön nga ela. ¹⁰ Pël äaap Pulöök kaamök elmëaan yak pitök pi il nemowasën äa. ¹¹ Pël ëen pit omën naröak

Stiwen pimëen ngön mööngk rëak mapëna yak sum elmëen pitök ngön mööngk rëak epël mëea. “Pi Moses tiarim äapre Anutuun pim këmtakaan utpet wesak yaan ten kat wiaut.” ¹² Pël maan omën pörö pit omën yaapöröere ngönënë ngarangköröere ngön kosangötë ngarangkörö pit es nga mowesak Stiwenë naë së moröak wais ngönënë kansolöröa tektrak tau moulmëa. ¹³ Pël äak omën ngön kaar apnaaröeta piiring tau moulmëen kaar epël mëea. “Omën epop pi akun poutë Anutuu ngönën tup ngëëngk epëtëre Mosesë ngön kosangötön utpet wesak yaaup. ¹⁴ Ten kat wiin pi epël ya. ‘Yesu Nasaret kakaan pipopök ngönën tup epët tööl komun äak Mosesë ngaantak tiarim äarö ngön mena pötë urtaköt wiipnaat.’” ¹⁵ Pël maan ngönën ngarangk kaöarö pourö pit Stiwen pim ë kosaöön it kökö mongnaan ëwa panë tëak enselöröa ë kos koröp oröa.

7

Stiwen pi ngönënë kansolöröen ngön ök mëea

¹ Pël ëen kiri ar yaauröa wotöököpök Stiwenën epël pël pël mëea. “Ngön e ya epët kaar ma yaap?” ² Pël maan pi kangiir epël ök mëea. “Nem pepere karurö, ar nem ngön epët kat wieë. Anutu, ëwa pepap, pi nganëer tiarim äap Apram pi Mesopotemia yangerak om wëënaar Anutu pi pim naë oröak epël ök mëea. ³ ‘Ni nim omënere kaare yanger sëp wesak nem yang pet elniima pörek së öm.’” ⁴ Pël maan pi Kaltia yang pör sëp mowesak ka kaö naö Aran pörek së wëen pim pepap wel wia. Pël ëen ënëmak Anutu puuk wes mëen kaalak yang Israel omnarö tiarim wë eprekël waisa. ⁵ Pël äaap Anutu pi yang lup nent pimtëen panë wesak, ‘Epët nemët,’ pël apna nent wël ë nemangkën äa. Won pan.

Anutu pöp om epël kosang wes ök mää. 'Enëmak yang epër nimpaat. Pël een nim ruure earö oröak pep sak öpnaat.' Pël määö akun pötak Apram pim öngöp ru nawilën äa. ⁶ Pël een Anutuuk kaalak ngön munt nent epël ök mää. 'Nim ruure earö yang maim nerek së wëen omën pörek wëauröak ngarang elmëen ya pas mëneim sum won öpnaat. Pël een pörekörö pitök këlangön ya pas mangkën krismaki 400 pil wakaimpänaat. ⁷ Pël een enëmak nook omën pit këlangön kat mowipna pipörö ngön ya mëmpaat. Pël een enëmak nim ruure earö pit yang pör sëp wesak yang eprek wais wë neen yaya neaimpänaat.' ⁸ Pël mëak Anutuuk Apramre earöaan pim ngön kosang wes mää pöt pet elmëepënëak Apramön pim ruure earöa koröp kaut ilëpënëak ök mää. Pël een omnaröak koröp kaut ila pöten itenak Anutu pim Apramön ngön kosang wes mää pöten kön wiipnaan. Pël een wëak pim öngöp yokot namp wila yapinte Aisak wë akun 7 äak won sëen 8 pötak koröp kaut ila. Pël een Aisak puuk wë pim ruup Yakop wilak tapël elmëa. Pël een Yakop puukta wë pim ruurö 12 pörö tapël elmëa. Pël een pöröak wë 12 tapël äak pitëm naëaan Israel omnarö tiarim kur 12 äak oröa.

⁹ "Yakopë ruurö pit omp kaö sak wë Yosepëen këepöt kön mowia. Pël äak pi omën narö mës menak sumat öpënëak kön wiak mangkën pit koirak Isëp yangrakë sa. Pi pörek së inëen ru sak wë waur eima, sum won. Pël een Anutuuk pi sëp nemowasën, ¹⁰ könöm nant pim naë yaaröön Anutu puuk ngarangk elmëeima. Pël äak Anutuuk pi ël kaamök elmëak kön tektek kaö mangkën Pero Isëp yang omën omp aköp pim naë wëen piin itaangkën ompyaö een kaö wes moulmëen puuk Isëp yang ngarangkëpë yaat ngarangk äa. Pël äak wë Pero pim

kaata yaat pour pi ngarangk äak wakaima. ¹¹ Pël een wë ngöntök kësang nempel Isëpre Kanan yangrak oröak wiaan omnarö kaömpëen utpet ë yesën Israel tiarim earöeta tapël äa. ¹² Pël yeem Yakop pi kat wia pöt Isëp yangrak omnaröak wet rëak akun pötaan kaömpöt wa kön wiaut wia. Pël maan pi ngön pöt kat wiak tiarim earö pim ruurö ngës rëak wes mëen Isëp yangrak së kaömp wak waisa. ¹³ Pël äak wais wë akun nentak kaalak sa. Së oröön Yosepök nanöröen epël ök mää. 'Ne arim nangap Yosep.' Pël yemaanak Pero piita Yosepë nanöröen ewat sa. ¹⁴ Pël een Yosepök nanöröen epël ök mää. 'Ar së tiarim pepap Yakopön maan wais eprek Isëp tiarim karuröaring öpenaan.' Yakopë omën kurmentëkaan pörö 75. ¹⁵ Yakopre pim kuröökaan pörö Isëp yangrak së wë ulöp sak we pöök wel wia. ¹⁶ Pël een enëmak pit pouröa kosat wak së omën yangaöökë wieëaurek Sekem pörek weera. Yang pör ngaanëer Apram puuk Emo pim omnaröa naëaan sum äa.

¹⁷ "Israel omnarö pit Isëp yangerak wë ulöl sa. Pël een Anutu pim Apramön yang yaö mää pörekë sëpënëak Isëp yanger sëp wasëpna akun mena pöt temanöm sa. ¹⁸ Pël äa akun pötak Isëp omën omp ak munt namp oröa, pöp Yosepön köpëlëp. ¹⁹ Omën pöpök Israel tiarim ëere körööröen morök elmëak epël maima. 'Ar ru wilak pöt wak së pëlëer mowiin. Pël een wel wiipnaan.' ²⁰ Pël maan akun pötak Moses pi pim ëlëpök wilak itaangkën pim möönre koröp ompyaö een itenak ëlëpök ngarangk äak kapa yemangkën ngoon naar namp won sa. ²¹ Pël een ëlëp pi yang ngarangkëpë ngönte ngar wak Moses wak së pëlëer mowia. Pël een yang ngarangkëpë koontupök së koirak pim ru ket äak ngarangk elmëeima.

22 Pël eim wëen Moses pi kaö sak wë Isëp omën kaöaröa naëaan kön tektek wak kaö panë sa. Pël ëak pi ya kësangöt wak ngön weëre kosangringöt pitën ök mäima.

23 “Wë ënëmak krismaki 40 ëak won sëen Israel omën pim karurö kaamök elmëëpënëak kön wia. 24 Pël ëak pi yesem itna pöt Isëp omën nampök Israel omën namp möa. Pël ëën pi pim karip kaamök ëak Isëp omnampë utpet elmëa pöta kangiiir Isëp omnamp mëna. 25 Pël ëa pöten Moses pi epël kön wia. ‘Nem omnarö pit neen epël kön wiipnaat. “Anutuuk pi kaamök elmëen tiar Israel omnarö Isëp yangrakaan nikoirëpënëak yaö mëëaup,” pël kön wiipnaat.’ Pël ëa pöt pit pël kön nawiin ëa.

26 “Ka urak wangam kanök Israel omën naar nga yaalën pi ngeröök yaalmëem epël mëëa. ‘Arpimënt tapaarök yeëerek nga elngan.’ 27 Pël maan omën ngöntöp ngep ëak yamöa pöpök Moses mök ë moolëak epël mëëa. ‘Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia?’ 28 Ma nim peen kusi Isëp omnamp mënan pöl kaalak neenta nemëmpëak yaan ma?’ 29 Pël maan Moses pi ngön pöt kat wiak yang pör sëp wesak Mitian yangerak kas së wakaim wë öng namp wak yokot naar wila.

30 “Moses pi yang pörek wëen krismaki 40 ëak won sëen akun nentak yang pultak Sinai tomök ikanöök këra kot nementëk es wëlëng yokota. Pël ëën Anutu pi enselëpë ök sak es wëlëngöökë öngpök wëen 31 Moses pi pöten itenak yaan sak itaampënëak naë yesën Aköpök epël ök mëëa. 32 ‘Ne nim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Pël maan Moses pi yaan sak reireë urak kaalak itaampnaaten kas ëa. 33 Pël yaëën Aköpök epël ök mëëa. ‘Ne ngëëngkëp yang eprek wë. Pötaan yang nim tauaan pipët welakët yang

kan wariaarek nim ing korötepar përe ola. 34 Ne itaangkën Isëp omnaröak nem omnarö utpet moweseim wë. Pël ëën ne kat wiin pit ya utpetaring wë neen merëk neaim wë. Pötaanök ne pitëm könömöt ent ë moolamëak yewais. Wal ë. Wes nimëën Isëp yangerakë sumëen.’”

35 Stiwen puuk kaalak epël ök mëëa. “Moses pi ngaanëër Israel omnarö pitök pim ngönte wa moolëak epël mëëa. ‘Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia?’ pël mëëa. Pöt pit omën pöp Anutuuk Israel omnarö pit ngarangk ëak këemre këlangönë öngpökaan ent ë moulmëëpënëak yaö maan wëen enselëpök këra kotumentëk es wëlëngöökëan ök mëëa pöten pit köpël pötaanök. 36 Pël ëak Moses puuk omën pörö mësak yesem Isëp yangerakaan i kaö Köp Möauukaan yang pultakë pötë yesem retëng ke nampöt mëneim wëen krismaki 40 ëak won sa. 37 Pël ëak Moses puuk Israel omën pimoröen epël ök mëëa. ‘Anutu tiarim Aköp puuk tektek ngön yaaö namp wes mëen waisëpnaat. Pöp arimté naëaan namp. Pël ëën Anutu pi neen yaö elnëa ke pëlëp,’ pël mëëa. 38 Moses pi tapöp ngaan yang pultak omnaröaring wa top ëak wakaima. Pi akun pötak tiarim ëaröaring wëen ensel Sinai tomök ngön ök mëëa pöp piarip pouwaar wëa. Pël ëëëak Moses pi Anutu pim naëaan pim ngön lëngë nasëpanë pöt wak tiarimëën mena. 39 Pël ëënak tiarim ëarö pit Moses pim ngön pipët wa olëak kaalak Isëp yangerakël sëpënëak ëa. 40 Pël ëak pit Moses pim nanëp Eron pim naë së oröak epël mëëa. ‘Moses pi tiar Isëp yangerakaan mësak wais eprek niulëak pi talël sa wes? Ten köpël yaëërek nuuk omën kön nent ket ë nin pötak tenim omp ak sak wotöök rëak mës niwak sëpnaan.’

41 Pël mëak akun pôtak purimakaô ru kön namp ket êak animaô narô môak kön kaar pôpêên kiri ar ë mowiak pitêmtê omên ket êaô pôtaan êrêpsawi elmêeima. 42 Pël eim wêên Anutuuk mopöök omnant wia epot kêtrenge nent ari puotôn yaya mapênêak pit kasêng momena. Omên pipot Anutu pim tektek ngôn yaaô omên nampök epêl retêng ëa.

‘Israel omnarô ar yang pultak imeë krismaki 40 êak sa.

Akun pôtak animaô kiri ar êeiman. Pël êan pôt nemêên won.

43 Ar wet rêak omnant arimtê ket êautôn yaya maimaurô.

Pël êak ar omp ak kaarêp Molok pim poê koröp ngônên tup kaarkaarte tiak wak pôtaring omp ak kaarêp Repan pim ari kônte wak sa pël eimaurô.

Pôtaanök peene nook ar kama ni-wak wes nimêên maimerek Papilon yangrakê sênêên.’

44 “Tiarim êarô pit yang pultak wakaima akun pôtak poê koröp ka nent Anutu pi pitring wê pôta ôkre waste tiak wak ima. Ka pôt Anutu pimtok Mosesên ôk rapnaal pet elmêên ôk rêak wak ima. 45 Pël êên ênêmak tiarim êarôak poê koröp ka pôt pitêm peparôa naëaan wak Yosuaaring imeë yang munt ner Anutuu omên yang pôrek wêaurô waô ë momêa pôrek sê orôa. Pël êaut poê koröp ka pôt om wiakaim wiaan yang omên omp aköp Tewit pi orôa. 46 Pël êên Tewit pim wêwêeten Anutu kent elmêa. Pël êên Tewit pi Anutuun epêl kimang mëêa. ‘Ne yok pangk ni, nem êap Yakop pim Anutu, nimêên ngônên tup ompyaô nent ôk ram ma?’

47 Pël mëêautak omên omp aköp Solomon, Tewit pim ruup, puuk ka pôt ôk rêa. 48 Pël êaap Anutu O Ngaarêkêp pi ka omên moresök ôk yera epotê pêên naôpanêpôn tektek ngôn yaaô omnampök pël êa.

49 ‘Aköp pi epêl êa. Ne kaôap kutômweri wê omên pout ngarangk êak wêaup.

Ën yang pipêr nem wêere kosangöökê iri wia.

Pôtaanök arök yok pangk ka nent nem wel aisêêê kê sumaan ôk nenerangan sa.

50 Iteneë. Nemtok nem omên ket êaô epot pout il wesak wê.’”

51 Stiwen puuk kaalak kansolöröen epêl ôk mëêa. “Arim lupôtê wa olêere kön utpet pôtök peô êak wê kôpêl omên ket êak Anutuu ngônê kat nawiin yaaurô. Ar kêt ël epotê Ngêêngk Pulöökê ngônötta wa olaim wêaurô. Tiarim êarô pit pim ngônöt wa olaimaurô. Arta tapêl yeê. 52 Yaap, tiarim êarô pit Anutu pim tektek ngôn yaaô omnarô pitêm naëaan namp ôp sa wasngan. Pourô utpet mowesa. Pit omên wotpil waisêpnâapôn tektek ngônêak war wesak êaô pôrô pourô mënak won wesaurô. Pël êaurôak peene arökta omên wotpil tapöp ngaarôa naë wes mëên mëna. 53 Tiar tapörôak Anutuu naëaan ngôn ë kosang wesa pôt ôpenêak enselörôak tiarim êarôen ôk mëêautak arta ngôn pôtê ênêm naên yeê.”

Pit Stiwen kël möön wel wia

54 Stiwen pi pël maan ngônênê kansolörô pit ngôn pôt kat wiak ya sangên êên kê ruru kön wia. 55 Pël êên Ngêêngk Pulô pim lupmeri ilêak peô êa. Pël êên pi we riak itena pôt Anutuu naë ewa kêsangpel êaan Yesu Anutu pim yaapkêetak tauaan itena. 56 Pël êak Stiwen pi pitên epêl ôk mëêa. “Kat wiêê. Ne peene itaangkên kutômwer kan têên Omên Kêep pi Anutu pim yaapkêel tauaan ityaangk.” 57 Pël yemaan kansolörô pit Stiwen pi Anutuu yapinte ngep yaë wesak kat wiipanêak kat ur wariak ngôn kaêpre ngôn êak wal êak sê morôak 58 weruak Yerusalem ka pöökê wilêngkêel koliil sê olêak kël

momöa. Pël äak omën pimëen ngön aima pöröak pitëm ulpëenöt përeak omp ulwas nampë yapinte Sool pim naë rongan ë ulmëa. ⁵⁹ Pit pi kël yemomöön Stiwen pi kimang ngöntak Aköpön epël ök mëea. “O nem Aköp Yesu, ni nem könöp kama neö.” ⁶⁰ Pël mëak rar rë wesirak ngön äak epël mëea. “Aköp, ni omën utpet yaalnë eporö kangit mangkan.” Pi ngön pil ök më pet irak wel wia.

8

Sool pi Yesuu ingre mor saurö utpet moweseima

¹⁻² Sool pi Stiwen mëngkën ya kë sa. Pël ëen omën ngönën kat wiaurö pitök pim sokut wak së yang kel weera. Pël äak pit ingre ya ilak aima. Pël ëa akun pötak Yerusalem kak omën wëa pöröak ngës rëak Yesuu ingre mor saurö mëmpö waö äak rep momëen Yutia yangrakaan Sameria yangrakë sa. Pël ëen Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëmënt Yerusalem kak wakaima. ³ Pël äaan Sool pöpök Yesu pim ingre mor sa pörö utpet mowesak pitëm kaatë kakaati ilëak öngre omp pourö moröak wii tëak wak së wii kaatak ulmëa.

Pit Sameria kak ngön ompyaut ökmëea

⁴ Yesu pim ingre mor rep momëen saö pörö pit neenem yesautë pim ngönte ulöl wesak ök maö sa. ⁵ Pël ë yesën Pilip pi Sameria kak së omnaröen Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pim ngönte ök mëea. ⁶ Pël yemaan omën kaö pan pim naë wa top äak retëng omnaröa it köpëlöt ëaö pötön itenak pim ngönöt këekë pan kat wieima. ⁷ Pël yaëen omën selap urmerarö pitëm lupötë wëa pörö waö ë mëen merëkre ngönëer oröak sa. Pël yaëen omën kosat kël waare kan utpet yaaö pourö ompyaö panë sa. ⁸ Pël ëen omën Sameria kak

wëaö pörö Pilip pim ëa pöten itenak ërëpsawi kaö pan ëa.

⁹ Akun pötak kak taprek omën namp wëa pim yapinte Saimon pi kempre pölang pöt ëwat panëep. Pël ëen Sameria kak pörökë omnarö pit pim yaaö pöten yaan sa. Omën pöp omnaröen pi pitëm kaöap pël maim yeëa. ¹⁰ Pël ëen kak pörökë omën kotre kaö pourö pit pim ngön mëeaö pöten këekë pan kat wiak epël maima. “Omën epop pi weëre kosang kaö pan wak Anutuu naëaan irëa.” ¹¹ Yaap, pit akun wali pim yaaö pötön itenak yaan sak pim ngön yaaut këekë kat wieima. ¹² Pël eim wëënak Pilip pi waisak Anutu pi omnarö wa ngaöök nimëak wë pöpë ngön ompyaö pötre Yesu Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pim ngön ompyaö pöteta ök maan omën narö piin kön wi kosang wasën Pilip pi omën pörö i momëa. ¹³ Pël ëen Saimon piita Yesuun kön wi kosang wasën Pilipök i momëen Pilipring wakaima. Pël äak pi Pilipë retëng kësang ke nalöt yaaö pötön itenak yaan sa.

¹⁴ Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yerusalem kak wë Sameria omnarö Anutuu ngönte wak wëa pöt kat wiak Pitaare Son wes mëen itaampö sa. ¹⁵⁻¹⁷ Pël äak pitëm naë së oröak itaangkën pit Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëen wëa. Pël äaap itaangkën Ngëëngk Pulö pitëm naë neiraan wieëa. Pël ëen Pitaare Son piaripök Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapna pötaan kimang mëak piarpim moresiar pitëm kepönötë rangk mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa. ¹⁸ Pël ëen Saimon pi Yesu pim ngön yaaö omnaarë moresiar omnaröa kepönötë yemowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa pöten itenak pi weëre kosang pöt piarpim naëaan sum ëëpënëak kimang mëea. ¹⁹ “Arpim weëre kosang wa

pipët nampun. Pël één nookta omnarôa kepônôtê nem moresiar mowiin Ngêêngk Pulô pitêm lupôtê ilapnaan.”²⁰ Pël maan Pita pi epël mēēa. “Ni korar pan yaanēp. Nim sum pôtak yok pangk Anutuu naēaan Pulô sum eēm wesak yaan. Pōtaanök nim sumetaring utpet kak sumēēt.”²¹ Anutu pi nim lupmeri itaangkēn yok pangknaēn. Pōtaanök ni tenring ya epêtak naön eēm sa.²²⁻²³ Yaap, ne niin ewat wē. Nim lupmer warre kaur pōmpelök peô êak wiaan utpetatök par elniak wē. Pōtaanök ni pipot kasēng menak Aköpön kimang maan puuk nim utpetatê saunat lupmeri wia pipot won niwasēpnaan.”²⁴ Pël maan Saimon pi piaripön epël mēēa. “Arip nemēēn Aköpön kimang maē. Pël één omnant nim yenēaan pôt nem naē kaalak naaröön eēpnaan.”

²⁵ Pitaare Son piarip ngön weere kosangringöt pël ök mēak Yesuu naēaan ngön kat wia pôt ök mēak Yerusalem kakē sa. Yesem Sameria yangera öngpök ka wieēa pôtê ngön ompyaut ök maô sa.

Pilipök Itiopia omnampön ngön ompyaut ök mēēa

²⁶ Ēnēmak Aköpē ensel nampök sē Pilipön epël ök mēēa. “Wal êak êngkêl sē Yerusalemēaan kan Kasa kakêl sa pipöök sum.” Kan pö yang pultak yesau.²⁷⁻²⁸ Pël maan Pilip pi wal êak sa. Yesem itaangkēn omēn kaô namp Itiopia yangerakaanēp piita kan tapöök yesa. Omēn pöp Itiopia yangerak öng aköp yapinte Kantesi pim kaatere ya omnarôa ngarangkēp, pi Yerusalem kak sē Anutuun yaya mēak kakē sēpēnēak kar pol osörök weruak yaaô naöök wel aisēak yesem Aisaia Anutuu tektek ngön yaaup pim pep retēng eauwer sangk kelô yesa.²⁹ Pël yaēēn Anutuu Pulöök Pilipön epël ök mēēa. “Ni kar osörôa weruak yes êngköökē naē sē.”³⁰ Pël maan Pilip

teēntom sē itaangkēn omēn pöp Aisaia pim pep ngaan retēng êa pöwer sangk kelô yesa. Pël één pi omēn pöpön pēël mēēa. “Ni ngön sangk yaalēn pita songönten ewat wēēn ma won?”³¹ Pël maan pi kangiir epël ök mēēa. “Omēn nampök pet naalnēēn eēpna pôt ne tol êak ewat sum? Pōtaanök ni nem naē wais wel aisēak ök nea.”³² Pël maan Pilip pi karöökē ngaarêk is wel aisēak omēn pöpē ngönēn pepeweriaan sangk kelô yesa pōten kat wia. Pôt epël.

“Omnarôa sēpsēpörô mööpēnēak wak yes pöl elmēa.

Sēpsēp ruurôa epôt ilēpēnēak yaēēn kēlêl naēn yaē pöl ngön won sak wēa.

³³ Omnarô pit pi ngep êak utpet elmēak ngön yaat wotpil wesak namēngkēn êa.

Pit pim wēwēet won pan wes moolaan pim yangerakē wēwēet won sa.

Omnarô pitök pim ru wilēpnaaröen itnaampan.”

³⁴ Omēn kaô pöpök Pilipön epël pēlpēl mēēa. “Omēn epop ngön epot pimtēēn ya ma omēn nampēēn ya?”³⁵ Pël maan Pilipök ngön kangit ök mēēa. Pi ngēs réak Anutu pim ngönēn pepeweriaan omēn kaôap pim sangk kela pôt war wesak Yesu pim songönte pim ngön ompyao pôt ök mēēa.³⁶ Pël êak kamtaöök om yesem omēn kaô pöpök i kaô naöön itenak Pilipön epël ök mēēa. “Itan. I kaô nent êngk wiaap. Ni yok pangk ne i nemēēm ma won?”³⁷ [Pël maan Pilip pi epël mēēa. “Nim lupmerök Yesuun kön wi kosang wasēn pôt ne yok pangk i nimēēmaat.” Pël maan pi epël mēēa. “Ne Yesu Kristoon pi Anutuu ruup pôt kön wi kosang yewas.”]³⁸ Pël mēak pi karaô leng eēpēn maan leng ê ulmēēn piarip i kaöötak ngemē Pilipök i momēa.³⁹ Pël êak piarip i kaöötakaan yaaprēn Aköpē Pulöök

Pilip kama wak yang maimerekël sa. Pël één omèn kaöap pi Pilipön itnaangkën ëak pim sêpênëak sa pöl yesem ërêpêrêp kaö ë sa. ⁴⁰ Ën Pilip pi itaangkën pi Astot kak wëa. Pël ëak Astot il mowesak kan yesem kamtaöök ka wieëa pötë Anutuu ngön ompyaut ök maö yesem Sis-aria kak sê oröa.

9

*Sool pi lup kaip tiak ingre mor sa
(Ngön 22:6-16; 26:12-18)*

¹ Sool pi Aköp Yesu pim ingre mor saurö mëmpênëak ngön kosang wia. Pël ëak pi kiri ar yaauröa wotöököpë naë sê ² pep nant Yuta omnaröa ngönën tupötë ngarangk Tamaskas kak wëauröaan retëng ëepênëak maan pël ëak Sool mena. Pep pötë ngön epël retëng ëa. Sool pi omèn öngre omp Yesuu ingre mor saurö koirak wii tëak Yerusalem kakë wak sêpênëak wiak mena. ³ Pël één Sool pi sa. Seim Tamaskas kak temanöm yewasën kutömweriaan ëwa naö teënt pan irë piik ela. ⁴ Pël één pi yangerak sê ngentiak kat wiin ngön nent epël mëëa. “Sool, Sool, ni tol éénak ne utpet neweseimën?” ⁵ Pël maan pi kangiir epël mëëa. “Aköp ni talêp?” Pël maan pi epël ök mëëa. “Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ⁶ Wal ëak Tamaskas kak sê orö. Pël één omèn nampök nim omèn ëëmë pöt ök niapnaat.” ⁷ Pël yemaan omèn Soolring kan pöök yesaö porö pit yaan sak ngön wonök tauëë pit ngön yamëëa pöt yok kat wieëak omèn ngön pöt yaaö pöpön itnaangkën. ⁸ Pël één Sool pi yangerakaan wal ëak it ngaulak omnantön itaampênëak ëa pöt pangk naën. Pël één omnaröak mor yal ëak Tamaskas kak sê moulmëa. ⁹ Pël één akun nentepar nent om it ngaap sak wakaima. Pël yeem iire kaömpre omnant nanën.

¹⁰ Tamaskas kak pörek Yesuu ingre mor saö namp wëa yapinte Ananaias. Pi wangerötë yemangk ke pël ëak itaangkën Aköp pim naë sê ëö pet elmëak epël ök mëëa. “Ananaias.” Pël maan pi kangiir epël mëëa. “Aköp, ne e wëep.” ¹¹ Pël maan Aköpök piin epël mëëa. “Ni wal ëak kan naö yapinte Wotpil kan pöök sê Yutas pim kaatak oröak pitën epël pëlpël mam. ‘Omèn namp Tasas kakaanëp yapinte Sool pi wë ma?’ ¹² Omèn pöp pi wangerötë yemangk ke pël ëak itaangkën omèn namp pim yapinte Ananaias pöpök sê pim moresiar kepönöök mowiin pim itöörar kaalak ompyaö sa pël itena.” ¹³ Pël maan Ananaias pi kangiir epël mëëa. “Aköp, omnaröak omèn pipopön aan kat wiaut. Pi nim omnarö Yerusalem kak wëaurö utpet yemowesau. ¹⁴ Pël yaaupök kiri ar yaauröa kaöarö pitök maan pi omèn niin yaya yeniiaurö wii tēepênëak Tamaskas kakë waisa.” ¹⁵ Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ni pim ngësë sê. Omèn puop pi nem ngönte wak köpël omënere yang omp aköröere Israel omnarö arën ök niapênëak yaö mëëaut. ¹⁶ Pötaanök nemtok pim ënëmak nem ngönte aö yesën këemre këlangön orö morëëpna pötönta ök memaat.” ¹⁷ Pël maan Ananaias pi sê ka pötak ilëak pim moresiar Sool pim kepönöök mowiak epël mëëa. “Sool, nem karip, Aköp Yesu kamtaöök koirak ngön ök niia pöpök nook nim itöörar nganga séën Ngëengk Pulö nim lupmeri ilëak peö ëepênëak wes nemëën yewais.” ¹⁸ Pël maötaring omèn pim itöörarë pe ëëëa pömpel ilak untkön it nganga sa. Pël ëak wal ë tauaan Ananaias puuk i momëa. ¹⁹ Pël éénak Sool pi kaömp nak weëre kosang wa.

Sool pi Tamaskas kak ngönën ök mëëa

20 Sool pi Yesuu ingre mor saurö Tamaskas kak wëäö pöröaring akun nentepar ma nentepar nent wë teëntom Yuta omnaröa ngönën ka wieëautë ilëak Yesuu songönte war wesak omnaröen epël ök mëëa. “Yesu pi Anutu Ruup.” 21 Pël maan omnarö pit kat wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omën epop pi Yerusalem kak omën Yesuun yaya yamëëauröaan nga yaapök kaalak eprek wais tapël ëak wii tëak wak kiri ar yaaö kaöaröa ngësë sëpënëak waisaupök tolël ëak epël ëa?” pël mëëa. 22 Pël ëaap Sool pi weëre kosang pan wesak Yesu pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pöta ngönte ök maan Yuta omën Tamaskas kak wëaurö pit ngön kangit mapnaat won ëa.

23 Wë akun wali yesën Yuta omën ngönënë ngarangkörö pit wa top ëak Sool mëmpënëak ngön ëa. 24 Pöt pi kat wiak wëen omnarö pit Tamaskas ka pöök kël ëmööké ëm kanrak kët kanaan rö kanë Sool mëmpënëak nga wieima. 25 Pit pël ëaan rööök lupöök omën pim karuröak Sool mësak së kolöm ëp kër naëepök waulak ëm kë kanöök wii ngan ëak wilëngkëel wes momëen ngemë ngentiak örök sa.

Sool Yerusalem kak wakaima

26 Yerusalem kak së Yesuu ruuröaring yal mampënëak ëen pit pim Yesuu ru sak wëa pöten kaar yema wesak pit piin kas elmëa. 27 Pël ëen Panapas pi Sool koirak Yesuu ngön yaaö omnaröa naë sa. Pël ëak Panapas puuk Sool pim kamtaöök yesem Aköpön itaangkën ngön ök maan Tamaskas kak së kas köpël omnaröen Yesuu ngönte ök mëëa pöten Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëëa. 28 Pël ëen Sool pi pitring wë Yerusalem kak we naöökaan naöök kas naën Yesuu ngönte ök maima. 29 Pël eimeë Sool pi Yuta omën Krik ngön yaauröaring ya mëmpööre ngön nga

elö pël eim wëen pit kangiir pi mëmpënëak nga kup rieima. 30 Pël yaëen pim ingre morörök kat wiak Sool koirak Sisaria kak së wes mëen Tasas pim kakë sa.

31 Akun pötak Yutiaare Kaliliire Sameria yang pötë omën Yesuu ingre mor saurö pitëm naë mayaap örök wiakaima. Pël ëaan pit Aköpë ikanöök wëen Ngëengk Pulöök kaamök elmëen weëre kosang wak ulöl sak wakaima.

Pita pi Inias ompyaö mowesa

32 Pita pi yang poutë Anutuu ingre mor sauröa wëwëatön wa kom ë sak waisak eima. Akun nentak pi Anutuu omnarö Lita kak wëaurö pitëm naë së öröa. 33 Pël ëak itaangkën omën namp ingre mor kël waup yapinte Inias pöp wëa. Pi urtak pëen ka urakaimën krismaki 8 ëak won saup. 34 Pël ëen Pita puuk piin epël ök mëëa. “Inias, Yesu Kristo ompyaö yaniwas. Pötaan wal ëak nim urre korumön ompyaö was.” Pël maan tapëtakëer wal ëa. 35 Pël yaëen Litaare Seron ka pöteparë omën pörö pit pöpön itenak lup kaip tiak Aköpë ë pël ëa.

Pitaak Tapita öp wes moulmëa

36 Kak nereké yapinte Yopa pörek Yesuu ingre mor sa öng namp wëa yapinte Tapita, Krik ngöntak Tokas pël yamëëa. Öng pöp pi kët poutë omnaröaan ompyaö elmëimeë pit omnant ngöntök yaëen pöt kaamök elmëeim wëaup. 37 Pël ëak akun pötak öng pöp pi yauman nent koirak wel wia. Pël ëen öngörö pit sokur i moirak wak së ka ngerö ngaarëk nentak së mowia. 38 Yopa kak pörek Lita kak naë wieëa. Pötaan Yesuu ingre mor saurö pit Pita Lita kak wë pöten kat wiak omën naar wes mëen së epël mëëa. “Ni tiarip koirak teënt sëpa.” 39 Pël maan Pita pi wal ëak piaripring sa. Pël ëak ka tomök öröön mësak ka kaö ngaarëktakël isa. Pël ëen öng kapirörök Pita tekarak ulmëak

elre waar ë poë koröpre ulpëen Tokas pim öp wë korir mëak pit menautön pet elmëa. ⁴⁰ Pël ëen Pita pi öngörö waö ë tomökël momëen yaröön rar rë wesirak Anutuun kimang mëëa. Pël ëak sokura ngësël kaip tiak epël ök mëëa. “Tapita, wal ë.” Pël maan öngöp it ngaulak Pitaan itenak wal ë wel aisëa. ⁴¹ Pël ëen Pita puuk moresi moröak wal ë tau moulmëak öng kapiröröere Anutu pim omën muntaröen ök maan ilaan Tapita mës mena. ⁴² Pël ëen Pita pim ëa pöta ngönte ulöl sak sëen omën munt narö kësang pan Yopa kak wëaurö Aköpön kön wi kosang wesa. ⁴³ Pël ëa akun pötak Pita pi Yopa kak pörek omën pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesa nampë yapinte Saimon pöpring akun wali wakaima.

10

Ensel nampök Koniliasën ngön ök mëëa

¹ Sisaria kak omën namp wëa pim yapinte Konilias pi Rom nga omën 100 pöröa wotöököp. Nga omën pörö pit Itali yangerakaan waisa. ² Omën pöp pi ngönënringëp yak pit öngre ruurö Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëeimeë omën pöp Yuta omnarö omnantëen ngöntök yaëen kaamök ëak Anutuun ök yamëëaup. ³ Kët nentak wiap kan 3 kilok pötak pi wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën Anutuu ensel nampök së piin epël mëëa. “Konilias.” ⁴ Pël maan pi enselëpön itenak kas ëak pëlpël mëëa. “E Aköp tol ë?” Pël maan enselëpök epël mëëa. “Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaaurö kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëen puuk kangut nimpnaat. ⁵ Pötaanök ni peene omën narö wes mëen Yopa kak së omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. ⁶ Omën

pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.” ⁷ Pël mëak sëen Konilias pi pim inëen ru naarre nga omën ngönënring namp piiring wëaup pöröen ngön maan sëen, ⁸ Konilias pi pitën enselëpë ngön ök mëëa pöt pout ök mëak wes mëen Yopaë sa.

Pita pi wangarötë yemangk pöl ëa

⁹ Omën pörö së ka urak ëlpamök kan kourak yesem së Yopa kak temanöm oröak itna pöt këtëp luptak wëen Pita pi Anutuun ngön mapënëak ka kaö kë yesaur ngaarëkël wieëa pörekël isa. ¹⁰ Pël ëak pi këen pan ëen kaömp nëmpënëak yeëa. Pël ëen pit kaömp kopëta yewasën Pita pi kor wë wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën, ¹¹ kutömwer kan tëen omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëen yangerak irëa. ¹² Pömpelë öngpök animao ke nampre namp intre imën, kamal pörö wëa. ¹³ Pël ëen Pita pi ngön nent epël kat wia. “Pita, ni wal ë narö möak ar ëak në.” ¹⁴ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Aköp, ne yok pangk pël naengan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëen ne ngaanta nanën yaaup.” ¹⁵ Pël maan ngön tapët kaalak rangk mëëa. “Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.” ¹⁶ Omën pöt akun nentepar nent oröak teënt kaalak kutömweri isa.

¹⁷ Isën Pita pi wel aisëak pim wangarëta ök itena pöta songönten kön wieim wëen Koniliasë naëaan sa pörö pit Saimon pim kaaten pëel maan omnaröak pet elmëen ka pöta ëmöökë ëm kanrak së tauëë, ¹⁸ epël pëlpël mëëa. “Omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp eprek wë ma?” ¹⁹ Pël maan Pita pi omën pim naë oröa pöten kön ya mëneim

wëen Ngëengk Pulöök epël mëä. “Kat wi. Omën naar namp êak ni nikoirëpënëak waisaurô e wë. ²⁰ Pötaanök wal êak orô pit koirak pitring së. Nemtok wes mëen yewaisrek kön selap ëëngan.” ²¹ Pël maan Pita pi orôak ngemë pitën epël mëä. “Arim ap weseiman pöp ne epop. Ar tol ëënak yewais?” ²² Pël maan pit kangiir epël mëä. “Rom nga omnarôa wotöököp yapinte Konilias puuk ten nim ngësë wes nimëen yewais. Omën pöp pi ompyaö panëep Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëën Yuta omnarô pit pim wëwëeten itaangkën ompyaö yaaup yak Anutuu ensel nampök ni koirak pim naë sëen nim këmtakaan ngön kat wiipënëak mëä.” ²³ Pël maan Pita pi omën porô koirak së piiring ka ura.

Ëlpamök Pitaare omën Yopa kakaan Yesuu ingre mor saurô pit kopëta wesak pitring sa. ²⁴ Pël êak pit yesem kan kourak së ka nent ura. Wangam kan yesem Sisaria kak së orôa. Pël ëën Konilias pi pim nanang karuröen ök mëak wa top êak Pitaan kangk eim wëa. ²⁵ Pël ëën Pita pi së orôak kakaati ilapënëak yaëen Konilias pi koirak ngëengk mowesak rar rë mowesira. ²⁶ Pël ëën Pitaak Koniliasën epël ök mëä. “Wal è. Ne ngëengkép won, omën nim karip.” ²⁷ Pël mëak piarip ngönngön aö kakaati ilë itaangkën omën kësang pan wa top êak wëen Pita puuk pitën epël mëä. ²⁸ “Ar ten Yuta omnarôa songönten êwat wë. Ten omën muntaröaring omnant ngawi ëënganëak kan waria. Pël ëautak Anutuuk ne arim naë waisumaaten ngel könöm ëënganëak wangarëtak ök neak pet yaalnë. ²⁹ Pötaanök ne arim ngönte kat wiak wa nanuulaan ngar wak yewais. Pötaanök ne pëlpël niamaan. Oröp ëënak neen ngön neeaurô?”

³⁰ Pël maan Konilias pi kangiir

epël ök mëä. “Ne omën it ngölöp nenten itenak wëen kët akun nentepar nent yes. Pël ëënak niin yas niiaut. Pöt epël. Ne wiap kanök 3 kilok pötak Anutuun kimang maim wëen akun tapëtakëer omën poë koröp kölam panëö wëtaö namp nem naë orôak epël ök neeaut. ³¹ ‘Konilias, Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaurô kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëën puuk ni kangut nimpnaat. ³² Pötaanök ni peene omën narô wes mëen Yopakak së omën namp, yapinte Saimon yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesauup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.’ ³³ Pël neaan ne nim ngësë teëntom ngön wes nimëaut. Pël ëën ni ompyaö êak tenim naë wais oröön ya kë yes. Pötaanök ten Anutuu ëöetak wais wa top êak wë. Aköp pi ngön tol nent ök niamëak niia?”

Pita pi Konilias pim kaataköröen ngönën ök mëä

³⁴ Pël maan Pita pi ngës rëak epël ök mëä. “Yaap pan. Anutu pi omnarô mööngkraar kangk naalmëen yaaup. ³⁵ Pi yok pangk omën ke nampre namp, ngön nerre ner pimëen yaya maö ompyaö elmëeim wëaö piporöaan kent yaaup. ³⁶ Anutu pim Israel omnarô tenën ngön ök niiaö pöten ar êwat wë. Pi Yesu Kristo pim ngön ompyaut war wesak ök niia. Pi omën pouröa Aköp pël sak wëen tiar Anutuuk yal mangkën lup kopëtemer sak öpenaat. ³⁷ Ar Son pim omnarô i momëen omën ompyaut orôa pöten êwat wë. Pöt Kalili yangerak orôak Yuta yang poutë ulöl sak sa. ³⁸ Ar yok êwat wë. Anutu pi Yesu Kristo Nasaret kakaanëp yaö mëak pim Ngëengk Pulö elmëen weëre kosang kaamök elmëen pi yang poutë ya ompyaö

mëmpö yesem Setenë omën utpet mowesaö pörö ompyaö moweseima. ³⁹ Pël èèn ten pim ngön yaaö omnarö pim Yerusalemre Yuta yang poutë ëa pöt pout iteneim wëèn pit pi këra yetaprak momöön wel wia. ⁴⁰ Pël èèn yangaöök wieë kët nentepar nent won sëèn Anutuuk wal ë moulmëèn omën naröen ëö pet elmëa. ⁴¹ Pël ëaup pi Yuta omën pouröa ëöetak naröön. Ten Anutu pim ngönte anëak yaö niaürö tenimtokëer piin itenaut. Pi weletakaan wal èèn ten piiring iire kaömp ngawi naut. ⁴² Pël yeem tenën pim ngön ompyaut omnaröen ök maö yesem Anutuuk omën öpre wel pourö pim naë ngön ë pet irëpnaat pöta ngönte omnaröen ök menëak niaut. ⁴³ Anutu pim tektek ngön yaaö omnaröak epël ëa. ‘Omën namp pi Yesuun kön wi kosang wasëpna pöp pim utpetat Anutuuk Yesuu weëre kosangöök ent ë moolapnaat.’ ”

Ngëëngk Pulö köpël omnaröa naë irëa

⁴⁴ Pita pi ngön pöt ök maim wëèn Ngëëngk Pulö omën pim ngön kat wieim wëaö pöröa naë irëa. ⁴⁵⁻⁴⁶ Pël èèn omën pörök wëa pörö pit omën muntaröa kakë ngönötë aö Anutuun yaya maima. Pël èèn Yuta omën Yesuu ingre mor saurö Yopa kakaan Pitaaring sa pörö pit Anutuuk Ngëëngk Pulö köpël omnarö ulöl wes mena pöten itenak yaan sa. Pël èèn Pitaak epël ök mëëa. ⁴⁷ “Ngëëngk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl peene pitëm naë yeira. Pötaanök tol èèn tiar i nemomëèn ëëpen?” ⁴⁸ Pël mëak Pitaak pit Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëëpënëak maan pël ëa. Pël ëak pit Pita pitring wëwë yeem moulmëak sëpënëak mëëa.

11

Pita pi Yerusalem kak ingre mor sauröen ngön ök mëëa

¹ Yesuu ngön yaaö omnaröere ingre mor sa Yutia yangerak wëauröak köpël omën narö pitta Anutuu ngönte wa kosang wesa pël aan kat wiak wëèn, Pita pi Yerusalem kakë sa. ² Pël èèn akun pötak Yesuun kön wi kosang wesa narö ngön ë kosang wesautak Anutuun yaö ëak koröp kaut ila pöröak piin epël mëëa. ³ “Ni tol èënak Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënöröa naë së pitring kaömpre omnant ngawi yaën?” ⁴ Pël maan Pita pi omnant pim naë oröa pötön ök mëëa.

⁵ “Ne Yopa kak wë Anutuun ök yemaan wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëèn kutömweriaan irë nem naë ngentia. ⁶ Pël èèn ne öngpök itaangkën animao ke nampre namp kosangöökaan kakë, kamalre int pourö omën pömpelë öngpök wëa. ⁷ Pël èèn ngön nent epël yaan kat yawi. ‘Pita, ni wal ë narö möak në.’ ⁸ Pël neaan ne epël yemak. ‘Aköp, ne pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël èèn ne ngaanta nanënëp.’ ⁹ Pël maan ngön tapët kaalak rangk kutömweriaan epël yenëa. ‘Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.’ ¹⁰ Omën pöt akun nentepar nent oröak kaalak sasa kutömweri isa. ¹¹ Pël èèn akun tapëtak omën naar namp ëak ka nem wëauta ka kauni wais taueëa. Omën pörö pit Sisaria kakaan omën nampök ne koirak sënëak wes mëèn waisa. ¹² Pël èèn Pulöök neen epël ök yenëa. ‘Ni omën eporöaring sum. Köpëlöröak ya wesak kön selap ëënganok.’ Pël neaan ne omën tiarim kar ingre mor sa ⁶ ëak neering e taua eporöaring së Konilias pim kaatak oröak kakaati ilëaut. ¹³ Pël èèn ensel namp pim kaata kakaati tauaan itaangkën ngön ök mëëa pöt tenën

ök yenia. Enselêpök Koniliasên epêl ök mëëa. ‘Ni peene omên narô wes mëën Yopa kak sê Saimon, yapin nent Pita, pôp koirak waisêp. ¹⁴ Pêl êën omên pôpök wais Anutuuk kama niôn niire nim kaatakôrô ompyaô sênê pôta ngönte ök niapnaat.’ ¹⁵ Konilias pi enselêpê ngôn ök mëëa pôt ök yenia. Pêl êënak ne ngês réak ök yemaan Ngêëngk Pulô ngaan tiarim naê irêa pôl pitêm naê yeira. ¹⁶ Pêl êën ne Aköp pim ngaan ngôn êa pôten kôn yawi. ‘Son pi i yaaptak omnarô i momêa. Ên ênêmak nem Pepapök Ngêëngk Pulôök i ket êak ar nimêëpnaat.’ ¹⁷ Pêl êaut yak Anutuuk akun tiarim Aköp Yesu Kristo piin kôn wi kosang wesa pôtak tiarim naê kêsangên porpor elniaut ök tapêl peene pit kêsangên yaalmêën nook tol êën Anutuun kan mowariim?” ¹⁸ Pita pi pêl maan pit ngôn pôt kat wiak pitêm nga êa pôt sêp wesak Anutuun yaya mëak epêl mëëa. “Anutuuk pit wetete mowasên kôpêl omnarôeta pitêm utpetat kasêng menak wêwê ngolôpta kanôök yes.”

Antiok kak ngônên orôa

¹⁹ Stiwen wel wiin ngônênê ngaarôak Yesu pim ruurô kêëmre kêlangôn ke nentere nent wa menak rep momêën narô Pinisia yangerakêl yesên, narô Saipras kustakêl yesên, narô Antiok kakêl yesên, pêl êa. Pêl êak pit pôtê sê wê Yuta omnarôen pêën ngônên ök maima. ²⁰ Ên omên narô Saipras kustakaanre Sairini yangerakêlaan Antiok kakêl sa pôrôak kopêlôrôenta Aköp Yesu pim ngôn ompyaut ök maima. ²¹ Pêl êën Aköpök omên pim ngôn ompyaut ök maima pôrôak weëre kosang mangkên omên kêsang pan piin kôn wi kosang wesak pim naê rê olêa. ²² Pêl êën Yesuu ingre mor Yerusalem kak wêaurô pit ngôn pôt kat wiak Panapas

Antiok kakê wes mëën sa. ²³ Sê orôak Anutu pim omnarô ompyaô elmêa pôten itenak êrêpsawi êak Aköpê naê rê olêak ôpênêak kosang wesak ök maima. ²⁴ Panapas pi omên ompyaup, kôn wi kosang yewesautere Ngêëngk Pulô pim lupmeri peô êëëaup. Pôtaanök omên kêsang pan Aköpê ingre mor sa. ²⁵ Pêl êën Panapas pi Sool koirêpênêak Tasas kakê sa. ²⁶ Pêl êak koirak kaalak Antiok kakê sa. Pêl êak piarip pôrek Yesuu ingre mor saurôaring wê krismaki kopêt nenta ôngpök omên kêsang pan rê mouleima. Pêl êën Antiok kak omên wêa pôrôak ngês réak Yesuu ingre mor saô pôrôen yapinte Kristoêêrô pêl maima.

²⁷ Akun pôtak Anutuu tektek ngôn yaaô narô Yerusalem kakaan Antiok kakê sa. ²⁸ Pêl êaô pôrôa tekraakan omên namp Akapas pi Pulôök elmêën ênêmak yang poutê ngöntök kêsangpel orôöpna pôta ngönte pitêm tekarak wal ê tauak tekeri wesak ök mëëa. Pêl êën ênêmak Klotias Rom omên omp aköp pim wêa akunetak ngöntök pômpel orôa. ²⁹ Pêl êën Yesuu ingre mor saurô pit neenem sumatêaan kaut ingre mor sa pitêm karurô Yutia yangerak wêa pôrô kaamök elmêëpênêak ngôn kopêta wesa. ³⁰ Pêl êak sum pôt Panapasre Sool mangkên wak Yerusalem kak sê Yesuu ingre mor saurôa wotôökôrô mena.

12

Erot puuk Sems mënak Pita wii kaatak ulmêa

¹ Akun pôtak yang omp aköp Erot pi Yesuu ingre mor sa narô utpet mowasêpênêak ngês rêa. ² Pêl êak maan Sems Son pim nanêp ôp wesirên wel wia. ³ Pêl êën pi Yuta omnarôen itaangkên pit pôten kent êa. Pêl êën kaalak maan Pita wali wak wii têa. Pêl êa akun pôtak kaômp peret yis namêënôt yena akun ngêëngkêt

wia. ⁴ Pël ëa akun tapetak pit Pita moroak wii kaatak moulmëen wëen nga omën 16 pöröak akun nentak kong nent pöröak ngarangk yeem kaalak akun nentak kong nent pöröak së ngarangk yeem pël eima. Anutuu mait elmëa akunet pet irënak Erot pi omnaröa itöök ngön yaatak moulmëepënëak ëa. ⁵ Pël ëen pit Pita wii kaatak moulmëak ngarangk pan ëaap Yesuu ingre mor saurö pitök Anutuun kaamök elmëepënëak kosang wesak kimang maima.

Ensel nampök Pita wii kaatakaan ent ë moulmëa

⁶ Erot pi ëlpamök Pita ngön yaatak moulmëepnaat yak nga omën naar, namp mor nasring wii motëa, namp nasring motëa. Pël ëen rö kan Pita piarpim tekarak ka uraan nga muntarö ka kanrak ngarangk wëa. ⁷ Pël ëaan tapetakëer Aköpë ensel namp oröön wii kaata kakaati ëwa kësang ëa. Pël ëen enselëpök kuröpweri moroak yaan mowesak epël ök mëea. “Ni teënt wal ë.” Pël yemaan pim moresiarë wii tëa pöngesiar wilak yangaak ngentia. ⁸ Pël ëen enselëpök epël ök mëea. “Nim poë koröpö taë wes urak ing körötepar wa më.” Pël maan Pita pi pël yaëen enselëpök kaalak ök mëea. “Nim ulpëenëp wa mëak nem ënëm wais.” ⁹ Pël maan Pita pim ënëm oröak wë enselëpë elmëa pöten yaap yeë pël newasën, wangar yemangk pël wesa. ¹⁰ Pël ëak ngarangk rongan nent il wesak së kaalak rongan munt nent il wesak së ka kan aini kosangpelök warieëa pömpel pimënt om tëak yesën itnal oröak sa. Ka kan pömpel Yerusalem kakël ko wesak wieëa. Pël ëak piarip kamtaöök yesem enselëp pi tapetakëer irikor ëak kö sa. ¹¹ Pël ëen Pita kön tektek sak epël ëa. “Ne peenök kön tektek sak kön yawi. Aköp pi pim ensel namp wes mëen wais ne Erot pim moresiaanre Yuta omnarö pitëm

omnant elnëepënëak ëaö pötëelaan ent ë yeneulë.”

¹² Pi kön tektek sa pet irak Maria, Son yapin nent Maak, pim ëlëpë kaatakë sa. Ka pötak omën kësang pan wa top ëak Anutuun kimang maim wëa. ¹³ Pël ëen Pita pi ka pöta kanrak së körang körang yaalmëen inëen koont namp yapinte Rota pi kanwer motëepënëak wal ëak orö, ¹⁴ kat wia pöt Pitaë ngön köngkömö ëa. Pël ëen pi ërëpërëp pan ëak teëntom kakaati ilë wëauröen, “Pita e ka kanrak taua,” pël mëea. ¹⁵ Pël maan pit epël mëea. “Ni kaökaö yaan ma?” Pël maan pi ke urak, “Yaap, e wë,” pël maan pit epël mëea. “Pipop pim enselëpön yaan.” ¹⁶ Pit pël aim wëen Pita pöp om ka kanwer körang körang maim tauaan orö kanwer të mowiak itena pöt Pita ëen yaan kaö sa. ¹⁷ Pël ëen Pita pi pit ngön ngaarëk wesak apanëak moresring angan elmëak Aköpë wii kaatakaan mësak së wes momëa pöten ök mëea. Pël mëak epël mëea. “Ar Semsre pim karuröen ök man.” Pël mëak Pita pi oröak we naöökël sa.

¹⁸ Ëlpam walën ngarö pit yaan kaö sak Pita talël sa pël mëak ap wesa. ¹⁹ Pël ëen Erot pi omën narö wes mëen Pitaan ap wes pet ira. Pël ëen pi nga omën wii kaatak ngarangk wëaurö koirak omën pöten pëël maan ök nemaan ëa. Pël ëen Erot pi pit mëmpënëak mëea. Pël ëak Yutia yangerakaan Sisaria kakël së wakaima.

Erot wel wia

²⁰ Erot pi Taiiare Saiton omnaröaan nga elmëeim wëen pit pöta ngönte piiring apënëak wa top ë së wet rëak Erot pim kaata ngarangkëp Plastas pim naë oröa. Pël ëak piin ngötre kar elmëak Erot pim kööre tok wieëa pöt won wasëpënëak ök mëea. Pöt tol ëënak? Pit omën omp aköp Erot pim yangerakaan kaömp sum

yeëa pötaanök. ²¹ Pël äak Erot pi omnarö akun mena. Pël äak wë akun pöt temanöm säen pi ë rangiak pim omp ak urtak wel aisëëë ngön kësang pan ök mëëa. ²² Pël yemaan omnarö pit ëlak wiak epël mëëa. “Omën epop omën ngön won, Anutuu apna pöl ya.” ²³ Pël yemaan Erot pi ngön pöt kat wiak pimtëën kön wiin isën Anutuu yapinte wa ngep ëa. Pötaanök tapëtakëër Anutuu ensel nampök elmëen pim yaatak iwalörö ka ëak mën ilën wel wia.

²⁴ Anutuu ngönte kaö sak ka poutë sa.

²⁵ Pël ëa pötak Panapasre Sool piarpim yaat pet irak Son, yapin nent Maak, pöp koirak pit pourö Yerusalemnaan Antiok kakë sa.

13

Soolre Panapas ngönën yaatak wes mëa

¹ Antiok kak Yesuu ingre mor sauröa tektrak tektek ngön yaaöre rë yemoula narö wakaima. Pitëm yapinöt epot. Panapasre Simion yapin nent Koröp Koup, piire Lusias Sairini yangrakaanëp, Maneyen Erot yang omp aköp piiring piarip piarip yaaupre Soolre piporö wakaima. ² Pël äak ingre mor saurö pit akun nentak Anutuun yaya mapënëak kaömp ngës olëak wëen Ngëengk Pulöök epël ök mëëa. “Ar Panapasre Sool piarip nem ya mëmpënëak mëëaö pöt menak wes momëëë.” ³ Pël maan pit kaömp ngës olëak om wë Anutuun kimang mëak pitëm moröt piarpim rangk mowiak welaköt elmëak wes mëen sa.

Soolre Panapas Saipras kustak ngön ompyaut ök maima

⁴ Ngëengk Pulöök wes momëen piarip Son, yapin nent Maak, pöp ya kaamök elmëëpënëak koirak piaripring yesem Selusia kak së oröak i kaö wangaöök ilëak së Saipras kustak oröa. ⁵ Pël äak

wangaöökaan ngentiak pit Salamis kak Yuta omnaröa ngönën tupötë Anutuu ngön ompyaut ök maima. ⁶ Pël äak pit kus pötak ya mëmpö wirö wa pak äak yesem Pepos kak së oröak itaangkën Yuta omën namp kak pörek pölangre këap ke nentere nent yaaup wëa yapinte Payesu. Omën pöpök omnaröen, “Ne Anutuu tektek ngön yaaup,” pël kaar maima. ⁷ Omën pöp pi kus pötakë Rom yang ngarangkëp Sesias yapin nent Polas piiring ngönt réak wëa. Yang ngarangk pöp pi éwat panëëp. Pötaanök Panapasre Sool piarpim këmtakaan Anutuu ngönte kat wiipënëak yas mëëautak ⁸ pölangre këap omën pöp Krik ngöntak Elimas pël yamëëaup pöpök yang ngarangkëp pi Yesuu ngön ompyaut kat wiipënëak piaripön nga mëëa. ⁹ Pël ëen Sool yapin nent Pool pim lupmeri Ngëengk Pulö peö äak wëen Elimas pöpön nga iteneë epël mëëa. ¹⁰ “Setenë ruup, ni omnant ompyautëen kööre tok yaaup. Ni kaarötëen wot kaö sak wë saun koireim wëaup. Ni Anutu pim ngön yaapöt wak kaip tiktik äak nimtë könöökaan kaaröt yaaup. ¹¹ Pötaanök peene Anutu pim weëre kosangta songönte nim naë oröön ni itöörar ngaap sak akun nantë ëwaaten itnaangkën ëëmëët.” Pël yemaan tapëtakëër kekil koutë ök nempel itöörarë kaka elmëen pi talëpök mor yal äak kan pet elmëëpënëak eim wakaima. ¹² Pël ëen omën pöten itenak yang ngarangkëp pi Yesuun kön wi kosang wesa. Pël ëen piarip Aköpë ngönte ök yemaan kat wiak yaan sa.

Poolre Panapas Antiok kak Pisi-tia yangerak ngönën ök mëëa

¹³ Poolre karurö pit Pepos kakaan wangaöök ilëak Peka kak Pampilia yangerakël së wangaöökaan ngentiak Son Maak sëp

wesak kaalak Yerusalem kakë sa.
 14 Pël èèn pitèmèr Peka kak sêp
 wesak Antiok munterek Pisitia
 yangerak sê oröa. Pël èak pit
 kë yesa akunetak Yuta omnaröa
 ngönèn tuptak ilëak wel aisëa.
 15 Pël èèn omnarö Moses pim ngön
 kosangötre tektek ngön yauröa
 ngönöt ngönèn pepeweri wia pöt
 nent sangk kelèn kat wia. Pël èak
 ngönèn tup ngarangköröak Poolre
 Panapas piarpim ngésél ngön epël
 wes mëa. “Karaar, arip ngön
 ompyaö ten lup taë niwesak ök
 nianë nent wiaan pöt peene ök
 niaan kat wiinaan.” 16 Pël maan
 Pool pi wal èak moresring angan
 elmëak ngës réak epël ök mëëa.

“Ar Israel omnaröere köpël omèn
 ngönèn kat wiaurö, ar kat wieë.
 17 Ngaan panëer ten Israelöra
 Anutu puuk tenim èere körööröen
 yaö elmëen pit akun wali Isëp
 yangerak yaam wëen Anutuuk
 kaamök elmëen ulöl panë sa. Pël
 èaan Anutu pim weëre kosangöök
 elmëen pit yang pör sêp wesa. 18 Pël
 èèn Anutu pi pitëm yang pultak
 eima pötaan könömët wak wëen
 krismaki 40 èak won sa. 19 Pël èèn
 ènëmak yang 7 pötë omèn Kanan
 yangerak wëaurö Anutuuk won
 wes moolëak pitëm yanger Israel
 omnarö mangkën pit krismaki 450
 pël wakaima. 20 Wë ènëmak Israel
 ngarangk narö moulmëen wë wë
 è yesem Samuel tektek omèn pöp
 oröa. 21 Akun pötak pitëm naë omèn
 omp ak namp orööpënëak maan
 Anutuuk Pensaminë kurtakaan
 Kis pim ruup, Sool pöp tekeri wes
 mangkën pöpök Israel omnarö
 ngarangk èak wëen krismaki 40 èak
 won sa. 22 Pël èèn Anutu puuk Sool
 wa moolëak Tewit urtak moulmëa.
 Pël èak Anutu pi Tewit pimëen epël
 mëëa. ‘Ne Sesi pim ruup Tewit
 pim wëwëeten itaangkën ompyaö
 èèn kent yaalmë. Pötaanök nem
 ya ngön mema pöt mëmpnaat,’
 pël mëëa. 23 Pël èautak Anutuuk

Tewit pim èere körööröa naëlaan
 Israel omnarö tenim ompyaö
 niwasëpna namp orööpënëak yaö
 èa pötak Anutuuk maan Yesu oröa.
 24 Yesu naaröön wiaan Sonök
 Israel omnarö pitëm utpetat kasëng
 mangkën i momëépënëak mëëa.
 25 Pël èak Son pi pim ya pet irëpna
 akunet temanöm yesën omnaröen
 epël ök mëëa. ‘Ar neen tol weseim?
 Ne Anutuu kama niöpënëak Yaö
 Mëëaö pöp wasngan. Ar kat wieë.
 Omèn namp nem ènëm yewais pöp
 pi omèn kësangëp. Ne utpet epöpök
 yok pangk pim ing körötepar wii
 nemowilngan. Omèn pöp arim kor
 wakaima pöp.’

26 “Karurö, Apramë èaröere
 köpël omèn ngönèn kat wiaurö,
 ar kat wieë. Anutuuk tiar ut-
 petatë naëaan niöpëna pöl pet
 elnia ngön pöt tiarim naë yaarö.
 27 Omèn Yerusalem kak wëauröere
 pitëm wotöökörö pit omèn pöpë
 songönten këëkë kön nawiin
 èa. Pël èak pit tektek omnaröa
 ngönöt pitëm kë yesaö akunatë
 ngönèn pepeweri sangk kelak
 pötë songönötta kön nawiin wel
 wiipëna ngön yaatak moulmëa. Pöt
 tektek omnaröak ngön pël èëpnaat
 èa pöt kë oröa. 28 Pit Yesu pim
 saun nent nokoirënek om pas
 Rom yang ngarangkëp Pailatök
 këk maan möön wel wiipënëak ke
 urak mëëa. 29 Pit tektek ngön yaaö
 omnaröa pimëen ngön èa pöt pout
 elmë pet irak këra yetaprakaan
 ent èak sê yangaöök weera. 30 Pël
 èèn Anutuuk weletakaan wal è
 moulmëa. 31 Omèn wet réak piiring
 Kalili yangerakaan Yerusalemë sa
 pörö pit kët selap piin iteneima. Pël
 èa omèn pöröak pöta ngönte Yuta
 omnaröen ök maim wë. 32-33 Pël
 èënak tenök Aköpë ngön ompyaut
 arën epël ök niaim. Omèn pipëten
 Anutuuk tiarim èaröen ök mëëaut
 peene pitëm ruure èarö tiarën ök
 yenia. Pi Yesu wal è moulmëa pötak
 tan pep Sam pöweri tan 2 pöta lupët

epël ya.

‘Ni nem Ruup.

Peene kët eptak ne nim Pepap pöt pet yaalmë.’

³⁴ Anutuuk pi weletakaan wal ë moulmëaup. Pötaanök kaalak wel wiak söp naëpan. Anutuuk pim ngönte pil ök mëea.

‘Nem Tewiten kup mowia pöt ne wëwë ompyaö pöt nimpaa.’

³⁵ Pël ëën tan munt nent Tewit puuk Anutuun epël mëea.

‘Ni nim ya omën ompyaup we-laaröa kaökök wieë söp ëëpënëak nenëaan ëan.’

³⁶ Pël retëng ëak omën omp aköp Tewit pi Anutuuk ya ngön mëea pöt omën pimoröa öngpök mëneim olëak wel wia. Pël ëën pit pim ëere köröröa naë yang kel weerën pim koröpö yangaökök wieë söp ëa.

³⁷ Ën Tewit pim mëea pöp yangaökök wieë söp naën Anutuuk wal ë moulmëaup. ³⁸ Pötaanök ar këëkë ëwat seë. Ten arën epël ök ni-aim. Omën pöpök arim utpetat wa niolëaut. ³⁹ Moses pim ngön kosang pötak arim utpetat ent ë niolëak ar omën wotpil pël naniwasën. Omën pöpök omën pouröa utpetat ent ë niulaan piin kön wi kosang mowasën puuk, ‘Nem omën wot-pilörö,’ pël niaim wë. ⁴⁰ Pötaanök ar këëkë ngarangk yeemak ön, tektek ngön ëa pöt arim naë orööpanëen. Pit epël ëa.

⁴¹ ‘Kat wieë, ar Anutuun ökre was yaaurö.

Ar itenak yaan sak wel wiinëen.

Ne omnant arim tekarak ëëmaatep ar yok pangk kön wi kosang newasngan.

Ën omën nampök pöten ök niaan yok pangk yaap ya pël newasngan.’”

⁴² Pool pi ngönën ök mëak piar Panapas kakaatiaan orööpënëak yaëen ommarö pit epël mëea. “Kaalak kë yesa akun muntetak ngön pipot ök nian.” ⁴³ Pël mëak ngönën tuptakaan tomökël oröa.

Pël ëën Yuta omën naröere kopël ngön kat wia narö pit Poolre Panapas piarpim ënëm sa. Pël ëën piarip ngönën ök mëak pitëm lupöt es nga mowasën pit weëre kosang Anutuu ulöpre moup pötak öpënëak mëea.

⁴⁴ Kë yesa akun muntetak ka pöökë omën pourö Anutuu ngönte kat wiipënëak wa top ëa. ⁴⁵ Omën kësang pan së wa top ëën Yuta omën narö pit itenak piarpimëen ya sangën ëa. Pël ëak Pool pim ngönten wak irëak koröp kolak mëea. ⁴⁶ Pël ëën Poolre Panapas piarip kas köpël ngön epël mëea. “Yaap, tenip Anutu pim ngönte wet rëak ök niiaut. Pël ëautak ar kasëng menak Anutuuk wëwë ompyaüt nimpëna pöt pangk naën pël pet yaë. Pötaanök tenip ar söp niwesak köpël ommaröa ngësë sënaat. ⁴⁷ Aköpök ngönën pepeweri epël retëng ëak ten nina pöt yaapët pötaanök.

‘Nook ar köpël ommaröa es ëwaö pël wes yanuulë.

Pötaanök ar ëwa ngön pöt yang poutë ök më pet irën pöt Anutuuk pit kama moöpnaat.’”

⁴⁸ Pël maan köpël ommarö pit ngön pöt kat wiak ya kë sak Anutuu ngönten ompyaö pan pël mëea. Pël ëën Anutuu wëwë kosangtaan yaö elmëa pörö piin kön wi kosang wesa. ⁴⁹ Pël ëën Anutuu ngönte yang pörök ulöl sak sa. ⁵⁰ Pël ëën Yuta omën narö pit öng kaöarö ngönën wak wëauröere kak pörökë kaöarö es nga mowasën Poolre Panapas utpet panë mowesak waö elmëen pitëm yang pör söp mowesak sa. ⁵¹ Pël ëën piarip pitëm utpetat wieëa pötë ökre was ëak piarpim ingesiarëaan yangre ulölöt këre ngëp elmëak Aikoniam kakë sa. ⁵² Pël ëën Yesuu ru Antiok kak wëaurö pit ërëpsawiarëng wëen Ngëengk Pulö pitëm lupötë peö ëak wiakaima.

14*Poolre Panapas Aikoniam kak ya mäna*

¹ Poolre Panapas piarpim Antiok kak äa pöl kaalak Aikoniam kak pörek äa. Piarip Yuta omnaröa ngönën tuptak iläak ngönën ök maan pit piarpim ngön pöten kat wiin ompyaö panë äen omën kësang pan Yuta omën naröere köpël omën narö pit Yesuun kön wi kosang wesa. ² Pël äen Yuta omën piarpim ngön wa yooläaurö pit köpëlöröen kék maan Yesuu ingre mor sauröen kaaöre kEEPöt elmäa. ³ Pël äen piarip Aikoniam kak akun wali wë Aköpë ngönte ök mapnaaten kas naën Yesuuk weëre kosang kaamök elmëaan retëng ke nentere nent weëre kosang panëët mäna. Piarpim ya ke pël mäna pötak Aköpë lup sant pömpel kësang pan pitëm naë wia pöta ngönte yaapët pet elmäa. ⁴ Pël äa akun pötak ka pöökë omnarö pit kom äa. Narö Yuta omnarö pitëm ënëm äa. Ën narö pit Yesuu ngön yaauwaar piarpim ënëm äa. ⁵ Pël äen Yuta omnaröere köpëlörö pit pitëm kaaröaring wa top äak Poolre Panapas utpet mowasëpënëak ngön äak kël mööpënëak mëea. ⁶ Pël äen piarip kat wiak kas së Likionia yangerak Listraare Tepi ka kaö pöörarë sa. Pël äak pöörarë naë ka kot wieëa pötë wa pakpak ëeim wakaima. ⁷ Pël ëeimeë Yesuu ngön ompyaut ka pötë ök maim wakaima.

Poolre Panapas Listraare Tepi pöörarë ya mäna

⁸ Listra kak pörek omp namp ingesiar utpet äaup wëa. Omën pöp pi ëlëpë yaatakaan pël äak oröaup yak kan naënëp. ⁹ Pi wel aisëë Pool ngön ök yaan kat wieëa. Pël äen Pool pi omën pöpön itaangkën pi Yesuuk ompyaö mowasëpnaat pöt kön kosang wieëa. Pël äen Pool pi it kökö ngëneë kosang wesak epël

mëea. ¹⁰ “Ni wal äak nim ingesiar mëngkre mëngk mësäak tau.” Pël maan omën pöp pi teëntom wal äak yok kan ing yaap äa. ¹¹ Pël äen Likionia yang pörek wëaurö pit Pool pim äaö pöten itenak pitëm ngönrak ngön äak epël aö sa. “Ëlarörö pit omën möönre koröp wak tiarim tekarak oröak wë.” ¹² Pël mëak pit Panapas pöpön pitëm ëlar nampë yapinte Sus pöpë ngamp mëea. Pël äak Pool pöp pi ngön kaö yaaup pël mëak pitëm ëlar nampë yapinte Emis pöpë ngamp mëea. ¹³ Pël äen pitëm ëlar Sus pöpë tupët ka pöökë wilëngkëel wieëa. Tup pöta ngarangkëpök pol purimakaö omp narö wak këra puut wii mëak öngö moutak ka kaö pöökë ëm kanrak wak së omnaröaring wa top äak pol pörö möak piarpimëen kiri ar ëëpënëak äa. ¹⁴ Pël äen Poolre Panapas piarip pöt kat wiak pitëm elmëëpënëak äa pöten kaaö yaë pël pet elmëak ulpëënaar wa keliak pitëm toköök së ngön äak epël mëea. ¹⁵ “Ar pël ëëngan. Tenip omën arim karaar. Tenip arën ngön ompyaut omën utpet pipot sëp wasënëak ök niaim. Pël äen ar lup kaip tiak Anutu wëwë pepap pim naë önëak niaim. Pi kutömrë yangre i kaö epot ket äak pötë omën wia epot ket äaup. ¹⁶ Yaap, omnarö pit ngaan pitëmtë könöök omnant yaëen pi it mongnaan ë seima. ¹⁷ Pël äaatak pi akun poutë ompyaö elmëeim wiak pi yaap wë pöt pet elmëeima. Pi mopöök kopiimor elmëen kaömp këët orööpna akunet yemangk. Pël äen pöt nak kep äak wë ërëpsawi eim wë.” ¹⁸ Pël mëak piarpimëen kiri ar ëëpënëak äa pötaan ke panë urak maan sëp wesa.

¹⁹ Yuta omën narö Antiokre Aikoniam ka pöörarëaan së omnaröen kék maan pit Pool kël möak wel wia wesak weruak kaöökë wilëngkëel koliil së moolëak kaalak kakë sa. ²⁰ Pël äen Yesuu ingre mor saurö

pit sê pi tekarak ulmêak wêen wal êak kaalak kakê sa. Pêl êak êlpamök Panapas koirak Tepi kakê sa. ²¹ Pêl êak piarip ngôn ompyaut ôk maim wêen ka pöökê öngpök omên kêsang pan pit kat wiak Yesuu ênem êa. Pêl êên piarip kaalak Listraare Aikoniam kak sê wê kaalak Antiok Pisitia yangerak wieêa ka pôtakêl sa. ²² Yesem Yesuu ingre mor sauröen ngôn kosang wesak epêl ôk maô sa. “Tiar Anutuuk wa ngaöök nimêépênêak kent yeê pôt wet rêak e wê eprek kêemre kêlangönê rangk ôpenaat. Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak kosang sak ön.” ²³ Piarip ôk maô yesem ka poutê ingre mor saurö pitêm wotöökörö moulmêak piarip kaömp ngês olêak Aköpön kimang ngöntak mêak pitêm kön wi kosang yewesaup pim naë wa moulmê sa.

Poolre Panapas kaalak Antiok kak Siria yangerakê sa

²⁴ Ênemak piarip kaalak Pisitia yangerak sê oröak yesem Pampilia yangerak sê oröa. ²⁵ Pêl êak Peka kak ngönên ôk mêak Atelia kak sê oröak, ²⁶ wangaö wak kaalak yesem Antiok kak sê oröa. Kak pörekök ingre mor sauröak Anutuulup sant pöta öngpök wa moulmêak wes mêen sa. Piarip ya ngôn mêea pöl mëmpö sê pet irak kaalak sê piarpim ya ngôn wak saö pörek sê oröa. ²⁷ Pêl êak ingre mor saurö wa top elmêak Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pôtê ngönötre ên köpêl omnarö Anutuuk kan tê mowiin piin kön wi kosang wesa pöta ngönöt ôk mêea. ²⁸ Pêl êak piarip akun wali pan Yesuu ruuröaring pörek wakaima.

15

Ngönênê wa top kêsangpel Yerusalem kak oröa

¹ Yesuu omên narö Yutia yangerakaan sê Antiok kak oröak ingre mor sauröen epêl ôk maima. “Ar

Moses pim ngôn ê kosang wesa pôt ngar wak arim koröp kaut nailên êênê pôt Anutuuk yok pangk kaalak naniöpan.” ² Pêl maan Poolre Panapas ngôn pöten kaaö êak piarip pitëmêen ngôn kosang kaö pan êak piaripring ngönngön apanêak nga mêea. Pêl êên ingre mor saurö pit Poolre Panapas piarip omên naröaring Yerusalem kak sê Yesuu ngôn yaauröere wotöökörö pitring ngôn pôt wotpil wasêpnaan sêpênêak mêea. ³ Pêl êak ingre mor saurö pit wes momêen yesem Pinisiaare Sameria yang pôtê ingre mor sa pöröen köpêl omnarö Yesu pim ênem sa pöten ôk maan pit êrêpêrêp pan êa. ⁴ Pêl êên pit Yerusalem kak sê oröön Yesuu ngôn yaaö omnaröere wotöököröere Yesuu ingre mor saö muntarö pit itenak yoöre êrêp kaö mêea. Pêl êên piarip Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pôtê ngönöt ôk mêea. ⁵ Pêl êên Yesuun kön wi kosang wesa narö Parisi pöröak wal êak epêl mêea. “Ar pitêm koröp kaut ilak Anutuun yaö mowesak Moses pim ngôn ê kosang wesauta wia pöl êêpnaan ôk maë.”

⁶ Pêl maan Yesuu ngôn yaauröere wotöökörö pit ngôn pôt êak söe wasêpênêak wa top êa. ⁷ Pêl êak pit ngôn selap aim olêak Pita pi pitêm tekarak wal ê tauak epêl ôk mêea. “Nem karurö, ar êwat wê. Ngaanêr Anutuuk tiar ya kom ê ninak neen köpêl omnaröen ôk maan pit kat wiak kön wi kosang wasêpênêak neeaut. ⁸ Anutu tiarim lupötön ityeengkaupök tiarimêen elnia pöl Ngêengk Pulö köpêl omnarö mena. Pim elmêa pôtak pitëmêen ya kê sa pôt pet yaalni. ⁹ Pi tiarên nal elniak pitên nal naalmêepan. Won. Pit piin kön wi kosang mowesa. Pötaanök pitêm lupöt kölam mowesa. ¹⁰ Pêl yaalniin oröp êênak ar Anutuun ököök elmêênêak yeê? Tiarim

ëaröa eima pöl tiarta Moses pim ngön ë kosang wesa pöta ënëm naën yaaurö. Ngön ë kosang wesa pöt tiarim kasngelötë omën könöm nant weta pöl wetak imaut. Pötaanök könöm tapöt kaalak Yesuu ingre mor saurö er mowatngan. ¹¹ Tiar epël kön wi kosang wesaut. Aköp Yesu pim lup sant pötak Anutu tiar niwauöpök omën pöröeta yemoö.”

¹² Pita pi pël maan wa topöök wëäö pörö ngön naën wëen Panapasre Pool piarip piarpim ya mëmpö yesën Anutuuk kaamök elmëen köpëlöröa itöök ya retëng nant mëmpö ima pötë ngönte ök maan kat wia. ¹³ Pël ëäk Sems pi epël mëëa. “Karurö, ar nem ngönte kat wieë. ¹⁴ Anutu puuk wet réäk köpël omnarö pimtëen wesak mokoira pöta ngönte Saimon yapin nent Pita puuk ök niaan kat yawi. ¹⁵ Anutuu këmtakaan tektek ngön yaaurö pitëm ëa pötëët ök yenia. Pöt epël ëa.

¹⁶ “Aköp pi epël ya.

“Ne ënëmak kaalak waisak omën omp ak Tewit pim ka töölak wia pipët köpre mor ëäk ka pöta omnant köt sa pipot ngolöp ngolöp wesak wa wesir ul-mëëmaat.

¹⁷ Pötaanök omën muntarö pit ne pitëm Aköp neen ngaöl el-nëëpnaat.

Köpël omën tapörö nemëen wesak yaö wesaurö.”

¹⁸ Aköp ngaanëër pan ngön pöt tekeri wes wiaupök peeneeta tapël ya.”

¹⁹ Pël yaatak ne kön epël yawi. Köpël omën narö lup kaip tiak Anutuu ngësël ko yawi piporö tiarök kaalak könömër nemangkan. ²⁰ Köpëlörö pit omp ak kaarkaaröröaan animaö kiri ar ëäk wak në imeë, öngre omp nga ë, animaurö iit orööpanëäk nailën om ar ëaut në, ën animauröa iit në, pël eim wë pöt sëp wasëpnaan pep

retëng ë mempen. ²¹ Köpëlörö pit Yuta omnarö ya utpet mowesak omën pipot ëëpan. Yuta omnarö pit omën pipot Moses pim pepeweri retëng ëa pötön ngaantakëër iteneë kë yesa akun poutë ngönën tupötë së ilëäk sangk kelak kat wieim wë. Pötaanök tiar kan kosang mowariipenaan.”

Pit köpël omën ingre mor sauröa ngësël pep wes mëa

²² Pël mëäk Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere ingre mor saö muntarö pit ngön kopëta wesak omën naar Poolre Panapasring Antiok kakë sëpënëak yaö mëëa. Pël ëën Yutas yapin nent Panapasre Sailas piarip sa. Omën pöaar ingre mor saö pöröa wotöökaar. ²³ Piarip sëpënëak yaëen pep newer epël retëng ëäk piarip mena. “Ten Yesuu ngön yaaöre wotöök arim karurö, tenök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. Ar köpëlöröa öngpökaan ingre mor sak Antiok kakre Siria yangerakaan Silisia yangrakë wëaurö arën yowe yenia. ²⁴ Tenim naëaan omën narö wais arën ngön ke nampnampöt ök niak arim könöt wa irikor elnia pöt yaan kat yawi. Piporö tenök arim ngësë wes namëen. ²⁵ Pötaanök ten wa top ëäk lup kopëtemer sak omën epaar wes mëen arim ngësë yewais. Piarip Panapasre Pool tiarim kar ompyauwaar piaripring wes momëen yewais. ²⁶ Panapasre Pool piarip tiarim Aköp Yesu Kristo pim yaatak wë kö sëpnaaten kön selap naën yaauwaar. ²⁷ Yutasre Sailas pöaar arim ngësë wes mëen yewais. Pël ëäk tenim ngön pepeweri retëng ëan pöt piarpim këmtakaanta ök niapnaat. ²⁸ Ten Ngëëngk Pulööring kön kopëtaö wesak wë. Pötaanök Yuta omnaröa yaë pöl könöm muntat naningkan. Ar omën epotökëër eim ön. ²⁹ Omp ak kaarkaaröröaan kiri ar ëaut nënganok. Ar Animauröa iit

nënganak. Animauro iit orööpanëak nailën om ar ëaut nënganak. Öngre omp nga ëënganak. Ar ngarangk këëké ëak omën pipot keker elmëeim önë pöt ompyaö önëët. Yowe pan. Ompyaö ön.”

³⁰ Pit pepewer pël ëak mangkën wak Antiok kak së oröön Yesuu ingre mor saurö wa top ëën pep pöwer mena. ³¹ Pël ëën pep pöweri ngön wieëa pöt sangk kelak pit ngön ompyaö pöt kat wiak ërëpërëp kaö ëa. ³² Pël ëën Yutasre Sailas piarip Anutu pim tektek ngön yaaö omnaar pël sak wë akun wali pan ingre mor sauröen ngönën ök maim wë taë mowesa. ³³ Piarip Antiok kak pörek akun wali wakaim wiak sëpënëak yaëen ingre mor sauröak kan yaö mëak wes momëen saö pöröa ngësël sa. ³⁴ [Pël ëautak Sailas pi pimtë kentöök Antiok kak om wakaima.] ³⁵ Pël ëën Poolre Panapas Antiok kak om wë ingre mor saö naröaring omën muntarö rë mouleim Aköpë ngönënte ök maim wakaima.

Poolre Panapas kom ëa

³⁶ Wakaim wiak ënëmak Pool puuk Panapasën epël ök mëëa. “Tepër kaalak ka poutë yesem ingre mor sauröen itaampö sëpa. Tepër ngaan pitën ngön ompyaut ök mëëaut. Pötaan pit ompyaö wë ma utpet wë pöten itaampëaan.” ³⁷ Pël maan Panapas pi Son, yapin nent Maak, pöp koirak piaripring sëpënëak maan, ³⁸ Poolök epël mëëa. “Omën pipop ngaan Pampilia yanggerak së ök ë nimëaup. Pötaan tepërring nasëpan.” ³⁹ Pël mëak piarip ngön nga yaalem wiak kom ëak Panapas pi Maak koirak wangaöök Saipras kustakël sa. ⁴⁰ Pël ëën Pool pi Sailas koirak piarip sëpënëak yaëen ingre mor saurö pitök Aköpë lup sant pöta öngpök moulmëak wes mëen sa. ⁴¹ Siriaare Silisia yang pötë yesem ingre morörö taë mowasö sa.

16

Timoti pi Poolre Sailasring sa

¹ Poolre Sailas piarip Tepi kak së wë olëak Listra kak së oröa. Pël ëak itaangkën omën Yesuun kön wi kosang yewesaö namp wëa pim yapinte Timoti. Pim ëlëp Yuta öngöp tapël Yesuun kön wi kosang yewesaup. Ën pim pepap pöt Krik ompöp. ² Ingre mor sa Listraare Aikoniam ka pöörarë wëa pöröak Timoti piin, “Omën ompyaup,” pël maima. ³ Pötaanök Pool pi Timoti piiring pim yaatak sëpënëak kön wia. Pël ëën Yuta omën ka pötë wë seëaurö pit Timoti pim pepap Krik omnamp yak kön selap ëa. Pöt tol ëënak? Pit Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënörö. Pötaanök Pool puuk Timoti koröp kaut ila. ⁴ Pël ëak pit ka poutë yesem Yerusalem kakaan Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröa ngön ëmön ë mena pöt ingre mor sauröen ök mëak ngar weim öpënëak mëëa. ⁵ Pël ëën ingre mor sauröa kön wi kosang yewesa pöt kaö sëen kët poutë omën muntarö yal mangkën selap sa.

Pool pi Masetonia kak wangerötë yemangk pöl ëa

⁶ Ngëengk Pulöök Asia yanggerak së ngön ök mapanëak nga maan pit om yesem Prisiaare Kalesia yang pöraarël sa. ⁷ Pël ëak pit Misia yangera kautak së oröak Pitinia yangerakël sëpënëak yaëen Yesuu Pulöök kan mowaria. ⁸ Pël ëën pit Misia pörekaan el wesak Troas kak së oröa. ⁹ Pël ëak rö kan Pool wangerötë yemangk pöl ëak itaangkën Masetonia omën namp pim naë wais tauëë kosang wesak epël ök mëëa. “Ni i kaö olëak Masetonia yanggerak wais ten kaamök elniim.” ¹⁰ Pël yemaan Pool pi itenak ten Sailasën ök niaan Anutuuk Masetonia yanggerak ngön ompyaut ök manëak yas yenia pël wesak sënëak teëntom ko ëaut.

Litia pi Pilipai kak ingre mor sa

¹¹ Ko êak wangaöök ilêak Troas kakaan Samotres kustak sê oröak êlpamök Niapolis kak sê oröak, ¹² wangaöökaan ngentiak pôrekaan yangerak sê Pilipai kak sê oröaut. Ka pô Rom omnaröa wêau, Masetonia yang pôrekê ka kaöaö. Pöök ten akun selap selap wê, ¹³ kê yesa akunetak ka êmöökê êm kanêrak wele rêak imeri saut. Ten kat wiin Yuta omnarö pit pôrek Anutuun ök yamêëa. Pêl êaut yak sê itaangkên öng narö wais wêa êên pitring wel aisêak ngönaak êaut. ¹⁴ Pêl êên öng pôröa naê Tiatira kakaan öng namp poê koröp köp möömaap êa ompyaut ket yeem mon yewaup yapinte Litia pi Anutuun yaya yamêëaup. Aköpök lupmer kaip motiin Poolê ngön ök yamêëa pöt kêêkê kat wiak kön wi kosang yewas. ¹⁵ Pêl êên piire pim kaatakörö i momêên öng pôpök tenên epêl yenia. “Ar neen kön wiin, Aköpê ênêm yes pöt, nem kaatakê waiseê.” Pêl niak ke yaurön ten pim ngönte ngar wak piiring saut.

Pit Poolre Sailas Pilipai kak wii kaatak ulmêa

¹⁶ Akun nentak ten yang lup Yuta omnaröa Anutuun ök yamêëautak yesem koont urmerap pim lupmeri wêaö namp koiraut. Urmer pôp piiring wê omên orööpnaatön ök mê pêl yaaup. Pêl êên omên kêsang pan pitêm naê omnant ênêm orööpnaatön puuk itenak yemaan sumat mangkên pim ngarangk yaaurö pit mon kêsang pan weim yeëa. ¹⁷ Koont pôp tenim ênêm yewaisem ngön êak epêl aö yewais. “Omên eporö Anutu O Ngaarêkêpê ya omnarö. Pitök Anutuuk kama niöpna pôta ngönte ök niaaö yaaurö.” ¹⁸ Kêl êl epotê pêl aimên Pool pi kaaö êên kaip tiak urmerapön epêl yema. “Ne Yesuu weêre kosangööring yeniakerek koont pipop sêp mowesak oröak

sê.” Pêl maan tapêtakêr koontup sêp wesak oröak yes.

¹⁹ Oröak sêên koontupê ngarangkörö pit itaangkên pitêm ngaanê mon yewa pôl kaalak naöpanêên yeëa. Pêl êên Poolre Sailas moröak ka tomök sê kaöaröa naê ngön yaatak yemoulmê. ²⁰ Pêl êak ngön ê pet yairauröen epêl yema. “Iteneê. Yuta omên epaar ieping êak wêwê utpetat tiarim tekarak wais yawi. ²¹ Pêl êak piarip tiar Rom omnaröa êënganêak nga wieêaut pet elniak ênêm êëpenêak yenia.” ²² Pêl maan omên ngön pöt kat wia pôrö pit pourö el sak maan ngarangköröak ulpêënaar keli moolêak pitêm nga omnaröen maan pês yemomö. ²³ Pêl êak utpet mowesak wii kaatak moulmêak ka pôta ngarangkêpön kêêkê pan ngarangk êëpênêak ök yema. ²⁴ Pêl maan wii kaata ngarangkêp kat wiak wii kaata ka kakaati panêetak sê moulmêak ingesiar kêra uamngesiarê tep mö mowia.

²⁵ Rök lupöök Poolre Sailas Anutuun kimang mêak rangk tan yemaan wii omnarö kat wiaan, ²⁶ tapêt pöt moup kêsang nempel möön wii kaata wapöt tiak sê yengentiin ka kanöt têak yesên wii omnaröa morötê wii têa pôtta wilak sa. ²⁷ Pêl êên wii kaata ngarangkêp pi ka ureimaurekaan wal êak itena pöt wii kaata kanöt tê wiaan itenak wii omnarö oröak kas sa pêl wesak yepatöökana öpwer têak pimtök pimënt wesirêpênêak êa. ²⁸ Pêl yaêên Poolök ngön êak epêl mêëa. “Nimtok nimënt utpet wasngan. Ten pourö e om wê.” ²⁹ Pêl maan wii kaata ngarangkêp pim ya omên nampön maan esuwes mangkên wak pôömpö kakaati ilêa pöt kas êak reirêê urö Poolre Sailasê naê sê ngentia. ³⁰ Pêl êak piarip koirak tomök orö epêl ök mêëa. “O nem kaöaar, ne tol yaal êënak Anutu pi ne kama neöpên?” ³¹ Pêl maan piarip epêl ök mêëa. “Ni Aköp

Yesuun kõn wi kosang wasumë põtak niire nimorö Anutuuk kama niõpnaat.”³² Pël mëak piarip Aköpë ngõnte piire pim kaatak wëauröen ök mëëa.³³ Pël maan röökö tapëtakëer pi piarip koirak së piarpim pës momöaut i moirën teëntom piire pimorö i momëa.³⁴ Pël elmëen pi piarip koirak pim kaatak së ulmëak kaõmp menak piire pimoröa Anutuun kõn wi kosang wesa pötaan ërëpsawi kaõ ëa.

³⁵ Pël ëak wëen ëlpamök ngõn ë pet yairaurö pitök polis narö wes mëen së epël ök mëëa. “Ni omën epaar wes momëen sëpën pël ya.”³⁶ Pël maan wii kaata ngarangkep pi ngõn pöt kat wiak Poolõn epël mëëa. “Ngõn ë pet yairaurö pit ne arip wes nimëëmëak ya. Pötaanök wes nimëëmaatak lup wiaptaring sën.”³⁷ Pël maan Pool pi polisöröen epël mëëa. “Tenip Rom omën sauwaarök tenpim saun nant wiaan pöt pit yok pangk ngõn yaatak niulëak tekeri wasëpnaatep pit kõntak tenip pouröa ëöetak niulëak pës nimöak wii kaatak niulëaurö. Pël ëautep peenök kaalak ëlëep wes nimëëpënëak ëa ma? Pël naengan pan. Pitëmtok waisak wes nimëën oröõnaat.”³⁸ Pël maan polisörö pit piarpim ngõn pöt kat wiak së ngõn ë pet yairauröen ök maan pit kat wia pöt Rom omnaarök ëa. Pël ëen pitëm utpet elmëa pöten kõn wiak kas ëa.³⁹ Pël ëak pit së yaköm kõm mëak wii kaatakaan wes mëen oröa. Pël ëen piaripõn epël ök mëëa. “Arip yok pangk ka epö sëp wesak sën ma?”⁴⁰ Pël maan piarip wii kaat sëp wesak Litia pim kaatak së ingre mor sauröen itenak wa korkor ngõn mëak sa.

17

Tesalonaika kak Poolre Sailas mööpënëak ëa

¹ Poolre Sailas piarip së Ampipolisre Apolonia ka pöörar il wesak Tesalonaika kak së oröa. Kak pörek Yuta omnarö pitëm ngõnën tupët wieëa.² Pël ëak Pool pim yaaul Yuta omnaröa ngõnën tuptak së ilëak ngõnën pepeweri ngõn wia pöt omnaröaring aima. Pi kë yesa akun nentepar nent pötë öngpök pël eima.³ Pi Anutuu ngõnta songõnte werak epël ök mëëa. “Anutuuk Kristo pim Yaõ Mëëaõ pöp këlangõn kat wi yesem wel wiak kaalak wal ëëpënëak mëëaup. Yesu nem peene ök yeniak epop pi Kristo Anutu pim Yaõ Mëëaup.”⁴ Pël maan pitëm naëaan omën narö pit kat wiak wa yaap wesak Poolre Sailas piarpim ngësël rë olëa. Pël yaëen Krik omën Anutuun yaya maim wëaõ naröere öng isa narö pitta tapël ëa.⁵ Pël ëen Yuta omnarö pit pöten itenak ya sangën ëen omën utpet kan paspas eim wëaõ naröen maan pitök omën ka pöök wëa muntarö koirak ëlakëlakëer Sesonë kaatak së Poolre Sailas ngõn yaatak moulmëëpënëak kaata kanöt të moolëa.⁶ Pël ëak Poolre Sailas won ëen ap wesak Sesonre ingre mor saõ narö koirak ka ngarangköröa ngësë weruak yesem ngõn ëak epël maõ sa. “Omën pöaar utpet petpet ë ka nantë imauwaarök eprek wais oröön,⁷ Sesonök pim kaatak koirak së ulmëak wë. Omën pöaar piarip Rom omën omp aköp Sisa pim ngõn ë kosang wesaut ilak omën omp ak ngolöp namp yapinte Yesu pim ënëm ëëpënëak ök aõ yaauwaar.”⁸ Pël maan ka ngarangköröere omnarö pit ngõn pöt kat wiak yaan kaõ sa.⁹ Pël ëak Sesonre piiring wëaurö pitëm naë oröa pöt kaalak oröõpanëak pitëm naëaan sumat wak wes mëen sa.

Poolre Sailas Peria kak ya mëna

¹⁰ Rö kan tapöök ingre mor saurö pit Poolre Sailas wes mëen Peria kak së oröak Yuta omnaröa

ngönën tuptak sê ilëa. ¹¹ Omën pörek wëaurö pit ngön kat yawiaurö, Tesalonaikaaröa ök wonörö. Pit Anutuu ngönte kat wiipënëak kent ëak kêt poutë ngön pöten yaap ma kaar pöten itaampënëak ngönën pepat wak iteneima. ¹² Pël ëak Yuta omën naröere Krik öng yapinring naröere omp narö pit selap Yesuun kön wi kosang wesa. ¹³ Pël ëen Yuta omën Tesalonaika wëaurö pit Pool Peria kak wë Anutuu ngönte ök yamëem wëaut kat wiak kak pörek sê piarip utpet mowasépënëak omnaröa könöt irikor mowesak lupöt es nga mowesa. ¹⁴ Pël yaëen ingre mor saurö pit Pool wes momëen i kaököl sa. Ën Sailasre Timoti piarip Peria kak om wakaima. ¹⁵ Pël ëaan omën Pool mësak saurö pit Atens kak moulmëa. Pël ëak kaalak sêpënëak yaëen Pool pi Sailasre Timoti pim ngësël teëntom sêpënëak maan sa.

Pool Atens kak ngönën ök mëea

¹⁶ Pool pi piaripön kor Atens kak wë itaangkën kak pörek omp ak kaarörö kësang wëen itenak pim yaat utpet pan ëa. ¹⁷ Pël ëen pi Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak Yuta omnaröere köpël omën munt Anutuun yaya yamëea naröaring ngönëntaan aima. Pël ëak pi kêt poutë wa top yaaurek sê omën pas sê wëauröen ngönën ök maima. ¹⁸ Pël ëen Epikurianre Stoik ëwat omën narö pit piiring ngön nga yaalem pitëm naëaan naröak epël mëea. “Omën ngön paspas aö pipop pi tol apënëak aim?” Pël yemaan naröak epël mëea. “Pi ka nantëeröa omp aköröa ngön nant apënëak ni-aim koröp.” Pool pi Yesu weletakaan wal ëaup pim ngönënte ök yemaan yak pit pël maima. ¹⁹ Pël ëak pit Pool koirak ngön ök ëak kat yawiaö yang lup nent yapinte Ariopakas pörek sê kaöaröa naë ulmëak epël mëea. “Ten nim ngön ngölöp omnaröen ök maimën piten

aan kat wiin. ²⁰ Ten nim ngönten kat wiin maim yaë. Pötaanök ngön pita songönte ök aan kat wiinaan.” ²¹ Pitëm Poolön mëea pöta songönte epël. Pit omën suure kak Atens kak wëaö pörö pit akun poutë ngön ngölöpöt ök ëak kat wieima.

²² Pit Pool Ariopakas pörek moulmëak, pëel maan wal ëak kaöaröen epël ök mëea. “Atens omnarö, arim omp aköröen kosang wesak yaya yamëëauten ne ëwat wë. ²³ Ne arim kak yesem itaangkën arim omp ak yaya yamëëauröa kaat wia. Pël ëaan itaangkën omp ak nampë könta rangk retëng nent epël wiaan itenaut. ‘Epët omp ak tiarim köpëlöp pimët.’ Pël ëaan itenaut. Pötaanök arim omp ak köpël wë yaya pas maö iman pöpë ngönte ök yenia. ²⁴ Anutu pi yanger ket ëak yangera rangk omnant wia epot ket ëaup pi kutöme yangë Kaöap. Pötaanök pi yok pangk ka omnaröa ök rëautak naöpanëep. ²⁵ Pi nantön elek ëen aan omën moresök yok pangk kaamök naalmëënganëep. Piita pimtök omnaröa wëwë pipotre omën pout nineim wëaup. ²⁶ Anutu pi tiarim ë kopetap ket ëaup. Pël ëen piikaan ulöl sak wëen rep nimëak kaare yang ninaup. Pimtök tiar öpenëak yaö niak niulëaup yak tiar yanger ninak yangerak öpena akunet ninaup. ²⁷ Tiar Anutuun ngaöl ë yesem koirëpenaat pël ëëpenëak epël ket elnia. Pël ëak pi kamaarek naön tiar omën pouröak pangk pangk ëak wëaup. ²⁸ Pël ëa pötaanök puuk tiarim songön ket ëak wëen tiar wëwëetaring wë kan sê waisö ëeim wë. Pötak arim naëlaan ëwat omën naröak epël ni-aim. ‘Tiarta pim ruurö,’ pël niaim wë. ²⁹ Yaap, tiar Anutuu ruurö. Pötaanök tiar piin kön wiin omp ak morökörö kolre siluwaare këlötök omnaröak kön wiak moresring ket ëak pitëmëen ngëengk mowasö ima pötëel kön nawiingan. ³⁰ Yaap,

ngaanëer omnarö pit köpël wë yak omnant pipot ket ëeima. Pël yaëen Anutu pi pitëm omën wak ima pötön nga nemaan ëa. Ën peene akun eptak Anutuuk yang ël epotë omën pouröen pim ngön kosangët epël ök yenia. ‘Ar arim utpet yaaô pout kasëng menak nem naël waiseë.’³¹ Pël ëak pi yang ël epotë omën pourö wotpil niwesak wël ëak kom elniipna yak akun nent wia. Pi ngaanëer omën namp tiar kom elniipënëak yaô mëëaup. Pi pim ëëpna pöt yaapöt tiar omën pouröen pet elniipënëak omën pöp weletakaan wal ë moulmëa.”

³² Pël maan pit omnamp weletakaan wal ëa pöt kat wiak naröak ökre was mëëa. Ën naröak epël mëëa. “Ni ënëmak omën pipëta ngönte kaalak aan ten kat wiinaan.”³³ Pël maan Pool pi pit sëp mowesak sa. ³⁴ Pël ëen narö Pool pim ënëm ëak Yesuun kön wi kosang wesa. Pël ëa pörö eporö, namp Taionisias Ariopakas kaöaröa naëaanëp, ën öng namp yapinte Tamaris, piaripre ën piarpim kar narö.

18

Pool pi Korin kakya mëna

¹ Ënëmak Pool pi Atens kak sëp wesak Korin kakë sa. ² Pël ëak së Yuta omën yapinte Akuila pöp koira. Pi Pontas yangerakaanëpök piar öngöp Prisila Itali yangerak wë olëak ngaan ngaantakëer së wëa. Pöt Rom omën omp aköp Klotias puuk Yuta omën Rom kak wëaö pourö kan sëpënëak maan sa. Pël ëauwaar piarpim naë Pool pi sa. ³ Pi piaripring ya ngawiap yak piaripring së wë poë koröp ka ök yarëaut ket ëeima. ⁴ Pël ëeimeë Pool pi kë yesaö akunatë Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak Yutaare Krik omnaröaring Yesuun kön wi kosang yewesauta ngönöt aima.

⁵ Pël eim wëen Sailasre Timoti Masetonia yangerakaan ënëm së oröön Pool pi pim waur muntet sëp wesak akun poutë Yesu pi Kristo Anutu pim Yaô Mëëaup pöta songönte kosang wesak ök maima. ⁶ Pël ëen narö pit kat wiak pim ngönte wa olëak piin utpet wesak maan pi kangiir pim ulpëenëpokaan ulölöt keke ur moolëak epël mëëa. “Ar kö sënë pöta songönte arimtëët, neering ngawi won. Pötaanök ne peene ar sëp niwesak köpël omnaröa ngësë sumaan yeë.”⁷ Pël mëak Pool pi Yuta omnaröa ngönën tupët sëp mowesak Tisias Sastas pim kaatak së wakaima. Omën pöp pi Anutuun yaya maim wëaup pim kaat Yuta omnaröa ngönën tupta naë wieëa. ⁸ Pël ëen Yuta omnaröa ngönën tupta wotöököp, pim yapinte Krispas, piire pim kaatakörö pit Aköpön kön wi kosang yewasën Korin omën narö pitta Pool pim ngönte kat wiak Aköpön kön wi kosang wasën i momëa. ⁹ Pël ëak röök nentak Pool pi wangarötë yemangk pöl ëen Aköpök ngön nent epël ök mëëa. “Ni kas ëak ngönën ök yamëëaut sëp wasnganok, om ök maim öm.”¹⁰ Ne niiring wëen omën nampök wal ëak ni utpet naniwaspan. Ne omën selap pan ka epöök nem ënëm sëpënëak yaô mëëaup pötaanök.”¹¹ Pël maan Pool pi ka pöök Anutu pim ngönte ök maim wëen ngoon 18 ëak won sa.

¹² Ënëmak Rom yang ngarangk namp, pim yapinte Kalio, pi Krik yang pör ngarangk ëak wëen akun pötak Yuta omnarö pit wa top ëak Pool wali wak së ngön yaatak moulmëak epël ök mëëa. ¹³ “Omën epop Rom omnaröa ngön kosangöt ilap riak omnaröen Anutuun yaya mapënëak kan maimat pet yaalmë.”¹⁴ Pël maan Pool pi ngön apënëak yaëen Kalio pi wal ëak Yuta omnaröen epël mëëa.

“Yuta omnarö, ar kat wieë. Omën epop Rom ngön ë kosang wesaut ilap riak utpet nant yaëen neen neanë pöt ne yok pangk arim ngönöt kat niwiimaat. ¹⁵ Pël ëëmaatep ar neen ngön nentere nent, yapin ke nentere nent arim ngönëntakël wieëaut aim. O o, arök neen ngön ke pilöt kat wiimaat wesaurö ma? Won pan. Arimtok omën pita ngönte wotpil weseë.” ¹⁶ Pël mëak ngön yaatakaan waö ë momëa. ¹⁷ Pël ëën pit tomök oröön Krik omnaröak Yuta ngönën tupta ngarangkëp yapinte Sostenis, pöp moröak tang möak utpet mowasö yesën Kalio pi om it mongneëa.

Pool pi kaalak Antiok kak Siria yangerakël sa

¹⁸ Pool pi Yesuu ingre mor sauröaring kët selap wë ënëmak pit sëp mowesak Akuilaare pim öngöp Prisila pit naar namp ëak Senkria kakël sa. Pël ëak pörek së Anuturing ngön kosang wesao pöta këet pet irak pim ngan ëpët kat ë moolëa. Pël ëak wang Siria yangerakël sëpna naöök sa. ¹⁹ Pël ëak Epesas kak së oröak pit Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak Pool pi pitring ngönaak wali aima. ²⁰ Pël ëën pit Pool akun wali pitëm naë öpënëak maan, “Pël naëngan,” mëak sëpënëak yeem epël ök mëëa. ²¹ “Ënëmak Anutuuk kaalak arim naë waisumëak neaan pöt waisumaat.” Pël mëak Akuilaare Prisila piarip kak pörek moulmëak pit pouröen yaköm köm mëak sa. ²² Yesem Sisaria kak së oröak Yerusalem kak së ingre mor sauröen yoöre ërëp mëak kaalak Antiok kakël sa. ²³ Pörek së oröak wë akun wali wali sëën Antiok kak pörek sëp wesak ka nantë Kalesiaare Prisia yang pöraarël yesem Yesuu ingre mor sauröen ngönën ök mëak taë mowasö sa.

Apolos pi Epesasre Korin pöteparë ya mëna

²⁴ Omën namp, Alesantria kakaanëp pim yapinte Apolos, pi Epesas kak së wakaima. Omën pöp pi omnant kësang ëwat sa pet irak ngönën pepeweri ngön wia pöt pout ëwatëp. ²⁵ Omën pöp pi Aköpë elnia kan pöt ëwat wë pöta ngönte kosang wesak yaaup. Pël ëak pi Yesu pim songönte apënëak pöt pout mëngkre mëngk yaaup. Pël ëaap pi om Son pim omnarö i momëa pöten pëen ëwat wakaima. Ën Yesuu ru ulöpöököp pël sak wë pötaan i momëëpna pöten köpël wëa. ²⁶ Pi ngön pöt kosang wesak Yuta omnaröa ngönën tuptak ök maima. Pël ëën Akuilaare Prisila piaripök koirak së piarpim kaatak ulmëak kan Anutuuk tiarimëen elnia pötön ök maima. ²⁷ Pël ëën Apolos pi Krik yangerakë sëpënëak kent yaë maan Epesas kak ingre mor sauröak kaamök elmëak pep newer Yesuu ingre mor saö Krik yangerak wëauröaan pi sant mowasëpënëak retëng ë mena. Pël ëën pörek së wë Anutuuk lup sant elmëen omën piin kön wi kosang yewesaurö pit ompyaö kaamök elmëeima. ²⁸ Pël eimeë Yuta omnaröa köpël waswas eim wëaut omnaröa itöök ke ur moolëak pepeweri ngön wia pipot Yesu Kristo Anutuu Yaö Mëëa pöp pim ngönte këëkë wesak ök mëëa.

19

Pool pi Epesas kak ya mëna

¹ Apolos pi Korin kak wëen Pool pi yang lup nerak ya mëmpö yesem Epesas kak së oröak itaangkën Yesu pim ënëm yaaö narö wëa. ² Pël ëën pitën epël pëlpël mëëa. “Ar ngaan Yesuun kön wi kosang wasën Anutuuk Ngëëngk Pulö nina ma won?” Pël maan pit ngön kangit epël mëëa. “Ten ngaan Anutuuk Ngëëngk Pulö yemengka pipët kat nawiinörö.” ³ Pël maan Pool pi pitën epël pëlpël mëëa. “Ën ar i mëënëak talëpë ënëm ëaurö?”

Pël maan pit epël mëä. “Ten pörö Son pim omnaröak i nimëak ngön niaä pöta ënëm yaaurö.”⁴ Pël maan Pool pi pitën epël mëä. “Son pim i momëa pöt omnarö pit lup kaip tiak pitëm utpetat kasëng mena pötaanök pël elmëa. Pël ëak pi pitën epël ök mëä. ‘Ar nem ënëm waisëpna pöpön kön wi kosang wasën.’ Omën pöp Yesu.”⁵ Pël maan pit ngön pöt kat wiin Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëa. ⁶ Pël ëak Pool pi pim moresiarriing pitëm kepönötë mowiin Ngëëngk Pulö pitëm rangk iraan ngön maimat aö Anutu pim ngönöt tekeri wesak ök mëä. ⁷ Omën pörö pit 12 ëak wëa.

⁸ Pool pi Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak pitring ngönënëen yak aöre elö eim wëen ngoon naar namp ëak ilëa. Pi Anutu pim tiar wa ngaöök nimëa pöt pit kat wiipënëak kent ëa. ⁹ Pël ëen omën narö pit lup kosang panë ëak kön wi kosang newasën omnaröa ëöetak Aköpë elnia kan pötön utpet wesak ëa. Pël ëen Pool pi Yesuu ingre mor saurö pit koirak omën kaö namp yapinte Tiranas pim pep kaatak së omnaröaring ngön ngawi aima. ¹⁰ Pi pël eim wëen krismaki nentepar pöteparë öngpök Yuta omënre köpël omnarö pit pourö Esia yangerak wëaurö Aköpë ngönte kat wia.

Siwa pim ruuröa ngönte

¹¹ Anutu pi Pool weëre kosang kaamök elmëaan retëng omnaröa it köpëlöt eima. ¹² Omnarö pit poë koröp kaut Pool piik mësël ëak wak së yauman yaaurö mësël elmëen ompyaö sa. Ën urmerarö wëaurö tapël ëak waö ë momë pël ëeima. ¹³⁻¹⁴ Pël ëen Yuta omën Anutuun kiri ar yaauröa wotöök namp pim yapinte Siwa pim ruurö ⁷ ëak pit kaatë sak waisö imeë omën urmerarö pitëm lupötë wëaurö waö ë momë pël eima. Pël ëak pit Yesuu yapintak urmeraröen

ököök mëak epël mëä. “Ni urmer utpetap, ten Yesu, Pool pim ök aö yaaup, pim weëre kosangtak waö ë yanimë.”¹⁵ Pël maan urmerap epël mëä. “Ne Yesuun ewat wë, Poolönta ewat wë. Pël ëaap ar tarëkaanörö?”¹⁶ Pël mëak omën urmerap wëa pöpök akak sak omën ököök eima pörö mëmpö waö elmëak poë koröp pöt keliak moolaan koröp yoolörö kaatakaan oröak kas sa. ¹⁷ Pël ëen Yuta omënre köpël omën Epesas kak wëa pörö pourö omën pöta ngönte kat wiak pit kas panë ëen Aköp Yesu pim yapinte ngar wa. ¹⁸ Pël ëen Yesuun kön wi kosang wesa narö së omnaröa ëöetak pitëm ngaan utpet eima pötön war wesak ök mëä. ¹⁹ Pël ëak kempre këar nga yaaurö pit pitëm kempre këar pep kësangöt wak së omnaröa itöök war wesak es momera. Pep pötë sumat 50,000 kina ke pëlëët. ²⁰ Pël ëen omën weëre kosangring pöten itenak maan omën muntarö pitëk yal mangkën pitëm lupötë Aköpë ngönte taë sa.

Epesas omnarö pit ngön ë olëak mëä

²¹ Ënëmak Aköpë Pulöök Poolön ya ngön maan pi Masetoniaare Krik yang pöaarëel ya nga ë yesem kaalak Yerusalem kak oröpënenëak mëä. Pël maan Pool pi pim omnaröen epël mëä. “Ne pötë sa pet irak pöt Romëelta sumaap.”²² Pël mëak pi Timotiire Erastas pim kaamökaar piarip Masetonia yangerak wes mëen yesën pi Esia yangerak wakaima.

²³ Akun pötak omën narö selap pan Epesas kak wëaurö pit Aköpë kanöök yesauröaan kööre tok kësang pan elmëa. ²⁴ Pöta songönte epël oröa. Omën namp yapinte Temitrias pi siluwaatring öng ak nampë yapinte Atemis pim ka könöt ket ëeima. Piire pim ya omnarö sum kësang oröpënaak yak

ket êak wes mêeima. ²⁵ Pël yaaurô yak Temitrias pi pim ya omnarôere ên pim ngönt ya tapêt yamêna narô pitên yas maan sêten epël ôk mêëa. “Karurô, ar êwat wê. Tiarim omên eptak mon kêsang koir yaningkên ompyaô wêaut. ²⁶ Ar Pool piin êwat wê. Pim yaautôn tiar kat yawiaurô. Pi Epesas kak eprekaan Esia yangerakê omnarôen epël ôk maim wêaup. ‘Ôngre omp ak kaarkaar omên moresök ket êa eporô kê wonorô.’ Pool pi pël yemaan omên kêsang pim ngôn pöta ênem yaë. ²⁷ Tiarim mon wauret utpet êëpnaaten ne ya ngês yaë. Pël êën omnarôak ökre was niapanêak. Pötaanök tiar kêêkê ngarangk naên êëpena pöt ngôn pöt kaô sak Atemis pim yaya yamêëa kaat utpet wasêpnaat. Pi tiarim öng ak kaôap Esia yangerakre ên yang kaô nantê omnarôa yaya yamêëaup pöt kön nawiiipan.”

²⁸ Pël maan pit Temitrias pim ngôn pöt kat wiak ya sangên êën ngôn êak epël maima. “Atemis pi Epesas omnarô tiarim kaô panêëp,” pël maima. ²⁹ Pël mêak Epesas kak pôrekaan omên kêsang pan ngôn pöt maô sê Masetonia yangerakaan Pool pim ya kaamök omên naar Kaiasre Aristakas piarip morôak wak weruak sê pitêm wa top kaôaöök moulmêa. ³⁰ Pël êën Pool pi pitêm wa topöök sêpênêak yaëen Yesuu ruurô pitök pôrek sêen utpet mowaspanêak kan mowaria. ³¹ Pël êën Esia yangerakaan yang ngarangk Pool pim ngönt narôakta pi wa topöök sêpanêak nga mêak ngôn wes mêa. ³² Pël êën wa topöök wêaô pôro pit kön irikor êak pitêm wa top êa pöta songönten kön nawiin, narô ngôn nent aô yesên, narô nent aô yesên pël eima. ³³ Pël eim wêen Yuta omnarô omên namp yapinte Alesanta pôp mök ê momêën wa topöök tauaan pit itenak wa top pöta songönte apênêak yaë wesa.

Pël êën Alesanta pi moresring angan elmêak wa top pöta songönte Yuta omnarôak naente pöt ôk mapênêak êa. ³⁴ Pël êën omnarô pit itena pöt, pi Yuta omnampök yeëa êën pit kêm top êak ngôn êak epël mêëa. “Atemis pi Epesas omnarô tiarim kaô panêëp.” Pël maim wêën aôa nentepar sa.

³⁵ Pël êën ka pöökê omnant komre kap yaaupök omnarôen ngôn angan pël mêak epël mêëa. “Epesas omnarô, ar kat wieë. Omên ka nantêëro pit Epesas omnarô tiar öng ak kaôap, Atemis, pim yaya yamêëa kaatere kël ngêëngk mopöökkan irêa pô ngarangk yeë pöt pit êwat wê. ³⁶ Omên nampök ngôn pöt yok pangk wa noolapan. Pötaanök arök pas köntak êënganêp wiap sak weë. ³⁷ Ar iteneë. Omên tiarim wa topöök wak waisan epaar piarip tiarim ngônên tuptakaan omnant kain naôn. Pël êak tiarim öng aköpönta utpet wesak naënaar. ³⁸ Pötaanök Temitriasre pim mon waur yaaurô pit omên nampêën kööre tok wieë pöt ngôn yaaô akunetak ngôn yaatak moulmêën kat yawiaupök kat wiak wotpil mowasêpnaan. ³⁹ Ên ngôn nant om wieë pöt yok pangk wa toptak ngôn yaaô akunetak êak söë wasênêët. ⁴⁰ Pötaanök tiarim wa top epö utpet yeëerek Rom yang ngarangkörôak ngôn yaatak niulêëpnen êa. Iteneë. Peene wa top epöök ngôn kaëpre ngôn ê yoolak pötê songön nent won. Pötaan yang ngarangkêp pël niaan tol mapen?” ⁴¹ Pël mêak omnant komre kap yaaup puuk rep momêën pitêm kaatê sa.

20

Pool pi Masetoniaare Krik yangeraarê sa

¹ Ênemak ngôn kaëpre ngôn pöt ê olêak won wesak wêën Pool pi Yesuu ingre mor saurôen yas maan

së pim naë wa top èen pepanõm ngõn òk mëak yakõm kõm mëak Masetonia yangerakë sa. ² Pël ëak pi omèn we pòokõrõa naë yesem ingre mor saurõen ngõn kësang mëak lup taë mowasõ yewaisem tenim naë Krik yangerak wais yaarõ. ³ Pël ëak pòrek wëen ngoon naar namp ëak won sa. Pël èen pi ko ëak wangaõok Siria yangerakë sèpènëak kat wia põt Yuta omnarõ pimèen nga wia pël maan kat wiak kaalak Masetonia yangerakël sèpènëak kõn wia. ⁴ Pël èen omèn ke epëlok Timotiiring Poolë ènëm elmëa. Peria kakaan Sopata, Pirasë ruup, Tesalonaika kakaan Aristakasre Sekantas, Tepi kakaan Kaias, èn Esia yangerakaan Tikikasre Tropimas omèn piporõ Timotiiring Poolë ènëm elmëa. ⁵ Pël ëak pit porõ wet rëak Troas kak sè orõak tenèn kor wëa. ⁶ Pël èen Yuta omnarõa kaõmp peret yis namèènõt yena akun ngèëngkët won sèen Pilipai kakaan wang naõok ilëak akun mor nas kan kourak yesem won sèen Troas kak orõak pitring sant kopët nent wëen won saut.

Pool pi Troas kak Yutikas õp mowesa

⁷ Wangam kan sènaat yak Sante wiap kan kè nènëak wa top ëak wë Pool pi ngõnën wali pan òk maim wëen ròok lup yes. ⁸ Ka ngaarëk tenim wa top èan põtak es rompeet selap uteëa. ⁹ Pël èen omp ulwas namp yapinte Yutikas pi ulõl kanõok wel aiséë Pool ngõnën òk yaan kat men è wë ka kom eim olëak ka sasa ura. Pël ëak ka kaõ wali pan nentepar nent ngaarëk põtakaan kawi ngentiak sè yangaak ngentiin orõak itena põt wel wia. ¹⁰ Pël èen Pool pi orõak ngemë wa kapariak epël yema. “Ar kõn selap èëngan. Pi õp wë.” ¹¹ Pël mëak Pool pi kaalak kakaati ilëak kèet pelak naut. Pël ëak kaalak ngõn kaut òk maim wëen èwa téen ten saut. ¹² Pël èen omnarõ pit omp ulwas pöp õp

wëen mësak sè pim kaatak ulmëak pit ya kè pan sa.

Pool pi Troas kak wë olëak Mailitas kakë sa

¹³ Pool pi ten Asos kak sè kor õn niak wet rëak wangaõok wes nimëak pimënt yangaak wais kak tenim wëa pòrek orõaut. ¹⁴ Pël èen koirak ten pourõ kaalak wangaõok ilëak Mitalini kakë saut. ¹⁵ Pòrekaan yesem èlpam walèn Kaios kuste il wesak kët kopët nent won sèen Semos kustak orõaut. Pòrekaan yesem èlpam walèn Mailitas kak sè orõaut. ¹⁶ Pël ëak Pool pi Yuta omnarõa akun ngèëngk kësang nent yapinte Pentikos pël ya põtak Yerusalem kak sè omnarõaring wa top èepènëak kõn wia. Põtäänõk Esia yangerakë sèna akunet won èen Epesas kak il wesak wangaõok el wesak Mailitas kakë saut.

Pool pi Epesas ngarangkõrõen yakõm kõm mëëa

¹⁷ Pool pi pòrek wë ingre mor saurõa wotõokõrõ pim naë wais wa top èepènëak Epesas kakël ngõn wes mëa. ¹⁸ Pël èen pit naë wais orõõn epël òk yema. “Karurõ, ar èwat wë. Nem ngaan Esia yangerak wais orõak ya ngës rëak mëmpõ wais põtõn ar èwat wë. ¹⁹ Yuta omèn narõ kët èl epotë ne utpet newasèpènëak kan èel eim wëen ne ya kèlangõn põtaring wëen nemtë yapinte wak irëak Aköpë yaat yamëngkaup. ²⁰ Pël yeem nem ngõn òk niaõrë rë niulõ pël yaautë nant òk niak nant ngep naèn ne ar kaamõk elniak ompyaõ sènëëk yak wa topõtëere neenem kaatë òk niaõ imaut. ²¹ Ne ngõn põt kosang wesak ar Yuta omènere kòpël omnarõen epël niiaimaut. Ar utpetat kasëng menak Anutuu naë rë olëak tiarim Aköp Yesuun kõn wi kosang wasènëak òk niiaimaut. ²² Peene põt ne Yerusalemë sumëak Ngèëngk Pulõok yenëa. Pël èaap ne pòrek sè orõp nent koirum wes

ne pöten köpël yaë. ²³ Om nem imautë yesën Ngëëngk Pulöök epël neaimaut pöten ëwat wë. ‘Ni wii kaatak wa niulëak këlangön kat ni-wiipnaat,’ pël neeaimaut. ²⁴ Pël ääap ne nem koröpöön kön selap naën. Nemëngkën wel wiima pöteta yok pangk. Ne pöt, tiarim Aköp Yesuuk kan yaö neea pöök ulöp ngarngar wë mësaö yesem mës pet irumëak kent yaë. Pël äak Anutu pim ngön ompyaö pötak komre kolap niweseim wë pöta ngönte kaö wes ök amëak kön wia.

²⁵ “Ar kat wieë. Ne ngaan arim tekötë imeë Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök niaïo imaut. Ën peene pöt ne kön wiin ar kaalak neen itnaangkan. ²⁶⁻²⁷ Pötaanök ne peene war wesak ök niamaan. Akun poutë ne arring wë Anutu tiarim naë ya yamëngk pöta ngönte war wesak ök niaïo imaut. Pël äak ne pim ngönte amaataan pölöp naënëp. Pötaanök arim tekraakaan namp kö sëpna pöpë songönte nemët won. ²⁸ Ngëëngk Pulöök ar omnarö pol sëpsëp ket äak ngarangk elmëëneäk nina piporöere arimënt ngarangk këëkë ëeim ön. Anutu pimtë Ruupë iitak omën piporö kama wak pim ingre mor wesaurö. Pötaanök ar ngarangk këëkë ëeim ön. ²⁹ Ne ëwat wë. Ënëmak nem ent ë niulëëma akun pötak omën utpetarö arim tekarak oröak utpet niwesak kent tokoröa sëpsëpörö mëmpënëak waö yaalmë pöl elniipën sa. Pötaanök ngarangk këëkë ëeim ön. ³⁰ Arimté tekraakaan narö oröak Yesuu ingre mor saurö ar pitëm ngësël sënëëk yak pitëmtë könötëaan ngön kaar rëak niapnaan yaë. ³¹ Pötaanök ar këëkë panë ngarangk äak nem elnieima pöten kön wieim ön. Ne arring krismaki nentepar nent pötë öngpök kët kanaan rö kanë ngön ompyaut ök niak taë niwasö imeë akun nantë arimëen yaköm äak ing lelaptaring kaamök

elnieimaut.

³² “Peene ne ar Anutuu naë niulëak pimtök ngarangk elniipënëak piin kimang yemak. Pël ëën ar pim naëaan ngön ompyaö poutë weëre kosang pöt pim komre kolaptakaan önëët. Pim ngön pötak kosang niwasëpnaat. Pël ëën omën ompyaö Anutu pim omnaröaan yaö ääo pöt yok pangk nimpnaat. ³³ Ne monere uröm pötön kaur äak arën kimang neniaanëp. ³⁴ Ar ëwat weën neenta mor epesiarring ya mënak koirak nemënt weëre nem kaamökörö mampö pël yaaup. ³⁵ Nem pël yeë pötak nook arën ya kosang mënak omnant koirak koröp wiap yaaurö kaamök elmëëne pöt pet elnieimaut. Tiar pël yeem pöt Aköp Yesu pim ngön epël mëëa pöten kön wiipenaat. ‘Omnant yemangk pöpë ërëpsawi pötak yeö pöpë ërëpsawi pöt il wasëpnaat.’”

³⁶ Pool pi ngön pipöt ök më pet irak ngarangköröaring rar rë wesirak Anutuun ök yema. ³⁷⁻³⁸ Pël äak pit pim wet rëak epël mëëa pöten kön wia. “Ar neen kaalak itnaangkan,” pël mëëa pöten kön wiak kapariak tot nak ingre ngön elmë mësak së wangaöök yanuulë.

21

Pool pi wangaöök Yerusalemë sa

¹ Pit ent ë moulmëak wangaöök ilëak el wesak Kos kustakël saut. Pörekaan yesem ëlpam walën Ros kustak së oröaut. Pël äak pörekaan Patara kak së oröaut. ² Pël äak itaangkën wang munt naö Pinisia yangerakë sëpënëak yeëa ëën pöök wamp riak saut. ³ Pël äak yesem Saipras kuste katnëël wiaan itnal keker elmëak Siria yangerakël yesem Taia kak së leng ë ulmëak kak pörökë urömat të menaut. ⁴ Pël ëën pörökë Yesuu ingre mor saurö koirak pitring wë sant nent won sëen Pulöök pit kaamök elmëen Pool Yerusalemë sëpanëak

nga yema. ⁵ Pël één pörek wëen tenim akunet won sëen kak pörek sêp wesak yesên Yesuu ingre mor sauröere pitêm öngre ruurö ten wes nimëepênëak kakaan weler rëak i kaö pouuk sê rar rë wesirak Anutuun kimang mëëaut. ⁶ Pël ëak neneren yaköm kôm mëak ten wangaöök wamp yariin pit kaalak kakë yes.

Akapas Sisaria kak Poolön tek-tek ngön mëëa

⁷ Wangaöök ilëak Taia kakaan yesem Tolemes kak sê oröak Yesuu ingre mor sauröen yoöre ërêp mëak pitring wê ka kopët nent yaur. ⁸ Ëlpamök Tolemes kakaan wal ëak yesem Sisaria kak sê oröak ngönën ök yamëëa namp kak pörek wëa yapinte Pilip pim kaatak sê piiring wakaimaut. Omën pöp pi Yesuu ngön yaaô omnaröa ngaan omën 7 ëak ya ngön mëëaö pöröakaan namp. ⁹ Pöp koont kong nent wëa. Pit omp naön Anutuu tektek ngön aim wëaurö. ¹⁰ Ten Sisaria kak om wëen Yutia yangerakaan tektek ngön yaaô omën namp pim yapinte Akapas pi wais yaarö. ¹¹ Pël ëak tenim naë wais Pool pim yepatu wak pimtë ingre moresiarë tëak epël ök ya. “Pulöök epël yenëa. ‘Yepat epöökë pepap Yerusalem kak sëen Yuta omnaröak epël elmëak köpël omnarö mampnaat,’ pël ya.” ¹² Pël aan ngön pöt kat wiak ten ka pöökë omnaröak Pool pi Yerusalemë sëpanëak nga mëëaut. ¹³ Pël maan Pool pi epël yenia. “Oröpmorëënök ingre yailak ëak nem lupmer wa könöm yenewas? Ne Yerusalem kak sëen wii kaatak neulëere nemöön wel wi pël ëëma pöten kas naën. Pöt oröpmorëën? Omnarö Yesuu ngönte kat wiipênëak kent yaë.” ¹⁴ Pël niaan ten pim könö ilak menaat pangk naën één epël yemak. “Aköpë kentöökë ya pil ëëp.”

¹⁵ Akun nant won sëen Yerusalem kakë sënëak ko ëak, ¹⁶ Sisaria kakaan Yesuu ingre mor saö naröaring ten pourö sê Saipras kustakaan omën namp yapinte Neson pim kaatak niulëaut. Omën pöp ngaanëer Yesuu ënëm eim wëaup.

Pool pi Sems pim naë sa

¹⁷ Yerusalem kak sê oröön Yesuu ingre mor sauröak ërêpsawi ëak koir yanuulë. ¹⁸ Pël één ëlpamök Poolring Sems pim naë sê itaangkën wotöökörö piiring wëa. ¹⁹ Pël één Pool pi yoöre ërêp mëak Anutuuk kaamök elmëaan köpëlöröa öngpök ya ke nentere nent mëmpö ima pötë ngönöt ök yema. ²⁰ Pël één pit ngön pöt kat wi pet irak Anutuun yaya mëak Poolön epël yema. “Karip, ni ewat wëen, Yuta omën kësang pan, tausen selap narö, Yesuun kön wi kosang wesa. Omën pörö pit Moses pim ngön ë kosang wesauta öngpök ilëak wë. ²¹ Pël ëaap omën naröak nimëen epël ya. ‘Pool pi Yuta omën köpël omnaröa öngpök wëauröen Moses pim ë kosang wesa pöt ngar wak rungaröa koröp kaut moilööre Yuta omnaröa kan ngaanöök sê pël ëëpanëak nga yamëëan,’ pël yaap. ²² Nim eprekë waisauteta pit kat wiaap tiar tol ëëpen? ²³ Pël ëa pötaanök ni tenim niana epël ëëm. Tenim naëaan omën kong nent pit Anutuu ëöetak omën nant naën ëëpênëak ngön ë kosang wesaurö wë. ²⁴ Pötaanök ni omën pöröaring Anutuu ngönën tup kaöetak sê pitêm öpna pöl wë ngönënëen kölam tëak öm. Pël ëak ni pit sum elmëen pitök ngönënëen kölam tëak öpênëak yaaô pöl kiri ar ëak pitêm kepön epöt kat ëëpnaan. Pël ëëmë pötak omnarö pitök niin itaangkën ten Yuta omnaröa yaaul ëan pël niwasëpnaat. Pël ëëmë pötak pit itenak omnaröa nimëen ngön aö ima pötön kaar pël wasëpnaat. ²⁵ Ën

köpêl omên Yesuun kôn wi kosang wêsaurôaan tiar ngaan ngôn epêl kosang wesak pep retêng è menaut. 'Ar omp ak kaarkaarôroaan kiri ar èaut nênganak. Ar animaurô iit orôöpanêak nailên ar èaut nênganak. Ar animaurôa iit nênganak. Ar öngre omp nga èênganak.' ”²⁶ Pêl maan Pool pi omên pôro koirak êlpamök sê Yuta omnarôa ngönênênên kôlam têak öpênêak yaaô pôl êa. Pêl êak pi Anutuu ngönên tup kaöetak sê kiri ar yaaurôen kêt taltak omên pôro ngönênênên kôlam têa pôta kiri wiipên pêl mää.

Yuta omnarôak Pool Anutuu ngönên tup kaöetak morôa

²⁷ Akun 7 kosang wesa pôt temanöm yesên Yuta omên Esia yangerakaan narôak Pool Anutuu ngönên tup kaöetak wêên itenak omnarôen kék maan morôeê ngön êak epêl mää. ²⁸ “Israel omnarô, ten kaamök elnieê. Omên epop kaatê yesem Israel omênere Mosesê ngön è kosang wesautre Anutuu ngönên tup kaö epêten wak irêak yaaup. Pêl êak nenteta, pi köpêl omnarô mäsak Anutuu ngönên tup kaö epêtak wais kewil elmê pêl yaaup,” pêl mää. ²⁹ Pôt pit ngaan Tropimas köpêl omnamp Epesas kakaanêp piiring ka pöök wêên itenak Yuta omnarôa ngön è kosang wesaut ilak Poolring Anutuu ngönên tup kaöetak yesaup pêl wesak mää.

³⁰ Pêl maan omên Yerusalem kak wêa pôro pourô lup es nga sak sê wa top êak Pool morôak Anutuu ngönên tup kaöeta kakaatiaan weruak tomök sê moulmêak tapêtakêêr kanôt waria. ³¹ Pêl êak Pool mëmpênêak omên Yerusalem kak wêaurô pourô lup es nga sak nga yaal ngön pôt Rom nga omnarôa wotöököpê ngêsêl sa. ³² Pêl êên tapêtakêêr pi nga omnarôere pitêm ngarangkörô koirak teêntom pitêm naê sa. Pêl êên omnarô pit

piire pim nga omnarôen itenak Pool tang mööpênêak êaurekaan sêp wesa. ³³ Pêl êên nga omnarôa wotöököp pi Pool pim naê sê wali wêe pimorôen epêl mää. “Omên epop wii wêe naöörar motêeê.” Pêl määk omnarôen pêl mää. “Epop talêp?” ³⁴ Pêl maan omên kêsang pôrek wêaurô pit ngön êak narôak nent aô yesên narôak nent aô yesên ngaarôa wotöököp pi omên pôta songönten kêêkê kat nawiin êak nga omnarôen maan Pool mäsak pitêm kaatakêl sa. ³⁵ Pêl êên Pool pi ka pôta riringeweri sê tauaan omnarôak mëmpênêak kosang pan êa. Pêl yaêên nga omnarô pit Pool ngar wak sa. ³⁶ Pêl êên omên kêsang pan pitêm ênem yesem ngön êak epêl mää. “Pipop mên wel wieê,” pêl mää.

Pool pi pimtê songönte ök mää

³⁷ Nga omnarô pit Pool pitêm kaata kakaati wak ilapênêak yaêên Pool pi pitêm wotöököpön epêl pêl mää. “Ne niin ngön nent ök niam sa ma?” maan wotöököpök epêl mää. “Ni Krik ngönôr êwat wêên ma? ³⁸ Ne kôn wiin ni Isêp omnamp ngaantak pi nga wak yang ngarangkêpêên nga omên kêsang pan 4000 pôro nga è öpôt wak yang pultak mäsak saup.” ³⁹ Pêl maan Pool pi epêl mää. “Ne Yuta omnamp Silisia yangerak Tasas ka kepönöökäänêp. Ne yok pangk omnarôen ngön ök mam ma?” ⁴⁰ Pêl maan wotöököp pi kuure mak maan Pool pi riringeweri tauêê moresring omnarôen angan elmêên pit ngön leng êên Yuta ngöntak omnarôen ngön ök mää.

22

¹ Pool pi epêl ök mää. “Pepere kar nemorô, ar kat wieê. Ne saun wonöp pêl niamaan.” ² Pêl maan pit kat wiaan Pool pi pitêmte Yuta ngöntak ök yemaan pit ngön kaêp

sêp wesak kat kôkô wiaan pi epêl mēēa.

³ “Ne Yuta omên arim karip. Nem êlêpôk Silisia yangerak Tasas kak newilaup. Pêl êên kotuukêēr Yerusalem kak e taprek Kameliel pim pep kaatak wēên rē neulôn omên tiarim ěere kôrôorôa ngôn ě kosang wesa pôt pout ěwat saup. Pêl ěak ar eprekôrôa yeē pól neenta Anutuu ěnēm ěēmēak kosang ngentieimaup. ⁴ Ne ngaan ôngre omp Yesuu kan ngolôp epôok yaaurô mēmpênēak utpet mowesak morôak wii kaatak moulmēeimaup. ⁵ Kiri ar yaaurôa wotôokôpre Yuta ngônênē kaôarô pitôkta niapnaat. Omên pôrô pit ne Yesuu ruurô wali ômēak pep newer retêng ě Yuta omên tiarim karurô Tamaskas kak wēaurô mampēak nena. Pêl ěên omên pôrô wali wak waisēn Yerusalem kak eprek kēlangôn kat mowiipênēak saut.”

Pool pim ingre mor sa pôta songônte ôk mēēa

⁶ “Ne seim Tamaskas kak temanôm yewasēn kêtêp luptak wēên kutômweriaan ěwa kaôempel teēt pan irē neek yaalnē. ⁷ Pêl ěên ne yangerak sē ngentiak kat wiin ngôn nent epêl yenēa. ‘Sool, Sool, ni tol ěēnak ne utpet neweseimēn?’ ⁸ Pêl neaan ne kangiir epêl mēēaut. ‘Akôp, ni talêp?’ Pêl maan pi epêl ôk yenēa. ‘Ne Yesu Nasaret kakaanêp. Ni kêt ěl epotē ne utpet neweseimēn.’ ⁹ Pêl ěên omên neering sa pôrô ěwa pēenpelēn itena. ěn omnampē neen ngôn neea pôt pit kat nawiin. ¹⁰ Pêl ěên ne epêl pêlpêl yemak. ‘Akôp, ne peene tol ěēm?’ Pêl maan Akôpôk epêl yenēa. ‘Wal ěak Tamaskas kak sē orô. Pêl ěên omên nampôk nim ěēmēak Anutuu yaô ěa pôtôn ôk niapnaat.’ ¹¹ Pêl neaan ěwa pômpelôk nem itôorar ngaap wes noolaan wēên omên neering saurôak mor yal ěak Tamaskas kak sē neulnēa.

¹² “Omên namp kak pôrek wēa yapinte Ananias, pi Moses pim ngôn ě kosang wesa pôtē ěnēm yaaup. Omên pôpôn Yuta omên ka pôok wēaurôak pimēên kôn wiin ompyaô yeēa. ¹³ Omên pôpôk nem naē wais tauak neen epêl yenēa. ‘Sool, nem karip, ni peene kaalak itôorar nganga sē,’ pêl neaan tapêtakêēr nem itôorar nganga sak piin itenaut. ¹⁴ Pêl ěên pi epêl yenēa. ‘Anutu, tiarim ěere kôrôorôa yaya maimaup, pim ěēpnaatôn ěwat sumēak kom ě niulēak pim ya omên wotpilêpôn itenak pim kēmtakaan ngôn kat wiimēak kom ě niulēaup. ¹⁵ Pôtaanôk ni Anutuu ya omên sak nim omên itenak kat wiak pêl ěan pipot omên pourôen ôk maan kat wiip. ¹⁶ Orôpmorēên kor ěēm? Wal ě. Pêl ěên i nimēên tiarim Kaôapôn merêk maan nim utpetat wa niulapnaan.’ ”

Anutuuk Pool kôpêlôrôa ngēsêl wes mēa

¹⁷ “Ne kaalak Yerusalem kak wais wē Anutuu ngônên tup kaôetak sē kimang yamēem omnant wangartak ityaangk pól ěaut. ¹⁸ Pêl ěak itaangkēn Akôpôk neen epêl yenēa. ‘Ni eprek wē nem ngônte ôk amē pôt omnarô kat wiak kosang newaspan. Pôtaanôk teēntom sêp mowesak sum.’ ¹⁹ Pêl neaan ne kangiir epêl mēēaut. ‘Akôp, pit ěwat wē. Ne ngaan ngônên tupôtē sē omên niin kôn wi kosang yewesaurô morôak wii kaatak moulmēēre pēs mô pêl eimaut. ²⁰ Pêl ěên Stiwen nim ngôn ompyaut yaaup omên narôak mēn wel wiaut. Akun pôtak ne iteneē yok pangk yaē wesak pim momēnaurôa ulpēênôt ngarangk ěaut.’ ²¹ Pêl maan pi epêl yenēa. ‘Ni peenêēr sum. Ne kan maim panē nerek kôpêl omnarôa naē wes nimēēmaan yeē.’ ”

Rom nga omnarôa wotôokôpôk Pool ngarangk elmēa

22 Yuta omnarö pit kat wiaan Pool pi ngön ök aö së köpël omnaröa ngësél sêpëna ngön lup pöt yaan pit kaaö êak ngön è olêak epël mëëa. “Mën wel wieë. Omën ke pilëp yang eprek naöpan. Pi öp öpan.” 23 Pël mëak pit ya sangën kaö êak êlak wiak pitëm ulpëenöt ent êak keke elmëak yangerakaan sumplolöt wes ngaarék momëa. 24 Pël ëën nga omnaröa wotöököpök pim koturöen maan pit Pool kaatak mësak së moulmëa. Pël ëën nga omnaröa wotöököpök Yuta omnaröa Pool pimëen ngön è olêak aö yesa pöta songönten kat wiipënëak pës kaö pan momööpënëak mëëa. 25 Pël ëën pit pës momööpënëak wii yatëen Pool pi nga omnaröa ngarangk namp pim naë tauaan epël ök mëëa. “Arim ngön è kosang wesautak ngön è pet nairën wieë yok pangk ne Rom omnamp pës yamöaurö ma? Oröp ëënak ne pil elnëeim?” 26 Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp pi wotöököpë naë së epël mëëa. “Ni tol elmëëmëak yaën? Omën epop Rom omnamp tiarimënt tapöröp.” 27 Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë naë së epël mëëa. “Ni neen ök nea. Ni Rom omnamp ma?” Pël maan Pool pi mak mëëa. 28 Pël maan wotöököpök epël mëëa. “Ne sum kësang panë êak Rom ka pep saup.” Pël maan Pool pi epël mëëa. “Nem êlre pepaar Rom kakaanaarök ne newilaup. Pötaan neenta Rom tapöp.” 29 Pël maan omën Pool pës möak songönte kat wiipënëak yaurö pit teëntom pan pölöp êak sêp mowesa. Pël yaëen nga omnaröa wotöököp piita kat wiin Pool pi Rom omnampök wii motëa pöt kat wiak kas ëa.

30 Ëlpamök nga omnaröa wotöököp pi Yuta omnaröa Poolön nga elmëa pöta songönten kat wiipënëak wii wil moulmëak kiri ar yauröa wotöököröere ngönënë

kansolörö wa top è moulmëak Pool wii kaatakaan pitëm tekarak mësak orö moulmëa.

23

Pool Yuta ngönënë kansolöröen ngön ök mëëa

1 Pool pi ngönënë kansolöröen nga iteneë epël mëëa. “Karurö, ne Anutuu itöök wëaup. Peene wë epëtenta kat men ëen utpet nentaring naön.” 2 Pël maan kiri ar yauröa wotöököp Ananias puuk Pool pim naë taueëauröen këm kantak mor kaë mööpënëak kék mëëa. 3 Pël ëën Pool pi epël mëëa. “Ni nim koröpök ompyaö saan lupmer pöt titi tëak utpet ëaup Anutuuk nimööpnaap. Ni ngön è kosang wesauta ököök ne wotpil newasumëak nimënt pöp ngön è kosang wesa tapët ilak nemööpënëak kék maan yenemö.” 4 Pël maan Pool pim naë taueëa pörök epël mëëa. “Ni Anutu pim kiri ar yauröa wotöökö kaöapön utpet wesak yemaan.” 5 Pël maan Poolök epël mëëa. “Karurö, pi kiri ar yauröa wotöököp pöt ne köpël yak mëëan. Ne piin ewat ëen pël nemaan ëan tapön. Ngönëntak omën ngarangk ke pilöröen ökre was mangan yak nga wia pöten ne ewat wë.”

6 Pool pi ewat wëen ngönënë kaöaröa naëaan, narö Parisi ngönën yaurö, narö Satusi ngönën yaurö pël ewat wë pitën epël ök mëëa. “Ne Parisi omnamp. Nem ëarö tapörö. Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön kosang wieë ök yaautaan yak ngön yaatak yeneulë.” 7 Pël maan Parisiire Satusi omnarö pit neneren ngön kaö mëak komkap ëa. 8 Pit epëtak pël ëa. Satusi omnarö pit weletakaan wal yaaöre omnarö könöpringöröere enselörö wë pötön kon wi kosang newasën yaurö. Ën Parisiirö pit omën pötön kön wi kosang yewesaurö. 9 Pötaanök

pit neneren ngaare ngõn maõ yesem Parisi omnarõa naëaan ngõn kosangõtë ngarangk narõak wal ë taueë ngõn ëak epël mëëa. “Ten pim utpet nent nokoirën. Ensel nampök ma kön nampök piin ök maan apna põt yok pangk.”¹⁰ Pël ëak pit ngaampel kaõ wesak yaalën nga omnarõa wotöököp pi omnarõ Pool narõ nal sak weruak yesën koröp ilak wel wiipanëak kas ëën pim nga omnarõen epël ök mëëa. “Ar pitëm tekrak së Pool wali wak së tiarimtë ka kaõetak ulmëëë,” pël mëëa.

¹¹ Röök pötak Aköpök Pool pim naë së orõak epël ök mëëa. “Ni ya ngës ëëgan. Nem ngõnte Yerusalem kak eprek war wesak omnarõen ök yemaan tapël Rom kak së ök mam.”

Yuta omnarõ Pool mëmpënëak kupria

¹²⁻¹³ Ëlpamök Yuta omën selap 40 il wesaurõ wa top ëak Pool mëmpënëak Anutuu ëõetak ngõn ë kosang wesa. Pit pi pan mëmpënëak pitëm iire kaõmp ngës olëak wet rëak pi pan mënakök ënëmak iire kaõmp nëmpënëak ngõn ë kosang wesa. ¹⁴ Pël ëak pit kiri ar yaaõ kaõarõere ngõnënë wotöökörõa naë së epël ök mëëa. “Ten kaõmp ngës olëak Pool mënakök kaõmp nënëak Anutuu ëõetak ngõn ë kosang wesaut. ¹⁵ Pötaanök arre ngõnënë ngarangkörõ nga omnarõa wotöököpë ngësë ngõn wes mëak epël ök maë. ‘Ni yok pangk Pool tenim naë wes mëën waisëpën sa ma? Ten pim ngõn ëauta songõnten këëkë kat wiinaan.’ Pël maan arim ngësë wes mëën yewaisën kan kourak nga wiak mëmpunaan.”

¹⁶ Nga kup yariin Pool pim sasëpë ruup kat wiak nga omnarõa kaata kakaati së Poolõn ök mëëa. ¹⁷ Ök maan Pool pi nga omnarõa

ngarangk nampõn ngõn maan sëën epël mëëa. “Ni yokot epop wotöök kaõapë naë mësak së. Pël ëën pim ngõn nent ök mapnaan.” ¹⁸ Pël maan nga omnarõa ngarangk pöp yokotup mësak wotöök kaõapë naë së epël ök mëëa. “Wii omnamp Pool pöpök yokot epop nimëën ngõn nent waarek mësak waisën ök niapën pël aanak mësak yewais.” ¹⁹ Pël maan nga omnarõa wotöök kaõapök yokot pöp moresi wak së pëlëër moulmëak piarpimënt wë ëlëëp epël pël mëëa. “Ni ngõn tol nent ök neam?” ²⁰ Pël maan yokot pöpök epël ök mëëa. “Yuta omën ngõnënë wotöökörõ pit ngõn kup riak ni ëlpamök Pool pitëm naë wes mëën së pim ngõn ëauta songõnte këëkë wesak maan kat wiipën pël morök ya. ²¹ Pötaanök ni pitëm ngõnte kat mowiingan. Pit omën 40 il wesak selap pan kaõmp ngës olëak Pool mënakök iire kaõmp nëmpënëak Anutuu ëõetak ë kosang wesak Pool kan kourak yesën nga wiak mëmpënëak nim kuure mak mamë pötaan kor wë.” ²² Pël maan nga omnarõa wotöök kaõapök yokotupõn epël ök mëëa. “Nim ngõn ök yenëaan epët omnarõen manganok.” Pël mëak wes mëën sa.

Nga omnarõa wotöököpök Pool yang ngarangkëp Pilis pim ngësë wes mëa

²³ Nga omnarõa wotöök kaõapök ngõn maan pim ngarangk naar sëën epël ök mëëa. “Arip nga omën selap pan 200 ëak koirak kaalak omën 70 pol osörõak yesaurõere kaalak omën munt 200 ëak ingëpõt wak yaaurõ pörõeta koirak rõ kan 9 kilok pötak sënëen kopëta wasën. ²⁴ Pël ëak Poolëenta pol os narõ koirën. Pël ëak ar ngarangk këëkë elmë yesem Rom yang ngarangkëp Pilis pim naë së moulmëën.” ²⁵ Pël mëak nga omnarõa wotöököpök epël retëng ëak mena.

26 “O Pilis, Klotias Lisias nook yang ngarangk ompyaup nimëen pep epwer retëng ë yaningk. Yowe. 27 Yuta omnarö pit omën pipop moröak mëmpënëak yaëen ne kat wian pöt pi Rom omnampök ëa. Pël ëen neere nem nga omnarö tenök pitëm morötëaan wa ëp ëaut. 28 Pël ëak pit songön oröptak utakök Pool mëmpënëak yaë pöta songönte ëwat sumëak ngönënë ngarangköröa wa toptak wak së moulmëaut. 29 Pël ëak ne pitëm Poolëen ngön ëaö pöt kat wian pöt Yuta ngönënta ngön ë kosang wesautë wieëaul ëa. Pi omën utpet mëmpö ma wii motë pël ëëpna nent naën. 30 Pël ëen ne kat wiin omën naröak Pool mëmpënëak nga kup riak yaë pël ök yenëa. Pël ëen kat wiakök nim ngësë wes mëen waisëpën yewas. Pël ëak omën pimëen ngön apnaaröen epël ök mëëaut. ‘Ar Sisaria yang ngarangkepë naë sëak ngön aë,’ pël ök mëëaut. Yok nem ngönte pi tapët.”

31 Nga omnarö pit pitëm wotöököpë mëëa pöl ëak Pool mësak ngarangk ë yesem rö kan Antipatris kak së oröa. 32 Pël ëak ëlpamök nga omën yangerak yaaurö pit kaalak pitëm kakë yesën pol osöröak yaaurö pitëmënt mësak Sisaria kak së oröa. 33 Pël ëak yang ngarangkepë naë së pepewer menak Pool moulmëa. 34 Pël ëen yang ngarangkep pi pep pöwer sangk kelak Poolön epël pëel mëëa. “Ni yang lup taltakaanëp?” Pël maan Poolök epël mëëa. “Ne Silisia yangerakaanëp.” 35 Pël maan epël mëëa. “Omën nimëen ngön aimaurö pit waisënak nim ngönten kat wiimaat.” Pël mëak pim nga omnaröen Pool wak së omën ompak Erot pim ka ngaantak ulmëak ngarangk ëëpënëak mëëa.

24

Yuta omnarö Poolëen ngön ya mëna

1 Wë kët mor nas won yesën kiri ar yaauröa wotöök kaöap Ananaias piire pim ngarangk narö ën ngön yaatak ngön apna omën namp yapinte Tetalas pit pörö Sisaria kak së oröak yang ngarangk kaöap Pilis piin Poolëen ngön ya mëmpna pöta ngönöt ök mëëa. 2 Pël ëen Pool pitëm naë wëen yang ngarangkep Tetaläsën ngön maan wal ë Poolë ngësël wesak epël mëëa.

“Tenim kaöap Pilis, ni ëwat kësangëp yak yoöre ërëp ni-anaan. Ni kan ompyauuk niulëak ngarangk elniaan benim yang eprek mayaap wiaan wakaimaut. 3 Pötaanök ten ya ompyautaring wë niin yoöre ërëp yeniak. 4 Ne ngön muntat yal menak niaan wali sëpan. Pötaanök ni sant elniak benim ngön kot niana epët kat wi. 5 Omën eit epmor, pi omën kööre tok koir mampö yaaumor. Pi Yuta omën kaare yang poutë wëauröa naë öngöpöngöp ëak nga wilö yaaumor. Pël ëak puuk Nasaret ka pepemor pël ya omën pömörë ngönnges wak yaaö pömeriarë kaö sak wëaumor. 6 Omën epmor pi Anutuun ngönën tup kaöet kewil elmëëpënëak yaëënak ten waut. [Pël ëak benim ngön ë kosang wesauta wieëaul ngön yaatak moulmëënëak yaëënak, 7 nga omnaröa wotöököp Lisias puuk waisak kosang kaö ëak benim moresiaan wa ëp ëaumor. 8 Pël ëak Lisias pi omën Poolön ngön apna pörö nim naë wais ök niapënëak mëëaut.] Pël ëen nimtok omën epmorön pëel maan pimtök pimtë këmpelëkaan niaan kat wiimëen. Pi tol yaëënak ten pimëen ngön ya mënan pöt ök niapnaat.”

9 Pël maan Yuta omnarö pitta kaamök ëak Poolë ngësël wesak epël mëëa. “Ngön pout yaapöt.”

Pool pimtë songönte Pilisën ök mëëa

10 Pël maan yang ngarangkepök Poolön moresring ni a pël elmëen Pool pi epël ök mëëa.

“Ne niin ewat wë. Ni yang epëra kaö sak wëen krismaki selap saup. Pötaanök nem ngönte niin ök niamëak ërëpsawi yeë. 11 Pöt epël. Ne Yerusalem kak së Anutuun yaya memëak saut. Pörek së wëen akun 12 pëen yes. Ni pitën pëël mamë pöt pit ök niaan kat wiak yaap ëa wasumëët. 12 Akun pötak pit neen itenaan ne Anutuu ngönën tup kaöetak omën nampring ngön nga naalëënëp. Ne omën narö nga elëpënëak Yuta omnaröa ngönën tupötëëre ka kaöaöökë öngpök wa top naalmëen ëaut. 13 Pitëm ngön nemël wesak aö ngön ya mëmpö pël yaë epot yaap wonötök ya. Kë nentaring aan ni kat wiak wa yaap newasnganëëtök ya. 14 Ën nem peene niama epët yaaptak niamaan yeë. Ne kan ngolöpöök yesem Anutu tenim ëaröa yaya maimaö tapöpön yaya yamëëaup. Pël yaëënak pitök itenak ten kan ngolöp epöök yesauröen Yuta ngönën ngaante utpet mowasënëak yeë wesa. Pël ëaap ne Mosesre tektek ngön yaauröa retëng ëaö pöt pout erën ëak itaangkën yaap ëën kön wi kosang wesaut. 15 Ne yaap Anutuun kön wi kosang wesak pimtën kor wë. Ënëmak pimtök omën utpetre ompyaö pourö weletakaan wal ë niulëëpna pöten kor wë. Yuta omën eporöeta ten pourö pël kön wi kosang wesa. 16 Ne akun poutë Anutüre omnaröa ëöetak ompyaö ömaataan kosang ngentieim wëaup. Pötaanök nem lupmerën kat men ëen utpetat won.

17 “Ne Yerusalem kak nasën wëen krismaki selap sëen ënëmak omnarö kaamök elmëak mon mampööre Anutuun kiri mowi pël ëëmëak kaalak Yerusalemë saut. 18 Pël ëak ne Anutuu ngönën tup kaöetak së ngönënëën kölam tëak

öma pöta kiri yawiem wëen pit neen itenau. Pël ëautep omën selap neering wa top ëak wë ngön paspas aim naön. Won. 19 Yuta omën Esia yangerakaan waisa narökëër pörek wëaut. Pötaanök pit nemëen ngön apënëak ëanëen eprek waisan tapön. 20 Pötaanök omën eporö pitök ne utpet tol nent ëak ngönën ngarangköröa ëöetak tauaan itena pöt ök niap. 21 Songön kopët nent wia. Ne ngaan pitëm tektrak tauëë ngön ëak epël mëëaut. ‘Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön wi kosang weseë ök yaataan peene ngön yaatak yeneulë.’”

22 Pool pi pël më pet irën Pilis pi Aköpë kan ngolöpöök yesauröa wëwëatön ewat panë wë Yuta omnarö kor öpënëak epël ök mëëa. “Ënëmak nga omnaröa wotöököp Lisias pi waisënak ne arim ngönte pet irumaat.” 23 Pël mëak nga omnaröa ngarangk nampön Pool wii nemotëen kakaati ulmëëpënëak mëëa. Pël ëak pim karurö itenak omnant mampööre ngarangk elmë pël yaëen nga mepanëak ök mëëa.

Pilis pi Pool wii kaatak krismaki nentepar moulmëa

24 Kët akun nant won sëen Pilisre pim öngöp yapinte Trusila Yuta omnaröa naëaanëp piarip pouwaar sa. Pël ëak Pilis pi ngön kat wiipënëak Poolön yas mëëa. Pël ëen Pool pim naë së omnaröa Yesu Kristo piin kön wi kosang yewesa pölön ök maan kat wia. 25 Pël ëen Pool pi kaalak yal menak omnarö wëwë wotpil öpenaatare utpet ëënganëen ngarangk ëëpenaatre Anutuuk ënëmak tiar ngön yaatak niulnëëpnaata ngönte pël ëak mëëa. Pi pël maan Pilis pi kat wiak kas ëak epël ök mëëa. “Ni së, ënëmak mop nent oröön ngön niamaatak.” 26 Pim pël mëëa pöt, “Ne ngaak Poolön ököök pël elmëen mon nangkën wii kaatakaan wes momëëmakok,” pël weseë akun

selap Poolön yas yemaan së piiring ngönngön eima.

²⁷ Ënëmak krismaki nentepar sëën Posias Pestas puuk yangerak ngarangk ëëpënëak Pilis pim urötak sak wëen Pilis pi sëpënëak yeem Yuta omnarö ya kë sëpnaak yak Pool wii kaatak om wëen sa.

25

Pool pi Sisa pim ngönte kat wiipënëak ngön ëak mëëa

¹ Pestas puuk pim yanger ngarangk ëëpënëak Sisaria kak së wëen akun nentepar nent won sëën Yerusalemë sa. ² Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pim naë së Poolë ngësël wesak epël ök mëëa. ³ “Ni tenim ngönte kat wiak Pool pipop wes mëen Yerusalemë waisëp.” Pit kamtaöök nga wiak mëmpënëak kaar pël mëëa. ⁴ Pël maan Pestas pi kangiir epël mëëa. “Pool pi Sisaria kak wii kaatak om wëen ne akun kot nent kaalak sumaap. ⁵ Pötaanök arim omën kaöarö neering sënaat. Pël ëak së omën pöp utpet nent ëa ëën pöt yok pangk pimëen ngön apnaat.”

⁶ Pël mëak Pestas pi Yerusalem kak pitring wëen kët 8 ma 10 ëak won sëën kaalak Sisaria kakë sa. Pël ëak pi ngön kaatak së wë Pool mësak sëpënëak mëëa. ⁷ Pël ëën pi së wëen omën Yerusalemë sa pörö pim naë taueë ngön könöm nant pim ngësël wesak mëëa. Pël ëaap pitëm Pestasën mëëa pöt pi kat wiak yaap wasëpna nant nemaan ëa. ⁸ Pël ëën Pool pi pitëm ngön pöt ilak kangiir epël mëëa. “Ne utpet ëak Yuta omnarö tenim ngön ë kosang wes wia pöt ilap nariin ma Anutuu ngönën tup kaöetenta utpet nent naënëp. Pël ëak tiarim omën omp aköp Sisaanta utpet wesak nemaan yaaup.” ⁹ Pël maan Pestas pi Yuta omnarö wiap mowesak Poolön epël ök mëëa. “Ni yok pangk kaalak Yerusalem kak sëën ne pörökök nim ngönte kat

niwiimaaten kent yaën ma?” ¹⁰ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ka e nem taua epët omën kaöap Sisa pim ngön yaaö kaat. E tapëtakökëer nem ngönte kat wiimëet. Ni ëwat wëen ne Yuta omnarö utpet nent naalmëenëp. ¹¹ Ne utpet nent yaëen pit itenak nemëen ngön ëak nempëna pötaan ngön won. Yok pangk nempënaat. Pël ëaap pitëm nemëen ngön ya pipot kaar ya. Pötaan yang ngarangk omën nampök pitëm moresi pas wes namëen ëëpnaat. Pötaanök ne Rom omën omp aköp Sisa puuk ë pet irëpënëak yak.” ¹² Pël maan Pestas pi pim kaamököröaring ngön ëak Poolön epël ök mëëa. “Ni ngön ë olëak Rom omën omp aköp Sisa puuk nim ngönte pet irëpënëak yaan. Pötaan ne pim ngësë wes nimëëmaan sum.”

Pestas pi Akripaan Poolön pëel mëëa

¹³ Ënëmak akun nant won sëën omën omp ak namp Akripa, piire öng nangap Penaisi, piarip Sisaria kak Pestasën yoöre ërëp mapënëak sa. ¹⁴ Pël ëak wë akun selap selap yesën Pestas puuk Poolë ngönte Akripaan epël ök mëëa. “Omën namp eprek wii kaatak wë. Pilis pi pim ngönte ë pet nairën ëën om wëaup. ¹⁵ Pël ëën ne Yerusalem kak së oröön kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pit nook pim ngönte pet ir olëak mëmpënaan memëak ök yenëa. ¹⁶ Pël ëën ne pitën epël ök mëëat. “Ten Rom omnarö om pas könömöt omën muntarö nemangkën yaaurö. Omën ngönte wieëaup pimënt ngön yaatak tau moulmëen pimëen ngön eaö pöröa ëöetak taueë ngön apnaat. Pötaanök ten akun mangkën pim ëën pitëm ngön yaatak moulmëa pöta songönte ök niapnaat.” ¹⁷ Pël maan Yuta omnarö wais wëen kau naën wangam kan tapëtakëer ne ngön kaatak së wë pi koirak waisëpënëak

mëëaut. ¹⁸ Pël ëën wais wëën omën pimëën ngôn yaaô pôrô ngôn ëa. Pël ëën ne wet rëak pi utpetat yaaup wesak pit pim utpet ëaô nent apënëak ya wesak kat wian pôt won. ¹⁹ Pit pitëmtë ngönën wak wëautaan ngôn iraan isën yeemak aô omën namp yapinte Yesu pël yamëëaup wel wiaup pël ya. Ën Poolök pôt ôp wë pël ya. ²⁰ Pël ëën ëngk ma e wesak Poolön epël pëlpël mëëaut. ‘Ni kaalak Yerusalem kak së nim ngönte pôrek pet irum ma?’ ²¹ Pël maan Pool pi kaaô neak wii kaatak wë ënëmak Rom omën omp ak Sisa pim naë së ngönte ë pet irëpënëak yenëa. Pël ëën ne maan pi wii kaatak om wëën nga omnarô pit ngarangk eim wëën nem pi Sisaapë ngësë wes mëëma pôtakök pet irëpënëak mëëaut.” ²² Pël maan Akripaak Pestas piin epël ök mëëa. “Nemtok omën pipopë ngönte kat wiimëak yeë.” Pël maan Pestas puuk, “Ëlpamök yok pangk kat wiimëët,” pël mëëa.

²³ Ëlpamök Akripaare Penaisi piarip ë rangi kësangöt ëak omnarôa itöök wa top kaatak yesën nga omnarôa wotöök kaôarôere kak pôrekë omën yapinringörô pourô piaripring kakaati së wa top ëa. Pël ëën Pestas puuk maan Pool koirak sa. ²⁴ Pël ëën Pestasök pitën epël mëëa. “Omën omp ak Akripaare ar omën e wë epörô peene kat wieë. Ar omën epopôn iteneë. Yuta omën selap pan Yerusalem kakaan eprekë wëaurô pit pourô ne omën epop pëël elmëën mëmpëna pötaan aim wë. ²⁵ Pël ëaap ne pim utpet ëa nenten kat wiin mëmpënaata ök naën yaë. Pël ëak pimtök neen pi Rom omën omp ak Sisa puuk pet irëpënëak yenëa. Pötaanök wes mëën sëpnaan yaë. ²⁶ Pël ëak ngön këët ap wesak omp ak kësangëpëën pep retëng ëak wes mëëmaataan poprak yeë. Pötaanök omën epop omp ak Akripa nimëntre arim

naë tau yaulmë. Pötaanök arök pim songönte tekeri weseë. Pël ëën pepewer retëng ëak wes mëën sëpnaan. ²⁷ Ne wii omën namp wes mëëmëak pepetak pim songönte wes mëëma pötaar yok pangk ëëpnaat. Ën pël naën ëëma pôt pangk naën ëëpnaat.”

26

Pool pim ngönte Akripaan ök mëëa

¹ Akripa pi Poolön epël mëëa. “Ni nim ngönte yok pangk a,” maan Pool pim utpet naën pöten apënëak mor ngar wesak epël ök mëëa.

² “Omp ak kësangëp Akripa, ne kat men ëën ompyaô pan yaëën nim ëöetak war wesak Yuta omnarôa nem ngësël wesak aim pöta kangit niamaan yeë. ³ Tiar Yuta omnarôa ngönëëën ngaal witwit ë omnant yeë pöten ni ëwat wëën. Pötaanök ni wiap sak kat wiaan ök niamaan.

⁴ “Nem kotuuk kak wëwë wakaimautre Yerusalem kak së wakaimaô pöten Yuta omnarô pit ëwat wë. ⁵ Ne ngaan pitring wakaimaup yak neen ëwat wë. Pötaan pitök yok pangk apënëak pôt nem pitëm naë ngönën ya mëñëimautôn apnaat. Ne ngaan Parisi omnarôaring wë pitëm yaaô kan pöök imaup Pötak ngönën muntatë wëwëatre yaaut il yewas. ⁶ Ne peene eprek wëën pit nemëën ngön ya yenëmëngk. Pöta songönte epël. Anutu pim tiarim ëaröen weletakaan wal ëëpenëak ngön ök mëëaô pôt kön wi kosang wesak këët orööpnaataan kor wëaô pötaanök ngön yaatak yeneulë. ⁷ Tiarim ëarô, kur 12 pötëaan pôrô, kët kanaan rö kanë Anutuun yaya maimëë kön wi kosang wesak omën pötön kor wakaima tapël ne yeë. O omën omp aköp, ne pöten kor wëaô pötaanök Yuta omnarô pit nem ngësël wesak aô ne ngön yaatak neulnëeim. ⁸ Tol

ëënak ar Yuta omnarö Anutuun kön wiin puuk yok pangk omnarö weletakaan wal ë niulëëpna pöt pangk naën pël weseim? Ngön pöt kaar won.

⁹ “Ne ngaanëer Yesu Nasaret kakaanëp pim yapinte wak irapënëak omnant kësang elmëeimaut. ¹⁰ Ne Yerusalem kak ya pöt mëngkën kiri ar yaaö kaöaröak neaan Yesuu ingre mor saö narö selap pan wii kaatak moulmëaup. Pël ëën ngön yaatak wëen ne omnarö pitring kaamök ëak mëmpënëak maimaut. ¹¹ Pël eimeë akun selap ngönën tupötë ilëak omnarö Aköpön utpet wesak apëna yak këlängön kësang meneimaut. Pël ëak ya sangën pan ëën ka kamaatëeta tapël utpet mowasumëak seimaut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa

(Ngön 9:1-19; 22:6-16)

¹² “Ne pël eim wëen kiri ar yaaö kaöaröak Yesuu ingre mor saurö ömëak kosang newesak pep nant nangkën wak Tamaskas kakë saut. ¹³ O omën omp aköp, ne kan kourak yesem këtëp luptak wëen itnan pöt kutömweriaan ëwa kësang kët ëwaat il wesaö nempel irë neere omën neering saurö tenëk yaalni. ¹⁴ Pël ëën ten yangerak së ngentiak wieë ne kat wiin Yuta ngöntak ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën? Nim nemëen pël eimën pitaan omën kë nga ket ëa nent ing möak rë niwalën këëm kat yawiin,’ pël yenëa. ¹⁵ Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ¹⁶ Ni wal ë tau. Ne peene ni nem inëen niwasumëak ëö pet yaalni. Pötaanök ni nem omën pet yaalni epëtere ënëmak pet elniima pötön omnaröen ök mam. ¹⁷⁻¹⁸ Pël ëën ne Yuta omnaröere köpël omnaröa morötëaan ent ë niulëëmaan.

Köpëlöröa ngësël wes nimëen pitëm naë së it ngaul moulmëen kout kasëng menak ëwaatakël ko wiak Setenë yaat sëp wesak Anutuun ngësël rë olapnaan. Pël ëak pit Anutuun kön wi kosang wasën pitëm utpetat kërë moolaan pit Anutuu yaö mowesauröa ronganta öngpök ilëak öpnaat.’”

Pool pim ya mënauten Akripan ök mëëa

¹⁹ “Omën omp ak Akripan, ne kutömweriaan omën pöt itaampöore ngön kat wi pël ëak wa nemoolaan ëaut. ²⁰ Wet rëak Tamaskas kak ök mëak pörekaan Yerusalem kak së ök mëak Yutia yangerak ka wieëa pötë ök maö yesem köpël omnaröenta epël ök mëëaut. ‘Arim utpetat kasëng menak Anutuu ngësël ko wiak wëen arim omnant yaautön itaangkën lup kaip tiauröa yaaul ëëpnaan.’ ²¹ Nem pël ëaö pötaanök Yuta omnaröak ne Anutuu ngönën tup kaöetak wëen wali newak nempënëak ëa. ²² Pël ëaatak Anutu pi ne kaamök elnëaan omën isaare irëa pouröen ngönën ök maö imeë tektek ngön yaauröere Moses pitëm ngönötta ök maö imaupök peeneeta e tauëë ök yak. ²³ Pit epël ëa. Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup, pi këlängön kat wieim olëak wel wiipënëak mëëaup. Pël ëak weletakaan wet rëak wal ëak Yuta omënere köpël omën pouröaan ëwa ngön pöt tekeri wes mampënëak mëëaup pitëm ngön pöt kaamök yaaup.”

²⁴ Pool pi pim utpet naën pöten pël maan Pestas pöpök ngön ëak epël mëëa. “Pool ni kaökaö yaën. Pep kaatë ilëak ëwat kësangöt ömëak kön waur eimeë kön irikor ëak kaökaö yaën.” ²⁵ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ngarangkëp, ne kaökaö naën. Yaap kön wieë yak. ²⁶ Omën omp ak Akripan pi omën epötön ëwat wë. Pötaanök ne kasinkasin naën ök yak. Omën epot ëlëëp naaröönöt. Pötaanök ne kön wiin

omën omp aköp piita itenak kat wiak äak ewat wë. ²⁷ Omën omp ak Akripa, ni ngaanëer tektek ngön yaaurö pitëm ngönöt kön wi kosang yewasën ma? Ne ewat wëen ni kön wi kosang yewasën.” ²⁸ Pël maan Poolön epël mëëa. “Ni pil neaim wë akun wali nasën tapët ne Yesuu ënëm ëëma yangap yeë pël yewasën ma?” ²⁹ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Peen ëëmëere ënëm ëëmë poutepar yok pangk. Ne Anutuun epël yemak. Niire ar omën ngön epët kat yawi eporö pourö nem yeë epël Yesuu ënëm ëënëak yeniak. Pöt nem wii netëen wë epël ëënëen won.”

³⁰ Pool pi pël maan omp ak Akripaare Rom yang ngarangkëpre Penaisiire pitring wel aisëaurö pit wal äak, ³¹ repak yesem pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi mëmpöore wii kaatak ulmë pël ëëpëna pöta ök naën.” ³² Pël maan Akripaak Pestasën epël ök mëëa. “Omën epop pi omën omp ak kaöap Sisa puuk pim ngönte kat wiipënëak ngön nemaan ëen pöt nuuk yok pangk wes momëen sëpnaat.”

27

Pool wangaöök ilëak Rom kakëlsa

¹ Pestas pi ten wangaöök Itali yangerakë sënëak yenia. Pël ëen Rom omnarö Poolre wii omën munt narö Sulias mës yemangk. Sulias pöp Rom omën omp ak kaöap Sisa pim nga omën 100 pöröa wotöököp. ² Ten wang naö Atramitiam kakaan waisa pöök wamp riaut. Wang pö Esia yangerak kaö yangapötë sëpnaö. Pël ëen ten Aristakas, Masetonia yangerak Tesalonaika kakaanëp, pi ten pourö saut. ³ Pël äak ëlpamök Saiton kak së oröak Sulias pi Poolön ompyaö elmëen pim karuröa naë së itenak kaömpre omnant yeö. ⁴ Pël äak Saiton kak sëp yewasën

kent kësangpel weëre kosangring yamöön wangaöökë ngarangkörö pitök wangaö wotpil wesak we kent wonöök Saipras kustakël saut. ⁵ Pël äak i kaö olëak Silisiaare Pampilia yangeraar ngësngës elmëak yesem Maira kak Lisia yangerak oröak ngentiaut. ⁶ Pörek nga omnarö wotöököpök wang munt naö Alesantria kakëlaan Rom kakël sëpënëak yaëen koirak pöök wamp riaut. ⁷ Pël äak yesën kent nga yaëen poprak ë yesem akun nant won sëen Naitas kak temanöm wesaut. Pël ëen kentöök kan niwariin Krit kustakël yesem we kent wonöököl Salmoni wot köngkömö temanöm wesaut. ⁸ Pël äak wang ngarangkörö pit ya kësang mëngkën ten Krit kusta ngësngësöök i kaöök yesem yang lup nenta yapinte Kaö Yangap Ompyau pël yamëëa naö Lasia ka kaöaöökë naë wieëa pörek së oröaut.

⁹ I kaöök akun wali seimën Yuta omnaröa Anutuuk utpetat won mowasëpënëak kön yawia akunet won sa. Pël ëen kaö ma nga yaaö akunet temanöm sëen wangat sëpënëak pomp yaëen Poolök epël ök yema. ¹⁰ “Ompörö, ne kön wiin peene sëpëna eptak omën nant kö sëpënaan yeë. Urömat pëen wasngan. Wangaö utpet ëen omënere urömere pout i kaöök ilapënaan yeë.” ¹¹ Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë ngön pöt kat wiak yaap newasën wangaöökë pepapre ngarangkëpë ngöntepar kat wiak yaap wesa. ¹² Kaö yangap pö kent akunaöök wangatë wiaapna urte wonrek yak omën wangaöök wëaurö Krit kus taptak kaö yangap munt naö yapinte Pinis pörek së önëak ya. Pö këtëpë yeilëaul wieëau yak kentö maap namöön yauu.

Kent kaöempel möa

¹³ Kaö Yangap Ompyaö pöök wëen i kaöökaan kent ulöl kot

nent yamö. Pël een pit pipöök kaamök elmëen yok pangk Pinis së orööpnaat wesa. Pël êak wangaö taë yewesau weruak kopël ngaarëk wiak Krit kus pöta ngësnngësöök saut. ¹⁴ Pël een akun wali nasën tapët kent kësang nempel kus pötakëlaan yamö. ¹⁵ Pël êak kent pöök wangaö mök êak wak yesën ten kaalak i kaöökël wak sënëak ök een pangk naën een sêp mowesak wëen kentöök niwak saut. ¹⁶ Pël een we kent wonöök kus kot nent yapinte Kota pötakël saut. Pël êak ten wang kot weruak yesaut wa kaöaöökë ngaarëk wiinëak ya kaö mënaut. ¹⁷ Pël êak wangaöök waur yaaurö wa wang kaöaöökë ngaarëk wiak wang kaöaö kelpanëak wa ngaöök mëak wii yatë. Pël êak pit Aprika yangerak i kaö kep rorookël sêpanëak kas ëa. Pël êak poë koröpöt ent ë ulmëen kentöök niwak saut. ¹⁸ Pël een ëlpamök kaö maare kent nga kaö een wangaöökaan uröm nant ngës rëak yemoola. ¹⁹ Pël êak yesem wangam kan muntetak pitëmtë morötring wangaöökë omnant wa yemoola. ²⁰ Pël een seimeë këtre ngoon nampön itnaangkën kent kësangpel möeim wëen omën pourö kö sënëak yeë wesaut.

²¹ Omnarö akun wali kaömp nanën. Pël een Poolök pitëm tektrak së tauak epël ök yema. “Ompörö, ar nem ngön kat wiak Krit kuste sêp newasën ëanëen tiar utpet epot nokoirën ëan tapön. ²² Pötaanök ne epël niamaan. Ar kosang seë. Tiarkan namp kö nasëngan. Wangaöökëer utpet ëëpnaa yaë. ²³ Ne Anutuu omnamp yak piin yaya yamëëaup. Pötaanök peene rö kan pim ensel nampök nem naë tauëë epël yenëa. ²⁴ ‘Pool, ni kas ëëngan. Nim ngön pet irumëen Rom omën omp ak kaöap, Sisa, pim ëöetak taumëët. Anutu ompyaö yaaup yak nim kimang mëëan pöt kat wiak kaamök elniin niire

omën niiring wangaöök wëaurö öp sënëët.’ ²⁵ Ompörö, ne kön wiin Anutuu orööpënëak neea pöt pout kë orööpnaat. Pötaanök ar kosang seë. ²⁶ Ën wang epö kentöök wak kus nentak së moolapnaö.”

²⁷ Sant nentepar won sëen Etria i kaöök warial yesem rö kan rööök lupöök wangaöök waur yaauröök kat men ëa pöt kus nent temanöm yewasem ëa. ²⁸ Pël een pit ök i kaöök olëak itna pöt 36 mita pël ëa. Ën kot nent yesem wiak kaalak olëak itna pöt 27 mita ëa. ²⁹ Pël een këlötë wieëaurek sënganëak kas ëen wangaö leng ëëpënëak wangaö taë yewesa kong nent wangaöökë ëlëerakël yoola. Pël êak pit këlötön itaampënëak këtëp teënt ngampiipnaataan pitëm omp aköröen kimang mëa. ³⁰ Pël êak wangaöök waur yaaurö wangaöökaan kas sêpënëak wang kotte wes mëen i kaöök ngemapënëak yeem ngön kaar wangaö taë yewesa muntat wot karerakëlaan olapën yema. ³¹ Pël een Pool pi nga omnaröa wotöököpön epël ök yema. “Wangaöök waur yaaö eporö pit wangaöök naön ëëpna pöt tiar pourö kö sêpenaat.” ³² Pël maan nga omnarö wang kotta wii ngan ëaut il mëen i kaöök yes.

³³ Ëlpam walëpënëak yaëen Pool pi omnaröen kaömp nëmpënëak yema. “Akun wali ya ngësring imeë kaömp nanën waiseimën sant nentepar won yes. ³⁴ Pötaanök këk niamaan. Kaömp neë. Pötak kosang niwasën öp önëët. Kat wieë. Tiar pourö muumöngk öpenaat. Namp kot nent utpet naëngan.” ³⁵ Pël mëak pi kaömp peret nent wak pitëm ëöetak Anutuun yowe mëak pelak ngës rëak yen. ³⁶ Pël een pit pourö ulöp ketumön sak kaömp yen. ³⁷ Ten omën wang pöök ima pörö 276. ³⁸ Kaömp na pet irak pit wangaö kengknë sêpëna yak kaömp kër köpötring munt nant wa i kaöök

yemoola.

Wangaö utpet äa

³⁹ Ëlpam walën wangaöök waur yaaurö pit yang lup pöten köpël yak itaangkën kaö yangap naö i pis pëenö wieëa pöökël wangaö ökre was leng ëëpënëak yaë. ⁴⁰ Pël äak wii wangaö taë yewesa pöt il momëen öngpök yes. Pël ëën pit këra wangaöökë sëpnaal wotpil wasö yesauraar wil wiak poë koröp wot karërak ngan ë uteëau wëlël ë ulmëak wëen kentöök wak yesën kaö yangapöökël saut. ⁴¹ Yesem wangaö kep roro saurek së wangaöökë wot karër i pisöök elak taë sak wëen kaö maatök kasngaëlaan möön wangaö pötöp repa. ⁴² Pël ëën nga omnarö pit wii omnarö wangaöökaan i kaöök sörok olëak kas sëpanëak mëmpënëak kön wia. ⁴³ Pël yaëen ngaaröa wotöököpök pit Poolre wii omën muntarö mëmpanëak nga yema. Pël äak ten pouröen ngön äak epël yenia. “Ar pourö kaö ma yailaut ewat wë pöt wet rëak i kaöök sörok olëak seë. ⁴⁴ Ën muntarö ar wangaöökaan këra luprak rëaut wak pötë ngaarëk së i pisöök oröeë.” Pël niaan namp utpet naën. Ten pourö muumöngk së karmak oröaut.

28

Pool pi Molta kustak wakaima

¹ Karmak së oröak kat wiin kus pöta yapinte Molta pël ya. ² Kak pörekë omnaröak ompyaö yaalni. Kopi ngës réak yepelën ëp yaëen pit es mer ulmëak niaan ten pourö esuwesi saut. ³ Pël äak Pool es nant yangerakaan wa mera pöt kamal namp es nga ëën öngpökaan oröak pim moresi kant mënak wë. ⁴ Pël ëën kak pörekë omnarö pit Poolë moresi kamalöp mënak wëen itenak pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi omën yamëngkaupök i kaöök yewaisem wel nawiin om öp waisa. Pötaanök

kangit orö yemorë.” ⁵ Pël mëëaap Pool pöp kamalöp pim moresiaan kërë es momerak won koröp oröak wëaut. ⁶ Pël ëën pit pön mampööre wel wiak së ngenti pël ëëpënaat wesak itenaan utpet ke pël nent pim naë naröön äa. Pël ëën pit kaip tiak neneren epël mëëa. “Omën epop ëlarëpön äan,” pël mëëa.

⁷ Ka pöta naë yang wieëa pör kus pöta kaöapë yanget. Omën pöpë yapinte Papias, puuk ten mës nuwak së pim kaatak niulëak ompyaö ngarangk elnieim wëen kët nentepar nent saut. ⁸ Pël äak pörek wëen Papias pim pepap pi yauman koröp es ngaare ya wiap më pël yaëen Poolök pim naë së Anutuun kimang mëak mores pim rangk mowiin ompyaö yes. ⁹ Pël yaalmëen kus pötakë yauman omën muntarö kat wiak waisën ompyaö yemowas. ¹⁰ Pël ëën pit ten ompyaö ngarangk elnieimën wëak kan sëna akunetak kan kourakë kaömpre waatöt wa wangaöök niwiin wak saut.

Pool pi Rom kak së oröa

¹¹ Kus pötak wëen ngoon naar namp äak won saut. Pël ëën kent akunaöök Alesantria kakaan wang naö kus pötak wais wiakaima pöök ten niwak saut. Wang pöökë wot karërak yang omp ak nanang naarë yapintepar Kastaare Polas pöaarë könaar wieëa. ¹² Pöök yesem Sairakius kak së oröak wëen kët nentepar nent yes. ¹³ Pël ëën kak pörek wil ulmëak wa pak äak yesem Risiam kak së oröak kët kopët nent wëen nenta kautak kent ulöl kot nent i kaöökaan yamö. Pël ëën akun nentepar won sëen Putiolai kak së oröak ngentiaut. ¹⁴ Pël äak pörek Yesuu ingre mor saö narö koirak pitring önëak niaan sant nent wë olëak Rom kakël saut. ¹⁵ Ten yesën Yesuu ingre mor saö Rom kak wëaurö pit tenim yesaut kat wiak narö kan kourak wais kaömp yewaurek Apias kak pörek wais

yanikoir. Ën narö kan koö ka nentepar nent äak wieäa pörek wais yanikoir. Pël een Pool pitën itenak kön ketumön sak Anutuun yowe yema. ¹⁶ Pël äak Rom kak sê oröön yang ngarangköröak Pool pi ka yaaptak öpënëak maan wëen nga omën namp kêt poutë ngarangk eim wakaimaut.

Pool pi Rom kak ngön ompyaut ök maima

¹⁷ Kêt nentepar nent won sëen Pool pi Yuta omën Rom kak wëauröa kaöaröen ngön maan wais wa top een epël yema. “Karurö, ne ngaan Yerusalem kak wakaimaut. Pël eëë tiarim omnarö utpet nent naalmëen ma ëaröa ngön ë kosang wesa nent wa noolaan. Pël äautak pit omën epëtaanök ne wii kaatak neulëak Rom yang ngarangkëpë ngësë wes yenemë. ¹⁸ Pël een Rom yang ngarangkëp pi nem ngönte kat wiak itaangkën nempënaata ök won een wes nemëepënëak ya. ¹⁹ Pël äaap Yuta omnarö pit pöten kaaö een ke urak pitëmtok ngön ë pet irëpënëak ya. Pël een ne kan munt ëema nent won een ngön äak Sisa pimtök nem ngönte ë pet irëpnaat pël mëëaut. Ne Yuta tiarim karuröaan ngön amëak newaisën. ²⁰ Pitëm ne elnëa epëta songönte ök niamëak yas niaanak waisan. Nem kentöök omnaröa moresiarë wii netëa epëta songönte ar ëwat sënëak yaalnë. Pöta songönte epët. Anutuuk omën namp tiarimëen yak wes nimëepënëak maan Israel omnaröa kor wakaima pöpë ngön epëtaanök.” ²¹ Pël maan pit epël yema. “Yuta omnarö pitök Yuta yangerakaan nimëen ngön anëak pep wes nanimëen ma nampök nim ngönte wak wais ök niaan nimëen utpet wesak naën. ²² Pël äaatak omën we nantëaanöröak waisak pit omën Yesuu ingre mor sauröen kaaö yaë pël aim. Pötaanök ni omën Yesuu ingre mor sauröaan tolël kön wiaan pöten kat yaniwi.”

²³ Pël mëak akun wiak omën selap pan röökéer Pool pim kaatak wais wa top een ngönën songönöt ök maim wëen këtëp ngemë yeila. Ök maö sê Anutu pim tiar wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök yema. Pël äak Mosesre tektek ngön yaauröa retëng ëa pötta ök maan pit kat wiak pitën lupöt wal een Yesuun kön wi kosang wasëpënëak ök yema. ²⁴ Ök maan kat wiak narö kosang yewas. Ën narö kat wi kosang newasën yaë. ²⁵ Pël äak pitëmënt ngön ngës wi yesa. Pöt Pool pi wet rëak epël yema. “Ngëengk Pulöök kaamök elmëen ngaanëer tektek ngön yaaup Aisaia puuk ngön këet tiarim ëaröen epël ök mëëa.

²⁶ ‘Ni sê omën piporöen epël ök ma. Ar ngön pëen kat wiinëetak songönte ëwat nasëngan.

Pël äak itaampunëetak yok pangk omnantön itnaangkan.

²⁷ Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, kat il wariaurö, it mëseaurö.

Pit pël naën ëanéen itaampööre kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Pit pël naën ëanéen nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.’

²⁸ Pötaanök kat wieë. Anutuuk tiar utpetetakaan kama yaniö ngön ompyaö pöt köpël omnaröa ngësël yes. Pël een pit kat wiipnaat.”

²⁹ [Pël maan Yuta omnarö pitëmënt ngön nga elö yes.]

³⁰ Pool pi Rom kak ka nent pimtök sum äak wë omën pim naë yesaurö ompyaö moweseim wëen krismaki nentepar sa. ³¹ Pi Anutuuk wa ngaöök nimëa pöta ngönte werak ök mëak Aköp Yesu Kristo, tiarimëen Yaö Mëëaup, pim ngönteta kas köpël omnaröen ök maim wëen nampök kan nemowariin ëa.

Rom

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 27 pöta ök won sêen Pool pi Korin kak wê pep epwer retêng êak öng Pipi pöp mangkên wak sê Rom kakê ingre morörö mena. Rom ka pö Itali yangerakê ka kaöaö. Pool pi Rom kak sê ngönên ya mênak Yesuu ingre morörö kaamök elmëepênêak kent kön wia. Pötaanök pit êwat sak kopëta wasëpênêak epwer retêng ê mena. Pep epwer Poolök ingre mor, Yutaare omên ngönên köpël wëaö pöröaan êa.

Pool pi epël êa. Omên pourö, Yutaare ngönên kopëlorö, utpetatê öngpök wê. Omên Yesuun kön wi kosang yewesaurökêêr Anutuuk, “Wotpilörö,” pël ya. Omên pörö Ngëêngk Pulöök utpetatê öngpökaan ent ê ulmëen Yesuuk yal mênak wëwê ngolöptak wê.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rêaut 1:1-17

Wëwê ngaante 1:18-3:20

Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaata ngönte 3:21-4:25

Kristook yal menak wëauta ngönte 5:1-8:39

Anutuu Israel omnaröen elmëepnaata ngönte 9:1-11:36

Ingre moröröa wëwëeta ngönte 12:1-15:13

Ngön mëët 15:14-16:27

Pool pim ya mëneimauta songönte

¹ Ne Pool Yesu Kristo pim ya omnampök pep epwer retêng ê yaningk. Anutuuk neön pim ngön yaaö omên sak wëen pi ne pim ngön ompyaut aim ömëak neuléaup.

² Ngön ompyaö pipot ngaanëêr Anutuuk tiarên ök niapênêak tek-tek ngön yaauröen kosang wesak ök maan ngönên pep ngëêngkweri retêng éaut. ³ Ngön ompyaö pöt, Anutu pim Ruup omên sak Tewit pim kurtakaanöröa naë oröa. ⁴ Pël

êak lup kölam wakaima. Pötaanök Anutu pim wëere kosangöök weletakaan wal ê moulmëak pim songönte tekeri wasên tiar, “Yesu Kristo pi yaap Anutuu Ruup,” pël yewas. ⁵ Anutuuk elmëen Yesu Kristook komre kolap elnëak pim ngön yaaö omên newesa. Pi omên yang kaö poutê wëaurö pim ngön ngaarêk wak Kristo piin ping wasênêak pël êa. ⁶ Ar Rom kak wëaurö arta Anutuuk pitring Yesu Kristo pim omên sënêak yas niiaurö.

⁷ Rom omnarö ar Anutuuk lup sant elniak yas niaan pim omên sak wëaurö. Ne arimëen ngön epët retêng ê yaningk. Tiarim Pepap Anutüre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naë wiaap.

Pool pi Rom omnaröen iteempênêak êa

⁸ Ne wet réak ngön epët ök nia-maan kat wieë. Arim Kristoon kön wi kosang yewesauta ngönte yang poutê omnarök yaan kat yawi. Pötaanök ne arimëen Yesu Kristoon yoöre êrêp yemaan Anutuu naë yes. ⁹ Pöt Anutu nem kosang ngentiak ênem yeem pim Ruupê ngön ompyaut ök yamëëaupök neen itena. Pi neen êwat wëen ne kêt êl epotê arimëen kimang maim wê. ¹⁰ Ne wet réak arim naë newaisën wê Anutuuk kön wiin ompyaö êen kan nent koir nangkên waisumëak kimang maim wê. ¹¹ Nem waisumëak kent yaë pöta songönte epël. Ne wais rê nuulön Pulöökaan kaamök nant wak kosang sak öneak kent pan yaë. ¹² Pöt nem kentöök arim kön wi kosang yewesautak ne kaamök yaalnëen nem kön wi kosang yewesautak ar kaamök yaalniin pël êak tiarim lupöt taë niwasëp.

¹³ Nem karurö, ar nem songönten êngk ma e wasnganëen kat wieë. Ne omên maimaröa naë sê ngönên ök maan Anutuu naë rê olëa pöl

wet réak arim naë wais ngönën yaata kë tapët iteempëak kent kön wieimaut. Pël éautak akun poutë omën nantök kan newariin arim naë waisumëak poprak éeimaut. ¹⁴ Anutuuk ngönën ya epët nenaut yak omën pourö, kakaan kosangöökë éwatre köpël pourö ne yok pangk ök mam wesaut. ¹⁵ Pötaanök Rom omnarö ngönën epët arënta ök niamaataan ya walwal yaalnë.

Ngön ompyaö pöt Anutu pim weëre kosangtaringët

¹⁶ Yaap, ne ngön ompyauten ëö naën yaaup. Pipët tiar omën pourö Anutuun kön wi kosang yewasën ompyaö yaniwas. Pi wet réak ten Yuta omnarö pël elniak peene ar omën muntaröeta tapël yaalni. ¹⁷ Pöt ngön ompyautak Anutuu tiarim saun won wasën pim éöetak wotpil wë pöta songönte epël pet yaalni. Tiar ngës réak Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil niwasën kön wi kosang yewesautak öpa. Pöt ngönëntak epël wia. “Omën Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil mowasëpna pipop wëwë kosangtak öpnaap.”

Omnarö pit Anutu kasëng mena

¹⁸ Anutuuk omën pi kasëng menak utpet eimeë pim ngön këët ngep yaalmë piporöaan kangiir pim ya sangënte kutömweriaan tekeri yewas. ¹⁹ Pöta songönte epët. Anutu pim songön nant tiarën pet yaalni. Pötaanök pim songön tiar omnaröa itaampena salöt tekeri niwesautak omën utpetat yaë piporö itaampënaaten kaaö yaëën Anutuuk kangiir ya sangën elmëeim wë. ²⁰ Ngaan panëër Anutu pim omnant pout ket ëa pörekaan wais peene e wë eptak oröa pim omnant ket ëa pötön ityaangk. Anutu pöp omnaröa itnaangkënpë pim omnant ket ëa pötök pim retëngre weëre kosang

pömpel om wiakaim wiaapnaampel pöt tekeri yewas. Pötaanök omnarö pitëm utpetatön, “Epot utpetatok pël newasën,” yok pangk pël naëpan. ²¹ Pöt tol ëën? Pit Anutu wë pöten éwat wëak won wiaana éëpna pöl Anutuun ping wesak yoöre ërëp nemaan kön irikor selap pan eim wëën pötök kör mokoëën koö panëetak wëën kön won sak wakaim. ²² Pël ëë pitëmtën, “Ten éwatörö,” pël aö pitëmtën ing ti wak ya pötak kaökauröa ök yes. ²³ Pël ëë Anutu, ëwa pepap wëwëetaringëp, piin yaya nemaan omën kö yesaut omënerë intre imëntre kamalre pöröa könöt ket ëak pötön yaya maim wë.

Utpet ke nentere nent eima

²⁴ Pël yaëën Anutu pi pit kasëng mangkën pitëm könötök kentre kaur kësang koirak kentöröa ök eimeë pitëm möönre koröpöt kewil ë pet yair. ²⁵ Omën pël yaë piporö Anutu pim ngön këët kasëng menak pöta kangiir ngön kaarötön yaap wesak omnant Anutu pim ket ëa pötön Anutuu urtak yaya maim wë. Pël ëaap omnarö tiar ket ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

²⁶ Pit utpet pël yaëën Anutuuk kasëng mangkën kentöröa ök kentre kaur utpet panë eim wë. Öngörö pit Anutuu kan yaö mëëaö pö sëp wesak öng muntaröaring omën ëöaat eim wë. ²⁷ Ën ompöröeta tapël öngörö sëp wesak pitëm lupötë kentre kaur pötök es ket ëak yokotön ompörö pitëment pitëment utpet panë ëeim wë. Pël yaëën wa irikor pöta kangut lupre koröp poutë yeö.

²⁸ Pit pitëm könötök Anutu moröak öpnaaten kaaö ëa. Pötaanök Anutuuk kangiir pit wil moulmëën pitëmtë utpet pötë ënëm eimeë omën utpet ke nentere nent omnaröa naënganë salöt eim wë. ²⁹ Pit omën utpet ke nentere nent

pitëm lupötë peö ëak wia. Pit utpet ëere korar ë, omnantön kentre kaur ëere kööre tok ë pël ëeim wë. Pit war ëere omën mën wel wi, ngön nga elöore kaar aan muntapëët ëp ë, muntarö utpet mowasöore omnaröa ngönöt kain wak kaö wasöore ³⁰ ëöetak ökre was aö pël ëeim wë. Pit Anutuun kööre tok elmëere ngön ë olëak aö, ieping ëere pitëmtok pitëmtën wak isak aö, utpetatëen kan ngësöore ëlre peparöa ngön wa olaö pël ëeim wë. ³¹ Pit ëwat wonörö, ngön apnaatak pitëmtë ngön pöta ënëm naën yaaurö. Pitëmtë karuröen kent naën eimeë muntaröenta yaköm naën yaaurö. ³² “Omën utpet ke pipot yaaö piporö wel wiipnaat.” Anutu pim ngön kosang wesa pöt omën piporö pit ngön pöt yok ëwat wë. Pël ëaap pit köntak utpet ke pilöt yaë. Pël yeem pitëment naën, omën muntaröeta tapël yaëen pit itenak ërëpërëp ëak taë yemowas.

2

Anutuu ngön ya yamëngka pöt wotpil panëët

¹ Yaap, omën ke piporö utpetarö. Pël ëaap ar Yuta omën narö arimtok arimtën wak isak epël kön yawi. “Eë, omën porö utpet yaëen Anutuuk kangiir könöm mampna pöt yok pangk yaë.” Pël kön wieë arta utpetat yaaurö. Pötaanök arim utpetatë kangut naön ëënë pöta kan nent won. Ar pitëm yaë pöl yaaurö. Pötaanök ar pit utpet yaë pöt pet yaalmëem arimëntta utpet yaaurö pöt pet yaalni. ² Tiar ëwat wë. Anutu pim ngön yaatak omën utpet ke pil yaë piporö pitëm utpetatë kangut mampna pöt yok pangk. ³ Ngöntörö, yaap ar pil kön yawi. Pël ëaap arimëntta utpet tapël yeem ar kön wiin Anutuuk arim utpetatë kangut naningkën ëëpën ma? ⁴ Tol ëën? Anutu pi ompyaö elniak akun

wali kor wëen kangit teënt naningkën yaë. Ma Anutu pim ompyaö yaalni pöten kön wiin omën pasit yaë ma? Anutu pi arim lup kaip tiinëetaan ompyaö yaalni ar pöten köpël ma? ⁵ Pël ëaap ar lup kosang pan ëak kaip natiin yee. Ar pël ëeim wëen Anutu pim ya sangën pöt kaö sëen pim ngön yaatak wot-pil niwasëpna akun pötak kangut nimpnaat. ⁶ Pöt Anutu pi omnant kom ëak tiarim wëwëatë ökök nimpnaap. ⁷ Tiar narö wëwë kosang-taring ëwaatak wëen Anutuuk yaya niap naataan weë ngentieim öpena piporö wëwë kosangët koir nimpnaat. ⁸ Ën narö pitëmtëen kön wieë ngön këet kasëng menak korar ëeim öpna piporö Anutuuk ya sangën kaö pan elmëak kangut mampnaat. ⁹ Këlangönre könöm kësang pipot omën utpet yaë piporö pourö pitëm naë orööpnaat. Wet réak Yuta omnaröa naë yaaröön muntaröa naëta orööpnaat. ¹⁰ Ën tiar omën ompyaö yee porö Anutuuk elniin mayaap-taring ëwaatak wëen yaya niapnaat. Wet réak Yuta omnarö pël elniak omën muntarö tapël elmëepnaat. ¹¹ Anutu pi möngkraar kangk naën yaaup.

¹² Omën köpël wëa narö Moses pim ngön kosangöt won wë utpet yaë piporö Anutuuk pit pourö ngön kosangöt won om wëen ngön ë pet irën kö sëpnaarö. Ën Yuta omën Moses pim ngön kosangötring wë utpet yaë piporö Anutuuk ngön kosang pötë wieëa pöl pitëm ngönöt ë pet irën kö sëpnaarö. ¹³ Pöta songönte epët. Omën Moses pim ngön kosangöt kat pëenötë kat yawi piporöen Anutuuk, “Wot-pilörö,” pël naëpan. Ngön kosangöt kat wiak ngaarëk yeö piporöen Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël mapnaat. ¹⁴ Omën maim narö ngön kosangöt ök nemaanörök pitëmtë könöök ngön kosangötë wieëaul yaë. Pël yaë piporö

ngön kosangöt won wëetak pitëm könötök ngön kosangöt pet yaalmë. ¹⁵ Pël yaëen pötök ngön kosangöt pitëm retëng ëa pöt tekeri yewas. Ën pitëm lupötökta kön ke nentere nent ök ëen nantëen, “Pangk,” nantëen, “Pangk naën,” pël yaë. ¹⁶ Pipët akun kaöaöökëenök pël yaë. Ënëmak Anutuuk Yesu Kristoon maan tiarim lupötë omnant ëlëëp yeë pipot pout tekeri wasëpnaat. Nem ngön ompyautak ök ni yeë pöl ëëpnaat.

Yuta omnarö pit kön wiin ngön kosangöt yok pangk kaamök elmëëpnaat pël wesa

¹⁷ Ar narö arimtën, “Ten Yuta omnarö,” pël aimeë Moses pim ngön kosangöt kosang wesak wak wëen, “Pötök ngön yaatak yok kaamök elniipnaat,” pël yewas. Pöt arimtok arimtën ping wesak pipël yeem, “Ten Anutuu omnarö,” pël yak. ¹⁸ Ar Anutu pim kenten ëwat wë. Ngön kosangöt rë nuulaurö. Pötaanök wotpilre korar pöteparë songönöt ëwat wë. ¹⁹⁻²⁰ Ar kön wiin, “Ten ngön kosangötring wëen ëwat poutë songönöt pötë öngpök wia,” pël weseë, “Ten omën it ilëaurö kan pet elmëere koutak wëaurö ëwa elmë, kön ëngk ma e yaaurö wetete mowasö, rungaarö rë moulö pël yaaurö,” ar pël aim. ²¹ Yaap, ar omën muntaröen ngönën ök yamëem arimté lupötëelta ök nemaan yaaurö. Ar omnaröen, “Kain ëënganok,” pël yaauröak arimëntta kain yaaurö. ²² “Öngre omp wëwëat kon ëëngan,” pël yamëëauröak arimtokëer öngre omp wëwëat kom yaaurö. Pël yeem omën muntaröa ngönën kaarötë ngëëngk yewesautön kaaö yaauröak pitëm tuptakaan kaar ngëëngk yewesa tapöt kain yewaurö. ²³ “Ten Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yewaurö,” pël aö arimtën wak isak yaauröak Anutuu ngön kosang pöt ilap riak pim

yapinte utpet yewasaurö. ²⁴ Arim yeë pipta ngönte ngönëntak epël wia. “Arim utpet yeë pipotön omën muntaröak itetak Anutuu yapinte utpet wesak ya.”

Koröp kaut yaila pötak Yuta omnarö kaamök naalmëen ëa

²⁵ Ar Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yewan talte arim Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pöt kë ëëpën. Pim ngön kosangöt ilap yariauröak Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pörö omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wëaö pöröa ök wë. ²⁶ Ën omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wë pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporö Anutuuk pitëmëen kön wiin ompyaö sëen omën pimëen yaö ëak koröp kaut yail pöröa ök mowasëpnaat. ²⁷ Pël ëak omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënrek pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporöak ar Yuta omën Anutuu ngön kosangötring wë pimëen yak koröp kaut yailerek pël weseë ngön kosangöt ilap yari pöröen utpet yeë pöt pet elniipnaat. ²⁸ Pöt tol ëen? Koröpök pëen Yuta omnaröa möönre koröp wak wë koröp kaut ilak Anutuun yaö yewas pöt kaar yaë. Pit koröpöt ilauröak könöt Anutuu naë rë noolaan. Pötaanök pit Yuta omën panëerö won. ²⁹ Yuta omën panëerö, Anutu pimörö, pitëm songönte epël wia. Pit lupmerök Yuta koröp oröak wë Anutuun sak wë. Pitëm koröp kaut yail pipët lupmeri yaat. Pipët ngön kosangtaanök naën, Pulöökë yaat. Omën pël yaë piporö omnaröak pëen ping wesak nemaan Anutuukta ping wesak ya.

3

Wëwë utpet pötak wëwë ompyaut wak neirapan

¹ Koröpök pëen koröp kaut yaila pöt yok pangk kë naarööpan. Pötaanök tiar Yuta omnarö omën

muntarö il mowesak Anutuun sak wë ma won? Ma Anutuun yaö ëak koröp kaut yaila pôtakaan omën ompyaut jaarö ma won? Pöten kön wiipa. ² Yaap, tiar Yuta omnaröak omën ke nentere nent poutëen omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë. Wet reak Anutuuk pim ngönënte omën pouröa naë tekeri wasëpenëak ningkën tiarim naë wia. ³ Pël ëaan narö, “Tiar ngönën epta ënëm sëpenaat,” neneraan pël maimeë ënëm nasën yaëen ar kön wiin Anutuukta omnaröa yeë pöl pim ngön kosang wesak nina pöt sëp wasëpen ma? ⁴ Won pan. Tiar omën pourö tiarim ngön kosang wesa pöt kaar apenaat, Anutu pi kaar naënëp aan kosang yesaup. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omnaröak nim ngön kosangöt kë jaarö pöt itaampnaat.

Ën ngön ë pet yairautak ngön yaatak niulëen il mowasumëëp.”

⁵ Ën nent epël kön wieë. Tiar utpet yaëen Anutu akun poutë wotpil yaaup. Pötaanök tiarim utpet pôtak Anutuu wotpil yaaö pöt tekeri wasën pöt tol apen? “Anutuuk tiarim utpetatë kangüir elniipnaatak pi korar yaalni,” yok pangk pël apen ma? Ngön epët nem könöokaan won, omnaröa yaautak yeniak. ⁶ Won pan. Anutu pi korar elnia talte wotpil wesak tiar omnaröa ngön ë pet nairën ëëpen. ⁷ Ën nenteta kön wieë. Omën naröak epël kaar ya. “Tiarim ngön kosang wesa pöt sëp yewasem kaar yak. Pël yeëetak Anutu pi ngön aan kosang yesaup. Pötaanök tiarim ngön kaar pötök Anutuu ngön yaapöt tekeri wes yaë. Pël ëen pötök Anutuun yaya kaö panë yes. Pël yaë pi tol ëënak tiarën, ‘Saun omnarö’ pël niak utpet kangut yaningk?” pël yak. ⁸ Pël ëak omën naröak epël apën koröp. “Anutuu yapinte ompyaö sëpnaan utpet

ëëpa.” Omën naröak nem yapinte utpet wasëpenëak neen köntak, “Pool pi ngön utpet pipët ya,” pël yak. Pitën ngön kaar piptaan Anutuuk utpet kangut mampna pöt yok pangk.

Omën wotpil namp naön, won pan

⁹ Pöt tolëël? Tiar Yuta omnaröak ompyaö ëak omën muntarö il yemowas ma? Won pan. Yutaare omën muntarö tiar pourö utpetatë weëre kosangta öngpök wë pöta ngönte wet reak war wes niaut. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën wotpil namp naön, won pan.

¹¹ Omën Anutuun ëwat namp naön. Omën nampök Anutuun ëël naën yeë.

¹² Pourö Anutu kasëng menak yes. Pël yeem pourö utpet panë sak wë. Omën ompyaö yaaö namp naön, won ë won pan.

¹³ Omën yangaöök sok ner weerak yang ngep naën ëen kamp yaë pöl pitëm këmötëaan ngön pipot kamp yaë.

Pit ngön kaar kësang yaaurö.

Pit kamal ngaaröa omën utpet wesak yamëngk pöl ngön nga yaaurö.

¹⁴ Kët ël epotë omnaröen utpet panë wesak ngön kosang yamëëaurö.

¹⁵ Nga kan kengkën eimeë omën mën wel yawiaurö.

¹⁶ Pitëm yesautë omnarö utpet elmëëre këlangön mampö pël yaaurö

¹⁷ Pit ngöntre karuröaring lup koptemer sak naön.

¹⁸ Kot nent Anutuun kas naën yaaurö.”

Ngön pipot ngönëntak wia.

¹⁹ Yaap, tiar ëwat wë. Ngönëntak ngön kosang epot Anutuu ngön kosangötë öngpök wëaurö tiarimëen ëaut. Pötaanök tiarim naëaan nampök, “Ne wotpilëp,” pël

naengan. Yang el epotë omën pourö tiar Anutuu ëöetak saunaringörö pëen wë. ²⁰ Pöta songönte epët. Omën namp ngön kosangötë ënëm yaëen Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemapan. Ngön kosang tapötök tiarim saunat war yewas.

Omën Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël mapnaat

²¹ Pël yaëetak peene pöt, Anutuu tiarim saunat won wasën pim ëöetak wotpil wë pöt tekeri yewas epët Moses pim ngön kosang pöta kanöököl won, maimaöököl yaarö. Pöta ngönte Moses pim ngön kosangtakre tektek ngön yaauroak wet réak äaut. ²² Wotpil öpena pöt epët. Omën namp Yesu Kristoon kön wi kosang yewas pipopön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yema. Yutaare omën muntarö tiar omën pourö piin kön wi kosang wasën pöt Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël niapnaat. Pöt tiar omën kopëtarö, narö maimarö won. ²³ Tiar pourö utpet äak Anutu pim ompyaö öpenëak niia pöl naön yaauro. ²⁴ Pël yaëen Yesu Kristo pi tiarim saunat wa pötaan Anutuuk komre kolap elniak utpetat pout won niwesak tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niia. Pöt pi tiarim ompyaö yaaö nenta kangiir naalniin, yaap nina. ²⁵ Anutuuk Yesu pi wel wiin iit yangerak ngentiin omën pourö piin kön wi kosang wasën tiarim saunat won nuwesak Anutuu naë nuulëepënëak wes nimëa. Ngaan panëer Anutuuk omnaröen wiapre kor elmëak pitëm saunatë kangut teënt nemangkën äa. Pël äautak peene pöt, pim wotpil yewesa pöt pet elniipnaan Yesu tiarimëen wel wiipënëak wes nimëa. ²⁶ Pi wotpil yewesaöre omën pourö Yesuun kön wi kosang yewas piporöen, “Omën wotpilörö,” pël yaaö pöt peene

akun epöök pet elniipënëak wes mëa.

²⁷ Pël äaap tiarimtok tiarimtën ping wesak apen ma? Won, kan pöt il waria. Oröptak kan pöt il yewari? Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pötak il yewari ma? Won pan. Kön wi kosang yewesa pötak kan pöt il yewari. ²⁸ Pöta ngönte tiar epël yaauro. Omën namp kön wi kosangtaring wë pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yamëäaup. Ën namp Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemaan yaaup. ²⁹ Ma Anutu pi Yuta omnarö tiarimtë Anutu ma? Won, pi Yuta omënere omën muntaröa Anutu. ³⁰ Anutu kopëtap pi tiar pouröaap. Pötaanök tiar Yuta omën koröp kaut yailauröak piin kön wi kosang yewas poröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Ën omën muntarö koröp kaut nailënoröak kön wi kosang yemowas poröenta, “Wotpilörö,” pël yema. ³¹ Pël ëen, “Kön wi kosang yewesa pötak Moses pim ngön kosangöt wak yeira,” pël ya ma? Won, ngön pël naën. Tiar ngön kosang tapöt ngolöp wesak taë yewas.

4

Anutuuk Apramön, “Wotpilëp,” pël mëäa

¹ Apram omën yaapöp, tiar Yuta omnaröa äap, piin tol apen? Pim äa pöten kön wiipa. ² Apram pi ompyaö eim wiak wotpil sanëen yok pangk pimtën kön wiak ing ti wak äan tapön. Pël äaap Anutuu ëöetak won. ³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Apram pi Anutuun kön wi kosang wesa. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpil sa.” ⁴ Pöta songönte tiar äwat wë. Omën namp waur elniin omnant yemangk pötak kësangënte pël naën, waur äa pöta sumet pël

ë yaë. ⁵ Ën omën namp pimtok pimtën, “Nem ompyaö yeë pötaan Anutuuk nemëen kön wiin wotpil yes,” pël newasëntak, “Anutu pimtokëer kësangën elnëak wotpil yenewas,” pël kön wiin Anutuuk pim piin kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilëp,” pël yema. ⁶ Tewitökta ngön ke pilöt ök ëa. Pi omën Anutuuk kön wiin wotpil yes pöpön ök ëa. Anutuuk omën pöpë ompyaö yaë pötaan won, pimtë kësangëntaan kön wiin wotpil yes pël ök ëa. Omën pöp ërëpsawi yaë pël ëa. Omën pi ngön ke pilöt epël ëa.

⁷ “Omën Anutuuk pitëm ketöt ent ë moolëak saunat won wes yeemoola pörö ërëpsawi ëëpnaarö.

⁸ Omën namp Kaöapök kön wiin saun won yaë pöp ërëpsawi ëëpnaap.”

⁹ Yuta omën Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pöröakëer Anutuuk tiarim saunat won yewas pötaan ërëpsawi yeë ma? Won. Omën muntarö koröp kaut nailënröeta Anutuuk pitëm saunat won yemowas pötaan ërëpsawi yaë. Tiar ewat panë wë. Anutu pi Apram pim kön wi kosang yewesauten kön wiin wotpilëp pël ëa. ¹⁰ Anutuuk akun taltak Apramön kön wiin wotpilëp pël ëa? Koröp kaut ilak wëautak ma nailën wëautak? Pi pël naënëpök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa. ¹¹ Apram pi koröp kaut nailën wë Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa pöt pet ëëpnaan pim koröp kaut ilëpënëak ök mëea. Pötaanök Apram pi omën koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilörö pël yaë pöröa ëap. ¹² Pi tiar Yuta omën koröp kaut yail pöröeta tiarim ëap. Tiarim koröp kaut yail pötaan won. Tiarim ëap Apramë koröp kaut nailën

Anutuun kön wi kosang wesa pöl yeë pötaan pi tiarim ëap.

Kön wi kosang yewas pörö Anutu pim kup wia pöta yaö yes

¹³ Ngaanëer pan Anutuuk Apramre pim ëarö yang eprak pangk ëak öpenëak kup mowia. Pöt Apram pi Moses pim ngön kosangta ënem yaëenak pël ne-maan. Apram pi Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilëp pël ëa pötak pël kup mowia. ¹⁴ Omën ngön kosangta ënem pëen yaurö Anutu pim yaö mëea pöt yewan talte Anutuun kön wi kosang yewesaut om pas wiaapën. Pël ëen Anutu pim kup mowia pöteta wiap sëpën. ¹⁵ Pöt ngön kosang pötak tiar utpet yaë pöt pet elniin saunatë kangut tiarim rangk yaarö. Pël yaëetak ngön kosangöt won talte tiar ngön kosangöt yail pël naën ëëpen.

¹⁶ Anutu pi Apramre pim ëarö ënem orööpenaarö tiar komre kolap elniak ngön kup niwia. Pötaanök Aköpök kup niwia pöt öpena pörö tiar piin kön wi kosang wesak öpenaat. Pöt omën ngön kosang-taring wëaurö tiarimënt won, om ke tapël kön wi kosangtaring Apramë ëa pöl yaaö pörö pourö öpenaat. Apram pöp tiar pouröa ëap. ¹⁷ Anutuuk Apram pimëen ngönëntak ngön nenteta epël kup mowia. “Nook ni omën pouröa ëap pël wes yanuulë.” Ngön pöt, Apram pi yaap Anutu pim kön wi kosang wesa pöpë ëöetak tiarim ëap. Anutu pöp omën wel wiauröa wëwëat yemangk. Pimënt tapöpök omnant won wieëautön maan yaarö.

¹⁸ Anutuuk Apramön, “Nim ëarö selap kaö pan orööpnaat,” kup mowia. Pël maan Apram pim ru won ëen yang kaö nantë omnaröa ëap pël sëpna pöt kön wi kosang wesakaima. ¹⁹ Apram pim krismakiat 100 pöt temanöm yesën koröpö won sa. Ën Seraata

tapël koröp won sêen ru wilêpna akunet pet ira. Pêl êauwaarök Apram pöp kön tapêten êeim wê pim kön wi kosang yewesa pôt wiap newasên êa. ²⁰ Apram pi Anutuu ngön kup mowia pöten kön selap êak kön wi kosang yewesaö pôt këlok newasên êa. Won, pi kön wi kosang yewesaut taintaê wes wak wakaima. Pêl êaö pôtak Anutuu yapinte wak isa. ²¹ Pôt, “Anutu pim omên nant yaö neea pôt kë orööpnaat,” pêl këkê kön wiakaima pötaanök. ²² Apram pi kön wi kosang yewesautaring ke pêl wakaima. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpilêp pêl êa. ²³ Ngönëntak Anutuuk Apramön wotpilêp pêl kön wia ngön pôt Apram pimtên naên. ²⁴ Won, tiar pouröaan êa. Anutu, tiarim Kaöap Yesu weletakaan wal ê ulmêaup, puuk piin kön wi kosang yewesaurö tiarênta, “Wotpilörö,” pêl niapnaat. ²⁵ Anutuuk Yesu pi tiarim saunatêen wel wiipênêak wes mêen wel wia. Pêl êên tiar wotpil niwasêpênêak weletakaan wal ê moulmêa.

5

Anutuuk tiarên, “Wotpilörö,” pêl yenia

¹ Tiar Aköp Yesu Kristoon kön wi kosang yewasên Anutuuk, “Wotpilörö,” pêl yenia. Pötaanök tiarim Aköp Yesu puuk elniin tiar Anuturing lup kopêtemer sak wê. ² Pi kopêtapök komre kolapring wêauta kanwer tē niwiin peene pöta öngpök wê. Pêl yeê Anutuu êwaatarang kutömweri ôpena pöten kön wieê êrêpsawi yeê. ³ Pötaanpêen êrêpsawi naên. Könöm nant tiarim naê orö yaê pötêenta êrêpsawi yeê. Pôt könöm pötök tiarim lupôt kosang niwas yaê pötaanök. ⁴ Tiar lup kosang pötaring wêen Anutuuk moröktak ök elniin kosang wêen tiarimêen ya kë yes. Ya kë sak omên

ompyaut nimpna pöten kön wiak kor wê. ⁵ Tiar kor wêen kë naaröön yaêên öö yes pêl naên. Pôt epêl. Anutuuk pim Ngêengk Pulö tiarim lupötê wes mêen lup sant yaalni. Pötaanök öö naên yeê.

⁶ Tiar wêwê kosang ôpenaata weêre kosang pôt won wêen Anutu pimtê akun mowia pôtak Kristook Anutu kasêng menaurö tiar utpetetakaan niöpênêak wel wia. ⁷ Omên pimtok pimtên kön wiin wotpil yaaupêen wel wiipena pôt tiarim naê pangk won. Ên omên omnarök kön wiin ompyaö nampêen wel wiipena pötaar yok pangk wel wiipen wes. ⁸ Pêl êaap tiar saunaring wêen Kristo pi tiar kaamök êak wel wia. Pêl êa pôtak Anutu pi lup sant yaalni pôt pet yaalni. ⁹ Pêl êên peene Kristo tiarimêen wel wiin pim iit il ngen-tiin tiarim saunat won sêen Anutu pi tiar pouröen, “Wotpilörö,” pêl yenia. Pötaanök tiar êwat panê wê. Kristo pi kaamök elniin Anutuuk tiarim utpetatê kangut naningkên êêpnaat. ¹⁰ Tiar Anutuun kööre tok elmêeim wêen pim Ruup tiarimêen wel wiak wiap niwasên Anuturing wê. Pötaanök tiar êwat panê wê. Peene Anuturing wê eptak pi wêwê kosangtak wê kaamök elniaan ompyaö panê ôpenaat. ¹¹ Pêl êên pôt pêen won. Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk elniin tiar Anuturing lup kopêtemer saut. Pötaanök pim yaalni pötaan peene eptak Anuturing tiar pourö êrêpsawi yeê.

Atamök wel yawiaut koirên Yesuuk wêwêet kaira

¹² Ngaan panêer omên kopêtap Atam puuk saun koirên saun pôt yangerak oröa. Pêl êên saun pötaan wel yawia pôt oröa. Pêl êên omên pourö tapêl utpet êeimeê saun wak wel wieima. ¹³ Moses pim ngön kosangöt naaröön wieêa akun pôtak utpet pôt yangerak ulö sak wiakaima. Pêl êautak ngön kosang

pöt won wiaan Anutuuk, “Pit nem ngön wa olëa,” pël kön wiak kangut pangk Namangkën ëa. ¹⁴ Pël ëën wel pöt Atam pim naëaan ngës réak oröak wiaan wais Moses pim naë oröa. Pël ëën wel pötak omën pourö ngep ëak wiakaima. Omën porö köpël wë utpet eimeë Atam pim Anutuu ngön kat wiak wa olëa pöl naën ëautak weletak pitta ngep ëa.

Atam pöp wel yawiauta wotöököp omën ënem orööpnaap Kristo pim ökre was ëa. ¹⁵ Pël ëaap komre kolap pöt ngön wa yoolëauta ök naën. Omën kopëtap Atamë wa olëautak selap wel wian. Pël yaëën Anutu pim komre kolap pöt, omën kopëtap Yesu Kristo pim kësangën elniä pötak Atamë ngön wa olëa pöt il wesak omën selap kiri elniä. ¹⁶ Anutuu kësangën pöt omën kopëtap Atam pim utpet ëa pöta ök won. Yaap, omën kopëtap Atam pi Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk ngön ë pet irak omën pourö wel wiipënëak ök ëa. Pël ëaap omën selap Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk kësangën elniak wotpil niwesa. ¹⁷ Omën kopëtap Atam pi ngön wa olëak utpet sa. Pim pël ëa pötak wel pöt oröak yang omën pourö ngep ëak wiakaima. Pël ëautak omën kopëtap Yesu Kristo pim ëa pöta këetak Atam pim ngön wa olëa pöta këet il yewas. Anutu pim komre kolapre kësangën pötak tiar, “Omën wotpilörö,” pël yenia. Pël niaan tiar Kristoorring wë kaö sak öpenaat.

¹⁸ Pötaanök omën kopëtap Atamök Anutuu ngön wa olëa pötak Anutuuk ngön ë pet irak tiar omën pourö kö sëpenëak ök ëa. Tapël omën kopëtap Yesu Kristook wotpil wesak tiarimëën wel wia pötak Anutuuk tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niak wëwë kosangët yaningk. ¹⁹ Omën kopëtapök ngön wa olëa pötak selap utpet san. Tapël kopëtapök ngön ngaarëk wa pötak

selap wotpil niwasëpnaat. ²⁰ Pël ëën ënemak Moses pim ngön kosangöt oröön omnarö ngön kosang pöt ilap riak utpet kësang panë yeë. Pël yeëetak Anutu pim komre kolap pötak utpet pöt ngep ëak ompyaö niweseim wë. ²¹ Këet epël orööpënëak ëa. Saun pötak wel yawia pöt oröa tapël Anutu pim komre kolap pöt Yesu Kristo pim wel wia pötaan kaö sëpna pötak Anutuuk wotpil niwasëpënëak ëa.

6

Tiar Kristoorring wel wian

¹ Yaap, Anutu pim komre kolap pötak utpetat ngep yaë. Pötaan tolëel apen? Tiar Anutu pim komre kolap pöt tiarim utpetat ngep ëak tekeri sëpnaan utpet ëeim öpenaan apen ma? ² Won pan. Tiarim lupötë utpetat wel wi olëauröak tol ëën kaalak utpet pöt yal menak öpen? ³ Tiar narö Yesu Kristook yal mampenëak i yamë akun pötak pim wel wia pöl tiarta piik yal menak wel yawi. Pöten ar köpël ma? ⁴ I yamë piptak Kristook yal ëak wel yawi. Pël ëën tiar Kristoorring yang kel yaniwer. Tol ëënak pël yaë? Pep pim weëre kosang pötak Kristo weletakaan wal ë ulmëa tapël tiarta wal ë niulëën wëwë ngolöpta kanöök yes.

Kristoorring wëwëetak öpenaat

⁵ Tiar Kristoë wel wia pöl wel yawi pötak piik yal yemangk. Pötaanök tiar epël ëwat panë wë. Anutuuk pi wal ë ulmëa pöl tiar wal ë niulëën piik yal ëak öpenaat. ⁶ Pöta songönte epël kat wi yeë. Tiarim lup ngaanöt Kristoorring këra yetaprak möaut. Pöt tiarim lupmeri utpetatë weëre kosang wia pöt këré olaan utpetatë inëën naën ëëpenëak pël ëaut pötaanök. ⁷ Namp pi wel wiak utpetatë iriaan ent ëaupök kaalak utpetatë öngpök naön ëëpnaat. ⁸ Yaap, tiar Kristo piiring wel wiaurö. Pötaanök kön

wi kosang panë wasën wëwëetakta piiring wë. ⁹ Pöt tiar ewat wë. Kristo pi weletakaan wal ëaup. Pötaanök kaalak wel nawiipan. Wel pötak yok pangk pim weëre kosangö wak neirapan. ¹⁰ Pi utpetatë weëre kosangöt won wes olapënëak wel wiin pangk ëa. Wel wia pötaanök kaalak wel nawiipan. Peene wë epët pöt Anutuun yak wë. ¹¹ Ar tapël arimtën kön wiin arim lupötë utpetat wel wi olëak Yesu Kristook yal ëak Anutuun yak wë pël ëëp.

¹² Arim yang koröp lëngë sasa pipotë kentre kauratë ënëm ëënganak utpetat pörek wieë wer yanuun inëën elmëengan. ¹³ Pël ëakta arim möönre koröp pipot korarötëël pël elmëen utpetatëen inëën ëëpan. Ar weletakaan wal ë nuulëaurö. Pötaanök Anutu pim yaatak wë arim möönre koröpöt piin yaö elmëen wotpil wëauta inëën ëëp. ¹⁴ Pöt ar Moses pim ngön kosangötë öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wë. Pötaanök kaalak utpetatön kön wiin kaö nasën ëëpnaat.

Tiar wotpil wëauta inëën sak wë

¹⁵ Pötaanök tol ëëpen? Ngön kosangötë öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wë. Pötaanök yok pangk utpetat ëëpen ma? Won pan. ¹⁶ Ar epël kat nawiin yaaurö ma? Omën kaö namp arim möönre koröpöt pël elmëak pim këm ngönte ngaarëk wak inëën elmëenëët. Pöta ök utpetatök arim kaö sëen pim inëën elmëeim wiak kö sënëët. Ën Anutu pim këm ngön ngaarëk yewautak arim kaö sëen pöta inëën elmëenë pötak Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël niapnaat. ¹⁷ Ngaan utpetatök arim kaö sëen inëën elmëeim wakaimauröak peene pöt ngönën rë nuula pöt ngaarëk panë yeö. Pötaanök Anutuun yaya mepa. ¹⁸ Ar utpetatë weëre kosangtakaan

ent ë nuulëen wotpil wëautak kaö sëen inëën sak wë. ¹⁹ Tiar yang omnarö pëen. Pötaanök ar ngön pipot kat wiin omnaröa omnant yautëël ök ëak yeniak. Ar ngaanëer arim möönre koröpöt kentre kaurre utpet ke nentere nent pötëël pël elmëak pötë inëën elmëeim wakaimaurö. Tapël peene akun eptak pöt ompyaö panë sënëen arim möönre koröpöt wotpil wëautakël pël elmëeim ön.

²⁰ Ngaan utpetatök arim kaö sëen inëën ëimeë wotpil wëauta inëën naën eimaurö. ²¹ Pël eimeë pöta kë oröpöt koireimaurö? Utpet eima pöten peene eptak kön wiin ëö yes. Pöta këët wel. ²² Peene akun eptak pöt Anutuuk utpetatë sulöptakaan wil niulëen pim inëën sak wë. Pël yeë pöta këët arim wëwëat ngëengk sak ompyaö wë wëwë kosangët wak om wakaim önëët. ²³ Pöt arim utpetatë inëën yaauta kang pöt wel koirënëët. Ën Anutu pim kësangën yaalni pöta këët Yesu Kristook yal menak wëwë kosangët koirënëët.

7

Tiar wëwë ngolöptak wë

¹ Karurö, ne Moses pim ngön kosangötë öngpök wëaurö arën niamaan. Ar ngön kosangöt kön yawiaurö epël ewat wë. Omën namp pi öp wë pötakëer ngön kosangötë iri wë. ² Pöta ngön nokoliil nent epël wia. Öng ompringëp pim ompöp wel nawiin wëen ngön kosangtak piar ompöp erën elmëaan wë. Ën wë ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipët pim naë mop yemowi. ³ Pötaanök öngöp pim ompöp öp wëen sëp wesak omp muntap koirak piiring wëen pöt öngre omp wëwëet utpet wesak saun yokoir. Ën ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipët pim naë mop mowiin wë omp muntap koirak öngre omp wëwëet utpet newasën yaë. ⁴ Karurö, arim songönte

tapël wia. Kristo pi pim koröpö weletaan pëel elmëaup ar piik yal èen ngön kosangtaan wel wiin pötë öngpökaan wil nuulëen wë. Peene pöt ar weletakaan wal ëaup Kristo pimëen sak wë. Pi tiar Anutuun inëen yaëen tiarim wëwëatë këet pim yapintak sêpënëak wal ëa. ⁵ Tiar lup ngaanötring wakaiman akun pötak ngön kosangötök elniin utpetatëen kentre kaur eimeë tiarim möönre koröpöt saun koirën pöta ya mëneimeë weletaan yaö ëaut. ⁶ Peene pöt, Kristook yal menak ngön kosangtaan wel wian pötak ngön kosangötë nitëen wakaima pötakaan wil nuulëen wë. Pötaanök kaalak ngön kosang ngaan retëng ëa pötë ënëm naën wëwë ngolöp Ngëëngk Pulöök pet yaalni eptak Anutuun inëen yaalmë.

Saunatök utpet niwesa

⁷ Pötaanök tol apen? “Ngön kosang pöt utpetat,” pël apen ma? Won pan. Ngön kosangöt won èen ne utpetatë songönte ëwat nasën ëan tapön. Ngön kosang pötak epël ya. “Ni omën muntaröa omnantön war ëënganok,” pël ya. Èn pötak pël naën ëanéen war yaaö pöten köpël ëan tapön. ⁸ Ngön kosang pipët war yaaö pöten ya. Pël èen ne war yaaö pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak nem lupmerën këk yaalmëen war nenterë nent orö yenerë. Ngön kosangöt won èen utpet yaaö pöt weëre kosang won ëan tapön. ⁹ Ne ngaan ngön kosangöt këëkë ëwat nasën wë nemtën kön wiin ompyaö wakaimaup. Ènëmak war yaauta ngön kosangët orö rëa pötak utpetatë songönte ëwat wëen nem lupmeri utpetat kaö sëen ¹⁰ nemtën kön wiin, “Wel yawiauta kanöököl yes,” pël ëaut. Anutu pi ngön kosang pötak elnëen ompyaö ömëak ëautak pötak ne wel yawiauta kanöököl wakaiman pöt

pet elnëaut. ¹¹ Ne ngön kosang pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak morök elnëak pipël ngön kosangtaan wel yawiauta kanöököl neulëa. ¹² Tiar epël ëwat wë. Ngön kosang pöt ngëëngköt, ën kom ëak nent nent wasëneta ngëëngk, wotpil, ompyaut. ¹³ E tol am? Ngön kosang ompyaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa pël am ma? Won pan. Utpet yaaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa. Piptak ngön kosang ompyaut pet elnëak pël ëa. Omën pipët tol ëënak ëa? Ne utpet yaauta songönte tekeri yesën ëwat sak utpet yaaö pöten utpet panëet pël wasumëak ëa. Pël èen ngön kosang ompyaö pötak utpet yaaö pöt sasa utpet panëet pöt pet yaalne.

Saunatök utpet niwesa

¹⁴ Tiar ëwat wë. Ngön kosangötëel Anutu pim Pulöök pimtë kentöön pet yaalni. Pël yaëënak ne yang koröpööring utpetatë öngpök wë pötë inëen yeë. ¹⁵ Ne nem omnant yaautë songönten köpël wë. Ne omën ompyaut ëëmëak kentre kaur yaalne pöt naën yaaup. Èn utpetat ëënganëak kaaö yaalne pötökëer yaaup. ¹⁶ Nem omën utpetat ëënganëak kaaö yaaut yaaö pöta ngönte ök yeniak pipët. “Ngön kosangöt ompyaut.” ¹⁷ Pötaanök nem korar yeë epot nemtë könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëënak yeë. ¹⁸ Ne songönte epël ëwat wë. Nem lupmeri omën ompyaut wi naön, nem lup ngaan pömeri. Pötaanök ompyaut ëëmëak yeemak pangk naën yaaup. ¹⁹ Ne omën ompyaut ëëmaap pël yeemak naën yaaup. Èn omën utpetat naën ëëmaap pël yeemak yaaup. ²⁰ Ne utpetat naën ëëmaap pël aöök yaaö pöt nem könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëënak yeë.

²¹ Ne itaangkën omën epët nem naë orö yaë. Omën ompyaut eëmëak yeem utpetat pëen ë yeë. ²² Yaap, nem lupmerök Anutu pim ngön kosangötön kent pan yaalnë. ²³ Pël yaëen ne itaangkën utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötök nem ömpyaö eëmëak kön yawi pötön kööre tok elmëak wii netëen pötë öngpök wë. ²⁴ O, ne omën utpetemor. Nem koröpö weletaan yaö yaë eptakaan talëpök ent ë neulëepën? ²⁵ Ne tiarim Aköp Yesu Kristook ent ë niulëa pötaan Anutuun yoöre ërëp yamëëaup. Nem ök yeniak pipta songönte pöt epël yaë. Nemtë könre lupötök pöt Anutuu ngön kosangötëen inëen yaëetak utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötëen inëen yaë.

8

Kristook saunat ent ë nuulëak Ngëengk Pulö yaningk

¹ Pötaanök omën Yesu Kristooring yal menak wëaurö tiarim naë utpetatë ngön kangit ë pet yaira pöt won ëëpnaat. ² Pöta songönte epël. Ngaan ne utpet pëen eimeë wel yawiauta kanöököl seimaup. Peene pöt, Yesu Kristooring yal menak wë pötaan Pul wëwë kosangët yaningk pöök ent ë neulëen utpetatë öngpök sëere wel wi pël naëngan ompyaö eim ömaap. ³ Mosesë ngön kosang pötök ompyaö niwasëpenëak yaëen tiarim lup ngaanötök weëre kosangöt wak iraan pomp ëa. Pël ëautak Anutuuk yok pangk ëak pimtë Ruup wes mëen tiar omën utpetaröa möönre koröp wak yangerak oröa. Pël ëen Anutuuk elmëen pi tiarim saunatë kangut wak wel wia. ⁴ Anutuuk ngön kosangötë wotpil wieëaut tiarim naë orööpëneak pipël ëa. Pöt tiar lup ngaanötë wëwëetak naön wë Ngëengk Pulöökë yaalni pöl yeë pötaanök. ⁵ Omën lup ngaanötë

wëwëetak wë piporö pitëm könöt ngaan wëwë pötakël rë olëak wë. Ën omën Pulöökë yaalmë pöl yaë piporö pitëm könöt Pulöökë naë rë olëak piiring wë. ⁶ Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö wel wiak kö sëpnaarö. Ën könöt Pulöökë naë rë olëak wë piporö mayaaptaring wakaim öpnaarö. ⁷ Pöta songönte epël. Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö Anutuun kööre tok yaalmë. Pël yeem pit pim ngön kosangöt ngaarëk naön yauröak tol ëak pël ëëpën? ⁸ Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö Anutuuk pitën itaangkën pangk naën yaë.

⁹ Ar pöt, lup ngaanötë wëwëetakël naön. Pulöökë wëwëetak wë. Pël ëen Anutu pim Pulö arring wë. Omën namp Kristoë Pulö pim naë won ëëpna pöp pi Kristoë omnamp won. ¹⁰ Yaap, utpetat yaautak arim möönre koröpöt wel wiipëneak yaö elniaurö. Pël ëauröak Kristo arring wëen yak Anutu pim arën, “Omën wotpilörö,” pël niia pötaan wëwë kosangtak wë. ¹¹ Anutu pim Pul Yesu weletakaan wal ë moulmëa pö arring wë. Pötaanök Anutu Yesu Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök elmëen pim Pul arring wë pöök arim möönre koröp kö sëpenëak yaö yaalni pipot wal ë niulëen öneët.

Ngëengk Pulöök Anutuu ru yaniwas

¹² Karurö, Anutu pim tiarimëen elnia pötaan kangit elmëepëneak pöt yok pangk lup ngaanötë wëwëetak naön ëëpenaat. ¹³ Pöta songönte epël. Ar lup ngaanötë wëwëetak öne pöt wel wiak kö sëneët. Ën Ngëengk Pulöökë yenia pöl ëen weëre kosang ningkën koröpöökë utpetat moolëak pöt wëwë kosangtak wakaim öneët. ¹⁴ Omën Anutuu Pulöökë ënem yes piporö Anutu pim ruurö. ¹⁵ Pöt Anutu pim Pul arim wa pö ar

omën nantök wii nitëen kas ëenëak naalniin ëa pötaanök. Won, Pulöök Anutu pim ruurö elniin pim weere kosangöök Anutuun, “Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë. ¹⁶ Ngön pöt tiar Anutu pim ru sak wë Ngëengk Pulöök tiarim lupötë kaö wesak tekeri wasën kat wiak pël yemak. ¹⁷ Yaap, tiar Anutu pim ru sak wë. Pötaanök pim omnaröaan omën ompyaut yaö ëa pöt öpenaat. Pël yeem Anutuu Kristoëen yaö ëa pöteta piiring öpenaat. Pöt Kristo tiarimëen këlangön kat wia pöl tiar pimëen këlangön kat yawi. Pötaanök Anutuuk kutömweri tiarënta piiring ping wesak niak ë rangiat nimpnaat.

Tiar ënëmak kutömweri wëwë ompyaut öpenaat

¹⁸ Ne kön wiin kutömweri ping wesak niak ë rangiat nimpna pöt kaöet. Ën peene wë eptak këlangön kat yawi epët pöta ök won, kotte. ¹⁹ Anutuu omën ket ëa epot pout Anutuuk pim ruurö tiarim ë rangiat tekeri niwasëpënëak ulöp kant mëneë kor ëeim wë. ²⁰ Anutuuk elmëen pim omën ket ëa pipot om pas wakaima. Pöt pitëmtë kentöök naën, Anutu pimtok pël ëëpënëak yaö mëëaut. Pël ëaut yak pit Anutu pimtë ompyaö mowasëpnaaten kor wë. ²¹ Pit Anutuuk pitëm söpre tet ëak wiakaima pötakaan ent ë ulmëen Anutuu ruuröaring yal ëak ompyaö wë kaalak omën nantë inëen naën ëëpna pöten kor wë. ²² Tiar ëwat wë. Omën pasut Anutuu ket ëa epot pout öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawiem ruupëen kor wë pöl akun kaöaö oröön ompyaö sëpnaaten kor wë. ²³ Pitëmënt pëen won, Anutuuk Ngëengk Pulö kaö wesak ningkën waurö tiarta këlangön kat yawiem Anutuuk tiar pim ru wes pet niirak tiarim yang koröpöt ent ëak ngolöpöt nimpënëak kor wë. ²⁴ Pöta songönte epël. Anutu tiar

utpetatë öngpökaan ent ë nuulëa. Pël ëautak peene tiar pi pet irak koröpöt ngolöp niwasëpënëak kor wë. Pi pet irak koröpöt ngolöp wesa talte tiar pim pël ëëpnaaten kor wë. Pöt namp pim omën kor wë pöten ityaangk talte pi kaalak kor naön ëëpën. ²⁵ Omën itnaangkënten kön wi kosang wesak öpenaat pël weseë ya kë sak kor wë.

²⁶ Tiarim kön wi kosang yewesa pötak tiar weere kosang won ëen Ngëengk Pulöök kaamök yaalni. Pöt tiar Anutuun kimang mapënëak tolëel maan pangk ëëpën pöten köpël pötaanök. Pël yeëetak Pulö pimtok tiarim lupötë wë Anutuun kimang maim wë. Pi omnaröa naënël lupötëaan ing maimeë Anutuun kimang maim wë. ²⁷ Pël yaëen Pep pi omnaröa lupötön panë ityaangkaupök Pulöökë kön pötenta ityaangk. Pöt Pulö pi Anutuu könöökë ënëm ëak Anutuu omnarö tiarim kangiir kimang maim wë pötaanök.

²⁸ Tiar ëwat wë. Anutuun lup sant yaalmëa pörö, omën nentere nent tiarim naë orö nirëak ompyaö yaniwesaut kaamök elmëëpnaat. Pi yas niapënëak kön wia pötaanök pël elnia. ²⁹ Anutuuk omën pim wet rëak kön wia pörö tiar pim Ruupë ök sëpënëak kom ëa. Pötaanök pim nangarö tiar selap sëen pimënt nan kaöap pël sak öpnaat. ³⁰ Pël ëen Anutuuk pim kom ëa pöröen yas niia. Pël ëak yas niia pöröen, “Wot-pilörö,” pël niia. Pël ëak wotpil niwesa pörö ping wesak ë nirangia.

Anutuu lup sant pöt tiar sëp naniwaspan

³¹ Anutu pi tiarimëen pipël kaamök yaalni pöten tol apen? Pi tiar kaamök elniap talëpök kööre tok elniak pim moresiaan wa ëp elniipën? Won. ³² Pi keimön naalniin pim Ruup tiarimëen wes nimëen tiarim kangiir wel wia. Pötaanök pi kaamök elniak omën

muntatta kët ël epotë nineim öpna pöt tiar kön wia. ³³ Omën Anutu pimtëen yaö wesaurö tiar talëpök ngön yaatak niulëëpën? Won. Anutuuk wotpil niweseim wë. ³⁴ Pötaanök talëpök utpetatë kangut ningkën kö sëpen? Won. Yesu Kristo pi tiarimeën wel wia pöt pëen won. Pi wel wiak kaalak weletakaanta wal ëaup. Pël ëak Anutu pim mor yaapkëesi wë tiar kaamök elniipënëak Anutuun kimang maim wë. ³⁵ Pötaanök omën oröpötök Kristo pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nuulëëpën? Könömöt yewautak ma këlangön kat yawiautak ma utpet yaniwas pötak ma ngöntök yaautak ma omnantëen il ngentingenti yaautak ma nga yaalniautak ma yamëngkautak pötök pël naalniin ëëpnaat. ³⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ten nimëen sak wëen yak kët ël epotë utpet wesak nimëneim wë.

Pitök tenën itaangkën pol sëpsëp yamö pöröa ök sëen pël elnieim wë.”

³⁷ Omën könöm pipot tiarim naë orök Anutuu naëaan ent ë nanuulaan yaëen tiarök könöm pipot il mowas pet yair. Pël yeë pöt Kristo lup sant yaalni pöpök weëre kosang niwasën taintaë wë. ³⁸ Nem pël yak pöta songönte epël. Nem kön kosang wia pöt omën nentak Anutu pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nanuulëëpan. Weletak ma wëwëetak ma enselörök ma omën kaö sak kutöweriaan yangerakë wëaurö ma omën peene wia epötök ma ënëm orööpna pötök, ³⁹ omën olaanötök ma öngkölaan pötök, omën ke nentere nent wia pipötök Anutuu lup santakaan ent ë nanuulëëpan. Lup sant pöt tiarim Aköp Yesu Kristook yaalni.

9

Pool pi Yuta omnaröaan ya

këlangön ëa

¹ Ne Kristook yal menak wëaupök nem ök niama epot kaar won, yaapöt. Ngëengk Pulööka ngön epot yaap pöt pet elnëen nem lupmerök kön yawi. ² Ne ngön epot ök niamaan. Yuta omën nem karuröen yaköm pan kön wieimeë nem lupmer utpet pan. ³ Nem kentöök kan nent wiaan pöt Anutuuk pit kama moöpnaan ne kangiir es parëaöökë kanöökël sak Kristo pëlëer wëen ne pëlëer ömëak kent kön yawi. ⁴ Ten Israel omnarö Anutuuk pimëen yaö niwasën pim ru sëen pim ëwaat pet elnia. Pël ëak ngön taë wes mena pöt ninak pim ngön kosangöt ök niiaurö. Pël ëak piin yaya maim öna kan pöt pet elniak kup ke nentere nent niwia. ⁵ Tenim ëarö ngönënë kaö sak wakaimaurö. Pël ëënak Kristo omën möönre koröp wak tenim kurtak oröaup omën poutë kaö sak wë, Anutu tapöp. Piin yaya maim öpa, kët ël epotë. Yaap.

Anutu pi omnarö pimëen yaö yaniwas

⁶ Anutuuk ten Yuta omnaröen pim omën sënéak niia pöt ten pourö pöp panë nasën. Pël ëautak pim kup niwia pöt mos naën ëa. Pöt Israel pöpökaan ulöl sa Yuta omën pörö pourö Anutuun kön wi kosang wasën yaö nemowasën ëa pötaanök. ⁷ Ën Apram pim ëaröeta pourö pim ök nasën ëa, narökëer. Pöta ngönte ngönëntak epël kup mowia. “Aisak pim ëarökëer nim yaö sëpnaat.” ⁸ Pipta songönte epël wia. Omnaröa wëwëetakël pëen Apram pim wilën ulöl sa pörö Anutuu ru nasën. Anutu pim kup mowiautakël wilën ulöl sa pöröaar pit Apramë ë panëerö pël sa. ⁹ Pöta kup mowia pipët epël ëa pötaanök. “Krismaki nent won sëen nem akun wia pötak kaalak wais kaamök elmëen Sera pi yokotup wilëpnaat,” pël mëea. ¹⁰ Pötaar won.

Repeka pim naëeta tapël oröa. Pi tenim äap Aisak piiring wë ru naar yak sak wila. ¹¹ Piarip tep äak ëlëpë yaatak wë omën utpetere ompyaö pöt naën äa. Pël äautak Anutu pim wet rëak pimtë könöök omnaröaan yaö äa pöl akun pötakta pël ëëpënëak kent kön wia. Pi piarpim äa pötaan won, pimtë yaö elmëa pötaan kom elmëa. ¹² Pël äak Repekaan, “Nanëpök nangapë inëen ëëpnaat,” pël ök mëea. ¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Ne Yakopön kent yaë. Ën nanëp Isoon kaao.”

¹⁴ Pötaan tiar Anutu pim äa pöten, “Korar äa” pël apen ma? Won pan. ¹⁵ Pöt pi Mosesën epël ök mëea pötaanök. “Ne omën nampön mait elmëëmëak pöt yok pangk pël elmëëmaap. Ën nampön yaköm elmëëmëak pöt pël ëëmaap.” ¹⁶ Pötaanök Anutu pi omën nampë kentöore weë yengentiaö pötaan won, pimtë yaköm pötak yaalmë. ¹⁷ Pöt Anutu pim Peroon ngön ök mëea pöt ngönëntak epël wia pötaanök. “Ne nem weëre kosang pöt nim naë tekeri wasën nem yapinte yang poutë aö së pangk ëëpënëak kaö wes niulëaut.” ¹⁸ Pötaanök tiar Anutuun ewat wë. Pi omën nampön yaköm elmëëpënëak pöt yaköm elmëëpnaap. Ën namp pim lupmer il mowariipënëak pöt yok pangk pël ëëpnaap.

Anutu pi ya sangëne yaköm pout yaaup

¹⁹ Anutu pël yaëen arim naëaan narö köpël wë epël an koröp. “Ten Anutu pim kent ëëpna pöten yok pangk kan nemowaringan. Ten utpet ëëk pim kentöökë ënëm yeë. Pël yaëen Anutu pi oröp ëënak tenën kön wiin utpet yaë?” ²⁰ Ar pël aan kangiir epël niamaat. Ar omën talöröak Anutuun ngön ke pil yemak? Pangk pël naëngan. Ma yang kap nentak yok pangk pim

ket elmëaupön, “Ni tol ëënak ne epël ket yaalnëen?” pël mapën ma? Won. ²¹ Omën kap ket yaaup pim kentöök yangtaring ket ëëpënëak pöt yok pangk ket ëëpnaat. Yang ulöp kopët nentak kap nentepar, nent kaöatëen nent kotutëen, pël ket ëëpënëak pöt yok pangk.

²² Anutu pim kentöökë wia pöt kap ket yaaupë ök. Pi pim omën ket elnia eporö pim kentöök omnant elniipënëak pöt yok pangk. Omën naröen nga elmëak pitëm naë pim weëre kosangöt tekeri wasëpënëak kent kön wia. Pël äaap pi omën pim nga elmëak kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën äa. ²³ Anutuuk omën munt pim yaköm elniipënëak kön wiaurö tiarim naë pi ëwaare ë rangi pout pangk ëëëaupök pöt tekeri wasëpënëak omën kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën äa. Pi wet rëak tiar ëwaare ë rangi pöt öpenëak kopëta wes niwia. ²⁴ Pöt tiar tapöröen pi yas niaaup. Yuta omën tenimëntëer won, ar omën muntaröeta. ²⁵ Pöta ngönte tektek omën Osea pöpë pepeweri epël wia.

“Omën wet rëak nemëen newasën äauröen, ‘Nem omnarö,’ pël memaat.

Ën wet rëak lup sant naalmëenörö lup sant elmëëmaat.

²⁶ Ën, ‘Ar nemëen newasën yeë,’ pël mëea yang pörökta kaalak, ‘Ar Anutu wëwëetaringëp pim ruurö,’ pël memaap.”

²⁷ Ën tektek omën Aisaia puukta Israel omnaröaan ngön äak epël äa. “Israel omnarö selap sak i pis i kaöaöökë ëöök pötë wia pöl ëëë pël äautak Anutuuk om kopët naar kama öpnaat.

²⁸ Pöt Aköp pi ngön yaatak teënt pan ë pet irak kangut yangerakë omnarö mampnaat pötaanök.”

²⁹ Aisaia puuk kaalak tektek ngön nent epël äa.

“Anutu kutömweri ngaarëk wëaupök tiarim ruure ëarö mait naalmëen ëanëen tiar Sotomre Komora ka pöörarë wakaimauröa äa pöl kö san tapön.”

Israel omnarö wotpil sëpënëak poprak äa

³⁰ Pötaan tiar tol apen? Epël apenaat. Omën muntaröa naëaan narö wotpil sëpnaataan weë nengentiin ëaurök wotpil sak wë. Pit Anutuun kön wi kosang yewasën wotpil mowasën wë. ³¹ Ën Israel omnarö ten wotpil sënëak weë ngentiak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk weimeë pompre kaö ë imaut. ³² Pit tol ëenak wotpil nasën äa? Pël ëëpnaan Anutuun kön wi kosang newasën, pitëmtë wëwëat kaamök ëen wotpil sëpën wesak äa pöt pangk naën äa. Pit Kristoon kaaö elmëak omnaröa këlötëaan söë urak kawi yengenti pöl äa. ³³ Pöta ngönte ngönëntak Kristoën ngön nent epël äa.

“Kat wieë. Ne Saion kak omnarö söë uröpënëak kël naö yawi. Kël weë panë naö omnarö kawi ngentiak utpet sëpënëak yawi.

Pël ëen omën namp piin kön wi kosang wasëpna pöp ëö nasëpan.”

10

Israel omnarö pit Anutu pim wotpil yewas kan pöök nasën äa

¹ Karurö, nem lupmerök Anutuuk Israel omnarö pit utpetetakaan kama moöpënëak kent pan yaalnëen Anutuun kimang maim wë. ² Ne pitën ewat wë. Pit Anutu pim inëen elmëepnaaten kent ëak weë yengenti. Pël äaap Anutuun kan ompyaut köpël wë yak köntak yaë. ³ Pit Anutuuk wotpil yaniwas kan pö kasëng menak pitëmtok

wotpil sëpnaataan weë ngentiak ya yamëngk. Pël yeem Anutuun iri wë pim wotpil yaniwas kan pöököl nasën yaë. ⁴ Tiar ewat wë. Moses pim ngön kosang pöt Kristo oröön mop mowia. Pötaanök omën pourö piin kön wi kosang yewasën pit, “Omën wotpilörö,” pël yema.

⁵ Moses pi omën Anutuuk pitën, “Wotpilörö,” pël mapënëak ngön kosangöt ngaarëk yewa pöröaan epël retëng äa. “Omën namp ngön kosang pout ngaarëk öpna pöp Anutuuk piin, ‘Wotpilëp,’ pël maan wëwë koirëpnaap.” ⁶ Omën Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk pitën, “Wotpilörö,” pël yema pörö epël kön nawiin yeë. “Talëp o kutömweri is Kristo koirak irapën?” ⁷ Ma “Talëp öngk yangera öngpök ngemë Kristo weletakaan koirak aprëpën?” Kristo pi tiar piin kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil wesa pörö tiarim naë wë. Pötaanök tiar piin ap newasangan. ⁸ Tiar Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil wesa pörö kön pël nawiiangan. Tiar epël kön wiak yak. “Anutuun ngönte arim naë wia, arim këmötëere lupötë.” Ngön pöt kön wi kosang yewesauta ngönte tenim ök yeniak pipët. ⁹ Arim këmötëaan, “Yesu tenim Aköp,” pël ök yeem lupötök Anutuuk Yesu weletakaan wal ë ulmëa pöt kön wi kosang wasënë pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. ¹⁰ Pöt tiarim lupötök Yesuun kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil niwasëpnaat pötaanök. Këmötök, “Pi tenim Aköp,” pël yaan utpetetakaan kama niöpnaat. ¹¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën piin kön wi kosang wasëpna pöp pi yok pangk ëö nasën ëëpnaap.” ¹² Pöt Yutaare omën muntarö tiar omën kopëtarö, narö maimarö won pötaanök. Tiarim Aköp kopëtap puuk omën pourö kaamök elniipënëak kimang maim wë pörö

komre kolap elnieim wë. ¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën Aköpön kaamök elmëëpënëak kimang mapna pörö Anutuuk ut-petetakaan kama öpnaat.” ¹⁴ Tol ëak omën piin kön wi kosang newasën wë pöröak kaamök elmëëpnaataan mapën? Tol ëak Anutuu ngönte kat nawiin ëauröak kön wi kosang mowasëpën? Tol ëak pim ngönte ök nemaan wiaan kat mowiipën? ¹⁵ Tol ëak pim ngönte ök mapënëak wes namëen wiaan ök mapën? Pöta ngönte ngönëntak epël retëng ëa. “Omnaröa Anutuu ngön ompyaut wak yewais pöt ompyaö pan.”

Israel omnarö pit ngön ompyaut kön wi kosang nemowasën ëa

¹⁶ Ngön ompyaut pitëm naë oröautak narö ngaarëk naön yaë. Pöta ngönte tektek omën Aisaia puukta epël ëa. “Aköp, ten nim ngönte ök mëëautak kat nawiin yaë.” ¹⁷ Kön wi kosang yewesauta songönte epël. Kristoë ngön pöt, omnaröak ök niaan kat wiak kön wi kosang yewas. ¹⁸ Ne epël niamaan. Pit ngön ompyaut kat nawiin ma? Won, pit yok kat wiaurö. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Pitëm këm ngönöt yang epotë sa pet yair.

Ën ngönöt ka poutë pangk yaë.”

¹⁹ Ne kaalak pëlpël niamaan. Israel omnarö kön nawiin ëa ma? Pöta kang nent Mosesök Israel omën pimoröen epël mëëa.

“Ne omën maimarö arim urtak wa ulmëen ar pitëmëen yak wëwë ompyautaan warre kaur ëënëët.

Ën ne omën köpël narö arim kangiir ömaat.

Pël ëen ar pitëmëen ya sangën ëënëët.”

²⁰ Ënëmak Aisaia pi Anutu pim omën muntaröa ompyaö wasëpna pöten kön wieë kas köpël pitëmëen ngön epët pëen wes wia.

“Neen ngaöl naalnëenöröak nokoiraat.

Nemëen pëlpël nenëaan ëaurö öö menaut.”

²¹ Pël ëak Israel omnaröaan epël ëa. “Ne akun wali pan pitën yas yemaan kat wiak wa olaimaut.”

11

Anutu pi Israel omën naröen yaköm elmëa

¹ Ne kaalak pëël niam. “Anutu pi pim Israel omnarö kasëng panë momena ma? Won pan. Neenta Israel omnamp, Apram pim ëap, Pensaminë kurtakaanëp. ² Anutu pi omën pim ngaanëer pimëen yaö wesa pörö kasëng nemangkën ëa. Pöta ngönte tektek omën Elia pim ngönte ngönëntak wia pöt kat nawiin ma? Elia pi kimang ngöntak Israel omnaröaan Anutuun kaaö ngön epël mëëa. ³ “Aköp pit wet rëak nim tektek ngön yaaö nem karurö mënak kiri ar yaaö uröteta kelën nemënt wëen neenta nempënëak yaë.” ⁴ Pël maan Anutuuk kangiir epël mëëa.

“Ne omën selap pan 7000 yang omp ak Paal pöpön yaya nemaan wë pörö ngaata öngpökaan ngarangk elmëim wë.” ⁵ Tapël peene akun eptakta Anutuuk omën kopët naar komre kolap elniak yaö niwasën wë. ⁶ Anutu tiarim ompyaö yaataan won, pimtë komre kolap yaalni pötaan yaö niwesa. Omnarö ompyaö yaëen pi yaö yemowas talte komre kolap yaalmë pöt kë ëëpën.

⁷ Pöten tol apen? Israel omnarö këët koirënëak weë ngenti imautak pourö nokoirën ëan. Kopët yaö niwesauwaar tenimtokëer yokoir. Ën muntarö pöt Anutuu ngön wa olaan puuk elmëen lupöt il wariak wë. ⁸ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Anutuuk pitëm lupöt wa irikor elmëak it ngaapre katun mowesa.

Pël ëa pötepar peeneta om wia.”

9 Ēn Moses pim ngön kosang Yuta omnaröa kent eima pötak wii motëa pötaan Tewitök epël ëa.

“Pitëm kaömp neim wë pöt an-
imauröaan kalaap wiire
pongön tē pël yeë pötë ök
ëëp.

10 Pit omnantön itnaangkën
ëëpnaan pitëm itöt röök ulak
ëëp.

Pit omën könöm panëët wak wëen
pitëm kasngelöt pak ëeim
öp.”

*Anutuuk omën maimarö kama
yeö*

11 Ne kaalak pëël niamaan.
Yuta omnarö pitëm wiapre kor
ëa pötak ngentiak sasa utpet
ëa ma? Won pan. Pit omën
muntaröa wëwë ompyautaan war
ëen tapël öpënëak Anutuu ngön wa
olaan Anutuuk omën munt pörö
utpetetakaan kama wa. 12 Yuta
omnarö Anutuu ngön wa olaan
Anutuuk omën pourö ompyaö
yaalmë. Pit kawiap ëen omën
muntarö ompyaö yaalmë pöt pitëm
kaalak Anutuu naë rë olëak öpna
akun pötak Anutuuk kaö wesak
ompyaö elniipnaat.

13 Ne peene ar köpël omnaröen
ök niamaan. Anutuuk ar köpël
omnaröen pim ngönte ök niamëak
yaö neaan pël yeem arim naë ya
yamëngk pöten kön wiin kaöet pël
yaë. 14 Ne ya pöt yamëngkën Yuta
omën nem kar narö Anutuuk arën
ompyaö yaalni pötaan war ëen
pim naë rë olaan kama niöpën
wes. 15 Anutuu pitëm kasëng
mena akun pötak puuk elniin köpël
omnarö ar piiring lup kopëtemer
san. Pötaanök Anutuu pitëm
kaalak öpna pötak tolëël orööpën?
Omnarö weletakaan wal ëak wë
pöl Anutuuk kaö wesak ningkën
ar wëwë ompyaö panëëtak ön sa.

16 Ngön nokoli nentepar epël wia.
Yuta omnaröa yaaul omën namp
kaömp nemes wak Anutuun yak
kom ëak kaö nent mangkën pöt

Anutuuk pout pimot pël wasëpnaat.
Ēn këraamentta Anutuuk kön wiin
misënöt pimot pël wasëpna pöt
morötta pimot pël wasëpnaat. Pöta
ök Anutuuk kön wiin Yuta omën
tenim ëarö pimorö Yuta omën
pourö yok pimorö pël yaë.

17 Yuta omnarö ten këra olip
yaapmentë ök, ën ar köpël omnarö
këra olip kosangöökmentë ök
Anutuuk yaapmentë mor nant
ulöp nautön ëautaan il moolëak
kosangöökmentë mor nemor urtak
yal men moulmëen ëlmentök
kaamök ëak mor nailënötring kolap
yaningk. 18 Ar arimtën kön wiin
isën Yuta omën këra mor mosutë
ök ëen il moolëa pöröen ökre was
manganok. Ar om mormor misënö
kaamök naën, misënök mormor
kaamök yaalni. Misën pö Yuta
omnaröa ëarö.

19 Ar, “Anutuuk ten urötak yal
men niulëëpënëak mor mosut il
moolëa,” pël an koröp. 20 Yok.
Pël anëëtak pit kön wi kosang
newasën ëautaanök il moolëa. Ēn ar
pöt, kön wi kosang yewesautaring
pitëm urötak wëerek arimtën wak
isak anganëen ngarangk këëkë
ëën. 21 Anutuuk mor ëlmentëkaan
oröaut Yuta omën pörö pitëm
utpet ëaö pötaan mait naalmëen
il moolëaut. Pötaanök arta utpet
ëënë pöt mait naalniipan. 22 Tiar
Anutu pim yaë pöten iteneë pim
yakömre ya sangën yaaö pöteparën
ityaangk. Omën pim wëwëeten
kaaö yaauröaan ya sangën yaalmë.
Pël ëautak Anutuuk arën yaköm
elniin wë. Ar pim naë önë pöt
tapël elnieim öpnaat. Ēn pël
naën ëënë pöt arta il niolapnaat.
23 Ēn Yuta omën il moolëa pörö
kaalak lup kaip tiak kön wi
kosang wasën pöt Anutu kaalak
yal mampënëak weëre kosang
yaë pöpök pangk pël elmëëpnaat.
24 Ar këra olip kosangöökmentë ök
wëen pömentëkaan ilak omnaröa
naënganëël Anutuuk yaapmentëk

yal men nuulëaurö. Pötaanök Yuta omën il moolëa pörö kaalak ëlmentëk yal men ulmëepna pöten pomp naëpan.

Anutu pi tiarën yaköm yaaup

²⁵ Karurö, ar arimtën kön wiin ispanëak ne ngön ngaan ëlëëp wiakaimaut peene tekeri yes epët ëwat sënëak kent yaë. Israel omën narö lup kosang ëeim wëen akun won sëen köpël omnarö Anutuu naë rë olapënëak yaë pörö pël ë pet irënak ²⁶ pötaan Israel omën pourö Anutuu naë rë olaan kama niöpnaat. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ompyaö Niwasëpnaap Saion kak oröak utpet Yakop pim ëaröa naë wia pöt won wasëpnaat.

²⁷ Pël ëën nem pitëm saunat ent ë moolama pötak nem ngön taë wes mena pöt kë orööpnaat.”

²⁸ Yuta omnarö ngön ompyaut kasëng menak Anutuun kööre tok elmëa. Pitëm pël ëa pötak ar köpël omnarö kaamök elniin ngön ompyaut kat wiak Anutuu naë rë olëaurö. Pël ëauröak Anutu pitëm ëaröen kup mowiak Yuta omnarö pimëen yaë wesa pötaan lup sant yaalmë. ²⁹ Anutu pi pim kön kosangtak omnaröen ompyaö elmëëpënëak yas mëëa pöt wiap nasëpan. ³⁰ Köpël omnarö ar ngaanëer Anutuu ngön wa olaimauröak peene Yuta omnarö Anutuu ngön wa olëa pötaan Anutuuk yaköm yaalni. ³¹ Tapël Anutuu arën yaköm yaalni pötaan puuk peene Yuta omnaröenta yaköm elmëëpënëak elmëen pit peene pim ngön wa yoola. ³² Anutu pim elmëa pöta songönte epët. Pi tiar omën pouröen yaköm elniipënëak elniin pim ngön wa olaimaurö.

Anutuun yaya mepa

³³ Elei, Anutu pim könre ëwat pöt maimalëp. Pim könre ëwat pöt

öngpök pan tiar yok pangk naëngan. Ën pim ya yamëngka pöteta ëwat naëngan. ³⁴ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Aköpë könpelën talëpök ëwat sa?

Ma pi köpël wëen talëpök kön mena? Won.

³⁵ Ma talëpök pi wet rëak menaurek kangit mampën? Pël naëpan.”

³⁶ Omnant poutë songönte pim naë wia. Pi omnant poutë pepap. Omën pout pi kopëtapëët. Pötaanök tiar kët ël epotë piin yaya maim öpa. Yaap.

12

Tiarim möönre koröpöt Anutuun kiri elmëëpa

¹ Karurö, ne Anutu pim yaköm yaalni pötaan kosang wesak niamaan. Ar arim möönre koröpöt Anutuun pëel elmëen kiri yemangk pöta ök ëëp. Pël ëëë arimtën pimorö pël weseë pim yaë pöt eim ön. Pël yeem pöt Anutuun yaap inëen eim önëët. ² Ar ngönën wonöröa yaaul ëënganak. Arim könre lupöt Anutuun pël elmëen ngolöp wes nimp. Pël ëak arim wëwëatta ngolöp wes nimpnaat. Pël ëën Anutuu yaalni pöten ëwat panë sënëët. Ar omën ompyaöre wotpil panë Anutuu kent yaë pöt kom ëak ëwat sënëët.

³ Anutuuk komre kolap elnëak ngön yaaö omën newesauap. Pötaanök ar pouröen niamaan kat wieë. Ar arimtë wëwëere ëwat yaautön köntak kön wiin ispan. Anutuu nina pöl kön kosang wieë arim wëwëere ëwat yaautön wotpil wesak kön weswes ëëë.

⁴ Tiar ëwat wë. Tiarim möönre koröp kopëtaöökë kaut selap wë. Ën kaö pötök ya yamëngka pöt selap. ⁵ Tapël tiar omën selapök Kristook yal mangkën möönre koröp kopëtaö pël yes. Pël yeë tiar nener yal yeë.

Anutu pim weëre kosang pötring ya ke nentere nent mëmpa

⁶ Anutu pi komre kolap elniak pim ya ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang yangngk. Pötaanök omën namp pi Anutu pim ngönte tekeri wesak apnaataan weëre kosang mangkën pöt pim kön wi kosang yewesauta ökök pim ngönte tekeri wesak ap. ⁷ Namp pi kaamök yaaö yaataan weëre kosang mangkën pöt karurö kaamök elmëëp. Namp rë yemoula yaatan weëre kosang mangkën pöt rë moulop. ⁸ Wa korkor ngön yaaö yaataan mangkën pöt ap. Namp kësangën yaaö yaataan mangkën pöt pané wesak ëëp. Ngarangk yaaö yaataan mangkën pöt ya kaö mëmp. Yaköm elmëak kaamök yaaö yaataan mangkën pöt ërëpsawi kön wieë elmëëp.

Lup sant elmëëpena ngönte

⁹ Arim karurö yaap wesak lup sant elmëëë. Ar utpet yaaut kasëng menak ompyaö yaautakël rë olëak weë. ¹⁰ Arim karurö pitta Kristoëërö pël wëntë lup sant elmëëë. Ar weë ngentiak arim karuröa yapinöt wak isak maë. ¹¹ Wiapre kor won, ya kë sak wë Aköpë inëën elmëëë. ¹² Aköpön kor eimeë ërëpsawiarang weë. Pël ëën konöm nant arim naë oröön kosang sak tauëë kimang maim weë. ¹³ Ën Anutuu omnarö omën nantëën elek yaëën pöt pit kaamök elmëak omën ka nantëëanörö arim naë waisën pöt ompyaö ngarangk elmëëë.

¹⁴ Omën narö ar utpet yanuwäsën pöt Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang maë. Ar piin utpet wasëpnaaten kimang manganëp ompyaö mowasëpnaan kimang maë. ¹⁵ Omën narö ërëpsawi yaëën pöt pit kaamök ëak ërëpsawi ëëë. Ën narö ing yaan pöt kaamök ëak ing aë. ¹⁶ Ar omnaröaring lup kopëtemer sak

weë. Arimtën kön wiin ispan irëak omën yaapöröaring weë. Arimtën kön wiin ëwaringörö pël ëën ping wesak angan.

¹⁷ Utpetatëën kangiir kangiir ëënganok. Ar këëkë kön wiak omnaröa itaangkën ompyaö ëëpna pötökëër ëëë. ¹⁸ Ar nga elmëëëak kön wiinganok. Kan nent wiaan pöt karuröaring mayaap weë. ¹⁹ Karurö, omën narö utpet yaalniin pöt kangiir elmëënganok. Anutuuk kangiir elmëëpnaan wiaap. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Saunaté kangut pet yaira pipot nem yaat. Nook kangiir elmëëmaat. Aköp pi pël ya.” ²⁰ Ar pöt epël ëëë. “Arën kööre tok yaalniaurö këën yaëën pöt kaömp meneë. Iiten yaëën iit meneë. Pël ëën utpet yaautön kön wiak ëö sëpnaan.” ²¹ Utpetatök ar il niwaspan. Won, ar omën ompyaut yeem utpetat ngep ëëë.

13

Yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa

¹ Tiar omën pourö yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa. Yang ngarangkörö pit om pas naaröön, Anutuuk ya menak moulmëën wë. ² Namp pi yang ngarangköröa ngön wa yoola pöp Anutu pim moulmëauröa ngön wa yoola. Pël yaë pöp kangut öpnaat. ³ Ompyaurö pit yang ngarangköröen kas naën ë yaë. Utpet yaaurö pitökëër kas ë yaë. Pötaanök ar pitën kasinkasin won önëak pöt omën ompyaut pëën ëën. Pël ëën pit arën itaangkën ompyaö sëpnaat. ⁴ Piporö pit Anutuu ya omën narö pitök ar ompyaö önëak ngarangk yaalni. Pël yaëëtak ar utpet yaëën pöt pit kangut nimpnaatak pitën kas ëën. Pit Anutuu ngön ngaarëk wak utpet yaauröaan nga yaalmë. ⁵ Pötaanök pitëm ngönöt ngaarëk ön. Pöt kangut

elniipanëen kasiin pëen won, arim lupötökta ompyaut ëënëeten kön wiak ön. ⁶ Pit Anutuuk ya pipot mangkën yamëngk pötaan ar monat takis men yeë. ⁷ Pötaanök omnant epot mampunëak niapna piporö meneë. Pit takis ke nentere nent poutëen kimang niaan pöt meneë. Pit omën kaöarö ëen pöt pitëm yapinöt wak isak maë.

Tiar lup sant yeem Anutuu ngön kosangöt ngaarëkyeö

⁸ Ar omnaröa omën nant nina pötë kangut men pet ireë. Ën lup sant yaaö pötaar pet irnganëp om ëeim ön. Omën muntaröen lup sant yaalmë pipop Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yeö. ⁹ Anutu pim ngön kosang nant epël wia. “Öngre omp wëwëet kom ëëngan. Ni omën mën wel wiingan. Ni kékain ëëngan. Ni omën muntaröa omnantön war ëëngan.” Ngön kosang pipotre munt nantta wia pout erën ëak epël ya. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem.” ¹⁰ Omën lup santtar- ing öpna pipop muntapön utpet naalmëëpan. Pötaanök lup sant yaë pipop Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yeö.

Tiar wotpil wesak öpa

¹¹ Pël ëënëak niiauta songönte epël. Ar akun epta songönte ëwat wë. Kaëaan yaan sak wal ëëpena akun temanöm yes. Pöt ngaanëer ngës réak ngönën kat wiak kön wi kosang wesan pötak Kristo pim kama yanu pöt pet irëpna akunet wali wieëaut peene pöt temanöm yes pötaanök. ¹² Kout pet irëpënëak yaëen ëlpam wal ëëpënëak yetapöörar yamë. Pötaanök koutakë yaaut moolëak ëwaatakë kelre ngilö wetak öpa. ¹³ Tiar kët ëwaatak wëaul wotpil wesak öpa. I ngaat nak kön irikor ëak ngön wa olangan. Ngasam pas eimeë öngre omp nga ëëngan. Ngön nga elööre omën muntaröa

omnantön warre kaur ë pël ëëngan. ¹⁴ Tiar Aköp Yesu Kristo pim ök sak wë tiarim koröpöökë kentre kaur pötë ënëm ëëpenaataan kön wiinganëp pim ënëm ëëpa.

14

Karuröa wëwëat sangk kelngan

¹ Omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap yaë piporö mësak wais ingre moröröa öngpök ulmëëë. Pël ëak pitring ngönaak anëëtaan kön ke nalre nal wiak angan. ² Omën narö pitëm kön wi kosang yewesaut weë yaë pörö pit kön wiin pangk ëen yenaut pout nëmpnaat. Ën kön wi kosang yewesaut wiap yaë piporö mësëpöt won, këenre kaömp pëen yenaurö. ³ Omën omnant pout yena pöröak mësëpöt nanën yaaö pöröen kön utpet wiipan. Ën omën mësëpöt nanën yaaö pöröak pout yenauröen kön wiin, “Utpet yaë,” pël ëëpan. Won, omën piporöeta Anutuuk kama waurö. ⁴ Pötaanök arim oröptak omën kaö nampë inëen ruupön pim yaauta songönten utpet wesak aan pangk ëëpën? Pi weë sëpën ma wiap sëpën pöt pimtë kaöapökëer itenak pangk apnaat. Kaöap pi taë mowasëpna weët wieëaupök taë mowasën tauaapnaat.

⁵ Omën narö Anutuun yaya mapënëak kön wiin kët nant kaöat ën nant kotut pël yaë. Ën narö pël ëëpënëak kön wiin kët pout mëngkre mëngk wia pël yaë. Pit pourö pitëm ëëpna pöt kön kosang wiak pël ëëp. ⁶ Omën kët nant kaöat pël kön yawi piporö pit Anutuu yapinte kaö wasëpënëak pël yaë. Ën omën kaömp pout yen pöröeta Anutuun yowe mëak pim yapinte wak kaö yewas. Omën mësëpöt nanën yaë pörö pitta Anutuu yapinte kaö wasëpënëak pël yeem piin yowe yema. ⁷ Tiarim öp wë pöt tiarimtok naön. Wel yawi pöteta tiarimtok

wel nawiin. ⁸ Öp wë pöt Aköpëen wë. Wel yawi pöteta Aköpëen wel yawi. Pötaanök öp openaarö ma wel wiipenaarö tiar Aköpëerö. ⁹ Kristo pi wel wiauröere öp wëaurö tiar pouröa kaö sèpënëak wel wiak wal ëa.

¹⁰ Ar narök tol ëen arim karuröa wëwëatön sangk kelkel ëak utpet wesak yemak? Ën narö arta tol ëen arim karuröen ökre was yemak? Tiar pourö Anutuu naë sèen pim ngön yaatakök niaan pet irëpnaat.

¹¹ Pöta ngönte ngönentak epël wia. “Aköp pi epël ya. Ne wëwëetaring wëaupök yaap pan yeniak.

Omëm pourö neen rar rë wesirak yaya neapnaat.

Pël ëak Anutuun, ‘Pi Anutu panëep,’ pöt war wesak apnaat.”

¹² Pötaanök tiar omën pourö tiarim wëwëatë songönöt Anutuun ök mepenaat.

Omnant elmëen wiap ëëpanëen ngarangk ëëpa

¹³ Pötaanök tiar nenera wëwëatön sangk kelkel ëak utpet wesak yaaut sèp wesak kön epël wiipa. Tiarim karurö omën nant elmëen kawiap ëak saun koirpanëen ngarangk këëkë ëëpa. ¹⁴ Ne Aköp Yesuuk yal menak wë omën yena nentere nent epot kewilringöt won pël kön kosang yawi. Pël yeëetak omën namp pi könök omën nantön kewilringöt pël wesak nempna pöt yaap kewil mowasëpnaat. ¹⁵ Ar kaömp nant yenën arim kar namp itenak kaömp pöt kewilringöt pël wesak ya këlangön ëen pöt ar lup sant naalmëen yeë. Kristo pi omën pipopëenta wel wiaup. Pötaanök arim yena pötak utpet mowaspan. ¹⁶ Arimtok arim yeë pipotön ompyaö pël yewesetak muntarök utpet wesak apanok sèp weseë. ¹⁷ Pöta songönte epël. Anutuu wa ngaök yanimë pöta këet iire kaömp yena pöt won. Pöta kë pöt wotpil mayaap wë, ërëpsawaring wë pipët Ngëengk

Pulöök yaningk. ¹⁸ Omën Kristoë inëen sak wë omën pötring öpna pöp Anutu pim yaauten itenak kent yaëen omnaröakta kön wiin omën ompyaup pël sèpnaat. ¹⁹ Pötaanök tiar ompyaö pipot pëen ë yesem mayaap öpa. Pël ëak ompyaö yeem karurö lup kosang yemowas pötökëer ëëpa. ²⁰ Ar yenautëen pëen kön wieë Anutuu yaat utpet wasngan. Yaap, omnant pout nënë ompyaut. Pël ëautak ar omën nant yenën pötak omën muntarö ëngk ma e wesak kön utpet yaniwiin ar saun yokoir. ²¹ Arim kar namp ëngk ma e wesak kön utpet wiipanëen animaöre wain i ngaat nëere omën ke nentere nent yeë pöt sèp wasënë pöt yok pangk. ²² Arim kön kosangötök omnant yaautön ompyaut pël yewas pipöt arimëntre Anutuukëer ëwat wë. Omën namp pi kön wiin pim ëëpna pöt yok pangk pël wesak pötökëer ëëpna pöp ërëpsawi ëëpnaap. ²³ Ën namp pi kön selap yaalmëenak köntak nempna pöt Anutuuk kön wiin utpet sèpnaat. Pöt pi kön kosang pöt won wiaanak ëa pötaanök. Omnant pout kön kosang nawiin wë ëëpena pöt saunaring ëëpnaat.

15

Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sèpnaan kaamök elmëëpa

¹ Kön wi kosang yewesautaring wëaurö tiar omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap pöröen kaaö elmëënganëp kaamök elmëak pitëm könömöt öpa. Tiarimtë kentöökë ökök ëëngan. ² Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sèpnaan kaamök elmëëpa. ³ Kristo piita tapël pim kentöökë ënëm naën ëa. Pöta ngönte ngönentak epël wia. “Omën narö niin utpet wesak yeniaan nemëen yes.” ⁴ Ngön ngaanëen ngönentak retëng ëa pöt tiar rë nuulöpënëak retëng ëa. Ngön pipotök ëpre wiap

elniak lup kosang niwasën Anutuu wais nikoirëpnaataan kor öpenëak retëng ëaut. ⁵ Anutu pi wiapre korre lup kosang yewesa poutë pepapök elniin Yesu Kristoë ëa pöl lup kopëtemer sak ön. ⁶ Pël ëeë arim lupre këmët erën ëak Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutuun yaya man.

Kristo pi Yuta omnaröere kopël omnarö kaamök elmëa

⁷ Pötaanök Kristook ar sant niwesak nuwa pöta ök Anutuu yapinte ngaarëk wes mëënëëtaan arimënt nener sant weseim ön. ⁸ Ne Kristo pim sant niwesa pötaan epël niamaan. Anutu yaap yaaup pöt pet elniak pim ten Yuta omnaröa ëaröen ngön kup mowia pöta këet orööpëneak Kristo pi wais ten Yuta omnaröa inëen elniä. ⁹ Pël ëak Anutu ar kopël omnaröeta pim yaköm yaalni pöten yaya manëak pël ëa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne kopël omnaröaring wë yaya ni-aimeë

nim yapinte ompyaö wesak tan rë wiwi niamaat.”

¹⁰ Ngön munt nent ngönëntak epël wia.

“Köpël omnarö arta Anutuu omnaröaring ërëpsawi ëën.”

¹¹ Ën kaö nenteta epël wia.

“Köpël omnarö, ar pourö Aköpön yaya maë.

Omën pouröere pourö piin yaya map.”

¹² Ën Aisaia puuk ngön nent epël ëa.

“Sesi, Tewitë pepap, pim kumentëkaan omën orööpna pöp pi kopël omnaröa kaö sëpnaap.

Pël ëën kopël omnarö pit piin kön nganngan eimeë pitëm ompyaö mowasëpnaapön kor öpnaat.”

¹³ Anutu omën ompyautëen kön kosang wiak kor wë pötë pepapök ar Ngëengk Pulöökë weëre kosangöök kön kosang wiak pim kama niöpna pöten kor önëak

Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk elniin ërëpsawiire mayaap pöt kësang pan ön.

Pool pi pimtë ya yamëngkautaan ërëpëpëp ëa

¹⁴ O karurö, nem lupmerök ar omën epot yeë pöten kön pan wia. Ar arim wëwë ompyaö pan pötaring wë arim naë ëwat ke nentere nent wiaan nener yok pangk rë yemoulan pöten kön kosang yawi. ¹⁵ Pël ëaap Anutu pim komre kolap elnëak arimëen yaatak neulëa pötaan ne ar itenak kaaö ëënëëten pölöp naën omën ke nentere nent ëënëak pep epwer ngölöp wesak retëng ë yaningk. ¹⁶ Puuk ne ar kopël omnaröen Yesu Kristo pim inëen ru wes neulëa. Ne kiri ar yaaupë ök wë Ngëengk Pulöök ar kopëlörö ngëengk niwasën kiri ar yaalmë pöl ëen Anutuuk arën itenak kent ëëpnaak yak ngön ompyaut ök yeniak.

¹⁷ Ne Yesu Kristook yal menak Anutuu yaat yamëngk pötaan yok pangk ërëpsawi ëëmaap. ¹⁸ Ne omën munt nantön ök neniangan. Won, kopët epëten ök niamaan. Kristook kaamök elnëen ar kopël omnaröa naë ök niiaöre ya mëmpö pël elniin pim ngön ngaarëk waurö.

¹⁹ Pël yaëen Ngëengk Pulöök weëre kosang nena pöök retëng ke nentere nent yamëngkën ar Anutuu ngön ngaarëk waurö. Pël ëeë Kristo pim ngön ompyaut Yerusalem kakaan ngës rëak aö yesem yang maim nera yapinte Ilirikam pörek së mën pet iraut. ²⁰ Ne akun poutë ngön ompyaut omën Kristoë ngönënte kat nawiinöröen ök mamëak weë ngentieimaut. Pël yeem omën muntaröa ngës rëak ök maimaurek amaaten kaaö. ²¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën pim ngönte kat nawiin ëauröak piin itampnaat.

Omën pim ngönte ëwat nasënöröak ëwat sëpnaat.”

Pool pi Spen yangerakë sêpnaanök Rom omnaröen itaampênëak mëä

²² Ne ya epët yamëngkemak pötak il newariin arim naë newaisën éaut. ²³ Pël éautak peene pöt ne yang pötë ya mën pet irak arim naë wais itaampaat. Pöt akun wali arim naë waisumëak kent kön wieimaut pötaanök. ²⁴ Ne Spen yangerakël sumaanök arim naë waisumëak kön yawi. Pël ëak wais arring wë yeem ya kë sumaat. Pël ëak wë olëak arim naëaan nampök mës newak sê kanö pet elnëen sumaat. ²⁵ Peene pöt ne Yerusalem kak sê Anutuun omnaröen itenak koröpöökë kaamök elmëëmaan sumaan yeë. ²⁶ Pöt Masetoniaare Krik ingre mor saurö pit ngön kopëta wesak Anutuu omën omnant elek yaaö Yerusalem kak wëauröaan omën nant wes mëëpênëak kom ëa. ²⁷ Pitëmtok pël ëëpênëak kent kön wia. Pël ëaap pit Yuta omën pöröa kangiir nenteta wieëa. Pöt Yuta omën narök köpël omnaröen ngön ompyaut ök mëak pitëm lupöt kaamök elmëa. Pötaanök köpël omën pöröak kangiir Yuta omën ingre mor sauröaan koröpöökë omnant mampênëak kent kön wia pöt yok pangk. ²⁸ Pël ëen ya epët pet irak pitëm omën kom ëa epot wak sê Yerusalem kak wëaurö menak Spen yangerakë sumaanök arim naë waisumaat. ²⁹ Ne kön wiin nem arim naë waisuma pötak Kristo pi tiar ompyaö elniin pangk ëëpnaat.

³⁰ Karurö, ne ke urak epël nia-maan. Tiarim Aköp Yesu Kristoore Ngëëngk Pulöök kaamök elniin lup sant yaaö pöteparën kön wieë neering weë ngentiak Anutuun kaamök elnëëpnaan kimang maim ön. ³¹ Ar nem Yutia yangerak sê omaatak Anutuuk ngarangk elnëak omën ngön ompyaut kasëng menauröa moresiaan neöpnaataan kimang maim ön. Pël ëak omnant

wonörö mempaan wak sumaatak Yerusalem ingre mor saurö itenak kent ëëpna pötaanta kimang maim ön. ³² Pël maan Anutuuk kent yaëen pöt ne ërëpsawiarang arim naë wais ömaatak kë sumaat. ³³ Anutu, mayaap pöta pepap, ar pouröaring öp. Yaap.

16

Pool pi omnaröaan yowe mëä

¹ Ne öng tiarim karip Pipi arim naë yewais pöpë songönte éwat sënëen ök niamaan. Pi Senkria kak wë ingre mor saurö kaamök yaaup. ² Pi omnarö kaamök yaalmëem neenta tapël yaalnëaup. Pötaanök nem kentöök ar Aköpëen weseë Anutuu omnaröa yok pangk ëëpena pöl pi sant mowasën. Omnantëen elek yaëen pöt kaamök elmëen.

³ Ne Akuilaare pim öngöp Prisila piaripön yowe yemak pël ök man. Piarip neering Yesu Kristo pim yaat yamëngkauwaar. ⁴ Piarip ne wel wiimëak yaëen piarpim wëwëet utpet wesak nemëen wel wiipênëak ëauwaar. Pötaanök nemënt won, köpël omnaröa naëaan ingre mor sa muntaröakta piaripön yowe yemak. ⁵ Ne ingre mor saurö piarpim kaatak ngönënëen wa top yaaö pöröaanta yowe yemak pël ök man.

Pël ëak omën nem kar panëëp Epinitas piin yowe yemak pël ök man. Ne Esia yangerak ya yamëngkën pi wet rëak ngönën kat wiak waup. ⁶ Maria arim naë ya kaö yamëngkaupönta yowe tapël yemak pël ök man. ⁷ Antronikasre Sunias Yuta omën nem kar neering wii kaatak wakaimauwaar piarpimëenta yowe yemak pël ök man. Ne om wëen piaripök wet rëak Kristoë ngönte kat wiak wauwaar. Pël ëak pim ngön yaaö omnaröa ök sak wë. ⁸ Kristoën yak nem kar panëëp Amplietas pimëenta yowe yemak pël ök

man. ⁹ Epanas tiarring Kristoë yaat yamëngk pöp pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël äak nem kar panëep Stekis pimëenta tapël yeë pël ök man. ¹⁰ Apelis omnarök itenak Kristoë yaat ompyaö yamëngk pël yamëaupëenta yowe yemak pël ök man. Pël äak Aristopulas pim kaatak wëauröaanta yowe yemak pël ök man. ¹¹ Yuta omën nem karip Erotion pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël äak omën Nasisas pim kaatak wë Aköpë ngönte wa pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹² Traipinaare Traiposa Aköpë yaat yamëngk öng pöaarëenta yowe yemak pël ök man. Pël äak nem kar panëep Pesis tapël Aköpëen yak ya kaö yamëngk pöpëenta yowe yemak pël ök man. ¹³ Rupas Aköpë omnarök itenak ompyaö panëep pël yema pöpre pim ëlëp nem ël sa pöpëenta yowe yemak pël ök man. ¹⁴ Pël äak Asinkritasre Plikonre Emisre Patropasre Emasre pitëm kar pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹⁵ Pël äak Pilokokasre öngöp Suliaare Neriasre koont nangap Olimpasre Anutuu omën pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man.

¹⁶ Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Ka poutë ingre mor sak wëaurök yowe yenia.

Omën narök ingre mor saurö kom ëa

¹⁷ Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omën kom elniak arim kön wi kosang yewesaut irikor yaalni pöröen ngarangk këëkë ëën. Pit ngönën rë nuula pöt irikor yaalni. Pötaanök pit kasëng momampun. ¹⁸ Pöt omën ke pil yaë piporö pit tiarim Aköp Yesu Kristoë inëën naën. Won, pit pitëmtë koröpökë kentöökë ënëm yaë. Pël yeem pit omën utpetatë songönte këëkë ewat nasënöröen morök elmëak wiap yemowas. ¹⁹ Ar ngön ompyaut ngaarëk yeö pöt omën

pourö yok kat yawi. Pötaanök ne arim wëwëetaan ërëpsawi yeë. Pël yeëetak nem kentöök ar ompyaö yaauten ewat panë önëët, utpet yaauten kön wiingan. ²⁰ Pël ëën Anutu mayaap pepap puuk akun wali nasën wiaan Seten ing mës olaan arim ikanöök wiapp.

Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

Omën narök Rom omnaröen yoweyema

²¹ Timoti neering ya ngawiap puukta arën yowe yenia. Pël ëën Yuta omën nem kar Lusiasre Sesonre Sosipata pöröeta tapël yenia.

²² Ne Tetias, Poolök ngön epot ök neaan pep epwer retëng yeë epop Aköpring wë yowe yeniak. ²³ Kaias piita yowe yenia. Ne pim kaatak neulëak ompyaö elnëën wëën ingre mor pourö wais pim kaatak ngönënenëën wa top yaë. Ën Erast ka epöökë mon ngarangkëpre tiarim karip Kotas piaripökta yowe yenia.

²⁴ [Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.]

Tiar Anutuun yaya mepa

²⁵ Anutu pi Yesu Kristoë ngön ompyaö nem ök yeniak epotök yok pangk taë niwasëpnaat. Ngön ompyaö epot ngaanëer ëlëep wiakaimautök peene akun eptakök Anutuuk tekeri yewas. ²⁶ Tektek omnarö ngaan retëng ëën këët tekeri oröa. Pël ëën Anutu wakaim öpnaap omën pourö kat wiak ngön ngaarëk öpenëak kosang wesak maan ngön ompyaut tekeri sëën yang poutë omnarö pangk kat yawi. ²⁷ Yesu Kristo pim elniak pöten kön wiak kët ël epotë yayaatakaan yayaatak maim öpa. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 24 pōta ök won sēen Pool pi Epesas kak wē pep epwer Korin kakē ingre morörö retēng ē mena. Korin ka pō Krik yangerakē ka kaō naō. Pōrek Yuta omēn narō Krik omnarōaring wakaima. Korin kak wēaurōakaan selap utpet eēima.

Pool pim pep epwer pōt, Korin kakaan wes mēēnak kangwer mena.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1:1-9

Ingre morörö komkap ēa 1:10-4:21

Omp omp wēwēeta ngōnte 5:1-7:40

Omp akkaaröröa ngōnte 8:1-11:1
Ingre moröröa yaya yaaöre
wēwēeta ngōnte 11:2-14:40

Kristoē wal ēautere tiarim wal
ēēpenaat 15:1-58

Yutia ingre moröröaan kaamök
elmēaut 16:1-4

Ngōn mēēt 16:5-24

1-2 O Anutuu ingre mor sa Korin kak wēaurö, ne Pool Anutuu kēmtak Yesu Kristoē ngōn yaaō omēn sumēak neulēaup, ne tiarim karip Sostenis piiring wē pep epwer retēng ē yaningk. Anutuuk ar pim omēn wes niulēen Yesu Kristook yal menak wēen ngēēngk niwasēn wē. Pi ka poutēaan tiarim Aköp Yesu Kristoon yaya yamēēaurö pitta pim omēn wes moulmēa. Pi pitre tiar pouröa Aköp.

³ Tiarim Pepap Anutüre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pōt arim naē wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mēēa

⁴ Anutu pi Yesu Kristo pimēen yak komre kolap elnieim wē. Pōtaan ne arimēen kön wieē kēt ēl epotē Anutuun yoöre ērēp maim wē. ⁵ Anutuuk komre kolap pōt yaalniin Kristook yal menak wēen ompyaō niwasēn ar kön tektek wē

pōta songōnte kosang wesak ök yaaurö. ⁶ Pipēt Kristoon tekeri wesak yaaō ngōn pōt arim naē kosang sak wia. ⁷ Pōtaanök ar Aköp Yesu Kristo pim orō tekeri rēēpna akuneten kor wē Ngēēngk Pulöökē yaningk pōtōn ngōnēntaan ngōntök naengan. ⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wotpil niwasēn taē wēen ēnēmak pim waisēpna akun kaōaōök Anutuu ēōetak ketre saun won onēēt. ⁹ Pōt Anutu pi pim Ruup tiarim Aköp Yesu Kristooring lup kopētemer sēnēak yas niiaurö pōtaanök. Pi pim elniipēnēak ök niia pōt yaalniin piin pangk kön wi kosang wasēpenaat.

Ingre mor saurö komkap ēa

¹⁰ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim weēre kosang nena pōtaan ngōn epēt kosang wesak niamaan kat wieē. Ar komre kap ēēnganēp ngōn ke kopētal aē. Arim könre lupōt kopētal wiaan weē. ¹¹ Nem karurö, öng Kolowi pim kaataköröak arim tekarak komkap wia pēl neeaut. ¹² Nem pēl yeniak pōta songōnte epēt. Ar epēl yamēēaan ya. Arim naēaan naröak, “Ten Pool pimorö,” pēl yaan naröak, “Ten Apolos pimorö,” pēl yaan naröakta, “Ten Pitaēerö,” pēl yaan naröak, “Ten Kristoēerö,” pēl yeēan ya. ¹³ E tolēel? Kristo pi welung wera ma? Ma Pool nook arimēen yak kēra yetaprak wel wian ma? Ma ar nem ēnēm ēēnēak nem yapintak i nimēa ma? Won. ¹⁴ Ne arēkaan omēn selap i namēen, Krispasre Kaias piarpimēt. Nem omēn selap i nemomēen ēan pōtaan ne kön wiin ya kē yes. ¹⁵ Pōtaanök omēn naröak nook ar nem ēnēm ēēnēak nem yapintak i nimēan ngōn pōt yok pangk naēpan. ¹⁶ Aō, ne kat kolanēp. Stepanas pim kaataköröeta i momēauppe. Munt naröeta i momēan ma won wes ne ēngk ma e wesak yaē. ¹⁷ Kristo pi ne omnarö i mēēmēak wes nenemēen, ngōnēn ök amēak wes nemēaup. Pēl

ëëma pöt ne ewatoröa ngön ya pöl naëngön. Pël amaatep Kristo pim këra yetaparak möa pöta këët mos sëpan.

Kristo pi Anutuu weëre kosangöt pet yaalni

¹⁸ Yaap, Kristo pi këra yetaparak wel wia ngön pöten omën kö yesauta kanöök wëauröak kön wiin mos ë yaë. Ën omën Anutuuk kama yanu pörö tiarök kön wiin ngön pötak Anutu pim weëre kosangöt pet yaalni pël yewas. ¹⁹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne omën narö pitëmtën kön wiin ewatorö pël yewas piporö pitëm ewatöt wak moiramaap.

Pël ëak omën narö pitëmtën kön wiin kön tektek yaaurö pël yewas piporö pitëm könöt wa moolamaap.”

²⁰ Pötaanök ewat omën piporö tolëël ëëpën? Ma kön tektek yaaö piporö tolëël ëëpën? Ma omën yangerakë omnantëen ngön nga eleim wë piporö tolëël ëëpën? Anutuuk yangerakë ewat pöt irikor yaaut pël pet yaalni.

²¹ Anutu ewat pepap puuk kön wiin yangerakë omnarö pitëmtë könötök piin ewat nasën ëëpënëak elmëa. Pim ngönënöt ten ök yaan kaar omën naröak mosut pël yewas pöt ök aan omën narö kat wiak kön wi kosang wasën utpetetakaan kama moöpënëak kent yaë. ²² Ten Yuta omnaröak epël yak. “Ni omën it ngolöpöt tenim itöök ëën pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.” Ën ar Krik omnaröak epël yak. “Ni ngön nent ök aan pöta songönte tenim könötök ewat sak pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.” ²³ Pël yaketak ten Kristo këra yetaparak möön wel wia pöta songönte ök yaan Yuta omnarö pit kat wiak kaaö yaë. Ën omën muntarö pitta kat wiak, “Kön irikor ëak yak,” pël yewas. ²⁴ Pël yaëen omën

Anutuuk pimëen yaö niwesaurö, Yuta omënre omën muntarö, tiar kön wiin Kristo këra yetaparak möön wel wia pöta ngöntak Anutu pi ewatre weëre kosangringöp pöt pet yaalni. ²⁵ Omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin irikor yaë epëtak yangerakë omnaröa ewatöt il yemowas. Ën omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin wiapre kor yaë epëtak yangerakë omnaröa weëre kosangöt il yemowas.

²⁶ Karurö, ar ngaanëer Anutuuk yas niak pimëen niwesa pötak arim wakaimauten kön wieë. Omnaröak arim tekraakaan omën selap ewatre weëre kosang yapinringörö pël naniwasën ëa. ²⁷ Pël ëaap omën yangerakë omnaröak ewat wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak ewat yaningkën ewatorö ëö yemongawis. Ën weëre kosang wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak weëre kosang yaningkën weëre kosangringörö ëö yemongawis.

²⁸ Pël ëak omën omnaröak kön wiin omën pas yapin won irëak wëen omnaröa kaaö yaaurö Anutuuk yas yeniaan isaurö il yemowas.

²⁹ Anutuuk yang omnarö tiar pim ëöetak tiarimtok tiarimënt wak isnganëak pël elnia. ³⁰ Anutuuk tiar Yesu Kristooring öpenëak niulëa. Tiar piiring wë ewatöt wak Anutuun kön yawi. Kristo puuk kaamök elniin Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pël yenia. Anutuuk tiarimëen yak ulmëen pi utpetetakaan kama niön kölam sak wë. ³¹ Anutuuk tiar ngönëntak epël wia pöt ëëpenëak pël elnia. “Namp pi ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpëel ko wesak ap.”

2

Pool pi Kristo këra yetaparak möa pöta ngönte ök mëëa

¹ Karurö, nem ngaan Anutuun ngön këët ök niamëak wais arim naë wakaiman pötak ngön öngpökötire ewatringöröa ya pöl

neniaan äaut. ² “Ne ngön munt nant nemangön, Yesu Kristo këra yetaparak möön wel wia pöt peën ök memaat,” pël wesak waisaup. ³ Pël äak wais wiapre korring wë ngönën wak isak niangönëak kas kön wiak reireë ureimaup. ⁴ Pël yeem nem ngön aöre ngönën ök niaa pël eiman pöt omnaröa yaë pöl ar kön ngolöpöt önëak neniaan. Won, ne ök yeniaan Ngëengk Pulöök kaamök elnëen pim weëre kosangöön itenaurö. ⁵ Omnaröa ewatötön kat wia pötaan won, Anutu pim weëre kosang elnia pötaan ar piin kön wi kosang wasënëak ne wiapre korring wakaimaup.

Anutuu Pulöök ewatöt yaningk

⁶ Ne omën Anutuu wëwëetak kosang sak wëauröen ewatta ngönöt ök yeniak. Yang omnaröere omp aköröa ewatta ngönöt naën. Pörö pit kö sèpnaarö. ⁷ Anutu pim ngön ëlëep wiakaimaut nem war wesak ök yeniak epot ngaanëer kutömre yang won wiaan Anutu pimtë wakaimautak kopëta wes wiin wiakaimautök peene tiar kutömweri sè ewaatak öpenëak war wes yaningk. ⁸ Yang omp aköröak Anutu pim ewat ëlëep wieëa pöten ewat nasën äa. Pit ewat äanëen yok pangk kutöm Aköp, iere kasir pepap, këra yetaparak namöön äan tapön. ⁹ Pit ewat naën äautak ne ngönëntak epël wia pöten ök yeniak. “Omën omnaröak itaampöore kat wiire kön wi pël naënöt

Anutuuk omën piin lup sant yaalmëauröaan kopëta wes wia.”

¹⁰ Ngön pipët ëlëep wiautak Anutu pim Pulö wes mëen pöta songönte tekeri wes nina. Pöt Pulö pi omën poutë songönöt ewatëpök Anutu pim yaauta songönteta ewat wë. ¹¹ Tiar omnarö nampök nampë könöön ewat naongan. Pimënt kön pepapökëer ewat öpnaat. Pöta ök

omën nampök Anutuu könöön ewat naongan. Pimtë Pulöökëer ewat wë tekeri yewas. ¹² Anutu pi yang omnaröa könö tiar naningkën äa. Pi tiar pim omën ompyaut yaningk pöta songönten ewat sèpenëak pim Pulö ningkën waut. ¹³ Ten Anutuu omën ompyaut yaningk pöta songönten omnaröa könötëaan ök neniaan. Ngëengk Pulöök re nuulön omën Pulööring wëauröen ngönënta songönte tekeri wes yaningk. ¹⁴ Omën Ngëengk Pulö naönörö pit Anutuu Pulöök ngön rë moula pöt korar wesak kat nawiin yaë. Ën Ngëengk Pulö waurö tiarökëer pöta songönten ewat wë. Pötaanök omën Pulö naönörö pit songönten yok pangk ewat nasën ëëpnaat. ¹⁵ Omën Anutuu Pulö ningkën waurö tiar omën pout yok pangk kom ëëpenaat. Ën Pulö naönörö pit tiarim songönten ëngk ma e wesak pangk kom naën ëëpnaat. ¹⁶ Pöt pit Anutuu songönten köpël wë pötaanök. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Talëpök Anutuu könöön ewat wë? Talëpök pi omnantön ewat sèpnaan rë moulöpën?” Omën Pulö naönöröak yok pangk naën ëëpnaatak tiar Pulöök rë nuulön Kristoë kön yawi pöl yee.

3

Ngönën ya yamëngk piporö Anutuu ya omnarö

¹ Karurö, ne omën Anutuu Pulö wauröen ök yamëëa pöl arën ök niamëak ök ëen pangk naën äaut. Kristoë ngöntaan ar öngaaröa ök köpël wë. Pötaanök ne yangerakë omnaröen ök yamëëa pöl arën ök niaut. ²⁻³ Öngaarö pit kaömp kosangöt nanëmpan, kapa peën nëmpanaat. Ar öngaaröa ök ngönënten köpël wëen yak ne ngönën öngpököt peën ök niaut. Ën peeneeta ar wëwë ngaantakël wë. Pötaanök ngön öngpököt pangk

ëwat nasëngan. Ar arim karuröen kaaö eëre neneren sérere ngön aö pël yeë pötak wëwë ngaantakël wë yangerakë omnaröa yaaul yeë pël pet yaalni. ⁴ Ar naröak, “Ten Poolëerö,” pël yaan naröak, “Ten Apolos pimorö,” yak. Pötaanök yang omnaröa wëwëetakël wë pël yeniak.

⁵ Ar tol eën ten Apolos kom yaalni? Ar kön wiin Apolos puukëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Ma Pool nookëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Won, tenip om Aköpë inëen pëen yaauwaarök namp ya nentak kom ë niulëen ya yamëngkën ar piin kön wi kosang wesaut. ⁶ Tiar ya lupöök nampök wet réak öpöt ngëntën nampök nön yati. Pöta ök ne wet réak ngönën ök niaan Apolos ënëmak ngarangk elnia. Tenip om pël ëauwaar Anutuukëer kaamök eën këet yaarö. ⁷ Pötaanök ngëntööre nön ti pël yaë pöaar yapin wonaar. Ën kaamök eën këet yaarö pöpökëer yapinringëp. ⁸ Yangëntaupre nön yatiaup piarip kopëtalaar. Ën sum öpna pöt neenem ya yamëngkauta ökök Anutuuk namp nal mangkën öpnaat. ⁹ Tenip Anuturing ya yamëngkauwaar. Ën ar pöt Anutu pim ya lupö pël yeë. Pël eën pi ngarangk yaalni. Ar tenpimorö won.

Ngönënë ya omnarö ka ök yarëauröa ökörö

Ar Anutu pim kaat pël yeë. ¹⁰ Anutu komre kolap elnëak pim yaatak neulëaup. Pël eën omën ka ompyaut ök yarëaupök wet réak ök ëak wap kosang panëët yewesir pöl nook wet réak ngönënta songönte ök niiaut. Pël eën omën muntarö yal menak wap pötë rangk ök yarë pöl narö peene arim naë ngönën ya yamëngk. Omën peene arim naë ya yamëngk pörö pit këëk wesak ngönën ök niiaö ngarangk elniip.

¹¹ Ne Kristo pim ngönte arën ök niiaut. Pim ngön pöt ka wap weit wesira pötë ököt. Pötaanök omnaröak pöt ti olëak wap muntat yok pangk newesirën eëpnaat. ¹² Wap weë pötë rangk ka ök rapënëak naröak koolre siluwaare kël sum kësangring ompyaö pipot wak pël yeë. Ën naröak këra wiapötre perre koin teënt sak yaila utpet pipot wak pël yeë. ¹³ Pël eën omnarö tiarim neenem ya yamëngkautë songönöt tekeri sëpnaat. Akun kaöaöök Anutu pi tiarim ya mëneimautë këet esuwesök war wasëpnaat. Tiar pimëen ompyaö elmëeiman pöt koolre siluwaare kël sum kësangringötë ök nanikotön eëpnaat. Ën utpet elmëeiman pöt këra wiapötre perre koin teënt sak yail pötë ök es kot won sëpenaat. ¹⁴ Pël eën omën narö wap weë pötë rangk ök rëen esuwesök nokotön eëpna pörö Anutuu naëaan kangut öpnaarö. ¹⁵ Ën narö wap weë pötë rangk utpetatring ök rëen es kotön kangut naön eëpnaat. Pël yaëen omën pörö es nokotön wëen Anutuuk omën pëenörö esuwesiaan kama wa ulmëen öpnaat.

Ingre mor saurö pit Anutu pim ngëëngk tupët

¹⁶ Ar Anutuu ngëëngk tupta ökörö. Pötaanök pim Ngëëngk Pulö arim lupötë wë. Pöten ar köpël ma? ¹⁷ Omën namp pi Anutu pim tup ngëëngk wesa pöt utpet wasën pöt Anutuuk kangiir utpet mowasëpnaat. Pöt Anutuu tup pöt ngëëngkët pötaanök. Pim ngëëngk tup pöt ar tapörö.

Tiar ngönënë wotöököröen wak isak angan

¹⁸ Arimtok arimté lupötön morök elmëëngan. Arëkaan namp pimtën kön wiin yangerakë omnaröa ëwatöt wak wë pël yewas pipop Anutuu ëöetak ëwatëp pël sak öpënëak pöt yang omnaröa ëwatöt

kasëng menak wëen pitök piin kön irikor yaaup pël map. ¹⁹ Yangerakë omnaröa éwat pipot Anutuuk itaangkën kè wonöt pël yaë. Pipta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën omnaröak kön wiin éwatingörö pël yewas pi-porö morök yaëen

Anutuuk maan pitëmtë morök pötök utpet yemowas.”

²⁰ Ën kaalak ngönëntak nenteta epël ya.

“Aköp pi yangerakë omnaröa éwatötön kön wiin pasut pël yaë.”

²¹ Pötaanök arëkaan naröak ngönënë wotöökörö komre kap ëak wak isak anganok. Omën pout arimtëëtök.

²² Pool neere Apolosre Pita ten pourö arimorö. Ën yang epërere öp wëautere wel yawiautere omën peene wia epotere ënëmak orööpnaat pipot pout arimot. Anutuuk arimëen yaö éaut. ²³ Ar pöt Kristoëërö, ën Kristo pöp Anutuup.

4

Aköp pimtök pim ya omnaröa wëwëat kom ëëpnaat

¹ Ar ten ngönënë wotöököröen kön wiin Kristo pim inëen wë Anutuu ngön kè ngaanëer ëlëep wiakaima pöt ngarangk ëak ök yaurö pël sëp. ² Pël ëen ngarangköröa ngön kosangët epël wia. Ngarangkëp pim ya mena pöt këëkë wesak ngarangk ëëp.

³ Ne pöt, arök ma omën munt naröakta ya Anutuu nena pöt wël elnëenë pötaan ne kön selap naëngön. Pöt omnaröa wël yaë pöt pasut. Nemtokta nem yaaut wël naëngön. ⁴ Nemtok nem yaauten kön wieë utpet nent nokoirën yaaup. Nook nemtën pël aan pangk naëpan. Aköpökëer nem yaaö pöt wël elnëëpnaat. ⁵ Pötaanök akun Anutuu wia pöt naaröön wiaan omnaröa wëwëat kom ëëngan. Ënëmak Aköpë waisëpna

akun pötak pi omën koutak ëlëëp wia pöt wak ëwaatak wiak omën tiarim könöök kent kön wia pötta tekeri wasëpnaap. Pël ëak Anutuuk omnarö tiarim yaaut kom ëak neenem yaautë kangut nimpnaat.

Korin omnaröak pitëmtën wak isak aima

⁶ Karurö, ne ngön pipët ök yeniem ar kaamök elniipënak ten Apolos tenpimtë songönte ök yeniak. Pël ëak ngön ngönëntak wia pipot ilap riinganëen tenpim ënëm ëenëeten kent yaë. Pötaanök ar naröak kom ëak ngönënë wotöökörö nampön wak isak ëak nampön wak irëak angan.

⁷ Karurö, ar muntarö il wesak ngönënë wotöökörö yok pangk kom ëen ma? Won. Anutu pimtök omën pout yaningk, arimtok naön. Pötaanök Anutuuk omën pout yaningk pöten ar tol ëen arimtën kön wiin naningkën koröp oröön arimtën wak yawis?

⁸ Elei, ar arimtën kön wiin lupötë ngönën peö ëak wë. Ar arimtën kön wiin Anutuu omën ompyaö pout wak pim ëöetak kaö sak wë ten il yaniwas pël yewas. Won, ar kaö nasën wë. Pël ëaap nem kentöök ar pël ëak wë pöten kent yaë. Pël kaö sak wëan talte ten kaamök elniin arring kaö sak öpen.

⁹ Ne epël kön yawi. Kristo pim ngön yaaö omnarö ten Anutuuk kot niwesak omnaröa iri yanuulë. Ten yang ngarangköröa omnarö ngön yaatak ulmëak weletaan yaö elmëen wë pöröa ök. Pël ëen enselre omën pourö tenën it top yaalni. Ne kön wiin Anutuuk ten pël ëenëak yanuulë. ¹⁰ Ten Kristoë ngönte ök yak pötaan omnaröak tenën kön wiin kopël waswas yaurö pël yaë. Ën ar Kristook yal menak wë arimtën kön wiin éwatingörö pël yaë. Omnaröak tenën kön wiin wiapre kor yaurö pël yaë. Ën arimtok arimtën kön

wiin weere kosangringörö pël yaë. Pël een omnaröak arën wak isak yeem tenën wak irëak yaaurö. ¹¹ Ngaanëer ngöntök ëauröak om ngöntök ë imeë iire kaömpre poë koröp poutön ngöntök ëeim wë. Pël yaëen omnaröak yanimöön kan yeem oröptak ilenëak yeë? ¹² Pël yeem ten këere kaömp koirënaak yak tenimtë morötök këlangön kat wiak ya yamëngk. Omnaröak tenën ökre was yeniaan kangiiir ompyaö wesak yemak. Pitök utpet yaalniin kangiiir utpet naalmëen yeë. ¹³ Pit utpet wesak yeniaan kangiiir wiap yaalmë. Ten yang ël epotë omnaröak wa irman yaniwesaurö. Pitök tenën kön wiin utpet panëerö pël yaniwas. Tenën pël elnieimauröak peeneeta tapël yaalni.

Pool pi Korin omnaröen pim yaaul ëëpënëak mëëa

¹⁴ Ne ar ëö sënëen ngön pipot neniaan. Ar nem ruurö yak yaköm ëen kön tektek sënëak ök yeniak. ¹⁵ Ar Kristook yal menak wëen omën selap pan ngarangk elniipënëak yaë. Pël ëaap ar pep selap won. Nemënt kopëtapök ngön ompyaut ök niaan Yesu Kristook yal mangkën arim pep saup. ¹⁶ Pötaanök ne ke urak epël yeniak. Nem yeë pöl ëëë. ¹⁷ Ar nem yeë pöl ëënëak Timoti arim naë wes mëen yewais. Ngönëntaan pi nem ru panë sak wë ya ompyaö yamëngkaup. Puuk nem Kristook yal menak wë omnant yaaö pöten arim könöt ngolöp wes nimpnaat. Kristook yal menak ëpena ngön pöt ne ka poutë ingre mor sauröen ök maim wë.

¹⁸ Ar naröak neen, “Pi eprek newaispan,” pël aimeë kölokkölok eim wë. ¹⁹ Pël ëaap Aköpök kön wiin pangk ëen pöt peene tapët arim naë waisumaat. Pël ëak pitëm kölokkölok ngön yaaö pötaan ngön naëngan. Pitëm omnant

yaautë songönöt tekeri wasën ar pit weere kosangringörö ma won pöten itaampunëët. ²⁰ Anutu pim wa ngaöök nimëen wë pöta songönte ngön pëen yaaut won. Pöt weere kosangring wë Anutuu ngönta ënëm yaaut. ²¹ Ar taltaan kent kön yawi? Utpet ëeim wëen ne pësementring waisumaaten kent kön yawi ma ompyaö wëen lup sant elniak mayaaptaring waisumaaten kent kön yawi.

5

Korin omnaröa naë öngre omp wëwë utpet nent oröa

¹ Ne ngön nent omnaröak epël yaan kat yawi. Arim tekrak öngre omp wëwë utpet nent ngönën köpëlöröakta naën yaaut oröak wia. Omën nampök pim pepapë öngöp wak wë pël kat yawi. ² Omën utpet pöt oröak wiaan ar tol ëen arimtën wak yawis? Pöt pangk naën. Ar utpet oröak wia pötaan yaköm kön wiak omën pipop arring öpanëen waö ë mëenë pöt ompyaö. ³ Yaap, ne arim naë won kamaarek wë. Ën nem könö pöt arring wë. Pötaanök ne arim naë wëa ëëma pöl omnampë utpet ëa pöt kat wiak kom ëak epël yeniak. ⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pimorö pël kön wieë wa top yaëen nem könö arim naë wiaan tiarim Aköp Yesu Kristo pim weere kosangö nimpnaat. ⁵ Pël ëen ar omën pöp Setenök këlangön menak pim wëwë ngaante won wes olaan Anutuuk akun kaöaöök Aköp Yesu pim tekeri sëpna pötak pim lupmer kama öpnaan waö ë mëëë.

Pool pi Korin omnaröen omën utpetap waö ë mëëpënëak mëëa

⁶ Omën utpet pöt om wiaan arimtën wak isak yak pöt pangk naën. Ngön nokoli epëten ar köpël ma? “Pol pëwëö repak kot nent oröak yaapötë sëen pout kakam ëëpnaat.” Pöta ök utpet arim

naë wia pötak ar pourö utpet niwaspanëen ngarangk këékë ëëë. ⁷ Ar pöt utpet wonörö. Pötaanök pol pout kakam ëëpanëak pëwëö ti yemoolak pöl omën pöpë utpetatök ar pourö utpet niwaspanëen pi waö ë mëëë. Anutuuk ar mait elniak arim utpetat won sêpënëak Kristo sêpsêp ket ëak möa. Pötaanök arta utpet ëënganëen omën pöp waö ë mëëë. ⁸ Yuta omnaröa ketre saunat wa moolëak Anutu pim mait elmëa pötaan yoöre ërêp yamëëa pöl tiar utpet pout kasëng menak kölam wë ngön këët apa.

⁹ Ne pep newer wet réak epël retëng ë ninaut. “Ar omën öngre omp wëwëat utpet yaë piporö kasëng meneë,” pël niiaut. ¹⁰ Ne omën piporöen kön wieë omën ngönën köpël wë öngre omp wëwëat utpet yaaöre keimön yaaö, këkain yaaöre Anutu pim urtak omp ak kaarörö ngëëngk yewesa pörö kasëng mampun pël newasën ëaut. Ar ngönën köpëlöröaring ngöntre kar naën yeëan talte yang epër yok pangk sêp wasën. ¹¹ “Ar omën namp pimtën, ‘Ne ngönën wak wë,’ pël aimeë arën, ‘Karurö,’ pël niaim wë öngre omp wëwëat utpet ëëre omnantön war ë, Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëëngk wasööre omnaröen ökre was maö, i ngaat nak kön irikor ëëre këkain ë pël yaë ke piporö kasëng mampun,” pël kön wiak retëng ë ninaut. Kot nenteta piiring kaömp ngawi ëëngan. ¹²⁻¹³ Nook ngönën wonöröa wëwëat yok pangk kom naëngön. Anutuukëer pël ëëpnaat. Ën ar ingre mor sauröakëer arim wëwëat yok pangk kom ëënëët. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën utpetap arim tekrakaan waö ë mëëë.”

6

Ngönën kat wiaurök nener ngön yaatak ulmëëngan

¹ Ar ingre mor sauröa naëaan omën namp pim karipëen ngön wieë ar keker elniak ngön yaatak moulmëëpënëak pöt yang ngarangk ngönën wonöröa naë yok pangk sêpën ma? Won. Pi Anutuu omën sauröa naë së moulmëen kom ëëp. ² Ënëmak akun kaöaöök Anutuu omën saurö tiarök yangerakë omnaröa wëwëat yok pangk kom ëëpena pöten ëwat wë. Ar ënëmak yangerakë omnaröa wëwëat kom ëënë pöt kot wia epöökëer yok pangk kom ëënëët. ³ Tiarök enselöröa wëwëatta yok pangk kom ëëpena pöt ar ëwat wë. Yaap, tiar ya kaö pipët mëmpenaarö. Pötaanök yangerakë wëwë epëtaan kom ëëpena pöt kotte. ⁴ Pötaanök ar ingre mor sauröa naë yangerakë omnantëen ngön wieëa pöt tol ëënak ngönën won arim ëwat pöröen pitök kom ëëpën yemak? ⁵ Ne ngön pipët ar kat wiak ëö sënëak ök yeniak. Arim naëaan ëwat omën namp karaar kom ëëpnaap won ma? ⁶ Wë koröppe. Pël ëaap ngönën kat wia nampök karip ngönën wonöröa naë ngön yaatak ulmëen ya yamëngk.

⁷ Arim nener ngön yaatak yaulmë pötak arim ngönëntakë wëwëat wak yeira. Omnaröak ar utpet niwasööre arimot këkain ë pël yaëen kangiir naalmëen ëënë pöt yok pangk. ⁸ Pël ëaap arimtok omën naröaan utpet mowesak këkain yeë. Pël yeem ingre mor sa arim karuröaanta tapël elmëak utpet panë yaalmë.

⁹ Omën utpet yaurö Anutuuk wa ngaöök nemomëen ëëpna pöten ar ëwat wë. Ar omën epotön köpël ëëngan. Omën öngre omp nga yaaöre Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëëngk yewesa, öngre omp wëwëat utpet yaaöre omp nampök namp ëöaat yaalmëaö, ¹⁰ këkain yaaöre omnantön war yaaö, i ngaat nak kon irikor yaaöre utpet wesak yaaöre omnarö

möak këkain yaaö utpet ke pilörö Anutuuk wa ngaöök nemomeën eëpnaat. ¹¹ Ngaan ar narö pi tapël wakaimauröak peene Aköp Yesu Kristook yal yemangkën tiarim Anutu pim Pulöök i niirak arim utpetat won wes nuulaan wotpil sak pimtëen yaö sak wë.

Ompyaö wë Anutuu yapinte wak isak apa

¹² Ar naröak epël yak. “Omnant pout yok pangk eëmaat,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak omën nantök ar pangk kaamök naalni-ipan. Neenta, “Omën pout yok pangk eëmaat,” pël amaatak omën nent kaö sëen inëen elmëëngönëen pël naëngön. ¹³ Ar naröak epël yak. “Kaömp pöt yaatakëet yak nëen yaatak yes. Ya epët kaömpötëet,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak Anutuuk piptepar won wasëpnaat. Ën möönre koröp epö öngre omp nga yaaö pötë yaö wonö. Tiarim möönre koröp epö Aköpë inëen elmëëpënëak yaö ëau. Aköp pi tiarim möönre koröp epöökë pepap. ¹⁴ Anutuuk Aköp weletakaan wal ë ulmëaupök tiarta tapël pim weëre kosangöök wal ë niulëëpën sa. ¹⁵ Arim möönre koröp pipot Kristo pim koröp lup nant ar pöt ewat wë. Ar kön wiin arim möönre koröp wak öng kan pas yaaupring erën eën pangk eëpën ma? Pël naëngan, won pan. ¹⁶ Omp namp öng kan pas yaaupring erën yaë pöp pi öng pöpring koröp kopëtaö yeö ar pöten köpël ma? Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Piarip pouwaar erën eën koröp kopëtaö pël eëpnaat.” ¹⁷ Ën namp Aköpring yal ëak wë pipop piiring könre lup kopëtemer sak wë. ¹⁸ Öngre omp nga yeë pippel sëp weseë. Utpet muntat omnaröak yaë pipot pitëm koröpöt utpet newasën yaë. Ën namp öngre omp nga ëak pöt pimtë koröpö

utpet wasëpnaat. ¹⁹ Arim koröp pipö Ngëëngk Pulö pim ngëëngk tupët pöt ar köpël ma? Anutuuk Pulö arim lupötë ulmëen wë. Arim koröp pipö arimtëö won, Anutu pimö. ²⁰ Puuk sum kësang elniak ar utpetatë öngpökaan kama wak pimëen niwesa. Pötaanök ar ompyaö wë pim yapinte wak isak aë.

7

Öngre omp yaauta ngönte

¹ Arim ngön neen pepeweri pëel neean pöt ne kangiir ök niamaan kat wieë. Omën namp omp tek öpna pöt ompyaö. ² Pël eëneetak öngre omp nga yaaut kësang wia. Pötaanök pötak wer niöpanok ompörö neenem öngöp wak wëen öngöröeta neenem ompöp wak önë pöt ompyaö. ³ Ompöpë koröp pipö pim öngöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. Ën öngöpë koröp pipö ompöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. ⁴ Pöt tol eën? Öngöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim ompöpök pël yaë. Tapël ompöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim öngöpök pël yaë. ⁵ Öngre omp weëaurö ar nener koröp keimön elmëëngan. Om Anutuun ök manëak wet rëak ngön ë kat men ëak akunet om wiaan arim koröp keimön eëne pöt yok pangk. Pël eën akun pöt pet irën Setenök morök elniin arim koröp ngarangk naën wë öngre omp nga eënganëen kaalak erën eën. ⁶ Ar öngre omp eëneak yeniak pöt ne kosang wesak neniaan. Ar pël eëne pöt yok pangk pël yeniak. ⁷ Nem kentöök ar pourö nem ök tek önëak kent yaë. Pël yaëetak Anutuuk elniin narö öngre omp wak wëen narö tek wë. Pi tiar pël eëpenëak weëre kosangöt kom ëak narö nant narö nant yaalni.

⁸ Öngre omp tekre kapirörö ne arën ök niamaan kat wieë. Ar nem ök tek önë pöt ompyaö. ⁹ Pël

ëenëetak arim koröpöökê wëwëat ngarangk naën yeem öngre omp ëënë pöt ompyaö. Koröpöökê kentre kaurat kaö sak ngep elniipna pöt pangk naën. Pötaanök öngre omp ëënë pöt ompyaö.

¹⁰ Öngre omp weëaurö, ne arën kosang wesak ök niamaan kat wieë. Ngön epët nook won, Anutu pim këm ngönte. Öngöp pi pim ompöp söp waspan. ¹¹ Ma yok pël ëak pöt om öp. Won ëen pöt pim ompöp kaalak koirak lup kopëtemer sak öp. Ën ompöp piita pim öngöp wes mëëpan.

¹² Öngre omp muntarö, nem arën ngön niama epët Aköpëët won, nemtëët. Omp ngönën kat wia namp öng Kristoon kön wi kosang newasënöp koirën piiring öpënëak kent yaëen pöt wes mëëpan. ¹³ Ën tapël öng ngönën kat wia namp omp Kristoon kön wi kosang newasën nampring wëen piiring öpënëak kent yaëen pöt wes mëëpan. ¹⁴ Pöt tol ëen? Öng ngönën kat wia pöpëen Anutuuk omp Kristoon kön wi kosang newasënöp yaö elmëa. Tapël omp ngönën kat wia pöpëen Anutuuk öng Kristoon kön wi kosang newasënöp yaö elmëa. Pël naën ëa talte piarpim ruurö Anutuu ëöetak kölam nasën ëëpën. Pit Anutuuk pimëen yaö wesa. ¹⁵ Ën ngönën köpël öng ma omp nampök pim weëaup söp wasëpënëak yaan pöt ngönën kat wia pöpök il newariipan. Anutuuk tiar mayaaptak öpenëak yaö niwesa. Pötaanök nga elpanok ngönën köpëlöp söp wasëpënëak yaan ngönën kat wiaup yok pangk kat mowiin sëpnaat. ¹⁶ Öngörö, arim ompöröak söp niwasëpënëak yaan il mowariak kaamök elmëen Kristo pim naë rë olaan kama öpna pöten ar köpël wë.

kaamök elmëen Kristo pim naë rë olaan kama öpna pöten ar köpël wë.

Anutuu yas niaan wakaiman pöl öpa

¹⁷ Om ar pourö Anutuuk arim wëwë önëak yaö elniin wakaiman yas niaan pim naë rë olëak wëaö pötak wakaiman pöl weë. Ngön pipët ar ka poutë ingre mor sauröen kosang wesak ök niaim wë. ¹⁸ Namp Anutuun yaö ëak pim koröp kaut mollën wëen Anutuuk yas mëëa ëen pöt pim ila pöt ngep ëëpnaaten kön wiipan. Ën namp nailën wëen Anutuuk yas mëëa ëen pöt ilëpnaaten kön wiipan. ¹⁹ Koröp kaut yailaut ma nailën yaaut piptepar om pastepar. Anutuu ngön kosangta ënëm ëëpena pötaar omën këët. ²⁰ Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl weë. ²¹ Ar inëen ëeim wëen Anutuuk yas niia ëen pöt wil niulëëpnaaten kön selap eënganok. Arim wil niulëëpnaata kan nent oröön pöt pöök seë. ²² Inëen wë ma won pöten kön selap naën ëëpenaata songönte epët. Omën namp inëen wëen Aköpök yas mëëa pöp puuk wil moulmëen pimëen yes. Ën namp inëen won wëen Aköpök yas mëëa ëen pöt Kristoë inëenöp pël yes. ²³ Anutuuk ar sum kaö elniak utpetatë öngpökaan kama niwak pimëen niwesauro. Pötaanök omnaröa yaautë ënëm eënganöp pim ënëm seë. ²⁴ Karurö, omën pourö tiar Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl piiring öpa.

Öngre omp tekre kapiröra ngönte

²⁵ Ne öngre omp teköröa ngönte ök niamaan kat wieë. Ngön epët Anutuuk ök nenëaan, nemtok kësangën elnëak weëre kosang nangkën nem ngön këët ök yeniak epëten yaap pël wasënëët. ²⁶ Ne kön wiin akun epetak këëre ngaat orök wia pötaanök

peene wê epêl önê pöt ompyaö. ²⁷ Öngre omp äaurö pöt nener wes meëneäk kön wiinganok. Ën öngre omp naën wê pöt pël eëneëten kön wiinganok. ²⁸ Omp tekörö ar öng önê pöt saun won. Ën öng tekörö ar omp önê pöteta saun won. Om öngre omp äak wëen pöt könömöt arim naë orööpnaat. Pötaanök orööpanëen tek önê pöten kent yaë.

²⁹ Karurö, nem yeniak pöta songönte epêt. Tiar yang eprek öpenëak akun niwia pöt pet irëpënëak temanöm yes. Pötaanök akun kot eptak ar öngre omp äauröak teköröa ök sak weë. ³⁰ Ën ingre ya ilak yaauröak pël naën koröp oröak weë. Èrëpsawi yaauröak won koröp oröak weë. Omnant sum yaauröak omnant wonöröa ök sak weë. ³¹ Yangerakë omnantëen ya kaö yamëngkauröak pötëen kent naën yaauröa ök sak weë. Yangerakë omën pöt teënt kö sëpnaat. Pötaanök tiar pipotön kaö wesak kön selap eëngan.

³² Ar omën pasutëen kön selap naën eëneëten ne kent yaë. Omp tekörö pit Aköpök itaangkën ompyaö sëpna yak pim yaataan kön yawiaurö. ³³ Ën omp öngringörö pitëm öngöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö. ³⁴ Pit Aköpë omnantre yangerakë omnant pouteparëen kön yawiaurö. Ën öng tekre ulwasörö pit pitëm koröpre lup pöt kölam sëpënëak kön wieë Aköpë yaataan kön yawiaurö. Ën öng ompringörö pitëm ompöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö. ³⁵ Nem yeniak pipët arim yaaut kan wariak neniaan, kaamök elniipënëak yeniak. Nem kentöök ar wotpil wê Aköpëen yak weë ngentiak pim yaat mëmpunëak kent yaë.

³⁶ Ën omp namp pim koontup kaö sak omp öpna salëpök nga ngentiipënëak kön wiin pangk naën eën pöt lup kaip tiak omp mampënëak kön wiin pangk eën omp mës mampna pöt utpet nasëpan. ³⁷ Ën omën namp pim könöök koontup tek öpënëak kön kosang wiak pöt pangk pël eëpnaat. ³⁸ Nem yeniak pipta songönte epêt. Omën namp pim koontup omp mampna pöt ompyaö eëpnaat. Ën namp pim koontup omp nemangkën eën tek öpna pöt ompyaö pan eëpnaat. ³⁹ Öng namp pim ompöp öp wëen sëp wesak muntap koirëpna pöt pangk naën. Ën ompöp wel wiin pim omp kent kön wiipna namp yok pangk koirëpnaat. Pöt köntak won, Aköpön kön wieë pël eëpnaat. ⁴⁰ Pël eëpnaatak nemtë könöök, pim ompöp wel wiin pimënt öpna pöt pi ompyaö pan öpnaat. Ne kön wiin Anutu pim Pulöök kön pipö tekeri wes nangkën yeniak.

8

Animaut omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte

¹ Ne omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte ök niamaan kat wieë. Arök, “Ten kön wiin omnantë songönötön tiar pourö ewat wê,” pël yak. Pël yaketak ne epël yeniak. Tiar omnantë songönötön ewat wê pël apena pöt tiarimtën wak isak apenaat. Pël apenaatak tiar neneren lup sant elmëëpena pöt lup kosang sëpenaat. ² Omën namp kön wiin pi omnantë songönte ewat wê pim ewatten wak isak yaan pöt pi këëkë ewat nasën wê pël apenaat. ³ Ën namp pi Anutuun lup sant elmëëpna pöt Anutuuk omën pöpön ewat sak pimëen wasëpnaat.

⁴ Ar animaö omp ak kaaröröaan kiri ar äaut yok pangk nëmpen ma won pöten pëël yenëak. Arim, “Omp ak kaar omnaröak ket äa

pörö kē wonörö,” pël yak pöt yaap yak. Ën, “Anutu kopëtap kēep, muntarö won,” pël yak pöteta yaap yak. ⁵ Kutömweriire yangerak omën kaöarö kësang omën naröak pitën, “Anutu” pël yamëëaurö wë. Omp ak selap omën ngönën wonöröak ngëengkwesak yaya yamëëaurö wë pöt yaap. ⁶ Pël ëaap Anutu kopët namp wë. Pöp tiarim Pep panëep. Puuk omën ël epot pout ket elniin pim inëen elmëëpenëak wë. Ën Aköp kopët namp wë. Pöp Yesu Kristo. Puuk omën ël epot pout ket elniak wëwë kosangët ningkën wë.

⁷ Ar pourö, “Omp akörö kaarörö,” pöt këekë ewat nasën wë naröak ngaan omp ak kaaröröaan kiri ar eimaö pöten kön wiak kaömp yenem kaömp pöt omp ak kaaröröaan kiri ëaut pël kön wieë yen. Pël ëak arök, “Yok pangk nën ma won?” pël ëak kön selapring yen pötak arim lupöt utpet yaniwas. ⁸ Kaömp yenaare won pötök kaamök elniin Anutuu naë nasëngan. Tiar kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëaut nanën ëëpena pöt Anutuuk tiarën itenak utpetarö pël newaspan. Ën kaömp pöt nëmpena pöteta puuk itenak ompyaurö pël newaspan.

⁹ Om këekë ngarangk ëëë. Arök, “Ten kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëaut nëna pöt yok pangk,” pël yewas. Pël yeëetak omën kaömp pöten, “Yok pangk nën ma won?” pël kön selap yaë pöröak ar pël yaëen itenak tapël ëën pötak pitëm lupöt utpet mowaspanëen ngarangk ëëë. ¹⁰ Omën kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëautön, “Num ma won?” pël kön selap yaë pöpök itaangkën ar, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pörö nampë ngönën tupta kakaati së yenën pi tol ëëpën? Piita kaömp ke pilöt yok pangk nëmpanat wesak arim ënëm ëak kaömp pöt nëen pötak pim lupmer utpet wasëpnaat. ¹¹ Arim,

“Omp akörö kaarörö,” pël yewas pötaan omën pöten këekë wesak kön nawiin yaë pöp pim lupmer utpet sëpnaat. Ngönën kat wia arim kar pöp Kristok pi utpetetakaan kama öpënëak wel wia. ¹² Ar ngönën kat wia arim karuröen utpet pipël elmëak pitëm lupöt utpet yemowas pipët Kristoonta utpet yaalmë. ¹³ Pötaanök nem kaömp ke pilöt yena pötak nem karipë lupmer utpet yemowasën pöt animaut sasa nanëngan, pi utpet sëpanëen.

9

Pool pim ya yamëngkautaan sum naön pötaan ërëpsawi ëa

¹ Anutuu yaat nem mëmpëak kent yeë epët omën nampök il newariipan. Ne tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön yaaö omnamp piin itenaup. Nook pim yaat mënautaan ar piin kön wi kosang wesak wë. ² Omën naröak neen, “Pi Aköpë ngön yaaö omën wonöp,” pël ya. Pël yaatak arök pöt neen, “Pi ngön yaaö omnamp,” pöt ewat wë. Pöt nook pim ngönte ök niaan kön wi kosang wesak wë pötaanök. Arim wëwëetak ne Aköpë ngön yaaö omnamp pöt pet yaë.

³ Omën nemëen kaaö ngön ya pöröen kangiiir epël yemak. ⁴ Nem arim naë Anutuu yaat yamëngkaö pötaan arim naëaan iire kaömp öma pöt pangk naën ma? ⁵ Aköpë nangaröere Pitaare ngön yaaö muntarö pit pitëm öngörö mësak yesaurö. Ne yok pangk pël naëngan ma? Pangk pël ëëmaap. ⁶ Elei. Ar kön wiin ten Panapas tenpimënt arën ngönën ök yeniem kaömpre omnantë waurat pangk ëen ma? Tenpimtok pël ëëna pöt pangk naëpan. ⁷ Nga omnarö kaömpre ngaë omnant pitëmtë monatök naöpan. Ëmre ya yaaurö pitta këët oröön yok pangk nëmpanat. Pol purmakaö ngarangk yaaurö pitta

yok pangk kapa kolapöt kolak nempnaat.

⁸ Ngön pipët omnaröa kön peenëetök naën. Pipta ngönte ngönëntakta wia. ⁹ Anutu pim ngön kosangët Mosesök epël äa. “Pol purmakaöp ya kaamök elniak korupait tööpënëak ing samsam yeem nempënëak yaëen këmët il mowariingan.” Anutu Mosesën ngön mëäa pipët pol purmakaöröaan peën nemaan äa. ¹⁰ Won. Anutuuk ten pim ya omnaröaanta kön wieë ngön pipët Mosesën ök maan retëng äa. Omën ya yamëngkaupre këët oröön yewaup piarip köp seën nant öpënëak kön wieë ya mëmpna pöt yok pangk. ¹¹ Tenök arim lupöt kosang sënëak ngönën ök niaim wë. Pötaanök arök kangiiir koröpöökë kaamököt nimpunë pöt yok pangk naën ma? ¹² Ya omën muntarö koröpöökë kaamök pöt yemangk. Pötaanök ten wet rëak ya yamëngkaurö pit il yemowasën nimpunëët pangk önaat.

Pël ëënaatak Kristo pim ngön ompyaut il wariinganëak pötön naën pas këlangön kat wiak ya yamëngk. ¹³ Ngönën omën Anutu pim tup kaöetak waur yaaurö pit omnaröak Anutuun yak kaömpöt wak wais wiin pötëaan nant yeö ar pöten ewat wë. Ën kiri ar yaauröeta animaö kiri yemangk pötëaan yeö. ¹⁴ Pöta ök Aköp Yesuuk ten pim ngön ompyaut ök yaaurö ar kat yawiauröak koröpöökë kaamököt ningkën önëak kosang wesak ök niaut.

¹⁵ Ne pöt, arök koröpöökë omnant nampunëak neniaan äaut. Peeneeta pël ëënëak retëng naën. Won, ne omnantëen kimang neniangan. Kaömpötëen këen äak wel wiimëak yeem pöt arën kaömpëen neniangan. Ne arim naëaan omnant naön yaaö pötaan ërëpsawi yeë. Ën nem kentöök ar

nenangkën yaëen pötaan ërëpsawi eim öma pöten kent yaë. ¹⁶ Nem ngön ompyaut ök ni yeë pötaan nemtën wak isak naëngön. Pöt Kristook ne pël ëëmëak kosang wesak neeaut. Ne pim ngön ompyaut ök naën yeëan talte pim ya mëmpëak neeaut sëp wesak pötaan ya këlangön kaö ëëm. ¹⁷ Ya pipët nem könöök yamëngkem talte sum ömaaten kent kön wiim. Pël ëëmaatak ya pipët nem könöök naën, Aköpök epël ëëmëak nangkën sum naön. ¹⁸ Pël äa pötaanök ne kangiiir oröpöt yeö? Nem kangiiir yeö pöt epët. Ngön ompyaut ök niak kangiiir sumere omnant naön yaaup. Ngön ompyaut amëak ne kangiiir sumere omnant yok pangk ömaat pël newasën yaaup.

Pool pi omën pouröa inëen sa

¹⁹ Ne omën pouröa inëen wonöpök nem könöök ngönën ök niaan omën kësang pan Kristoë naë rë olanëak ar pouröa inëen saut. ²⁰ Ne Yuta omnaröa naë ya yamëngkem pitën ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëmtë yaaul yaaup. Mosesë ngön kosangta öngpök naönöpök omën pöta öngpök wëauröen ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm yaaul yeem pim ngön kosangöt ngaarëk yewaup. ²¹ Tapël omën munt Moses pim ngön kosangta ënëm naën yaauröa naë ya yamëngkem arën ngönën ök niaan Kristoë naë rë olanëak neenta Mosesë ngön kosangta ënëm naën yaaup. Mosesë ngön kosangta ënëm naënëpök Anutuu ngön kosangët wa noolaan, Kristoë ngönte ngaarëk yewaup. ²² Omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap, omnant ëëpënëak kön selap yaë piporöa naë ya yamëngkem pitën ngön ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm ök yesën omnaröak neen kön wiin wiapöp pël yewas. Omën pouröen ngönën ök

niaan narö Kristoë naë rë olaan utpetetakaan kama niöpënëak arim ök saut. ²³ Nem pël yeë pipët ngön ompyaut kaö sëen nemëntta këet ömëak yeë.

Anutuu omën këët öpenaataan weë ngentiipa

²⁴ Ar omën epëten ewat wë. Ngasam yaaurek omën pourö nener il wasëpënëak pöömpö sëpnaat. Pël eëpnaatak wet réak së yaö ëaurek orööpna pöpök këët öpnaat. Pötaanök Anutuu omën këët önëetaan weë ngentieë. ²⁵ Omën ngasam ëak nener il wasëpënëak yaë piporö weë ngentiak koröpöökë këlangön yaaö pöten kön nawiin yaë. Pit omën lëngë sëpna pötëenta pël yaë. En tiar pöt Anutuu naëaan omën weë panë om wiakaim wiaapnaataan tapël eëpa. ²⁶ Nemëntta pöömpö yaaupë ököp. Ne pöt leng eëmëak yaö ëaurekën it kökö ngënal yesaup. Ne omën mor yamö pöpë ököp. Ne köntak namöön yaaup, kaëngk mööngönëak këëkë itneë yamóaup. ²⁷ Omën namp ngasamtak muntapök il mowaspanëak pimtë koröpö weë yewas pöl utpet eëngönëak nem koröpöökë kentre kaur pöt ngep yaalmëaup. Nemtok ngönën ök niain olëak kö sungönëak pël yaaup.

10

Moröktak wiap sënganëën ngarangk këëkë eëpa

¹ Karurö, ne ar tiarim ëarö, Mosesring wakaimaurö, pitëm imautön ëngk ma e wasnganëën ök niamaan kat wieë. Anutu pi kepiltak kaka elmëak kanö pet elmëen pit seim i kaö Köp Möau olëak sa. ² I yamëa pöta ök kepil pötak kaka elmëen i kaö ilën irë olëak së Moses pim omën sa. ³ Pël eën Anutu pim Pulöök kaömp tekeri wes mena pöt pit pourö në sa. ⁴ Iiteta Pul tapöök tekeri

wes mangkën në sa. I pitëm në sa pöt kël Pulöök pet elmëa pöökaan yaaröön kolak neima. Kël pöökë yapinte Kristo. Iit kël pöökaan yaaröön nëen kaamök elmëeima pöl Kristook pit kan yesën pitring wë kaamök elmëeima. ⁵ Pël ëautak pitëm tekraakaan pouröak utpetat ëeima. Pötaan Anutuuk këëpöt kön mowiin yang mopöök wel wi won sa.

⁶ Pitëm naë omnant oröa pötök tiarën pepanöm yenia pël yaë. Pitëm ëa pöl tiar omnantön warre kaur eënganëak pël yaalni. ⁷ Pitëm tekraakaan narö pitëm ëa pöl Anutuu urtak omp ak kaaröröaan ngëëngk wesak yaya manganok. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omnarö wel aisëë iire kaömp nak wal ëak tan uröore ngasam paspas ë pël eima.” ⁸ Pit naröa ëa pöl tiar öngre omp nga eënganok. Pit pël yaëen Anutuuk pitëmëen ya sangën elmëen omën kësang pan 23,000 ëak kët kopëtetak wel wia. ⁹ Pit naröa ëa pöl tiar Aköpön morök elmëëngan. Pit pël yaëen kamal ngaaröak mëngkën wel wia. ¹⁰ Pit naröa ëa pöl tiar Anutuun kaaö ngön angan. Pit pël yaan Anutuuk pim ensel ngaap wes mëen mëngkën wel wia.

¹¹ Omën muntaröak Anutu kasëng mempanëak pepanöm elmëepënëak omën pipot pitëm naë oröa. Akunet pet irëpënëak yaëen wë eporö tiarta kön tektek sëpenëak ngönëntak retëng ëa. ¹² Pötaanök ar narö arimtën kön wiin isën tiarim ëarö il wesak wë pël yewas porö ar wiap sak utpet eënganëën ngarangk këëkë eëë. ¹³ Morök ke nentere nent ar utpet eënëak arim naë oröa pöt arimënt pëen won, omën pouröa naë yaarö. Pipot arim naë yaaröön ar yok pangk Anutuun kön kosang wiaan puuk kaamök elniin morökta weëre kosang pötak wa nuulaan wiap nasëngan. Won, ar moröktak

wëen pi kaamök elniin weë sak tauaanëët.

Anutuu ënëm yeem urmeraröa ënëm naëngan

¹⁴ Pötaanök, nem kar panëörö, ar omp ak kaaröröaan ngëengk wesak yaya yamëëaut kasëng meneë. ¹⁵ Ar könringörö. Pötaanök nem niana epët kat wiak kön wi pet ëëë. ¹⁶ Wain iit kelöntak lë mëak welaköt elmëak Anutuun yowe yamëëa pöta songönte tiar ëwat wë. I pipët Kristo pim i tiarimëen lë mëa pöt. Tiar wain i pöt yenem piiring lup kopëtemer sak wë. Ën kë pelak yen pöt, yenem pim möönre koröpö këra yetaprak möa pötak yal yeë. ¹⁷ Kë kopëtet wiaan tiar pourö yen. Pötaanök tiar selap pöröak erën ëak möönre koröp kopëtaö pël sak wë. ¹⁸ Israel omnaröa yaautön kön wieë. Omën animaö Anutuun kiri yemangk pöta kaut yen piporö pit kiri ar yaautak Anuturing lup kopëtemer mowasëpënëak pël yaë. ¹⁹ Nem yeniak pipta songönte pöt tolëël? Ne, “Omp ak kaarörö pit kaöarö,” ma “Omnaröak pitëmëen kiri yemangk pöt kaöat,” pël yeniak ma? ²⁰ Won, ne epël yeniak. Omën ngönën wonörö pitëm kiri yemangk pöt Anutuun won, urmeraröaan yemangk. Pël yaëën ar pitëmëen kiri mampöore pitring kaömp ngawi në pël ëënëëten ne kaaö yaë. ²¹ Aköpë i kelöntak yenaüröak urmeraröaktakaan nëmpena pöt pangk naëpan. ²² Ar utpet pipot ëënë pöt Aköp ya sangën mongawisën nimpënaat. Pi weëre kosangringëp, ar weëre kosang wonörö. Pötaanök pi ya sangën mongawisngan.

Anutuun ping wesak maim öpa

²³ Arök, “Tiar omën pout yok pangk ëëpenaat,” pël yak pöt yaap yak. Pël yaketak omën poutök kaamök naalniipan. Arök, “Tiar omën pout yok pangk ëëpenaat,” pël yaketak omën poutök kosang

naniwaspan. ²⁴ Ar arim omnant ëënëëten kön wiinganok, arim karürö kaamök elmëënëëten kön wieë. ²⁵ Animaut uröm kaatakaan önë pipotön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?” pël ëak kön selap ëënganëp neë. ²⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Yangerere yangerak omnant wia epot pout Aköpëët.” Pël wia pötaanök tiar yok pangk omën pout nëmpenaat. ²⁷ Omën ngönën wonöröak ar pitring kaömp ngawi nënëak yas niak kaömpre animaut ningkën pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?” pël ëak kön selap ëënganëp köntak neë. ²⁸ Pël ëënëëtak omën namp nim naë öpnaapök animaö pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri ëaut,” pël ök niaan pöt pi utpet mowasën pim lupmer utpet ëëpanëen nënganok. ²⁹ Pipot nëen arim lupöt utpet sepanëen won, arim karipë lupmer utpet ëëpanëak yeniak. Ar nampök epël an koröp. “Ne tol ëën omën animautön kön selap yaë pipopön kön wiak nanën ëëm? ³⁰ Ne Anutuun animautaan yowe mëak yenën omnaröak nem yena pötaan utpet wesak neneapan.”

³¹ Pël aan ne epël yeniak. Ar iire kaömp nëëre omën nant ë pël ëënëak pöt Anutuun ping wesak aök ëën. ³² Yuta omënre omën muntaröere ingre mor saurö wiap sëpanok pël elmëëngan. ³³ Nem yeë pöl ëëë. Nem omnant yeë epot omën pourö kaamök elmëëmëak weë ngentiak yeë. Nemtëen naën, omën pourö kaamök elmëën ompyaö sëën Anutuuk utpetetakaan kama moöpënëak yeë.

11

¹ Ne Kristoë kanöök ing mësëak pim ök yeë arta tapël nem yeë epël ëëë.

Ngönënë wa toptak ompyaö ëëpenaata ngönte

² Ar omnant nem niaul yeem ngön ök niaut taë wak wëen ne arën kön wiin ompyaö yaë. ³ Pël yeëetak nem kentöök ar epëtenta ewat sënëak kent yaë. Ompöröak öngörö ngarangk ëa. Kristook ompörö ngarangk ëa. Ën Anutuuk Kristo ngarangk ëa. ⁴ Tiarim yaaul omp namp pim kepönö kör koëak wëen pöt omnaröak itenak, “Pi omën munt nampë ikanöök wë,” pël ya. Pël yaatak omp namp ngönën tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël ëëpna pöt pi omën munt nampë ikanöök won. Pötaanök pël yeem pim kepönö kör koëëpna pöt utpet ëak pim Kaöap Kristo ëo mongawisëpnaat. ⁵ Ën öng namp ngönën tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël yeem pim kepönö kör nokoëën wëen pöt omnaröak piin, “Ompöpë ikanöök naön wëa,” pël aan pim ompöp ëo mongawisëpnaat. Pöt öng kan pas yaaö namp pim kepön ëpöt kat ë olëak wë utpet yaë pöl pim kepönö kör nokoëën wëa pötak utpet sak öng ke pöpë ök sëpnaat. ⁶ Öng namp pim kepönö kör nokoëën ëëpënëak pöt pim kepön ëpöt kat ë olap. Pël ëëpnaatak öng namp pim kepön ëpöt kat ë olaan omnaröak piin kön wiin, “Pi öng kan pas yaaö namp,” pël wasën pi ëo kësang sëpnaat. Pötaanök öngörö pipël ëak ëo sëpanëën pitëm kepönöt kör koëëp. ⁷ Ompöp pi Anutu pim ök wë pim weëre kosangre ë rangi pöt pet yaë. Pötaanök pi Anutuu ök kaö sak wë pöt pet ëëpnaataan pim kepönö kör nokoëëpan. Ën öngöp pi ompöpë iri wë pöt pet ëëpnaataan pim kepönö pangk kör koëëpnaat. ⁸ Pöta songönte epët. Anutuuk ompöp ket ëëpënëak öngöpökaan kaut naön. Öngöpökëër ompöpökaan kaut wak ket ëa. ⁹ Tapël ompöp pi öngöpëën yak ket naën. Öngöpökëër ompöpëën yak

ket ëaup. ¹⁰ Pël ëa pötaanök öngöp pi ompöpë iri wë pöt pet ëëpnaataan kepönö kör koëak öpnaat. Pël ëën pöt enselöröak pöten itaangkën ompyaö ëëpnaat. ¹¹ Pël ëëpnaatak tiar öngre omp Aköpë wëwëetak namp nerak naön, nampnamp kaamök ëak wë. ¹² Nem yeniak pipta songönte epët. Anutuuk öng wetëëp ompöpökaan ket ëën kangiir pörekaan wais peene wë epöök pöt öngöröak ompörö yawil. Omën pout Anutuuk maan oröak wia.

¹³ Ar omën epëten kön wieë. Öngörö pitëm kepönöt kör nokoën wë omnaröa tektrak Anutuun ök mapna pöt yok pangk pël yewas ma? Pël naëpan. ¹⁴ Tiarim wëauten ar ewat wë. Omp namp öngöröa ök pim kepön ëpöt wali sëpna pötak omnaröak ëöak mapnaat. ¹⁵ Ën öngörö pit ngan ëp waliit pitëm kepönöt kör koëëpënëak Anutuuk menaurö. Pötaanök öng namp pim kepön ëpöt wali sëpna pöt ompyaö. ¹⁶ Omën namp ngön epët komun uröpna pöpön epël memaat. Ten Kristoë ngön yaaö omnaröere Anutuu ingre mor sa pourö epël pëen yaaurö.

Korin omnaröak Aköpë këere iit utpet wesa

¹⁷ Ar Anutuun yaya manëak wa top yeëan pötë ompyaö newasën, utpet yewesan. Pötaanök nem yeniak epët, arën kön wiin ompyaö won. ¹⁸ Ne wet réak epël niamaan. Ar ngönënëën wa rongan yaëen arim tektrak komre kap yaaröa pël aan ne kat wiin yaap koröp yaarö. ¹⁹ Ne kön wiin komkap pipot pas naaröön, ar yangerakë omnarö yak arën ökre was elniin ngönëntak kosang yes porö tekeri wasëpënëak yaarö. ²⁰ Arim ngönënëën wa top yeëan pötë Aköpë këet nënëak yeem irikor yeëan. ²¹ Ar epël yeëan. Kaömp nënëak Aköpön kön nawiin apre pap arim kaömp wak yesan pöt neenemot yenan. Pël ëak narö

iire kaömp kësang nak kön irikor yaëen narö këen wë. ²² Elei, ar pipël èënëak pöt arim kaatë nënëetep won ma? Ma ar kön wiin Anutuu ingre mor saurö pipël elmëak ngöntök yaaurö ëö yemowas pöt pangk yaë ma? Arim yeëan pötaan tol niam? Kön wiin ompyaö yen pël niam ma? Won, pël naëngan.

Aköp Yesu pim ruurö këere i elmëa

²³ Ne ngön ngaan Aköpë naëaan wa pöt niaut. Pöt epël. Aköp Yesuuk Yutasök piin ngaaröen kup mowia röök pötak kaömp nent wak ²⁴ Anutuun yowe mëak pelak epël ök mëëa. “Epët nem mësëpët. Arimëen yak pëel elniak wel wi-imaat. Neim öneël nem elniauten kön wieë neim öneët.” ²⁵ Pël mëak kaömp pöt nëen wain kelönte tapël wak yowe mëak epël mëëa. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. Neim öneël nem elniauten kön wieë neim öneët.” ²⁶ Pël ëaan ar këere i nënëël Aköpë wel wiauta songönte tekeri weseim wëen kaalak waisëpnaat.

Namp pi Aköpë këere iit utpet we-sak pöt saun koirëpnaat

²⁷ Pël wia pötaanök omën namp Aköpë iire këet pas köntak nëmpna pipop Aköpë möönre koröpre i pöt utpet wasën saunaring ëëpnaat. ²⁸ Pötaanök ar këere i nënëak pöt wet réak arim lupöt wa kom ëäkök nën. ²⁹ Pöt namp pim lupmer wa kom naënrek Aköpë këere iit köntak nëmpna pöt pim saunaring nëmpna pötaan Anutuuk këlangön mampnaat. ³⁰ Ar pël yeëan pötaanök arim naëaan narö kësang weëre kosang won, yauman yaëen narö wel yawi. ³¹ Ën tiarimtok tiarimtä lupöt wotpil wesak wa kom yeëan talte Aköpök wa kom elniire këlangön nimpö pël naën

ëëpën. ³² Aköpë tiarim lupöt wa kom yaalni pöt yang omnaröaring kö sënganëak këlangön yaningk.

³³ Pötaanök, karurö, ar Aköpë këere iit ngawi nënëak wa top yeem pöt neneren kor ëen pourö wais pet irënak ngës rë pël ëen. ³⁴ Ar këen panë ëen pöt arimtä kaatë nën, wa toptak utpet ëen kangut orö nirëëpanëen.

Ngön muntat nemtok naë waisak ök niak ngan rë nimpnaat.

12

Ngëengk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk

¹ Tiar ngönën yaat mëmpenëak Ngëengk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk. Karurö, ne ar pöta songönten këëkë ewat sënëak kent yaë. ² Ar ewat wë. Ngaan ngönën köpël wëen yang omp ak wëwëat wonöröak wer niön pitëm ënëm seimaurö. ³ Ne epël niamaan kat wieë. Omën namp Anutuu Pulöök kaamök elmëen pöt, “Yesu sasa kö sëpën,” pël nemaan ëëpnaat. Ën namp Ngëengk Pulöök kaamök naalmëen ëen pöt, “Yesu pi Aköp,” pël nemaan ëëpnaat.

⁴ Pulöök Aköpë ngönën ya ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang yaningk, Pul pö kopëtaöök. ⁵ Tiar Aköpë ya ke nentere nent yamëngk, Aköp pöp kopëtap. ⁶ Aköpë ngönën yaat mëmpena kan ke naöre naö wia. Anutu pöp kopëtapök tiar omën pourö neenem weëre kosangöt ninak ya pipot mëmpenëak kaamök yaalni. ⁷ Pulö pi ngönëntak ompyaö wesak öpenëak neenem weëre kosangöt kom ëak yaningk. ⁸ Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ngönën ewat kaö panë apnaat. Ën namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën ngönën öngpököt wa kotiak apnaat. ⁹ Namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën Anutuu yaat kosang mëmpnaataan kön wi kosang

yewesautaring öpnaat. Ën namp pi Pul tapöök weere kosang mangkên yaumanörö ompyaö mowasêpnaat. ¹⁰ Namp pi Pulöök weere kosang mangkên ya it ngolöpöt mëmpnaat. Namp weere kosang mangkên wetete ngön apënëak kön tektek mowasêpnaat. Namp weere kosang mangkên Pulööre urmerarö pitëm yaautê songönte kom êêpnaat. Namp weere kosang mangkên këm ngön ngolöpöök apnaat. Namp weere kosang mangkên këm ngön ngolöpöök ok aan kaip tiipnaat. ¹¹ Ya pipot pout mëmpenëak Pul kopêtapöök tekeri wes yaningk. Pël elniak pimtê könöök omên pourö neenem weere kosangöt kom ë yaningk.

Tiarim koröpö kopêtaö, kaut selap

¹² Omnarö tiar tiarim koröpö kopêtaö. Ën koröpöökê kaut selap. Pël ëen pipot erên ëen koröp kopêtaö pël yaë. Pöta ok omên selap eporö Kristooring erên ëen kopêtap pël yaë. ¹³ Tiar narö Yuta omnarö, narö omên muntarö, narö inëen yaaurö, narö inëen naënörö. Pël éaap tiar Anutuu Pulöök wa niulëen möönre koröp kopêtaö yeö. Anutuuk pim Pulö ningkên tiar pourö pim Pul kopêtaö wak wëen tiarim lupötê wë.

¹⁴ Tiar éwat wë. Koröpöökê kaut kopêt nent won, selap. ¹⁵ Pötaanök ingesök tol éak epël apên? “Ne mores won pötaan koröpöökê kaut won.” Pël aö omên koröp ëlö sêp wesak pëlëër sê öpên ma? Pël naëpan. ¹⁶ Ën katêépökta tol éak epël apên? “Ne itö won pötaan koröpöökê kaut won.” Pël aö omên koröp ëlö sêp wesak pëlëër sê öpên ma? Pël naëpan. ¹⁷ Koröp pouuk itöt pëen wëanëen tol éak ngön kat wiipên? Ën koröp pouuk katöt pëen wëanëen tol éak wot mööpên? Pël naëpan. ¹⁸ Anutu pi éwat wë. Pim könöök koröpöökê kaut neenem

öpnaarek moulmëa. ¹⁹ Koröpöökê kaö epot ke kopêtet pëen ëanëen koröp ëlö yok pangk wi naön ëan tapön. ²⁰ Pël naën. Tiar pöt koröpöökê kaut selap pötök erên ëen kopêtaö pël yaë.

²¹ Itöök moresën epël nemapan. “Ni kaamök naalnëen ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” Ën kepönöökta ingesën epël nemapan. “Ni kaamök naalnëen ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” ²² Won, tiarim koröpöökê kaö nantön kön wiin kaöat won pël yewas pipot won ëëpena pöt ompyaö naön ëëpenaat. ²³ Ën tiarim koröpöökê kaö nantön kön wiin pasut pël yewas pipot ompyaö wesak ngarangk ëëpenaat. Ën ëöaatta ompyaö panë wesak kör koëëpenaat. ²⁴ Pël ëëpnaatak koröpöökê kaö nantön tiar itaangkên ompyaut pël yaë pipot kör nokoëen ëëpenaat. Anutu pimtök tiarim möönre koröpöt ket elniak kaö nantön utpetat pël yewas pipot puuk kön wiin ompyaö ëën kör koëëpenaat. ²⁵ Pël ëëpena pötaanök tiarim möönre koröpöök komre kap pöt naën ëëpenaat. Kaö pout nener kaamök ëëpënëak éaut. ²⁶ Koröpöökê kaö kopêt nent këlangön kat yawiin pöt pout këlangön kat wiipnaat. Ën kaö nent ompyaö wëen pöt pout ompyaö öpnaat.

²⁷ Ar pöt erên ëen Kristo pim möönre koröpö pël yeë. Ën neenem wëwëetak pöt pim koröpöökê kaut pël yeë. ²⁸ Pël yaëen Anutuuk pim ingre mor saurö tiarim naë ya omnarö epël ulmëa. Wet réak ngön yaaö omnarö ulmëa. Pöröaarek tektek ngön yaaurö, pöröaarek rë yemoulaurö, pöröaarek ya it ngolöpöt yamëngkaurö, pöröaarek yauman ompyaö yewesauröere omnarö kaamök yaalmëauröere ngarangk yaalmëauröere këm ngön ngolöpöök yaaurö pël ulmëa.

29 Anutuuk pourö ngön yaaö omnarö pël naulmëen ëa. Pourö tektek ngön apënëak naulmëen, pourö omnarö rè moulopënëak naulmëen, pourö ya it ngolöpöt mëmpënëak naulmëen, 30 pourö yauman ompyaö wasëpënëak naulmëen, pourö këm ngön ngolöpöök apënëak naulmëen, pourö këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipënëak naulmëen. 31 Anutuuk ar ngönënë yaat mëmpunëak weëre kosang nimpna pöt taltak kaöet pöt wël ëak önëen kosang ëee.

Pël yaëen nook kan ompyaö panë epö pet elniimaan.

13

Lup sant yaauta ngönte

1 Ne ka nantëeröa ngön köngkömötëere enselöröa ngön köngkömötëe omnarö pangk kat wiipnaat pël yeem lup sant naën yeëanëen nem ngön yaaut kupre intö ngönötë yaan omnaröa ngön këet kat nawiin yaë pöl köntak yeëan tapön. 2 Ën ne tektek omnaröa ök wë ngönën tekeri wasöore ngön öngpökotre ewat poutë songönöt ewat weëre tomönötön mop wiipënëak kön wi kosang wesak maan pël ë pël yeem lup sant naën yeëanëen omën pasuröa ök wëan tapön. 3 Ma nem omnant kom ëak omën ngöntök yaauro mampöore Kristo pim ngöntaan yak maan naröak newak es newaliin wel wi pël yeem lup sant naën yeëan talte kangut naön ëëm.

4 Omën lup santring wëa pörö ya wiaptaring wë sant yemowesaurö. Pit omën muntaröa omnantëen kön utpet mowiire pitëmtën kön wiin isën kölokkölok ë pël naën yaauro.

5 Pit omnant omnaröak kön wiin omën muntaröen naalmëëpanëet ëen pöt pël naën yaauro, keimön naën yaauro. Pit ya sangën naën yaauro, utpet yaalmëen kangüir naalmëen yaauro. 6 Pit utpetatëen

ërepërëp naën, ompyautëen ërepërëp yaauro. 7 Omën lup santring wëa pörö omnaröak utpet yaalmëen kosang sak wë elmëëpnaatön ompyaö ëëpnaat pël weseë Anutuun kön kosang wiak pim ompyaö ëëpna pöten korkor eim wë këlangön kat yawiem kosang sak wëaurö.

8 Lup sant yaaö pöt kö nasën ëëpnaat. Ën tektek omnaröa ök Anutuun ngönte tekeri yewesa pöt kö sëpnaat. Këm ngön ngolöpötë yaaö pöteta, kö sëpnaat. Ën ewat ke nentere nent pötta kö sëpnaat. 9 Pöt epël. Tiar ewatöt kaut pëen ewat wë. Ën Anutuu ngönteta kaut pëen tekeri wesak yaauro. 10 Ënëmak Anutuun wais omën poutë songönte tekeri wes nimpnaatak kaö kot pipot kö sëpnaat.

11 Ne ngaan koturöa ök wë pitëm ngön ya pöl aimaut. Pël ëak koturöa kat yawi pöl kat wieimeë pitëm könötë wia pöl wiakaimaut. Pël ëautak omp kaö sak koturöa yaaö pöt ent ë olëaut. 12 Tiar könitweri këere wot kante itenak këekë itnaangkën yeë pöl peene Anutuu songönte itenak om kotte pëen ewat yes. Ënëmak Kristoë tekeri sëpnaatak ëö ningkën piin këekë itaampenaat. Peene pöt tiar Anutuu songönte kaut pëen ewat wë. Akun pötak Anutuu tiarën ewat panë wë pöl pim songön pout ewat sa pet irëpnaat.

13 Pël ëen kosang wiaapna pöt epot. Anutuun kön wi kosang yewesautere piin kön kosang wiak pim ompyaö ëëpnaaten kor wëautere lup sant yaaut, omën nentepar nent pipot kosang wiaapnaat. Lup sant yaautakëer kaöet.

14

Pulöök weëre kosang yaningk pöta ngönte

1 Ar lup sant yaaut kaö wesak kosang ngentiak arim karurö

sant elmëeë. Pël äak pöt ngönëne weëre kosang Ngëëngk Pulöök yaningk pipot önëen ök ëeë. Pipot Anutuu ngönte tekeri wesënëak weëre kosang yaningk pipot önëen wet réak ök ëeë. ² Pöta songönte epël. Omën këm ngön ngolöpöök ya pipop omnaröen nemaan, Anutuun yema. Pi Pulöök elmëen ngön ëlëëpöt ök yaan omnarö kat nawiin, Anutuukëer kat yawi. ³ Pël yaëetak omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop omnarö kaamök elmëak pitëm kön wi kosang yewesaut taë wasën kosang sak öpënëak yema. ⁴ Omën këm ngön ngolöpöök ya pipop pimënt kaamök yaë. Ën omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop ingre mor sa pourö kaamök yaë. ⁵ Ne ar pourö këm ngön ngolöpötë anëak kent yaë. Ën Anutuu ngönte tekeri wesak anëak kent kaö pan. Omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop omën këm ngön ngolöpöök ya pöp il yewas. Ën namp këm ngön ngolöpöök yaan nampök kaip tiak ingre mor saurö kaamök elmëëpna pöt omën këm ngön ngolöpöök ya pipop ya kaö yamëngk. ⁶ Pötaanök karurö, ne arim naë wais këm ngön ngolöpöök ök niaan pötak pangk kaamök naalniipan. Pël ëëmaatep arim naë wais Anutuu ngön ök neea pöt niam ma ewat nent nimp ma pim këm ngönte tekeri wesak niam ma ngönën rë niulöm pël ëëma pötaar kaamök elniipnaat.

Anutuu ngönte apenëak këm ngön ngolöpötë pangk naëngan

⁷ Ar omën pasut nger pëep köntak mëmpöore wëlemp köntak tang mö pël yaëen ngön këet pangk kat wiin ma? Kat nawiingan. ⁸ Ën kuupö pas yamëngkën talëpök pangk kat wiak ngaëen ya pël wesak ko ëëpën? Pangk pël naëpan. ⁹ Pöta ök arta këm ngön ngolöp omnaröa pangk kat nawiipanëöök

yaan talëpök pangk kat wiipën? Kat nawiipan. Arim ngönöt pas mopöök sëpnaat. ¹⁰ Yang epot poutë omnarök këm ngön ke nentere nentak ngön ök ya. Pël yaatak köntak naën ompyaö wesak yaan kat yawi. ¹¹ Ën omën nampök ngön ök neaan kat nawiin ëëma pöt puuk neen, “Maimap,” pël yenewasën nookta piin, “Maimap,” pël mowasumaat. ¹² Arim naë tapël wia. Ar weëre kosang Ngëëngk Pulöök yaningk pipot önëak kent yeë. Pötaanök weë ngentiin Ngëëngk Pulöök ulöl wes ningkën weëre kosang ingre mor saurö kaamök elmëëpna pöt önëet.

¹³ Pötaanök omën këm ngön ngolöpöök apna pipop ngön pöt kaip tiin omnarö kat wiipnaan Anutuun weëre kosang kimang map. ¹⁴ Pöt epël. Ne këm ngön ngolöp nem köpëltak Anutuun kimang mema pöt nem këëtere lupmerök yaan könöök naën pas öpnaat. ¹⁵ Pötaanök ne tol ëëm? Ne Anutuun kimang nemtë ngöntak lupmerre könöök memaap. Ën Anutuun tan memaanta tapël memaap. ¹⁶ Ma ar namp lupmerök këm ngön ngolöpöök Anutuun yowe yemaan omën ngolöp weëre kosang pöt naön nim ngönte pangk kat nawiin ëëpna pipop tol äak kat wiak kaamök äak, “Yaap,” apën? Pël naëpan. ¹⁷ Ni yaap Anutuun yowe mamëetak omën ngolöp pöp taë nemowaspan.

¹⁸ Ne ar pourö il nuwesak këm ngön ngolöpöök ngön yaaup yak Anutuun yowe yemak. ¹⁹ Pël yeëetak ingre mor sauröaring yaya yamëëautak nem kentöök ngön kopët omnaröa kat wiipnaatepar amëak kön yawi. Këm ngön ngolöp selap omnaröa pangk kat nawiin ëëpna pöt amaaten kaaö.

²⁰ Karurö, ngönöt kat wiak wël yaautaun rungaaröa ök ëëngan. Ut-pet yaaö pötönökëer öngaaröa ök

köpël ëëë. Pël ëak ngönöt kat wiak wël yaaö pötaan kaöaröa ök ompyaö wesak ëëë. ²¹ Ngönën ngön nent epël wia.

“Ne omën eporöen omën naröa ngön maimatëëre omën maimaröa këm ngönötë ök maan

pit nem ngönte kat nawiin ëëpnaat, Aköpök pël ya.”

²² Pötaanök tiar kön wiin Anutuuk këm ngön ngolöpötë ngön yaaut ngönën kat wiauröaan won ngönën köpëlörö pim weëre kosangöön pet elmëen itaampënëak kön wia. Ën kangiiir Anutuu ngönte tekeri wesak ök yaaut ngönën köpëlöröaan won kat wiauröaan Anutuu songönte tekeri wasën itaampënëak kön wia. ²³ Pötaanök ar ingre mor saö pourö wa top ëak këm ngön ngolöpötë ngön aim wëen ngolöp ngönën kat yawiauröere köpëlörö ilëak itenak pöt arën kön wiin kaökaö yaë pël wasëpnaat. ²⁴ Ën ar ingre mor saö pourö Anutuu ngönte tekeri wesak ök aim wëen ngönën köpëlöp ma ngolöp kat yawiaup ilëak kat wiak pöt arim yaauten itenak pim saunaton kön wiipnaat. Pim tekeri wesak yaan kat wiipna pötök pim utpet yaaut kom ëen ²⁵ pim lupmeri omnant wieëa pöt tekeri sëen itenak rar rë wesirak Anutuun yaya mëak epël niapnaat. “Yaap Anutu arim tekarak wë,” pël niapnaat.

Ngönënëen wa top yaautë ompyaö wesak ëëpa

²⁶ Karurö, ne tol niam? Arim Anutuun yaya manëak wa top ëënëëtë nampök tan nent apnaat, nampök wetete ngön apnaat, nampök Anutuu ngön ngolöp mena nent apnaat, nampök këm ngön ngolöp naöök apnaat, nampök këm ngön ngolöp pöt kaip tiipnaat. Pipot pout yaëen ingre mor saurö kaamök elmëëp. ²⁷ Këm ngön

ngolöpötë anëak pöt pouröak anganok kopët naar ma naar namp pöröak kopët pöppöp yaan nampök songönöt kaip tiak ök niap. ²⁸ Ën omën kaip tiipnaap won ëen pöt këm ngön ngolöpötë anë pörö ingre mor sauröa wa toptak anganok. Namp pi pël apënëak pöt pëentak Anutuun map. ²⁹ Ën Anutuu ngönte tekeri wesak anëak pöt omën naar ma naar namp aan muntarö ngön pöt kat wiak kom ëëë. ³⁰ Namp pi wel aisëaan Anutuuk ngön nent apënëak kön weswes elmëen wal ë apënëak yaëen pöt wet réak tauëë ngön yaaup leng ëëp. ³¹ Ar pourö Anutuu ngönte pangk tekeri wesak anëët. Pël yeem pöppöp aan kat wiak nener lup kosang wasënëët. ³² Omën Anutuu ngönte tekeri wesak ök yaaö pörö pitëm ngön apna pötön ngarangk ëëë ök apën ma won pöt kön wiip. ³³ Pöt Anutu pi tiar omnant irikor ëëpenaaten kaaö, mayaap öpenaaten kent yaaup pötaanök.

Ka nantë Anutuu omnaröa wa topötë yaaul ³⁴ ar ngönënëen wa top yeem öngöröak ngön angan. Moses pim ngön kosangtak öngörö ompöröa ikanöök öpën pël wia. ³⁵ Öngörö, arök wa topötë ngön anë pöt ëöaringët. Pötaanök ar ngön nantë songönöt ëwat sënëak pöt arim kaatë ompöröen pëel maan ök niap. ³⁶ Elei, Korin omnarö ar kön wiin arimtokëer omën muntarö il wesak Anutuu ngönte ëwat panë wë. Ar kön wiin Anutuu ngönte wet réak arim naë oröön ök aimaurö ma? Ma arimtokëer kat wiaurö ma? Pël won.

³⁷ Arim naëaan namp pi pimtën kön wiin, “Ne Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” ma “Ne ngönënë weëre kosang nant Pulöökë naëaan waup,” pël ëëpna pipop pi nem ngön retëng yeë epëten Aköpë ngön kosangët pël wasëp. ³⁸ Namp ngön epët kat wiak yaap newasën ëëpna pipopön, “Anutuu ngönte tekeri

wesak yaaup,” pël nemangan.
 39 Pötaanök, karurö, ar Anutuu
 ngönte tekeri wesak anëëtaan
 weë ngentieë. Pël ëak këm ngön
 ngolöpötë yaaup kan wariingan.
 40 Ar ngönëneën wa top yaaute
 omnant irikor eënganëp ompyaö
 wesak ëëë.

15

Kristo wel wiak wal ëa

1 Karurö, nem Kristoë ngön
 ompyaut ök niaan ar kat wiak
 wak wë pipët kaalak ngolöp
 wes nimpaan. 2 Ngön ompyaö
 pipët ök niaan wak pötakël wëen
 pöt Anutuuk utpetetakaan kama
 niöpnaat. Om pas kön wi kosang
 wesan talte pël naalniin eëpën.

3 Omën kaöet Anutuuk neen
 neaan kat wiak nook arën ngës
 réak ök niaut. Pöt epët. Ngönëntak
 Kristo pi tiarim saunatéën wel
 wiipënëak ëa pöl ëaup. 4 Pël ëak
 ngönëntak eëpënëak ëa pöl yang
 kel weerën kët nentepar nent won
 sëen kaalak wal ëaup. 5 Pël ëak wet
 réak Pitaan ëö pet elmëak ënemak
 pim ru 12 pöröen ëö pet elmëa.
 6 Pörekaan pim ru kësang pan 500
 pörö wa top ëak wëen ëö pet elmëa.
 Omën pörö narö wel wiin kësang
 om öp wë. 7 Pörekaan Sems ëö pet
 elmëak ngön yaaö omën pouröen
 ëö pet elmëa. 8 Pël ëaupök ënemak
 ne runga kar yawil pöpë ök utpet
 yaaupön ëö pet elnäaut. 9 Ne ngön
 yaaö omën nem karuröa ök won,
 utpetap. Ne Anutuu ingre mor
 saurö mënak utpet weseimaup
 yak ngön yaaö yapinte nenëanganë
 salëp. 10 Anutuuk komre kolap
 elnäak pim ngön yaaö omën wes
 neulëën wë. Pim komre kolap pöt
 nem naë mos naën ëaut. Nook
 ngön yaaö muntarö il wesak ya
 kaö mëneimaut. Pöt nem weëre
 kosangöök won, Anutuu komre
 kolap elnä pötak mëneimaut.
 11 Nook ma pitök ngönën ök niian
 pöt kotte. Kaöet pöt ngönën kopëtet

ten pouröak ök niaan kat wiak
 kosang wesan.

Wel wiaurö weletakaan wal eëpenaat

12 Tenök, “Kristo weletakaan wal
 ëaup,” ngönëntak pël ök niaan tol
 ëënak arim naëaan naröak, “Wel
 wiaurö weletakaan wal naëpan,”
 pël aim? 13 “Wel wiaurö wele-
 takaan wal naëpan,” arim ngön
 pöt yaap pöt, “Kristo weletakaan
 wal naën ëa,” pël apa. 14 Kristo
 weletakaan wal naën ëanëën tenim
 ngönën ök yeniiautre arim piin kön
 wi kosang yewesaut kë naën ëan
 tapön. 15 Pël ëak pöt pëen won. Ten
 Anutuun epël niaut. “Pi Kristo
 weletakaan wal ë ulmëaup,” pël
 niaut. Wel wiaurö wal yaaup wi
 naön ëanëën Anutuuk tol ëak Kristo
 wal ë ulmëan tapön. Pël ëen tenim
 ngön yeniak epötön kön wiin,
 “Pit Anutuu ngësël wesak kaar
 yaurö,” pël ëan tapön. 16 Tiar, “Wel
 wiaurö weletakaan wal naëpan,”
 ngön pël yeëan talte Kristoonta,
 “Weletakaan wal naënëp,” pël
 apen. 17 Kristo wal naën ëanëën
 arim kön wi kosang yewesaut mos
 sëen utpetatë öngpök wëan tapön.
 18 Pël ëen omën Kristoon kön wi
 kosang wesak wel wiaurö kö san
 tapön. 19 Tiar Kristoon kön kosang
 wiak pim ompyaö elniipnaaten
 kor wëen yangerakë wëwë ep-
 takökëer kaamök elnianëën omën
 muntaröak tiarën, “Kaökaurö,” pël
 wesak yangerakë yaköm yaaup
 il wesak yaköm kaö pan elnian
 tapön.

20 Pël won. Kristo pi yaap wel
 wiak kaalak wal ëaup. Pi wet
 réak wal ëen pim pël ëauten tiar
 kön wiin omën wel yawia epörö
 Anutuuk tapël weletakaan wal ë
 niulëëpnaat. 21 Pöt epël. Omën
 kopëtap Atam puuk wel yawia
 pöt ngës rë nina. Tapël omën
 kopëtap Kristo puuk weletakaan
 wal yaaup ngës rë nina. 22 Pöt
 epël. Tiar Atamë ëarö pötaanök

pim ëaul pourö wel yawi. Tapël Kristooring yal menak wë pötaanök Anutuuk weletakaan wal ë ni-
ulëëpën sa. ²³ Tiar yaap wal
ëëpenëak ëa pöl ëëpenaat. Kristo
pi wet réak wal ëa. Pël ëën ënëm
pim orööpnaatak pimëën sa pöröeta
wal ëëpenaat. ²⁴ Pël ëën omën
pout won sëpnaat. Akun pötak pi
yangerakë ngarangkre omën kaö
yapinringörö kö mowesak Setenë
weëre kosangringörö tapël elmëak
pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu
pim Pepap kaalak mampnaat.
²⁵ Peene pöt kaö sak wë pim yaat
mëneim wë ënëmak pim kööre
tokörö il mowesak pim omp ak ya
pöt kë oröön Anutu mampnaat.
²⁶ Kristo pi utpetat il wesak ënëm
wel yawiauteta il wesak won
mowasëpnaat. ²⁷ Pöta ngönte
ngönëntak epël wia. “Anutuuk
moulmëën Kristook omnant pout
il wesak kaö sak wë,” pël wia.
“Omnant pout” ngön pöten tiar
kön wiin Anutuuk pimëntta pötring
öpnaat pël newasën ëa. Pöt Anutu
tapöpök Kristo omnant pipotë kaö
sak öpënëak moulmëa pötaanök.
²⁸ Pep pi omënere omnant pout
Kristoë ikanöök moulmë pet irën
Rup Pep pim kaö wes moulmëa
pöpë ikanöököl wëën Anutuuk tiar
pouröa kaö sak öpnaat.

²⁹ Omën wel wiaurö kaamök
elmëëpënëak i yamë pörö pitën
tolël kön wiipen? Omën wel
wiaurö weletakaan wal naën ëëpën
talte oröpmorëën omën narö pit
kaamök elmëëpnaan i mëëpën?
³⁰ Ën omnarö kët ël epotë utpet
elniak këëmre këlangönë rangk
yanuulë pöten tolël kön wiipen?
Wel wiaurö weletakaan wal naën
ëëpën talte ten wal ëëpenaata ngönte
ök yaan omën naröak pël naalniin
ëëpën. ³¹ Kët poutë ne, “Omnaröak
nem Anutuun yak ya yamëngk
pötaan nempën ma won?” pël
kön yawi. Ngön pipët ne tiarim
Aköp Yesu Kristook yal menak wë

arim wëwëatön ya ërëpërëp yaë
pötaan pil yeniak. ³² Wel wiaurö
weletakaan wal naën ëëpën talte
nem Epesas kak wakaimautak wal
ëëpenaata ngönte ök yaan omnarö
kent ngaaröa ök utpet elnëauta
kangut naön ëëm. Wel wiaurö
weletakaan wal naën ëëpën talte
omnaröa ya pöl ëëpen. Pit epël ya.
“Ëlpamök wel wiipenaatak peenëër
këëre imën nëmpa.”

³³ Nant kaar niapanok. Ar ut-
pet yauröaring önë pöt pitök arim
wëwëet utpet niwasëpnaat. ³⁴ Kön
irikor pipot sëp wesak könöt wotpil
wesak weë. Utpetat ëëngan. Ar
kat wieë. Arim naëaan narö Anu-
tuun köpël wë ënëm naën yeëan.
Pötaanök ar kat wiak ëö sënëak
yeniak.

*Möönre koröp maimaö wak wele-
takan wal ëëpenaat*

³⁵ Naröak epël an koröp. “Wel
wiaurö tol ëak weletakaan wal
ëëpën? Pit möönre koröp ke tolëëlöt
wak wal ëëpën?” ³⁶ Ar pël aan
pöt epël niamaat. Ngön pipët
ngönën köpëloröa ngönte. Ar
omnant ngëntën mout söp ë yesën
rëngapöt yaarö. ³⁷ Arim omnant
öpöt yangënt pöt möönre ëp ënëm
orööpna pöt nangëntën, lëlëpöt
pëën yangënt, korupaëëre omën
muntat. ³⁸ Anutu pim könöök
lëlëp ke nentere nent pötë elmëën
neenem möönre koröpöt yaarö.
³⁹ Wëwëetaring wëaurö tapël wiaan
möönre koröpöt ke kopët naö
won. Omnaröa möönre koröpö
naö, imënöröa möönre koröpö naö,
intöröaö naö, pisöröaö naö, pël wë.
⁴⁰ Kutömweri wëauröere yangerak
wëaurö tapël wë. Kutömweri
wëauröa ë rangiat nant, ën
yangerak wëauröaat nant. ⁴¹ Këtëpë
ëwaat maim, ngoonöpëeteta maim,
ariatë ëwaatta maim. Ën ari pöt
kom ëak neenem ëwa ke nentere
nent wia.

42 Weletakaan wal yaauteta tapël wia. Möönre koröp yang kel yewer epö maimaö, utpet sêpnaö. Ën möönre koröp kaalak wal ëëpna pö maimaö, utpet naëpanëö. 43 Möönre koröp yang kel yewer pö weëre kosang won sak utpet sêen yang kel yewer. Ën weletakaan wal ëëpna pö ompyau, weëre kosangring wal ëëpnaö. 44 Möönre koröp yang kel yewer pö yangerakëö. Weletakaan wal ëëpna pö kutömweriö. Yangerakë möönre koröpö wia pöl kutömweriööta wia. 45 Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Atam, wet réak oröaup, pi yangerakë wëwëetaringëp.” Ën Atam muntap ënëm oröaup, Kristo pöp, pi Pulööringëp yak wëwëeta pep sak wë. 46 Pël ëaap Pulöökë wëwëet wet réak naaröön. Yang eprekë wëwëetakëer wet réak oröön Pulöökë wëwëet ënëm yarë. 47 Atam wet réak oröaup, yangerakaanëp, Anutuuk yangetak ket ëaup. Ën Atam ënëm oröaup Kristo pöp kutömweriaanëp. 48 Yangerakë omën pourö Atam Anutuuk yangetak ket ëaupë ökörö. Ën omën kutömweri wëwëet öpenaarö kutömweriaanëp Kristo pim ök öpenaarö. 49 Tiarim möönre koröpö omën yangetak ket ëaup pimöökë ök wë tapël ënëmak tiarim möönre koröpö omën kutömweriaanëp pimöökë ök öpenaarö.

50 Karurö, ngön epët niamaan kat wieë. Tiarim yang koröp epöök Anutuu kak nasëngan. Ma söpre tetring epöök kosang wieëaut pep nasëngan. 51 Kat wieë. Ne ngön ëlëëp epët tekeri wesak niamaan. Tiar omën pourö wel nawiingan. Narö öp wëen Anutuuk teëntom möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. 52 Ënëmak akun pet irëpna pötak ensel nampök kuup mëngkën it mësak yengaul pöta ök teëntom pan möönre koröp ngolöpö

öpenaat. Kuup yamëngkën omën wel wiaurö weletakaan söp won wal yaëen öp wëaurö tiar möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. 53 Tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëpnaat. Ma weletakaan yaö ëa epöök ngolöp sak wëwë kosangët öpnaat. 54 Yaap, tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëre weletakaan yaö ëa epöök ngolöp sak wëwë kosangët epël wia pöt kë rapnaat.

“Anutuuk wel pöt ngep ëen won sa.”

55 “Wel pöta weëre kosangët tarëk? Wel pöta ngaat tarëk? Won.”

56 Ngön kosangöt wa olaan saun pöt weëre kosang yeö. Pël ëak pötak nga elniin wel yokoir. 57 Anutu pi tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangtak kaamök elniin wel pöt il yemowas pötaan yowe mepa.

58 Pötaanök, nem kar panëerö, ar taintaë wesak taueë. Ar Aköp Yesu pimëen yak ya yamëngk epot mos naëpanëët pël wesëë kët ël epotë kosang wesak pim yaat mëneim ön.

16

Yerusalem kak ingre mor sauröaan mon wa top ëëpënëak mëä

1 Ar Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan monat kopëta wasënëak pöt nem Kalesia yangerak omën ingre mor sauröen ök mëean pöl ëë. 2 Ar Anutuuk kaamök elniin ya mënak neenem mon koirënë pötëaan nant kom ëak Sante poutë wa top wes wieim ön. Ne waisën wa top wasënëëtaan ya kaö mëngkanëen. 3 Pël ëen ne wais oröön omën arim monat wak sêpënëak ulmëënë pörö Yerusalem ngönënë kaöaröaan wetete pepat menak wes mëen monatring wak sêpnaat. 4 Ën monat kaö ëen pöt neering ten pourö sënaat.

Pool pi Korin omnaröa naë sêpënëak mëä

5 Ne Masetonia yangerakël sumëak kön yawi. Pötaanök pöl sakök arim naë waisumaat. 6 Pël äak akun kot nent arim naë ömaat. Ma wëen kopi akunet pet irëpën koröp. Pël ëen arök kaamök elnëak kan naö koir nangkën pöt nal sumaat. 7 Ne akun eptak om itningënal el wesak sëen pangk naëpan. Pötaanök Aköpön kat wiin pangk aan pöt akun wali arring ömëak kent kön yawi. 8 Peene pöt ne Epesas kak om wëen Pentikos akunet won sëen sumaat. 9 Pöt omnarö selap ngönënëen kööre tok yaalnëetak ya kaö mëngkën keët orööpënëak Aköpök ngönënë kanö ngolöp wes nangkën wë pötaanök.

10 Timoti nem yeë pöl Aköpë yaat yamëngkaup. Pötaanök pi waisën pöt ya kë sëpnaan sant elmëen. 11 Piin kön wiin irepan. Neere kar narö piin kor wë. Pötaanök ngarangk ompyaö elmëak kan naö koir mangkën waisëp.

12 Tiarim karip Apolos pöp pi kar naröaring arim ngësë waisëpënëak ke urak maan pangk kengkën nasën yaë. Peene won, ënëmak mop naö oröön pöt yok pangk waisëpnaat.

Ngön mëët

13 Ar arimtën ngarangk këëkë ëeimeë kön wi kosang yewesautak taë weë. Pël ëëë lupöt kosang wesak weëre kosangring weë. 14 Pël ëëë arim omnant pout ëënëen lup santetaring ëëë.

15 Ar ëwat wë. Stepanasre pim kaatakörö Krik yangerak wet rëak Kristoon kön wi kosang wesak weë ngentiak Anutuu omnarö kaamök elnieim wë. 16 Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omën ke pilöröere munt narö kaamök elniak ya mëneim wë piporöen itaangkën arim wotöökörö pël ëëp. 17 Ne arim naë won pötaan ya utpetaring wëen Stepanasre Potunetasre Akaikasringörö pitök arim kangiiir

waisën ya ërëpërëp yeë. 18 Pit ne ya kë newasën wë. Pötaanök arta kat wiak ya kë sënëët. Omën ke pilöröen kön wiin ompyaö sëp.

19 Ingre mor saö Esia yangerak wëaurö pitök yowe yenia. Ën Akuilaare öngöp Prisilaare ingre mor saö piarpim kaatak wa top yaaurö pitta Aköpëen yak yowe pan yenia. 20 Tiarim kar pourö yowe yenia. Ar neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

21 Epët Pool nemtok nem yowe yeniak epët nemtë moresök retëng yeë.

22 Namp Aköpön lup sant naalmëen ëëpna pöp pi kö sëpnaap. Aköp Yesu, ni wais.

23 Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

24 Tiar Yesu Kristook yal menak wë pötaan ar pouröen lup sant yaalni. Yaap.

[Yok pi tapët.
Ne Pool.]

2 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 26 pōta ök won sēen Poolök pep epwer Korin kakē ingre morörö retēng ē mena. Pi wet rēak Masetonia yangerakaan pep newer Korin omnarōaan retēng ēak wes mēen orōön Taitas Korin kakaan pim naē sē koirak pitēm naēaan narō lup kaip tiak wēen narōak piin, “Ngōn yaaō omēn yaapöp won,” pēl ēa pot ök maan Poolök kat wiak epēt retēng ēa.

Pöt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1:1-11

Poolre Korin ingre moröröa ngōnte 1:12-7:16

Yutia ingre moröröaan kaamök elmēēpna ngōnte 8:1-9:15

Poolök pim ya mēnauta ngōnte ök ēa 10:1-13:10

Ngōn mēēt 13:11-13

¹ O Anutuu ingre mor saō Korin kak wēaurōere Krik yangerak wēaurō, ne Pool Anutu pimtē kēmtak Yesu Kristoē ngōn yaaō omnamp ne tiarim karip Timoti piiring wē pep epwer retēng ē yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkēn arim naē wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mēēa

³ Tiar Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapōn yaya mepa. Tiar kōn wiin pi sant yaauta pepap, tiarim Anutu wiap yaalniaup pēl yaē. ⁴ Pēl yeē kēemre kēlangōn nentere nent tiarim naē yaarōön wiap yanuwesaup. Pēl ēēn Anutuu wiap yanuwes pōl omēn narō kēemre kēlangōn nentere nent yeōn pōt tiarök pim wiap yanuwes pōtaring pangk kaamök elmēēpenaat. ⁵ Yaap, Kristoē kēemre kēlangōn kat wieima pōl tiarta kēemre kēlangōn kēsang kat yawi.

Pōta ök tiar Kristook yal menak wēen pi wiap kēsang nuweseim wē. Pōtaanök Anutuun yaya mepa. ⁶ Tenim kēemre kēlangōn kat yawi pōt, ar wiap nuwasēn Anutuuk utpetetakaan kama niöpēnēak pēl yeē. Ēn Anutuuk ten wiap yanuwes pōt, ar wiap nuwasēnēak pēl yaalni. Ar ya wiaptaring tenim kēemre kēlangōn kat yawi tapēt kat yawiin Anutuuk wiap nuwasēn ōnēēt. ⁷ Tenim ar ompyaō ēēnēak kōn kosang wian pōt kēlok nasēn. Pōt ten kōn wiin tenim kēlangōn kat yawi pōl arta kat yawi pēl yaē pōtaanök. Tapēl Anutuuk ten wiap yanuwes pōl arta wiap nuwasēpnaat.

⁸ Karurō, ne tenim kēlangōn kat wia pōta ngōnte ök niamaan kat wieē. Ne ar tenim Esia yangerak kēlangōn kat wia pōten ēwat sēnēak kent ēēn ök yeniak. Ten pōrek sē wēen kēemre kēlangōn kēsang tenim naē orōak ngep elnia. Pēl ēēn ten kōn wiin ompyaō sēna kanō won ēēn, “Wel wiinaat,” pēl ya ngēs kōn wiaut. ⁹ Yaap, pan ten wel wiinēak yeē pēl wesaut. Pēl ēautak kēemre kēlangōn pōt om pas orō naniirēen. Tenimtē weēre kosangōtōn kōn wiin iraan Anutu wel wiaurō wal ē yaulmēaup piin kōn wi kosang wasēnēak omēn pōt tenim naē orō nirēaut. ¹⁰ Omēn utpet panē nant tenim naē orōön wel wiinēak ēaō pōtēaan Anutuuk kama ent ē niulēa. Wē ēnēmak kaalak utpetetakaan ent ē niuleim ōpnaap. Ten piin kōn kosang elaan pi kaalak ent ē niulēēpnaap. ¹¹ Pōtaanök ar ten kaamök ēak Anutuun kimang maē. Pēl ēēn Anutu pi omēn selap arim kimang pōt kat wiak kangut ninak ten ompyaō elniipnaan. Pēl yaēēn ar pim ten kaamök yaalni pōten Anutuun yoōre ērēp manēēt.

Pool pi Korin omnarōen kaar ne-maan

12 Ten tenimtëen kön ompyaö yawi pöt eptaanök. Omën ngönën kat nawiinöröa naë tenim elmëeima pöt, tenim lupöt wiap nasën kölam wëen Anutuuk kaamök elniin wotpil wesak elmëeimaut. Ën arim naë elnieima pöt pitëm naë elmëeimaut il wesak elnieimaut. Tenim ar pouröa naë elnieima pöt yangerakë ewatötring won, Anutuuk komre kolap elniin pël elnieimaut. 13-14 Ten ngön öngpököt retëng ë naningkën. Arim sangkelak ewat sënëet pëen retëng ë yaningk. Peene pöt, ar pöten om kot nent ewat sak wë. Nem könöök këekë ewat sënëak kent yaë. Ar pël ëënë pöt Aköp Yesu pim akun kaöaöök ten arim ewat önëetaan kön ompyaö yawiin ar kangiir tenim kaamök yaalni pötaan kön ompyaö wiinëet.

15-16 Yaap, ne arën kön wiin tenimëen kön ompyaö yawi pël yaë. Pötaanök akun nentepar arim naë waisën pouteparëen ar ya kë sënëak äaut. Pël ëëma pöt, nem könöök Masetonia yangerakë waisumaatak arim naë wais wë olëak Masetonia eprek waisumëak kön wiaut. Pël ëak eprek wë olëak kaalak arim naë wais wëen ar kaamök elnëak wes nemëen Yutia yangerakë sumëak kön wiaut. 17 Pël kön wiautak arim naë newaisën äaut. Pël äaö pötaanök ar neen kön wiin, “Kön selap yaaup,” pël yaë ma? Ma kön wiin ne omnant ëëmëak kopëta wesak yang onnaröa ë yeë pöl, “Pël naëngan,” weseë “Yok, pël ëëmaap,” kaar ya pël yaë ma? Won pël naën yaaup. 18 Anutu pi yaap yaaup pöt kön wiinëet. Tapël ne arën niamëak kön selap akun tapëtakëer mak ma won poutepar neniaan äaut. 19-20 Pöta songönte epël. Anutuu Ruup, Yesu Kristo pim ngönte ten Sailasre Timoti epaarök ök niiaut. Yesu Kristoë ngön nent ëak kaip tiak nent naën äaut. Won, tenök Anutuu omnant

ëepënëak ya pöt Kristook yaë, pël ök niiaut. Pël niaan kë yaarö. Yesu Kristo pim pël yaaö pötaan tiarök piin, “Pim ngön kosang niwesa pöt yaap,” pël weseë Anutuun yaya maim wë. 21 Anutu pimtök ten arring Kristoë naë kosang wes niulëak pim yaat mëmpunëak yenia. 22 Pimënt tapöpök tiar pimtëen yaö nuwesak, “Anutuu Pulö tiar nina pöl pim ompyaö niwas pet irëpënëak kup niwia pöt kë orööpnaat,” pël wasëpenëak Ngëengk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë.

Pool pi Korin kakë teënt nasën äauta songönte ök mëëa

23 Nem arim naë waisumëak ök niia pöt ne kaar neniaan äaut. Anutu pi nem nian pipët yaap pöt ewat wë. Pi nem arim naë newaisën äa pöta songönte ewat wë. Ne Korin kakë waisanëen arën nga niaan ya këlangön äan tapön. Pël ëënganëak newaisën äaut. 24 Nem pël yeniak pöt, arim kön wi kosang wasënë kanö nem nga niama pö pël kön wiinëeten kaaö. Yaap, ten kön wiin ar kosang wë Anutuun kön wi kosang yewas. Pël äaap om ar ya kë sënëek yak kaamök elniak ya yamëngk.

2

1 Ne kaalak wais ya këlangön koir naningkan pël kön kosang wiaut. 2 Nook ya këlangön koir nimpaatep talöröak ya kë newasëpën? Won. Nook ya këlangön koir nimpa pötaan tol ëak ar ya këlangönring wë ne ya kë newasën? Pangk pël naëngan. 3 Pël ëënë pötaanök ne arim naë waisën ya kë newasënë salöröak ya këlangön koir nangkanëak pepewer retëng ë ninaut. Pöt ne tiarimtën epël kön kosang wiaut pötaanök. Nem ya kë suma pötak arta ya kë sënëet. 4 Pël ëënëetak nem pep retëng ë ninautak ne arimëen ya këlangön ëën ing aimeëak ar ya

kélangön niwasumëak naën, nem arimëën lup sant kaö pan yaalni pöt êwat sënëak retêng ë ninaut.

Omën utpet ëaupë saunet won wasëpënëak mëä

⁵ Omën pim utpet ëautaan ya kélangön kön wian pöp nemënt won, arta ya kélangön koir ninaup. Ne pimëën nga panë naalmëëngön. Pi ar pourö won, narökëër ya kélangön koir ninaup. ⁶ Pim utpet ëäö pöt, ne kat wiin omën selap arök kangit pet iran. Pël ëën ne kön wiin pet yair. Pötaanök kangit kaalak mangkanok ⁷ yakömring wë sasa utpet ëëpanëën pim saunet won mowesak wa wiap mowesë. ⁸ Pël elmëak arim piin lup sant yaalmë pöt sëp newasën om wia pöt pet elmëën pi pöten êwat sëpënëak ke urak yeniak. ⁹ Nem ngönte retêng ë ninaö pöta songönte eptaanök. Nem ngönöt pout ngaarëk yeö ma won pöta songönte war wasumëak morök elniaut. ¹⁰ Ar omën namp utpet ëën pim saunet won yemowasën pöt neenta tapël ëëmaap. Ën omën namp utpet ëën nook saunet won yemowas pöt arta ompyaö önëet Kristoë ëöetak pël yaë. ¹¹ Pötaanök Setenök tiar utpet elniipënëak kön wieim wë pöten tiar êngk ma e newasën wë. Pötaanök pi tiar ököök elniak il niwaspanëën, “Omën pöpë saunet won mowasëpa,” ne kaalak ök yeniak.

Pool pi Taitasëën ya ngës kaö ëa

¹² Ne kaalak nem Masetonia yangerakë waisumëak ëa ngön ngës rëa pöta kaut yal menak ök niamaan kat wieë. Nem Kristoë ngön ompyaut ök amëak Troas kak së oröan akun pötak ne itaangkën Aköpök pël ëëmëak kanö tekeri wes yanangkën omën kësang kat wia. ¹³ Pël ëautak ne itaangkën nem karip Taitas arim naëaan newaisën ëën ya ngës kaö

ëën pi koirumëak pit sëp wesak Masetonia yangerakë waisaut.

Kristook pim weëre kosangët tekeri yewas

¹⁴ Wais wë Taitas koirak puuk arim ompyaö yaauta ngönte ök yenëa. Pötaanök ërëpërëp ëak Anutuun yoöre ërëp yemak. Ten Kristook yal menak wëën omën pim il niwasën inëën yaalmëaurö tenim naë Anutuuk pim weëre kosangët tekeri yewas. Pël yaëën ten wes nimëën pim ngönte ulöl wasën omnarö êwat yesën pöten kön wiin misëng kamp ompyauta ök yaë. ¹⁵ Yaap, tenim ngönën ya yamëngk pöt Anutuuk itenak tenën kön wiin misëng kamp ompyauta ök ëën tenim Kristoëën yak ya yamëngk pöten kön wiin ompyaö yaë. Tenök Kristoë ngönte ök maan wak wëën Anutuuk utpetetakaan kama yeö pöröere kat wiak kasëng menak kö sëpna pöröa naë ngönën ya yamëngk pöten Anutuuk kön wiin ompyaö yaë. ¹⁶ Kö yesauta kanöököl wëaö pörö pit tenim Kristoë ngönte ök yak pöten kön wiin wel yawiauta kampöökë ök ëën kasëng menak kö sëpnaarö. Ën wëwëeta kanöököl wëaö pörö pit pöten kön wiin misëng kamp ompyautë ök ëën wak wëwëetak öpnaarö. Talëpök ya epët pangk ëëpën? Omën namp pimtök mëngkën pangk naëpan. ¹⁷ Ya epët omën narö mon öpënëak köntak Kristoë ngönte ök ya. Ten pöröa ök won. Anutuuk pim yaatak niulëën wotpil wesak pim ëöetak Kristoë naë rë olëak wë pim ngönte ök yaaurö.

3

Sulöp ngolöpta ya omnarö

¹ Nem Anutuuk ten pim yaatak niulëën pim ëöetak wotpil wesak pim ngönte ök yaaurö pël yeniak pöten ar kön wiin tenimtok tenimtën ping wesak yak pël

yewas ma? Ten pöt won. Omën kaar arim naë wë piporö ar pitëm yaat ompyaut pël wasënëak pepat omën muntaröa naëaan wak yewais. Pitëm sēpnataak arta pep ke tapöt pit omën muntarö mangkën pitta tapël pitën kön wiin ompyaö sēpënëak pitēmēen retēng ēënëak pit kent yaaurö. Ten pël naēngan. ² Ar tapöröak tenim lupötë wë tenim wetete pep retēng ēauweri ökörö. Omnarö arim wëwë ompyaut itaangkën pötak tenim ya arim naë yamēngk pöta songönte tekeri wasēn ompyaö pël wasēpnaat. ³ Tenök arim naë ya yamēngkën Kristoë pepewer pël saurö pöta songönte yoolök wia. Pöt i retēng yaë pötaring naēn, Anutu wëwëetaringēp pim Pulöök retēng ēaut. Pöt kël welingweri won, omën lupmeri.

⁴ Kristook kaamök elniin ten arimēen Anutuun kön kosang yawi pötaan pil yeniak. ⁵ Ya epët mëmpunëak tenim weëre kosangtak naēn. Tenimtok yok pangk ēēnaat pël newasngan. Won, Anutuuk weëre kosang ningkën yeë. ⁶ Anutu pimēnt tapöpök ten pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak weëre kosang ninaut. Sulöp ngolöp pöt omnaröak retēng ēaut won, Anutuu Pulöök ök yenia pipët. Moses pim ngön kosang retēng ēa pötak elniin kö sēpenëak ēauröak Pulöök wëwë ngolöpët koir yaningk.

⁷ Anutuuk ngön kosangöt kël wēsapöök retēng il Moses mena. Pël ēa akun pötak Anutu pim ēwaö omnantēere Moses pim kēere wot kantak elmëa. Pël ēēn ēnëmak ēwa pö wiap yesēn Israel omnarö Mosesë kēere wot kanten itaangkën it sosor elmëa. Ngön kosang kö yesautaring pöt Anutu pim ēwaööring oröa. ⁸ Ēn ēwa peene Pulöök omnarö ompyaö yaalni eptak yaarö epö kaö panëö. ⁹ Mosesë ngön kosang omnarö kö sēpenëak ēa pöt ēwaööring oröa. Ēn

Anutuuk omnarö wotpil niwasēn wëwëetaring öpenëak ya pöt ēwa kaö panëööring yaarö. ¹⁰ Yaap, Moses pim ngön kosang pöt tiar ngaan kön wiin ēwaat pël ēa pöten peene kön wiin ēwa wonte pël yaë. Pöt epël. Pulöök tiar ompyaö yaalni epö ēwa kaö panëö ngön kosangta ēwaö il yewas. ¹¹ Moses pim ngön kosang kö sa pöt ēwaööring oröa. Pötaanök omën ompyaö kosang wiaapnaat Pulöök yaalni epta ēwaö kaö panëö.

¹² Ten omën ompyaö pipot kosang wiaapnaat pël kön kosang wieë Anutu pim ēwa tekeri wasēpna pöön kor wë. Pötaanök weë ngentiak pim ngönte tekeri yewas. ¹³ Pël yeem ten Mosesë ök naēn yaaurö. Pi Israel omnarö ēwa pim kēere wot kantak wieëa pö kö yesēn itaampanëak poë koröpöök kör koëaup. ¹⁴ Ten tekeri wesak yaketak pitëm lupöt kosang sak wēen yak kön nawiin yaaurö. Pöt epël. Ngaanaan wais peene wë eptak pit Mosesë ngön kosangöt sangk yekelem pitëm lupöt kör koëak wë pötaan kön nawiin yaaurö. Omën namp Kristook yal ēēpna pötaar Anutuuk kör pöt wilēn ēwat sēpnaat. ¹⁵ Yaap, peeneeta pit akun poutë Mosesë ngön kosangöt sangk kelēn kat yawia pötë pitëm könre lupöt kör koëen kön nawiin yaaurö. ¹⁶ Pël yaaurö pitēkaan namp lup kaip tiak Aköpë naë rē olaan pöt puuk kör pöt wilēn kön tektek sēpnaat. ¹⁷ Pöt tol ēēnak? Aköp pi Anutuu Pulö. Aköpë Pul pö omën nampë lupmeri wēen pöt pi ngön kosangre omën muntatë iri naöpan. Pulöök kaamök elmēen ompyaö öpnaat. ¹⁸ Ēn tiar pöt, omën nentak tiarim könre lupöt kör nokoëen wēen Aköpë ēwaö tiarëk elniin pim ēwa pö tiarim naë tekeri yes. Aköp pi Pul tapö. Pötaanök ēwa pim naëaan yewais pöök tiar ngolöp yanuwāsēn pim ök seim

Öpenaat.

4

Ngönyaao omnarö pitëmtëen kön wiin yang kaputë ök ëa

¹ Anutu pi ya ngës ëen pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak niulëen yak ten lup wiap naën, weë ngentiak ya yamëngk. ² Pël yeem utpetat yaëen omnaröak itaangkën ëö koirnganëak ëlëep yaaö pöt kasëng menaut. Pël ëak Anutuu ngönte ngön kaarötring irikor ëak morök yaaö pöteta naën yaaurö. Won, ten Anutuu ëöetak pim ngön këet yaan omën pourö pit neenem lupötë kom ëak pöt ompyaö pël yewas. ³ Pël yaëetak ngön ompyaö tenim ök ë yeë epot omën naröaan ëlëep wia. Kö yesauta kanöököl yesa pöröaan ëlëep wiaan kön nawiin ë yaë. ⁴ Ngön ompyaut kat wiak kosang newasën yaë piporö yang omp aköp Setenök pit ëwaat itaampanëak pitëm kõnre lupöt il mowaria. Ëwa pöt Kristo Anutuu ök panëep pim ngön ompyautakaan yewais. Ngön pötak Kristoë ëwaöön ök ya. ⁵ Ten ngön ompyaut ök yeem tenim ngön nant ök neniaan. Yesu Kristo puukëer Aköp, ën ten pöt om pimëen yak arim inëen yaaurö pël ök ni yeë. ⁶ Anutu pi ngaanëer songöntak koö olëak wiaan ëwa tEEPënëak maan pël ëaup. Pi tapöpök ten pim ëwaata songönte ewat sënëak niaan pim ëwaat tenim lupötë oröa. Pim ëwaöökë songönte epël. Ten Yesu Kristoon ityaangkem Anutuu ëwaöön ewat yes. Pötaanök ten arim inëen sak wë.

⁷ Anutuu ëwa ompyaö tenim lupötë wia pö weëre kosangring wiaatak ten pöt, weëre kosangring won, yang kaputë okörö. Pötaanök Anutuuk weëre kosang tenim naë won, pimtë naë wia pöt tekeri wasëpënëak pim ëwa ompyaö pö wiapre kor wëaurö tenim lupötë

niwia. ⁸ Utpet ke nentere nent yaalniitak pötök panë utpet naniwasën yaë. Ten omnantëen kön selap yeëetak pötëen panë wesak naën yaaurö. ⁹ Kööre tok yaalniitak Anutu pi ten sëp naniwasën yaë. Yanimëngktak wel nawiin yaaurö. ¹⁰ Yesu pim këlangön kat wiak wel wia pöl ten akun ël epotë omnaröak elniin tenim koröpötë këlangön kat wiak wel wi ap yaaurö. Pöt këlangön pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröpötë wë pöt tekeri sëen omnarö ityaangk. ¹¹ Pöt epël. Omnarö pit ten Yesu omnarö pël niak mën wel niwiipënëak yaë. Pöt kõnöm pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröp kö sëpna epotë wë pöt tekeri yes. ¹² Pöta songönte epël. Ten wel yawiautakël wë pötak ar wëwëetak wë.

¹³ Ngönëntak ngön nent epël wia. “Ne Aköpön kön wi kosang wesaup yak pim ngönte ök ëaut.” Pötakël tenta piin kön wi kosang yewesaurö yak pim ngönte ök yak. ¹⁴ Ten kön epël wesal yaaurö. Anutu Aköp Yesu weletakaan wal ë ulmëaup puuk tenta Yesuuk yal menak wëen wal ë niulëak arring pim naë niulëen öpenaarö. Pël yewas pötaanök ten kas köpël pim ngönte ök yak. ¹⁵ Yaap, tenim këlangön kat yawi pöt arimëen yakök yeë. Pël ëen omën kësang pan Anutuun kön wi kosang wasën pi ulöl wesak ompyaö elniin piin yaya maim wëen pim yapinte kaö panë sëpnaat.

¹⁶ Yesuuk yal menak wëen Anutuuk wal ë niulëen öpenaat pël kön wieë wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk. Tenim koröpöt kö sëpënëak yaëetak lupöt Anutuuk kët ël epotë ngolöp niwasën ompyaö yes. ¹⁷ Yaap, tenim peene yangerak këlangön kat yawi epët kotte, pet irëpnaat. Pötak kaamök elniin wëwë ompyaö kosang wiaapnaat Anutuu naëaan

önaat. Wewë ompyaö pöt puuk ulöf wes ningkên këlångön kat yawi kot epët il yewas. ¹⁸ Ten tol èënak pël yeniak? Omën yoolök ityaangk epot kö sèpnaat yak pötèël kön kosang nawiin. Omën èlèëp wia pöt kosang wiaapnaat yak pötèël kön kosang yawi.

5

Ngön yaaö omnarö pit lup kosang sak wakaima

¹ Tenim wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamèngk pöta songön nent epël. Yang koröp ka yaamta ök epöök yaam wëën sak ilèn Anutuuk koröp ngolöp omën moresring ket naënö ka ket èak kutömweri ningkên pöök wëën kosang wiaapnaat. ² Ten yang koröp epööring wë koröp ngolöpö ningkên kutömweri önaataan ing aim wë. ³ Pël èën tenim koröp epö sèp wesak koröp ngolöpö wak öna pötak tenim lupre könöt yool naöpan. ⁴ Peene pöt, ten yang koröp yaam epööring wë könömöt yeweem ing aim wë. Wel wiak koröp epö ent è moolanaaten kön nawiin. Won, Anutuuk koröp ngolöpö ningkên wak ompyaö önaaten kön wia. Anutuuk pël elniak tenim koröp kö sèpna pöökë kangiir ngolöpö ningkên wak piiring önaat. ⁵ Anutu pimènt kopètapökèer omën ompyaö pöt tenimèën orö nirèën önek tenim lupre könöt ko è wia. Pël èak, “Anutu pim Pulö tiar nina pöl koröp ngolöp pim kup niwia pö yaap nimpnaat,” pël wasèpenèak Ngèèngk Pulö wes mèën tiarim lupötè ilèak wë.

⁶ Pötaanök ten lup kosang sak wë. Peene pöt, ten kön wiin yang koröp epööring wë Anutuu wëaurek piiring naön. ⁷ Won, peene omën ompyaö Anutuuk nimpna pöt ten itnaangkên wieë omën pipot önaat kön wi kosang wesak wë. ⁸ Pël

èë lup kosang sak wë tenim kentöök koröp epö ent è olèak Aköpë wëaurek piiring önek kent kön wia. Ten kön wiin pël èëna pöt ompyaö pël yewas. ⁹ Pël èaap yang koröp epööring önaat ma piiring öna pöt kaöet won, kotte. Kaöet pöt ten weë yengentiin Aköpök itaangkên pangk èëpnaat. ¹⁰ Nem yeniak pöta songönte epël. Wë ènèmak omën pourö Kristoë ngön è pet yairau-rek oröön yang koröpööring wë omnant eimaut, utpetere ompyaö pötè kangut neenemot nimpnaat.

Anuturing lup kopètemer sak öpenaata ngönte

¹¹ Kristook tenim omën eimaut, utpetere ompyaö pötè kangut neenemot nimpna pöten kön wieë Aköpön kasinkasin yeë. Pötaanök ten omnaröen maan pit, “Anutuu ngön pitèm ök yenia pöt yaap,” pël wasèpenèak weë ngentieim wë. Pël yaèën Anutu tenim wotpil wesak kön wiire omnant è pël yaaö pöt èwat wë. Èn tenim wotpil wesak wë pöt nem kentöök arta arim könötè èwat sènek kön yawi. ¹² Tenim pël yeniak pöt, tenimtok tenimtèn wak isak yaan ar tenèn kön wiin ompyaö sèpenèak neniaan. Won, arök tenimèën kön wiin isèn wak isak anèak pël yeë. Pël èën omën narö lupmeri omnantön kön nawiin koröpöökë omnant wak yawis piporöak tenèn utpet wesak yaan arök kangiir maan pit ngön won èëpnaat. ¹³ Pit tenèn, “Kön irikor yaaurö,” pël ya. Pitèm ngön pöt, tenèn, “Köntak Anutuu yaat pèen kaö yamèngk,” pël wesak, “Kön irikor yaaurö,” pël ya. Èn ar pöt, tenèn, “Kön ompyautaring wë,” pël kön yawi wes. Yaap, ar kön tektek nimpunèak kön ompyautaring wë. ¹⁴ Kristo pim tenimèën lup sant yaalni pötak elniin Anuture arimèën yak ya ompyaö pöt yamèngk. Pöt epël. Ten kön kosang wiin Kristo kopètapök

tiar pouröa kangiir wel wia pötak tiar pourö wel wiaut. ¹⁵ Pim wel wia pöt, omën wëwëetaring wë eporö tiar yal menak tiarimtën kön wiipenëak won, omën tiarimëen yak wel wiak wal ëaup piin kön wiipenëak pël ëa.

¹⁶ Pötaanök peene pöt, yang omnaröak muntaröa koröpöt itenak kom yaalmë pöl tenimtok kaalak pël naalmëengan. Yaap, ngaanëer ten pitëm kom yaalmë pöl Kristoon elmëak piin kön wiin omën pasip pël weseimaut. Ën peene pöt, pël naalmëen tenim Aköp pël yewas. ¹⁷ Yaap, Kristook kaamök elniin ten itaangkën pi omën wonöpök tenim Aköp pël yewas. Pötaanök omën namp Kristook yal menak wëen pöt Anutuuk ngolöp panë yemowas. Pël ëen omën utpetat ngaan pim naë wiakaima pöt won yesën ngolöpöt yaarö. ¹⁸ Omën pipot, Anutu pimtok yaalni. Puuk Kristo pim tiarimëen këra yetaprak wel wia pötaan pim kööre tok tiarën elnieima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer saut. Pël ëen Anutu pi ten omën muntaröenta pim kööre tok pitën yaalmë pöt won mowasëpna kanöön ök manëak niulëaut. ¹⁹ Pipët Anutuuk Kristoë këra yetaprak wel wia pötak tiar omnaröa pimëen kööre tok elmëeima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak wë. Anutu pi tiarim utpetatë kangut nimpnaaten kön nawiin tiarim kööre tok elmëeima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sëpena ngön pöt anëak niulëaut. ²⁰ Pim pël elniautaan ten Kristoë ngönte yaauröak niaim pötak Anutuukta yenia. Ten Kristoë urtak wë Anutuu naë rë olaan arim piin kööre tok yaalmë pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak önëak ke urak yeniak. ²¹ Kristo omën utpetat naën pöp Anutuuk tiarim utpetat pim rangk mowiin wel

wia pöt tiar piik yal menak wëen Anutuuk tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak ëa.

6

Ngön yaaö omnarö pit këemre këlangönring wakaima

¹ Ten Timoti Anuturing ya ngawi yaauwaarök kosang wesak epël yeniak. Anutuu komre kolap ningkën wa pöt mos ëëpan. ² Pöt Anutuuk epël ëa pötaanök.

“Akun nem ar kaamök elniimëak ëautak ar neen kimang neaan kat wiaut.

Pël ëak ar utpetetakaan niömëak yaö ëa pöt kaamök elniaut.” Kat wieë. Peene eptak Anutu ar kaamök elniipënëak yaë. Peene taptak utpetetakaan niöpënëak yaë.

³ Omnaröak tenim ya yamëngkauten utpet wesak apanëak pitëm ya utpet ëëpnaat naalmëen yeë. ⁴⁻⁵ Won, ten Anutuu ya omnarö pöt tenim omnant yaautök tekeri yewas. Ten epël yeë. Këlangönë öngpök wëere këere ngaë rangk wë, utpet elniire tang nimö, wii kaatak niulëere wa top ëak nga elni, ya kaö mëmpööre ka naökön ëere kaömp won wë pipot pout yeem kosang wë. ⁶ Ten ket won, ëwating wë, omnaröak utpet yaalniin kangiir naalmëen, sant mowesak Ngëengk Pulööring wë, lup sant yaaurö. ⁷ Ngönën këët ök yeem Anutuu wëere kosang yeö. Puuk elniin wotpil wëen pötak ngaë omnant ingëpre tangre ngilö yeö pöl Setenring nga elööre pim nga yaalni pöt il wari pël yaaurö. ⁸ Omën naröak tenën wak isak yaan naröak wak irëak ya. Naröak tenën utpet wesak yaan naröak ompyaö wesak ya. Naröak tenën, “Kaar yaaurö,” pël yeniaan ten kaar naën yaaurö. ⁹ Pitök irmanörö pël yeniaan yapinring wëaurö. Tenën, “Wel wiipënëak yaë,” pël yeniaan yal menak öp wëaurö. Utpet yaniwasën kö nasën

yaaurö. ¹⁰Ya ngës kaö yaalniin pas ya ompyaöring wëaurö. Omnant wonöröak ompyaö yaalmëaurö. Omnantön èël yaauröak omnant pout wieëaurö. Tenim pël yaaö pötak ten Anutuu ya omën këerö pöt tekeri yewas.

¹¹O Korin omnarö, ten omnant ngep naalniin pout war wesak ök yeniak. Ten arën lup sant kaö panë yaalni. ¹²Ten arën lup sant kot naalniin. Arökëer tenën lup sant kot yaalni. ¹³Pepapë ruuröen ngön ök yema pöl ne epël niamaan kat wieë. Tenim lup sant kaö panë yaalni pöl arta kangiir tenën elnieë.

Tiar Anutuu ngëëngk tupöt

¹⁴Ar ngönën kat wiaurö ngönën kat nawiinöröen arim keerö pël wesak pitring yal ëak lup kopëtemer sak öngan. Omën wotpil yaaurö pit tol ëak utpet yaauröaring lup kopëtemer sak öpën? Ma ëwaatak wëaurö tol ëak koutak wëauröaring lup kopëtemer sak öpën? Pangk pël naëpan. ¹⁵Kristoore Seten piarip tol ëak nampnampön ngöntre kar ëëpën? Won. Èn ngönën kat wiauröere kat nawiinörö pitta tol ëak kopëtal sëpën? Pangk pël naëpan. ¹⁶Ma Anutuu ngëëngk tupëtere polarö tol ëak erën ëëpën? Pangk pël naëpan. Kat wieë. Anutu wëwëapë tup pöt tiar. Pöta ngönte Anutuuk epël ëa.

“Ne pitring yal ëak pitëm tekarak ömaat.

Ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omnarö pël sak öpnaat.”

¹⁷Pötaanök Aköpök epël ya.

“Ar utpet yaauröa yaë pipot ëëngan. Pëlëër weë.

Kewil yaaut kasëng meneë.

Pël ëen nemtok ar niömaan.

¹⁸Pël ëak pep elniak wëen nem koröngre ru sak öneët.

Aköp weëre kosang pout pangk ëaupök pël ya.”

Anutuuk pël ya pötaanök ngönën kat nawiinöröaring yal menak öngan.

7

¹Kar panëerö, Anutu pi ngön ompyaö pipotön kup niwia. Pötaanök omën utpet yaaut tiarim koröpre lup utpet yewesa pöt wa moolaan kölam tëëp. Pël ëën Anutuun kasinkasin yeem kölam pëen öpa.

Korin omnarö lup kaip tiin Pool ërëpërëp ëa

²Arim lupöt ten keimön elniingan. Tenök arim naëaan namp korar naalniin ëaut, ma utpet naniwasën ëaut, ma nampön morök elniak pim omën nent naön ëaut. ³Ne ngön pipët ar utpet yeë pöt war wasumëak neniaan. Nem ngaan niak pöl tenim lupöt arimëen kosang wia. Wel wiipenaat ma öp öpena pout arring pël ëëpenëak kent yaë. ⁴Ne arën kön kosang panë wiin nem ngönte ngaarëk öneët pël wesak arën kön wiak wa ping yewas. Ten këlangön nentere nent kat yawiem arën kön wiak lup kosang sak wë ërëpërëp kaö panë yeë.

⁵Ten Masetonia yang eprek wais oröak kë nasën këlangön nentere nent kat wiaut. Pöt ngönën kat nawiinöröak nga yaalniin kat wiaurö utpet sëpanëak kas kön wiaut. ⁶Pël yaëën Anutu pi omnarö këlangönring wëen wiap yewesauöpök ten wiap niwasëpënëak Taitas wes mëen kaalak waisa. ⁷Pim waisa pötaan pëen won, arim pim wiap mowesan pöta ngönte tenën ök niaan kat wiak wiap saut. Pël ëak arim nem këlangön kat yawiautaan yaköm ëen neen itaampunëak kent ëen nemëen yak arim yaat ke urak yamëngkan pöt ök niaan ya kë kaö parë saut.

⁸Nem pep ngaan retëng ë ninan pöwerök arim lupöt utpet niwesaut. Pöten ne kön wiin utpet

naën yaë. Pep pöwer retëng ë ningkën arim lupöt utpet san akun pötak yaap lup utpetaring äaut. Peene kön wiin ya këlangön kön wian pöt akun mëntte pötaan ne kön wiin ya utpet naën yaë. ⁹ Won, peene pöt ne kön ompyaö yawi. Pöt ar ya këlangön kön wian pötaan won, ya këlangön pötak lup kaip yatiaut yokoir pötaan ya kë yes. Anutu pimtë könöökë wiaul ya këlangön kön wieimauröak tenim ngönötök ar utpet naniwasën äaö pötaan ya kë yes. ¹⁰ Pöt epël. Anutu pimtë könöökë wiaul tiarim ya këlangön kön yawia pötak elniin lup kaip yatiaut koirën Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. Ya këlangön kön yawia ke pil pöten tiarök kön wiin ompyaö yaë. Ën yang omnaröa yaaul yaëën ya këlangön kön yawiem lup kaip natiin äautak ya sangën eim öpnaat. Tiar yang omnaröa yaaul yaëën pöt pitëm ya këlangön kön yawia ke piptak kö sëpena kanöököl niulëën öpenaat. ¹¹ Pël ëëpenaatak arim ya këlangön kön wiaö pöt, yang omnaröa ya këlangön kön wiautak lup kaip natiin yaaö pöl ar pël naën äaut. Won, Anutuu kent kön yawiaul ar ya këlangön kön wiin pöta këët arim naë oröak wia. Pöta këët epël. Nem ngaan utpet arim tekarak wia pötaan pep retëng äautak ar teëntom wak weë ngentiak utpet yaaö pipët wotpil wesaut. Ar kaalak neering lup kopëtemer sëpenëak kent kön wiin kosang wesak omën utpet pipët äaö pöp kangut elmëäut. Ar omën pipot pël yaëën pötök utpet pöta songönte arim tekarak won wia pöt tekeri wesaut. ¹² Pötaanök nem pepewer ngaan retëng ë ninaö pöt omën utpet äa pöpëën won, ma pim utpet elmëa pöpëën won, pep pöwer Anutuu ëöetak arim lupöt nemëën kosang wia pöten ar këëkë kön wiinëak retëng ë ninaut. ¹³ Arim

lup kaip tian pötak tenim lupöt wiap niwesaut.

Tenim lupöt wiap niwesasan pöt pëën won, Taitas pim lupmer wiap mowasën ërëpsawi äautaan ten kön wiin ompyaö äaut. ¹⁴ Ne ngaan Taitas arim naë newaisën weën arën ping wesak maan pi arim naë wais ityaangkën ne ëö nasën äaut. Tenim arën ök niiaut pout yaapöt tapël arën ping wesak mëën pötenta pi arën itenak yaap wesa. ¹⁵ Taitas arim naë waisën ar ngëëngk elmëak sant mowesak pim ngönte ngaarëk wan pöten kön wieë arimëën lup sant elnieim wë. ¹⁶ Ne arën kön kosang wiin nem ngönte ngaarëk önëët pël weseë ërëpërëp yeë.

8

Masetonia ingre mor sauröak Yutia omnaröaan kësangën elmëa

¹ Karurö, Masetonia yang eprek ingre mor sauröa naë Anutu pim komre kolap elmëën omën nant oröa pöten ten ar ëwat sënëak kön yawi. ² Pit këere ngaë rangk wë ngöntök wakaimauröak pas ërëpsawi kësang äak Yutia yangerak ingre mor saurö kaamök elmëak monere omnant mampëneak wa rongan äa. ³ Yaap, ne pitëm äauten itenak war wesak ök yeniak. Pitëm mampëneak äa pöt menak kaalak pitëm könöök muntat mena. ⁴ Pit ke urak ten kuure mak maan pit kaamök äak Anutuu omën Yutia yangerak wëaurö mampëneak kosang wesak niia. ⁵ Pitëm pël äa pöt tenim monat pëën mampëneak kön wian pöt naën. Pit Anutuu kön wiaul wet rëak Aköpön pëël elmëak tenënta tapël elnia. Pël äak monat menaut. ⁶ Pit pël äa pötaanök ne Taitas wet rëak monat mampena ya pöt arim naë ngës rëa pöp piin ya ompyaö yewesa ya pöt yal menak pet irëpëneak kosang wesak yemak. ⁷ Arim omnant yaaö pout ompyaö pan

yeë. Kristoon kön wi kosang yewe-saöre ngönën ök yaaöre ngönënta songönte éwat wëaöre ngönën yaat kaö yamëngkaöre lup sant yaalniaö pipot pout ompyaö pan yeë. Pötaanök tapël mon mampunë ya ompyaö pipteta kengkën sak mëneë.

⁸ Ne mon mampunë ngön pipët kosang wesak neniaan. Ar Masetonia omën ingre mor sauröa éauta ök arim lup sant yaaut yaap pöt tekeri sëpnaan kosang wesak kaamök ëëpënëak éauten ök yeniak. ⁹ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap elnia pöten kön wia. Pi omnant poutë pepapök pöt kasëng menak arimëen omën ngöntök yaauröa ök sak wakaima. Pöt ar Anutuun naëaan omën ompyautë pep sënëak Kristook kësangën elnia. Pötaanök arta monat kësangën tapël ëë.

¹⁰ Arim mon mampunë pöt nem könöök epël niamaan kat wieë. Ne kön wiin arim krismaki iriitak ngës rëak mon wa rongan éaö pöt pet irenë pöt ompyaö ëënëët. Pöt ar wet rëak mampunëak kön wieë ngës rëaurö. ¹¹ Pötaanök peene mon pöt men pet ireë. Arim wet rëak mampunëak kön wiak kosang wes-san pöl neenem wieëaul men pet ireë. ¹² Pöt epël. Arim kentöök kësangën ëak monat mampunë pöt Anutuuk arim naë won pöten kön nawiin, wia pötenökëer kön wiin pangk ëëpnaat.

¹³ Ne ar pit kaamök elmëak mon kaö mangkën ompyaö sak wëen ar ngöntök panë önëëten neniaan, pourö kopëtal önëak yeniak. ¹⁴ Akun eptak arim naë omnant ulöl wia pötaan omën ngöntök wëaurö kaamök ëen pangk ëëpnaat. Ënëmak ar ngöntök wëen ulöl wieëauröak kangiir kaamök elniipnaat. Pël yeem ompyaö önëët. ¹⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën kaömp kësang waurö pit nak won wesa.

Ën kotkot waurö pit nak këen naën ëa.”

Pötaanök nem könöök ar pourö kopëtal önëen monat pit mampunëak kön yawi.

Taitasre karaar Korin kakë sëpënëak mëëa

¹⁶ Anutu pi Taitasën elmëen nem yeë pöl ar kaamök elniipënëak kent kaö pan yaë pötaan Anutuun yoöre ërëp yemak. ¹⁷ Pi tenim kimang mëëaut kat wia pötaan pëen won. Pimtë kentöök kaamök elniipënëak kent kaö pan ëen arim naë kaalak waisëpnaan yaë. ¹⁸ Akun pötak tenim kar nampta wes mëen Taitasring waisëpnaat. Omën pöp ingre mor sauröak pim ngön ompyaut ök yaauten kön wiin ompyaö yaë. ¹⁹ Pöt pëen won, epteta. Ingre moröröak ten kësangën monat yewaö ya ompyaö pöt kaamök elniipnaaten pi il ulmëa. Aköpë yapinte ngaarëk isën omnaröak tenën itenak, “Pit tiar kaamök elniipënëak kent yaë,” pël apënëak ten ya pöt yamëngk. ²⁰ Pël yaëen omnaröak tenën, “Poolre piiring wëaurö monat ngarangk naën ëa,” pël apanëak kësangën mon yewa pöt ten ngarangk ëëë wa top yeë. ²¹ Tenim omnant yeë epot Aköpök pëen itaangkën ompyaö ëëpënëak won. Omnaröakta itaangkën ompyaö sëpënëak kön yawi.

²² Tenim kar munt nampta piaripring wes mëen yewais. Omën pipop akun nantë ök elmëak itaangkën pi kosang ngentiak ya yamëngkaup. Peene pöt pi arim ompyaö yaauten kat wiak ya mëmpënëak kent kaö pan ëak yewais. ²³ Taitas pipop nem karip neering arim naë ya yamëngkaup. Ën omën munt piiring yewais pipaar, ingre moröröak wes mëen yewais. Piarip ingre mor sauröa

öngpök ya yamengkem Kristoë yapinte wak isak yaaubaar.²⁴ Pötaanök pit arim naë waisën pöt lup sant elmëë. Pël èën ingre mor saurö pöten kat wiak tenim arën ping wesak yak pöten yaap wasëpnaan.

9

Kësangën monat kopëta wesauta ngönte

¹ Yaap, arim Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan kaamök ëak monat mampunë pöt yok kopëta wes pet iran ne pël yewas. Pötaanök ne pöta ngönte wali wesak retëng ë naningkan.² Arim mon mampunëak ngës rëan pöt ne ewat wë Masetonia yangerak wëauröen arën ping wesak epël ök mëëaut. “Tiarim kar Korin kak Krik yangerak wëaurö krismaki iriitak mon wa rongan ëëpënëak kopëta wesaut.” Pël maan arim mon mampunëak kosang wesan pöten kat wiak pitëm naëaan narö tapël ëëpënëak wë ngentiak wia. Pötaanök ar monat mampunëëtaan wali wesak retëng ë naningkan.³ Peene pöt, tenim arim mon yawi pötaan ping wesak mëëaut mos ëëpanëak kar wes mëëmëak ök yeniak eporö wes mëen monat men pet irënëen kaamök elniipnaat. Nem könöök arën ping wesak mëëa pöl pitring kopëta wasënëët.⁴ Pël naën èën Masetonia omën narö neering wais itaangkën ar kopëta newasën èën pöt tenim arën kön kosang wia pötaan ëö yesën arta ëö sënëët.⁵ Pël ëënganëak kar eporö wet rëak wes mëen arim naë wais kësangën monat wa top ëënëak neak pöt arring kopëta wasëpnaan këk mamëak kön wiaut. Pël èën ten ënëm wais itenak tenim këkre töötak won, arim kentöök kësangën monat wa top ëan pël wasënaat.

⁶ Epël kön wieë. Omën namp öpöt kopët nent ngëntëpna pöp këetta tapël kopët nent oröön wa

nëmpnaap. Èn namp öpöt selap ngëntëpna pöp këetta selap tapël oröön wa nëmpnaap. Pöta ök omën kësangën ëak omnant kësang yemangk pöröakëer tapël omnant kësang öpnaarö.⁷ Arim kësangën monat wa yemangk pöt arimtok neenem kent kön wiaul mënëë. Omnaröa këk yaataan kön selapring mangkanok. Pöt Anutu pi omën lup kengkënring yemangk pöp lup sant yaalmë.⁸ Anutu weëre kosangringëpök moup wes nimpnaat. Arim wëwëeta kaamököt ningkën pangk èën kaalak muntat rangk nimpnaat. Pël èën kët ël epotë ar ulöpre moupring wë omën muntarö kaamök kësang elmëënëët.⁹ Kaamök ëëpenaata ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën kësangën yaaup ngöntök yaurö omnant kësang yemangk.

Pël èën pim ompyaö yaauten omnarö kön nganngan ëeim öpnaat.”

Pël wia pötaanök arta ök tapël ëëë.¹⁰ Anutuuk öpöt omën yangëntaup mangkën pi ngëntën Anutu tapöpök ulöl wes mangkën wa yen. Pöta ök puuk arim wëwëeta kaamököt ningkën öpöt yangënt pöl omën muntarö yemangkën ulöl wasën këët oröak kaö yes pöl arim ompyaö yaaut kaö sëpnaat.¹¹ Anutuuk ar kësangën ëënëak omën ompyaö ke nentere nent ningkën ulöpre moupring önëët. Pël èën ten arim kësangën monat wak së mangkën pit pötaan Anutuun yoöre ërëp mapnaat.¹² Pöt Anutuu omnarö kaamök elmëak omnant mampunëët koröpöökë kaamököt pëen naalmëëngan. Pötak elmëen ërëpre sawi ëak Anutuun yaya mapnaat.¹³ Ar Kristoë ngön ompyaut ök yauröak pim ngön pöt ngaarëk wak kësangën ëak Yutia omnaröere omën muntarö omnant mampunë pöt arim kësangën monat mampunë pötak

tekeri wasën omën selap itenak Anutuun yaya mapnaat. ¹⁴ Pël ëak Anutu pi komre kolap kësang pan elniin arim naë wia pötaan pitëm könöt arim ngësël wes meäk Anutuun kimang mapnaat. ¹⁵ Anutu pi kësangën kaö pan elniak Kristo tiarim naë wes meën irëa pöten pangk tekeri wesak naëngan. Pötaanök om yaan sak piin yoöre ërëp mepa.

10

Poolök omnaröa ngön yaaö omnaröen utpet wesak éauta kangüir mëäa

¹ Pool ne Kristoë pimtën wak irëak wiap elmëa pöl ke urak niamaan. Ar korar wesak neen epël yak. “Pool pi tiarim naë wë wiap ngön ya. Ën kamaarek wë pöt kosang ngön yaaup,” pël yak. Pël yaketak ne tapöpök ke urak epël niamaan kat wieë. ² Yaap, omën tenën, “Pit yang omnaröa yaë pöl yaaurö,” pël yenia piporöen pangk ngön kosang menaat. Pötaanök nem arim naë waisumaatak tapël ngön kosang niamaat elnëëngan. ³ Ten yang omnaröa yaë pöl naën yaaurö. Won, ten yangerak wëauröak omën Anutuun kööre tok yaalmëauröen nga elmëënëak yang omnaröa nga yaë pöl naën yaaurö. ⁴ Ngaë omnant wak wë epot yangaakaan wonöt. Anutuu weëre kosangringöt pangk Setenë ngaë ëmö tööl moolëak utpet yemowesaurö. ⁵ Pël yeem ten omnaröa ngönëntaan kaar yaaö pöta songönte tekeri wesak utpet wes yemoolak. Pël ëak pitëm ëwatöt wak yawisa pötak Anutuun ëwat sëpenaata kanö il yemowaria pöta songönte tekeri wesak wa yemoolëaurö. Pël ëak omnaröa kön yawi pöt pout Kristoë ngönte ënëm ëëpënëak kan pet yaalmë. ⁶ Ar Kristoë ngönte ngaarëk wak kengken sa pet irënë pötak arim

tekrak narö wa yoolaan pöt këlangön mampunaat.

⁷ Ar omnant yoolök wia pöten këëkë iteneë. Omën namp pimtën kön kosang wiin, “Ne Kristo pimop,” pël wasëpna pöp pi Kristo pimop tapël tenta Kristoëëro pël wasëp. ⁸ Aköpök ten weëre kosang ninak ya mëmpunëak niulëa. Pöt ar utpet niwasënëak won, lup kosang niwasënëak pël ëa. Nemtok tenim ya yamëngk epëten ping wesak yaketak nem yak epëten pangk ëö naëngan. ⁹ Ar nem pep epotön, “Ten kas niwesak ököök yaë,” pël wasënëeten kaaö. ¹⁰ Pöt ar naröak neen epël yak. “Pool pi pepatë pöt weëre kosangring kas ngönöt yaëëtak tiarim naë wais pöt ngön pasut reireë ngönring ya.” ¹¹ Omën ngön pöt ya piporö epël kön wiip. Ten kamaarek wë pepatë retëng ë yaningk pipot arim naë wais këët mëmpunaat.

¹² Arim naëaan narö pitëmtën wak isak aim wë piporöa ök ten pël naëngan. Omën piporö naröen kön wiin iraan pitëmtën wak isak aimeë ngön köntaköt sangk keleimeë ëwat won wëaurö. ¹³ Ten pöt, Anutuuk ya naningkënten ping wesak naëngan. Pim ya mëmpunëak yaö niia pöten pëen ping wesak anaat. Pim ya mëmpunëak yaö niia pöl mëmpö wais arim naë yaaurö. ¹⁴ Tenim arim naë wais ya yamëngk pöt Anutuu sowi wia pöt ilap nariin yeë. Won, Anutuuk yaö niaan ten wet rëak arim naë wais Kristoë ngön ompyaut ök niia pötaan tenën ping wesak yak. ¹⁵ Ten omën naröa ya yamëngkaurek së wë ngön mööngk rëak yeem tenimtën ping wesak naën yaaurö. Won, kön wi kosang yewesaut arim naë oröak ulöl sëen Anutuu yaö niia pöl tenim yaat arim naë wia pöteta kaö sëpënëak kön kosang wiak wë. ¹⁶ Pël ëen arim naë tenim ya mënaut ulöl yesën ten ar il niwesak yang munt omën

naröa ngönën yaat namëngkënkrek sê ya yamëngkem omën muntaröa yamëngkaurek pitëm ya mëna pöten ieping ngön naën ëënaat. ¹⁷ Pël ëäk ngönëntak ngön epël wia pöt ëënaat. “Namp ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpë elmëa pöt ap.” ¹⁸ Pöt epël. Omën pimtën wak isak ya pöp won, omën Aköpök piin wak isak yema pöpönökëër tiar kön wiin ompyaup pël ëëpnaat. Pötaanök ten ngön yaaö omnarö tenimtën kontak wak isak naëngan. Won pan.

11

Poolök ngön yaaö omën kaaröröa songönte war wesak mëä

¹ Ne gak köpël ngön niaan kat wiinëëten kent yaë. Pötaanök niamaan pas kat wieë. ² Arim nem ngönte kat wiinë pöta songönte epël. Anutuu arimëën kön kësang wieë pimëën niwasëpënëak yaë pöl neenta arimëën tapël yaë. Pepapök pim koont ulwas ompyaup omp nampön yaö yaalmë pöl nook ar Kristoën yaö wes niulëaut. ³ Pël äautak Setenë kamalöpë lupmeri ilëak tiarim ëap Ewa morök elmëa pöl ngönën omën kaaröröak arim könöt utpet niwasën ar wotpil wesak Kristoë ënëm nasën ëënganëak ya ngës yaë. ⁴ Nem ya ngës kön yawi pöt epël. Omën naröak arim naë wais tenim Yesuu ngönte ök niia pöl neniaan, pim ngönte wak irikor ëäk ök niaan ar kat wiin ompyaö ëa. Ar Anutuu Pulö wauröak peene pitök niaan ar ngönën maimet wak pöta iri wë. Ar ngön ompyaut kat wiauröak peene pitök maimet ök niaan kat wiin ompyaö yaë. ⁵ Omën pörö arim naë wais, “Ten Anutuu ngön yaaö omën kaö panëërö,” pël yenia. Pël ëäk neen wak irëak yaatak nook pit il yemowas. ⁶ Yaap, ne pitëm ök ompyaö wesak ngön naën yaaup. Pël yaupök ne ngönënta songönte këëkë ëwat wë. Ne aring wë pöta songön nentere

nent ök yeniem nem ëwat pöt tekeri yewasën ar iteneimaurö.

⁷ Nem arën Anutuu ngön ompyaut ök niiautak ne ar kaö sënëëk yak nemtën wak irëak wë ya mënaut. Pël ëë ar kaamök elnëak omnant nampunëak kimang neniaan. Nem omnantön kimang neniaan ëan pöten ar neen kön wiin omën pasipök utpet niwesa pël yewas koröp. Won. ⁸ Ne arim naë ngönën ya yamëngkën ingre mor sa ka nantëëröak kaamök elnëa. Ne pitëm naë ya namëngkën wëen pas monere omnant neniaan. ⁹ Ne arim naë wë ngöntök ëen kaamök elnëënëak kimang neniaan äaut. Won, kar narö Masetonia yangerakaan waisa pöröak kaamök elnëen pangk äaut. Ne ngaan ar könöm ningkönëak arën kaamök elnëënëak kimang neniaanëp peeneeta tapël ëëmaap. ¹⁰ Kristo pim ngön këët nem lupmeri wia pötaan ne yaap panë yenia. Nem arën omnant nampunëak kimang neniaan yë pöten ping wesak yaan Krik yangerakaan omën nampök il newariin ëëpnaat. ¹¹ Ne tol ëen pël yenia? Arën lup sant naalniin yeemak yenia ma? Won, Anutuu ëwat wëen ne arën lup sant yaalni.

¹² Ën omën pitëmtën, “Ten Anutuu ngön yaaö omnarö,” pël kaar yenia piporö pitëmtën ping wesak, “Pool pim Anutuu ngön yaauröa yaat yamëngk tapël tenta yeë,” pël yenia. Pël yeniaatak nem arim naë ya mënan pötak arim naëaan monere omnant naön äautak pit pël yeem arim naëaan kangut yeö. Pötaanök pit kaalak pitëmtën ping wesak, “Poolë Anutuu ngön yaauröa ya yamëngk tapët tenta yeë,” pël apanëak ne arim naë ya yamëngken arim naëaan monere omnant naön ëan pöl ëëmaap. ¹³ Omën pörö pit Anutuu ngön yaaö omën kaarörö. Pit kaar aö morök yaëen omnarö pitën kön wiin Kristoë ngön yaaö omnarö

pël yewastak pit wonörö. ¹⁴ Pitëm morök yaalni pöten yaan sak èëngan. Seten pi ensel ëwaaringöröa ök sak morök yaaup. ¹⁵ Pötaanök pim inëen yaauroeta Anutuua inëen wotpilöröa ök sak yaëen yaan sëngan. Pit ënëmak pitëm utpet yaauta kangut öpnaarö.

Pool pi ngön yaaö omnaröa yaat yamëngkem këlangön ke nentere nent kat wieima

¹⁶ Wet rëak niak pöt kaalak amaata. Ne ngak köpël ngön yeniaan ar neen kön wiin, “Köpëlëp,” pël wasngan. Pël èënëetak, “Köpëlëp,” pël newasënë pöt yok pangk pël wasënëet. Pël yeem omën kaar piporö pitëmtën ping wesak yaan arim kat yawi pöl neenta nem yaaten kot nent ping wesak amaan kat wieë. ¹⁷ Nem niama epët Aköpë këm ngöntak won. Ne köpël ngön niak nem ya yamëngkauten ngak ping wesak niamaan. ¹⁸ Omën narö selap pitëm yangerak omnant yaautön kön wieë pitëmtën wak isak yaauro. Pötaanök ne tapël amaan. ¹⁹ Elei, arën kön wiin ëwatörö pël yewesautak omën porö arim naë wais köpël ngönöt ök niaan kat yawi. ²⁰ Pitëm inëen niwasöore morök elniak arim omnant wa ëp èere pitëmtën wak isëpënëak arën wak irëak niaöre ë kosaöök nimö pël yaëen ar kön wiin ompyaö yaë. ²¹ Ar tenën korar wesak, “Poolre piiring wëaurö weëre kosang wonörö yak omën munt eporöa weëre kosangring ya yamëngk epël naën äaut,” pël wesak yak. Ngön pipët yaap yak. Pitëm weëre kosangring ngönën ya utpet yamëngk pöl ten naën äaut. Pël äautak ar korar wesak tenën kön wiin, “Weëre kosangring wonörö,” pël wesak yaan ne ëö yaë.

Pël yeëetak omën namp kosang wesak pimtën wak isak yaan pöt neenta tapël amaap. Nem yeniak pipët köpëlöröa ngön ya pöl yeniak.

²² Ngön yaaö omën kaar poröak pitëmtën, “Ten Yuta omnarö,” pël ya. Pël yaatak neenta tapöp. Pit Israel omnarö pël ya. Neenta tapöp. Pit Apramë ëarö pël ya. Neenta tapöp. ²³ Pit Kristoë ya omnarö pël ya. Neenta tapöp, nook pit il yemowas. Elei, ne peene kaalak köpëlöröa ngön ya pöl ngön köntak yeniak. Ne pit il mowesak ya kaö panë yamëngkaup. Nook pit il yemowasën akun selap wii kaatak neulëeimaut. Pit il yemowasën akun selap tang nemöeimaut. Ne Pit il yemowasën akun selap wel wi ap ëeimaut. ²⁴ Akun mornas pötë Yuta omën kaöarök maan wii uamngesring nemöeimën ³⁹ äaut. ²⁵ Akun nentepar nent äak Rom ngarangkörök maan kourmentring nemöaut. Nentak Yuta omën narök kël nemöaut. Akun nentepar nent äak i kaö wangaök wëen wangaö utpet äak kaöök ilaan ne i kaöök iläut. Akun pötë nentak i kaöök wariäl seim wëen röök nent kët nent äak won saut. ²⁶ Ne ngönën ya mëmpö kaare yang nantë yesaup. Pël yaëen i nga yaurem newak saap äaut. Nantë yesën nemot kain ëëpënëak äaut. Yuta omën nem karuröere omën muntarök nempënëak äaut. Ka kaöatëere yang omën wonötë utpet ëëmëak äaut. I kaöök kö saap äaut. Ngönën omën kaarörök nempënëak äaut. ²⁷ Ne këlangön ya ke nentere nent yamëngkaup. Akun nantë rö kan ka naökön yaaup. Iire kaömp won èen këen wëaup. Weë ngentiak ya mëmpëak kaömp ngës olëak wëaup. Èp yeweem ulpëen won èen ap yewesaup. ²⁸ Pöt pëen won. Kët ël epotë ne ka poutë ingre mor sauröaan ya ngës kön wieim wëaup pötakta ngön yaaö omën kaarörö il yemowas. ²⁹ Ingre mor sa namp lup wiap yaëen pöt ne ya këlangön kön yawi. Èn nampök nampön këk maan saun yokoirën pöt ya utpet kön yawi.

³⁰ Ne nemtën wak isak amëak pöt omën wiapre kor nem pet yaalni pöten wak isak amaap. ³¹ Anutu, Aköp Yesu pim Pepap, tiarim akun poutë yaya maim öpenaap, pi ewat wëen ne kaar naën, yaap yeniak. ³² Omën nem naë oröa eptak nem wiapre kor yaaut pet yaalni. Pötaanök ök niamaan kat wieë. Ne Tamaskas kak wëen yang omp ak Aretas pim yang ngarangkep ne wali neöpënëak kaöökë em kanötë nga wieima. ³³ Pël ëen nem karuröak ne kolöm ep kërëepök waulak wii tëak em kan kotuuk wilëngkëel wes nemëen yangerak ngentiak oröak kas saut. Omën nem wiapre kor yaaut pet yaalni ke piptenökëer wak isak yeniak.

12

Aköpök Poolön wangarëtak omnant pet elmëa

¹ Nemtën ping wesak aan pangk naën yaëetak kontak ping wesak niamaan. Ne wangarëtak Aköpök omnant pet elnëen ityaangkën ngön ëlëëpët ök neeauta ngönte ök niamaan. ² Ne Kristoë omën nampön ewat wë. Omën pöp pi ngaan Anutuuk koirak së kutömweri omnant pet elmëen itenak wëen krismaki 14 ëak won yes. Pi yang koröpööring sa ma könöök pëen itena wes ne pöten köpël. Anutuukëer ewat wë. ³ Anutuuk omën pöp koirak kutömweri sa pöt pëen ne ewat wë. Yang koröpööring sa ma könöök pëen itena wes ne pöten köpël. Anutuukëer ewat wë. ⁴ Pi pörek wë ngön ke nentere nent yang omnaröa pangk naënganëet kat wia. Ngön pöt ök apanëak Anutuuk nga mëëa. ⁵ Omën pöpönökëer ping wesak amaap, nemtën won. Nemtën ping wesak amëak pöt nem wiapre kor yeë pötenökëer amaap. ⁶ Ne nemtën ping wesak amëak pöt omën köpëlöröa ngön ya pöl

naëngan, yaap amaap. Yok pangk amaatak omnaröak neen kön wiin ispanëen pël naëngan. Omën nem ya mëmpööre ngön aö pël yaëen ityaangk pipot pëen wiaap.

Këmampön öngöökë yewal pöl Pool pim koröpöök këlangön nent wiakaima

⁷ Nem omën kutömweri sa pël yeniak pöp nemënt tapöp. Pörek sëen Anutuuk omën nentere nent pet elnëen itaampööre kat wiëan pötön wak isak kaö panë wesak anganëak Anutuuk kön wiin këlangön nent nem naë öröak wia. Pöt këmampön öngöökë yewal pöl Setenök wap elnëen këlangön kat wiak nemtën wak isak naën yaaup. ⁸ Pël ëen sëp newasëpënëak akun nentepar nent Aköpön kimang mëëaut. ⁹ Pël maan pi kangiir epël yenëa. “Won, ne ni komre kolap elniin pangk yaë. Ni wiapre kor yaëen pöt nem weëre kosangöt ningkën nim naë yoolök yesën omnaröak këëkë itaampnaat.” Pël neaan pötaanök Kristoë weëre kosangöt nem naë oröpënëak nem wiapre kor yaautön ërëpsawiarang kaö wesak amaap. ¹⁰ Pötaanök wiapre kor wëen naröak utpet wesak yenëa. Pël yaëen ne ngäe rangk wëen pit utpet newasën këlangön kësang kat yawi. Omën pipot pout ne Kristoë yaat yamëngk pötaan nem naë yaaröön pötëen ya kë yes. Oröptaan ya kë yes? Ne wiapre kor wëen Kristook weëre kosangöt yenang.

Pool pi Korin omnaröaan ya ngës ëa

¹¹ Nem yeniak pipët, köpëlöröa ngön ya pöl nemtën ping wesak nian. Ne pël amaaten kaaö yaëetak arimtok neen ping wesak naën yeë. Pël yak pötak elnëen pil nian. Ne omën pasipök omën arim naë wais, “Ten ngön yaaö omën kaö panëërö,” pël niaan kat wiin ompyaö yaë pöröak ne

il nenasen yaë. ¹² Ne aring wê lup wiapring retêng it ngolöp weëre kosangringöt, omnaröak pangk naënganëët, ngön yaaö omën yaapöröa mëmpna salöt mëneimaut. Pötak ne ngön yaaö omnamp pöt pet elnia. ¹³ Nem ka nantë ingre mor saurö kaamök elmëan pöl ar naalniin ëan ma? Won, ne tapël kaamök elniaut, kopët nentaar naën. Pöt ne ar könöm ningkanëak arën kaamök elnëak koröpöökë omnant nampunëak kimang neniaan ëaut. Nem arën monere omnant kimang neniaan ëaö ompyaö pöten utpet ëan pël yewas ma? Elei, utpet pipotön nemëen kön utpet wiingan.

¹⁴ Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisumëak ko yeë. Pël ëak wais arën omnantön kimang neniangan. Ne arim monat ömëak won, Kristo pim omën panë niwasumëak waisumaap. Tiar omnarö rungaaröak ëlre peparö kaamök naalmëen, ëlre peparöakëer rungaarö kaamök elmë yeë. Tapël nook arim pep sak wê pötaan arim naëaan omnant naöngan. ¹⁵ Nook pöt, arim lupre könöt ompyaö sëpënëak nem omnant pout këëpöt wesak nem wëwëeteta pëël elniima pöten ya kë yes. Ne arën lup sant kaö yaalniin ar kangiiir kot elnëen ma?

¹⁶ Ar naröak neen epël yak. “Yaap, Pool pi ëöetak tiarën omnantön kimang yeniem könöm nangingkën ëaut. Pël ëautak pi morök yaaupök ëlëëp pël elniak wiap sësë niaan pim iri ilëaut.” Pël aö ar neen kön wiin, “Pi omnarö tiar morök elniin pim iri ilapenëak wes nimëa,” pël yewas. ¹⁷ Arim pël yewas piptaan pëël niamaan. Nook omnarö wes mëen waisa pötak morök elniin nem iri ilëaurö ma? Won. ¹⁸ Ne Taitasën arim naë waisëpënëak këk mëak tenim kar nampring wes mëen waisaut.

Akun pötak Taitasök morök elniak arimot ëlëëp wa ma? Won, tenip pouwaar kön kopëtal wiak kopëtal yaauwaar.

¹⁹ Nem kar panëerö, arök tenën, “Wotpil yaauro,” pël wasënëak retêng ë yaningk pöt kön wieim wê ma? Won, ngön epot pout, ten Kristook yal ëak wê Anutuu ëöetak ar kosang sënëak ök yeniak. ²⁰ Ne arim naë wais itaangkën nem kent kön yawi pöl won wëen itaangkönëak ya ngës yaë. Tapël arim kent kön wiaul naalniin nga elniingönëak ya ngës yaë. Arim naë wais itaangkën utpet ke epëlöt arim naë wiaapanëak ya ngës yaë. Ngön nga yaalaöre war yaaö, ya sangën yaaöre keimön yaaö, ökre was yaaöre ngönöt kain wak yaaö, wak isak yaaöre komkap yaaö utpet pipot arim naë wiaapan. ²¹ Arim naëaan narö öngre omp nga eimeë lup kewilring wê koröpöökë kentötë ënëm eimaut lup kaip tiak wa nemoolaan wëen nem kaalak waisumaatak itenak Anutu nemopök elnëen ëö sak arim ëöetak ing aan kön wiin irapanëak ya ngës yaë.

13

Poolök Korin omnaröen pitëm kön wi kosang yewesaut këëkë ngarangk ëëpënëak mëa

¹ Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisën nentepar nent ëëpnaan yaë. Nem wais elniima pöt ngönëntak ngön nent epël wia pöta ök ëëpenaat. “Omën namp utpet ëen ngön ë pet irënëak pöt omën naar ma naar namp itena pöröak ök aan yok pangk pet irëpnaat.” ² Ne ngaan arim naë waisën akun nentepar ëa pötak omën saunaringöröere ar muntarö pouröen pepanöm niak pöl peene kamaarek wê tapël yeniak. Nem waisumaatak mait naalniin ëëmaat. ³ Ar, “Kristook kaamök elniaan pim ngönte ök

yaan,” pöta kēet itaampunēak kent yeēerek nem waisumaatak mait naalniin nga yeniaan itaampunēet. Kristook omēn nent elniipēnēak pöt wiap naalniipan, weēre kosangring elniipnaat. ⁴ Yaap, ngaan wiap yaēēn kēra yetaprak mōaup. Peene pöt Anutuu weēre kosangōoring wal ēak wē. Tapēl ten ngōn yaaō omnarō Kristook yal ēēē weēre kosang won yeē. Ēn arēn elniina pöt piiring wē Anutuu weēre kosangtaring wē pöta songōnte tekeri wasēnaat.

⁵ Ar kön wi kosang yewesautaring wē ma won pōten itaampunēēn arim lupöt morök elmēak songōnte tekeri wasēn. Yaap, arim lupötōn ök elmē pat ēēn. Ne kön wiin Yesu Kristo arim lupötē wē pēl yewas. Pēl yewasetak arim lupöt ök ēēnē akun pötak ar ök ēēn kön wi kosang yewesaut won wiaan pöt pi arim lupötē won pēl ēēpnaat. ⁶ Pēl ēēpnaatak nem kön kosangtak arimtok tenim lupöt morök elniak Yesu Kristo wē pōten ēwat sēnēet. ⁷ Ten ar utpet ēēnganēak Anutuun kimang maim wē. Pöt omnarō ten ar kaamök elniin ompyaō yeē pöt itenak tenēn, “Poolre piiring wēaurō ngōnēn ya kēet yamēngk,” pēl apēnēak won, ar ompyaō ēēnē pōtenökēēr kimang maim wē. Ar ompyaō yaēēn pöt tolēēl wotpil niwasēn? Pēl naēngan. Pēl ēēna kanō won ēēn ngōn yaaō omnarōa weēre kosangōt tenim naē wia pöt tekeri nasēn ēēpna pōtaan omēn narō tenēn, “Poolre piiring wēaurō pit ngōnēn ya kēet namēngkēn yaē,” pēl apnaat. Pēl apnaatak ne omnarōak tenēn ping wesak apēnēak kent kön nawiin. Om ar ompyaō ēēnē pōtenökēēr kent yaē. ⁸ Pöt tolēēl? Tenim ök epēlōrōak ngōn kēet il nemowariingan, om kaō sēpnaan kaamök ēēnaat. Pōtaanök ar ngōn kēet ngaarēk wak wotpil wēēn

tenök pangk wotpil naniwasngan. ⁹ Tenim arim naē waisēnaatak ten itaangkēn ar ngōn kēet ngaarēk wak wē weēre kosangring onēetak ten weēre kosangring wotpil naniwasēn omnarō korar wesak tenēn, “Poolre piiring wēaurō wiapre kor yaauro,” pēl wasēn pöt ten ya kē sak onaat. Pōtaanök ar Anutuu ngōn kēet ngaarēk wak arim wēwēat wotpil wasēnēetaan piin kimang maim wē. ¹⁰ Aköpē weēre kosang nena pöt pim omnarō utpet wasumēak won, taē wasumēak nenaut. Pōtaanök ne arim naē wais itaangkēn ar saunaring wēēn kēlangōn kat wiinēēn niangōnēak kamaarek wē pep epwer wa korkor ngōn retēng ē yaningk.

Ngōn mēēt

¹¹ Ngōn kaut epēl niak pet irum. Karurō yakōm. Arim wēwēat wotpil wesak on. Pēl ēak wa korkor ngōn epot kat wiak lup kopētemer sak mayaap on. Pēl ēēn Anutu lup santre mayaap pepap arring opnaat.

¹² Neneren lup santak yowe mēak mor mēnēē. Anutuu omēn eprek wēaurōak arēn yowe yenia.

¹³ Aköp Yesu Kristoē komre kolap, Anutuu lup sant, Ngēēngk Pulōökē wiapre kor pöt arim naē wiakaim op.

[Yok pi tapēt,
Ne Pool.]

Kalesia

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 17 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Aköpë ingre mor Kalesia yangerak wêaurö retëng ë mena. Pool pi wet réak Kalesia yangerak Antiokre Aikoniam, Listraare Tepi ka pötë sê ngönën kopëlöröen ngönën ök maan kat wiak Yesuu ingre mor sa (Ngön Yaaö Omnarö 13, 14). Wê akun nentak Yuta omën Poolë ngönten kaaö ëa narö pitëm naë sê Anutuuk pit wotpil wasëpnaan Mosesë ngönte ngaarëk opënëak maan pitëm ngön kaar pötë ënëm ëa. Pël ëën Poolök kat wiak omën Yesuun kön wi kosang wasëpnaarökëër Anutuuk wotpil wasëpnaarö pël retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës réaut 1:1-10

Poolök pim ya mënauta ngönte ök ëa 1:11-2:21

Anutuu komre kolap ngön ompyaut 3:1-4:31

Kristoë wëwë pöt wii kaatak wë pötak ök won 5:1-6:10

Ngön mëet 6:11-18

¹⁻² O Anutuu ingre mor sa Kalesia yangerak wêaurö, ne Pool Yesuu ngön yaaö omnamp kar naröaring wë pep epwer retëng ë yaningk. Omnarök ne ya epët mëmpëak yaö nenëaan ma wes nenemëen ëaut. Won, Yesu Kristoore tiarim Pepap Anutu, Yesu weletakaan wal ë moulmëa pöp, piaripök ya epët mëmpëak yaö neeaut.

³ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap. ⁴ Kristo pi tiarim Pepap Anutu pim këm ngönte ngaarëk wak tiarim utpetatëen pim wëwëet këëpöt wasën mëngkën wel wia. Pöt tiar yangerak utpet eim wë epotëëlaan ent ë nuulëëpënëak pël

ëa. ⁵ Pötaanök tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

Yesu pim ngön ompyaö pöt kë kopëtet

⁶ Elei, ar Yesu Kristo pim komre kolap elnieimeë Anutu puuk yas niaan wëen kaar omën narök pitëm könötëaanöt ngönentak yal menak ök yeniaan kat wiak wali nasën wiaan kaalak pi sêp yemowasën ne yaan yes. ⁷ Pël ëaap ngönën kë kopët tapët wia. Ën omën munt narök lup wa irikor elniak Kristo pim ngönente utpet wasëpna pöröaar wë. ⁸ Pötaanök tenim naëaan nampök ma kutömweriaan ensel nampök tenim wet réak ngönën ök niia pöt wa irikor ëak ök nian talte es parëaöökë kanöökë yaö sën. ⁹ Tenim ngaan ök niia pöt kaalak epël ök niamaan. Omën ngönën ök niaan wa pöt wa irikor ëak maimat ök niia piporö es parëaöökë kanöökë yaö sêp.

¹⁰ Ne ngön pöt omnarök kat wiak nemëen ya kë sêpënëak ëan ma? Won pan. Ne Anutuuk nemëen ya kë sêpënëak kent yaë. Ma omnarök nemëen kön wiin isêpënëak kent yeë ma? Pël ëan talte Kristo pim inëen omnamp pël nasën ëëm.

Pool pim Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat ngës réauta ngönte

¹¹ Karurö, ne ök niamaan kat wieë. Nem ngönën ök niaan kat wieim wë pipot omnaröa könöokaan wonöt. ¹² Ne omën nampök ök neeaöre rë neulö pël naën. Yesu Kristo pimtök tekeri wes nenaut. Pötaanök nem ngönën ök yeniak epot këët.

¹³⁻¹⁴ Nem Yuta omnaröaring wë ngönenta ënëm eima pöta ngönte ar yok kat yawiaurö. Ne Yuta omën tenim kaöaröere ëere körööröa ngönötë ënëm ëëmëak wë ngen-tieimeë nem kar narö il mowesak kaö saup. Pël ëimeë ingre mor saurö pitëm Anutuun kön wi

kosang yewesa pöt sêp wasêpênêak utpet panê moweseimaup.

¹⁵ Pêl êautak ne nêan êlêpê yaatakaan naarôn wiaan Anutuuk komre kolap elnieimeê yaô newesak pim yaat mêmpêak yas neea. ¹⁶ Pêl êak pi pim Ruupê ngönte kôpêl omnarôen ôk memêak kôn wiak ênêmak pim Ruupôn pet elnêa. Pêl êên akun pôtak ne omnarôen pim songôntaan pêel nemaan êaut. ¹⁷ Pêl êak ne Yerusalem kakêl Yesuu ngôn yaaô wet rêak wakaima pôrôa naê nasên, Arepia yang ngônên ngarangk won pôrekêl saut. Pôrek sê rêak Tamaskas kakêl saut.

¹⁸ Anutuuk pim Ruupôn pet elnêên wê krismaki nentepar nent won sêên Pitaan ngônngôn memêak Yerusalem kakêl saut. Pôrek sê piiring wêên sant nentepar sa. ¹⁹ Pôrek sê wê Yesuu ngôn yaaô munt narôen itnaangkên, Akôpê nangap Sems pôpônokêêr itenaut. Pötaanök ar Yesu Kristo pimtok pim ngönte tekeri wes nena pôten êwat wê. ²⁰ Ngôn e retêng yeê epot kaar won, Anutuuk êöetak yaap panêet.

²¹ Ne Pitaare Sems piarpim naê sê wê Siriaare Silisia yang pôteparêel sê wakaimaut. ²² Pêl êaan akun pôtak Yutia omên Kristoê ingre mor sak wêa pôrô pit neen itenak êwat nasên êa. ²³ Pit om omnarôak ngôn pêente epêl aan kat wia. "Tiar ingre mor saurô mô waô elnieimaupök peene ngôn tapêt ôk ya." ²⁴ Pêl êak pit nem naê orôa pôten Anutuun yaya maima.

2

Pool pi Yerusalem kak sê Yesuu ngôn yaaô narô koirâ

¹ Ne Yerusalem kakê nasên wêên krismaki 14 êak won sêên kaalak sumêak Panapas koirak Taitasring ten pourô saut. Taitas pi Yuta omên wonôp yak tenim yaaul korôp kaut nailênêp. ² Ne kôntak nasên, Anutuuk ôk neaan saut. Pêl êak

kôpêl omnarôen ngônên ôk yamêêa pôten ngônênê wotôökôrô pêên wesak nem ya yamêngkaô pôtaan êngk ma e wesak kan newaripânêak ôk mêêaut. Pit nga neaan nem ya mêmpô imautre ênêm mêmpô suma pôt mos sêpanêak ôk mêêaut. ³ Pêl êên pit Taitas neering wêaupôn Krik omnamp wesa. Pêl êautak nem ngönte kat wiak Yuta omnarôa yaaul korôp kaut ilêpênêak nemaan êa. ⁴ Pêl êaap ngônên omên kaarkaar narô pit Yesu Kristo puuk tiar wil niulêên wêaô pôten itaampênêak ingre mor saurô tenim tekrak êlêêp ilêa. Omên pôrô pit tiar Moses pim ngôn kosangta ôngpök niulêên Kristo sêp wesak wii omnarôa ôk sak ôpenêak yaauro. ⁵ Pêl yaauroak arim naê ngôn ompyaut wa irikor êêpanêak ten pitêm Taitas pim korôp kaut ilêpna ngôn pôt kot nent kat nemowiin êaut.

⁶ Ên omên omnarôak ngônênê wotôök yewas pôrô pit tol êa? Ne omnarôak pitên kôn wiin irapna ma isêpna pôten kôn selap naên. Pôt Anutuuk itaangkên komkap êak wi naôn. Ngônênê wotôök pôrô pit ngôn ngolöp nent ôk nenêaan. ⁷⁻⁸ Won pit nem ya yamêngka pôten itenak epêl kôn wia. Anutuuk Pita pi Yuta omnarôa naê Yesuu ngôn yaaô omnarôa yaat mêmpênêak weêre kosang menak kaamök elmêaupök tapêl ne kôpêl omnarô arim naê Yesuu ngôn yaaô yaat mêmpêak kaamök elnêaut. Pötaanök pit epêl kôn wia. Anutuuk Pita Yuta omnarôen ngôn ompyaut ôk maim ôpênêak yaô mêêaup. Ôk tapêl kaalak kôpêl omnarô arên ôk niaim omêak neen yaô neea. ⁹ Pêl êên Semsre Pitaare Son omnarôak ngônênê wotôök mowesa pôrô pit Anutuuk ne komre kolap newesak ya epêt nena pôten kôn wiak ten Panapas ngötre kar elniak mor yaningk. Pôt pit kôn wiin tenip kôpêl omnarô arim naê ya

yamëngkën pit Yuta omnarö pitëm naë ya mëmpnaat pël wesa pötaanök pël elniaut. ¹⁰ Pël ëäk ngön kopët nentakëer epël niiaut. “Ngöntök yaaö tenim naë wëaurö ompyaö elmëen.” Pël niaan neenta tapël kön wiak kent ëen kosang wesak mëneimaut.

Poolök Pitaë saunet war wesak nga mëëa

¹¹ Ènëmak Pita Antiok kak wajs utpet nent ëen nook omnaröa ëöetak nga mëëaut. ¹² Pita pi utpet epël ëa. Wet rëak pi köpël omnaröa naëaan ingre mor sauröaring kaömp ngawi neim wëen Sems puuk omën narö Yerusalem kakaan wes mëen waisa. Pël ëen Pita pi omën Anutuuk ompyaö elmëëpënëak koröp kaut ilëpënëak këk yamëëa pöröen ök maan kaaö mepanëak kas ëen akun pötak ngës rëak omën wet rëak piiring kaömp ngawi neima pöröaring kaalak pël naën ëa. ¹³ Pël yaëen Yuta omën pim karuröeta tapël korar yaëen Panapas piita pitëk yal mena. ¹⁴ Pël ëen ne itaangkën pit wotpil wesak ngön ompyauta kan wotpilöök nasën yaëen omnaröa ëöetak Pitaan nga mëak epël mëëaut. “Ni Yuta omnampök köpël omnaröaring kaömp ngawi neimeë Yuta omnaröa yaaut sëp yewasën. Pël yeemak tol ëen köpël omnaröen Yuta omnaröa yaaul ëëpënëak kosang wesak aimën?”

Namp pi Yesuun kön wi kosang wesak pöt wotpil öpnaat

¹⁵ Yaap, ten köpël omën Moses pim ngön kosangta ënëm naënöröa wëwëetakël naaröönörö, Yuta omnaröa wëwëetakël oröaurö. ¹⁶ Pël ëaap ten ëwat wë. Anutu pi omën Moses pim ngön kosangta ënëm pëen ëëpënëak yaaö pöpön, “Omën wotpilëp,” pël nemapan. Won. Omën Yesu Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpönök, “Omën wotpilëp,” pël mapnaat. Pötaanök Yuta omnarö Anutuuk

tenim Mosesë ngön kosangta ënëm yeë pötaan won, Kristoon kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilörö,” pël niapënëak Yesu Kristoon kön wi kosang wesaut. Pöta songönte epët. Omën namp Moses pim ngön kosang pëenta ënëm ëëpënëak yaëen Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël nemapan. ¹⁷ Pël ëen ten Yuta omnarö Kristoë naë sè rë olëak önëak ëäkök saun omnaröa ök yeem pöt tol an? Kristo pi utpetatëen këkre tö yaaup pël an ma? Won ë won pan. ¹⁸ Ne Moses pim ngön kosangöt moolëaupök kaalak sè olëaurekaan öma pötak omnaröak neen, “Saun omnamp,” pël neapnaat. ¹⁹ Ngön kosangtak mö wel newiin peene pöta iri ilëak naön. Pël elnëa pöt Anutuu naë rë olëak ömëak elnëa. ²⁰ Ne Kristooring këra yetaprak nemöön wel wiaup. Pötaanök nem peene wë epët nemtok won, Kristo pimtök nem lupmeri wë. Pël ëen Anutu pim Ruup kön wi kosang yewas pötaan peene wëwëetaring wë. Pi nemëen yak pim wëwëet këëpöt wasën möön wel wia. ²¹ Ne Anutu pim komre kolap pöten utpet wesak naën. Ngön kosangtak saunat won yewesaut wieëanëen Kristo këpök wel wian tapön.

3

Ngön kosangta ënëm yaaöre kön wi kosang yewesao pöta songönte

¹ Kalesia omën kaökaurö aë. Ne Yesu Kristo pim koröpö këra yetaprak möa pöten këëkë ök niaan ëwat saurök tol ëen omën naröak kön irikor elniin Moses pim ngön kosangötë iri ilanëak yeë? ² Ne omën nenten pëlpël niamaan ök neaë. Ngëëngk Pulö wan pöt tol ëäk waurö? Ngön kosangöt ngaarëk wakök waurö ma ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewesautaan waurö? ³ Ar tol ëen kaökaö yeë? Ngëëngk Pulöök kaamök elniin wëwë ngolöpët ngës

rëaurök Ngëengk Pulö sêp wesak arimtok arimtê koröpöök kaamök elniin wêwê ngolöp tapêt ònèak kôn wia ma? ⁴ Omèn kësangöt arim wan pöt pas waurö ma? Ne kôn wiin pas naön ëan pël yaë. ⁵ Nem wet reak pèlpël niia pöt kaalak rangk niamaan yeë. Anutuuk Ngëengk Pulö ninak arim tekarak retëng nant yaalni pipot ngön kosangöt ngaarëk wakök yewaurö ngön ompyaut kat wiak kôn wi kosang yewesautaan yewaurö ma? Ar pipot ëwat wëak sêp wesak kaökaö yeë.

⁶ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Apram pi Anutuun kôn wi kosang mowasën Anutuuk pim kôn wi kosang yewesautaan piin, ‘Ni omèn wotpilëp,’ pël mëëa.” ⁷ Pötaanök ar epël kôn wiin. Omèn Apramë ëaul ngön ompyaut kat wiak kôn wi kosang yewas piporö yaap Apram pim ruure ëarö. ⁸ Anutuuk köpël omnarö pit piin kôn wi kosang mowasën pitën, “Ar omèn wotpilörö,” pël mapnaat pël kôn wieë Apramön ngön ompyaut epël mëëaut ngönën pepeweri wia. “Yangerakë omèn pourö nim neen kôn wi kosang yewasën pipël yaalnëen pöt ompyaö elmëëmaat.” ⁹ Apram Anutuun kôn wi kosang wasën ompyaö elmëa. Pöta ök omèn piin kôn wi kosang yewas piporö tapël yaalniaup.

¹⁰ Omèn ngön kosangöt ngaarëk yeön Anutuuk pitën, “Ar omèn wotpilörö,” mapnaat pël wasëpna piporö Anutuuk pit kasëng mampnaat. Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. “Omèn namp akun poutë ngön kosangötë ngön wia pipotë ënëm naën yaaö pipop Anutuuk kasëng mampnaap.” ¹¹ Ën ngönëntak nent epël wia. “Omèn namp Anutuun kôn wi kosang wasën piin, ‘Omèn wotpilëp,’ pël mapna pipop wëwë ompyautak öpnaap.” Pötaanök tiar epël këëkë

kôn wia. “Omèn ngön kosangötë ënëm ëëpna pipopönök, ‘Ni omèn wotpilëp,’ pël neniapan.” ¹² Ngön kosangta ënëm yaaö pöt Anutuun kôn wi kosang yewesautaat won. Pöt maimet. Pöt ngönën pepeweri epël wia. “Omèn namp ngön kosang poutë ënëm ëëpna pöpök wëwë ompyaut öpnaap.” Pöt tiar yang omnarök yok pangk naëngan pötaanök Anutu puuk kasëng yanimangk.

¹³ Ngönën pepeweri Anutuuk kasëng yemangk pöta ngön nent epël wia. “Omèn këraatë mö yaut porö Anutuuk kasëng yemangk.” Pötaanök Kristo pi tiarim kangiiir këraarak möön utaan Anutuuk kasëng mena. Pël ëën puuk tiar Anutuun ngön kosangöt ngaarëk naön yaëen kasëng nimena pötakaan wa ent ë nuulëa. ¹⁴ Anutuuk Apram welaköt mampënëak yaö mëëa pöt ar köpël omnaröeta ningkën tiar pourö Anutuun kôn wi kosang wasën pim Ngëengk Pul nimpënëak yaö niia pö öpenëak Kristo kasëng mena.

Ngön kosangtak Anutu pim kup mowia pöt wa noolaan

¹⁵ Karurö, tiarim yaautak ök wiak niamaan. Omèn naar piarip omèn nentaan kuure mak ëak taë wasën munt nampök won wasöore yal mampö pöt naëpan. ¹⁶ Ën Anutuuk Apramre pim ëap piaripön omèn ompyaut pël kup mowia pöt pim ruure ë pouröaanök nemaan, köpëtap Kristoon kôn wieëak mëëa. ¹⁷ Nem ngön niak pöta songönte epël. Wet reak Anutuuk Apramön ngön taë wes mena pöta këet orööpënëak mëëa. Pël ëën wakaim krismaki 430 ëak won sëën omèn munt nent Moses pim ngön kosang pöt oröa. Pël ëaap ngön kosang Anutuuk omèn munt namp Mosesën ök mëëa pötak pim wet reak Apramön kup mowiak taë wes mena pöt yok pangk wa

nemoolapan. ¹⁸ Pöt tiar ngön kosangta enëm eën Anutu pim yaö niia pöt nimpën talte pim ngön taë wes nina pötaan naön eëpen. Pël äaap Anutu pim Apramön ngön taë wes mena pötaan këët mena.

¹⁹ Elei, ngön kosang pöt oröp eënak äa? Pipët Anutuuk tiar omën pourö utpet yaaurö pöt ewat sèpenëak enëm kaalak äaut. Pël äaap ngön kosang pöt wieë Apramë äap Anutuu kup mowia pöp oröön won sèpenëak äaut. Pipët enselöröak tiarim omën tekrakëp Moses piin maan retëng ë ninaut. ²⁰ Ën Anutu pim Apramön kup mowia pöt omën tekrak nampön maan ök nemaan. Won, Anutu pimtök ök mëä.

Moses pim ngön kosang pöt tiarim pep kë yaningkaupë ököt

²¹ Pötaanök ngön kosang pötak Anutuu Apramön ngön taë wes mena pöten kööre tok yaalmë ma? Won pan. Omnarö ngön kosang nenta enëm äak wëwë kosangët koirëpna pöt wiaapën talte ngön kosangta enëm eën Anutuuk tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapën. ²² Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. “Omën pourö utpetatök wii nitëen pöta öngpök wakaiman.” Tiar omnarö Yesu Kristoon kön wi kosang wesak Anutuu omnant Apramön ngön taë wes mena pöt kön wi kosang yewesa kan pöököl open pël wia.

²³ Kön wi kosang yewesa pöt won wiaan Moses pim ngön kosang pötak ten Yuta omnarö wii nitëen wakaiman. Pël äak wëen enëmak kön wi kosang yewesa pöt orö tekeri sak wil niulëä. ²⁴ Pötaanök ten ngön ompyaut kat wiak kosang wasën Anutuuk tenën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak Moses pim ngön kosang epot pep kë yaningkaupë ököt yak kaamök elniak kan Kristoë naë sëna pöök niulëen wëen Kristo oröä. ²⁵ Peene

pöt kön wi kosang yewesauta kanö oröön ten ngön kosangta iri naön.

Kön wi kosang yewesautak Anutuu ru yaniwas

²⁶ Ar Yesu Kristoon kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuu ru sak wë. ²⁷ Pöta songönte epët. Kristook yal menak i yamë piporö ar pim ë pël yeë. ²⁸ Pötaanök Yuta omënere Krik omën, isaare irëä, öngre omp komkap wëaut pet irën ar pourö Yesu Kristo piiring wëwë kopëtal sak wë. ²⁹ Yaap, ar Kristoë omnarö. Pötaanök Apram pim ëere körö panë sak wë Anutuu omën piin yaö mëä pöt önëerö.

4

Tiar omën mosutëen inëen yaauröak Anutuu ru panë san

¹ Yaö niia pötaan watepang ngön nent yal menak niamaan kat wieë. Yokot namp pim pep wel wiaupë omnant pout öpnaatak kotup pötaan yok pangk ngarangk naëpan. Pël yeem akun pötak pimtök pep nasëpan, inëen ru koröp oröak öpnaat. ² Pep ngarangk yaauröä iri wë enëmak pim pepapë akun mowia pöt temanöm sëen öpnaat. ³ Tiarim songönte pöta ök pan. Tiar ngaan rungaaröä ök wë tiarim ëere peparöä omën mosutë iri wakaimaut. ⁴ Pël eën enëmak akun wia pöt temanöm sëen Anutuuk pim Ruup wes mëen öngöpë naëaan oröak Moses pim ngön kosangötë enëm äa. ⁵ Pöt tiar ngön kosangötë öngpökaan ent ë niulëen Anutuu ru panë sèpenëak pël elnia.

⁶ Yaap ar pim koröngre ru sak wëen yak Anutuuk maan pim Ruupök Ngëengk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë kaamök elniaan Anutuun, “O Pep, ni tenim Pep ompyau,” pël maim wë. ⁷ Ar pim inëen ru won, Anutuuk niön ru panë sak wë. Pötaanök ru namp pim pepapë mor kolut yeö pöl ar Anutuu yaö niia pöt önëët.

Pool pi Kalesia omnaröaan kön selap äa

⁸ Yaap, ar ngaan Anutuun köpël wë omp ak kaarkaaröa iri wii kaatak wë pöl wakaimaurö. ⁹ Pël eimauröak Anutuun ewat yes. Pötaanök ne peene epël yeniak. Anutu pi arën ewat wë. Pël äaap ar tol äënak kaalak kaip tiak yangerakë omën mosutë öngpök së yeilak? Ar pipotök kaalak wii nitëëpanok pipël äëngan. ¹⁰ Pël eimeë Anutuuk arën, “Wotpilörö,” pël niapënëak akun poutë këere imën në, wa top nentere nent eimeë, këtre ngoonre krismaki nantön akun kaöat pël maim wëaurö. ¹¹ Pötaanök nem arim naë ya yamëngk epët ngentiipanëak ya ngës kaö yeë.

¹² Nem karurö, ne ke urak niamaan. Moses pim ngön kosangötök wii netëën wëen Anutuuk wil neuléen arim ök sak wë. Pötaanök arta nem Kristo pimtën pëen kön wi kosang wesak wë pöl äën. Ne arim naë wëen ar utpet nent naalnëen äaut. ¹³ Ar ewat wë. Ne ngaan yaumanring wë nem koröpö weë nasën wëautaan ngön ompyaut ök niamaut. ¹⁴ Yaap, nem koröpö weëre kosang won äa pötaan ar ne sant elnëenëak poprak elnäaut. Pël äautak ar neen këepöt äak kasëng nenangkën. Won, ar Anutuu ensel nampë elmëenë pöl elnäaut, ma Yesu Kristo pimtën elmëenë pöl ne elnäaut. ¹⁵ Akun pötak arim nemëen ërëpsawi äan pöt tol äak won sa. Ne arim ompyaö eima pöten ewat wëep. Akun pötak ar kaamök elnëenëak arim it äënöt yatianëen ne ti nenan tapön. ¹⁶ Pël äauröak ne ngön këët ök niamëak pepanöm niaan ar ne kööre tok yaalni pël yewas.

¹⁷ Ngönën omën kaarkaar piporö pit ar pitëm ök sënëak wëe yengenti. Pël yaë pöt pit utpet niwasëpënëak yaë. Pit ar pitën kön wiin isëpnaataan nem näëaan

kom elniipënëak kent yaë. ¹⁸ Omën narö omën ompyautaan ar pitëm ök sënëak kent yaalniipna pöt ompyaö. Pöt akun arim naë öma pötëër won, akun poutë. ¹⁹ Nem koontre yokot panëerö, ne omën nentak ök wiak niamaan. Ne arimëen yak öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl peene këlangön kat yawi. Nem këlangön kat yawi epët ar Kristo pim ä pël äënëëtaan yeë. ²⁰ Peene akun eptak ne ar tolëël wë pöten kön selap yeë. Pötaanök nem retëng ä yaningk pöt sëp wesak arim naë wais wë këmtak këëkë wesak ök niamëak kent yaë.

Öng Ekaare Sera piarpim ngönte

²¹ Moses pim ngön kosangötë iri önëak yaaurö, ne arën pëël niamaan ök neaë. Ar ngön pöt sangk kelak kat yawiaurö ma won? ²² Ngönëntak epël wia. Apram pim yokot naar wakaima. Nampë yapinte Ismael inëen koontup Eka puuk wilaup, ën nampë yapinte Aisak pöp öng yaapöp Sera puuk wilaup. ²³ Inëen koontupë pöp omnaröa ru yawil pöl yaap wila. Æn öng panëëpë pöp Anutuu kosang wes mena kan pötakël wila. ²⁴ Ngön pipta këët epël wia. Öng pöaar ngön taë wes mena nentepar wia pöteparë ök äa. Nent Sinai rosiraöök Mosesën ngön ök mëëa pöt wii yatë pöta ököt inëen koont Eka wii ket äak motëen wakaima pöpë ök yaë. Omën ngön taë wes mena pötë iri wë pörö pit Eka pim äaröa äaö pöl wii ket äak motëen wë inëen pëenë yaaurö. ²⁵ Eka pöp Arepia yangerak Sinai rosiraöök wii ket äak motëen wëen pim ruure äaröeta örök piiring wakaima Yerusalem kakre Sinai rosir pötepar keerël wia. Eka pim ruure äarö Sinai rosiraöök öröa pörö wii ket äak motëen wakaima pöl Yuta omën Yerusalem kak öröa pörö Moses pim ngön kosangötök wii motëen

wakaim wë. ²⁶ Ën Yerusalem o ngaarëk kutömweri wia pö Sera pim ökö. Sera pi inëen ru wonöp pötaan ök tapël Yerusalem ngaarëk wia pöök wëaurö Moses pim ngön kosangta inëen naën yaaurö. Pötaanök Yerusalem ngaarëk wia pö tiarim ëlëp. ²⁷ Ngönëntak Sera ru köpël wakaimaupre inëen koont Eka akun kot nent Apramring wakaimaup piarpim ngönte epël wia.

“Öng epop, ni nim yaat kol waup ru nawilënëp, ni ërëpërëp ë.

Öng epop, ni ru wilumëak lel yailën këlangön kat nawiin yaaup, ni ya kë yesem ngön a.

Pöt öng ru köpël wëen wes mëaup pim ruure ëarö selap pan kot nent ompring wakaimaupë ruure ëarö il wasëpnaat.”

²⁸ Karurö, ar Seraë ruup Aisak pim ökörö. Anutuu Apramön ru mampënëak kup mowiin Aisak oröa pöl kup taptakaan ulöl sak arta Anutuu ru sak wë. ²⁹ Pël ëen ngaan yokot omnaröa yawilaul wila pöpök Pulöök Sera mangkën wila pöpön kööre tok elmëa. Pël ëa pöt peeneeta omën ngön kosangta ënëm yaaö pöröak tiarën tapël yaalni. ³⁰ Pël ëaap ngönën pepeweri yokot pöaarëen ngön tolëël wia? Pi epël ya. “Inëen koontupre pim ruup piarip waö elmëen sëp. Pöt inëen koontupë ruupök öng yaapöpë ruupring pepapë pimëen yaö mëea pötë pep sëpan pötaanök.”

³¹ Karurö, tiar inëen koontupë ruure ëarö won, öng panëëpë ruure ëarö, Anutuu omnarö.

5

Tiar sulöptakaan wil nuulëaurö, pötaanök ompyaö öpa

¹ Kristook tiar ompyaö sak öpenëak sulöptakaan wil nuulëa. Pötaanök weë sak tauëë omën muntaröak kaalak sulöptak niulëëpanëen inëen yaniwasën pöt ke mourpa.

² Ne Pool, nook niamaan kat wieë. Naröak Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaan, “Arim koröp kaut ileë,” pël niaan kat mowiinganok. Pël ëënë pöt Kristook ar yok pangk kaamök naalniipan. ³ Kaalak këëkë wesak niamaan. Namp pi pim koröp kaut ilak pöt pi Moses pim ngön kosang poutë ënëm ëëp. ⁴ Ën ngön kosangötë ënëm yeem pöten, “Anutuuk, ‘Omën wotpilörö,’ pël niapnaat” yewas piporö Kristo kasëng mangkën Anutuu komre kolap pöt arim naë wi naöpan. ⁵ Pöt epël. Tiar Ngëëngk Pulöökë kaamöktak kön wi kosang yewesautaring sak wëen Anutu tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapënëak koreim wë. ⁶ Pöta songönte epët. Tiar Yesu Kristook yal menak wë pöt koröp kaut yaila pötëre pël naën yaaö pöteparën mos wasëpenaat. Ën Anutuun kön wi kosang weseë neneren lup sant yaalmëa pötenökëër këët pël wasëpenaat.

⁷ O Kalesia omnarö, ar ngaan ngönën kanöök ompyaö yesauröak peene talëpök ngön kaarötök niak ar ngön këëta ënëm ëënganëak il niwaria. ⁸ Anutu arën yas yeniaaup pi ar pil ëënëak këkre tö neniaan. ⁹ Ne omën nentak ök ëak niamaan. Pol pëwëö repak kot nent oröak yaaptak sëen pout utpet yaë pöl omën narö ngön kaaröt ök yeniaan ar utpet sa pet yair. ¹⁰ Nem kön kosangtak arimëen kön epël yawi. Tiar Aköpring yal menak wë ar kaar omnaröa könöt sëp wesak nem könöökë ënëm ëëneët. Pël yaëen kot ma kaö namp arim könöt wa irikor yaalni pipop pi pim wa irikor yaaö pöta kangut öpnaat.

¹¹ Karurö, ne koröp kaut ilënëak niaim wëanëen kaar omën pörö pit kööre tok naalnëen ëan tapön. Pël niaim wëanëen Kristo tiarim kangiir këra yetaprak wel wia pöta ngöntaan pitëm nemëen kön utpet wia pöteta won ëan tapön. ¹² Nem

kentöök omën arim koröp kaut ilënëak kön wa irikor yaalni piporö pitëmtë koröp kaut pout ilak won wasëp.

¹³ Karurö, ar pöt Anutuuk ar Moses pim ngön kosangötök wii nitëëpanëak yas niiaurö. Pël elnia pöt ar ngön kosang pöt won wë pötaanök koröpöökë ngönöt ngaarëk önëak anganok lup santaring neneraan inëën ëeim ön. ¹⁴ Pitaanök Moses pim ngön kosangötë kepön erën ëak epël ëaut. “Nimtëën lup sant yaën tapël nim karipëën elmëëm.” ¹⁵ Pël ëaap arimënt sërere ngön aöre neneraan nga elmë pël eim önë pötak pourö utpet sënëët. Pötaanök arimtok arimtën ngarangk ëeim önëëk yak ök yeniak.

Pulöökë wëwëtere wëwë ngaanta ngönte

¹⁶ Ne ngön pipot epël wesak niamaan. Ar Ngëëngk Pulöökë ënëm ëën. Pël ëënë pötak koröpöökë kentre kaur pipotön kat nemowisingan. ¹⁷ Tiarim koröpöökë kentre kaur yaautök Ngëëngk Pulöön kööre tok yaalmë. Ën kangiir Pulöökë kentre kaur pötök lup ngaanötön kööre tok yaalmë. Pël yaëën poutepar nentak nenten nga yaalmë. Pötaanök ar omnant ëënëak kengkën sak naëngan. ¹⁸ Ën Pulöökë ënëm ëënë pöt Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaaan Moses pim ngön kosangötë iri naön ëënëët. ¹⁹ Koröpöökë yaaut epot. Öngre omp nga ëëre wa ngangaaringöt ëëre utpetat ëak ya ngës naën ë, ²⁰ Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëëngk mowasööre kempre këarre pölangre pöt ë, kööre tok ëëre ngön nga elö, kentre kaur ë, köölöp ëëre keimön ë, welung werak wëaare komkap ë, ²¹ war ë, i ngaat nak kön irikor ëëre i ngaat nak kaökaö ëak tanre ngön aö pël yaaö pipotre omën utpet munt ke

tapëlöt wia. Nem ngaan ök niak pöt kaalak yeniak. Omën namp utpet pipotring öpna pöp pi yok pangk Anutuuk wa ngaöök nemoméëpan.

²² Pulöök omën utpet ke pilöt ëëpenëak naalniin. Won, pöök elniin kë ke epot tiarim wëwëatë yaarö. Lup sant, ya ërëp, mayaap, omën nampök utpet elniin kangiir ya wiap elmë, kësangën, ompyaö ë, ngönt kosang wesak wëwë, ²³ wiap së së, koröpöökë kentöön ngarangk ë, pipot Pulöökë këët. Ngön kosangötökta omën ompyaö pipot ëëpenëak ök yenia. ²⁴ Yesu Kristoën yaö sak wëaurö pit pitëm lup ngaan pötë kentre kaur utpetatring pöt këra yetaparak möön won sa. ²⁵ Pulöök tiar pim kanöök niulëa. Pötaanök pim kanöökël sëpa. ²⁶ Tiar tiarimtë yapinöt köntak wak isak aöre tiarim karurö ya sangën mongawisak pitëm omnantëën itenak kentre kaur ë pël ëëngan.

6

Tiar kar narö könömötring wëën kaamök elmëëpa

¹ Karurö, omën namp saun nent koirën pöt ar Pulööringöröak ya wiaptak ompyaö mowasën. Pël yeem pöt arimëntta Setenök morök elniipanëën ngarangk ëën. ² Arim naë könöm nant wiaan pöt nener kaamök ëak won weseë. Pël yeem pöt Kristo pim ngön kosangöt pout ngaarëk onëët. ³ Omën namp pi yapin won wëak pimtën kön wiin isëpna pipop pi pimtë lupmer morök yaalmë. ⁴ Ar pourö neenem wëwëatön këëkë itenak ompyaö ma utpet pötön ëwat seë. Pël ëak ompyaö wiaan pöt omën muntaröaan won, arimtëën ërëpsawi ëënëët. ⁵ Pöt omën pourö neenem könömöt wak önëët.

⁶ Ar omën ngön rë yanuulëm omnant won wë piporö omnant ompyaö wesak kaamök elmëë.

⁷ Ne ar pouröen ök niamaan kat wieë. Arimtok arimtën morök

ëënganok. Ar yok pangk Anutuun morök naalmëëngan. Omën namp pi ya mëmpna pöp ënëmak pöta këët öpnaap. ⁸ Omën namp koröpöökë yaat mëneim öpna pöp pöta kë utpetat koirak kö sëpnaap. Ën namp Pulöökë yaat mëmpna pöp pi ënëmak Pulöökë këët, wëwë kosang pöt koirëpnaap. ⁹ Pötaanök tiar omën ompyaut ëëpenaataan kaaö ëëngan. Tiarimtok wauretaan kos wiap naën ëëpena pötak këët tiipena akunetak kë ompyaö kaöat öpenaat. ¹⁰ Pötaanök tiar omën pourö kaamök elmëëpena kanö oröön pöt ompyaö elmëëpa. Pël yeem wet rëak tiarim kar Anutuun kön wi kosang yewas eporöen kön wieë ompyaö elmëëpa.

Wa korkorre welaköt ngönte

¹¹ Retëng kaöat pi wia pipot nemtë moresök arimëën yeëerek iteneë. ¹² Omën narö pit omën muntarök pitën ping wesak apënëak arim koröp kaut ilënëëtaan weë yaë. Pit Kristo këra yetaparak möa pöten aim wë wesak utpet mowaspanëak pël yaë. ¹³ Omën Mosesë ngön kosangöt ngaarëk yeö pël weseë koröp kaut ila pörö pit Moses pim ngön kosang pout ngaarëk naönörö. Pël yaurök arim koröp kaut ilën pitëmtën ping wesak apënëak pël ya. ¹⁴ Ne pöt, omën munt nantön won. Aköp Yesu Kristo pim këra yetaparak wel wia pötaan piin yaya yaaup. Kristo pim këra yetaparak wel wia pötak yangerakë omën utpetat nem naë wieëa pötta kö saut. Ën neenta tapël pötak wel wi olëaut. ¹⁵ Koröp kaut ilöore nailën yaaö pötak këët won. Anutuu kön ngolöpöt ningkën ngolöp sak wë eptaar këët. ¹⁶ Omën kön epö wak wë ënëm yaë piporö pourö, Anutuu omën këërö, Anutuu mayaapre ya ngës pöt arim naë wiaap.

¹⁷ Ne omën nampök könöm muntat nampnaaten kaaö. Omën

narök Yesu pimëën nemöa mörmöröt nem koröpöök wia pötaanök.

¹⁸ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Epesas

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 32 pöta ök won sêen Pool pi Rom kak wii kaatak wê pep epwer retêng êak Tikikas mangkên wak sê Epesas kakê ingre mor saurö mena. Pêl êên pit sangk kelak ka naë wieëa pötê wes mëa.

Pep epweri Poolök Aköpê ingre moröröaan retêng êa. Tiar pim möönre koröpö, pi tiarim kepönö. Tiar pim kaat, pi möör wapêt. Tiar pim öng koröp oröön pi tiarim omp koröp oröa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-2

Kristoore pim ingre morörö 1:3-3:21

Kristook yal menak wêauta ngönte 4:1-6:20

Ngön mëët 6:21-24

¹ O Epesas ingre mor saurö, kosang wesak Yesu Kristoë kentöökê ênem êeim wêaurö, ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristo pim ngön yaaö omên nampök pep epwer retêng ê yaningk. ² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naë wiaap.

Tiar Kristook yal menak wêên Anutu welakôt elnieim wê

³ Tiar Kristook yal menak wêên tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutu puuk kutömweriaan ngönênê welakôt ke nentere nent nineim wê. Pötaanök ping wesak mepa.

⁴ Anutuuk ngaan panêër yanger won wiaan pim êöetak ketre saun won ôpenaataan Kristook yal mempenêak kom ê niulêa. ⁵ Pi ngaanêër kön pil wiin wiakaima. Pötaanök pi lup sant elniin tiar Yesu Kristook yal yemangkên pim ru niwasêpênêak kent kön wiak kön pipêl kosang wes niwia. ⁶ Pi tiar pim ru paupaö panêëpök yal menak wêên komre kolap

ompyaut kêsangên elniin wê. Pötaanök yaya mepa.

⁷ Pi wel wiin pim iitak tiar utpetetakaan sum êak ent ê niulêak saunat kërê niulêa. Elei, Kristo pim komre kolap pöt peö êak wia. ⁸ Yaap, pi pöt kêsangên elniak könre lup ngolöp pöt lê nimêa. ⁹ Pêl êak pimtê ngaanêër kön wiin ompyaö êên Yesuuk ya mëmpênaat pêl kön wiin wiakaima pötak ênemak pim kön êlêep wia pöt tekeri wes nina. ¹⁰ Anutu pi epêl kön wia. “Ne wotpil weseim wêên akun kön wian pöt temanöm sêen kutömweriaan yangerakê omên epot pout erên wasên Kristook pep sak ôpnaat.”

¹¹ Anutu pi omên nant êëpênêak kön wiak pöt yok pangk yaaupök ngaanêër tiar Kristook yal mangkên pimorö pêl sak ôpenêak kön wia. ¹² Tiar wet rêak Kristook kaamök elniipênêak kor wakaim wê eporö Anutuun kêt êl epotê kön wieimeë pim komre kolap kêsangên elnia pötaan yaya maim ôpenêak pêl kön wia. ¹³ Arta ngön kêët, Anutuu ar utpetetakaan niöpna ngön ompyaö pöt kat wiak Kristoon kön wi kosang wasên Anutuuk Ngêêngk Pul wet rêak yaö niia pô ar pimorö pöt pet elniipênêak ninaurö. ¹⁴ Ngêêngk Pulö tiarring wê pötaanök Anutuu omên ompyaö yaö elnia pöt ôpenaat pöt êwat yes. Pêl êak wakaim wê tiar pim komre kolap kêsangên yaalnia pötaan yaya mepenêak Anutuuk sasa niön piiring wakaim ôpenaat.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëëa

¹⁵ Ne ar tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omên tiarim karurö lup sant yaalmê pöta ngönte kat wiaut. ¹⁶ Pötaanök kêt êl epotê arimêên yak Anutuun yoöre êrêp maimeë nem kimang ngöntak arimêên ök maim wê. ¹⁷ Ne kimang ngöntak tiarim Aköp Yesu Kristoë

Anutu, kutöm ë rangi Pepap, piin kèékë ewat sënëétaan kön ompyaut nimpööre pim songönte tekeri wes nimpö pël ëëpënëak ök maim wë. 18-19 Ën nem kimang ngön eptakta ar yas niaan wëen kutömweriaan omën ompyaut önëak kor wë pöt ewat sëere tiar pim ru niwesaurö omën nimpnaat kësang panëët pöt ewat sëere weëre kosang kaö pan tiar piin kön wi kosang weseim wëaurö ningkën wia pöt ewat së pël ëënëétaan arim lupötë ëwa elniipënëak ök maim wë. Pim weëre kosang tiarëk wia pötak ²⁰ ngaan Kristo weletakaan wal ë moulmëak o kutömweri pim yaapkëetakël moulmëen wë. ²¹ Pël ëën Kristo pi omën kaö kutömweriaan yangerakë wëaurö pourö il mowesak kaö panë isak öpënëak moulmëa. Pöt peene eptakëer pëen won, ënëm akunaöökta wakaim om öpnaap. ²² Pël ëak Anutuuk omnant pout wa top ëak pim ingrak rongan ë moulmëen omën pötë kaö sak wë pim ingre mor saurö tiarimëen kepön erën ëak niulëa. ²³ Möönre koröpöt kepönöök yal mangkën pangk ëëpna pöl tiar ingre mor saurö möönre koröp ket ëak wë Kristook yal mangkën pangk ëëpnaat. Ën ingre mor saurö Kristook yal mangkën pangk yaë pöpök omën poutë peö ëak pangk yaalni.

2

Anutuuk tiar pourö Yesuring weletakaan wal ë niulëa

¹ Ngaanëer ar utpet ke nentere nent ëeimeë pötök arim lupöt mën wel niwieima. ² Akun pötak kan utpetaöökël wë urmeraröa kaöpök elniin pim naë së rë olëak wakaiman. Pi peeneeta ngön wa olë yaaurö pitëm lupötë wëen Anutuu ngönte wa olaim wë. ³ Tiar pourö ngaan pitëm ök koröpöökë kentötë ënëm eimaut.

Pël ëeimeë tiarim koröpöökë könötë ënëm eimeë naröa ök Anutuu kölöpta iri wakaimaut. ⁴ Pël äautak Anutu pi ya ngës kësang ëak lup sant kaö pan elnia. ⁵ Pël elniak tiarim wa olë yaautaan lupöt wel wiauröak Kristooring wal ë niulëa. Yaap, Anutu pi komre kolap elniak utpetetakaan niwa. ⁶ Pi tiar Yesu Kristook yal yemangkën piiring wal ë niulëak kutöm wëwëet ninak weëre kosangring öpenëak niulëa. ⁷ Pi Yesu Kristoën pim lup sant elniaö pötak omën munt ënëm orööpna pörö pim komre kolap kësang pan kësangën elnia pöt itaampënëak pël elnia. ⁸ Pöt pi komre kolap yaalniem arim Kristoon kön wi kosang yewesautaan utpetetakaan niwa. Pöt arimtok yok pangk naën ëan tapön. Anutuuk yaap elnia. ⁹ Ar Anutuuk pël elniipënëak ya ompyaö nent namëngkën ëaurö. Pötaanök arimtën ing ti wak angan. ¹⁰ Anutu pimtök wëwë ngolöp epët nina. Tiar Yesu Kristook yal meneë Anutuu kan ompyaö kopëtaö wes nina pöök ing mësam öpenëak pël elnia.

Kristook Yuta omnaröere köpël omnarö erën ë niulëa

¹¹ Ar ngaan köpël wakaimaurö pöten kön wieë. Akun pötak koröp kaut nailën wëen Yuta omën koröp kaut ila pöröak arën koröp kaut nailënrö pël niaimaut. ¹² Pël ëën ar ngaan Kristo won wë ten Yuta omën Anutuun yaö sauröaring naön, pëlëer wakaimaurö. Ar pörök wëen omën ompyaö nent ënëm arimëen orööpnaataan kor naön. Ën Anutuunta köpël wakaimaurö. ¹³ Ngaan maimerek wakaimauröak peene Kristo pim iit arimëen il olëa pötak wa niulëen Yesu Kristook yal ëak Anutuu naë wë. ¹⁴ Pöt Kristo pimtök tiar mayaap yaningk. Ngaan Yuta omnaröere köpël omnarö tiarim naë kööre tok wiaan sowi

késangpel tekrak wiakaimaut. Pël äautak Kristook pim möönre koröpö këepöt wesa pötak sowi põ të olëak köpëlre Yuta omën pourö rongan kopëtet ë niulëaut. ¹⁵ Mosesan pim ngön kosangötre Yuta omnaröa yaaüt won wasëpënëak pimtë koröpö këepöt wesa. Omën rongan nentepar pöteparë urtak rongan ngolöp kopëtet ë niulëen tiar piik yal ëak mayaaptaring öpenëak pël elnia. ¹⁶ Pim këra yetaprak wel wia pötak Yuta omënerë köpël omën pourö wa erën elniin këra yetap pörak Anutuu naë niulëak komre kap tiarim tekrak wieëa pöt won wesaut. ¹⁷ Pël ëen pi ten Yuta omën Anutuu naë wakaimauröere ar köpël omën maimerek waikaimaurö tiarën mayaaptaring öpena ngön ompyaö pöt ök niapënëak waisa. ¹⁸ Pöt Kristo tiarimëen wel wia pötaanök Yuta omënerë köpël omën tiar Ngëengk Pul kopëtaöoring wë kan kopëtaö wes nina pöök së Pepa naë orööpënaat.

Ingre mor saurö tiar Anutu pim tup ngëengkët

¹⁹ Pötaanök akun eptak ar suurö won. Ar ngönën omnaröaring erën ëak Anutuu ru sak wë. ²⁰ Tiar pöt Anutu kaat. Ar ngëlangre pasöt Yesuu ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaaö omnarö ten wapöt.

Ën Yesu Kristo pimënt pöt möör wapët. ²¹ Pël ëen tiar omnarö piik yal mampö seim wëen taë niwasën Aköpë tup ngëengkët pël orööpnaat. ²² Arta ten ingre mor sauröaring Kristook yal mangkën Ngëengk Pulöök elniin Anutu pim tupët pël sak wëen pi öngpök wë.

3

Anutuuk Pool köpël omnaröen ngön ompyaut ök mapënëak ya pöt mena

¹ Pool ne Yesu Kristo pim ngönte ar köpël omnaröen ök yeniak e taptaan wii kaatak neulëaut. ² Yaap, ar neen kat wian. Anutuuk komre kolap elnëak arim naë ya mëmpëak ök neeaut. ³ Pël neak pim ngön ëlëepöt war wes nenaut. Pöta ngön mëntte wet rëak pep epweri retëng äaut. ⁴ Ar ngön pipët sangk kelak pöt nem könöök Anutu pim ngön ëlëepöt Kristoëen äaut ewat panë san pöten ewat sënëet. ⁵ Ngön ëlëep epët ngaan omën wë aprö ima pöröa naë Anutuuk tekeri wes nemangkën äautak peene eptakök Ngëengk Pulöök ten ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaauro tekeri wes yaningk. ⁶ Ngön ëlëep pöt epët. Köpël omnarö ar ngön ompyaut wak wë ten Yuta omnaröaring rongan kopëtet ëak Anutuu omën ompyaut tenring pep sak wë. Pël ëëe Yesu Kristook yal ëak Anutuu ten Yuta omnaröen kup niwia pöt pep sak wë.

⁷ Ne pim ngön ompyaut ök niämëak Anutu pim weëre kosangöök komre kolap késang elnëak pim ya omën wes neulëa. ⁸ Ne ngönën omnaröa iri wëaupök Anutu pimtök ar köpël omnaröen ngön ompyaut ök niämëak komre kolap kaö elnëak ya epëtak neulëaut. Kristo pim ulöpre moup ngön epët kaö panëet omnaröa yok pangk pout ewat nasënganëet. ⁹ Anutu ngaanëer omën ël epot ket äaup pim kön epët ëlëep wiak wakaima. Pël äautak peenök kön ëlëep pöt omën pourö war wes nimpëak neea. ¹⁰ Anutuu ingre mor sauröa naë pim ewat ke nentere nent epot akun eptakök wëlël ë wiin enselöröere kutömweri weëre kosangringörö pitta itenak ewat sëpenëak ëlëep wia. ¹¹ Anutu pi ngaan akun wontak pim könöök ngön kosang wesa pöta këet tiarim Aköp Yesu Kristo wes yamëem tekeri wesa. ¹² Pël ëen tiar piik yal ëëe kön wi kosang wesak kasinkasin won Anutu naë yes.

13 Pötaanök epël niamaan kat wieë. Ne arimëen yak këemre këlangönë rangk wë eptaan arim lupöt irepan. Ar pöten ping weseë.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëä

14 Ne Pepen rar rë mowesirak arimëen kimang yemak. 15 Pöt pi kutömweriaan yangerkë omën pourö tiarim pep sak wëen pim naëaan oröan. 16 Anutu pi ë rangi pout pangk ëëäupök Ngëengk Pulö elmëen weëre kosang koir ningkën arim lupöt kaö sak kosang sënëak kimang yemak. 17 Pël ëak ar Kristoon kön wi kosang wasën pi arim lupötë öpënëak kimang yemak. Pël ëak ar pim lup sant pötak misën il tëak kosang sak tauëë 18 ngönën omën muntarö pitring ar pourö lup sant pöta songönre lööre kalap naöökään naöök pout kengkën ewat sënëak kimang yemak. 19 Pël ëak Kristoë lup sant omnaröa ewatöt il yewesa pipëta öngpök önëak kimang yemak. Pël ëaan Anutuu naë lup moup peö ëak wia pippel ar peö elniipnaan.

20 Anutu pim weëre kosangöök tiarim lupötë ya yamëngk pöpök omën kaö panëët yaalniem tiarim kimang yamëëaare elniipënëak kön yawia pöt il yewas. 21 Ingre mor sauröa naëre Yesu Kristoë naë pimëen yaya yal menmen aim om wiakaim wiaap. Yaap.

4

Ingre mor saurö tiar Kristoë möönre koröp sak wë

1 Ne tiarim Aköp Yesu pim ngönëntaan wii kaatak neuléaup nook kosang wesak niamaan kat wieë. Anutuuk omën kaö panëëtaan yas niaurö. Pötaanök wëwë ompyaö önëak niulëa pöl weë. 2 Pël ëëë arimtën kön wiin iraan ya wiap pötaring wë kar naröa könöm elniipna pipöt lup santak wetak weë. 3 Pël ëëë Pulö

pim mayaapta wiirupök wa erën elnia pipët ilpan. Pötaan ngarangk ëeim weë. 4 Anutuuk pim omën ompyaö kopëtetaan kor öpenëak yas niaan tiarta rongan kopëtet ëak Ngëengk Pul kopëtaööring wë. 5 Tiarim Aköp kopëtap kön wi kosang yewesaut kopëtet, ën i yamëaut kopëtet. 6 Pël ëaan Anutu pi tiarim Pep ngawi kopëtap. Puuk pout kepön erën elnia. Pël ëak tiar weëre kosang kaamök elniin pim yaat yamëngkën tiarim lupötë wëaup.

7 Yaap, tiar rongan kopëtet ëak wëen Kristook neenem yaatë weëre kosangöt nina. 8 Kristo pim tiarimëen elnia pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia.

“Pi kutömweri isëpënëak omën kësang pan il mowesak wii tëak mësak ngaarëk isa.

Pël ëak pi omnarö kësangën elmëä.”

9 “Ngaarëk isa” ngön pöt oröptaanök ëä? Songönte epët. Pi wet rëak maim o ngaarëkaanök yangerkak irëa. 10 Pi irëaupök kutömre yang poutë pangk ëak öpënëak kaalak kutömweri is pörek wëauröaan kaö sak wë. 11 Pël ëëë pi tapöpök kësangën elniak omnarö weëre kosang kaamök elniëë narö pim ngön yaaö omën niwesa, narö tek-tek ngön yaaö niwesa, narö ngönën ök yaö niwesa, narö ingre mor sauröa ngarangk niwesa, narö rë yanuulaö niwesa. 12 Pipët ngönën omnarö tiar pim ya ompyaut mëmpenaataan kopëta niwasën pim möönre koröp pöt tiarim naë kaö sak kosang sëpenëak omën piporö niulëa. 13 Pipël pipël ya mëmpeimeë tiar kön wi kosang yewesaöre Anutuu Ruupë songönten ewat poutepar mëngkre mëngk sëen lup koptemer sak öpenaat. Pël ëëë kaö sak Kristo pim wëwë ompyaö panëëtakël së öpenaat. 14 Pël ëak tiar rungaaröa ök nasënganëp kosang sak öpenaat. Pöt kent yamöön këra

ëpotë ëtëp yaalmë pöl rungaaröa ök ëngk ma e yewas pöröak kaar omnaröa ngönötön kat wiak kön irikor ëak këlok sëpnaat. ¹⁵ Pël ëëpnaatak tiar lup santaring wë ngön këet pëen aimeë kaö sak Kristo tiarim kepönöököp pim ök sëpa. ¹⁶ Pi tiarim kepönöök elniin ingre morre pöt nener yal menak omën sëen ompyaö yaë. Tiar kaö ke nentere nent neenem ëëpenëak kopëta wes nina pöta ënëm yeem lup santaring neenemëen kaamök ëëë kaö sak kosang sëpnaat.

Ingre mor saurö wëwë ngolöptak öpa

¹⁷ Ne Aköpë urtak sak kosang panë wesak niamaan. Ar köpël omnaröa yaë pöl arim könöt omën pasutëël wiak önganok. ¹⁸ Pitëm lupöt koö olëaan yak ëwat nasën wë lup kosang ëak Anutuu wëwëet kasëng menak tomökël wë. ¹⁹ Pël ëëë ëö köpël pitëm könöt utpetatëël kosang wiak wë utpet ke nentere nent eimeë kewilring wë.

²⁰ Ar pöt, wëwë pipët önëak Kristoë songönte rë naniulön ëaut. ²¹ Ar yaap Kristoë ngönte kat wiaurö. Ngön pipët Yesu pim ngön këët epël rë nuulön kat wiaut. ²² Ar lup ngaanötring wëen arim kentre kauratök morök elniin utpet wakaiman. Pötaanök lup ngaan pipot ent ë olaë. ²³ Pël ëak Pulöök lupre kön ngolöp niwasëpnaan kure mak mëak ²⁴ lup ngolöp pipot wa mëëë. Pipot Anutuuk pim ök mëngk wesak ket ëaut, wotpilre ngëëngk panëët.

²⁵ Pötaanök ar kaar yaaut moolëak ngön yaapöt pëen neneren ök maë. Pöt tiar Kristoë ingre mor sak nener yal yeë. Neneren kaar apena pöt tiarim yal ëa pöt ilpenaat. ²⁶⁻²⁷ Ar kölöptak utpet nent ëëngan. Setenëen kan motëënganëen kölöp ëeim wëen këtëp ilepan. ²⁸ Këkain yaauröak pöt sëp wesak omnant koirënëen

kosang ngentiak ya mënak nant ngöntök yaaurö meneë. ²⁹ Arim këmötëaan ngön utpetat anganok ompyaot pëen omën kat wiipnaarö kaamök elmëëpnaan aim weë. ³⁰ Ar Anutuu Ngëëngk Pulöön ya utpet ëëpnaat elmëëngan. Pi tapöök niöpna akunetak ar Anutu pimorö pöt pet elniipënëak yaö niwesau pötaanök. ³¹ Ar omën ya utpetaring yaaö, ngaare ya sangën, ngön kosang, ökre was, utpet pipot pout mooläë. ³² Ar ngöntre karurö kaamök elmëak arim lupöt meneë. Pël ëak pitëm saunat won moweseë, Anutuu Kristoë kangiiir arim saunat won niwesa pöl.

5

Tiar ëwaöök öpa

¹ Anutuuk lup sant elniin pim ru sak wë. Pötaanök pim ë pël ëëë. ² Kristo pi tiarimëen yaköm ëën lup sant elniak pim wëwëet tiarimëen yak keëpöt wesak pim möönre koröpö omën köp nga kamp misëngringöt ar yaaö pöl Anutuun kiri ëën kë sa. Tapël ar yakömre lup sant kantakël weë.

³ Ar Anutuu omnarö. Pötaanök öngre omp nga yaaö, utpet wa ngangaaring omnantön kentre kaur ngön pipot kot nent arim tekarak orööpan. ⁴ Ngön ëöaat, köntak yaaö puot, ngön utpetat, pangk naënganë pipot anganëp Anutuun yoöre ërëp aim weë. ⁵ Ar epël kön wieë. Öngre omp nga yaaöre utpet wa ngangaaringöt yaaöre omnantön kentre kaur yaaö Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewesaö piporö Anutuuk wa ngaöök mëak wëwë kosangta yaö nemowaspan. ⁶ Ar morök omnaröa utpet ke pilöt ëënëak ngön kaar yenia pipot kat wiingan. Anutu omën pim ngön wa olëak utpet ke pil yaë piporö kangiiir nga yaalmëaup.

⁷ Pötaanök ar omën piporöaring wa meilak eëngan. ⁸ Ar ngaan koutak wakaimauröak peene pöt Aköpök wa niulëën pim naë rê olëak ëwaatak wë. Pötaanök ëwaatak wëauröa wë pöl weë. ⁹ Eëwaatak wëa pöta këët epot. Lup ompyaö, wotpil, ngön yaapöt yaaö pipot. ¹⁰ Pël ëak ar omën nant eëneäk pöt Anutuuk kent eëpën ma won pöt ewat sakök eëë. ¹¹ Kar naröak kouta omën mosut yaëen kaamök eënganok omën pouröen wëwë pipotön utpetat pël ök maë. ¹² Ne omën ëlëëp yaaö pipotön naëngan, amaaten ëö yaë. ¹³ Pël ëaap tiar omën ke pilöt tekeri wasën ëwaatak elmëen pipotë songönte yoolök sak wiaapnaat. Pöt omën tekeri yewas pöt ëwaaöök wesira. ¹⁴ Pöta ngönte epël wia.

“Ka ureëaup, ni wal ë.

Lup wel wiaup, öp së.

Pël eën Kristook ëwa elniipnaan.”

¹⁵ Pötaanök arimtë wëwëatön ngarangk këëkë eëë. Kön wonöröa wëwëat önganëp könringöröa wëwëat weë. ¹⁶ Peene akun eptak tiarim naë utpetat kësang pan wia. Pötaanök akun nant il mëënganëp akun poutë omnarö kaamök elmëak kosang ngentiak ya mëmpa. ¹⁷ Pötaanök ar köpël eënganëp Aköpë ya ngön ya pipöt kön wieë.

¹⁸ I ngaat nak kön irikor eëngan. Piptak utpetat yaniwas. Pötaanök pël eënganëen Anutuu Pulöök arim lupötë peö ëak wiaapna pötaar elniip. ¹⁹ Pël eëë karuröaring arim këmötök ngönën tanre tan Pulöök yaningk pipot Aköpön lupre könötökta tan aim weë. ²⁰ Pël eimeë akun poutë omën ël epot poutëen tiarim Aköp Yesu Kristo pim yapintak tiarim Pepap Anutuun yowe maim weë.

Öngre ompöröa ngönte

²¹ Ar Kristoon yaya yaaurö. Pötaan neneraan inëen eëë.

²² Öngörö, Aköpön inëen yaalmë pöl arim ompöröa ikanöök weë. ²³ Kristo tiar pim ingre mor saurö utpetakaan niwa pöp tiarim kepön erën ëak ngarangk elnieim wë pöl ompöpök pim öngöp ngarangk yaalmë. ²⁴ Pötaanök ingre mor sauröa Kristoon inëen yaalmë pöl öngörö ar arim ompöröaan inëen elmëëë.

²⁵ Ompörö ar, Kristo pim ingre mor saurö tiarimëen yak pim wëwëet këëpöt wesa pöl arim öngöröaan lup sant elmëëë.

²⁶ Kristo pim ngön ompyautak tiarim utpetat i niirak kölam niwesak tiar pim ingre mor saurö Anutuun yaö niwasëpënëak wel wia. ²⁷ Pël ëak tiar, pim ingre mor saurö, ketre saunere utpet ke nentere nent won kölam pëen ngëëngk niwesak pimtëen niöpënëak wel wia. ²⁸ Ompörö ar arimtë koröpö sant yewas pöl arim öngörö sant moweseë. Pöt öngre omp pouwaar yal ëak koröp kopëtaö sak wë pötaanök. Omp namp pi pim öngöp sant yemowas pipop pimtë koröpööta sant yewas.

²⁹ Tiarim naëaan omën namp pimtë koröpö këëpöt newasën. Won. Pimtok pimtë koröpö kaömp menak ompyaö wesak ngarangk yaë. Pöta ök Kristook ingre mor saurö ngarangk elnieim wë. ³⁰ Pöt tiar pim möönre koröp pöökë kaut pötaanök. ³¹ Pöta ngön nent ngönëntak epël wia. “Omp namp pim ëltre pepaar sëp wesak öngöpök yal mangkën pöt piarip lupre koröp pöt kopëtap pël sak öpnaat.” ³² Ngön ëlëëp epta songönte öngpök wiaan nook kön wiin pöt Kristoonre pim ingre mor sauröaan yaë. ³³ Pël ëaap arimtëënta yaë. Ompörö ar arim koröpöön sant yaalmë pöl arim öngörö lup sant elmëëë. Pël eën öngörö arta arim ompöröa inëen elmëëë.

6

Ëlre pep, koontre yokot pitëm ngönte

¹ Rungaarö ar, Aköpëen yak ëlre peparöa ngön ngaarëk weë. Pël ëënë pöt ompyaö. ² Ngönëntak epël wia. “Ni nim ëlre pepaarë ngön ngaarëk wë.” Ngön kosang piptakëer Anutuuk yal menak kup mowia. ³ Pöt epët. “Pël ëëmë pötak wangerak akun wali ömëet.”

⁴ En ëlre peparö, ar arim koon-tre yokoturö ya sangën mongaw-isngan. Ar ngönën rë moulak pepanöm mëak ngarangk elmëeë. Pël ëen pit kaö sak ngönënta ënëm ëëpnaan.

Inëen yaaöre ngarangk pitëm ngönte

⁵ Inëenörö ar, arim ngarangköröa ngön ngaarëk weimeë Kristoën inëen yaalmë pöl pitën kasinkasin ëak pitëmtëen pëen inëen elmëenëak weë ngen-tieë. ⁶ Pöt arim ngarangköröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan pëen won. Ar pël yeem Kristoë inëenörö pël weseë Anutuu kan yanuulë pök kön kengkënring seë. ⁷ Pipët omnaröen kön wieë won, Aköpön kön wieë ya kë sak arim yaat mëneë. ⁸ Ar epël kön wieë. Namp pi inëen wë ma won wë ya ompyaö mëmpna pöt Aköpök kangut ompyaö koir mampnaap.

⁹ Ngarangkörö arta tapël arim inëenöröen ompyaö yaalmëem pitëm kas ëëpnaat elmëengan. Aköp ar pouröa ngarangk ngawiap kutömweri wë pöp omnarö pim ëöetak isak irëak won, mëngkre mëngk wia.

Tiar nga omnaröa ök sak öpa

¹⁰ Ne ngön kaut epël niamaan. Aköpök yal menak pim naëaan weëre kosangöt wak pötring weë. ¹¹ Ar Setenök morök elniipënëak yaëen weëre kosangring tauak pi ke ur momëenëen Anutuu ngaë

omnant yaningk pöt wak weë. ¹² Tiar omën möönre koröpring eporöaring nga naalëen. Won. Ensel utpetaröere Setenë inëen yaauröere yang ngarangk utpet koutak wëauröere urmer ke nampre namp mopöök wëaurö pitring nga yaal. ¹³ Pötaanök ar Anutuuk ngaë omnant yaningk pipot wak weë. Pël ëen nga yaaröön pöt kangiir elmëen kas sëen weëre kosangring tauanëet. ¹⁴ Ar epël ëak taueë. Ngön këetak yepat ket ëak ureë. En wotpil wëwë pötak ulpëen kosangëp ket ëa pötë ök koröp oröön riipetakël mëak weë. ¹⁵ Anutuu mayaap yaningk pöta ngön ompyaut omnaröen ök manëet kopëta wesak ing kör ket ëak mëeë. ¹⁶ Pël ëak arim kön wi kosang yewesautakta ngilöatë ök wesak weë. Pël ëen pötök utpetatë pepap Setenë es wisangöt pörang urak sëpnaat. ¹⁷ Anutuu utpetetakaan yaniö kön pötak ul kosangta ök waëeë. Pël ëak Anutuu ngöntak Ngëengk Pulöökë öpwer pël sëen wak weë. ¹⁸ Ar kët ël epotë Ngëengk Pulöökë weëre kosangtak kimang maë. Anutuun kimang ke nentere nent maimeë kaaö köpël Anutuu omnaröaan kimang maë. ¹⁹ Pël yeem ne ngönën ök memëak yaëen Anutu kaamök elnëak nem mema pöt këmtak newiin kas köpël ngön ompyaö ëlëep wia pöta songönte tekeri wasumaan nemëenta kaamök elnëak kimang maë. ²⁰ Ne ngön ompyaut ök amëak Anutuuk neulëaupök nem pël yaautaan wii kaatak neulëaup. Pël ëen ar Anutuuk ne ngön ompyaut tekeri wasum pël neeaö pöl kas köpël mëmpaan Anutuun kimang maë.

Ngön mëët

²¹ Tikikas puuk pep epwer wak wais ninak nem yaauta ngönöt pout ök niapnaat. Tikikas pöp tiarim kar panëep Aköpë këm ngön

ngaaräk wak inëen yaaup. ²² Pi nook arën tenim songönte ök niaan kat wiak ya kë sënëek yak wes mëen yewais.

²³ Anutu Pepere Aköp Yesu Kristo piaripök ar nem karurö mayaap tekeri wes ninak arim kön wi kosang yewesaut taë niwasën lup santaring weë. ²⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristoë naë rë olëak wë lup sant yaalmëaurö arim naë Anutuu komre kolap pöt wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Pilipai

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 32 pöta ök won sêen Pool pi wii kaatak wê pep epwer retêng êak Epaprotaitas mangkên wak sê Pilipai kakê ingre mor saurö mena. Pool pi wet réak Pili-pai kak sê ngönên ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 16:11-40). Pêl êên ênemak Pool pi wii kaatak wêên ingre morörök mon nant wa rongan êak Epaprotaitas mangkên wak sê Pool mena. Pêl êên Pool yowe mêak pep epwer mena. Pi wii kaatak wê êrêpêrêp yeem pitta Kristooring wê pötaan êrêpêrêp êêpênêak kent kön wiak retêng êa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-11

Poolê ngönte 1:12-26

Kristook yal menak wêauta ngönte 1:27-2:18

Timotiire Epaprotaitas piarpim êêpnaat 2:19-30

Keapanöm ngönte 3:1-4:9

Kaamök elmêautaan yoöre êrêp ngönte 4:10-20

Ngön mêêt 4:21-23

¹ O Pilipai kak Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wê pöröere ngönênê wotöököröere ngönênê ya kaamök yaurö, Poolre Timoti Yesu Kristo pim inêen yaauwaar tenip wê nook pep epwer retêng ê yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolap mayaap pöt ningkên arim naê wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre êrêp mêêa

³ Ne arimêên yak akun êlötê kön weswes eimeê Anutu nemopön yoöre êrêp maim wê. ⁴⁻⁵ Ar wet réak ngön ompyaut kat wia pötak ngês réak neering top êak aö imeê peene pêl yeê pöten kön

wieê nem Anutuun ök yamêêa pötê êrêpsawiarang wê ar kaamök elniipnaataan ök yamêêaup. ⁶ Pêl êak ne epêl kön yawi. Anutu ngês réak arim lupötê ompyaö yaalni pöpök ompyaö elnii seimeê Yesu Kristo pim waisêpna akun kaöaöök pet irêpnaap. ⁷ Ar nem ru ulöpöökörö. Pötaanök Anutuuk ompyaö elnieim öpnaat nem kön yawi pöt yok pangk. Pöt nem wii kaatak wêaöre Kristoê ngön ompyauta songönte tekeri wasên omnarö ngön pöt taê wesak öpênêak ngön yaatak neulêên wêaö pöteparê ar neering lup kopêtemer sak wêên Anutuuk komre kolap elniak kaamök yaalni. ⁸ Yaap, Anutu êwat wêên ne yaap pan ök yeniak. Yesu Kristoê tiarên ya ngês kêsang yaalni pöl ne arên yaalni. ⁹ Pêl êêê ne arim lup sant yewesaö pöt kaö sêên Anutuu omnant kêêkê êwat sak ompyaöre utpet pötepar kom êênêetaan Anutuun kimang yamêêaup. ¹⁰ Pêl êak ar omnant kêêt kom êak Kristo pim waisêpna akun kaöaöök saun won, wotpil önêetaan pêl yaap. ¹¹ Ar pêl eim wêên Yesu Kristook kaamök elniin wotpil wêauta kêêt arim naê orök kaö sêpnaat. Pêl êên omnarö pöten itenak Anutuun yaya mêak pim yapinte ping wesak aim öpnaat.

Pit Pool wii kaatak moulmêak ngön ompyaut il newariin êên ulöl sa

¹² Karurö, ar êngk ma e wasnganêên ök niamaan kat wieê. Pit nem wii kaatak neulêautak ngön ompyaut il nemowariin êên ulöl yes. ¹³ Pötaanök nga omên pourö Rom omên omp ak Sisa pim kaatak ngai yaaö pöröere omên munt kak eprek wêauröeta pit neen êwat wê, nem Yesu Kristoê ngön ök yaautaan wii ka eptak neulêa pöten. ¹⁴ Pêl êên ingre mor sa nem kar narö kêsang nem Kristo pimêên yak wii kaatak neulêa pöten kön wieê

Aköpön kön kosang wiak kas köpël Anutuu ngönte ök aim wë.

¹⁵ Yaap, omën narö ne utpet wesak wak neirapênëak Kristo pim ngönte ök aim wë. Ën narö neen ompyaö elnëepênëak pim ngönte ök aim wë. ¹⁶ Omën nem ompyaö elnëepênëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pit omën naröak ne ngön ompyauta songönte amëak wii kaatak neulëa pöten kön wiak lup sant elnëepênëak Kristoë ngönte ök aim wë. ¹⁷ Ën omën ne wak neirapênëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pitëmtëen wak isak apênëak pim ngönte ök aim wë. Pit korar yeem ne wii kaatak wëen pitëm ngön ompyaut ök yaaö pötaan wii kaata ngarangköröak könöm munt nant nem rangk newiak yal mampênëak yaë. ¹⁸ Pipët ompyaö. Pöt omën narö korar yeem Kristoë ngönte ök aim wë, ën narö wotpil yeem pël eim wë pouteparëen ne ërëpsawi yeë. Nemëen pitëm Kristoë ngönte ök ya pipët kaöet. Pötaanök ërëpërëp yeë.

¹⁹ Yaap, ne ërëpsawi eim ömaap. Pöt ne epël kön yawi pötaanök. Ar nemëen Anutuun kimang yemaan Ngëngk Pul Yesu Kristoë wes mëen waisa pöök kaamök elnëen ne wii kaatakaan ent ë neulëëpnaat. ²⁰ Ne omën nant yeem ëöere kaskas naën ëëmëak kent kaö pan. Ne akun ëlötë Kristoë ngönte ök ëak pim yapinte wak isak yaaupök peeneeta öp wëere wel wi pël ëëma pötak kas köpël tapël pim yapinte wak isak amaap. ²¹ Nemtë könöök epël yawi. Ne yangerak öma pöt Kristoë songönte war wesak amaap. Pöt ompyaö. Ën wel wiima pöt pim naë sumaap. Pöt ompyaö pan. ²² Ne yangerak yal menak öma pöt nem Kristo pimëen yak ya mëmpa pötak kë orööpnaat. Pötaanök nem ëëmaaten kön selap yaë. Pöt nem wel wiimaat ompyaut ma öp ömaat ompyaut ne pöten kön nawiin.

²³ Yaap, ne ëngk ma e yewas. Nemtë kentöök wëwë epët sëp wesak së Kristo piiring öma pöt nemëen ompyaö pan. ²⁴ Pël ëëmaatak ne yang eprek yal menak öma pöt ar kaamök elnieim ömaat. Pöt arimëen ompyaö pan ëëpnaat. ²⁵ Ne pipten kön kosang yawi. Pötaanök ne ewat sak wel nawiin öp wë arim kön wi kosang yewesaut kosang sëere pötaring ërëpsawi ë pël ëëneëtaan arim naë wë kaamök elnieim ömaap. ²⁶ Pötaanök nem arim naë kaalak waisumaatak ar nemëen ërëpsawi ëak yok pangk Yesu Kristoon yaya manëët.

Pilipai omnarö pit Poolring këlangön kat wia

²⁷ Ar kopët eptenökëer kosang wesak weë. Kristoë ngön ompyauta wia pöl wotpil wesak weë. Pël ëaan ne arim naë wais itaampöore kamaarek wëen pöt omnaröak arën, “Pit lup kopëtemer sak wë kosang sak taueë nener yal menak weë ngentiak ngön ompyaut ök ya,” pël aan kat wiimaat. ²⁸ Pël yaëen ar kas naën yaëen itenak pit kö sëen ar muumök önëët pöt kön wiipnaan. ²⁹ Anutuuk arim naë orööpênëak ëa pöt Kristoon kön wi kosang wasënë pötaan pëen won, pim ënëm yeem këlangön kat wiinë pötaanta elnia. ³⁰ Ngaan ar itenaan ne Kristoë yaat yamëngkën omnaröak këlangön kat newiak utpet neweseimaut. Peeneeta ar kat yawiin tapël yaalni. Pël yeem arta tapël yaalni.

2

¹ Ar Kristook yal menak kosang sak wë ma? Pi ar lup sant yaalniin ya kë yesem wë ma? Ar ngëngk Pulööring lup kopëtemer sak wë ma? Neneren lup sant elmëak yaköm elmë yeë ma? ² Ne kön wiin ar yok pël yaaurö pötaanök ërëpsawi yeë. Pötaanök ne ërëpsawi kaö pan ëëmaan epël ëëë. Ar kön kopëtal wieë neneren lup sant elmëëë.

³ Arimtën kön wiin isëpënëak omnant eënganok arimtën wak irëak omën muntaröen kön wiinakëër isëp. ⁴ Arimtëen pëen kön wiak kaamök eënganëp karuröaanta pël eeë. ⁵ Yesu Kristoë pimtën kön wia pöl arimtën kön wieë. Pi epël kön wia.

⁶ Pi Anutuu wëwëere weëre kosangring wëaupök weë ngentiak Anutuu ök öpënëak naën.

⁷ Pël äaap pi pipot sëp wesak inëen yaauröa ök sak wakaima.

Pël yeem yang koröp wak omnaröa ök sa.

⁸ Pi omën möönre koröp wak wë pimtën wak irëak Anutuu ngön ngaarëk wak wel wia.

Omnaröak piin utpetap wesak këra yetaprak möön wel wia.

⁹ Pötaanök Anutuuk pi ngaarëk pan wak isak yapin nent mëä.

Pötak yapin pout wa ngep äak wë.

¹⁰ Anutuuk omën pourö, kutömweriaar yangerakë, öpre wel pourö, rar rë wesirak Yesuun yaya mëak

¹¹ Anutu Pepapön ping wesak maimëë,

“Yesu Kristo pi Aköp,” pöt tekeri wesak apenëak pël äa.

Tiar ariatë koutak ewa yaë pöl omnaröa tekrak eëpa

¹² Nem kar panëërö, Kristo Anutuu ngönte ngaarëk wa pötaan nem arring wakaimautak akun ëlötë nem ngön ngaarëk weim pöl peeneeta kamaarek wë eptak il wesak pël eeë. Anutuu pimëen kama niwa pöta këet orööpnaan kasinkasin yeem ompyaö wesak ya mëneë. ¹³ Pöt Anutu pimtök ar pim kent kön yawiaut kent äak ënem eëneëtaan kaamök elniak arim lupötë ya mëneim wë pötaanök.

¹⁴ Ar omnant pout ya yamëngkem kaaöre këëpötre ya sangën ngön anganok. ¹⁵ Pël eëneë pöt saun won wëen naröak arën, “Pit utpet yaë,” pël neniapan. Pël eëen ar korar yaaöre utpet yaaö pöröa

tekrak wotpil eim önëët. Pël yeem pöt ariatë koutak ewa yaë pöl eëneëët. ¹⁶ Pël eeë pöt pit kout sëp wasëpnaan wëwë kosangta ngönte ök maim ön. Pël eëneë pöt Kristo pim waisëpna akun kaöaöök ne pas köntak ya namëngkën äaut pël wesak arimtëen ërëpsawi eëmaat. ¹⁷ Arim kön wi kosang yewesaut Anutuun kiri yaalmë pöta ök yaëen ne arim kön wi kosang yewesaut taë wasumëak wel wiima pöt, nem iit wain iita Anutuun kiri yaë pöl il olaan arim kiri yaautak yal mangkën Anutuuk itaangkën ompyaö yaëen arring ërëpsawi eëmaat. ¹⁸ Ën Anutuuk neaan wel wiin pöt arta tapël pötaan neering ërëpsawi eëen.

Timoti pim ngönte

¹⁹ Aköp Yesu Kristo pi kön wiin pangk eëen pöt ne arim ngönte kat wiak ya kë sumaan akun kot nent Timoti arim naë wes mëen wais rëak kaalak waisëpnaat.

²⁰ Nem naë omën munt namp won, Timoti pimënt nem arimëen yaalni pöl yeem arimëen kön nganngan yaaup. ²¹ Omën muntarö pit Yesu Kristoë yaataan kön nawiin pitëmtë omnantëen pëen kön yawi. ²² Ar Timoti pim ompyaö yaë pöten ewat wë. Ompre ru-aarë ya yamëngk pöl pi neering ngön ompyauta yaat yamëngkaup.

²³ Pötaanök nem kentöök wii ka eptak nem eëma nent kat wiak pöt tapëtakëer pi arim naë wes mëëmaat. ²⁴ Nem kön kosangtak epël yawi. Aköp pi kat wiin pangk eëen pöt akun wali nasën wiaan nemëntta arim naë waisumaap.

Epaprotaitas pim ngönte

²⁵ Ne tiarim karip Epaprotaitas arim ngësë wes mëen waisëpënëak kön yawi. Pi neering Kristoë yaat ngawi mëmpö nga omnaröa yaë pöl weë yengtiaup. Ne omnantëen ngöntök wëen pi wes mëen wais kaamök yaalnëaup. ²⁶ Pi

yauman yaëen ar kat wiak pimëen kön selap äautaan ya këlangön kön wiak arim naë waisëpënëak yaarek wes mëen waisëpnaat. ²⁷ Yaap, pi yauman eim wel wiipënëak äa. Pël äaap Anutuuk piin yaköm elmëak ompyaö mowesa. Pimtën pëen won, nemëenta yaköm elnä. Pöt ne ya këlangönring wëen pi këlangön munt pim wel wiipna pöt rangk naalnëen äa. ²⁸ Pötaanök nem kentöök ar piin itenak ya kë sëen nem naë arimëen könöm wia pöt kengkën sëpënëak pi arim naë teëntom wes mëen waisëpnaat. ²⁹ Pötaanök pi waisën pöt Aköpön yoöre ërëp mëak piin sant elmëeë. Omën pim ök ke pilörö kaöarö pël weseë. ³⁰ Pöt arim urötak ne kaamök elnëepënëak pim wëwëet keimön naën, Kristo pim yaat yamëngkem wel wiipënëak äaup pötaanök.

3

Omën Kristoon kön wi kosang yewas pöp Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pëlyema

¹ Karurö, ne ngön nent ök niamaan kat wieë. Ar Aköpëerö pötaanök piin yoöre ërëp mäe.

Nem ngaan retëng ë niaan tapët kaalak rangk yeë. Pötak kaamök yaalni pötaan pël ëëmaaten kaaö naën. ² Omën utpet kent toköröa ököröaan ngarang këekë ëeë. Pit arim koröp kaut ilak Moses pim ngön kosangta öngpök wa niulëëpanëen ngarang ëeë. ³ Pit Anutuun yaö sëpënëak koröp kaut yailtak pël naën yaë. Pël yaëetak tiarimtok Anutuun yaö sëpenëak omën utpetat tiarim lupötë wia pöt wa moolaan Anutuuk tiarën kön wiin pim omnarö pël yes. Pël ëen Ngëengk Pulöök tiar kaamök elniin Anutuun yaya maimeë Yesu Kristoëerö pötaan piin yoöre ërëp yamëem tiarim wëwë ngaanten kön kosang nawiin ngölöptakël

wë. ⁴ Ne nem wëwë ngaanten kön kosang wiimëak kent yeë talte yok pangk ëëm. Ën omën namp pi pimtën kön wiin pim wëwë ngaante ompyaö ëen pötak pi yok pangk kaamök elmëepnaat pël yaëen pöt nemtak pimët il mowasëpnaat. ⁵ Nem yeniak pöta songönte epël. Ne newilën wieë kët mor nas nasiaan nentepar won sëen nent pötak ten Yuta omnaröa yaaul koröp kaut neila. Pël ëen ne Israel omën Pensamin pim kurmentëkaanëp. Nem ëlre pepaar Yuta omnaar, ne Yuta panëëp. Ne Parisi ngönën omnampök tenim yaaul Moses pim ngön kosangöt ngaarëk wak weë ngentieimaup. ⁶ Pël äaupök ne kön wiin, “Nook Yesu pim ingre mor saurö utpet yemowasën Anutuuk neen kön wiin ompyaö sëpnaat,” pël weseë eimaup. Pël yeem Moses pim ngön kosang pout ngaarëk wak weë yengentiin nem karuröak neen kön wiin pangk äa. ⁷ Pël äaupök ngaan omën këët wesak wak wakaima pötön peene Kristook rë olëak wë kön wiin mosut pël yaë. ⁸ Yaap, omën pipot pëen won, nem Aköp Yesu Kristoon kön wiimëak omën muntatön kön wiin omën omöt yaë. Ën piin kön wiima pötak omën pout il yewas. Ne Kristo ömëak pim naë rë olëak omën nem ngaan kön wiin kaöat pël sa pöt kasëng menak pötön ulölöt pël yewas. ⁹ Pël äak Kristook yal men pet irumëak kent yaë. Pël äak peene Anutuuk neen, “Wotpilëp,” neapënëak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk naön. Puuk nem Kristoon kön wi kosang wesautaan neen, “Wotpilëp,” pël yenëa. ¹⁰ Ne omën kaö kopët nentakëer ewat sumëak kent yaë, pöt Kristoon ewat sa pet irumaan. Ne Kristo weletakaan wal äaup pi weëre kosang kaöet pim naë wia pöt nampënëak kent yaë. Kristo pi ngön ompyaut ök yaan naröak piin utpet wesak këlangön mena

pöl elnëen pim ök eëmëak kent yaë. Kristo pi pim wëwëet keimön naën tiarimëen wel wia pöl neenta nem wëwëet keimön naën pim ök eëmëak kent yaë. ¹¹ Pël eëma pöt Anutuuk weletakaan wal ë neulëëpnaat.

Pool Anutuu yaö mëëa pöta këët öpënëak ke urak pöömpö sa

¹² Pël eëpnaatak ne Kristoon ewat sa pet irak wotpil panë wë pël newasën. Pël eaap omën ompyaut Kristook nampënëak newa pöt ömëak weë ngentiem wë. ¹³ Karurö, yaap, ne omën ompyaö pöt wa pet iran pël newasën yeëetak omën kopët eptakëer yeë. Nem wet rëak eima pöt kasëng menak omën ompyaö pöt ömëak weë yengenti. ¹⁴ Anutuuk Yesu Kristoë tiarimëen elnia pötaan wotpil wë kutömweri sëpenëak yaö niia. Pötaanök ne yaö niia pöta këët ömëak weë ngentiaak pöömpö yes. ¹⁵ Ar narö lup kësang sauröak nem yeniak pipël kön wiak ënëm eeë. Ën narö kön maimal yawi pörö Anutu pimtök arim kön yawi pöta songönte tekeri wes nimpnaat. ¹⁶ Pël eëpnaatak omën kaöet epët. Anutuu kan pet elnia pöök yal menak sëpa.

¹⁷ Karurö, ar pourö nem yeë epël eeë. Pël ëak omën munt tenim ënëm yaë pöröenta këëkë itenak pitëm yaë pöl ök eeë. ¹⁸ Omën narö pit Kristoëerö pël aöök pim këra yetaprak möauta ngönten kaaö ëak maimal wë pötak pim ngönten kööre tok yaalmë. Ne ngaan pitëmëen ök niiautak peene kaalak ya utpetaring wë ök yeniak. ¹⁹ Pit pitëm yenautre koröpöökë omnantön kaö wesak kentre kaur yaaurö. Pël ëak omën utpet tiarim kön wiin ëö eëpena pötön pit pitëmtën ping wesak yaaurö. Pël ëak yangerakë omnantëen kentre kaur eim wë. Pötaanök Anutuuk pit es paraëaöökë kanöök moulmëen

kö sëpnaat. ²⁰ Tiar pöt, kutömweri yaaurö. Pötaanök kor wëen Aköp Yesu Kristo wais nikoirën Anutuu naë së öpenaat. ²¹ Pël eën pi wais tiarim möönre koröp pasut lëngë sëpna pöt ngolöp wasën pim möönre koröp ompyau lëngë nasën eëpna pöökë ök sëpnaat. Pi omnant pout pim weëre kosangtak il wesaup pim weëre kosang pötak pël eëpnaat.

4

Pool puuk lup kopëtemer sak wëere ërëpërëp ëere omën ompyautëen kön wii pël eëpënëak mëëa

¹ Pötaanök karurö, ne ar lup sant elnieimeë arën itaampëak kent yaë. Ne Kristoë yaat yamëngkën ar pimorö pël sak wëen arimëen ërëpsawi yeë. Nemorö, nem yeniak pipël Aköpök yal menak taë wesak tauëë.

² Öng Youtiaare Sintiki, ne aripön epël niamaan kat wieë. Ne arip Aköpök yal menak wëaö pöaarök lup kopëtemer sak önëak kosang wesak yeniak. ³ Ën neering ya ngawi yaaö kë panëëp, niinta öng pöaar kaamök elmëëmëak ök yeniak. Pöt piaripre Klemenre omën Anutuuk wëwë kosangët mampënëak pitëm yapinöt pepeweri retëng ëa muntarö pit neering top ëak ngön ompyaut anëak ya kaö mëneiman pötaanök.

⁴ Ar Aköpök yal menak wë ërëpërëp eeë. Ne kaalak epël yeniak. Ërëpërëp eeë. ⁵ Aköpë kaalak waisëpna akunet temanöm yes. Pötaanök omën pouröen ya wiap elmëëë. ⁶ Ar omën nantre nantëen kön selap eënganëp kët ël epotë Anutuun ök yamëëautak piin yoöre ërëp maimëë pötëen kimang maim weë. ⁷ Pël eën Anutuuk pim mayaap omnarö tiarim ewat sa pet nairnganë pö nimpnaat. Ar Yesu Kristook yal menak wëen mayaap

pö arim kõnre lupötë pangk ëak wiaapnaat.

⁸ Ne ngön më epët ök niamaan kat wieë. Ar omën epotön kön wieim weë. Ngön yaap yaaut, ompyaö yaaut, wotpil yaaut, kõlam yaaut, omën omnaröak kön wiak ya kë sëpnaat yaaut, omën omnaröak kön wiin ompyaö yaaut. Pipot ompyaut, wak yawisaut pötön kön wieim weë. ⁹ Nem omnant rë nulak pet elnian pötön ar éwat wë. Pipot pëen ëeim ön. Pël ëen Anutu mayaap pepapök arim naë öpnaat.

Pool pi Pilipai omnaröa piin kësangën elmëa pöten ërëpërëp ëa

¹⁰ Ne Aköpök yal menak arök akun wali won sëen kaamök elnëenëak kön yawi pötaan ërëpsawi kësang pan yeë. Yaap, ar ngaan kaamök elnëenëak kent kön wieimautak pël ëenë kanö won ëen naën äaut. Pël äautak peene kanö oröön kaamök yaalnë. ¹¹ Ne omën nenten ngöntök ëaö pötaan kimang neniaan yeë. Won. Ne epël kön wiak wë. Omën ke nentere nent nem naë yaaröön pöt ya kë sumaap. ¹² Nem ngöntök wëaare omnantring wëa pöteparën kön wiin pangk yaë. Ne kep ëak wëaare këen wëa pöteparënta ya kë yesaup. Ën omnant selap wieëaare won pötenta tapël yaaup. Anutuuk nem yaaö pöten ya kë suma pöt pet elnëen pël kön yawiaup. ¹³ Yaap, Kristo pi weëre kosang nangkën omën pout yok pangk yaaup.

¹⁴ Pël yaaupök kõnöm nent koirak wëen ar kaamök elnëan pöt ompyaö elnëan. ¹⁵ Pilipai omnarö, ar éwat wë. Nem ngës rëak ngön ompyaut ök äautak ne Masetonia yanger sëp wasën ingre mor sa ka muntatëerö kaamök elnëak mon nenangkën ëaurö, arökëer nenauro. ¹⁶ Ne Tesalonaika kak wëen akun nentepar kaamök elnëak sum nant wes nemëan. ¹⁷ Ne arim nenan pöten kimang neniaan äaut. Pël äautak Anutuuk

arim nenan pöta kangiir omën ompyaut nimpënëak kent kön yawi. ¹⁸ Ne arim naëaan omnant kësang waut. Ar omnant kësang pan nangkën pangk yaë. Arim omën ompyaut Epaprotaitas menan pöt wak wais nangkën peö yaë. Kësangën pipot omën kõp kamp Anutuun kiri yemera pötë ökö. Pi pötön itenak ompyaut pël kön wiak ya kë sa. ¹⁹ Anutu nemop pi omnant ompyaö kësang pan Yesu Kristo pim naë mowiin wia. Pötaanök ar Yesu Kristook yal menak wëen Anutuuk arim omën ngöntök yeë pöt pout nimpnaat. ²⁰ Anutu, tiarim Pepap, pim yapinte ngaapëel wak isak maim öpa. Yaap.

Ngön kaö mëët

²¹ Ne Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wë pöröen yoöre ërëp yemak pël ök maë. Ën kar nem naë wë eporöeta arën yoöre ërëp yenia. ²² Anutuu omën eporö pourö arën yoöre ërëp yenia. Pël yaëen pitëm naëaan omën omp ak Sisa pim ka eptak wë inëen yaalmëa naröeta yoöre ërëp niapënëak kent pan yaë.

²³ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupötë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Kolosi

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 32 pōta ök won sēen Pool pi Rom kak wii kaatak wē pep epwer retēng ēak Tikikasre Onisimas piarip mangkēn wak sē Kolosi kakē ingre mor saurō mena. Pim retēng ēauta songōnte epēl. Pool pi ngōnēn ya yamēngkautaan wii kaatak moulmēēn wēēn Epapras pim naē sē omēn narōak Kolosi ingre morōrōen ngōnēn kaarōt mēēa pōt ök mēēa. Pitēm ngōnēn kaar pōt epēl. Anuture omnarōa tektrak tiarim yaya mapenaarō wē. Nent, Yesu pi Anutuu ök won, enselōrōa ököp. Ēn nent pōt, kaōmp nant ngēs olēak wēaare koröp kaut yailaut ngōn pōt ök maan kat wiak Poolök ngōn kaar pōt tekeri wasēpēnēak retēng ē mena.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1:1-8

Kristoē wēwētere ya yamēngkaut 1:9-2:19

Kristook yal menak wēauta ngōnte 2:20-4:6

Ngōn mēēt 4:7-18

¹⁻² O Anutuu omnarō, Kristo pim kentōökē ēnēm ēeim Kolosi kak wēaurō ne Pool Anutuu kēmtak Yesu Kristoē ngōn yaaō omēn nampök Timoti tiarim karip piiring wē pep epwer retēng ē yaningk.

Anutu tiarim Pepap pim komre kolap pōt ningkēn arim naē wiaap.

Pool pi Kolosi omnarōaan Anutuun yoōre ērēp mēēa

³ Tenpim akun ēl epotē Anutuun arimēēn kimang yamēēautē Anutu, tiarim Aköp Yesu Kristoē Pepapōn, yoōre ērēp maim wē. ⁴ Pōt Epapras puuk ar Kristook yal ēak wē kön wi kosang mowasōore Anutuu omēn pourō lup sant elmē pēl yaauta ngōnte ök niaan kat yawi pōtaanök. ⁵ Ngōn yaapēt, ngōn ompyaō pōt, wet rēak arim naē jaarōon ar

omēn ompyaut kutömweri arimēēn yaō ēa pōta ngōnte kat wiaurō. Pōtaanök ar kön kosang wiak omēn ompyaō arimēēn kutömweri yaō ēa pōtōn kor wē pōtaan kön wi kosang wasōore lup sant elmē pēl yaurō. ⁶ Anutuu ngōn ompyaō pōt wet rēak arim naē orōon kat wiak pim komre kolap pōta songōnte kēēkē ēwat san akun pōtak ngēs rēak ngaarēk wēēn arim naē ulōl sa. Pēl yaēēn yang muntatēērōa naēēta tapēl ngaarēk yeōn ulōl sē yes. ⁷ Ngōn ompyaō pōt, Epapras, tenpim kar panēēp, neering Kristoē inēēn yaalmē pōpök rē nuulōn kat wian. Puuk nem urtak Kristo pim yaat kēēkē wesak yamēngk. ⁸ Pi tapōpök Ngēēngk Pulōök arim naē lup sant yaaut tekeri wes nina pōten tenipōn ök yenia.

Pool pi Kolosi omnarōaan Anutuun kimang mēēa

⁹ Pēl yenia pōtaanök tenip ngōn pōt kat wia akun pōtak ngēs rēak Ngēēngk Pulōök arim lupre könōt kaō nuwasēn Anutuu arim ēēnēak kön yawi pōten ēwat panē sēnēētaan kimang maim wē. ¹⁰ Pēl ēēn ar Aköpē kan pet yaalni pōök yok pangk yesēn pi itenak ērēpsawi ēēpnaat. Pēl yaēēn arim naē kēēt orōon omēn ompyaō ke nentere nent yeem Anutuu yaauten kēēkē ēwat sēēn ēwat pōt kaō sēpnaat. ¹¹ Tenip ar ērēpsawiarung ya wiap wēēre lup kosang wē pēl ēēnēak Anutuuk pim wēēre kosang kaō panēētak wēēre kosang nimpnaataan kimang maim wē. ¹² Pēl maimeē Pep ar kaamök elniin pim omnarōaan yaō niwesaut, ēwaatak wia pōt, tenring ōpenaataan yoōre ērēp maim wē. ¹³ Anutu pi tiar kouta ōngpōkaan nuwak pim Ru panēēpē wa ngaōök yanimē pōta ōngpök niulēēn wē. ¹⁴ Pim Ru pōpök utpetetakaan ent ē niulēak tiarim utpetat won wes nuulēa.

Kristo pim wëwëtere ya yamëngkaut niaim.

¹⁵ Kristo pi Anutu itnaangkanëpë ököp. Pi ngaanëer omnant won wiaan wakaimaupök peene pötë kaö sak wë. ¹⁶ Anutuu Ruup pi kutömweriaan yangerakë omën ël epot pout ket ë pet iraup. Omën tiarim ityaangkautre itnaangkënöt, weëre kosangring kutömweriire mopöök wëaurö, isaare irëa pourö ket ëa. Anutuuk moulmëen Kristo pi omën ël epot poutë pep sak öpënëak ket ëa. ¹⁷ Pi omën pout won wiaan wakaimaup. Pim weëre kosangöök elmëaan omnant pout neenem urötë wë. ¹⁸ Pi ingre mor saurö tiarim kepön sak wë. Pël ëen ingre mor saurö tiarim möönre koröpö pël yaë. Pimënt tapöpök ingre mor saurö tiarim songönte. Puuk omën poutë kepön erën elniak öpënëak weletakaan ngës rëak wal ëa. ¹⁹ Pöt Anutu pim kentöök pimtë wëwëere weëre kosang pout yang elmëen wak wë. ²⁰ Pël yaëen Anutu pi pim Ruupön maan omën ël epot pout kutömweriaan yangerakë, piiring lup kopëtemer sak öpënëak kön wia. Pël ëëpënëak pim Ruup këra yetaprak möön iit il ngentiin pötak mayaap pöt tekeri wes nina.

²¹ Ar pöt, ngaanëer Anutu nerek wëen ar nerek wë omën utpetat ëeimeë piin kööre tok elmëeimauro. ²² Pël ëauröak Kristo pim koröpre mësëpring oröak wel wia pötak ar wiap nuwasën peene Anutu piiring wë. Puuk arim ketre saunat won nuwasën lup kölam wëen Anutuu ëöetak niulëëpënëak pël ëa. ²³ Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak weë panë sak tauaan omën nantök wer nuön kön wi kosang yewesaut këlok sëpanëen ngönën rë nuula pöt taë wes wak ön. Pool ne ngön ompyaö piptaan ya omën saup. Ngön ompyaö pöt tenök ar yang ël epotëeröen ök

Pool pi Kolosi omën ingre mor saurö kaamök elmëa

²⁴ Nem arimëen këlangön kat yawi eptaan ya kë yes. Kristo pim ingre mor saurö, tiar pim möönre koröp wak wë pöröaan këlangön kat wia. Pöta ök neenta arimëen këlangön kat wiima nant om wia. Pötaanök ar ingre mor saurö kaamök elniak këlangön om wia pöt kat wi pet irumaaten kent yaë. ²⁵ Anutu pim ngönte tekeri panë wesak ök niamëak ingre mor sauröa ya omën neulëaup. ²⁶ Pim ngön epët, ngaanëer ëlëëp wiaan tiarim ëere köröörö kat nawiin wë aprö imautak peeneek pim omnarö tiar tekeri wes yaningk. ²⁷ Anutuuk pim omnarö tiarën ngön ëlëëp ompyaö panëët, omën ngönën kopëlörö arim naë wia pöt, tekeri wes nimpënëak kent yaë. Pöt epët. Kristo pi arring wë. Pötaanök ar piin kor wëen puuk nukoirak kutömweri së piiring önëët. ²⁸ Pötaanök tenök Kristo pim songönte omën pouröen tekeri wesak niaim. Pël eimeë utpet yaaut kasëng mampunëak pepanöm niaöre ëwating wë rë nuulëeim. Ar Kristoë ök sak önëek yakök yaalni. ²⁹ Ne ar pël ëënëak pim weëre kosang kaöat yenangk pötring weë yengenti.

2

Kön wi kosang wesak wë ngön kaaröt ke ur olapa

¹ Ne ar omën epotön ëwat sënëak kent kön yawierek kat wieë. Arre ingre mor sa Leotisia kak wëauröere omën ingre mor sa munt neen itnaangkën naröaanta weë ngentiak ya kaö yamëngk. ² Ne ar lup kopëtemer sak neneren lup sant elmëeë lup kosang sëere kön këëkë wieë kön wi kosang wasö pël ëënëak weë yengenti. Ar pël ëënë pötak Anutu pim ngön ëlëëp wiakaima pöta songönten ëwat

sënëët. Pöta songönte Kristo. ³ Pi kön tektekre ewat pepap yak omèn poutè songönöt ewat wè. ⁴ Nem pèl yeniak pöt, omèn naröak ngön kaar niak wiap nuwaspanëak ngön pipèt ök yeniak. ⁵ Nem yeniak pöta songönte epèl. Nem koröpöök maimerek wè, èn lupmer pöt aring wè. Pèl èeè arèn itaangkèn arim lup kopètèmer sak wè wotpil yaautre Kristoon kön wi kosang yewesaut taè wia pöten èrèpsawi yeè.

Kristook yal èak wèwè kosangët öpa

⁶ Ar Aköp Yesu Kristo wan pöl piik yal menak weè. ⁷ Pèl èak piik misèn il tèak pim weère kosangöök kosang sak wè kön wi kosang yewesauta kan ök niak rè nuula pöök pèèn wè kaö wesak yaya maim weè.

⁸ Omèn naröak ngön kaar mos kè wonöt ök niaan kat wiin pötök wii nitèèpanèèn kèkè ngarangk èak weè. Pöt Kristo pim naèaan wonöt, èaröa ngön pas yangerakè pèènöt. ⁹ Ar ewat wè. Anutuu wèwèere weère kosang pout Kristoè koröpöök pangk èak wakaima. ¹⁰ Pèl èaap piik yal èak wè pim wèwèet wak omèn nenten ap newasngan. Pi isaup, omèn isauröa kepönöököp. ¹¹ Ar pöt, Yuta omnaröa yaaul Anutuun yaö èenèak koröp kaut nailèn èauröak wèwè utpetat kasèng menak Kristoè naè rè olèak piik yal menak wèèn puuk koröp kaut yail pöl elniak Anutuun yaö niwasèn wè. ¹² Arim i yanimè piptak Kristook yal èak wel wiin piiring yang kel niweera. Èn i yanimè taptak Anutu pim weère kosangöök Kristo weletakaan wal è moulmèa pöpök ar pim weère kosangöön kön wi kosang yewasèn Kristooring wal è nuulèa. ¹³ Ngönèn köpèl wakaimaurö, ar ngaanèèr arim lupötè Anutuun yaö naèn wèwè

ngaantakèl wè utpetat eimaurö. Pèl èèn pötök lupöt mèn wel niwia. Pèl èautak peene pöt, Anutuuk elniin Kristooring wèwèetak wè. Pèl yaèèn pi tiarim utpetat ent è yanuula. ¹⁴ Tiar Moses pim ngön kosangötè ngön wia pöt ngaarèk naön wèèn pötök utpet kangut tiarim naè oröpnaat, pèl èa. Pèl èautak Anutuuk utpet kang pöt kèrè olèa. Kristo pim kèra yetaprak möön wel wia pötak Anutuuk kang pöt won wesa. ¹⁵ Kristoè kèra yetaprak isa pötak Anutuuk kutömweriaan mopöök omèn utpet isaare weère kosangringörö il mowesak pitèm weère kosangöt ent è moolèak omnaröa èöetak pitèm songönöt tekeri wesa.

Tiar Kristooring wel wiaurö

¹⁶ Tiar Moses pim ngön kosangötè öngpök naön. Pötaanök omèn nampök arim iire kaömp yena pötaanre krisimaki ma ngoon ma sant pötè öngpök akun nent ngèèngk newasèn yeè pötaan utpet wesak niaan pöt kat mowiinganok. ¹⁷ Omèn pipotön ököököt pèl apenaat. Kèèt oröpèneak yaèèn wet rèak oröaut. Peene kè panè pöp, Kristo, pimènt oröak wè. ¹⁸ Omèn naröak arimtèn wak irèak enselöröen yaya manèak kaar yenia pipot kat mowiingan. Pit omèn pipotön wangerötè itena pèl niak köntak ieping eimeè yangerakè kentöökè ènem yaè. ¹⁹ Omèn ke pilörö Kristook yal naèn wè. Pi tiarim kepönö, èn ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö. Kepönöök möönre koröpö kaamök elniin urötè kosatring yal èèn pangk yaè. Pèl èaan Anutuuk weère kosangöt yaningkèn kaö yes.

²⁰ Ar Kristooring wel wiin yangerakè omnantè öngpökaan ent è nuulèauröak tol èèn yang omnaröa yaaul yeè? Tol èèn ngön kosang ke epot ngaarèk yeö? ²¹ “Epot mor öngan.” “Epot

nëngan.” “Epot mësel ëëngan.”
 22 Ngön kosang pipotök tiarim yangerakë omnant wak wëen lëngë yes pötön ya. Ngön kosang pipot omnaröa könöökäänöt Mosesë ngön kosangötë yal yemangk, Anutuu naëaan wonöt. 23 Ngön kosang pipotök enselöröen yaya maimeë arimtën wak irëak arim möönre koröpötön nga elmëenëak yenia. Pël yaalni pipotön omën naröak kön wiin ompyaö yaë pël yewas. Pël yaëetak pötök koröpöökë kentre kaur pöt pangk kan newariipan.

3

Anutuuk tiar Kristooring wele-takaan wal ë nuulëaurö

1 Ar Kristoë wal ëautak yal ëak piiring wë. Pötaanök omën këet o kutömweri Anutuu yaapkëetakël, Kristoë kaö sak wë pörek wia pötön war kön wieë. 2 Ar yangerakë omnantön kön wiinganok, kutömweri wia pötön kön wieim ön. 3 Pöt Kristoë wel wiautak ar yal ëak wel wiin arim wëwëat Kristooring Anutuu naë ëlëëp wiin wia pötaanök. 4 Ënëmak Kristo wëwë pepap pim orö tekeri sëpna akunetak arta piiring Anutuu ëwaatak orö rëenëët.

Lup ngaanöt sëp wesak lup ngolöpöt öpa

5 Pötaanök koröpöökë kent arim yeë pipot sasa kasëng meneë. Pöt epot. Öngre omp nga yaaö, lup kewilring yaaö, öngre omp neneraan kentre kaur yaaö, omën muntaröa omnantön war yaaut. Omën muntaröa omnantëen war yaaö pötak Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewas. 6 Omën Anutuu ngön wa olëak utpet pipot yaaö piporö puuk kangut mampnaat. 7 Arta ngaanëer omën ke pilöröaring wë pitëm yaaul eim wakaimaurö. 8 Pël ëauröak peene pöt, ngaare ya sangën, kön utpet mowiire ökre wasre koö ngön, utpet pipot sëp weseë. 9 Ar neneren

kaar mangan. Lup ngaanötë utpet yaaut ent ë olëak 10 lup ngolöpöt wak wë pötaanök. Anutuuk lup ngolöpöt ket ket ëak nina. Pël ëak ket elniaupök kët ël epotë könöt ngolöp nuwasën könring sak pimtë ök seim wë. 11 Wëwë ngolöp eptak tiarim kom ëak wakaima pöt won yes. Yuta omnaröere muntarö, koröp kaut yailauröere nailën yaauro, ëwatöröere köpëlörö, inëen yaauroere inëen naënörö, pöt pout mosöt pël yaë. Ën Kristo tiar pouröa kaö sak tiarim lupötë wë pötakëer këet pël yaë.

Neneraan lup sant elmëëpa

12 Anutuuk ar pimëen yaö nuwasën pim omën sak wëen lup sant yaalni. Pötaanök omnaröen yaköm kön wieë kaamök ëere sant elmë, arimtën kön wiin wak iraöre ya wiap ë, omnaröak utpet yaalniin kangiir nga naalmëen ë pël ëëë. 13 Naröak könöm nant elniin pöt wak weë. Ën arim tekrakaan nampök utpet elniin pimëen ngön wieë pöt kangiir elmëënganëp om pim utpet pöt won wes moolaë. Kristook arim utpetat won wes nuulëa pöl arta ëëë. 14 Lup sant yaaö pötak omën ompyaö muntat il yewas. Pël ëak pötak ulöp urak ëen pangk yaë. Pötaanök omën ompyaö pipot yeem lup sant pötaring weë. 15 Pël ëen Kristook mayaap yaningk. Pötak arim lupöt wotpil wesak ompyaö yeë ma won pöt pet elniip. Anutuuk ar möönre koröp kopëtaö wak lup kopëtemer sak mayaptaring önëak yas niia. Pötaanök kët ël epotë piin yoöre ërëp maim weë. 16 Kristo pim ngönte arim lupötë ilëak kaö sëp. Ar ëwat wë. Neneren rë moulöore utpet yaaut kasëng mampënaan pepanöm maö pël ëëë. Arim lupötök Anutuun yoöre ërëp elmëak ngönën tanre Pulöök elniin Anutuun yaya tan aö pël ëëë. 17 Anutu Pepen Aköp

Yesu tiarimëen elnia pötaan yoöre ërëp maimëe omën këmtak aöre moresök ya mëmpö pël yeë pipot Yesuun wesak ëëe.

Ëlre pepere rungaaröa ngönte

¹⁸ Öngörö, arim ompöröaan inëen elmëeë. Aköpëen yaö saurö, ar pël ëen ompyaö ëëpnaat. ¹⁹ Ompörö arta, arim öngöröen nga elmëengan, lup sant elmëeë. ²⁰ Rungaarö ar, arim ëlre peparöa ngön ngaarëk weë. Pël yaëen Anutuuk itaangken pangk ëëpnaat. ²¹ Ën peparö arta, arim rungaarö ya utpet ëëpanëen ya sangen mongawisngan.

Inëen yaaöre ngarangköröa ngönte

²² Inëenörö ar, kët ël epotë arim ngarangköröa ngön ngaarëk weë. Arim ngarangköröak itaangken ompyaö ëëpnaataan pëen won, Aköpön kasinkasin yeem weë ngentiak pitëm ngön ngaarëk weë. ²³ Arim ya yamëngk pipot pout omnaröaan won, Anutuun yeë. Pötaanök weë panë ngentiak mëneë. ²⁴ Ar ëwat wë. Aköpök kangut nimpnaat. Puuk ar pim omnaröaan yaö ëa pöt ningkën önëet. Pöt ar Aköp Kristo pim inëen yaalmë pötaanök. ²⁵ Ën omën utpet yaë pipop Anutuuk pim utpet yaë pöta kangut mampnaap. Anutu pim ngön yaatak omën yapinringre yapin won pourö mööngkraar kangk naalniipan

4

¹ Ngarangkörö ar, wotpil wesak arim inëenörö mëngkre mëngk ngarangk elmëeë. Pöt arta arim wotöököp kutömweri wë arën itena pël weseë.

Kimang yamëëautere ompyaö wëauta ngönte

² Ar pourö kosang wesak Anutuun ök maim ön. Pël eimeë ök yamëëautak Anutuun këëkë kön wiak yoöre ërëp maim ön. ³ Pël

ëak arim ök yamëëautak tenimëenta Anutuun kimang maim ön. Pi kan nent koir ningkën pim ngönte ök mëak Kristoë ngön ngaan ëlëep wiakaima pöt ök menaan kimang maim ön. Ne ngön pöt ök yamëëautaan wii kaatak wë. ⁴ Kimang maim önë pötak kaamök elnëaan nem ëëmëak neea pöl ngön ëlëep wiakaimauta songönte wa kotiak ök memaat.

⁵ Ngönën kat nawiin wilëngkëel wëaurö pitring wë akun il wasnganëen omnant këëkë kön wieëak ëen. ⁶ Arim ngönöt ompyaö pan misëngring tomunatë ök ëëp. Pël wë omnaröen ngön kaip ti mam-punëetaan poprak naën ëëneët.

Poolök Tikikasre Onisimas wes mëa

⁷ Nem wë pöta ngönte Tikikas puuk waisak ök niapnaat. Pi nem kar panëëpök Aköpë ya omën ompyaup, neering ya ngawi yamëngkaup. ⁸ Ten tolëel wë pöta ngönte ök niaan kat wiak lup kosang sënëak nook wes mëen yewais. ⁹ Pël ëak Onisimas, tiarim kar panëëp, piiring wes mëen yewais. Pi arim kakaanëp ya sëp newasën om wëaup. Piaripök eprekë yaaut ök niapnaat.

Pool pi Kolosi omnaröen yoöre ërëp mëa

¹⁰ Aristakas neering wii kaatak wëaupök arën yoöre ërëp yenia. Ën Maak, Panapas pim nang karip, puukta tapël yenia. Pi arim naë waisën pöt nem niak pöl sant mowasën. ¹¹ Ën Yesu, yapin nent Sastas, piita arën yoöre ërëp yenia. Yuta omën nem karuröa naëaan pitökëer ketumön newesak omnarö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak neering ya yamëngk. ¹² Pël ëak arim kakaanëp, Epapas, Yesu Kristoë ya omnamp, puukta yoöre ërëp yenia. Ar kosang sak Anutuu arim ëënëak yaalni pöt kön wi sokolön yak kët ël

epotë kosang wesak kimang maim wë. ¹³ Pim songönten nem ewat wë yeniak epop. Pi arimëènre Leotisiaare Irapolis ka pöteparé omnaröaan kaamök elniipënëak ya kaö yamängkaup. ¹⁴ Luk root ompyaupre Timas piaripta yoöre ërëp yenia. ¹⁵ Ne tiarim kar Leotisia kak wëauröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Pël ëak öng Nimpaare pim kaatak ngönënëen wa top yaauröenta tapël man. ¹⁶ Pep epwer ar sangk kelak pöt wes mëen Leotisia ingre mor saurö pitta sangk kelëp. Ën kangiir Leotisia omnarö menan pöwer pit sangk kelak ningkën arta sangk kelën. ¹⁷ Pël ëak Akipas pipopön, “Aköpë ya nina pipët këékë wesak mën,” pël man.

¹⁸ Pep epwer omën nampön maan retëng ëa. Ën kaö epët pöt nemtok retëng yeë. Nemtok arimëen yoöre ërëp ngön retëng yeë. Ar ne wii kaatak wë pöt kön wieë nemëen Anutuun kimang maë.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

1 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sèèn wë krismaki 20 pöta ök won sèèn Pool pi Korin kak wë pep epwer Tesalonaika kakë ingre mor sauröaan retëng ëa. Pi wet rëak Tesalonaika kak së ngönën ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 17:1-9). Pitëm pël ëa pötaan Yuta omën naröak nga yaalmëen ingre moröröak Pool wes mëen sa. Pël ëak ya mëmpö së Korin kak oröak wëen Timoti pim naë së oröak pitëm ngönte ök mëea.

Yuta omën naröak ingre moröröaan nga elmëak utpet mowesa. Pël maan kat wiak Poolök pit kosang sak öpënëak mëea. Pël ëak Yesuu kaalak waisëpnaata ngönte retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1

Anutuu yoöre ërëp ngönte 1:2–3:13

Kristöë kentöökë ënëm ëëpenaat 4:1-12

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 4:13–5:11

Wa korkor ngönte 5:12-22

Ngön mëët 5:23-28

1 O Tesalonaika kakë ingre mor saö Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristooring yal menak wëaurö ne Pool Sailasre Timoti pi-aripring wë pep epwer retëng ë yaningk.

Anutu pim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang weseimeë wotpil wakaima

2 Akun poutë ten arën kön wieë Anutuun yoöre ërëp mëak arimëen kimang maim wë. ³ Pöt ten arim Kristoon kön wi kosang wasën këet jaaröön ompyaö yaaöre lup sant yeem ya kaö yamëngkaöre tiarim Aköp Yesu Kristoon kön

kosang wiak piin kor yeem lup kosang sak wëa pötön kön wieë Anutuun pël maim wë. ⁴ Karurö, Anutu ar lup sant yaalniaupök pimëen yaö elnia pöten ten ëwat wë. ⁵ Ngön ompyaö tenim arën ök niaima pöt ngön pëen won, Ngëengk Pulöökë weëre kosangöök ök yeniaan Pul pöök tenim lupötë ngön pöt yaapöt pet elnia. Pël ëen ten kaamök elniak arim naë ya yamëngkën tenën itenak omën ke tolëälörö pöten ëwat saurö. ⁶ Pël ëak Anutuu ngön ompyaut wak wëan pötaan könömöt arim rangk yawisën Ngëengk Pulöök kaamök elniin ërëpërëp ëak ten Aköpë wëwëeta ënëm saurö. ⁷ Ar pël ëan pötaanök omën Masetoniaare Krik yangerarë ngönën wak wëaurö arim wëwë ompyauta ngönte itenak ënëm ëa. ⁸ Pöt eptaanök. Aköp pim arim naë ya yamëngkauta ngönte aö yesem Masetoniaare Krik yangerarë wëaurö kat yawiin arim Anutuun kön wi kosang weseim wë pöta ngönte ulöl sak yang munt nantëëta yes. Omën pourö pöten kat wia pötaan tenök ök mena pöt pangk naën. ⁹ Omën porö pitëmtok ten arim naë wais wëen omën arim naë oröa pöta ngönten ök yenia. Pitök omën kön ökre wasut arim wet rëak ngëengk weseiman pöt sëp wesak Anutu wëwëetaringëp pim naë rë olëak pim inëen sak wë pöta ngönte ök ya. ¹⁰ Pël ëak pitök arën, “Anutuu Ruup kutömweriaan wes mëen kaalak waisëpnaap piin kor eim wë,” pël ya. Pim Ruup Yesu pöp ngaanëer wel wiin kaalak wal ë moulmëaup ënëmak Anutu pim ya sangën elniipna pötakaan kama yaniö.

2

Poolë Tesalonaika kak ya mënauta ngönte

¹ Karurö, ar ewat wë. Ngaan ten arim naë wais ngönën ök nia pöt mos nasën. Won. ² Ten arim naë naaröön wë wet réak Pilipai kak om wëen naröak utpet niwasën këlängön kat wia pöt ar ewat wë. Pël éaatak ten Anuturing wëen kaamök elniin lupöt kosang sak wëen naröak kööre tok kaö yaalniin Anutuu ngön ompyaut ök niaut. ³ Tenim ngönën ök yeniak epët ngön korar nentak ök neniaan. Ten wëwë kewilring wëa pötak morök elniinëak naën. ⁴ Anutuuk tenën ökre was elniak itaangkën yok pangk éënak pim ngön ompyaut ök nianëak niaan yewais. Omnaröak tenim yaaten itenak kent éëpnaataan won, Anutu lupöt ityaangkaupök itenak kent éëpënëak ök yeniak. ⁵ Ar ewat wë. Ten ngön pöt arök tenën kön wiin ompyaö éëpënëak ököök neniaan éaut. Won pan. Pël yeem tenim ngön nia pötakta tenim omnantön kentre kaur yaaö pöt wa élëëp newasën éaut. Pöt Anutu piita ewat wë. ⁶ Ten Kristoë ngön yaaö omnaröak ar tenim yapinte wak isak anëak ngön kosang wesak niana pöt yok pangk éëpnaat. Pël éëpnaatak ar ma omën muntaröak pël éënëak neniaan éaut. ⁷ Ten ngaan arring wakaima pötak el nampë pim runga koturöen wiap yaalmë pöl elnieimaut. ⁸ Ten arën lup sant yaalni pötaan Anutuu ngön ompyaut ök nianëak kent kön wiaut. Pöt pëen won. Tenim wëwëet ar kaamök elniipnaan pël elniinëak kön wiaut. Pöt arën lup sant kaö panë yaalniaut.

⁹ Karurö, ar tenim ya kosang mëneimautön ewat wë. Pöt ten Anutuu ngön ompyaut ök niautak këere kaömpöt arim naëaan önganëak tenimtok këtre rö kan poutë ya mëneimaut. ¹⁰ Anutüre ar pourö tenën ewat wë. Ten ar Anutuun kön wi kosang yewesauröa naë ya yamëngkem utpet nent naën,

wotpil wakaimaut. ¹¹ Ar ewat wë. Omp nampë pim rungaarö ngarangk yaalmë pöl ten arimëen elniaut. ¹² Ten arim könre lupöt kosang nuwasën wëen Anutu pim naë sëen wa ngaöök nimëen pim éwaatak önëak yas yenia pöpök arën itenak ya kë sëpënëak kosang wesak niaut.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang panë wesak lupöt kosang sak këlängön kat wia

¹³ Omën epëtenta ten Anutuun yoöre érëp maim wë. Ngaan arim naë wais Anutuu ngönte ök niaan kat wian pötak ar omnaröa ngön pasit pël newasën Anutuu ngönte pël wesak waurö. Yaap, ngön pöt Anutu pimtök ar piin kön wi kosang yewesauröa könre lupötë ya yamëngk. ¹⁴ Karurö, omën nant Anutuu ingre mor saurö, Yutia yangerak Yesu Kristoë ënem yauröa naë oröa pöt arim naëta oröa. Pöt arim yangerakë omën karuröak elniin këlängön kat wia pöl pitta Yuta omën pitëm karuröak wet réak elmëen kat wiaurö. ¹⁵ Yuta omën porö tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutuu tektek ngön yaaö omnarö mën wel wiak ten waö ë nimëaut. Pël ëak Anutuu omën ompyaö kent yeëa pöt wa yoolëemak omën pouröaan kööre tok yaurö. ¹⁶ Pitök ten Anutuu utpetetakaan kama niöpna ngön pöt ar omën muntaröen ök nianganëak il niwariipënëak pël éaut. Pël yaëen pitëm saunat kaö panë saut. Pël éaatak Anutuu ya sangën pömpel peene pitëm naë yaarö.

Pool kaalak Tesalonaika omnaröa naë së itaampënëak kent kön wia

¹⁷ Karurö, ten akun kot eptak ar sëp niwesak wë arën itaampunaataan yaköm kön wiaut. Yaap, ten arën itnaangkën wë arimëen kön wieim wëaurö. Pël yeem

kaalak wais it ningampunëak wë panë ngentiaut. ¹⁸ Ten arim naë waisënëak kent kön wiaut. Ne Pool nook akun selap waisumëak ökre was ëen Setenök tenim kanö il niwariak wë. ¹⁹ Enëmak tiarim Aköp Yesu kaalak waisën tiar pourö pim itöök taupenaat. Ten arën itaampunëak kor wë akun pötak Aköpë ëöetak arën itenak tenim arim naë ya mëneimauta këët pël wesak ya kë sënaat. ²⁰ Yaap, ten arim naë ya yamëngkën ar Anutuun kön wi kosang wesang pötaan ya kë sënaat.

3

Poolök Timoti Tesalonaika omnarö weëre kosang mampënëak wes mëen sa

¹ Ten arën itnaangkën wë ya këlangön kön wiinganëak tenipökëer Atens kak om ön pël wesak ² tiarim karip Timoti tenipring Anutuu yaat yamëngkem Kristoë ngön ompyaut ök yaaup arim naë wes mëaut. Ten pi arim lupöt kosang nuwesak arim kön wi kosang yewesaut taë nuwasëpënëak wes mëaut. ³ Ar narö munt naröak utpet yanuwäsën pötak arim kön wi kosang yewesaut irikor elni-ipanëak ëaut. Arimtokëer ewat wë. Anutuuk tiar omnaröak utpet elniipënëak yaö niia. ⁴ Pöt yaap ngaantak tenim arring wakaima pötak, “Enëmak omën naröak tiar utpet nuwasëpnaat,” pël ök niiaut. Pël niaan tenim ök niia pöl yaaröön ityaangk epët ar yok ewat wë. ⁵ Omën naröak utpet nuwasëpënëak ëa pötaanök nem arën itnaangkën wë këlangön kat wian pöl kaalak kat wiinganëak akun pötak arim kön wi kosang yewesauta songönten ewat sumëak Timoti wes mëen waisa. Pöt Setenök arën ököök niaan tenim arim naë ya mëneima pöt mos ëëpanëak kön selap ëaut.

Timoti pim ngön ompyaut wak sëen Pool pi ërëpërëp ëa

⁶ Peene pöt, Timoti arim naëaan wais e örök wë arim kön wi kosang yewesaöre lup sant yaaö ngön ompyaö pöt tenipön ök yenia. Pël niak arök tenimëen yak ya ërëpërëp kön wieim wëan pöttere tenim arën itaampunëak kent kön yawia pöl arta tenimëen yeëan pötenta ök yenia. ⁷ Karurö, arim wëwëeten kat wia pötaanök omnaröak ten utpet yanuwäsën këlangön kat yawiem arim kön wi kosang yewesauten kön yawiin pötak tenim lupöt kosang yewas. ⁸ Pöt epët. Ar Aköpring lup yal ëak kosang sak wë pötaan ten peene lup kengkën sak önaat. ⁹ Arim yeëan pötaan ten Anutuun yoöre ërëp yemak. Pöt arën kön wieë Anutu tiarimopön ök yamëem arimëen ërëpërëp kaö yeë. ¹⁰ Këtre röök poutë ten arim naë wais itenak ngönën lup irikor yeë pöt wotpil wes nimpunaataan kosang wesak kimang maim wë.

Pool pi Tesalonaika omnaröa naë sëpënëak Anutuun kimang mëëa

¹¹ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu piarpimtok kanö tē niwiin arim naë waisënaat. ¹² Aköpök kaamök elniin arimëntre omën naröen lup sant yaalmëan pöt kaö sëen tenim arën lup sant yaalni pöl elmëim ön. ¹³ Pël ëen arim lupöt kosang niwasën tiarim Aköp Yesu pim omnaröaring waisëpna pötak ar Anutuu tiarim Pepapë ëöetak utpet nent won, kölam pëen önëët.

4

Wëwë wotpilten Anutu kent yaë

¹ Karurö, ne ngön munt nent niamaan kat wieë. Ngaan arim wëwë ompyaut wëen Anutuuk itenak kent ëëpnaata songönten ök niaan kat wiak enëm eimaurö. Peene pöt, ne Aköp Yesu pim yapintak ngön nent kosang wesak

epël niamaan kat wieë. Arim wëwë ompyaö pöt kaö wesak eim ön.
² Ar ngön pout Aköp Yesu pim yapintakël tenim ök niia pötön ewat wë. ³ Anutuu kent yaaö pöt epët. Öngre omp nga yaaö pout kasëng menak lup kôlam panë önëak kent yaë. ⁴ Ën ompörö ar öng koirënëak pöt lup kopët nemer wë wotpil wesak koirëë. ⁵ Omën ngönën won, Anutuun köpël wë pöröa öngöröaan kentre kaur ëak yokoir pöl ëëngan. ⁶ Arim karurö utpet elmëak pitëm öngörö këkain elmëënganok. Pöt tenim ngaan ök niia pöl Aköpök omën utpet ke pil yaurö kangut mampnaat. ⁷ Anutuuk tiarën yas yenia pöt öng nga ëëpenaataan won, lup kôlam öpenëak yenia. ⁸ Pötaanök omën ngön epët kasëng yemangk pöp omën muntapön won, Anutu Ngëëngk Pulö ar yaningk pöpön kasëng yemangk.

⁹ Ne arim karuröen lup sant elmëënë pöta ngönte pangk retëng ëak ök neniangan won. Pöt Anutuuk arën neneraan lup sant elmëënëak yok ök niia. ¹⁰ Pël niaan ar yaap arim kar Masetonia yang poutë wëauröen lup sant yaalmë. Pël yaëënak karurö tenök, “Pötakëër kaö wesak eim ön,” kosang wesak pël yeniak. ¹¹ Tenim ngaan kosang wesak ök niia pöl wiap sak wëëre omnant ngarangk ë, omnant önëën arimtä moresök pëen ë pël ëënëën kosang wesak eim ön. ¹² Pël yeem kaömpre omnantëën kimang nemaan yaëën ngönën köpëlöröak itaangken ompyaö ëëpnaat.

Aköp pi kaalak wais tiar wal ë nuulëëpnaap

¹³ Karurö, ar wel wiauröen ëngk ma e weseë ngönën köpëlöröa kaalak wal ëëpnaat köpël wë ingre yailak ya pöl anganëën ök niamaan kat wieë. ¹⁴ Tiar Yesu pim wel wiak kaalak wal ëa pöten kön wi kosang yewas.

Pötaanök Anutuuk Yesu pim kaalak waisëpnaatak omën piin kön wi kosang wesak wel wiauröeta wal ë moulmëen piiring waisëpnaat pël kön wieë. ¹⁵ Pöta ngönte Aköpë këm ngönte epël niamaan kat wieë. Ënëmak Aköpë kaalak waisëpna akunetak öp öpenaarö wel wiauröa wotöök rëak kutömweri nasëngan. ¹⁶ Anutuuk ngön kosang wesak aan ensel wotöököpök ngön ëak yeniaan kutömweriaan kuup yamëngkën Aköp pimtok yangerak irapnaat. Pël yaëën omën Kristoon kön wi kosang weseimeë wel wia pörö wet rëak wal ëëpnaat. ¹⁷ Pël ëën Anutuuk mësak yawisën akun pötak öp öpenaarö kutöm kepilrak koirak Aköpön mopöök itaampnaat. Pël ëak piiring kët ëlötë wakaim öpenaat. ¹⁸ Pötaanök arim karuröen ök mëak lup kosang mowesëë.

5

Tiar Aköpë waisëpnaaten kangk eim öpa

¹ Karurö, “Akun tol ëak sëënak omën pöt orööpën?” ma “Omën oröp nentak ëën orööpën?” ngön pöta songönten ar ewat wë. Pötaan ök neniangan. ² Aköpë waisëpna akunetak ëëpnaaten arimënt ewat wë. Omën këkainëpë rö kan jaarö pöl teënt orööpnaap. ³ Omën Yesuu ngönte ngaarëk naönöröak, “Akun eptak mayaap wë ompyaö öpenaat,” pël aim wëen Aköpë akunet oröön kö sëpnaarö. Öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl pit këlangön kat yawiin mait naalmëëpan. ⁴ Karurö, ar koutak naön Aköpë akuneten ewat wë. Pötaanök omën këkain nampë ëlëëp waisën yaan yes pöl Aköpë akunet jaaröön pël naëngan. ⁵ Ar këtre ëwaata yaö saurö. Tiar koutere rö kanë yaö wonörö. ⁶ Pötaanök omën ka kun yesauröa omnantön itaangkën wë pöl ëënganëën kön wotpil wesak wë

ngarangk kääkë ääpa. ⁷ Rö kanötë omnarö ka nga yeem itnaangkën yaaurö. Ën rö kan tapötë i ngaat nak kön irikor yaaurö. ⁸ Pël yaauröak tiar Anutuu äwaatak wëaurö. Pötaanök irikor äënganëp kön ompyaö wetete öpa. Tiar Anutuun kön wi kosang wasööre lup sant ë pël äak pötak ulpëen kosangëp ket äak wak öpa. Pël äak Anutuuk tiar utpetetakaan kama niöpna pötaan kön kosang wiak kor wë pötak ul kosangët ket äak waäak öpa. ⁹ Pöt eptaanök. Anutu pi tiarimëen ya sangën elniipënëak nenaan. Won, pi tiarim Aköp Yesu Kristook utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. ¹⁰ Yesu pim tiarimëen yak ngaanëer wel wia pöt tiar narö wel wiire om öp wë pël äaapena pörö piiring sasa wakaim om öpenëak äa. ¹¹ Pötaanök peene yeëan pöl arim karurö kosang mowesak nener kaamök elmëeim ön.

Ngön mëët

¹² Karurö, ten kosang wesak epël nianaan kat wieë. Ar omnarö arim naë ngönënë ya yamëngk piporöa ikaanöök ön. Pit Aköpök arim kaö wes moulmëenak könre wetete ninak wotpil yanuwat. ¹³ Pitëm arim naë ya yamëngk pötaan kön wiin isën lup sant elmëen. Pël yeem ar ingre mor saurö mayaaptaring ön. ¹⁴ Karurö, ten ngön kosang epël ök nianaan. Ar omën wisën yaauröen pepanöm man. Pël äak kas yaë piporöa lupöt taë mowesak wiapre kor yaaö puorö kaamök elmëen. Pël yeem omën pouröaan ëpre wiap elmëen. ¹⁵ Omën nampök utpet yaalniin kangiir elmëenganëen ngarangk äen. Akun poutë kosang ngentiak arim karuröere omën pouröaanta wëwë ompyaut wël äak elmëen. ¹⁶ Kët ëlötë ërëpërëp eim ön. ¹⁷ Akun poutë Anutuun ngön ök maim ön. ¹⁸ Omnant pout arim

naë yaaröön pöt Anutuun yoöre ërëp maim ön. Anutuuk ar Yesu Kristooring yal menak wë pipot pout eim önëak kent yaë.

¹⁹ Ngëengk Pulöökë ngönte apënëak yaëen wa olëak mëak kan mowariinganok. ²⁰ Anutuu ngönte omnaröa tektek yenia pöt kaaöre këepöt äak kasëng mangkanok. ²¹ Ngön pout ökre was äak ompyaut wël ë moröak wë ²² utpetat mop mowiin.

²³ Anutu, mayaap pepap, pimtök arim lupöt kölam niwasën pangk äëp. Pi ngarangk elniin tiarim Aköp Yesu pim kaalak waisëpnaatak arim könre lupre koröpötë utpetere korar nent wi naöpan. ²⁴ Anutu yas yeniaupök pim ngönte akun poutë aan kat wiin kë yaaröaupök ngön ök yenia epët yaap mën pet irëpnaap.

²⁵ Karurö, ar Anutuuk ten kaamök elniipnaan kimang man.

²⁶ Karuröen lup santak yowe mëak mor meneë.

²⁷ Ne Aköpë yapintakël kosang wesak epël yeniak. Ingre mor sa kar pouröen pep epwer sangk kelak ök man.

²⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

2 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 20 pōta ök won sēen Poolök Korin kak wē pep epwer Tesalonaika ingre morōroaan kaalak retēng ē mena. Pi kat wiin pit kön irikor ēak Kristoē kaalak waisēpna pōt yok orōa pēl wesa pōt kat wiak wotpil wasēpēnēak pim waisēpnaata ngōnte kaalak retēng ē mena.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1:1-2

Yoōre ērēp ngōnte 1:3-12

Kristoē kaalak waisēpnaata ngōnte 2:1-17

Kristoē kentōökē ēnēm ēēpenaat 3:1-15

Ngōn mēet 3:16-18

¹ O Tesalonaika kak ingre mor saurō, ne Pool Sailasre Timotiiring wē pep epwer retēng ē yaningk. Pōt Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo wē pōtaanök.

² Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim naē wiaap.

Pool pi Anutuun yoōre ērēp mēea

³ Karurō, akun poutē ten arimēen yak Anutuun yoōre ērēp maim wēen pangk yaē. Arim kön wi kosang yewesaut kosang panē yesēn neneraan lup sant yaalmēan pōt kaō yes pōtaanök. ⁴ Pēl yeē pōtaan ten arim yapinte wak isak Anutuu ingre mor saō ka nantē wēaurōen ök yemak. Arim kōore tokōrōak utpet yaalniin kēlangōn kat yawiem lup kosang sak wē kön wi kosang yewesaut taē wes wak wē.

Anutuuk tiar wotpil wesak wēl ēak ya yanimēngk

⁵ Arim wēwē pitak Anutuuk wēl ēak ya yamēngkaut wotpilte pōt pet yaalni. Ar wēwē ompyaō pipēt wak wēen arēn kön wiak

wa ngaōök nimēēpnaataan kēlangōn kat wiinēak niia. ⁶ Anutu pimtök wotpil wesak ya mēnak omēn kēlangōn kat yaniwi pōrō kangiir kēlangōn kat wowiipnaat. ⁷ Pēl ēak ar kēlangōn kat yawi pōrō puot kērē niolaan tenring ompyaō eim ōpenaat. Pim pēl ēēpna pōt tiarim Aköp Yesu Kristo kutömwer sēp wesak es kēsang newesring tekeri yaarōon pim ensel weēre kosang pōrōa piiring waisēpnaatak pēl ēēpnaat. ⁸ Pēl ēak omēn Anutuun kōpēl wē tiarim Aköp Yesu pim ngōn ompyaut ngaarēk naōn yaē pōrō puuk kangut mampnaarō. ⁹ Omēn pōrō pit Anutuuk kangut menak waō ē momēen Aköpē ēōetak wēaut sēp wesak pim weēre kosangōökē ēwaaten itnaangkēn sasa kō sēpnaarō. ¹⁰ Pim waisēpna akun pōtak omēn pim yapinte wak isak aimeē kön wi kosang wesak wēa pōrō piin yaya mapnaat. Ēn arta tenim ngōnēn ök niiaut kön wi kosang wesang pōtaanök pitēm tekarak ōnēēt.

Pool puuk Tesalonaika omnarō Anutuuk weēre kosang mampēnēak kimang mēea

¹¹ Ar pēl ēēnē pōtaanök ten akun poutē Anutuuk kaamök elniipēnēak kimang yamēēaurō. Wēwē ōnēak yas niia pōt pi arēn kön wiin ompyaō wēen pangk ēēpēnēak kimang yamēēan. Pēl yeem pi weēre kosang ningkēn arim kentōök omēn ompyaut pout ēēnēak kön yawi pōt ēēre arim ya Kristoon kön wi kosang weseē yamēngk pōtta pet irō pēl ēēnēak kimang yamēēan. ¹² Pēl yeem ar tiarim Aköp Yesu Kristoē yapinte wak isak aim wēen puukta arēn tapēl wak isak apēnēak kimang yamēēan. Tiarim Anuture Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolap elniin pēl ēēnēēt.

2

Omën ngön wa yooläaupë ngönte

¹ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo kaalak waisën piiring wa top eëpena ngönte kosang wesak epël niaanaan kat wieë. ² Omën naröak Aköp kaalak waisa ngön pöt yaan kat wiak kön irikor êak ya ngës eënganok. Ngön kaar pöt omën nampök tektek ngön yauröa ök sak niia ma nampök pimtë könöökään reak niia ma naröak, “Pool puuk retëng êak wes momëen kat wia,” pël ök niia wes. ³ Omën namp kaar ke pilöt ök yeniaan pöt kat mowiinganok. Aköpë waisëpna akunet pas naarööpan. Wet reak omën kësang Anutuu ngönte wa olëak pi kasëng meneim wëenak omën Anutuu ngönte wa olaima pöp utpet mowesak es parëaöökë ping mowasëpnaap pi tekeri sëenak ênemak Aköpë akunet orööpnaat. ⁴ Pi omën pouröa Aköp pël sëpënëak pitëm omnant Anutuu ök yewesaare ngëngk wesak yaya yamëea pötön kööre tok elmëepnaat. Pi pimtën ne Omp Aköp pël aö omnaröa yaya yamëea pötë rangk isak Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati ilëak wel aisëë pimtën, “Ne Anutu tapöp,” pël apnaat.

⁵ Ne ngaantak arring wë ngön pöt ök niiaimaut. Pöt ar kat kolak wë ma? ⁶ Peene omën utpet pöp waisëpënëak yaëen omnant il wariak wë pöten ar ewat wë. Ênemak Anutuu pimëen akun mowia piptak tekeri orööpnaap. ⁷ Ar ewat wë. Peene wëwë Anutuu ngön wa yoolëa pöt kot wiaan omën naröak pël yaë. Pël yaëen omën utpet pöt kot yewesa pöp om kot wesak wë ênemak sëpnaap. ⁸ Pël eën omën Anutuu ngönte wa olaima pöp tekeri oröön utpet pöt kaö panë sëen Aköp Yesu wais pim këm muntönök momöön wel wiipnaap. Pim waisëpnaatak ëwa

pööring oröön omën pöp kö sëpnaap. ⁹ Omën Anutuu ngönte wa olaima pöp Setenë weëre kosangöök wais morök elniipënëak ya weëre kosang ke nentere nent mënak retëng it ngolöpöt mëmpnaat. ¹⁰ Pël yeem pi Setenë weëre kosangöök omën kö sëpna pörö morök elmëepnaat. Omën pörö Anutuuk utpetetakaan kama moöpënëak pim ngön këët öpënëak maan kaaö ëa pötaanök kö sëpnaarö. ¹¹ Pit pim ngön këëten kaaö ëa pötaanök Anutuuk omën kaar nantëen wa yaap wesak kön wi kosang wasëpna yak omën weëre kosang nent pitëm naë wes mëen oröak morök elmëepnaat. ¹² Pötaanök omën ngön këëten kön wi kosang newasën utpetatëen kentre kaur eima pörö Anutuuk kangut mampnaat.

Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö elnia

¹³ Tenim kar Aköpë lup sant yaalni pörö, ten arimëen yak Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan panëer Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. Pël eën pim Pulöök ar Anutu pimtëen omën panë sënëak niulëen ngön këëten kön wi kosang wesan pötaanök utpetetakaan kama niwa. ¹⁴ Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak ngön ompyaut benim arën ök niia pötak yas niia. Pöt ar tiarim Aköp Yesu Kristooring ëwaatak wë pim omën ompyaut ngawi eim önëak niia. ¹⁵ Pötaanök karurö ar kosang sak taueë Anutuu ngönënte benim këmötök rë nulööre pepatë ök niaaö pël elnieima pötë ênem ëeim ön.

¹⁶ Tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutu tiarim Pepap, piaripök lup sant elnia. Pël êak komre kolap yaalniem arim lupöt kosang nuweseim öpnaat. Pël eën omën ompyaö piarpim nimpna pötëen kangk eim wë. ¹⁷ Piaripök arim lupre könöt kosang nuwesak

omën ompyautëen aöre mëmpö pël ëënëen weëre kosang nimp.

3

Poolök, "Anutuun ten kaamök el-niipnaan kimang maë," pël mëëa

¹ Karurö, ten ngön munt nent wia. Pöt epët. Ar Anutuun ten kaamök elniin ya mëngkën Aköpë ngönte arim naë ëa pöl teëntom ulöl sëen omnarö wak ping wesak apënaan kimang man. ² Omën selap pan Kristoon kön wi kosang newasën wë. Pötaanök Anutuuk ten utpetaröa moresiaan kama nuupnaan kaalak kimang man. ³ Pit piin kön wi kosang newasën yaëetak Aköp pi ya ompyaö yamëngkën tiar piin kön wi kosang wasëpena pöt pangk ëëpnaat. Pi Setenök utpet niwaspanëen weëre kosang nimpnaat. ⁴ Aköpök ten könre lupöt kosang niwasën tenök arimëen kön kosang yawi. Ten arën epël kön yawi. Tenim ngön kosang wesak ök yeniak pöt ar peeneaan ënëma poutë om eim önëet. ⁵ Aköpök arim lupötë ya yanimëngkën Anutuu arën lup sant yaalni pötëre Kristoë kosang sak tauëë könömöt wak wakaima pötenta ëwat sën.

Poolök omën pourö ya mëmpënëak mëëa

⁶ Karurö, ten tiarim Aköp Yesu Kristoë urtak wë kosang wesak epël ök yeniak. Kar narö tenim ngönën ök niia pöta ënëm naën wisën wë pörö mop mowieë. ⁷ Ar ëwat wë. Tenim yaaul ök ëënëet. Ten ngaantak arring wë wisën naën eimaut. ⁸ Akun pötak ten arim moresiaan këëre kaömpöt pas naön eimaut. Arim naëaan pas önganëak sum pëënë ëak önëak këtëkre rö kan poutë ya kosang mëneimaut. ⁹ Tenim arim naë ya mëneimaö pötak ar këëre kaömp nimpunëak kimang niianëen pangk ëan tapön. Pël ëaatak ten

pël naën ar tenim ënëm ëënëëk yak tenimtok këëre kaömp öna yaat mëneimaut. ¹⁰ Ngaant tenim arring wakaima pöten ar ëwat wë. Pötak nga ngön nent epël ök niiaut. Omën namp ya namëngkën ëëpna pöp kaömp mangkan.

¹¹ Pöt öröptaanök ngön pöt niian wasngan. Ten kat wiin epël aim. Omën arim teköökään narö ya namëngkën wisën wë kar naröa omnantëen ngön pas köntak yamëëan pël ya. ¹² Ten Aköp Yesu Kristoë urtak omën piporöen ngön kosang wesak epël yeniak. Ar ëlëëp wal ë réak wë arimtëen ompyaö wesak ya yamëngkem këëre kaömp wak neim weë.

¹³ Pël wia pötaan, karurö ar ompyaö yaautaan kaaöre këëpöt ëënganok. ¹⁴ Omën namp tenim ngön pep epweri retëng ë yaningk epot ngaarëk naön yaëen pöt ëö sëpnaan war wes mëak këre momëen. ¹⁵ Pël yeem piin kön wiak arim kööre toköp pël wasnganok, won. Arök piin kön wiin arim kar namp pël sëen pepanöm man.

Ngön mëët

¹⁶ Aköp, mayaap pepap, pimtok omën ke nentere nent jaaröön mayaap nineim öp. Pi tapöpök ar pouröa naë öp.

¹⁷ Ne Pool tapöpök arën yoöre ërëp epët nemtë moresök retëng yeë. Mor retëng epët nemtëet. Nem pep poutë yaaulök arimëenta yeë.

¹⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristoë komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Timoti

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 35 pōta ök won sēen Poolök pep epwer Timoti pimēen retēng ēa. Timoti pöp, pim elēp Yuta öngöp, ēn pepap Krik ompöp. Pi Epesas kak ingre mor saurö ngarangk ēak wēen Poolök epwer retēng ē mena. Ngön irikor nant pitēm naē yaaröön Poolök Timotiin tolēel ngarangk ēēpēn pōta ngönöt ēak mena.

Pöt epēl wia.

Ngön ngēs rēaut 1:1-2

Ngönēnēen wa top yaauta ngönte 1:3-3:16

Timoti pim ya mēmpna ngönte 4:1-6:21

1-2 O Timoti ngönēn ök niaan kön wi kosang wesak nem ru panē saup, ne Pool Anutu tiar utpetetakaan niöpnaapre Yesu Kristo tiarim kor wēaup piaripök neaan Yesu Kristoē ngön yaaö omēn saupök pep epwer retēng ē yaningk.

Anutu Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngēsre mayaap pöt ningkēn nīm naē wiaap.

Ngönēn kaarötön pepanöm mēea

3 Ngaan ne Masetonia yangerakēl sumēak yeem ni Epesas kak om wēen ke urak niian pöl yal menak ömēak rangk yeniak. Ni omēn ngönēn kaaröt ök yema pörö omēn muntaröen kaalak mepanēen nga yamēem pirek om wē. 4 Pit omnaröen pitēm ēere körööröa ngön kaaröt ök yema. Pēl ēak pötēen neneraan nga eimeē wēwē ompyaut öpna pōtaan kaamök naēn yaē. Pōtaanök pit ngön ke pilöt kaalak apanēen nga mam. 5 Nem niin pitēm nga mamēak yeniak pōta songönte epēt. Pit kat wiipna pöt pitēm lupöt kewil won wiaan kengkēn wē Anutuun

kön wi kosang panē wesak wēen pötök lup sant yewesaut pitēm lupötē orööpnaat. 6 Omēn kaar yaaö pörö pit ngönēn kan pō sēp wesak kasēng menak ngön kē won mosut nga ilak aim wē. 7 Pit Mosesē ngön kosangöt rē moulöpēnēak yaēetak pōta songöntere pitēm rē moulöpna songönteta köpēl wēak yaaurö.

8 Tiar ngön kosang pōta songönte ēwat wē. Pōtaanök ngön kosangta kan pet yaalni pöökē ēnēm ēēpena pöt yok pangk. 9 Tiar ēwat wē. Anutuuk Mosesēn ngön kosangöt ök maan retēng ēa pöt omēn wot-pilöröaan won. Pi om ke epēlöröen pitēm utpet yaauta songönte pet elniipēnēak ēa. Ngön kosangöt ilap yariauröere ngön kosangöt wa yoolēaurö, Anutu kasēng yemengkauröere utpet yaaurö, Anutuun yaya nemaan yaauröere piin wapwap yemēēaurö, pitēmtē ēlre peparö yamēngkauröere muntarö yamēngkaurö, 10 öngre omp nga yaauröere ompörö pitēmtok pitēmēt neneraan kaip tiak yaaurö, öngre omp narö mon wēere inēen elmē pēl ēēpēnēak omnarö kain yewauröere kaar omnarö, Aköpē yapintak kaar ēak kosang yewesauröere omēn kēētaan kööre tok yaalmēaurö. Omēn ke pilöröen pitēm utpet yaauta songönte pet elniipēnēak ngön kosang epot ēaut. 11 Ngön yaap ngön ompyautak wia pipēt Anutu ērēpsawiarung wēauta pepap puuk arēn war wesak ök niamēak neeaut.

Pool pi Anutuuk piin yaköm elmēa pöten yoöre ērēp mēea

12 Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wēere kosang nenak ya epēt mēmpaat pēl kön wiin pangk ēen nenaut. Pōtaanök ne piin yoöre ērēp yamēēaup. 13 Ne ngaan pim yapinte ngep elmēak pim ingre mor saurö utpet wesak piin ökre was maimaut. Ne köpēl wē

piin kön wi kosang nemowasën. Pötaanök yaköm elnäak mait elnäut. ¹⁴ Tiarim Aköpök komre kolap kësang pan elnäut. Pël één ne Yesu Kristooring yal menak wë piin kön wi kosang mowesak lup santaring wë. ¹⁵ Yesu Kristo pi utpet yaaurö tiar utpetetakaan niöpênëak yangerak irëa ngön pöt yaap pan. Pötaanök kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. Ne epop utpet yaauröa wotöököp. ¹⁶ Pël éautak Yesu Kristo pi mait elnäak pim yaköm pöt kësang wia pöta songönte nem naë tekeri wesa pipët om pas won. Omën énëmak piin kön wi kosang wesak wëwë kosangta yaö sëpnaarö pit Yesu Kristook utpet yaauröa wotöököp neen yaköm kësang elnäa pöten itenak pit tapël elmëëpna pöten kön wiipênëak pël elnäa. ¹⁷ Wëwë kosangta Om Aköp, pi wel yawiaut wonöp, itnaangkënëp. Pi kopëtapökëër Anutu Këëp, piin ping wesak yaya aim öpa. Yaap.

Poolök Timotiin ompyaö wesak ngönën ya mëneim öpênëak këk mëëa

¹⁸ Timoti nem ruup, omën naröak ngaanëër ngön tekeri wes nina pöten kön wieë ya ngön epët yeniak. Pötaanök ni tektek ngön pöt taintaë wak wë Aköpëën kööre tok yaauröa öngpök ompyaö wesak ngönën ya mëneim öm. ¹⁹ Nim kön wi kosang yewesaut taintaë weë lupmer utpetat won wiaan kengkën wë ngönën yaat mëneim öm. Omën narö kön ompyaut pitëm lupötë wieë kan ompyau pet yaalnëa pöt kasëng mangkën kön wi kosang yewesaut këlok sëën wa irikor ëeim wë. ²⁰ Omën pöröa naëaan Aimeniasre Alesanta pöaar nook Anutuun ökre was yamëëaut sëp wasëpênëak Setenë moresi moulmëaut.

2

Kimang yaauta ngönte

¹ Ne wet rëak epël kosang wesak niamaan kat wi. Anutuun omën pourö kaamök elmëëpnaan ök maimëë kimang ngöntak yoöre ërëp man. ² Tiar mayaaptaring ompyaö wë Anutuu kanöököl wot-pil öpenaataan omën omp aköröere ngarangk pouröaan kimang man. ³ Kimang pël maim önë pötak tiar utpetetakaan niwaup Anutu pi itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁴ Pi omën pourö utpetetakaan niön ngön këëta songönten éwat sëpenaaten kent yaë. Pötaanök omën pouröaan kimang man. ⁵ Tiarim utpetetakaan niöpna munt namp won, Anutu kopëtap wë. Pël één omnaröere Anutuu tekarak omën kopëtap Yesu Kristo Anuturing yal nimampênëak wë. ⁶ Pi tapöpök Anutuu akun mowia pötak tiar omnarö utpetetakaan sum ëak wil nuulëpênëak pim wëwëet këëpöt wesak wel wia. Pim pël elnia pötak Anutuu tiar utpetetakaan kama niöpênëak kent kön yawi pöt pet yaalni. ⁷ Pötaanök Anutuu pim ngön yaaö omën sak ngönën kë pöt ök niamëak neulëaup. Pël ëak ar köpël omnarö kön wi kosang yewesauta ngönën këët rë niulömëak neulëaup. Ngön epët kaar won, yaap yeniak. ⁸ Nem kentöök ka poutë omnarö pit ngaare ngön nganga pöt sëp wesak pitëm lupöt kölam wë Anutuun kimang maim öpênëak kent yaë.

Öngöröa ngönte

⁹ Nem kentöök öngöröeta ëöaat naën ulpëen mëak köröpö këëkë ngep ëak öpna pöt yok pangk. Ën pit ieping ëak kepön ëpötë ë rangiak polre kal ëak ulpëen ompyaö panë retëngretëng sum kësangringörö mëak öpan. ¹⁰ Öngörö pit “Anutuu ënëm yaaurö” pël weseë pöt pël yaauröa yaaul omën ompyaut pëen ëëp. ¹¹ Öngörö pitëmënt wak irëak këm ur wariak wë kat yawia yaat pëen mëmp.

12 Ne öngöröak rë yemoula yaat mëmpööre ompörö il mowasö pël ëëpanëak yeniak. Pit om irëak wë ngön kat wiwi pëen ëeim öp. 13 Pöta songöntë epët. Anutuuk wet rëak Atam ket ëa. Pël ëak ënëm Ewa. 14 Pël ëakta Atamök Setenë morököt kat wiak wiap nasën ëa. Öngöpökëer morök ngönte kat wiak saun koira. 15 Pël ëautak öngörö pit ëöaat naën lup santaring wë Anutuun kön wi kosang wasööre lup kölam wë pël ëeim öpna pötak ru wilak ngarangk yaëen Anutuuk utpetetakaan moöpnaat.

3

Ngönënë wotöök wëauta ngönte

1 Namp pi ngönënë wotöök öpënëak yaan pöt, “Ya ompyauten ya,” pël apenaat. Ngön pipët yaap. 2 Ar omën ke epëlöp ngönënë wotöök moulmëen. Ngönënë wotöököp pi wotpil wëen omnarö pim utpet nent nokoirën yaaup, öng kopëtapring wëaup, pim kentöt sëp wesak pimtën ngarangk ëak ompyaö wesak wëaup, omën kamaatëaanörö ngöntre kar yaalmëaup, omnarö ompyaö panë rë yemoulaup, 3 i ngaat nak kön irikor naën yaaup, ya sangën teënt ëak ngön kosang naën yaaup, omnaröaan wiapre kor yaalmëaup, monatëen kent naën yaaup. 4 Pi pim öngre ruurö ngarangk ompyaö yaalmëaup. Pël ëen pim ruurö pimtë këm ngönte ngaarëk yewaurö. 5 Ngön pipotë këet epët. Omën pim öngre ruurö ngarangk ompyaö naën yaaö ke pilëpök yok pangk Anutuu ingre morörö ngarangk naëpan. 6 Omën ngolöp ngönën kat yawia nampök ngönënë wotöök yok pangk naön ëëpnaat, kölok kölok yaëen Anutuuk Setenë elmëa pöl waö ë mëen këlangön kat wiipanëen. 7 Omën namp omën ingre mor nasënöröakta itaangkën ompyaö

yaaö pipöpökëer yok pangk wotöök öpnaap. Pöta songöntë epët. Pit itaangkën pangk naën ëen pöt ökre was maan Setenök lup irikor elmëen pim kalaapök öpnaat.

Ngönën ya kaamök yaauröa ngönte

8 Ar omën ke epëlörö ngönën ya kaamök moulmëen. Ngönën ya kaamök yaaurö pitta tapël wotpil wëen naröak itaangkën ompyaö yaaurö. Pit yangap yar naën yaaurö, i ngaat kësang nak omnaröa omnantëen kentre kaur naën yaaurö. 9 Pit ngönën kë ngaanëer ëlëöp wiakaimaut peene tekeri wesa pöt taintaë wë pötaan lup könöm naën yaaurö. 10 Wet rëak ök elmëak itaampun. Pël ëen pit yok pangk ëak ngönën ya kaamök ëëpnaan. 11 Pitëm öngöröeta tapël wotpil wëen naröak itaangkën ompyaö ëëp. Pit ëlëëptak omnaröen ökre was apanëp pitëm kentöt sëp wesak omën ompyaut pëen ëeim öp. 12 Ngönën ya kaamök yaaup pi öng kopëtapring wë pimtë öngre ruure omën pim kaatakörö këëkë ngarangk yaaup. 13 Ën ngönën ya kaamök yaaö namp ya ompyaö mëmpna pöp pi yapinring öpnaap. Pël ëëe kosang wesak pimtë Yesu Kristoon kön wi kosang wesa ngön ompyaö pöt ök maim öpnaap.

Aköpë elnieim wë pöta songönte

14 Ne teënt nim naë wais itaampëak kent yaëenak pep epwer retëng ë yaningk. 15 Pël yeëetak omën nentak kan newariin wë akun il yewasën pöt ni Anutuu ru saurö tiarim ompyaö öpenaata songönten ewat sumëak pep epwer retëng ë yaningk. Ka nenta möörö ngentiipanëen wap kotre kaöat taë wesak wesiraapna pöta ök tiar Anutuu ruurö Anutu wëwëetaringëp pim ingre moröröak wap kotre kaö sak wë ngön këet ngentiipanëak waalak wë. 16 Yaap pan, Anutuu ngönën ngaanëer

ëlëep wiakaimaut peene tekeri wesa pöta songönte kësang panëet. Songön pöt Yesuun epël ya.

“Pi omën sak tiarim naë tekeri saup.

Pi wotpilëp pöt Ngëengk Pulöök tekeri wesaup.

Enselöröak piin itenaup.

Pim ngönte yang kaö poutë pangkëaup.

Yangerakë omnaröak kön wi kosang mowesaup.

Anutuuk koirak kutömweri isaup.”

4

Ngön kaar yaauröa ngönte

¹ Ngëengk Pulöök këekë wesak ngön epël ök ya. Omën narö ënëmak ngönën sëp wesak pul kaarötre urmeraröa ngönötë rë olapnaat. ² Omën kaaröro ngön kaar pöt yema pöröak utpet pitëm naë wia pötök pitëm lupöt wa irikor elmëen omën ompyautre utpetat yok pangk kom naëpan. ³ Omën ke pilörö pitök öng tekre omp tek wë kaömp nant ngës olëak öpna pötakël morök elmëepënëak rë yemoul. Pël ëaap kaömp epot Anutuuk tiar omën Kristoon kön wi kosang wesak ngön këët ëwatörö yoöre ërëp mëak nëmpenëak ket ëaut. ⁴ Anutuu omnant ket ëa epot pout ompyaö pëenöt. Pötaanök Anutuun yoöre ërëp maimeë nant yenem nantön kaaö naëngan. ⁵ Pöt Anutuuk tiarim kaömp pangk pangk nëmpenëak ngön ëa pöten kön wieë yoöre ërëp yemak pötak kaömp pöt welaköt ëen nëmpenëak yok pangk yeë.

Timoti pi Kristoë ya omën ompyaup

⁶ Ni ngönënte kön wi kosang weseë ngön këeta ënëm ëak weere kosang wak omën muntaröen nem ngön pipot pout ök mamë pöt Yesu Kristoë ya omën ompyaup pël sumëet. ⁷ Pël yeem öng ulöpöröa ëlar ngön mos pipot kasëng man. Ni Aköpë kanöök seim ömë pötaan

lupmerök kengkën sumë yaat mën.

⁸ Ni ëwat wëen. Koröpöök kengkën sumëak ya yamëngkën pöta këët ompyaut. Ën lupmerök kengkën sak Aköpön kön wi sokolumë pöt kë ompyaö panëet. Pötök yangerakë wëwëetere kutömweri wëwëet poutepar kaamök elniipnaat. ⁹ Ngön epët yaap panëet, kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. ¹⁰ Anutu wëwëetaringëpök kë ompyaö panëet nimpna pötaan piin kor wë weë ngentiak ya kësang yamëngk. Anutu pöp pi omën pourö utpetetakaan niöpënëak kent yaaupök tiar piin kön wi kosang yewas pörö yaap utpetetakaan niöpnaap.

¹¹ Ni ngön pipot pout omnaröen ök mëak rë moulön ënëm ëëp. ¹² Ni yokot ulwas wëen. Pötaanök omnaröak niin kön wiin irepan. Ni lup santre kön wi kosang yewesautaring lup kölam wëen nim ngönën yaautre wëwëet tekeri sëen omnarö itenak ënëm ëëp. ¹³ Neen kor wë ngönën sangk kel mampöore rë moulö pël ëeim öm. ¹⁴ Akun ngönën ngarangköröa moröt kepönöök yaniwiin tektek ngön yaauröak ngön war wes nina pötak Ngëengk Pulöök ya mëmpëak weere kosang kësangën elnia pöta këët mos sëpanëen ngarangk ëëm. ¹⁵ Ni omnarö itaangkën nim yaat ompyaö sëpnaataan akun poutë kosang ngentiak mëneim wëen këët orööp. ¹⁶ Nimtë koröpökë wëwëetere ngönën ök yamëëauten ngarangk ëëm. Ni akun poutë ya kosang pël mëmpë pötak omën nim ngön kat yawiauröere nimëntre ar pourö wëwë ompyautak önëet.

5

Ingre morörö ompyaö elmëëpenaata ngönte

¹ Omp ulöp nampön ngön mamëak pöt ser erak ngön manganëp nimtë pepapön yemaan pöl

wiap ngön mam. Omp ulwasöröen mamëenta nimtë nanëpön yemaan põl mam. ² Ën öng ulöpöröen ngön mamëenta nimtë ëlëpön yemaan põl mam. Öng ulwasöröen ngön mamëenta kön ompyautaring nimtë sasëpön yemaan põl mam.

Öng kapirööra ngönte

³ Öng namp pim ompöp wel wiin pimënt wëen pöt ompyaö elmëem. ⁴ Ën öng kapir namp pim ruure ëaröaring wëen pöt pit epël kön wiip. “Tiarim ya kaöet pi ngarangk elmëëpenaat,” pël weseë wet rëak pim pitëmëen elmëeima pöta kangiiir elmëëp. Pël ëëpna pöt Anutuuk itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁵ Öng kapir namp pim kaamök elmëëpnaap won ëen pimënt wë pöt Anutuun kön wi kosang wesak kët kanaan rö kanë Anutuuk pi kaamök elmëëpënëak kimang maim wë. ⁶ Ën kapir namp koröpöökë kentötë ënëm eim wë pipop pim lupmer wel wia. ⁷ Ni öng kapiröro ngön pipta ënëm eimeë saun won öpnaan këekë wesak ök mam. Pël ëen omnarö itenak kön wiin ompyaö ëëpnaan. ⁸ Namp pim karurö kaamök elmëere pimtë kaatakörö wet rëak kön wiak kaamök elmë pël naën yaë pipop pim kön wi kosang yewesaut kasëng menak köpëlöröa ök sak wë pitëm utpet yaaö pöt il yemowas.

⁹ Öng kapir namp pim kris-makiat 60 ëak won saup pim omp kopëtapring wakaimaup ke pilëpökëer kaamök elmëëpnaan pim yapinte öng kapirööra pepeweri wiaapnaat. ¹⁰ Pi sant yeëa ma won pöta songönte tekeri wasëpnaan pëel mam. Ru wilak omnant menak ngarangk yeëa ma won? Omën ngölöpörö pim naë waisën ompyaö yaalmëa ma won? Ngönën omnarö sant yaalmëa ma won? Omën këlangön kat yawiaurö

kaamök yaalmëa ma won? Lup sant ke nentere nent yeëa ma won? Songönöt kat wiak pi omën ompyaö pipot eima pël kön wiakök pepeweri wiim.

¹¹ Öng ulwasöröak pitëm ompörö wel wia piporöa yapinöt pepeweri wiinganok. Ke pilörö kentre kaur ë yesem Kristo kasëng menak omp koir yaë. ¹² Pël ëak öng tek wë Kristoë inëen ëëpënëak wet rëak pim Kristo pimënting öpënëak ngön kosang wesa pöt yailën saunaring yaë. ¹³ Pël ëakta nent epël yaë. Pit ka poutë ilëak orö yesem wisën eim wë. Pël yeem omën muntaröa omnantön kön wieë pitëm ngönöt kain wak kaö wesak yeem ngön utpet ke nentere nent naëpanëet aim wë. ¹⁴ Pötaanök pit utpet ke pipot ëëpanëen nem kentöök öng ulwasörö pit kaalak omp wak ru wilak pitëm kaat ngarangk ëëp. Pël ëëpna pötak tiarim kööre toköröak ngön utpetat tiarën niapënëak pitëm utpetatön ngaöl ëak sëp wasëpnaat. ¹⁵ Nem ngön yeniak pipta songönte epët. Öng kapir narö Aköpë kamtaö ilap riak Setenë ënëm yes. ¹⁶ Ngönën öng namp pim kurtak öng kapir narö wëen pöt ngarangk elmëëp. Pël ëëpna pötak öng kapir pörö pit ingre moröröa naëaan omnant naön wëen ingre mor pöröak öng kapir muntarö omën kaamök elmëëpnaat won pörö yok pangk kaamök elmëëpnaat.

Ngönënë ngarangköröa ngönte

¹⁷ Ar ngönënë ngarangk ya ompyaö yamëngkauröa sumat isak mampun. Pël ëënëak pöt pitëm naëaan ngönën ompyaö ök aöre rë niulö pël yaaö piporö wet rëak pël elmëen. ¹⁸ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Purmakaöp ya kaamök yaalnim koinöt nëmpënëak yaëen këmët il mowariingan.” Tapël nenteta epël wia. “Ya omnamp pim ya

yamëngkauta kangut yok pangk öpnaap.”¹⁹ Omën kopëtapök ngönënë ngarangk namp utpet yaë wesak arim ëöetak ngön yaatak mouleëpënëak yaan pöt kat mowiingan. Ën omën naar ma naar namp pöröak niaan pötaar kat mowiim.²⁰ Ën ngarangk namp saun nent koirën pöt omën pouröa ëöetak moulmëak wotpil mowasum. Pël ëen pim karurö itenak kas ëëpnaan.

²¹ Ne Anuture Yesu Kristoore ensel Anutuu yaö elmëaurö pitëm ëöetak kosang wesak epël yeniak. Ni ya pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ni ngön nenta songönte nokoirën wë teënt nimtë könöök ök mangan. Pël ëak omnarö omnant mööngkraar kangk elmëëngan.²²⁻²⁵ Ni omnarö ngönën yaatak moulmëëmëak teëntom mores kepönöök wiak welaköt elmëëngan. Pöta songönte epët. Omën narö pitëm saunat yoolök wiaan pöta kangut naaröön yaëen ityaangk. Ën naröaat ëlëëp wia. Ënëmak oröön itaampenaat. Pöta ök omnaröa ompyaö yaaut yoolök wia. Peene yoolök wi naön yaë epot yok pangk akun wali ëlëëp wi naöpan. Ni teëntom köntak omnarö ngönën yaatak moulmëëm pöt omën pöröa saunatë kangut nim rangk isëpnaat. Pötaanök nimtë wëwëet ngarangk ëen lupmer kölam wiaap.

Ni yaumanre ya këlangön yaën. Pötaanök won sëpnaan i yaapöt pëen nënganëp wain i kot nentaring na pël ëëm.

6

Inëënröa ngönte

¹ Inëen yaaö ngönënring pöröak pitëm ngarangköröen, “Kaöarö” pël weseë ping wesak ap. Pit pël naën ëëpna pöt omën narö pöten itenak Anutuu yapintere ngönënte wak irëak aöre utpet wesak aö pël ëëpnaat.² Inëen yaurö pit

pitëm ngarangk Kristoon kön wi kosang wesak wë pörö pitën, “Pi nem karip,” pël wesak wak irepan. Pit pitëm ngarangköröen epël kön wiip. “Pi Kristoon kön wi kosang yemowasën lup sant yaalmë. Pël ëen ne ya yamëngkën pöta këët öpnaat.” Pël kön wieë pit weë ngen-tiak inëen panë elmëëp.

Omën këëtre mosutë ngönte

Ni omnarö ya pöt mëmpnaan kosang wesak rë moulöm.³ Omën namp tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön këëtere Anutuu ënëm yaauta ngönte sëp wesak maimet aim wë pipop⁴ pi pimtën kön wiin isën kön won pan wë. Pël ëak pi irikor ëak wë omën mosutön ngön kosang wesak aimeë ngön lup nantë songönötëen ngön nga ëlëpënëak kent yaë. Pël yaë pötök omën epot yaarö. War, komkap, ökre was, omnampön köpël wë pas köntak, “Pi utpet yaaup,” pël wasö pël yaaö pöt yaarö.⁵ Pël ëak kët ël epotë ngön ke urak aim wë, omën ke pil yaë piporö pitëm könöt ëngk ma e wia. Pël yeë ngönën këët këëkë wak naön yaë. Pël yeem pit epël yewas. “Aköpë ngönëntakël wëaö pöt monere urömaring wëaut,” pël yewas.

⁶ Yaap, omën namp pi pimtë omnantön, “Ne yok pangk ëa,” pël weseë Aköpë ngönënta ënëm ëëpna pöt yok pangk omën ompyaut kësang orö morëëpnaat.⁷ Tiar tiarimtë songönte ewat wë. Ëlöröak elek niwilaurö. Wë ënëmak wel wiak elek tapël sëpenaarö.⁸ Pötaanök kaömpre poë koröpre pöt wak wë pöt, “Yok pangk ëa,” pël wesak öpnaat.⁹ Ën omën narö monere uröm kësang pan koirëpënëak kent yaë pipörö pit Setenök morök elmëen pim kalaapöök öpnaat. Pël ëak omën pasutön kent yaaö pötak wer moön kö sëpnaarö.¹⁰ Monere urömatön kent yaaö pötak utpet ke nentere nent pötë songönte pël yaë.

Omèn narö monere urömatön kent yaéen pötök wer moon ngönën sêp wesak këlangön kaö kat wieim wë.

Pool pi Timoti ompyaö öpënëak mëä

¹¹ Anutuu omnamp ni, omèn ke pilöt kasëng mamp. Pël ëak wotpil wëäö, ngönënring wëäö, kön wi kosang yewesautaring wëäö, lup sant yaautaring wëäö, weë ngentiak ulöp ngarngar yaautaring wëäö, wiap sê sê yaautaring wëäö, omèn pipotring ömëëtaan weë panë ngentiim. ¹² Ni Kristoon kön wi kosang yewesautaring ömëëtaan weë ngentiim. Pël ëak wëwë kosangët wak öm. Ni omnaröa ëöetak Anutuun kön wi kosang wesang pöt mëëan pötak pi wëwë kosang pötak ömëak yaö niwesa. ¹³ Anutu omèn pout wëwë yaningkaupre Yesu Kristo Rom yang ngarangk Pontias Pailatën ngön yaapët kosang wesak mëëaup piarpim ëöetak kosang wesak epël yeniak. ¹⁴ Aköpë ngön kosang wes yanking pipot irikor ëere omnaröak utpet wesak aö pël ëëpanëën ngarangk këëkë eim wëënak tiarim Aköp Yesu Kristo orööpnaat. ¹⁵ Anutuuk akun wiaut wia pötak pimtok Kristo tekeri wes ulmëëpnaat. Pimënt kopëtapökëër ërëpsawiarang wëwëere weëre kosang pötë pepap pi omèn omp aköröa Omp Aköp, pimënt tapöpökëër kaöaröa Kaöap. ¹⁶ Pi kopëtap wel yawiaut wonöp, ëwa panë omnaröa nasënganëëta öngpök wëaup. Omèn nampök piin itnaangkën ëaup, peeneeta nampök itnaangkanëëp. Weëre kosangre yaya yamëëa pöt pim naë wieëaut om wiakaim wiaap, kosang pan. Yaap.

Omèn omnant selap wieëauröa ngönte

¹⁷ Ni omèn omnant selap wieëauröen ök mam. Pël ëën koröp ngaarëk wak omèn lëngë sëpna

pipotön kön wiin pitëm kaamököt pël ëën kosang wesak öpan. Anutu pi moup pepap puuk omnant ulöl wes ningkën wak ërëpsawiarang öpenaap piin kosang wesak öp. ¹⁸ Ni ök mam. Pël ëën omèn omnant selap wieëaurö ya ompyaut selap mënak perper ëak pitëm omnant kom ëak omèn muntarö mamp. ¹⁹ Pël ëëpna pötak pitëm ënëm kaamök elmëëpna omèn weëre kosangringöt koirak wëwë kosang këët öpnaat.

Wa korkor ngönte

²⁰ Timoti, ni Anutuu ngön nina pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ngön pas kë won pipot kasëng mamp. Omèn narö tiarim ngönëntaan kööre tok yaalni piporö pitëm ngön pipten, “Ëwat kësangöt yewaut,” pël kaar ya. ²¹ Pit, “Ten ëwatingörö,” pël aim olëak irikor ëak ngönën kasëng menaut pötaanök.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët. Ne nim pepap, Pool.]

2 Timoti

Yesu wel wiak kutómweri sèen wë krismaki 36 pöta ök won sèen Pool kaalak wii kaatak wë Timotiin epwer retëng ë mena. Pool pi pimtë wel wiipna akunet temanöm yesën kön weswes ëë Timoti pim Epe-sas kak ingre mor saurö ngarangk ëëpnaal ngan rë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-2

Yoöre ërëpre wa korkor ngönöt
1:3-2:13

Weteteere pepanöm ngönöt
2:14-4:5

Pool pimtë ngönte 4:6-18

Ngön mëët 4:19-22

1-2 O Timoti nem ru ulöpöököp ne Pool Anutuuk Yesu Kristoë ngön yaaö omën sumëak neuléak tiarim wëwëet Yesu Kristooring yal mangkën nimpnaat kosang wesak niia pöten ök niamëak wes nemëaupök pep epwer retëng ë yaningk.

Anutu Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngësre mayaap pöt ningkën nim naë wiaap.

Tiar ngönëntaan ëö ëëngan

³ Nem ëere peparöa eima pöl neenta lupmer utpetat won wiaan kengkënring wë Anutuun inëen elmëeim wë. Pël ëëë nimëen yak kët ël epotë Anutuun kimang maimëë yoöre ërëp maim wë. ⁴ Ne sëp yaniwasën nim neen yaköm ëën ing ëan pöten kön wieë ërëpërëp kësang pan ëëmaak yak niin itaampaaten kent yaë. ⁵ Ne nim kön wi kosang pan weseim wëen pipten kön wia. Kön wi kosang ke pil pipët nim öng ëap Loisre ëlëp Yunis piarpim eimautak niinta tapël yaën pël kön yaniwi. ⁶ Pötaanök nim könö it nganga niwesak epël niamaan. Ngaan nem moresiar nim kepönök yaniwiin Anutuuk

welaköt elniin ngönën ya mëmpëak weëre kosang waup. Pötaanök weëre kosang pöta këët ngarangk ëak ulöl wasum. ⁷ Nim elnia pöten kön wieë epël kön wiim. Anutu pim Pul tiar yaningk pöök kas ëëpenëak naalniin weëre kosang ëere lup sant ëëre tiarimtok tiarimtën ngarangk ë pël ëëpenëak yaalni. Pötaanök weëre kosang waö pöta këët ngarangk ëak ulöl wasum.

⁸ Ni tiarim Aköpë ngönënte ök amëëtaan ëö ëëngan. Pël ëak ne pim yaat yamëngkën wii kaatak neuléaup neenta ëö ëëngan. Ni Anutuu naëaan weëre kosang wak nem yaaul ngönëntaan këlangön kat yawiem kön wiin pangk ëëp. ⁹ Anutu pim tiar utpetetakaan niwak wotpil öpenëak yaö niia pöt tiarim ompyaö nentaan won. Ngaanëer pan Anutu pi yang epër won wiaan Yesu Kristook tiar ompyaö niwasëpnaat pël kön wia pötak komre kolap elnia. ¹⁰ Pim komre kolap elnia pötak peene tiarim utpetetakaan niwaup, Yesu Kristo, yaaröön tekeri yes. Kristo pi weleta weëre kosangöt wa olëak pim ngön ompyautak wëwë kosang wiakaim wiaapna pöt war wes yaningk. ¹¹ Pël ëën Anutuuk ne pim ngön yaaö omën sak ngön ompyaö pöt aöre rë moulö pël ëëmëak neuléaup. ¹² Pël ëaut pötaanök ne këemre këlangönring wëaup. Pël ëëë pöten ëö naën nem kön wi kosang yewesaup Anutu pöpön kön selap naën yaap pi weëre kosangringëpök nem ya yamëngkautre wëwëet ngarangk elnëëpënëak yemangk pöt pout ngarangk ëak wëen akun kaöaö temanöm sëpnaat. ¹³ Ngön yaap nem këmtakaan ök yeniak pipta ököök ëëm. Ni Yesu Kristooring yal menak wë ngön pipët piin kön wi kosang wasöore lupmerök sant mowasö pël ëëmëen yeniak pipël ëëm. ¹⁴ Ni Anutuuk omën ompyaö ngarangk ëëmëak nina

pipèt ompyaö wesak ngarangk eëm. Ngëengk Pul tiarim lupmeri wia pöök kaamök elniaan ya pipèt mëmp.

¹⁵ Ni ewat wëen. Esia yanggerak ngönën omën pourö ne söp newesaut. Pitëm naëaan Piselasre Emosenis piaripta. ¹⁶ Aköp pi Onesiporas pim öngre ruuröen yaköm elmëép. Pitëm pepapök ne wii kaatak wëen kaaö naalnëen akun kësang nem naë wais ya kë neweseimaup. ¹⁷ Pi Rom kak wais neen ap weseim wiak nokoiraut. ¹⁸ Aköpök kön wiin pangk eën akun kaöaöök yaköm elmëép. Pi Epesas kak nemëen inëen ya kësang mëneimaut. Pöten iteneimaup niinta ewat wëen.

2

Poolök Timotiin Yesu Kristoë nga omën sëpënëak mëä

¹ Nem ruup ni, tiar Yesu Kristooring yal menak wëen komre kolap yaningk pötak weëre kosang sak öm. ² Pël ëäk omnaröa itöök nem ngönën ök niaan kat wia pipot nuukta tapël omën naröen kön wiin ya ompyaö mëmpnaarö pël eën pöt pitën maan omën muntaröen ök map.

³ Ni Yesu Kristo pim nga omën ompyaö namp pël sak tenring këemre këlangönë rangk öm. ⁴ Ne nim ömëel pöten kön wiimëék yak ngön nokoliit ök niamaan kat wi. Omën namp kööre tokörö il wasëpënëak nga yaatak wë pi ya muntat namëngkën yaaup. Ngaaröa kaöapök pim yaaten itenak kent ëëpënëak nga ya kopëtet ompyaö wesak mëmpnaat.

⁵ Ën namp pi omën muntarö il mowasëpënëak ngaal witwit yeem ngasam pöta ngön kosangta ënem naën ëëpna pöp këet naön ëëpnaap.

⁶ Ën namp pi ya lupöök akun poutë ya kaö mëneim öpna pöp puuk wet réak ya lupöökkan kaömp këet öpnaap. ⁷ Ngön pipot ingre mor

saurö tiarim wëwëeten ya. Aköpök kön koir ningkën nem ngön ök yeniak pipotë këetön ewat sumëet. Pötaanök kön wiaam.

⁸ Ni Yesu Kristoon kön wiaam. Pi omën omp ak Tewit pim ëapök weletakaan wal ëaup ngön pöt ngönëntak ök ni yeë pöt. ⁹ Ne ngön ompyaö pipot ök yaan omnarök nem ngönten kaaö eën utpet yaauröen yaalmë pöl këemre këlangön ke nentere nent kat yenewi. Pit wii yenetë. Pël ëautak Anutu pim ngönte wii natëen yaë.

¹⁰ Pötaanök ne Anutuu yaö wesaurö pitëmëen këemre këlangön epot kat yawi. Pit Yesu Kristook utpetetakaan moön Anutuu ëwaatak wakaim öpënëak këlangön kat yawi.

¹¹ Ngön epël wia epët yaaup.

“Tiar pim weletak yal menan pöt wëwëetakta yal mempenaat.

¹² Tiar këlangön kat yawiem wëe ngentiipena pöt piiring ngarangk sëpenaat.

Tiar pi yak mowasëpena pöt puukta tiar yak niwasëpnaat.

¹³ Tiarim ngön kosangët wiap sëpna pöt pim ngön kosangët kosang sak wiaapnaat.

Pi nalre nal naën yaaup.”

Ya omën namp Anutuuk itaangkën ompyaö yaë pöta ngönte

¹⁴ Ni ngön epët ngölöp wesak Anutuu ëöetak omnaröen mëak pit ngön utpetatëen nga elepan pël mam. Pël yaë piptak kaamök naalmëen ngön utpet pötök pöt kat yawiaurö utpet yemowas.

¹⁵ Anutuuk niin kön wiin kë sëpnaataan wëe ngentiak yaat mëmp. Pël yeem ngön këet wotpil tekeri wesak maim wëen omën ëöaat nim rangk nawisën ëëpnaat.

¹⁶ Ngön pas kë won Anutuu kent naën pipot apan. Pipotök utpetatë kanöök wes mëen Anutuun kasëng mempanëen. ¹⁷ Kaar pipot ëmpöl kaöatë yaë pöl ulöl sak utpet yewas. Omën ke pil yaauröakaan naar Aimeniasre Pailitas. ¹⁸ Piarip

irikor êak ngön kêet kasêng menak ênëmak weletakaan wal êëpënaat ya pöt yok orôa pël kaar aimeë omën muntarôa kôn wi kosang yewasaut utpet weseim wë. ¹⁹ Pël yaatak Anutuuk pim ingre morörö tiar ka wap ket êak wesirën taintaë taua. Wap pöta möönöök ngön epël wia. “Aköp pi pim omnaröen êwat wë.” Pël êak munt nent epël wia. “Omën Aköpön, ‘Yaap pi tiarim Aköp,’ pël maimeë pim yapinte wak yaaurö pit utpetat kasêng mamp.”

²⁰ Omën omnant kësang wieëaupë ka kaöetak kelön nant omën sum kësangët koolre siluwa pötök ket ëere kêraare yangatök ket ë pël ëaut wia. Nant ya kaöatë yaut, nant pasutë yaut pël êak wia. ²¹ Namp pi omën pas pöt kasêng menak pim lupmer kôlam wasën pöt pi kelön ya kaöatë pötë ök sëpnaat. Pël ëen Ka Pepapök piin kôn wiin ompyaö ëen peram mowasën pi yaap Ka Pepapëen ya ompyaö ke nentere nent mëmpnaat.

²² Timoti ni omp ulwasöröa kentre kaur yaaut sëp mowesak öm. Pël êak omën lup kôlamring wë Anutuun kaamök elmëëpënëak maim wëauröaring wotpil wëere kôn wi kosang mowasö, lup sant elmëere mayaaptaring wë pël ëëmëen weë ngentiim. ²³ Ni köpël ngön utpet pipot kasêng mamp. Pipotök nga koir yaë pöten êwat wëen. ²⁴ Aköpë inëen yaaö nampök ngaal witwit ngön epan. Pi omën pourö ngötre kar elmëeimeë ompyaö wesak ngönën ök maim öp. Pël yaëen nampök piin utpet yaalmëen pöt ya sangën elmëëpan. ²⁵ Pël êak omën pim ngön wa olë yaaurö pitën wiapre kor elmëak pitëm könöt wotpil mowasëp. Pël ëen pit Anutuuk kaamök elmëen lup kaip tiak ngön kêet êwat sëpën sa. ²⁶ Pël êak pitëm lupöt kan tëen ngaanëer Setenök pim ngön ngaarëk öpënëak kalaapö mowiin

wak wakaima pörekaan ent ë olëak ompyaö sëpnaat.

3

Akun kaöaö temanöm yesën wa irikor kësang orööpnaat

¹ Ni epël kôn wiaam. Akun kaöaö temanöm yesën könöm ke nentere nent orööpnaat. Pöt epot. ² Omnarö pitëmtën kent ëen keimön ëëpnaat, monatön kentre kaur ëëpnaat, pitëmtën wak isak apnaat, ieping ëëpnaat, Anutuun ökre was apnaat, pitëm ëlre peparöa ngönöt wa olapnaat, omnant mangkën yoöre ërëp nemaan ëëpnaat, Anutuun ngëengk nemowasën ëëpnaat, ³ omën pitring irëauröenta ngötre kar naën ëëpnaat, omnaröak mayaap elmëëpënëak yaëen kangiiir nga elmëëpnaat, omnaröen ökre was apnaat, pitëmtök pitëmtë koröpötön ngarangk naën ëëpnaat, kentre imënoröa yaë pöl ëëpnaat, omën ompyaö yaautön kööre tok ëëpnaat, ⁴ pitëm karuröen morök elmëak kööre toköröa moresi moumëëpnaat, teënt pan köntak pitëm kôn engk ma e pötë ënëm ëëpnaat, pitëmtök omën kaöarö pël kaar apnaat, koröpöökë omnantön kent yeem Anutuun kent naën ëëpnaat. ⁵ Pël yeem pit koröpöök Anutuu ënëm yaaö kaarkaak sak wë Anutu kasêng menak öpnaat. Ni omën ke pilörö kasêng mamp. ⁶ Pitëm naëaan narö ëlëëp ka nantë së ilëak öng kôn wonöröen ngön kaar ke nentere nent mëak pitëm ngönën kaar pötë ënëm ëëpënëak morök yaalmë. Öng pörö pitëm saunatë könömöt wetak wë kôn selap wëaurö kentre kaur ke nentere nent pötök wer moön ënëm yaaurö. ⁷ Pit ket ël epotë ngön kat wiak kôn ya mëneimeë ngön kêeta songönte êwat nasën yaaurö. ⁸ Omën öngörö morök yaalmëa pörö ngaan Sanisre Sampris piarpim Moses pim ngönten kööre tok elmëa pöta

ök ngön kēetaan kōore tok yaaurō. Pitēm kōnōt utpet yaaurō yak kōn wi kosang yewesaut kaēngk yaaurō. ⁹ Pitēm omnant yaautē kēet kaō naarōōpan. Sanisre Sampris piarpim ēa pōl kōpēl yaauta kēet tekeri sēen omēn pourō itaampnaat.

Weēre kosang taueē Anutuu ngōnta ēnēm yaauta ngōnta

¹⁰ Ni neering yesaup nem ngōnēn ök yamēeaōre kan yaaō, omnant yaaō poutē songōntere Anutuun kōn wi kosang yewesaōre ya wiap yaaō, lup sant yaaōre kēere ngaatē rangk wē, ¹¹ omnarōak utpetat kēsang yaalnēaōre kēlangōn kat yawiaō pōtōn ēwat wēen Antiokre Aikoniamre Listra ka pōtē sē wē kēlangōn kaō kat wieim wēen Akōpōk utpet pōtē ōngpōkaan ent ē neulēaut pōten ēwat wēen. ¹² Omēn narō Yesu Kristook yal menak Anutuu ngōntak ōpna piporo kōore tokōrōak utpet mowasēpnaat. ¹³ Ēn omēn utpet kaar yaaurōak omnarōen morōk yemaan Setenōkta pitēn morōk tapēl maan utpet panē sēpnaat.

¹⁴ Ni pōt, ngōn kē kat wiak kōn wi kosang wesang pipot taintaē wak ōm. Ni ten ngōn pipot rē niulaurōen ēwat wēen. ¹⁵ Nimtēnta ēwat wēen. Nim kotuukaan ngēēngk ngōnēn pepewer sangk kelak kat wieimaup yak pōtak kōn ompyaut ningkēn Yesu Kristoon kōn wi kosang wasēn Anutuuk utpetetakaan niōpnaap. ¹⁶ Ngōnēn pep pipot pout Anutu pimtē Pulōōkē kaamōktak orōaut. Pōtaanōk ngōn pipotōk ēwat ninak tiarimtē utpetatōn pet yaalni. Pēl ēak tiarim wēwēat ompyaō niwesak wotpil ōpena pōt rē yanuul. ¹⁷ Kopēta niwasēn Anutuu omēn kē panē sak ya ompyaō ke nentere nent mēmpenēak ngōnēn pep pōt orōa.

4

Poolōk Timotiin Anutuu ngōn kēet kosang wesak ök mapēnēak mēēa

¹ Ne Anutuu ēōetakre Yesu Kristo omēn wel wiaare ōp wēaurō tiarim ngōnte ē pet irēpnaapē ēōetak pim akun kaōaōōk wais wa ngaōōk nimēēpna pōtaan kosang wesak epēl niamaan kat wiim. ² Anutuu ngōnte ök mēak omēn pōtaan kent yaaurōere kaaō yaaō pourōen wiap elmēak kosang wesak ök mam. Pēl ēēn ngōn pōtak elmēen pitēm lupōt it nganga sēp. Pitēm utpetatōn nga maan lup kaip tiip. Kōnōt kosang mowasēn Anutuu kanōōk sēp. Pēl yaēēn kēt ēl epotē wiap elmēak kēēkē wesak rē mouleim ōm. ³ Ēnēmak akun nent temanōm sēen omnarō wotpil ngōnten kaaō ēak pitēmtē kentōtē ēnēm eimeē ngōnēn kaarōt kat wiipēnēak yeem pēel maan rē yemoula ke nampre nampōrō wais rē mouleim ōpnaat. ⁴ Pēl ēēn pit ngōn kēet kasēng menak ēlar ngōn pōt kat wieim ōpnaat. ⁵ Ni pōt, kēt ēl epotē kōn tektektaring wē kēēmrē kēlangōnē rangk ōm. Pēl ēēē omnarōen ngōnēn ök maim ōm. Nim omnarō kaamōk ēak ngōnēn ök yemaan ya pōt panē wesak mēmpem ōm.

Pool pi ya pet irēpēnēak mēēa

⁶ Wain iit Anutuun kiri yaalmē pōl nem iit lē olemēak yeē. Nem wēwē epēt sēp wasuma akunet temanōm yes. ⁷ Ne nem yaat wēē ngentiak mēneimaut. Nem yaat mēmpō wais pet ir yoolak. Kan yaō neea pōōk mēsaō wais yaō neeaurek yaarō. Nem kōn wi kosang yewesaut wil kēlok naēn. ⁸ Pēl ēēn peene pōt kutōmwēri ul ē rangiaut, sum kēsangring omēn wotpilōrōaan yaō ēa pōt nemēēn ēaut akun kaōaōōk ōmp Akōp, ngōn ē pet yairāō wotpilēp puuk nampnaat. Pōt nemēnt pēēn won,

pim orööpna akuneten kent äak kor wakaimaurö pitta mampnaat.

Ngön mëët

⁹ Peene teëntom nem naë waisum. ¹⁰ Timas pi yangerakë omnantön kentre kaur äak ne sêp newesak Tesalonaika kakë sa. Pël ëën Kresen piita Kalesia yangerakë yesën Taitasta Talmesia yangerakë sa. ¹¹ Pël ëën Luk pimënt tenip wë. Pötaanök ni Maak koirak arip waiseë. Pi yok pangk ya kaamök elnëëpnaap. ¹² Tikikas pöpökëër nook wes mëën Epesas kakël sa. ¹³ Nim waisumë pötak nem ulpëën waliip Troas kak Kapas pim kaatak wiaan pöp wak waisum. Pël äak pep pepatring ket äautre imën koröpöök ket äaö pipotta wak waisum. Ne pep imën koröpöök ket äaö pipotön kent pan yaë.

¹⁴ Ainötök omnant ket yaaup Alesanta pi utpet kaö elnëaut. Pötaanök Aköpök kangut mampnaat. ¹⁵ Niinta omën pöpön ngarangk këäkë ëëm. Pi kosang äak tenim ngönöt wa olëaup.

¹⁶ Wet rëak nem ngön yaatak neulëa pötak omën namp ne kaamök naalnëën, won pan. Omën pourö ne sêp newesa. Aköpök pitëm korar elnëa pöta kangut won wes moolap. ¹⁷ Aköp neering wë ngönën ulöl wasën köpël omnaröeta kat wi pet irëpënëak kaamök elnäak weëre kosang nenak utpet kaöatë naëaan ent ë neulëaut. ¹⁸ Aköp pi utpet ke nentere nenta öngpökaan newak ompyaö wesak kutömweri wa ngaöök nemëëpnaap. Tiar akun poutë pim yapinte ngaarëk wak aim öpa. Yaap.

¹⁹ Ne Akuilaare pim öngöp Prisi-laare Onesiporasë öngre ruurö pit pouröaan yowe yemak pël ök mam. ²⁰ Erastas pi Korin kak wakaimaup. Tropimas yauman ëën Mailitas kak ent ë moulmëaut. ²¹ Kentre wap

akunet temanöm sëpanëën teënt waisum.

Yupulasre Putenre Lainasre Klo-tiaare ingre mor eprek wëaö pourö pitta yowe yenia.

²² Aköp nim könöpring öp. Pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim pepap, Pool.]

Taitas

Yesu pi wel wiak kutömweri sèen wë krismaki 35 pöta Òk won sèen Poolök pep epwer Taitas pimèen retëng éa. Taitas Krik omèn Poolring wakaimaupök Krik kustak ingre mor saurö ngarangk éak wëen Poolök epwer retëng é mena. Pim pep epwer pöt, Taitasën tolëel ngarangk ëëpën pöta ngönöt mena. Ngön epët 1 Timoti pöweri wia pötë ök.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-4

Ngönënë ngarangköröa ngönte 1:5-16

Omèn pouröa ngönte 2:1-15

Wa korkorre pepanöm ngönöt 3:1-11

Ngön mëët 3:12-15

¹ O Taitas, ne Pool Anutuu inëen yaaupök pep epwer retëng é yan- ingk. Puuk Yesu Kristoë ngön yaaö omèn neulëak pimëen yaö elniaurö arim kön wi kosang yewesaut taë wasën pim wëwëetak wë pöta këët këëkë éwat sënëak neulëaut. ² Ne ar ya kë sak wëwë kosangët önëëtaan kor önëak arim kön wi kosang yewesaut taë yanuwas. Anutu pi kaar naënëpök yangerak omnant naaröön wiaan pötaan kup nuwia. ³ Pël éak puuk ënëmak pim akun wia pötak wëwë kosangta songönte pim ngöntak tekeri wes nina. Anutu kama yanuwa pöpök ngön epët nenak ök amëak neaan pël yeë.

⁴ Taitas niin ngönënë ök niaan nem yeë pöl kön wi kosang wesak nem ru panë saup, niin yoöre ërëp yeniak.

Anutu Pepere tiarim kama yanuwaup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Ngönënë wotöököröa ngönte

⁵ Ni ingre mor sauröa naë omèn nant korar wia pöt wotpil wesak

ka poutë ngönënë wotöökörö moulmëemëak nem ök niaa pöl Krik kustak niulëen wëaup. ⁶ Ne epël ök niaut. Omèn namp pi omnaröa itöök ketre saun won panëëpök öng kopët nampringëp, pim ru- uröeta Kristoon kön wi kosang yewesauröak pitëm kentöökë ënëm éak utpet naën yaaöre pitëm ëlre peparöa ngön wa nemoolaan yaaö omèn ke pilëpök ingre moröröa kepönöök moulmëen öp. ⁷ Ngönënë wotöököp pi Anutu pim yaat ngarangk yaaupök omnaröa itöök ketre saun won, wotpil öp. Pi pimtën ping wesak éak ya sangën teënt ëëpan. I ngaat nak kön irikor éak omnarö köntak mööpan. Monere urömatëen war ëëpan. ⁸ Omèn kamaatëaanörö ngöntre kar elmëep. Kön ompyautaring wë wotpil ompyaö öp. Pimtë wëwëet ngarangk ëëp. ⁹ Pi tenim ngönënë kë rë yanuul pöt taë wes wak öp. Pël ëëë ngönënë kë pöt rë moulööre omèn ngön pöt wa yoolëauröa kaaröt tekeri wasö pël ëëp.

Krit kustak kaar omnarö selap wakaima

¹⁰ Omèn selap ngön wa yoolëaurö wë. Pit ngön mosut éak morök yaalni ke pilörö selap Yuta omèn, “Ar Anutuu ngönta ënëm panë ëënëen arim koröp kaut ileë,” kaar pël yaaö pöröa naëaanörö. ¹¹ Pit monere urömat öpënëak ngönënë naëpanëët aö ompöröere pitëm öngre ruurö utpet yemowesaurö. Pötaanök ngönënë wotöökörö ar pit il mowarieë. ¹² Pitëmtë Krit kustakaan éwat omèn nampök epël ök éa. “Krit omnarö ten kaar yaurö. Ten animauröa ök kë köntak yeem wisën yaurö.” ¹³ Krit éwat omèn pöpë ök éa pöt yaapët. Pötaanök pitëm kön wi kosang yewesaut taë wesak öpnaan kosang wesak ök maë. ¹⁴ Pël éak pit Yuta omnaröa éaröa ngön pasutre omèn ngön këët wa yoolëauröa

ngön kosang wesak ya pipotön kat wiipan pël maë. ¹⁵ Omën pitëm lupötë kölam wë pörö pit omën poutön kön wiin kölam wia pël yaaurö. Ën utpetatök pitëm lupötë utpet wasën Kristoon kön wi kosang newasën yaaö pörö pit omën poutön kön wiin kölam won pël yewas. Pöt pitëm könre lupöt pu wariin ompyaöre utpet pöt kom naën yaaurö pötaanök. ¹⁶ Pël yaëetak Anutuun ewat wë pël yaauröak pitëm yaautök pi kasëng yemangk pöt pet yaalni. Anutuuk pitën itaangkën utpet pan ëen pit pim ngönte wa olëak omën ompyaut ëëpënëak ëen pangk naën yaaurö.

2

Öngre omp ulöpöröa ngönte

¹ Pit utpet ke pipot yaauröak ni pöt ngönën këet pëen rë mou. ² Omp ulöpöröen i ngaat nak kön irikor ëëpan pël ma. Pit omën ompyaut yaëen omnaröak pitën ping wesak ap. Pël ëak pitëmtë wëwëat ngarangk ëëp. Pël yeem këëkë wesak kön wi kosang wasööre neneren lup sant elmë pël ëëp. Pël yaëen omnaröak pitëmëen utpet yaalmëen pöt kosang sak öp. ³ Tapël öng ulöpöröenta öngöröa Anutuu ngön ngaarëk yewa pöl ëëpnaan ök ma. Pit omnaröen utpet wesak mepan. Pël ëak i ngaat keimön nëmpan. Pël yeem öng ulwas ompringöröen ompyaö yaaö pöt rë moulak pet elmëp. ⁴ Pël ëak öng ulwas pöröen pet elmëen pitëm ompre ruuröen lup sant elmëëpnaan. ⁵ Pël ëak pitëmtë wëwëat ngarangk ëak lup kölam öpnaan. Pël yeem pitëmtë kaatë omnant këëkë wesak ngarangk ëak omnaröaan ompyaö elmëak ompöröa ngönöt ngaarëk öpnaan. Pit pël yaëen pöt omnaröak pitëm yaautön itenak Anutuu ngönten utpet wesak naëpan.

Omp ulwasöröa ngönte

⁶ Öngre omp ulöpöröen mëëa tapël omp ulwasöröenta ök ma. Pitëmtë wëwëat ngarangk ëëpnaan kosang wesak ök ma. ⁷ Ni ompyaö yaaö pötaan wotöök rëak wëen omnarö nim yaaö pöten itenak ök ëëp. Ni rë moulmëen, wotpil wë këëkë wesak rë mou. ⁸ Ngön kë omnaröak wa utpet wesak naën ëëpna pöt pëen ök ma. Pël ëen nim kööre tokörö pit tiarën utpet wesak niapënëak ök ëen pangk naën ëen ëö sëpnaan.

Inëen ruuröa ngönte

⁹ Inëen ruuröen pitëm kaöaröa ngönöt ngaarëk wak ompyaö wesak ya mëngkën pit itenak ya ërëpërëp ëëpnaan ök ma. Pitëm kaöaröen ngön utpetat kangiir mepan. ¹⁰ Pit pitëm kaöaröa omnant këkain ëëpanëp ompyaö wesak pitëm ngönöt ngaarëk öp. Pël ëen pit itenak, “Yok pangk yaë,” pël wasëpnaan. Inëen ruurö pit ya ompyaö ke pil yamëngkën Anutu tiarim kama yanuwaup pim ngönönte ngaarëk sëen omnaröak itenak kön wiin, “Ngön pöt ompyaut,” pël wasëpnaat.

Tiar lup kölam wë Kristo pim akun kaöaöön kor öpa

¹¹ Anutu pi yang ël epotë omën pourö kama niöpënëak pim komre kolap pöt tekeri wes nina. ¹² Komre kolap pötak Anutu kasëng menak wëaö pöttere yangerakë kentre kaur pöt sëp wesak e yangerak wë eptakëer tiarim wëwëat ngarangk ëak wotpil wë omën Anutuu ënëm yaauröa wëaul öpenëak rë yanuul. ¹³ Pël ëen tiar wëwë pötakël wë kön kosang wiak kë ompyaö oröön ërëpsawi ëëpena pöten kor eim wë. Yaap, tiar kor eim wëen Yesu Kristo yaaröön pim ëwaat tekeri sëen itaampenaar. Pi tiarim Anutu, ompyaö yanuwass pöp, ¹⁴ tiar utpetatë öngpökaan kama niwak

kölam niwasën pim omnarö pël sak wë kosang wesak ompyaö yaaö pöt èepenëak pim wëwëet tiarimëen keimön naën kësangën elniak wel wia.

¹⁵ Ngön pipot pout ök ma. Weëre kosang nina pöt pout wak wë ngön pipot öpnaan ke urak mëak wa olapanëen kosang wesak ma. Pit niin kön wiin iraan nim ngönte wa olapan.

3

Tiar wëwë ompyautak kosang sak öpa

¹ Nim ingre mor sauröen yang ngarangköröere kaöaröa iri öpnaan ngolöp wesak ök ma. Pit ngönöt ngaarëk wak wëen ya ompyaö nant mangkën pöt mëmp. ² Pit omnaröen utpet wesak mëak ngön kosang mepanëp ompyaö elmëak èpre wiap elmëëp. ³ Tiar ngaan Setenök morök elniin ngön kèëta kanö irikor ëak köpël wë ngön wa olaimaurö. Pël ëak tiarim wëwëat ngarang naën kentre kauratë ènem pëen eimaurö. Kët èl epotë tiar utpet yaëen omnarö tiarën kaaö yaalniin tiarimëntta neneraan kaaö eimaurö. ⁴ Pël ëauröak Anutu tiar kama yanuwaup pim ompyaö elniire lup sant elni pël yaaö pöt tekeri wes ninak ⁵ kama niwaurö. Pi tiarim wotpil yaautaun won, pimtë yakömtak pël elniaurö. Pi tiarën yaköm elnieë tiarim lupöt irak pim ru niwasën Ngëengk Pulöök tiarim lupöt ngolöp niwesa. ⁶ Anutuuk Yesu Kristo tiar kama yanuwaupë tiarimëen elnia pötaan Ngëengk Pul pö tiarim naë wes mëen wais kaamök kësang elnia. ⁷ Anutuuk komre kolap elniak, “Wotpilörö,” pël niak yaö niwasën kön kosang wiak kor wë wëwë kosangët öpenëak pël elnia. ⁸ Ngön pipot yaapöt.

Taitas, nem kentöök ni omën Anutuun kön wi kosang wesaurö

omën ompyaut eim öpnaan kosang wesak omën yaap pipot èëpnaan ök ma. Pipot ompyaut, omnarö kaamök yaalni. ⁹ Ngön utpet ke epëlöt kasëng man. Ngön mosutëen nga elngan. Èere körööröa songönöt kaö wesak angan. Moses pim ngön kosangtak wia pötön nga angan. Omën pipot pout mosut, kaamök naalniipanéët, pötaan kasëng man. ¹⁰ Èn omën namp ngön kaar ëak ingre morörö kom yaalmëen pöt akun nent ma nentepar wotpil mowas. Pël èen pi kat nawiin yaëen pöt kasëng moman. ¹¹ Ni ewat wëen. Omën ke pilëp korar wë utpet yaaup. Pimtë yaaut tiarën pet yaalni.

Ngön mëët

¹² Ne Atemas ma Tikikas namp nim naë wes mëen wais orööpna pötak teëntom nem naë Nikopolis kakë wais. Ne kopi akunaöök pörek ömëak kön yawi pötaanök. ¹³ Ni Sinas, Rom ngön kosangöt ewatëpre Apolos piarip kaamök ompyaö elmëak kamtaöökë omnant menak wes mëen sëp. Piarip omnantön ngöntök èëpanëen kaamök elmë. ¹⁴ Tiarim ingre mor saurö pitta ompyaö yaauta yaat kèëkë wesak mënak kosang sëp. Pël yaëen narö koröpöökë omnant èël yaëen pöt kaamök elmëen pitëm ngönëntak wëaut kè èëpnaat.

¹⁵ Omën neering wëaurö pit pourö niin yoöre èrëp yenia. Ngönëntak lup sant yaalni pöröenta tapël yaalmë pël ök ma.

Anutu pim komre kolap pöt ar pouröa naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim pepap, Pool.]

Pailimon

Yesu wël wiak kutômweri sêen wë krismaki 32 pöta ök won sêen Pool Rom kak wii kaatak wë pep epwer Pailimon pimëen retêng äa. Pailimon pöp omnant kësang wieëaupök Kolosi kak wëen ingre mor saurö pim kaatak wa top ëeima. Poolë epwer retêng äaö pöta songönte epël. Pailimonë inëen ru namp, Onisimas, pim omën nent këkain äak kas Rom kakë sa. Pël äak Pool koirak lup kaip tiak Kristoon kön wi kosang wesa. Pël ëen Poolök Onisimas kaalak Pailimonë naë wes yamëem Pailimonök pim saunet won mowasëpënëak pep epweri ök mëak mangkën wak sa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1-3

Pailimon pimtëen yaya ngönte 4-7

Onisimas pimëen kimang mëëaut 8-22

Ngön mëët 23-25

¹ O Pailimon, ne Pool Yesu Kristoë ngönte yaataan wii kaatak neulëaupök Timoti tepërim ngöntöp piiring wë tenpim ya ngawiap nimëen pep epwer retêng ë yaningk. ² Öng Apia tenpim karipre Akipas tenpim yeë pöl Anutuu yaat kosang ngentiak yamëngk pöpre ingre mor saö nim kaatak ngönëneën wa top ë yaë pöröaanta yoöre ërëp yak.

³ Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Pailimonëen Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp mëëa

⁴⁻⁵ Pailimon, ni Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omnaröen lup sant yaalmëan pöt naröak aan kat wiaut. Pötaanök ne kët ël epotë nimëen Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp maim wë. ⁶ Ni omnaröen nim Kristoon

kön wi kosang yewesa pöten ök maan tiar Kristook yal äak wëen Anutuu tiarën ompyaö yaalni pöten ewat sëpënëak kimang yemak. ⁷ Ngöntop, ni Anutuu omnaröen lup sant elmëen pit ya kë sa. Pël ëen ne pöt kat wiak ya kë sak ërëpërep yeë.

Pool pi Pailimonön Onisimas sant mowasëpënëak mëëa

⁸ Ni lup sant yaalmëan pötaan epël niamaan kat wi. Kristook pim yaatak neulëen wë. Pötaanök nook omnant ëemëen këk niamëak pöt pangk niamaat. ⁹ Pël ëëmaatak tepër nampnampëen yak lup sant yeë pötaan wiap wesak niamaan. Ne Pool omp ulöpöp Yesu Kristo pimëen yak wii kaatak neulëen wëaupök ¹⁰ Onisimas, nem ruup, pimëen kosang wesak kimang yeniak. Nem wii ka eptak wëautak piin Kristoë songönte ök maan kön wi kosang wesak nem ru sak wë. ¹¹ Pi ngaan nim inëen yaaupök pim akunet pet nairën wiaan nim sëp wesautak ompyaö wesak kaamök naalniin ëaup, peene tepër pouwaar yok pangk kaamök elniipnaap. ¹² Pötaanök nook pi nim naë wes mëen yewais. Pi nem ru ulöpöököp yak ne sëp newesak nim naë yewaisën ya këlangön yaë. ¹³ Ne Kristoë ngön ompyaut ök yaataan wii kaatak neulëen wëaupök pi nim urötak kaamök elnëëpënëak kent yaë. ¹⁴ Pël yaëetak ni pötaan kuure mak nenëaan wiaan piin maan nem naë öpënëak kön nawiin ëaut. Pöt ni ompyaö elnëak piin maan öpnaan ke urak niamaaten kaaö yaë. Könöök pël elnëëmëeten kent yaë.

¹⁵ Ne kön wiin Onisimas pi kaalak wais niiring sasa öpnaataan Anutuuk maan akun kot nent sëp niwesa. ¹⁶ Ngaan pi nim inëen ru wakaimaup. Peene pöt, pöt pëen won. Pi nim ëan pöl Kristook yal meneë yak inëen pëen won, nim

kar panë sak wë. Ne piin lup sant yaalmë. Ën ni ne il newesak nim inëen ruupök nim ëa pöl Aköpön kön wi kosang wesak wëen lup sant kësang pan elmëim ömëep. ¹⁷ Ni kön wiin tepër Kristoë yaat yamëngkauwaar pël wesak pöt nim neen sant yaalnëen pöl piinta elmë. ¹⁸ Pi utpet nent elnia ma omën nent nim naëaan këkain ëa pöt ök neaan kangiiir nimpaat. ¹⁹ Ne Pool nemtë moresök epël retëng yeë. Onisimas pim omën nim naëaan wa pötë kangiiir nimpaan. Ni ëwat wëen pötaan ngolöp nuwesak epël neniangan. Ne kaamök elniin Kristoë omën sak wëen pötaan nim naë kangiiir nampë kësang nent wia. ²⁰ Pötaanök Aköpëen yak ne ompyaö elnëak Onisimas sant mowas. Tepër Kristook yal menak wëerek pël elnëen ya kë sumaan.

²¹ Ni nem këm ngönte ngaarëk ömëët pël kön wieë pep epwer retëng ë yaningk. Yaap, ne kön wiin ni il wesak munt nantta ëëmëep. ²² Ne kön wiin Anutuuk nim kimang yamëëaut kat wiak wil neulëen nim naë waisumaap. Pötaanök Onisimas pim nim naë waisëpnaatak ne nim naë wais ömaan ur nent kopëta was.

Yoöre ërëp ngönte

²³ Epapras, Yesu Kristoë ngönte ök yaautaan wii kaatak moulmëen neering wë pöp pi yoöre ërëp yenia.

²⁴ Ën Maakre Aristakasre Timasre Luk neering ya yamëngka pörö pitökta tapël yenia.

²⁵ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupmeri wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim karip, Pool.]

Ipru

Yesu wel wiak kutömweri sèèn wë krismaki 37 pöta ök won sèèn omën nampök pep epwer Ipru omën ingre mor saö naröaan retëng ëa. Omën retëng ëa pöp, tiar köpël. Pi ingre morörö kööre toköröak pitëm kön wi kosang yewesaut irikor yaalmëen kasëng mampënëak yaëen epwer retëng ë mena. Pi Kristoë yaatere yapintak Mosesëet il yewas pöt pet elmëa.

Pöt epël wia.

Kristook Anutuu songönte tekeri wes pet ira 1:1-3

Kristook enselörö il yewas 1:4-2:18

Kristook Mosesre Yosua il yewas 3:1-4:13

Kristoë kiri yaaö yaatak Mosesëet il yewas 4:14-7:28

Kristoë sulöp ngolöptak Mosesëet il yewas 8:1-9:28

Kristoë kiri ëautak Mosesëet il yewas 10:1-39

Kön wi kosang yewesauta ngönte 11:1-12:29

Wa korkor ngön mëet 13:1-25

Anutuuk pim Ruupön maan pim ngönte ök niia

¹ Ngaanëer Anutu pi tektek ngön yauröen ök maan tiarim ëaröen ngön ke nentere nent, kan ke naöre naö ök maö ima. ² Pël ëautak peene yangerakë omnant won wasëpna akunet temanöm yesën akun eptak pim Ruupön maan pim ngönte ök niia. Ruup Pepapök maan omnant pout ket ëaup omnantë pep sëpënëak mëa. ³ Anutuu ë rangiere ewaat pim naë wiaan tekeri yewas. Pi Anutuu ök panëep pim weëre kosang ngöntak omnant pout kaamök elniaan taë sak wia. Puuk wel wiak tiar kölam niwasëpënëak tiarim saunat won wes olëak, kaalak kutömweri wal ëak së Anutuu yaapkëel wel aisëak weëre kosangring wë.

Anutuu Ruupök enselörö il yemowas

⁴ Pi Anutuuk yapin kaöet mangkën enselöröaat il yewas. Tapël pi kutömweri isak Anutuu yaapkëel wë weëre kosang wak enselörö ngep elmëak wë. ⁵ Ne tol ëen pël yeniak? Ngaan Anutuuk ngönëntak epël mëea pöt enselöröen ök nemaan ëa.

“Ni nem Ruup.

Peene ne wil nuulëak nim Pep sak wë.”

Ën epteta enselöröen nemaan ëa.

“Ne pim Pep sak wëen

pi nem Ru sak öpnaat.”

⁶ Nent pöt, Anutuuk pim Ru wetëep yangerak wes mëen waisëpënëak ëa pötak epël ök mëea.

“Ne Anutu nem ensel pourö piin yaya map.”

⁷ Nent pöt, pim enselöröen, “Pit Ruupë iri wë,” weseë pitëmëen epël ëa.

“Ne Anutu nem enselöröen maan kentöökë ök yesaurö.

Ën nem inëenöröen maan es wilëngöökë ök yesaurö.”

⁸ Ën nent pöt, Ruupëen Anutuuk epël ök mëea.

“O Anutu, ni omp aköp akun wali om ngarangk eim ömëep.

Nim omën wa ngaöök yamëen pörö wotpil wesak ngarangk yaaup.

⁹ Ni wotpil yaaütön kent yaaup, utpet yaaütön kaaö yaaup.

Pötaanök Anutu ne, nim Anutuuk ni ërëpsawi ëëmëak yaö niaan ërëpsawi kaö yaëen nimotök karuröaat il yewas.”

¹⁰ Nent epël mëea.

“Aköp ni omnant won wiaan yanger ket ëan.

Nim moresring kutömwer ket ëan.

¹¹ Kutömre yang pipot kö yesën ni pöt wakaim om ömëep.

Poë koröpö sëpar yes pöl pipot ëëpnaat.

¹² Nuuk pit poë koröpö rang rë yawi pöl ëëmëet.

Pël äak ulpëenëp përeäk ngakëp yamë pöl elmëëmëët.

Ën ni pöp om wakaim omëëp.

Ni ulöp sak wiap nasëngan.”

¹³ Nent epël wia pöt, Anutuuk pim enselöröen nemaan, Ruupön mëëa.

“Ni wais nem yaapkëetakël wel aisëak weëre kosangring wëën

omën nimëën kööre tok yaaurö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.”

¹⁴ Ën enselöröen tolël mëëa? Pit omën könöröa ök ëën Anutuuk pim inëën ya mëmpënëak wes yamëaurö. Pël ëën wais omën Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaarö kaamök yaalni.

2

Anutuu utpetetakaan yaniwa pöt kësangët

¹ Yaap, Anutuu Ruupök enselörö il yewas. Pötaanök tiar pim ngönte ök niaan kat yawi epët kat kolak sëp wasnganëën taë wes wak öpa. ² Anutuu ngön kosangöt enselöröen maan ök mëëa pöt yaap panëët. Omnarö ngön pöt ngaarëk naön wa yoolaan kangiir Anutuuk utpetetakaan mowasö ima. ³ Pötaanök tiar Anutuu ngönte, Ruupë ök ëa pöt, wa olëak Anutu tiar utpetetakaan kama niöpna kaö pöt kasëng mangkën tol äak kangut won ëëpën? Orööpnaat. Pim tiar utpetetakaan kama niöpna ngön pöt, Aköp Yesuuk wet rëak ök aan omën kat wiauröak ngön pöt yaap pël aan kat yawi. ⁴ Pit pël yaëën Anutu pimtökta Aköp Yesuu ngönte yaap pöt tekeri wasëpënëak retëng weëre kosangring it ngölöp ke nentere nent mëneima. Pël yeem pim könöök elmëën Ngëëngk Pulöök ngön pöt kaamök äak ngönën ya mëmpënëak weëre kosang ke nentere nent omnarö nina.

Yesu pi tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep saup

⁵ Yang ënëm orööpënëak Anutuuk mëëaur nem yeniak epër, Anutuuk enselörö ngarangk ëëpënëak nemaan ëa. ⁶ Won. Pöta ngönte ngönëntak ngön nent epël wia.

“Anutu, ten omën pasuröaan ni oröptaan kön yaniwiin?

Ten omën pëënöröaan ni oröptaan ompyaö yaalniin?

⁷ Ni ten akun kot nent enselöröa iri önëak niulëën pitök il niwesa.

Pël ëën kaalak ënëmak ni ten wak ngaarëk isak ëwaat ë niran-gian.

⁸ Pël äak ni ten omnant pout ngarangk ëënëak tenim iri niulëan.”

Yaap, Anutu pi tiar omnant pout ngarangk ëëpenëak niulëa ngönën piptak pël ëa. Pötaanök kopët nent tiar ngarangk naëngan won, pout ngarangk ëëpenaat. Pël ëëpenaatak peene itaangkën tiar omnant pout ngarangk naën yeë. ⁹ Peene pöt, tiar itaangkën ngön pipët Yesuun ëa. Anutuuk pi akun kot nent enselöröa iri öpënëak moulmëën pitök il mowesa. Pël ëën pi këlangön kat wiak wel wiin pim pël ëa pötaan Anutuuk pi wak ngaarëk isak ëwaö ë morangia. Pim këlangön kat wiin ë morangia pöt, Anutuuk tiar omën pourö komre kolap elniak tiar kaamök elniipnaan wel wiipënëak maan pël ëa.

¹⁰ Anutu pi omnant pout ket äak pötë pep sak wë. Pi omën kësang pan pim ru sak kutömweri së ëwaatak öpenëak kent kön wia. Pël äak Yesu tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep panë sëpënëak yaö maan këlangön kat wia. Anutu pi pël ëën kë sa. ¹¹ Yesu tiarim kölam yaniwesaupre kölam niwesaurö, tiarim Pepap kopëtap. Pötaanök pi tiarën, “Nem nangarö,” pël niapënëak ëö naëpan. ¹² Pi tiarën ëö naën Anutuun epël mëëa. “Nem nangaröen nim ngönte ök memaat.

Ne ingre moröroa tekrak wë niin
yaya niamaat.”

¹³ Ën nent epël.

“Ne pitring piin kön kosang wi-
maat.”

Kaalak nent epël.

“Anutuu runga nena pöröaring wë.”

*Yesu pi tiar kaamök elniipënëak
yang koröpö wa*

¹⁴ Anutuu ruurö tiar yang
koröpöoring wë. Pötaanök piita
tapël ëa. Pöt pimtë weletak weleta
pepap Seten won mowasëpënëak
yang koröpö wa. ¹⁵ Pël ëakta
omën weletaan kas yaautak wii
ket ëak nitëen wakaimaurö wil
niulëepënëak pël ëa. ¹⁶ Pim yang
koröpö wa pöt, enselörö kaamök
elmëepënëak naën, tiar Apramë
ëarö kaamök elniipënëak pël ëa.
¹⁷ Tiar pim nangarö kaamök elni-
ipna kan muntat won. Pötaanök
tiarim ök panë sa. Pël ëak Anutuun
kiri yaauta wotöök sak ya ngës
ëen wotpil nuwasëpënëak Anutuu
ëöetak ya kaö mëna. Pöt tiarim
utpetat iir niolapënëak pël ëa.
¹⁸ Setenök piin morök yaalmëen
këlangön kat wiaup yak omnaröa
naë morök orö yanirëen yok pangk
kaamök elniipnaap.

3

Yesuuk Moses ilyewas

¹ Yesuuk kölam niwesa nem
karurö, Anutu kutömweri wëaupök
ar piiring önëak yas niiaurö.
Ar Yesuun këëkë kön wieë. Pi
Anutuuk wes mëen pim ngönte
ök ëak kiri yaauta wotöök saupë
ngönte tiarök ök yaaurö. ² Anutuuk
pim omnaröa naë Mosesën ya ngön
maan ya panë wesak mëna pöl
Yesuukta tapël ëa. ³ Kaat ök rëaupë
yapintak kaata yapinte il yewas pöl
Yesu Anutuu kaata pepapök Moses
pim kaatak wëaup il mowesën
omnarök pim yapinte wak isak ya.
⁴ Ka epot pout ök rëaup wë. Omnant
poutë pepap Anutu. ⁵ Moses

pi Anutuuk ya ngön maan pim
omnaröa naë inëen ya yamëngkem
Anutu pim ënëmak apna pöta
ngönte ök maima. ⁶ Kristo Anutuu
Rup pi Anutuuk ya ngön maan
ya panë wesak yamëngkem Anutuu
omnarö ngarangk elnieim wë.
Anutuu omën pörö tiar tapörö. Pöt
pas won. Tiar kön kosang wieë pim
yaö niia pötön kor öpena pöt pim
omnarö pël apenaat.

*Israel omnarö lup kosang ëak
Anutuu ngönte wa olëa*

⁷ Pötaanök Ngëëngk Pulöök ngön
epël ëa pöt tiarimëen yes.

“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi
eptak

⁸ Israel omnaröa Anutu kasëng
menak lup kosang ëa pöl
ëëngan.

Pit yang mopöök ima akun pötak
pim ngönte wa olëak ökre
was elmëeima.

⁹ Arim ëarö pörek krismaki 40
pötë öngpök nem ya kosang
mëneima pötön iteneëak

köntak utpet elnë ökre was
elnëëimaut.

¹⁰ Pël ëen ne omën pöröen ya sangën
ëen epël ëaut.

‘Pitëm könöt nem pet yaalmëa pöl
nawiin sa rëak yesaurö.

Pit nem yaautön ewat sëpnaaten
kaaö yaaurö.’

¹¹ Pöten kölöp elmëak ngön kosang
wesak epël ëaut.

‘Pit nem kaare yang kë yesaurek
newaispan pan.’”

*Israel omnaröa Anutuu ngönte
wa olëa pöl ëëngan*

¹² Karurö, arim naëaan namp
lupmeri kön utpetat wieë kön wi
kosang newasën ëak Anutu wëwëap
kasëng mengkanëen ngarangk
këëkë ëeim ön. ¹³ Pël ëak arim
naëaan namp utpetatë moröktak
elniin lup pu wariinganëen kët
ël epotë neneren wa korkor ngön
maim ön. Pël ëak ar neneren ngön
ëak kat yawiem pöt, “Ngönëntak,

'Peene,' pël ëa pël peene taptakëer ngön ngaarëk ömaat," pël kön wieë ngaarëk weim ön. ¹⁴ Tiarim wet réak Kristoon kön wi kosang wesang pël taë wes wak yesem weletak orööpena pötaan Kristooring lup kopëtemer sak wë. ¹⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël ëa.

"Ar peene Anutuu ngönte kat wiak pöt

Israel omnaröa pi kasëng mena pël lup kosang ëëngan."

¹⁶ Pöt talöröak Anutuu ngönte kat wiak kasëng mena? Pöt maim naröak naën, Israel omën Mosesök Isëp yangerakaan mësak waisa tapöröak ëaut. ¹⁷ Ma talöröaan Anutuuk krismaki 40 pötë öngpök ya sangën elmë ima? Pörö utpetat ë yesem yang mopöök wel wi won sa. ¹⁸ Ma talöröaan pi kölöp elmëak ngön kosang wesak, "Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan," pël ëa? Pöt pim ngönte wa olaima pöröaan ëa. ¹⁹ Tiar pöten ityaangk. Pit Anutuun kön wi kosang newasën ëautaan pim kaare yang kë yesaurek neilaan ëa.

4

Kë yesa kaare yangerak orööpenëak niiaut

¹ Anutuuk pim kë yesa kaare yangerak së öpenëak kup niwia. Pötaanök arim naëaan namp utpet ëak neilaan ëënganëen ya ngës kön wiipa. ² Pitëm ngaan ngön ompyaut kat wia pël tiarta ëaut. Pit ngön pöt kat pëen wiak taë wa naön ëa pötaan pötak kaamök naalmëen ëa. ³ Ën tiar ngön pöt taë wak wë eporö kë yesa kaare yangerak së öpenaarö. Anutu pi kaare yang pören epël mëëa.

"Ne kölöp elmëak ngön kosang wesak epël ëaut.

'Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan pan.'"

Yaap, pim yanger ket ëa pötak kë yesa kaare yang pöreta kopëta

wesaupök kölöp ngön pöt mëëa.

⁴ Anutuu omnant ket ëa pötak ngönëntak kët 7 pöta ngönte epël ëa. "Anutu pi kët 6 pötë ya mëneim pet irak 7 pötak kë sa."

⁵ Pöta ngön nent kaalak epël ëa.

"Pit nem kë yesa kaare yangerak newaispan pan."

⁶ Omën ngaan ngön ompyaut kat wia pörö ngön pöt wa olëa pötaan Anutuu kë yesa kaare yangerak neilaan ëa. Peene pöt, narö kat wiak taë wasëpna pöt pörek ilapnaat. ⁷ Omën ngaan wakaima pörö neilaan ëautak Anutuuk tiar pim kë yesa kaare yangerak ilapenëak kaalak akun munt nent niwia. Akun pöt peene. Pël ëen akun wali won sëen ënëmak ngön nem kön ngolöp wes ninan pöt Anutuuk maan Tewitök epël retëng ëa.

"Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak lup kosang ëëngan."

⁸ Yosuaak Israel omnarö mësak Anutuu kë yesa kaare yangerak së oröanëen ënëmak Anutuuk akun munt nentakëen naën ëan tapön.

⁹ Pötaanök tiar ëwat wë. Kë yesa kaare yang Anutuuk kup niwia pör om wia. Pim kët 7 pötak kë sa pël pim omnarö tiar pim naë së kë sëpenaat. ¹⁰ Omën pim kë yesa kaare yangerak së orööpena pörö Anutu pim ya mën pet irak kë sa pël ëëpenaarö. ¹¹ Pötaanök tiar kë yesa kaare yang pörek së öpenaan weë ngentiipa. Omën ngaanöröa ëa pël Anutuu ngön wa olëak kan kourak së kö sënganëen.

¹² Anutuu ngönte wëwëetaringët, omnaröa naë weëre kosang yaaut. Pöt öp nga panëëweri ök, öp newer nalaan nal poutë ngaö wë pöwerta il wesak nga panëëwer. Pöwörök omnaröa kos yasinre ilëenötta yail pël omnaröa könöpre lupmer kom yaë. Pël yeem omnaröa kön yawaiaare kent yaaö pötë songönöt war yewas. ¹³ Anutuu ëöetak omën nent ëlëëp wi naön. Omën ket ëa pout pi tekeri wasën pim ëöetak yoolök

wiaan itena. Omnant pout itenak ewat wëaup pi tiarim yaaut kom ëak kangut nimpnaap.

Yesu pi tiarim kiri yaauta wotöököp

¹⁴ Yesu, Anutuu Ruup, kiri yaauta wotöököp, pi kaö panë sak kutömweri së tiarimëën Anutuun kimang maim wë. Pötaanök kön wi kosang yewesaut, tiarim pël yak pöt, taë wak öpa. ¹⁵ Kiri yaauta wotöököp Anutuu naë tiarimëën kiri ëeim wëaup, pi tiar wiapre kor yaëën ya ngës yaalniaup. Morök ke nentere nent tiarim naë jaarö pöt pim naëëta oröaap wiap sak utpet naën ëa. Pël ëa pötaanök pangk kaamök yaalniaup. ¹⁶ Pël yaalni pötaanök tiar kas köpël Anutu komre kolap yaalniaup pim naë oröeim öpa. Pël ëën könöm nentere nent orö yanirëën puuk ya ngës elniak pim komre kolaptak kaamök elniipnaat.

5

Kiri yaauta wotöököp Yesu pi utpetetakaan pangk kama niöpnaap

¹ Yuta omnaröa kiri yaauta wotöököp moulmëëpënëak yaaö pöt pi omnaröaan Anutuu inëën elmëëpënëak omnaröa naëaan ilak yemoulmë. Pël ëën Anutuuk omnaröa utpetat won wes moolapënëak omnant menak animaurö kiri ar ë yemangk. ² Kiri yaauta wotöököp pi yang omnamp, wiapöp. Pötaanök Anutuu yaautön köpël ëere kanöön irikor ë pël yaauröen wiap yaalmëaup. ³ Pim wiap yaautaan Anutuuk pi omnaröa utpetatëën kiri ar yeem pimtëenta tapël ëëpënëak mëëa. ⁴ Kiri yaauta wotöököpë ya pöt kaöet. Pötaanök omën namp pimtë könöök ya pöt nampan. Won, Anutuu Eronë elmëa pöl ya pöt mangkën yamëngk.

⁵ Kristo piita tapël pimtën wak isak, “Ne kiri yaauta wotöököpë

yaat yok pangk mëmpaat,” pël wëseë namëngkën ëa. Anutuuk ya pöt menak epël ök mëëa.

“Ni nem Ruup.

Peene nook wil nuulëak nim Pep sak wë.”

⁶ Ën ngönëntak nent epël ëa.

“Ngaan Melkisetëë kiri eima pöl ni pim urtak wë eim ömëëp.”

⁷ Ngaan Yesuu yangerak wakaima pötak pi ingre ya ilak aimeë kimang ngöntak Anutuun ök maima. Pi Anutuuk yok pangk weletakaan kama öpënëak kön wiin Anutuuk pim ikanöök wë pim ngönte ngaarëk wa pötaan kat wiak kaamök elmëeima. ⁸ Yaap, pi Anutuu ru panëëpök pas këlangön ya mënak pim ngönte ngaarëk yeweem ngön ngaarëk yewauta songönte ewat panë sa. ⁹ Pël ëën pim Pepapë ngönte ngaarëk yewa pöt kaö sak kosang sëën pi omën pim ngönte ngaarëk yeö pörö utpetetakaan kama wëën wëwë kosangtak öpna pöta pep sa. ¹⁰ Pël ëën Anutuuk Yesu pi tapöpök Melkisetë pim kiri eima pöl pim urtak wë kiri yaauta wotöököp öpënëak mëëa.

Öngaaröa ök ëëngan

¹¹ Melkisetë pim ngön pöt, selap wiaap ök niamaatep ar kat wiak kön tektek nasëngan. Pötaanök war wesak niamaatak tenim naë ya kaö wia. ¹² Ar akun wali ngönën kat wi waisauröak muntarö rë moulon pangk ëëpnaatep om köpël wëën naröak rë nuulöpna pöta ök yeë. Pël ëën ke pilörö ar ngönën wet réak kat wiaut kaalak ök niama yangap yeë. Ar kë kosang yenauröa ök won, kapa pëen yenauröa ök wë. Pötaan ngönën öngpököt pangk kat nawiingan, yoolököt pëen kat wiinëët. ¹³ Kapa yena pöröen öngaarö pël mepenaat. Pöta ök omën pörö pit öngaaröa ök könöt weë nasënrö. Pötaanök wotpil yaauta ngönte kat wi naskolpan.

¹⁴ Ën kë kosang yena pöröen kaöarö pël mepenaat. Pöta ök omën könöt weë saurö pitëm könöök omnant kom yaauröak omën ompyaöre utpetat pangk kom ëëpnaat.

6

Kön wi kosang yewesaut taë wak öpa

¹ Nem pël niak pötaan Kristoë ngönën wet réak kat yawi pöt éwat sa pet irak yal menak ngönënéen kaö sak öpa. Tiarim ka möör wapët wesirën taë éaan kaalak tiak rangk newesirën ë yeë pöl omnant kë wonöt kasëng menak Anutuun kön wi kosang yewesa wet réak kat yawi pöt rangk naën ëëpenaat. ² Pöt epot. Ngönën i mëëre Ngëëngk Pulö öpenëak mores kepönöök yawia, weletakaan wal ëëpenaare Anutuuk akun kaöaöök kom ëak ngön ë pet irëpna ngön wet réak kat yawi pöt kaalak kat nawiingan. ³ Anutu kat wiin pangk ëëpën pöt ngönën wet réak kat yawi pöt éwat sa pet irak ngönënéen kaö sak öpa.

⁴ Omën Anutu kasëng mena pörö kaalak lup kaip tiak pim naë rë noolapan. Pit ngönëntak pitëm lupöt ëwa elmëën kutömweriaan Anutuuk omën ompyaut wes mëen wak Ngëëngk Pulööring wakaima. ⁵ Pit Anutuu ngönte ök ëën ompyaö ëën omën weëre kosang akun kaöaöök mëmpnaata lup nant itena. ⁶ Omën ke pilörö pit Anutu sasa kasëng mena. Pël ëa pötak pitëm könötök Anutuu Ruup kaalak këra yetaprak möa. Pël yaëën omnarö itenak piin ökre was mëëa. Pël ëa pötaanök omnaröak maan pit kaalak lup kaip tiak Anutuu naë rë noolapan.

⁷ Omën ke pilöröaan ngön nokoliit niamaan. Yang nerak kopi rangkrangk peleim wëen yangera öngpök sëën omnant oröak kaö sëën këët oröön omën ya yangëntaurö

yeö. Pipët, Anutuuk yanger welaköt elmëën këët yaarö. ⁸ Ën nön pëen orööpna pöt kë won ëën yanger utpet pël yewas. Yang utpet pör Anutuuk kaaö elmëën ënëmak es kotak won sëpnaar. Omën utpet yaaö ke pilörö Anutuuk tapël elmëëpnaat.

⁹ Nem kar panëëro, yaap, ten ngön könömöt niiaut yak arën kön kosang wiin yok pangk Anutu kasëng nemangkan pël yaë. Ten arën kön kosang wiin ar ompyaö yaëën Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat pël yaë. ¹⁰ Anutu pi korar naën yaaup. Ar pimëën yak pim omnarö itenak kaamök elmëak lup sant elmëeimauroak om ëeim wë pöten tol ëak kat nikolöpën? Pël naëpan. ¹¹ Tenim kentöök arim neenemëen weë yengenti pöl om ëeim wëen akun pet irëpënëak kön yawi. Pël ëën arimëën kutömweriaan mor kol kosangöt wiak kor wë pöt önëët. ¹² Ten ar wisën ëënëeten kaaö. Tenim kentöök ar omën Anutuun kön wi kosang wesak weëre kosangring wë pim kup mowia pötë pep sa pöröa ök ëënëak kön yawi.

Anutu pim kup niwia pöt këët

¹³ Apram ke pilëpön Anutuuk ngön kup mowiak omën kaö talëpë yapintak kosang wasëpënëak ap wasën pim ököp won ëën pimtë yapintak kosang wesa. ¹⁴ Pël ëak piin ëpël ök mëëa. “Yaap pan, ne welaköt kësang pan elniin nim ruure ëarö selap pan oröak ulöl sëpnaat.” ¹⁵ Pël maan Apram pi yaap wesa kaaö köpël kor wakaimëë Anutuu kup mowia pöta këët wa. ¹⁶ Tiar omnaröa ngön ë kosang yewesaut epël wia. Omën namp pim ngönte kosang wasëpënëak kaö nampë yapintak kosang wasëpnaat. Pël ëën omnarö pim ngönte wa ngep elmëëpënëak kön wiin kaöapë yapintakël kosang

wesa pöten kat wiak yaap wesak sêp wasêpnaat. ¹⁷ Anutu pi kup niwia pöt sêp wesak maimet naêpan kêet ôpenaarö tiar war wes ningkên êwat sêpenêak kent kön wia. Pötaanök pim kup niwia pöt pimtê yapintakêl kosang wesa. ¹⁸ Anutuu kup niwiak pim yapintakêl ngön ê kosang wesa pöt pangk kö sêen kaar naêpan. Pêl wia pötaanök, tiar pim kol uröök ilêak wêen ngarangk elniin pim kup niwia pöta kêet ôpenêak taë wak kor eim wê. ¹⁹ Anutuu kup niwia pöta kê tiarim ôpenêak kön kosang wiak kor wê pötak tiarim wêwêat taë yanuwat. Pöt wiapre kor wonte, ngêengki tupta poë koröp ngeröök utaukê kasngaêêl, Anutuu naë, wia. Pötaanök taë yanuwat. ²⁰ Ngeröök pö tiarim wotöököp, Yesu, puuk tiar kaamök elniipênêak wotöök rêak keli olêak ilêa. Pi Melkisetê pim ök kiri yaauta wotöök sak pêl êeim kosang ôpnaapök pêl êa.

7

Melkisetê songönte

¹ Melkisetê pöp, pi Salem kakê omp aköp, Anutu kaö panêep pimêen kiri êeimaup. Pi tapöpök Apram nga sê yang omp ak naröere pitêm omnarö mênak yewaisên kamtaöök koirak welaköt elmêaup. ² Pêl êen Apramök pim omnant wa pöt kom êak lup 10 pötêaan kopêt nent pi menaup. Pim yapin Melkisetê pöt, tiarim ngöntak wotpil yaaö omp aköp pêl apenaat. Ên Salem omp aköp pöteta, mayaap omp aköp pêl apenaat. ³ Melkisetê pim êlre pepere êaröa songönte ngönêntak war wesak naên êa. Ên pim wilaare wel wiauteta naên. Pêl êaap tiarök piin Anutuu Ruupê ök kiri yaatak wakaim ôpnaap pêl wasêpnaat.

⁴ Ar Melkisetê pi kaö panêep pöt kön wieë. Pöt tiarim ê kaöap

Apram pi nga sê yang omp akörö mênak uröm wa pöt kom êak lup 10 pötêaan kopêt nent pi mena. Pötaan pi kaö panê sak Apram il yewas pêl kön wieë. ⁵ Ên Liwai pim ruure ê kiri yaat yamêngki pörö Yuta omên pitêm karuröak omnant pout kom êak lup 10 pötêaan kopêt nent mampênêak Mosesê ngön kosangtak ök ya. Liwai omên pöröa karurö pitta Apramê ruure êarö. Pêl yaêetak kiri yaauröak pitêm karuröa naêaan omnant ôpênêak Mosesök êa. ⁶ Pêl êaap Melkisetê pöp Liwai pim kurmentêkaanêp won, maimap, Apram pim omnant kom êak lup 10 pötêaan kopêt nent mangkên welaköt elmêa. Apram Anutuu wet rêak kup mowia pöp Melkisetêek welaköt elmêa. ⁷ Yaap, tiar êwat panê wê. Tiar omnarö welaköt yaalni pöpökêer kaöap. Ên yeö pöp kotup. Pötaanök Melkisetê welaköt elmêa pöp kaöap, ên Apram wa pöp kotup. ⁸ Liwai pim kurtakaan kiri yaaö lup 10 pötêaan kopêt nent yewauröak kö seimaurö. Ên Melkisetê lup 10 pötêaan kopêt nent wa pöp wêwêetaringêp ngönêntak pêl ya. ⁹ Liwai pöpön tiar yok epêl apenaat. “Apramê lup 10 pötêaan kopêt nent wak Melkisetê mena pötak Liwai pöpta piarip pouwaar êa,” pêl apenaat. ¹⁰ Pöt Liwai naaröön wiaan pim ê pepap Apram Melkisetêek kamtaöök koirak welaköt elmêa pötak Apramök pim omnant kom êak lup 10 pötêaan kopêt nent mena. Pötaanök Liwai piita pim ê pepap Apramring pêl êa. Pêl êa pötak Apramre Liwaire pim kurtakaanörö Melkisetêek il yewas pöt pet yaë.

Kiri yaaö ngaanöröa urtak ngolöpöp oröa

¹¹ Ngaan Liwai pim kurtakaanöröak ngês rêak kiri yaat mênâ pötak Anutuuk Mosesên ngön

kosangöt ök maan Yuta omnarö nina. Liwai pim kurtakaanörök omnarö pangk wotpil yewesanëen kiri yaaö muntap naaröön éan tapön. Pit wotpil newasën éa. Pötaanök kiri yaaö ngolöp oröa pöp, Liwai pim kurtakaanëp Eron pim ök won, Melkisetëë ököp. ¹² Anutuuk kur nementëkaan kiri yaaö ngaanörö wa moolëak kur mumentëkaan omën ngolöpöp moulmëepënëak pöt pitëm ngön kosang ngaanötta wa moolëak ngön kosang ngolöpöt wiipna pöt pangk ëëpnaat. ¹³ Omën orööpënëak Anutuuk ök yenia Yesu pöp Liwai pim kurmentëkaan won. Yesu pim kurmentëkaanörö kiri naën yaurö. ¹⁴ Tiar éwat wë. Tiarim Aköp pi Yutaë kurtakaan oröaup. Omën kur pötakaanörök kiri yaaö ya pöt mëmpënëak Moses pi nemaan éa.

Yesu pi Melkisetëë ök kiri yaaup

¹⁵ Kiri yaaö ngolöpöp Yesu, Melkisetëë ököp, pim oröa pötak ngön kosang ngolöpötta oröa pöt tekeri yewas. ¹⁶ Yesu pi kiri yauröa kurmentëkaan ngön kosangtak éa pöl won. Kan maimetakël kiri yaaö saup. Pi wëwë kosangtaring wë pöta weëre kosangöökël kiri yaaö sak wëaup wë. ¹⁷ Piin Anutuuk ngönëntak war wesak epël éaup.

“Ngaan Melkisetëë kiri eima pöl ni pim urtak wë eim ömëëp.”

¹⁸ Ngön kosang ngaan kiri yaurö Liwai pim kurmentëkaan orööpënëak éa pöt weëre kosang kaamök naalniin éa. Pötaanök Anutuuk kama wa moolëa. ¹⁹ Mosesë ngön kosangtak omnant ompyaö wes pet nairën éa. Peene pöt, Anutuuk kan ngolöp ompyaö naö ngës yaniwi. Pö ompyaö panëö ngön kosang ngaanöt il yewas. Kan ngolöp pöök pangk Anutuu naë sepenaat.

²⁰ Anutu pi om pas Yesuun kiri ëëpënëak yaö nemaan. Pimëen wesak ngön ë kosang wesa pötaanök mëëa. Omnaröa ngaan omën narö kiri ya mëmpënëak moulmëeima akun pötë ngön ë kosang yewesa pöt won, köntak moulmëeima. ²¹ Yesuun pöt, Anutuuk ngön epël ë kosang wesa.

“Aköp pi ngön ë kosang wesak epël niak kaalak muntet naëpan.

‘Nuuk kiri eim kosang ömëëp.’”

²² Anutu pi kiri yaaö ngaanöröaan ngön ë kosang newasën éautak Yesuun pël éautaan sulöp ngolöp Yesuuk yanitë epët ompyaö panëët ngaanöt il yewas pöt kön wiaapënaat.

²³ Kiri yaaö ngaan pörö wel wiin pöp urtak pël ë waiseima pötaanök selap. ²⁴ Yesu pöp wëwë kosangtaring wë. Pötaanök pim kiri yaaö ya pöt om kosang wiaapnaat. ²⁵ Pi wëwë kosang wëaupök omën piin kön wi kosang wesak Anutu temanöm yewas pörö kaamök elmëepënëak Anutuun kimang maim wë. Pötaanök pi omën pörö akun poutë utpetetakaan kama weim öpnaap.

Yesu tiarim kiri yaauta wotöököpök pangk kaamök elniipnaap

²⁶ Kiri yaauta wotöök ke pipël pipop tiar pangk kaamök elniipnaap. Pi wotpilëp, utpetere saun nent wi naönöp, kölam pëënëp, Anutuuk saun omnaröa naëaan wak kutömweri kaö wesa ulmëaup. ²⁷ Yuta omën kiri yaauta wotöök pörö ket ël epotë wet réak pitëmtë saunatëen kiri ar ëakök omnaröaan ënëm yaurö. Èn Yesu pöt, pitëm yaaö pöl naën. Akun kopëtet pimtë wëwëet Anutuun pëël elmëak tiarimëen kiri ëen pet ira. ²⁸ Yaap, Mosesë ngön kosang wet réak oröa pötak omën weëre kosang wonörök kiri yaauta wotöök öpënëak mëëa. Pël éautak Anutuu ngön ë kosang wesa ënëm oröa

eptak pim Ruupëen yaö yaë. Pël èen Ru pöp Anutuuk omnant pout pangk elmëak moulmëen kosang wë.

8

Yesu pi kutömweri ngönën tup këetak kiri eim wë

¹ Ngön pipotë kepönte epël. Tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöp pi o kutömweri së kaö sak Anutuu yaapkëetakël wel aisëak weëre kosangring wë. ² Pi kutömweri së kiri yaaö wotöök yaat Anutuu tupta kakaati ngëengki panëetak mëneim wë. Tup pöt, ngönën tup këet omnaröak ök neraan, Aköp pimtök ök rëaut.

³ Yang omën kiri yaauta wotöökörö Anutuun kiri wiire ar ë pël ëëpënëak moulmëen wë. Pötaanök tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöpta tapël kiri ëëpna pöt pangk ëëpnaat.

⁴ Yang eprek Yuta omnaröa ngön kosangötë wia pöl Anutuun kiri ar yaaöre omën ke nentere nent yawiaurö wë. Pötaanök pi yangerak om wë talte kiri yaaö yaat namëngkën ëëpën. ⁵ Yuta omnaröa kiri yaurö pit ngönën tup ökre wastak yaë. Kë pöt kutömweri wia. Yangerak omnaröa yaë pöt Moses pim ëa pöl ökre was yaë. Kë pöt kutömweri wia. Pi poë koröpötök ngönën tupët ök rapënëak yaëen Anutuuk epël mëea. “Kat wi. Rosiraöök kōnte pet elnian pöl omnant pout ëëm.”

⁶ Peene pöt, sulöp ngolöp Yesuu tiarimëen nitëa pötak ngaante il yewas. Tapël Yesuu tiar kaamök elniipna ya pötak Liwai omën kiri yauröa yaat il yewas. Sulöp ngolöptak ngaante il yewas pöta songönte epël. Anutuu peene kup niwia pötak ngaan Mosesën kup mowia pöt il yewas. Pötaanök sulöp ngolöp kup niwia pöta taë yewas pötak ngaante il yewas.

Sulöp ngolöptak ngaante il yewas

⁷ Sulöp ngaante mos naën ëanëen Anutu pi ngolöpët orööpënëak naën ëan tapön. ⁸ Anutu pi pim omnaröen kön wiin pangk naën ëen epël mëea.

“Wë akun nentak Israel omnaröere Yuta omnaröaan sulöp ngolöp nent war wasumaat, Aköpök pël ya.

⁹ Ngaan pitëm ëarö Isëp yangerakaan mësak yewaisem pitring sulöp tëaut pöta ök won.

Pit pöta öngpök wë ënëm naën yaëen ne kasëng menaut,

Aköpök pël ya.

¹⁰ Ën ënëmak Israel omnaröaring sulöp tëëma pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm könötë mowiak lupötë retëng ëen wiaapnaat.

Pël elmëak ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omën sak öpnaat.

¹¹ Akun pötak omën isaare irëa pourö neen ëwat sa pet irëpnaat.

Pötaanök omën pourö nener rë moulööre nampök karipön, ‘Aë, ni Aköpë songönte ëwat së,’ pël nemapan.

¹² Pitëm nem ngön wa olëa pöt ent ë olamaap.

Pël ëak pitëm utpetatön kön wi naön ëëmaap.

Aköpök pël ya.”

¹³ Anutu pim sulöp Yesuring oröa pöten, “Ngolöpët,” pël ya pötak ngaante sëpar sa pöt pet yaë. Pël naën ëanëen ngolöpët war newasën ëan tapön. Sulöp ngaan pöt omën nantë wak wëen sëpar yes pöl ëak won sa.

9

Kiri yaaö wotöök ngaanörö animauröa ütak kiri ëeima

¹ Sulöp ngaantak Anutuun yaya mapna wetete ngönre yangerakë ngönën tupët wiakaima. ² Ngönën tup pöt poë koröpötök epël wesak

ök rëa. Ka pöt, ngeröök wiak nentepar wesak tomökëeta yapinte ngëengk kaat pël yema. Pötak ur ket éautak es rampewesring kaömp peret Anutuun yaö éaut yawia. ³Pël éak poë koröpöök ngeröök utak kakaati panëeta yapinte ngëengk panë kaat pël yema. ⁴Pötak kiri yaaö ur koolötök ompyaö panë wesak ket éa pöt wieëa. Kiri yaaö ur pötak Anutuun es koulöp wes mëepënëak köp nga kampöt kiri ar éeima. Pël éak ka pötak Mosesë ngön kosangta umkek kool wa mëa pöteta wieëa. Umkek pöta öngpök kap koolötring ket éa nent wiaan pötak kaömp mana pöt wesireëa. Pël éen umkek tapta öngpök Eronë sungkör amail éa pööring kël welung ngön kosangöt retëng ilaut wieëa. ⁵Umkek pöta rangk pöt, ensel Anutuu éwaööring naarë kõnaar ket éen pöaarë wereweriarök umkek pöta ur Anutuu omnaröa saunat won yewesa pöt akaak é ulmëëa. Pötë ngön pöt, tol éak pout ök aan pangk éepën?

⁶Pit pël é ulmëak wë kët ël epotë kiri yaaurö pit ngönën tup poë koröpötök ök rëa pöta ka tomökëetak pitëm yaat mëmpö ilëak oröeim wakaim yeëa. ⁷Ën ka pöta kakaati panëetak pöt, kiri yaaö wotöököp pimtökëer krismaki nenta öngpök akun kopët nent sa yeëa. Pöt pas nasën, animaö iit Anutuun kiri éëpënëak wak yesa. Pël éak së wet rëak pimtë utpetatëen kiri éakök omën pouröa kön nawiin wë utpet yaautëen kiri é yeëa. ⁸Omën pöta songönte Ngëengk Pulöök epël pet yaalni. Kaata ka tomökë pöt, poë koröpö utaan ngëengk panë tuptak ilapena kanö naaröön yaë. ⁹Poë koröp ka pöt, peene yangerak wë epta ököt. Pötak, omnant Anutuun kiri wiire ar é pël yaaö pötak omën Anutuun yaya yamëëauröa lupöt

wotpil nemowaspan. ¹⁰Pipët, iire kaömpre ngönënëen koröp iirö pël yaaut. Koröpöökë yaaö pipot, Anutuuk omnant pout ngolöp wasën këet naaröön wiaan wiakaima.

Kristoë iitak kiri éa

¹¹Kristo pi omën këët orök wia pöta kiri yaaö wotöök sak wë. Pël éak poë koröp ka yangerak wia pötak won, kë panë omnaröak ök neraante kutömweri wia pötak ilëak ya yamëngk. ¹²Pim ngëengk panë ka pötak ilëa pötak memeere purmakaö iitaring won, akun kopët nentak pimtë iitaring ilaan pet ira. Pël éak Anutuun kiri yeem tiar utpetetakaan ent é niulëa. Pöt kosang wiaapnaat. ¹³Memeere purmakaö i pötre purmakaö ruupë es kosöt omën utpet éak ngönënëen pangk naën yaauröa rangk lë mëak Mosesë ngön kosangtak kaalak ngönënëen éëpënëak kölam moweseima. ¹⁴Pël éeimauröak Kristoë i weë panëetak pötë yaaut il yewas. Anutuu Pul kosang wakaim öpna pöök Kristo kaamök elmëen saun won wë pim iitere koröpö Anutu kiri mena. Pël éa pötaanök Anutu wëwëapë inëen éëpenaan pim iitak yok pangk tiarim lupöt iirak kölam niwesak mos yaaut wa moolapnaat.

Kristoë iitak sulöp ngolöpët taë wesa

¹⁵Taptaanök Kristo pi wel wiin pötak tiar sulöp ngaantakël wë saun éeiman pötakaan ent é yanuulë. Pël yaë pötaanök Anutuuk pimëen yaö saurö pim wëwë kosangta mor kol kup niwia pöt öpenëak Kristo sulöp ngolöpta songön sak wë. ¹⁶Mor kolut yewauta songönte epël wia. Pepap wel wiinak pangk ruup röak éëpenaat. ¹⁷Öp wëen mor koltaan ngön éa pöt kosang nasëpan. Wel wiipna pötakëer ngön pöt kosang sëen këët orööpnaat. ¹⁸Sulöp

ngaan pöt tapël wia. Animaup öp wëanëen ngönöt kosang nasën ëan tapön. Möön wel wiak iit lë olëa pötakëer ngönöt kosang seima. ¹⁹ Moses pi ngön kosang pout omnaröen ök më pet irak memeere purmakaö ruurö möak iit wak i yaaptaring irikor ëa. Pël ëak këra isop mormorök pol sëpsëp ëp köp möaut wa tëak i pötë wariak ngön kosangötë pepatëere omën pouröa rangk ke möeima. ²⁰ Pël yeem epël ök mëëa. “I eptak sulöp Anutuuk ar ngar önëak ngön ë kosang wes nina pöt taë yewas.” ²¹ Pël ëak poë koröp ngönën tupëtere kiri yawia kelönre omnant poutë i pöt ke möeima. ²² Yaap, ngön kosangötë ëa pöl omnant pout animaö iitak ke möön kölam sëpnaat. Ën animaö iit lë noolaan ëëpna pöt Anutuuk pangk utpetat ent ë nanuulaan ëëpnaat.

Kristook tiarimëen kiri ëa

²³ Kutömweri omën këët wia pöta ökre wasut i pasutök iirak kölam wasëpënëak Mosesën mëëa. Ën këët kutömweri wia pötëen Kristo pimtok kiri ëa. Pim kiri ëa pöt kaö panëët yangerakëët il yewas. ²⁴ Pöt epël. Kristo pi ngönën tup omën moresök ök rëa këëta ökre was pötak neilaan ëa. Pi kutömweri öngpök ilëa. Pël ëak pörek Anutuun ëöetak wë tiarimëen kimang maim wë. ²⁵ Kiri yaaö wotöök ngaanörö pit yaap krismaki poutë ngëengkö panë kaatak yeila. Pöt, pitëmtë iitaring won, i pasut wak kakaati sa yaë. Ën Kristo pi pim iitere koröpö rangkrangk kiri eim öpënëak neilaan. ²⁶ Kristo pi pöröa ök talte yangera oröarek ngentiak akun selap wel wi waisëpën. Pi pël naën om wë akun pet irëpnaat temanöm yesën tiarimëen pimënt kara ëen utpetat ent ëëpënëak akun kopëtet tekeri oröa. ²⁷ Anutuuk omën pourö akun kopëtet wel wiipënëak niiaurö. Pël ëak pöta rangk

pim naë ngön yaatak oröopenëak niia. ²⁸ Tapël Kristo piita akun kopëtet omën selap tiarim saunat pim rangk isën pimënt kiri ëak wel wia. Pël ëaupök omën piin kor eim wë pörö tiarim utpetat kaalak ent ëëpënëak won, pimëen kama niöpënëak akun nentepar pöt orööpnaap.

10

Mosesë ngön kosangtak kiri ëeima pötök saunat won newasën ëa

¹ Mosesë ngön kosangtak omnant ëëpënëak ëa pipot om omën këët Anutu pim Kristoë oröautak ngës rëak orööpënëak kön wiauta kön pëenöt yaarö, kë panëët won. Pötaanök kiri yaaö wotöökörö pit ngön kosangöt ngaarek wak krismaki poutë kiri rangkrangk yaëen omën pörek Anutuun naë yesauröa lupöt wotpil nemowasën yaë. ² Pël ëanëen kiri yaaut won san tapön. Pörek Anutuun yaya yamëëaurö saun won wasën lup kölam sa talte pitëmtë utpetatön kön selap naën ëëpën. ³ Pël ëaap kiri yaaö pöt krismaki poutë yaaröön pitëmtë saunatön kön yawi. ⁴ Pöt epël. Purmakaöre memeerö möak iit il yoola pötak pangk utpetat won nasëpan.

⁵ Pötaanök Kristo pi yangerak orööpënëak yeem Anutuun epël mëëa.

“Ni animaurö kiri ar ëëre omnant wi pël yaauten kaaö yaaup. Pël yaaupök nim ngönte ngaarek ömëak möönre koröpö war wes yenangkën.

⁶ Animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kë nasën yaaup.

⁷ Pël mëak ne kaalak epël mëëaut. ‘Anutu, ngönëntak nemëen ngön ëa pöl,

nim ngönte ngaarek ömëak yaarö.’”

⁸ Pi wet rëak epël mëëa. “Ni animaurö kiri ar ëëre omnant wi pël

yaauten kaaö yaaup, ma animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kë nasën yaaup,” pël mëëa. Omnaröa kiri wiire ar ë pël yaaö pöt ngön kosangta wieëaul yaautak pi pël ök mëëa. ⁹ Pël ëak yal menak nent epël mëëa. “Ne nim ngönte ngaarëk ömëak yaarö.” Pi pël mëëë kiri yaaö ngaanöt won wes yemoolëem Anutuu ngönte ngaarëk öpena ngölöp pöt ulmëa. ¹⁰ Pötaanök Yesu Kristo pim Anutuu ngönte ngaarëk wak akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri ëautaan Anutuuk kôlam niwasën wë. Pötak kosang wiaapnaat.

Kristo kiri elniin pangk yaë

¹¹ Kiri yaaö ngaanörö kët ël epotë kiri ar ëeim wëep pötak ketre saunat yok pangk won newaspan. ¹² Kristo pi pöt, akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri kosang wiaapnaat ëa. Pël ëak kutömweri së Anutuu yaapkëel wel ajsëak wë. ¹³ Pël ëëë Anutuuk omën pimëen kööre tok yaurö wa pim iri moulmëepnaaten kor wë. ¹⁴ Pi akun kopëtet pim iitere koröpö kiri ëen pötak omën utpetat won wesak kôlam wesa pörö wotpil niwesa. Pöt kosang wiaapnaat.

¹⁵ Ngön pöt yaap wasëpenëak Ngëëngk Pulöökta ngönëntak epël ök yenia.

¹⁶ “Aköpök epël ya.

Akun ënem orööpna pötak pitring sulöp tëëma pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm lupötë mowiak könötë retëng ëen wiaapnaat.”

¹⁷ Kaalak yal menak epël ya.

“Ne pitëm saunatre utpetatön kön wi naön ëëmaap.”

¹⁸ Anutuuk tiarim utpetat won wes pet ira pötaan kiri yauröak kaalak kiri ëëpna pöt pangk naëpan.

Kön wi kosang panë wesak Anutuu naë sëpa

¹⁹ Karurö, Yesu pim tiarimëen wel wia pötak kan të niwiin kas köpël ngëëngk panë kaatak Anutuu ëöetak yok pangk ilapenaat. ²⁰ Pöta kan ngölöp pöt pimtok kopëta wes nina. Pël yeem pim wel wia pötak Anuturu omnaröa tektrak ngeröök wieëa pö ent ë olaan wëwë kanöök ilapenaat. ²¹ Pël ëen tiarimëen kiri ëa kaöap puuk Anutuu omnarö tiarim kaö sak wë. ²² Pötaanök Anutuu naë sëpa. Kristo pim iitak tiarim lupöt kôlam wasën utpetatë könömöt tiarim naë won wiaan koröpöt i yaap ruru wontaring iirën lup ompyaö wë kön wi kosang panë wesak pim naë sëpa. ²³ Anutu, omnant kup niwia pöp, yaap pöta këët nimpnaap. Pötaanök lup selap naëngan tiarim kup niwiin kön kosang wiak ök yak pöt taë wak öpa. ²⁴ Pël ëak tiar tol ëak nener kaamök ëak lup sant elmëëre ompyaö ë pöt ëëpen pël kön wiipa. ²⁵ Pël ëëë omën naröa yaë pöl ngönënë wa topötön kaaö ëënganëp nenera lupöt kosang wasëpa. Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm yes pël kön wieë wëë panë ngentiak nenera lupöt kosang wasëpa.

Anutuu Ruup kasëng mangkan

²⁶ Tiar Kristoë ngön këët tekeri niwasën wak wë ëwating kaalak utpetat ëëpena pöt pötëen kiri naëpan. ²⁷ Omën Anutuun kööre tok elmëëpna pörö pitëm utpetat om wiaan pit pölöpring pitëm ngön ë pet irëpnaataan kor wëen es nga panëëwesök kotak won mowasëpnaat. ²⁸ Omën namp Mosesë ngön kosangöt ilap yariin omën naar ma naar nampök itenak tekeri wesak pöt wiap naalmëen möön wel wieima. ²⁹ Ën ar omën Anutuu Ruup kasëng yemangk pöpön kön wiin tol yaë? Pi utpet kaö panë yaë pötaanök kangut yok pangk öpnaat. Kristoë iit Anuturing yal ëëpenëak il olëa pötak

pim utpetat iirak kölam mowesa pöten pasit wesak Pul komre kolap yaningkaun ökre was yema. Pötaanök kangut öpnaat. ³⁰ Tiar ngön epël mëea pöpë songönten ewat wë. “Saunatë kangut yaaö pöt nem yaat. Kangut nook ëëmaat.” Pël ëak nent epël wia. “Aköp pi pim omnaröa ngön ë pet irëpnaap.” ³¹ Anutu wëwë pepapök pël ëa pötaanök tiar pi kasëng menak wë pöt ngön ë pet irëpna pöten kas kaö panë ëëpnaat.

Kön wi kosang yewesautak kosang sak öpa

³² Ngaan arim kön wi kosang wesang pöten kön wieë. Akun pötak Anutuu ngönte wak wëen pötak arim lupöt ëwa elniin ngönënëen këlangön kat yawiem wiap nasën weë ngentiak ya mëneimaurö. ³³ Akun nantë omnaröa ëöetak tau niulëak ökre was niak këlangön kat niwieimaurö. Akun nantë arim kar këlangön kat yawiauröaring wa meilak yeem këlangön kat wieimaurö. ³⁴ Arim karurö wii kaatak wëen yaköm ëeimaurö. Ën arim kööre toköröak monere urömat kain yeön uröm kë kosangöt wia pël weseë ya kë seimaurö. ³⁵ Pötaanök arim kön wi kosang yewesaut wiap wasnganëp taintaë wak weë. Pël ëënë pöt kë kësangët koirënëët. ³⁶ Ar Anutuu ngöntakël wë omnant yaö niia pöta këet önëen kosang sak weë. ³⁷ Nem yeniak pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Akun kot pan nent wia pöt pet irën waisëpënëak yaë pöp teënt waisëpnaap, kor naöpan.

³⁸ Nem omën wotpilörö kön wi kosang yewesautaan wëwë kosangët öpnaat.

Ën narö kas ëak ne sëp newasën pöt kön wiin ompyaö nasën ëëpnaat.”

³⁹ Tiar pöt, kas ëak Anutu sëp wesak kö nasënganëërö. Kön wi kosang wesak wëwë kosangët öpenaarö.

11

Kön wi kosang yewesauta ngönte

¹ Kön wi kosang yewesauta songönte epël. Omnant yaö niaut öpenaaten kön kosang wiire omën itnaangkënötön yaap wasö pël yaaö pöteparök erën ëen kön wi kosang yewesaut pël yaë. ² Ngönën omën ngaan wakaimaurö pitëm kön wi kosang yewesautaan Anutuuk pitën kön wiin ompyaö ëa. ³ Tiar kön wi kosang yewesautaring Anutuuk këmtak aan kutömre yang pout oröa pöt kön yawi. Omën ityaangk epot itnaangkënrekaan ket ëa.

Apelre Inokre Noa pitëm ngönte

⁴ Apelre nanëp Keen piarip pouwaar Anutuun kiri yeem Apel puukëer kön wi kosang yewesautaring pël ëa. Pötaanök Anutuuk Apelëeten kön wiin ompyaö ëen Keenëet il wesa. Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak kiri ëauten kön wiin ompyaö ëen, “Omën wotpilëp,” pël mëea. Apel pi kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pötaanök wel wiaupë ngönte kat wieim wë.

⁵ Inok tapël kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pël ëa pötaanök pi wel nawiin öp wëen Anutuuk koirak kutömweri wak isa. Anutuuk pi wak isën omnarö ap wasën pitëm naë won ëa. Pim nawisën wëa pöten, ngönëntak, “Anutuuk piin kön wiin ompyaö ëa,” pël wia. ⁶ Omën namp Anutuun kön wi kosang newasën ëen pöt Anutuuk yok pangk piin kön wiin ompyaö naëpan. Pöt epël. Omën Anutuu naë sëpna pöp pi Anutu yaap wë omën piin ap wasö naë yesaurö kangut yemengkaup pöt kön wi kosang wesak sëpnaat.

7 Noa piita tapël kôn wi kosang yewesautaring wëen Anutuuk omën ênëm oröopnaaten wetete maan kat wia. Pël êak Anutuu ngönte ngaarék wak piire pim öngre ruurö öp sêpênëak wangaö ket êa. Pim kôn wi kosang yewesautak omën muntaröa kôn wi kosang newasën yaaut war wasën Anutuuk pim kôn wi kosang yewesauten itenak, “Omën wotpilêp,” pël mëea.

Apramê ngönte

8 Apram piita kôn wi kosang yewesautaring wë Anutuu êépênëak mëea pöt ngaarék wa. Anutuuk, “Yang nem nimpa pörekê sê,” pël maan pim sêpna pören köpêlêpök ngönte ngaarék wak köntak sa. 9 Omën suuröa yang maimerek wë pöl pi kôn kosangtaring wë yang kup mowia pörek wakaima. Ênëmak pim ruure êaar Aisakre Yakop piaripönta yang pör öpênëak kup mowiautak piarip poë koröp ka yaamöt ök réak wakaima. Piarpim êa pöl Apram piita pël êeima. 10 Apram pi kutömweri ka kosang Anutuuk ök rêa pöök öpênëak kôn kosang wieë poë koröp ka yaamöt ök réak wakaima.

11 Sera piita kôn wi kosang yewesautaring wakaima. Pi ulöp sak ru akunet pet iraupök Anutuu ngön kup mowia pöt yaap wesak kêet mampênëak kôn wi kosang wasën kaamök elmëen kepring sak wila. 12 Pël êa pötaanök omën kopêtap Apram ulöp sak ru akunet pet iraupökaan ruure ê oröak ulöl sauröak kutömweri ariere i pisötê ök selap sak wë.

13 Omën piporö kôn wi kosang yewesautaring wakaim wel wia. Omën Anutuuk kup mowia pöt pit naön maimerek wë kônötök kôn wi kosang wesak êrêpsawi êak pitêmtên kôn wiak epël êa. “Tiar yang eprek omën maimapê yanggerak yaam wë kak panê

sêpenaat,” pël êa. 14 Tiar êwat wë. Omën ke pil êa piporö pitêm êa pötak yang pitêmtê panê nentakêl sêpênëak êa pöt pet yaë. 15 Pël êaap pit pitêm yang sêp wesak sa pören kôn wieëanëen kaalak sêpênëak kengkên kôn wiak san tapön. 16 Pit yang pörek sêpênëak kôn nawiin kutöm kaare yang ompyaurekêl sêpênëak kent kôn wieima. Pël êa pötaanök Anutuuk pitêmëen ka kaö ompyaö naö ket ê menak pitêm piin, “Tenim Anutu,” pël mapnaaten öö naën êa.

17-18 Anutuu Apramön morök elmëa pötak pi Anutuun kôn wi kosang weseë pim ruup Aisak kiri ar êépênëak kopêta wesa. Anutuuk wet réak, “Nim ruure êarö Aisak pim naëaan oröopnaat,” pël kup mowia. Pël êautak Apram piin kôn wi kosang weseë pim ru kopêtapöp kiri ar êépênëak êa. 19 Pi, “Ne Aisak kiri ar êën pöt Anutu wal ê ulmêepna weit wia,” pël wesaup yak ruup mênak kiri ar êépênëak yaëen Anutuuk nga maan sêp wesa pöt, ruup weletakaan wal êépna pöta ök êa.

Aisakre Yakopre Yosep pöröa ngönte

20 Aisak piita Anutuun kôn wi kosang wesak wëaup yak pim ruaar Yakopre Isoon welaköt elmëak omnant ênëm piarpim naë oröopnaatön wetete ök mëea. 21 Yakop piita kôn wi kosang yewesautaring wë wel wiipênëak yeem pim ru ê Yosepê ruaarön welaköt elmëak pim sungköraö ê mök êeë tok oriak Anutuun yaya mëea. 22 Yosep piita kôn wi kosang yewesautaring wë pim wel wiipna akunet temanöm yesën Israel omnarö pit ênëmak Isêp yanger sêp wesak kaalak pitêmtê yangerak sêpênëak mëak pim kosat wak sê weerêpnaata ngönte ngan rê mena.

Mosesê ngönte

23 Moses oröön pim ëlre pepar piaripta Anutuun kön wi kosang wesak wë yak yokotupön itaangkën ompyaö ëen omën omp aköpë ngönten kas naën ëlëëp wiak wëen ngoon naar namp ëak won sa. 24 Moses piita Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë kaö sak wëen omnaröak piin, “Peroë koontupë ruup,” pël yemaan yapin kaöet öpanëak kaaö ëa. 25 Pi utpetat ëak akun kotte ërëpsawiarang öpnaaten kaaö ëen pim kar Anutuu omnaröak yal ëak pitring këlangön kat wiipënëak kön wia. 26 Pël yeem pim Kristo Anutu yaö mëëaupëen yak, “Nem utpeta sak ëëma pötak monere uröm Isëp yangerak wia pöt il yewas,” pël kön wia. Pöt pi ënëmak Anutuuk kang ompyaut mampnaaten kön wieë pël ëa. 27 Moses pi kön wi kosang yewesautaring wë Anutu omnaröa itnaangkënëpön könöök itenak taë wesak yang omp aköpë nga elmëëpnaaten kas naën Isëp yanger sëp wesak sa. 28 Pi Anutuun kön wi kosang wesak wë yak Israel omnaröen ensel yokot wetëerö mëmpna pöp pitëm naë newaisën mait elmëëpënëak maan mait sëpsëpörö möak iit ka kanötë ke möa.

Omën munt naröa kön wi kosang wesauta ngönte

29 Israel omnarö pitta kön wi kosang wesak wë yak Isëp yanger sëp wesak i kaö Köp Möauuk oröön kaö ilën yang yaaprak ëngk komuntakël sa. Pël ëen Isëp nga omën pitëm ënëm saurö tapël ëëpënëak yaëen iimpel kaalak wais ngëp ëak wa mëa. 30 Ënëmak Israel omnarö pit tapël kön wi kosang wesak wë kët 7 pötë öngpök Yeriko kaökë ëmök wirö taap ëak seimën kël ëmö tööla. 31 Öng omp nga yaaup Reap piita Anutuun kön wi kosang wesak wë yak Israel omën naar ëlëëp Yeriko kakën ewat

sëpënëak ityaangkën ngöntre kar elmëak kaamök elmëa. Pël ëen Israel omnaröak omën Anutuun kön wi kosang newasën ëaurö yamëngkem pi namëngkën ëa.

32 Ne wali wesak niam ma? Pangk pël naengan. Kitionre Parakre Samsontre Septaare Tewitre Samuelre tektek ngön yaaö omën pörö pitëm ngönöt niamaatep akun won. 33 Om kot epët pëen niamaan kat wieë. Pitta Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë yang kaö nantë omnaröen nga elmëak il wesak wotpil yewesa yaat panë wesak mënak Anutuu kup mowia pöta këet wa. Pit kent nga lainonöröa këmöt il yemowariaurö, 34 es wëlëng kësangöt ngaap yewesaurö, ngaë öngpök yesem wel nawiin yaaurö, wiap wëauröak weëre kosang yesaurö, nga yaalem weë panë ëak yang kaö nantëerö waö ë yamëaurö. 35 Öng narö pitta Anutuun kön wi kosang wesak wëen pitëm ru wel wiaurö wal ëen koirä. Ën omën narö wii kaatak ulmëak pitëm kööre toköröak koröpöt utpet mowesak, “Anutu kasëng mampunë pötak wil niulëënaat,” pël maan pit weletakaan wal ëak wëwë ompyaut öpnaataan kat nemowiin ëa. 36 Narö pöt, kööre toköröak ökre was mëak tang momök seenötring tëak wii kaatak moulmëa. 37 Narö pöt, kël momöön wel wia, narö öp sootring luptak ila, narö ngernger ila. Narö poë koröpre ulpëen won pol sëpsëpre meme koröpöt wetak këen yaköm ë sak wëen utpet yemowasën këlangönë rangk wakaima. 38 Pël yaalmëen omën pörö ompyaö panëeröak yang omnarö utpet panë wë yak kaaö ëen waö ë momëen repak yang omën wonötëere rosiratë kontak pentak ë yesem kël öngöpre yang öngöpötë wakaima.

39 Omën pörö kön wi kosang

yewesautaring wëen Anutuuk itaangkën ompyaö ëa. Pël ëaap yangerak wëa pötak pim kup mowia pöta këët nokoirën ëa. ⁴⁰ Anutu pim ompyaö niwasëpna pöt pitëmënt pëen won, tiar pourö elniipënëak kön wia. Pötaanök wet rëak ompyaö nemowasën ëa.

12

Yesuun itenak kön wi kosang wasëpa

¹ Tiar pöt, omën ngaan kön wi kosang yewesautring wakaima pöröa ngönöt kat yawi. Pötaanök pitëm ënëm ëëpenaan könömötre utpetatök wii ket ëak nitëak wë epot ent ë olëak weë ngentiak kan Anutuuk sëpenëak yenia pöök sëpa. ² Pël yeem Yesuun iteneim öpa. Puuk tiarim kön wi kosang yewesaut ngës rë yaningk. Pël ëak kön wi kosang weseim öpenaat kaamök yaalni. Pi tapöpök këlangön kat wi pet irak ya kë sak ërëpre sawi ëëpnaatan kön wieë kosang sak këra yetaprak këlangön kat wiak ëö mongawisa pöten kön wiin pasit pël ëa. Pël ëaup peene pöt, kaö sak Anutuu mor yaapkëësiil wë.

Anutuuk wotpil yaniwas pöta ngönte

³ Saun omnaröak Yesuun kööre tok yaalmëen weë sak wakaima pöten kön wieë arim lupöt wiapre kor ëëngan. ⁴ Ar utpetat ëënganëak weë ngentieim wë. Pël yaëen omnaröak këlangön kat niwiin wel nawiin ëaurö. ⁵ Anutu pi ar pim ruurö pël weseë ngönëntak arim lupöt kosang niwasëpënëak epël yenia pöten kön wieë.

“Nem ruup, Aköpök wotpil niwasën kön wiin irepan.

Këlangön kat niwiin nim lupmer wiap sëpan.

⁶ Pöt epël. Aköp pi omën pim lup sant yaalmëaurö wotpil yewomas.

Pël ëak ru yemowesaurö wotpil sëpënëak yamöaup.”

⁷ Anutuuk ar wotpil sënëak yanimöön wiap sënganok. Pöt pi ar pim ruurö pël weseë pil yaalni. Ma ru talëp pepapök pës nemomöön yeëa? ⁸ Won, peparö pitëm ruurö pës möak wotpil mowas yaë. Anutuuk ar pël naalniin yeëa talte pim ru panëerö won, kain ruurö pël apen. ⁹ Ar kön wieë. Tiarim pep yangeraköröak möak wotpil yaniwasën pitëm ngön ngaarëk wa yeë. Pöl Anutu tiarim könöröa pepapë ngönte ngaarëk panë öpena pöt pangk ëëpnaat. Pël yeem ompyaö öpenaat. ¹⁰ Pit akun kot nent pitëm könöök möak wotpil niweseimaut. Ën puuk tiar ompyaö wë pim ök kölam sëpenëak pil yaalni. ¹¹ Wotpil yaniwasën ya kë nasën ya këlangön kön wi yeë. Ënëmak wotpil niwasën wëen kosang sauröa naë këët oröön mayaap wë ketre saun won wotpil sak öpenaat.

Kosang sak Anutuu kentöökë ënëm ëëpa

¹² Ar pöt, Anutuu ënëm ëëre yaat mëmpö pël ëënëëtaan ingre mor kël wauröa ök weëre kosang won yaaurö. Pötaanök kosang sak weë ngentieë. ¹³ Omën ing kël wauröa ök yaaurö arim ënëm yeem wiap sak utpet ëëpanëen ompyaö sëpnaan wotpil wesak weë.

¹⁴ Kosang sak omën pouröaring mayaap wë lup kölam wesak weë. Lup kewilring öpena pöt Aköpön itnaangkan. ¹⁵ Arim naëaan namp Anutu kasëng menak pim komre kolap elmëëpnaat naön ëëpanëen ngarangk ëëë. Pël ëak arim tekraakan namp kar kapangmentë ök sak wë amail ëak nikoën utpet sënganëen ngarangk këëkë ëak weë. ¹⁶ Pël ëak arëkaan namp Iso pim ök öng nga yeem ngönën sëp waspanëen ngarangk ëëë. Iso pi ngaan pim nangapön epël mëëa.

“Ni akun kopët eptak kaömp ar ë nampë pöt nook pepa mor kol ru wetëëpë yewaut wa nimpaat,” pël mëëa. ¹⁷ Ar pim ngönte ëwatörö. Ënëmak pim pepap wel wiipënëak yaëen welaköt elmëak mor kolut mampënëak maan pepap kat nemowiin ëa. Pi pepapök welaköt elmëëpënëak ing ëaap ngaan utpet ëaut wa moolapna kante won ëën pomp ëa.

Tiar Saion rosir ompyauk Anutuuk kakyaarö

¹⁸ Ar peene pöt, arim ëaröa ëa pöl Sinai rosir pangk mor wëere mësël ë pël ëënë pöök së naaröön. Ngaan pit Sinai rosiraöökë iri wëen es wëlëng kaö yokotön uröam wariak koö olëak wieë kent kaö yamöön ¹⁹ kuup ngön yaan Anutuu ngönte kat wia. Pël ëak pit kas ëën Mosesën kaalak muntat apanëak Anutuun ök mapënëak mëëa. ²⁰ “Omën pëën won, animaö nampta rosiraöök ing mësaan pöt kël möön wel wiip,” Anutuu ngön pël mëëa pöt kaalak kat wiipanëak kas ëën mëëa. ²¹ Omën pöt oröeim wëen Mosesta kas ëak epël mëëa. “Ne kas kaö ëën reireë yaur.”

²² Ar rosir ke pëlöök oröak omën pölöpringöt itnaangkën ëaurö. Saion rosir, Anutu wëwëap, pim ka kaöaö Yerusalem kutömweri wia pöök oröak omën ompyaö panëët itenaurö. Pël yeem ensel ërëpsawi yaauroa wa top kësangöökre ²³ omën Anutuuk wet rëak ru wesak yapinöt kutömweri retëng ëa pöröa wa topöökta oröaurö. Pël ëak Anutu omën pouröa ngön ë pet irëpnaapre omën piin kön wi kosang wasën wotpil wes pet irauröa könöröa temanön saurö. ²⁴ Pël ëak Yesu, sulöp ngolöpët Anutüre omnaröa tekarak tēja pöpë naë saurö. Apel mëngkën wel wiautak pim iit il ngentiin Anutuuk itenak kangit mena. Pël ëautak Yesu wel wiautak pim iit il yengentiin

Anutuuk itenak kaamök elnia. Pötaanök Yesu pim iitak Apelëët il yemowas.

Anutu pi kutömre yang pout ëtëp elmëëpnen ëa

²⁵ Ar Anutu ngön ök ni yaë pöp kasëng mengkanëën ngarangk ëeim ön. Ngaan Mosesë yangerak wë ngön ök mëëa pöt wa olaan kangut orö morëaup. Peene pöt, kutömweri wë ngön ök niain wëen pi kasëng menak tol ëak kangut nokoirën ëëpen? ²⁶ Ngaanëër pi ngön yemaan yanger ëtëp ëaup. Peene pöt, pi kup niwiak epël yenia. “Ne wë ënëmak kaalak yanger pëen won, kutömre yang pout akun kopët nent ëtëp elmëëmaap.” ²⁷ “Kaalak akun kopët nent ëtëp elmëëmaap,” pël ëa pöt ëtëp elmëen omnant pim ket ëaut pout kö sëpënëak kön wiak ëa. Kö sëen pangk ëtëp naëpanëët oröak kosang wiaapnen ëa.

²⁸ Anutuuk wa ngaöök nimëen pim omën ompyaö nimpna pötë pep sak öpena pöt ëtëp naëpanëët kosang wiaapnaat pötëen piin yoöre ërëp maim öpa. Pël ëeimeë kasinkasin ëak karangkin elmëak pim kön wiin ompyaö yaaö pöl yaya maim öpa. ²⁹ Pöt tol ëën? Anutu tiarimop pi esuwesi ök omnant pim kön wiin pangk naën ëëpnaat kö wasëpnaap.

13

Anutuuk kön wiin ompyaö yaauta ngönte

¹ Ar Kristoë omnarö pötaan neneren lup sant elmëeim ön. ² Omnarö maimerekaan yewaisën sant elmëenëëten kat kolngan. Ngaan omën narö pël yeem enselöröen köpël wë omën yaapörö wesak sant elmëa. ³ Arim kar wii kaatak moulmëa pöröen kön wiin ar pourö niulëa pël weseë sant elmëen. Pël ëak arim karurö këlangön kat yawi pöten kön wiin ar

pourö këlangön kat yawi pël weseë sant elmëen.

⁴ Öngre omp wëwëeten kön wiin ompyaö ëëp utpet wasngan. Omën öngre omp nga ëëre öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaë pörö Anutuuk kangut mampnaarö.

⁵ Arim lupöt monere urömatëen kentre kaur ëëpan. Omnant arim wia pötön kön wiin pangk ëëp. Pöta ngönte Anutu pi ngaanëër epël ëa.

“Ne ar sëp naniwasngan.

Kasëng nanimangkan.”

⁶ Pël ëa pötaanök tiar kön kosang wieë epël apenaat.

“Aköp pi kaamök yaalnëaup yak ne kas naën ëëmaap.

Omën nampök pangk utpet naalnëëpan.”

Ngönën ök niiaut wak wë Yesuu ënëm ëëpa

⁷ Arim wotöök rëak Anutuu ngönte ök niak rë niuleimauröen kön wieim ön. Pël ëäk wëwë taltak wë wel wia pöten kön wieë Yesuun kön wi kosang weseima pöl ëeim ön. ⁸ Yesu Kristo pi ngaan wakaimaupök wë wakaim öpnaap. Pim wëwëet ke kopëtalte. ⁹ Pël ëa pötaanök ngönën maim ke nentere nent kat wiin pötök wer niön Anutuu kanö sëp wesak maimaöök sëngan. Pim komre kolap yaalni pötak tiarim könöt kosang wasën öpena pöt Anutu itaangkën pangk ëëpnaat. Omnant yenaute ngön pasutök pangk taë naniwaspan. Pötök omën pël yaaurö kaamök naalmëen ëa. Pötaanök ngönën maim ke pipot kat wiingan.

¹⁰ Kristo tiarimëen kiri ëa pöp kaamök elniipënëak tiarim naë wë. Pël ëaap Yuta omën yangerakë ngönën tuptak animaurö kiri ar yaaö pörö yok pangk pim naë sëen kaamök naalmëëpan. ¹¹ Kiri yaaö wotöökörö pit animaurö möak iit pëen omnaröa utpetatë saunatëen kiri ëëpënëak ngëëngk panë tupta kakaatiitakël wak yesën këerö

kaöökë wilëngkëël esuwesi mereim wë. ¹² Pël yaëen Yesu piita tapël pim iitak tiar omnaröa lupöt kölam niwasëpënëak kaöökë wilëngkëël möön wel wia. ¹³ Pël ëa pötaanök tiarta kaöökë wilëngkëël yes pöl Yuta omnaröa kiri yaaut sëp wesak piiring wë pim ëö sa pöl ëëpa. ¹⁴ Pöt yang eprak ka kosang naö won. Pötaanök ënëm ka kosang tekeri wasëpnaöön kön nganngan ëeim wë. ¹⁵ Pötaanök Yesu tiarimëen kiri ëa pötaan tiarök kangiir tiarim yaya yamëëautak Anutuun kiri elmëim öpa. Yaap, tiarim këmötök pim songönte tekeri wasëpa. ¹⁶ Neneren sant wesak kaamök yaaut kat kolngan. Pöt Anutuuk itaangkën kiri yaauta ök ompyaö ëëpnaat.

¹⁷ Arim wotöököröa ngön ngaarëk yeweem pitëm ikanöök ön. Ënëmak pitëm ya yamëngkauta këët Anutuun ök mapnaarö. Pötaanök pit arim köntre lupöt kosang sënëak ngarangk elnieim wë. Pël ëën ar pitëm ngön ngaarëk yeön pöt pit ya ompyaoring ya mëneim öpnaat. Pël naën yaëen pöt ya utpetaring ya yamëngkën pötak tolëël kaamök elniipën? Won.

¹⁸ Ar tenimëen Anutuun kimang maim ön. Ten tenim lupötön kat men ëen Anutuu ëöetak wotpil wë kët ël epotë pim yaat wotpil wesak mëmpunëak kent yaë. ¹⁹ Pötaanök ar Anutuun kimang ngöntak ök maan kaalak wes nemëen arim naë teëntom waisumëak kosang panë wesak ök yeniak.

Kimang ngönte

²⁰ Anutu mayaapta pepap puuk tiarim Aköp Yesu, sëpsëp ngarangk kaöap, pim iitak sulöp ngolöp wiakaim kosang wiaapna pöt taë wesa pötaan weletakaan wal ë moulmëa. ²¹ Pi tapöpök pim kentöökë ënëm ëënëen omnant ompyaö ke nentere nent nimp. Pël ëäk pim kön wiin ompyaö yaaut Yesu Kristoë weëre kosangöök

arim lupötë war wasëp. Pim naë yayaatakaan yayaatak om aim kosang wiaap. Yaap.

Ngön mëët

²² Karurö, ne kosang wesak epël yeniak. Pep retëng ë yaningk epët kotte. Pötaanök pepanöm ngön epët këëkë wesak kat wieë. ²³ Ar kat wieë. Tiarim karip, Timoti, pi wii kaatakaan wil moulmëa. Pötaanök pi teënt waisën pöt koirak tenip pouwaar wais arën itaampunaat.

²⁴ Arim ngönënë wotöököröere Anutuu omën pouröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Kar Itali yangerakaan wais wë eporöakta arën yoöre ërëp yenia. ²⁵ Anutuu komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

Sems

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 20 ma 30 pēl won sēen Sems, Yesuu nangapök, pep epwer retēng ēa. Sems pöp, pi Yerusalem kakē ingre morörö ngarangk ēak wēa. Pim epwer pöt, ingre mor yang kaö nantē repak sa pöröaan wēwē ompyauta ngönte ēak mena.

Pöt epēl wia.

Ngön ngēs räut 1:1

Kön wi kosang yewesautere ēwat ngönte 1:2-8

Monere urömaring wēaare won wēauta ngönte 1:9-11

Morök yaauta ngönte 1:12-18

Anutuu ngönte kat wiak ēnēm ēēpenaat 1:19-27

Möongkraar kangk ēēngan pöta pepanöm ngönte 2:1-13

Kön wi kosang yewesautere pöta kēēt 2:14-26

Yangapöökē ngönte 3:1-18

Yangerakē omnantēen kent yaauta ngönte 4:1-5:6

Ngön mēēt 5:7-20

¹ O Anutuu omēn repak saurö, ne Sems Anuturre tiarim Aköp Yesu Kristoē inēen ru saupök pep epwer retēng ē ninak yoöre ērēp yeniak.

Tiar moröktak kosangyanuwās

² Nem karurö, morök ke nentere nent arim naē yaaröön pöt, “Ompyaö yaē,” pēl wesak ērēpsawi ēen. ³ Ar ēwat wē. Morök ke pilöt yaaröön arim Anutuun kön wi kosang yewesa pöt taē sēen arim lupöt yok pangk kosang sak morökötē önēēt. ⁴ Pēl ēen arim naē kosang sak wēauta kēēt kēēkē orööp. Pēl ēen ngönēnē omēn nenten ap newasngan, ketre saun won ompyaö önēēt.

Kön won ēen pöt Anutuun kimangmapa

⁵ Arēkaan omēn namp kön won ēen pöt Anutuun kimang map. Pēl ēen pi omēn pouröaan nga

naēn kēsangēn yaaupök kön koir mampnaat. ⁶ Pēl ēēpnaatak pi kön selap naēnēpök Anutuun kön wi kosang yewesautaring kimang map. Omēn namp kön selap yaaupök kimang mapna pöt kēraamenti kent möak wak nalaan nal yaē pöta ök ēēpnaat. ⁷⁻⁸ Omēn ke pilēp kön naörarring wē pim omnant yaautön ēngk ma e yewesaup. Pēl yeem puuk Aköpön kimang maan mampnaaten kön nawiipan.

Omēn mon wonöröere mon wieēauröa ngönte

⁹ Tiarim kar ngönēn kat wia namp omnant wonöpök Anutu pim ngönēntak wak isak yaauten kön wieē ērēpsawi eim öp. ¹⁰ Ēn tiarim kar namp monere uröm kēsang wieēaupök pöt Anutuuk piin wak irēak mapnaaten kön wieē ērēpsawi eim öp. Kēra puutē lēngē yes pil won sēpnaat pötaanök. ¹¹ Kēra puut weerak wēen kētēp aprak nga panē maan köö möak ngentiak pitēm köp möēēa pöt ngaap sēpnaat. Pipta ök panē omēn omnant kēsang wieēaupta muntat öpēnēak ya yamēngkem kö sēpnaat.

Morök yaalniauta ngönte

¹² Omēn morököt pim naē yaaröön wiap nasēn ēēpna pöp ērēpsawi ēēpnaap. Morököt pim naē yaaröön ke ur moolaimēē lup kosang sak öpna pöp Anutuuk wēwē kosang omēn piin lup sant yaalmēaurö mampnēak kup wia pöt kanggiir mampnaap.

¹³ Omēn namp morököt pim naē yaaröön pöt, “Anutuuk morök epēl yaalnē,” pēl naēn ēēpnaat. Anutu pi utpet ēēpēnēak morök yaalmēa pöt wonöp. Pi omnarö utpet ēēpēnēak morök naalmēen yaaup. ¹⁴ Pēl yaaupök omēn namp pimtē koröpöökē kentre kauratök wer moön wii ket ēak motēak pötök morök yaalmē. ¹⁵ Pēl ēen koröpöökē kentre kauratē kēēt

utpetat. Utpet pöt kaö sēen pötē kēēt wel yawiaut.

¹⁶ Nem kar panēērō arök, “Anutuuk tiar utpet ēēpenēak morök yaalni,” pël wesak ēngk ma e wasnganok. Pi pël naēn yaaup.

¹⁷ Omēn ompyaōre wotpil pout Pep kutömweri wēaup pim naēaan yewais. Pi ēwa mopōök wia pötē pepapök wes mēēn iraan yeō. Pipot kaip tiktikre kaka yaautök pi irikor naēn, ompyaut pēēn yaalniaup.

¹⁸ Anutu pimtē könōök pim ngön kēēt tiar ninak pim ru nuwesa. Pim omēn ket elnia pourō pël elniipēnēak kön wiak tiar wet rēak elnia.

Tiar Anutuu ngön kat wiak ēnēm ēēpa

¹⁹ Nem kar panēērō, ar omēn epēten ēwat seē. Ar pourō ngön ök yeniaan kēēkē kat wiin. Pël ēak ngön kangut teēt manganok wet rēak kön wiakök man. Pël ēak nga teēt elmēēnganok. ²⁰ Tiar ngaare ser yaalmēm omnarō kaamök elmēēn wēwē wotpil naön yaēēn Anutuuk kön wiin ompyaō naēpan.

²¹ Pōtaanök utpet yaaut arim lupötē kaö sak wēwēat kewil yengawis pöt kērē moolaē. Pël ēak arimēt wak irēak wē ngön Anutuuk arim lupötē nuwia pöt ngaarēk weim wēē. Ngön pöt ngaarēk yeōn Anutuuk utpetetakaan kama niōpnaat.

²² Ēn arimtē lupöt morök elmēak Anutuu ngönte kat pēēn mowiinganok kat wiak ēnēm ēēn.

²³ Omēn namp pi Anutuu ngönta ēnēm naēn kat pēēn mowiipna pöp pi könitweri kēēre wot kan ityaangk pōta ök ēēpnaap. ²⁴ Pi pim kēēre wot kanten könitweri itenaupök sē tapētakēēr kat kolōpnaap. Pōta ök omēn Anutuu ngönte kat pēēn mowiipna pöp ngön pöt teētntom kat kolak pim utpet yaaut sēp newaspan.

²⁵ Ēn omēn Anutuu ngön kosang ompyaut utpetetakaan ent ē yanuulē pötē pēēn

itenak kat nokolon kēēkē itenak itneim wē pim ityaangkaō pötē ēnēm eim öpna pöp pi wēwēetak wēēn Anutuuk ompyaō elmēēn ērēpsawi ēēpnaap.

²⁶ Omēn namp pimtēn ngönēntak wēaup pël weseē pim kēmēt ngarangk naēn wē pöt pimtē lupmer morök elmēēn pim ngönēn yaaō pöt mos ēēpnaat. ²⁷ Tiarim ngönēn yaauta kēēt Anutuuk kön wiin ompyaō sēpna pöt epēt. Ru wamērre ōng kapirōrō kaamök elmēēpenaatare yangerakē omnarōa utpet yaautök utpet niwaspanēēn ngai ēēpnaat pōten pi kön wiin ompyaō sēpnaat.

2

Tiar omnarō neneraan sant yeem narō kasēng mangkan

¹ Nem karurō, ar tiarim Aköp Yesu Kristo, ēwa pepapōn, kön wi kosang yewesaurōak omēn isaare irēaurō möōngkraar kangk elmēēnganok. ² Ar ngönēn tuptak wa top ēak wēēn omēn naar, namp ē rangi ompyaut ēak ulpēēn ompyaō retēngretēngēp mēaup, namp omnant won ulpēēn sēparēp mēaup, piarip wais yeilaan ³ ar omēn ompyautringēp piin sant mowesak, “Kaōap, ur ompyaō eptak wais wel aisa,” pël mēak omēn omnant wonōp piin sant nemowasēn, “Nimēēn urte wonok pirek taua,” ma “Nimēēn urte wonok nem ikanōök e yangerak eprek wel aisa,” ⁴ pël manē pöt ar kön wiin ompyaō ēēpēn ma? Won, utpet ēēnēēt. Ar omnarō kön utpetatring kom elmēēn Anutuuk kön wiin pangk naēn ēēpnaat.

⁵ Nem kar panēērō, kat wieē. Omēn yangerakē omnarōak kön wiin pasurō pël yaē pōrō Anutuuk piin kön wi kosang wesak pim wa ngaōök yamēautak ilapēnēak yaō mēēa. Pim wa ngaōök yamēaō pöt omēn piin lup sant yaalmēaurōēn

kup mowia. ⁶ Ën ar pöt, omèn omnant wonörö ëö yemengkaurö. Ar kön wiin talöröak utpet yanuwäs? Ma talöröak ngön yaatak yanuulé? Omèn omnant wonöröak pël naalniin kësang wieëauröak yaalni. ⁷ Pël yeem Kristoë yapin ompyaö arim rangk wia pöten utpet wesak ya. Pötaanök ar tol ëen pitën wak isak yemak?

⁸ Aköpök ngönën pepeweri ngön kosang nent epël ëa pöt kön wieë. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipëenta elmë.” Ar ngön kaö epët ngaarëk önë pöt ompyaö ëëpnaat. ⁹ Ën ar omèn isaare irëaurö omnant möngkraar kangk elmëenë pöt utpet ëen ngön kosang pötak ar ngön wa yoolëaurö pöt pet elniipnaat. ¹⁰ Omèn namp ngön kosangöt ngaarëk yeweem lup kopët nent ap öpna pöt Anutuuk piin kön wiin omèn pout wa yoolëauröa ök sëen kangut mampnaat. ¹¹ Pöt epët. “Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok,” pël ëa tapöpök, “Ni omèn mëngkanok,” pöteta ëaup. Pötaanök ar öngre omp wëwëet kom naën wë omèn namp mëmpunë pöt Anutuun ngön kosangöt wa olanëet. ¹² Pël ëen Anutuuk akun kaöaöök ngön kosang ngolöptak kom elniipnaat. Ngön kosang ngolöp pötak utpetetakaan ent ë nuulëa. Pötaanök ngön kosang pöten kön wieë ompyaö wesak ngön aöre wëwë wë pël ëëë. ¹³ Omèn namp muntaröaan yaköm naalmëen yaaö pöp Anutuuk tiar kom elniipna pötak yaköm naalmëen ëëpnaap. Ën namp muntaröaan yaköm yaalmëa pöp Anutuuk kom elniipnaatak yaköm yaalmëen kas köpël tauaapnaap.

Tiar omèn ompyaut naën, kön wi kosang pëen wasëpena pöt mos ëëpnaat

¹⁴ Nem karurö, omèn namp këmtak, “Ne Kristoon kön wi kosang yewesaup,” pël yeem muntarö kaamök elmëere ompyaö

elmë pël naën ëëpna pöp, pötak kaamök elmëepën ma won? Pangk naëpan. Kön wi kosang yewesa ke piptaan Anutuuk utpetetakaan kama nemoöpan. ¹⁵ Kar namp ulpëenre kaömpötëen ap yewasën pöt ¹⁶ arëkaan nampök, “Ompyaö öm. Ëp önganëen ulpëenëp mëak kaömp nak kep ëëm,” pël yamëem koröpöök kaamök naalmëen ëen pangk ëëpën ma won? Pangk naëpan. ¹⁷ Tiarim kön wi kosang yewesa pöt pi tapël yaaüt. Tiarim pël yaaö pötakëer wiaan pöt këët oröön ompyaö naalmëen ëëpena pöt kön wi kosang yewesaut mos ëëpnaat.

¹⁸ Pël ëëpnaatak arim naëaan nampök epël apën koröp. “Omèn namp kön wi kosang yewesautaring wëen namp omèn ompyaut yaaup.” Pël apnaatak ne piin kangiir epël memaap. Ni omèn ompyaut naën ëëmë pöt tol ëak Kristoon kön wi kosang yewesautaring wëen pöt pet ëëm? Pël naëngan. Pël ëëmëetak nem ompyaö yaaö pötak ne Kristoon kön wi kosang yewesautaring wë pöt pet elniipnaat. ¹⁹ Ni Anutuun kön wiin kopëtap wë pël yewasën. Pöt ompyaö. Pël yaëetak pöt pëen pangk naëpan. Pöt urmeraröeta tapël Anutuun kön wi kosang wesak wë piin kas ëak reireë yaur. ²⁰ Ni ëwatët wonöp. Ni kön wi kosang yewesautaring wëen pöta këët omèn ompyaut naën yaaup. Pötaanök nim kön wi kosang yewesa pipot mos sëpnaan pet elniimaap.

²¹ Kat wieë. Tiarim ëap Apram pi tol yaëënak Anutuuk piin, “Omèn wotpilëp,” pël mëëa? Pöt epët. Pi ngaan Anutuun ngönte ngaarëk wak pim ruup Aisak kiri elmëëpënëak ëa. Pim omnant yaaö pötaan Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëëa. ²² Ar kön nawiin ma? Apram pi kön wi kosang wesak wë omèn

ompyaut äa. Pi kön wi kosang yewesautaring wëen keët oröön omën ompyaut äa pötaan pim kön wi kosang yewesa pöt kè äa. ²³ Pël èën, “Apram Anutuun kön wi kosang wasën pim pël äa pötaan Anutuuk kön wiin wotpilëp pël sa,” ngönëntak ngön wia pipët kè oröa. Yaap, Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëak piin ngönt kip mëäa. ²⁴ Pötaanök ar pourö kat wieë. Anutuuk omën namp pim kön wi kosang yewesautaan pëen won, omën ompyaut yaautaanta, “Wot-pilëp,” pël mapnaat. ²⁵ Apramë äa pöl öng omp nga yaaö namp Reap piita tapël omën ompyaut yaëën Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëäa. Pöt pi Israel omën ngaan Yosuaak yang ngaakëren ëlëëp itenak waisëpënëak wes mëen sa pöaar sant mowesak kaamök elmëak wes mëen kan muntaöökël sa. Pël èën pim ompyaö äa pötaan Anutuuk pël mëäa. ²⁶ Epëten kön wieë. Tiarim koröpöök kõnöp won ëanëën wel wian tapön. Tapta ök tiar kön wi kosang yewesautaring pëen wë omën ompyaut naën ëëpena pöt tiarim kön wi kosang yewesa pöt sokutë ök ëëpnaat.

3

Tiarim yangapöt ngarangk ëëpa

¹ Nem karurö, arëkaan selap rë yaula ya omën sënganok. Kat wieë. Anutuuk ënëmak ingre moröröaan sapsap wël yeem rë yaula ya omnarö tenimëen kaö wesak wël elniipnaat. ² Tiar pourö omnant ëëpenëak utpet ke nentere nent yaaurö. Omnarö tiarim këmötök utpet nent naën yeëan talte omën ompyaö panëëröak tiarim koröpöt ngarangk ëëpen. ³ Pol osopë kan yesaut ngarangk yeë pöt tiarim kentöökë ënëm ëëpënëak wii kotu pim këmtak kapul yemoulmë. Pël äak wii pö wer yeön osöp pim kepönö pokol äak omnampë sëpënëak kön wia pöök yesaup.

⁴ I kaö wangaöonta kön wieë. Wangaööta kësang panëëmpel. Pël äaatak kent weëre kosangöök möak mök èën i kaöök yesau. Èn wangaöök moröak sè pëlpël yaaö pöt kot panëët. Ngarangkëpök pötak moröak lup nentakël ko wiak sëpënëak kön wiipna pöt yok tap pantak sè moulmëepnaat. ⁵ Tiar omnaröa yangapöökta tapël yaë. Yangap pö kotuuk aan omën kësangöt orööpnaat.

Èn epëten kön wieë. Omën namp es ngëpöpët il olaan pöt kaö panë sak kosangre koinöt kot won sa yaë. ⁶ Pël wiaatak tiarim yangapö esuwesi ök. Pipöök tiarim koröpöök wë kaip tiktik äak ngön utpet ke nentere nent yeem koröp pou utpet wes yaë. Yangapöök ngön utpetat yeem es ket äak kotak omnaröa wëwëat utpet yewas. Utpet yewas pöta weëre kosang pöt Setenök yaningk. ⁷ Tiar animao reraö ke nampre namp kosangöökkaanre i kaöökkaan, imënre intre kamal pörö wak wiap wasëpenëak pöt pangk pël ëëpenaat. ⁸ Pël ëëpenaatak talëpök yangapö wiap wasën ngön ompyaut apën? Pangk pël naëngan. Kamalöp pim këmtak welakre kakamöt wiaan kant nimëngkën wel yawi pöta ök tiarim yangapöök ngön utpetat yeem omnarö utpet yewas. ⁹ Yangap Aköp tiarim Pëpapön yaya aim wë tapöök kaalak omën Anutuuk pimtë ök panë wesak ket ëauröen utpet wesak yaaurö. ¹⁰ Anutuun yaya ngön yamëëautere utpet wesak yaaut yangap kopët tapöökkaan yaarö. Pötaanök nem karurö, wëwë korar pipël wëen pangk naëpan. ¹¹ Epël kön wieë. I kölok kopët nentakaan i yaap-merre kakam yaaumer yaaröa ma? Won. ¹² Karurö, ar kön wieë. Yok pangk këra kemmentök muri ulöp utöpën ma? Ma wii neweëëk yok pangk kem ulöp utöpën ma?

Pöta ök panë i yaapmerta kakam yaaumeriaan naaröopan. Pël wiaap ar tol één yangap kopët tapöökään ngön utpetere ompyaö pout aim. Pöt pangk naëngan.

Ëwat ompyaut Anutuuk yaningk

¹³ Arim naë omën narö könre wetete ompyaut wieë omën ompyaöre utpetat kom yaëen pöt pitëm wëwë ompyautök pit kön ompyaöring wë pitëmënt wak irëak omnarö wiap yemowesa pöt tekeri wasëp. ¹⁴ Ar omnantëen war yeem omnaröaan lup utpetaring wë arimtën wak isak, “Ten kön ompyautaring wë,” pël angan. Pël anë pöt kaar anëët. ¹⁵ Pitëm kön ke pöt Anutuu naëaan won, yang omnaröa naëaan waut. Pitëmtë könöökë ënëm yeem Setenë kön yawia pöl yaaurö. ¹⁶ Omnantëen war yeem omnaröaan lup utpetaring önë pöt nga yaalem utpet ke nentere nent eim önëët. ¹⁷ Yangerakë könöt ke pil yaë. Pël yaëetak könre wetete ompyaut Anutuu naëaan yaaröön arim wak wë pöt lup kölam önëët. Pël yeem omnaröaring lup yal ëak wë pit wiap mowesak pitëm ngönöt kat wiinëët. Pël ëak ya ngës elmëak omën ompyaut pëen elmëënëët. Pötaan kön selap naën wotpil wesak önëët. ¹⁸ Pël yeem ar omnaröaring lup kopëtemer sak wë wiap mowasën këët oröön wotpil wëäö pöt ulöl sëpnaat.

4

Tiar yangerakë omnantëen kent yeem pöt Anutuun kööre tok elmëëpenaat

¹ Arim neneraan kööre tok yeem nga yaal pöta songönte tol éénak yeë? Ar pourö koröpöökë kentre kauraté ënëm yeem kööre tok ëak nga yaalaurö. ² Ar omnant önëak kent yeem naön yaauröak omnarö mëmpunëëten kent yeë. Ar omnantëen war yeem pangk

naöngan. Pötaanök neneraan kööre tok yeem nga yaalaurö. Ën omnantëen kentre kaur yeem Anutuun kimang nemaan yeëan. Pötaanök naningkën yaë. ³ Ar Anutuun omnantëen kimang yamëem pöteta naön yaaurö. Pöt tol één? Ar kön wotpil won, korar wiak wë omnant wak arim koröpöökë kentre kauraté ënëm éénëak kimang yamëëan. Pötaanök naningkën yaë. ⁴ Utpetarö aë, ar öng nampë ompöp sëp wesak muntapë naë së wë pöta ök Anutu kasëng menaurö. Omën namp yangerakë omnantëen kentre kaur yeem pöt Anutuun kööre tok yaalmëaup. Ar pöten kön nawiin ma? Pötaanök yangerakë omnantëen kentre kaur éénë pöt Anutuun kööre tok elmëënëët. ⁵ Ngön Anutuuk ngönëntak epël ëa pöt pas naën. “Anutu tiarim lupötë kön nuulëa pöröen pi kentre kaur kësang yaë.” ⁶ Pël ëak rangk komre kolap yaalni. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk omën pitëmtën wak isak yaaurö kasëng yemangkem pitëmtën wak irëak yaauröaan komre kolap yaalmëaup.”

⁷ Pötaanök ar arimënt wak irëak Anutuu ikanöök weë. Pël ëak Seten waö één sëp niwesak kas sëp. ⁸ Anutuu naë rë olaë. Pël één pi arim naë panë wais ngarangk elni-ipnaan. Utpetarö, arim utpet yaaut sëp weseë. Kön selap yaaurö, arim könöt kopëtal wieë. ⁹ Arim utpet yaautön kön wieë yaköm ëak ingre ya ilak aim weë. Omën utpetatëen sôm yaaut sëp wesak elere war eim weë. Pötëen ërëpërëp yaaut sëp wesak ya ngësring weë. ¹⁰ Pël ëëë Aköpë ëöetak arimtën wak irëak aim ön. Pël één puuk kaalak wak isak niapnaan.

Karurö kom elmëëngan

¹¹ Karurö, ar neneren utpet wesak manganok. Ar arim

karuröen utpet wesak mäak kom äak, "Pit utpet yaurö," pël yamëem pöt, Anutu pim nerenen lup sant äëpenäak ngön kosang wesak niaa pöten utpet wesak äak, "Korar yaä," pël manëët. Ën ar Anutuu ngön kosang pöten, "Korar," pël manë pöt, ngön pöt ngaarëk naön arimtën kön wiin isën ngön ë pet yairauröa ök sënëët. ¹² Anutu kopëtapökëër ngön kosang wesak niaaupök kom elniipnaap. Pimtok mait elniipën ma nimpën. Ar pim ök talte arim karurö kom elmëen. Pangk pël naëngan.

Tiarimtën wak isak anganok

¹³ Elei, ar narö epël yaurö. "Peene ma ëlpamök ka kësang naöök së wë krismaki nenta öngpök ya yamëngkem mon kaö panë öpenaat." Pël yak pöröen epël niamaan kat wieë. ¹⁴ Ëlpamök arim naë oröopnaaten köpël wë. Arim wëwëat muntönöökë ök. Muntön naöökë akun kot nent oröak is lööla äak won yes pöl ar akun kot nent wë wel wiinëët. ¹⁵ Pötaanök, "Tiar ya epot mëmpenaat," pël anganok ngön ke epël an. "Aköpë kentöök niaan pöt wëwëetak om wë ya epot mëneim öpenaat," pël an. ¹⁶ Ar ngön pël naënörök arim omnant ëënë pötön kön yawiem arimtën wak isak yaurö. Arimtën wak isak yaaö pöt ompyaö naën yaaut. ¹⁷ Pötaanök omën namp ompyaö yaauta songönten ewat wëak pël naën äëpna pöt utpet äëpnaat.

5

Omën monere uröm kësang wieëauröa ngönte

¹ Omën urömere kaar es kësang wieëaurö, ar këekë kat wieë. Arim këlangön kat wiinë pöten kön wiak ya ngës ëen. ² Arim urömere kaar es kësang pöt köt sëen poë koröpöta iwalöröak na pet irëpnaat. ³ Ën monatta polirang äak kö sëpnaat. Pël äëpna pöt arim mon

pötön keimön äak omnarö kaamök elmëak nemangkën yaaut tekeri wasëpnaat. Pël äak esuwesi koröpöt es kotak utpet yewas pöl arim monatön keimön yaaö pipotta arim lupöt utpet wasëpnaat. Pöt peene yanger pet irëpnaat temanöm yesën ar monere urömatön keimön äak kësang wa rongan äak wë pötaanök. ⁴ Këekë kat wieë. Inëen ruurö pit arim yaak kaamök elnia. Pël äauta sumat nemangkën, om ngön kaar maim wë. Pël ëen ar keimön elmëen inëen ru pöröak monat naön äak kaaö ngön aan Aköp kutömweri wëaup kat wia. ⁵ Ar e yangerak wë kaömp kësang neimeë arim kentötë ënëm yaurö. Pël yeem kaömp kësang nak polöröa ök kewis wiak wëen arim mëen wel niwiipna akunet temanöm yes. ⁶ Ar omën wotpil yaurö ngön yaatak moulmëak mënan. Pël ëen pit kangiir naalniin äa.

Tiar këlangön kat yawiem ya wiapring Aköpë waisëpnaaten kor öpa

⁷ Karurö, pit pël äauröak lupöt kosang sak këlangön kat wieimeë ya wiapring Aköpë kaalak waisëpnaataan kor ön. Ar ya neweri pepapë yaä pöten kön wieë. Pi omnant ngëntak këët orööpnaataan kor eim wë. Pël yeem lup kosang sak wë këtre kopi ëen orööpnaataan kor wëaup. ⁸ Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm panë sa. Pötaanök yaaweri pepapë yaä pöl ya wiapring weë.

⁹ Karurö, nerenen kaaö ngön manganok. Anutu, ngön ë pet yairaup, waisëpënëak yaëen pël anë pöt ngön ë pet irak kangut nimpnaat. ¹⁰ Karurö, tektek ngön yaaö omën ngaan Aköpë yapintak pimtë ngönte aima pöröen kön wieë. Pitëm kööre toköröak utpet yaalmëen këlangön kat wieimeë ya wiapring ya mëneima. Pötaanök pitën kön wieë pitëm äa pöl mëneë. ¹¹ Tiar omën këlangön kat yawiem

lupöt kosang sak wakaima pöröen kön wiin ërëpsawi yaë. Ën Yoop pim ngönteta kat yawiaurö. Pi këlangön kësangöt kat yawiem lupre kön kosang sak wëen ënëmak Aköpök ompyaö elmëa pöten kat wiaut. Yaap, Aköp pi ya ngës kaö elniak sant panë yaniwas.

Ngön ë kosang yewesauta ngönte

¹² Nem karurö, ngön niama epëten kaöet pël weseë ngaarëk ön. Arim ngönöt kosang wasënëak Anutuu yapintakël utak, “Anutuu ëöetak yaap yeniak,” pël aöre omën nantë yapinötëel utak aö pël ëënganok. Won, ar omën nent ëënëak pöt om, “Mak, ne pël ëëmaap,” pöt pëen an. Ën naën ëënëak pöt om, “Won, pël naëngan,” pöt pëen an. Pël anë pöt Anutuuk kangiir nga naalniin ëëpnaat.

Omën wotpilëpök Anutuun kimang mapna pöt kaamök kësang elmëëpnaat

¹³ Arëkaan namp këlangön kat yawiem pöt Anutuun kimang map. Ën namp ërëpsawiarang wë pöt Anutuun yaya tan ap. ¹⁴ Ën namp yauman wak wë pöt ngönënë kaöaröen yas map. Pël ëen pit wais Aköp Yesu pim yapintakël i kolapët wa yemomëem Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang mapnaat. ¹⁵ Pit Anutuuk omën pöp ompyaö mowasëpënëak kön wi kosang wesak piin kimang mapna pöt kaalak wal ë moulmëen ompyaö sëpnaat. Ën saunat wiaaneta ent ë moolapnaat. ¹⁶ Pötaanök ar ompyaö sënëen arim utpet äaut neneren tekeri wesak mëak arimëntëen Anutuun kimang maë. Yaap, omën wotpil wëaupök kimang mapna pöt Anutuuk kaamök kësang elmëëpnaat. ¹⁷ Elia pi omën tiarim ök tapëlëpök Anutuun kopi nepelën ëëpënëak kosang wesak kimang mëëa. Pël ëen kopi nepelën wieë krismaki nentepar nent

ngoon mor nas nasiaan namp pël sa. ¹⁸ Pël ëen pi kaalak kimang maan Anutuuk kat mowiin kopi kësang pan pelën këere kaömp oröa.

Omën ngön këët sëp wesaurö kaalak mësak waisëpa

¹⁹ Nem karurö, arëkaan namp Anutuu ngön këët sëp wasën kaalak nampök lup kaip motiin ngön këët ngaarëk öpna pöten kön epël wieë. ²⁰ Omën pim karip utpet yaauta kanöökaan lup kaip motiipna pöp pi kaamök elmëen Anutuuk saun omën pöp pim utpet pout won mowasën könöp wel nawiin öpnaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Sems.]

1 Pita

Yesu wel wiak kutömweri seën wë krismaki 34 pöta ök won seën Pitaak ingre mor saö naröaan pep epwer retëng ëa. Pita pöp Yesuu ru 12 pöröakaan namp. Omën pörö omën naröak utpet mowesak pitën, "Utpet yaauro," pël mëä. Pël ëënak Pitaak pit kön wi kosangtak taë sak öpenëak Yesu Kristoë ngön ompyaut ngolöp wes mena. Pitaak pitëm Yesuu wel wiak wal äautere kaalak waisëpnaaten kön kosang wia pötaan këlangön kat yawiem kön wi kosang yewesaut këlok nasën ëëpnaat pël weseë retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räut 1:1-2

Anutuuk utpetetakaan kama niwaut 1:3-12

Wëwë kölam öpenaata ngönte 1:13-2:10

Këlangön akunetak ingre mor sauröa ëëpnaat 2:11-4:19

Ingre mor sauröa irëak inëën ëëpnaat 5:1-11

Ngön mëët 5:12-14

¹ O Anutuu omën arim ka songönöt sëp wesak kas së Pontasre Kalesiaare Kapatosiaare Esiaare Pitinia yang pötëël repak wëaurö, ne Pita, Yesu Kristo pim ngön yaaö omën saupök arimëën pep epwer retëng ë yaningk. ² Ngaan Anutu Pep pim könöök pimëën kom ë nuulëën Ngëëngk Pulöök ngëëngk wes nuulëa. Pöt Yesu Kristoë ngönte ngaarëk wak wëën pim iitak i niirak kölam niwasëpënëak pël ëa.

Anutuu komre kolapre mayaap pöt arim naë ulöl sak wiaap.

Tiar wëwë ompyaö kutömweri wia pöten kor eim wë

³ Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya maim öpa. Pim tiarimëën ya ngës kaö yaaö pötak Yesu Kristo weletakaan wal ë

ulmëak wëwë ngolöpët nina. Pël ëën wëwë ngolöp pöt tiarim naë wia pötaan Anutuu kup ngüa pöta këët öpenëak kön kosang wia. ⁴ Pël yeë pötaan tiar Anutuu mor kol yaö nia pöt öpenëak kor eim wë. Pöt kumkum ëëre köt së pël naënöt kosang wiaapnaat arimëën kutömweri wia. ⁵ Ar Kristoon kön wi kosang wesak wë pötaan Anutu pim weëre kosangöök ngarangk elnieim wë. Pël ëën akun kaöaö temanöm yesën pim utpetetakaan kama niwak ompyaö elniipna pöt tekeri wesak pël elniipnaat. Pël ëëpna pöt kopëta wes pet ira.

⁶ Pötaan ërëpërëp yaauro. Pël yaëën Anutuuk morök nant elniipënëak kön wiin pangk ëën pöt akun kot nent arim naë këlangön nant orööpnaat. Pël yaëën ërëpërëp ëën. ⁷ Morök pötök arim piin kön wi kosang yewesaut yaapët pöt tekeri wasëpnaat. Kool pöt wiapöt esuwesök pim songönte war yewas. Ën arim kön wi kosang yewesao koolöt il yewas pöt morök elniin kosang wia pöt tekeri wasën Yesu Kristoë orööpnaatak Anutuuk ya kë sak yaya yeniem ë nirangiak ping wesak niapnaat. ⁸ Yesu Kristo arim itnaangkën äaupön lup sant yaalmë. Peeneeta itnaangkën tapöpön kön wi kosang wesak ërëpërëp kaö yeë. Arim ërëpërëp pötak yangeraköt il yewasën pöten këmötök war wesak naëngan. ⁹ Arim ërëpërëp yaauta songönte epël. Piin kön wi kosang yewesautaring wë pötaan Anutuuk ar utpetetakaan kama yanu.

¹⁰ Anutuu ar utpetetakaan kama yanu pipët, pim tektek ngön yaaö omnarö pöta songönte koirëpënëak ap weseima. Pël ëäk Anutuu komre kolap nimpënëak ëa pöt war wesak pöta songönten këëkë kön nawiin ëa. ¹¹ Kristo pim Ngëëngk Pulö pitëm lupötë wë Kristo këlangön kat wiak kutömweri isak ëwaatak öpenëak mëä. Pël

maan pit, “Akun taltak ma ke tolëel yaëen Kristo pi pël ëëpën?” pël maimeë kangkkangk ëeim wakaima. ¹² Anutuuk pitën, “Arim ya yamëngk epot kaamök naal-niipan, omën ënëmak orööpnaarö kaamök elmëëpnaat,” pël mëëa pöta këët arim naë yaarö. Pitëm ya yamëngkem ngön war wesa pöt, Ngëëngk Pul kutömweriaan wes mëën irëa pöök omën narö kaamök elmëën ngön ompyaut ök niaan kat wiaurö. Ngön ompyaö pöta songönte enselöröakta éwat sëpënëak kent kön yawiitak pangk pël naën yaë.

Anutuuk ngëëngk öpenëak yenia

¹³ Pötaanök könöt wotpil wesak këëkë ngarangk ëeim ön. Pël ëäk Yesu Kristoë tekeri sëpnaatak komre kolap war was nimpnaaten kön kosang wieim ön. ¹⁴ Ar Anutuu ruuröak pim ngönte ngaarëk weë. Ngaan ngönën köpël wë kentre kauratë ënëm ëeiman pöta ök ëënganak. ¹⁵ Anutu, ar pim ru sënëak yas niaaup, pim ngëëngk wë pöl arta ngëëngk sak wë omnant ëën. ¹⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Ne ngëëngk wë. Pötaanök arta ngëëngk ön.”

Yesuu iitak utpetetakaan ent ë nuulëa

¹⁷ Anutu, arim Pep pël mëak yaya yemak pöp, pi omën isaare irëaurö, mööngkraar kangk naalmëën yaaup. Pi tiar neenem omnant yaautë ökök ngön ë pet irëpnaap. Pötaanök yangerak önëel piin kasinkasin elmëëimeë ompyaö ëeim ön. ¹⁸ Ar éwat wë. Arim ëere peparöa kanöököl wëwë utpet wakaimauröak Anutuuk pötëaan ent ë nuulëëpënëak sum elnia. Pöt koolre siluwa lëngë yesa pötök won, ¹⁹ Kristoë i sum kësangringtak sum ëäk ent ë nuulëaurö. Pi sëpsëp möön söëere kewil wonöpë ök wakaima. ²⁰ Pi ngaanëër yanger won wiaan pël ëëpënëak

yaö mëëaupök peene akun pet irëpënëak yaëen arimëën tekeri orö rêaup. ²¹ Kristo pim pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang weseim wë. Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëak ë morangia. Pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang wesak pim niöpnaataan ërëpsawiarung kor eim wë.

Anutuu ngöntak ngölöp wes yanuulë

²² Ar ngön këët ök niaan kat wiak ngaarëk yeö pël yaëen pötak arim lupre könöt kölam yanuwas. Pipët arim karuröen këëkë lup sant elmëënëak oröa. Pötaanök kosang wesak neneren lup sant ëeim ön. ²³ Ar ngölöp wesak wil niulëën wë pipët, kö yesauröa naëaan won, kö nasën yaaö Anutuu ngön wëwëetaring kosang wiaapna pötakëlaan oröaurö. ²⁴ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omnarö pit nönre koinötë ököro. Pitëm ë yerangi pöt puutë ököt. Nönöt umön yarëaut, puut teënt këre yesaut.

²⁵ Ën Anutuu ngön pöt kosang wiaapnaat.”

Anutuu ngön pöt ngön ompyaö pitëm ök niia pipët.

2

Kristo pi tiarim möör wap kosangët

¹ Ar ngölöp wes niulëaurö pötaanök utpet ke nentere nent moolaë. Kaar aöre morök ë, war ëere omnaröen utpet wesak aö pël yaaut sëp weseë. ² Önga ngölöp wilauröa ëlöröa kapaatön kent yaë pöl arta ngönënë kapaaten kent panë ëën. Pël ëënë pöt kosang sak wëën Anutuu utpetetakaan kama yanu pötak kaö sak ompyaö önëët. ³ Ar yaap Aköpë sant yaalni pöten kat men yeë pötaan pël ëëë.

⁴ Aköp Yesu, wëwëeta pepap, piik yal ëëë. Pi omën ka ök yarëauröa wap ompyaut öpënëak utpetat

wël ë yemoola pöl omnaröak piin kaaö elmëen Anutuuk kön wiin isën möör wap wesir ulmëaup. ⁵ Ar Anutuuk wewëet nina pörö piik yal ëak wap pöta ök sak Ngëengk Pulöökë tup sën. Pël ëak kiri yauröa ök sak arim lupre könöt Anutuun kiri yaalmëen Yesu Kristoë ëautaan arën kön wiin ompyaö ëëpnaat. ⁶ Nem yeniak pöta songönte ngönën pepeweri epël wia.

“Kat wi.

Ne Saion rosiraöök wap nent yewesir.

Wap pöt möör wap sum kaö panëet.

Omën namp piin kön wi kosang wasëpna pöp ëö nasëpan.”

⁷ Ar piin kön wi kosang weseim wë pörö kön wiin ompyaö panë yaë. Ën omën kön wi kosang newasën pöröaan ngönëntak epël ëa.

“Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.”

⁸ Ën nenteta pitëmëen epël ëa.

“Pi kël kotuukë ök sak wëen narö ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Ën kël kësangöökë ök sak wëen pötal urak kawi ngentiipnaat.”

Omën pörö Anutuu ngönte wa yoola pötaan pim ëëpënëak mëea pöl ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Tiar Anutuu omën saut

⁹ Ar pöt pitëm ökörö won. Anutuuk pimëen nuwasën pim omën sak kutöm Aköpëen kiri yaurö. Ar pim omën wotpilörö. Koutak wëen puuk yas niaan pim ëwa ompyautak ilëak wë. Pim ompyaö yaauta ngönte aim önëak yas niia. ¹⁰ Ar ngaan omën pas wakaimauröak peeneek Anutuu omën sak wë. Ar ngaan Anutuu ya ngëstak naön ëauröak peeneek pim ya ngëstak wë.

Tiar Anutuu inëen ëëpnaat

¹¹ Nemorö, ne kosang wesak niamaan kat wieë. Ar yangerak yaamre su kak wë pötaan koröpöökë kentre kaur arim lupre könötëen kööre tok yaaö pipot sëp weseë. ¹² Pël ëak ngönën köpëlöröa tekrak wotpil ön. Pël ëen pit arim songönten itenak, “Utpet yaurö,” pël yenia pöt sëp wesak Anutuu waisëpnaatak arim ompyaö yaautaan piin yaya mapnaat.

¹³ Ar Aköpön kön wieë omnaröa ngön kosangöt ngaarëk ön. Yang omp ak wotöök wëaupre ¹⁴ pim yang ngarangk utpet yauröen nga maöre ompyaö yauröen ping wesak maö pël ëëpënëak wes yamëa pöröa ngön ngaarëk ön. ¹⁵ Anutuu kentöök arim ompyaö yaautak omën köpël wë ngön kaar ya pipöröa këmöt ur mowariipnaaten kent yaë. ¹⁶ Ar utpetetakaan wil nuulëen ompyaö wë. Pël ëëë omnaröen, “Utpetetakaan wil nuulëen wë,” pël morök mëak ëlëëp utpetat ëënganok, Anutuu inëen sak wë ompyaö ëeim ön. ¹⁷ Ar omën pouröen ping wesak an. Ngönën omën arim karuröen lup sant elmëen. Anutuun kasinkasin elmëen. Yang omp aköpön ping wesak an.

Kristo tiarimëen këlangön kat wiak pim ingtak sëpenëak kanö pet elnia

¹⁸ Inëenörö ar, arim kaöaröen kasinkasin elmëak pitëm ngön ngaarëk ön. Pöt omën ëpre wiap yaalniauröaan pëen won, yaar ser yauröaanta tapël elmëen. ¹⁹ Pöt eptaanök. Pit ar saun wonrek këpök këlangön kat yaniwiin Anutuun kön wieë ya sangën naën wëen pi arën kön wiin ompyaö ëëpnaat. ²⁰ Ën ar utpet nent ëen kaöaröak pës yanimöön ya sangën naën ëënë pöt Anutuuk kön wiin ompyaö ëëpën ma? Pël naëpan. Wotpil wëen këlangön kat yaniwiin ya sangën naën ëënë pötakëer Anutuuk kön wiin ompyaö ëëpnaat.

21 Anutuuk ar Kristoë äaul wotpil wë këlangön kat wiinäk niulëa. Pi arimëen këlangön kat wiak pim ingtak sënëak kanö pet elnia. 22 Pi utpet nent naënëp, pim këmtakaan kaarre morök nent naaröönöp. 23 Omnaröak utpet wesak yemaan kangiiir nemaan äa. Këlangön kat yemowiin kangut mampënëak nemaan, Anutu wotpil wesak ngön ë pet yairaup pimëen yaö mowesa. 24 Tiarim utpetatök pim rangk isën këra yetaprak möön wel wia. Pöt tiar utpetat sëp wesak wotpil öpenëak pël äa. Pim koröpö utpet wesa pötaan tiar ompyaö san. 25 Ar ngaanëer pol sëpsëpöröa yaë pöl kanö wiaan irikor ëëimaurö. Peene pöt, arim ngarangkëp Kristo, lupre könötë pepapök, yas niaan pim naë orök wë.

3

Öngre ompöröa ngönte

1 Öngörö ar, inëenöröa yaë pöl arim ompöröa ikanöök wë pitëm ngön ngaarëk ön. Pël ëen omp narö Anutuu ngön ngaarëk naön ëëpna pörö arën itaangkën ngön nemaan yaëen arim ompyaö yaauten itenak pim naë rë olapnaat. 2 Yaap, arim ompörö ar Anutuun kasinkasin yaalmëem kölam wë pöten itenak pim naë rë olapnaat. 3 Ar koröpöt pëen ompyaö sëpnaan kepön ëpötë ë morangiire polere kal ëere ulpëen ompyaö retëngöt më pël ëëngan. 4 Om ëpre wiap arim lupötë ëlëëp wia pötök arim lupre könöt ë morangiin. Pël ëenë pöt sëpar nasën kosang wiaan Anutuuk itaangkën isëpnaat. 5 Öng ngaan Anutuun yaö sak wakaima pörö pit tapël Anutuun kön kosang wieë pitëm ompöröa ikanöök wë ngön ngaarëk weim wakaima. 6 Sera pi tapël ëak pim ompöp Apramë ngön ngaarëk weimeë piin, “Kaöap,” pël maima. Pötaanök ar pim äa pöl ompyaö yeem arim ompöröa ëëpna

nenten kas naën ëenë pöt pim ök önëët.

7 Ompörö, arënta tapël niamaan. Ar öngöröaring wë arim Anutuun kimang ngön ök manëët il wari-ipanëen pit weëre kosang wonörö pël weseë ompyaö elmëen. Pitta wëwë kosangtaan yaö mëëaurö pötaanök.

Lup kopëtemer sak öpa

8 Epët ar pouröaan niamaan. Ar lup kopëtemer sak omnaröen yaköm ëen. Arim karuröen Anutuu omnarö pël weseë lup sant elmëak komre kolap elmëimeë arim lupöt wak irëak ön. 9 Omnaröak utpet yaalniin kangiiir elmëënganok. Utpet wesak yeniaan kangiiir manganok. Won, Anutuuk welaköt elniipënëak yas niaurö. Pötaanök pël yaëen pöt Anutuun pitta welaköt elmëëpnaan kimang man. 10 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën ërëpsawiarang ompyaö öpënëak kent yaë pöp pim këmtakaan ngön utpetere kaaröt orööpan.

11 Utpetat kasëng menak omën ompyaut ëëp.

Pël ëak mayaaptak öpnaan ke urak pöta yaat mëmp.

12 Aköp pi omën wotpil yaauröen itenak pitëm kimang yamëëaut kat yemowiaup, utpet yaaurö kasëng yemengkaup.”

Ompyaö yaautaan këlangön kat wiipenaat

13 Karurö, ar ompyaö sënëëtaan kosang yengentiin talëpök utpet niwasëpën? 14 Ar wotpil wëen këlangön kat yaniwiin pöt ërëpsawi ëenëët. Ar pitën ya ngës kön wiak kas ëëngan. 15 Arim kõnre lupöt Kristoon kasinkasin ëak kaö mowasën. Pël ëen omnaröak arim omën ompyaut önëak kor yeë pöta songönten pël yeniaan pöt ompyaö wesak ya wiaptaring ök

manëel kopëta wesak ön. ¹⁶ Pël äak arim könöt kengkën eënenë wotpil ön. Pël eëne pöt omnarök arim Kristook yal äak ompyaö yaautakël utak utpet wesak yeniem pitëm kaar yaauta songönte tekeri sëen ëö sëpnaat. ¹⁷ Anutuuk kön wiin wotpil yaautaan këlangön kat wiipena pöt ompyaö eëpnaat. Ën utpet yaautaan pël eëpena pötaar pangk naën eëpnaat.

Kristo pi tiarim saunatëen wel wia

¹⁸ Kristo pi wotpilëpök tiarimëen wel wia. Pi wotpilëpök utpetarö tiar Anutuu naë wa nuulëpënëak akun kopët nent pël ëa. Koröpö wel yawiin könöp wel nawiin ëa. ¹⁹ Pël äak pim könöp omën ngaan wel wiauröa kön wii kaatak wëauröa naë së ngönën ök mëea. ²⁰ Kön porö omën ngaan Noa pim akunetak Anutuu ngön wa olaimauröa könörö. Noa pi wangaö ket ëeim wëen Anutu pit pim ngön ngaarëk öpënëak pimtë ya wiap yaautak om korkor elmëeima. Pël äautak omën kopët 8 pöaar pëen pim ngönte ngaarëk wak wangaök ilaan i ngep naën ëa. ²¹ I pipët ngönën i yanimë pöta ökre waste. Pöt epël yaë. I yanimë pöt koröpöökë kewilötëen naën, Anutuun kimang yemaan utpetat won yanuwat. I yanimëen Anutuuk Yesu Kristoë weletakaan wal ëa pötaan ompyaö yanuwat. ²² Pi weletakaan wal äak kutömweri së Anutuu yaapkeël wëen enselöröere kutömweri yapin-ringre weëre kosangringörö pim iri wë.

4

Kristoë këlangön kat wia pöl yeem utpetat kasëng mempa

¹ Kristo pi yangerak këlangön kat wia. Pötaanök pim ëa pöten kön wieë kosang sën. Namp koröpöök këlangön kat wiipnaapök utpet yaaut sëp wasëpnaat. ² Pötaanök

peene ngës rëak koröpöökë kentre kauratë ënem eënganëp Anutuu këm ngönte pëen ngaarëk weim ön. ³ Ar ngaan ngönën köpël wë köpëlöröa kentöökë yaaut epël eimaurö. Öngre omp nga ëere omën utpetatön kentre kaur ë, i ngaat nak kön irikor ëere këere imën keimön nëere i ngaat keimön nak utpet ë, Anutuu urtak omp ak kaaröröaan ngëëngk mowasö, pël yaaö pöt ë waiseimeë pöt kaö wesak wakaimaurö. ⁴ Peene pöt, utpet ke pilöt pistring naën yeë pötaan yaan sak utpet wesak yenia. ⁵ Pël yeniaatak wë ënemak Anutu omën welere öpöröa ngön ë pet irëpnaap pim naë së tauak pitëm eimautë songönöt ök maan kangut mampnaat. ⁶ Pël eëpnaat pötaanök Kristo pi omën ngaan wel wiauröa naë së ngön ompyaut ök mëea. Pit koröpööring wel wiauröak Anutuu öp wë pöl könöpring öpna kanö pitëmëen oröpënëak pël ëa.

Weëre kosang Anutuu yaningk pötring ya mëmpa

⁷ Karurö, omën ël epot poutë won sëpna akunet temanöm yes. Pötaanök ompyaö wesak Anutuun ök manëëtaan arim könre lupöt pëen weseë. ⁸ Pël äak lup sant yaauten kön wiin kaö sëen kosang wesak lup sant ëeim ön. Pël yeem neneraan utpet yaaut ngep eëneët. ⁹ Ar karurö arim naë yewaisën omnant keimön elmëënganëp kaaö köpël sant mowasën. ¹⁰ Ar pourö Anutuuk ngönën ya mëmpunëak neenem weëre kosang ke nentere nent nina. Pötaanök arim karurö kaamök elmëënenëak ompyaö wesak weëre kosang pötring epël mëmpun. ¹¹ Namp ngönën apënëak pöt Anutuu ngön pëenöt ap. Namp narö kaamök elmëëpënëak pöt weëre kosang Anutuuk yamangk pööring pël eëp. Pit pël yaëen omnarök Yesu Kristoë weëre kosangöök yaë pöten itenak Anutuun yaya

mapnaan pël eëp. Ë rangiere weëre kosang pöt pim naë wieëautök wiakaim wiaap. Yaap.

Kristoë këlangön kat wia pöl eëpenaat

¹² Kar panëerö, morök kësang nent arim naë oröopnaan yaë. Pöten itenak omën ngolöpët pël wesak yaan sengan. ¹³ Morök pöt yaaröön Kristoë këlangön kat wia pöl, “Tenta yeë,” pël kön wiak ërëpsawi eën. Wë ënëmak Kristoë ë rangiet tekeri orö yarëen ërëpsawi kaö eënëët. ¹⁴ Omnarök arën Kristoë omnarö pël weseë utpet wesak yeniaan pöt ërëpsawi eënëët. Pitëm pël elniipna pötak Anutuu Pul ëwaaring pö aring wë pöt pet elniipnaat. ¹⁵ Arim naëaan namp mënautaan ma kain ëautaan ma utpet ëautaan ma omën muntaröa yaat wa ëp ëautaan kangut elmëen këlangön kat wiipan. ¹⁶ Ën omën namp pi Kristoë omnamp pötaan këlangön kat yawiem pöten ëö sëpanëp Kristo pimop pötaan Anutuun yoöre ërëp map.

¹⁷ Anutu pim omnaröa songönte tekeri wasëpna yaat mëmpna akunet orök wia. Pötaanök pim omnarö tiarim naë ngës réak ngön ya nimëmpna pötak omën pim ngön ompyaut ngaarëk naön yaaurö tol elmëëpën? Elei, pit këlangön kaö kat mowiipnaat. ¹⁸ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Anutuuk omën wotpilëp utpetetakaan kama wak ompyaö wasëpënëak ya kaö mënak ompyaö yewasën pöt,

omën pi kasëng menak utpet yaaup tol eëpën?”

¹⁹ Pël wia pötaanök omën Anutuu kön wiaul këlangön kat yawi pörö wotpil wë pitëm wëwëet Anutu pim moresi ulmëëp. Pi ket elniaupök pimtë ök yenia pöl ompyaö wesak kaamök yaalniaup.

5

Wotöököröa ngönte

¹ Ngönënë wotöökörö, neenta wotöök arim karipök, kosang wesak niamaan. Nem itöök Kristo këlangön kat wiak wel yawiin itenaupök wë ënëmak pim ë rangiet tekeri sëen piiring pöta pep sumaap. Pötaanök niamaan kat wieë. ² Anutuu sëpsëpörö ngarangk eënëak niaurö këkre töotak won, ya ngëstak itenak ngarangk elmëen. Pël yeem monere uröm won, ya mëmpunëëtaan ulöp es ngaaring mëmpun. ³ Pël ëak omën omp ak sak arim ngarangk elmëenëak niulëa pörö il mowasnganëp arim ënëm eëpnaan ngönënë kanöök wot ran. ⁴ Pël eën Kristo, sëpsëp ngarangk kaöap, pim tekeri sëpnaatak omën ompyaö weit kangiir ningkën önëët.

Tiarimtën wak irëak ngarangk këëkë eëpa

⁵ Ulwasörö, arënta tapël niamaan kat wieë. Ar arim kaöaröa iri ön. Pöt ngönëntak epël wia. “Anutu pi omën pitëmtën wak isak yaauro wak yeirëaup. Ën pitëmtën wak irëak wëaurö ompyaö yaalmëaup.” Ngönëntak pël wia pötaanök ar kotre kaö pourö arimtën wak irëak neneraan inëen ëeim ön. ⁶ Tok oriak Anutu weëre kosangringëp pim iri ön. Pël eën pimtë akun wia pötak ar wak isëpnaat. ⁷ Puuk ngarangk elnieim wë. Pötaanök arim naë könömöt oröön pöt pim moresi mowiin.

⁸ Ar könöt wotpil wesak arimtën ngarangk ëeim ön. Kent toköröa imën mëmpënëak këm nga ëak sak waiseim wë pöl arimëen nga yaaup, Seten, pi arim tekarak wë talëp mëmp ma talëp mëmp wesal yaë. ⁹ “Ingre mor sa tenim kar yang ëlötë wëaurö morök ke tapël elmëeim wë,” pël weseë kön wi kosang yewesautak kosang sak wë pi ke ur momëen. ¹⁰ Pël ëak akun kot nent këlangön kat

yawiin Anutu, komre kolap yaaup, Kristook yal menak piiring ë rangi kosang kö nasëpanëëtë pep sënëak yas niaup, puuk ompyaö nuwesak tau nuulëak weëre kosang nimpnaat. ¹¹Weëre kosang pöt pim naë wiakaim wiaap. Yaap.

Ngön mëët

¹² Ne ngön kot epët Sailasën maan retëng yaë. Pi nem ngönt këep. Ne arim lupöt kosang niwesak komre kolap arim wak wë pöt Anutuu komre kolap këët pöt ök niamëak yeë. Piptak taë sak ön.

¹³ Pabilon kakaan ingre mor sa Anutuu arring yaö wesaurö yoöre ërëp yenia. Ën Maak nem ru sak wëaup puukta tapël yenia. ¹⁴Neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

Kristook yal menak wëaurö arim naë mayaap wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

2 PITA

Pitaak pep epwer ingre mor saö naröaan retëng ëa. Omën naröak ngönën kaaröt ök maim wëen Pitaak wotpil wasëpënëak kent kön wiakök omën Yesuun itaampöore kat wia pöröa pitëm ngönën ök mëëaut kön ngolöp wes mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-2

Anutuu yaö niwesauta ngönte 1:3-21

Ngönën kaar yauröa ngönte 2:1-22

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 3:1-18

¹ O Yesu Kristoon kön wi kosang wesak tenim ök sak wëaurö, Saimon Pita ne ya omën pim ngönte yaaupök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. Tiarim Anutu, Yesu Kristo, utpetetakaan kama yanu pöp, pim wotpil yaaupök kaamök elniin kön wi kosang wesaurö.

² Ar Anuture tiarim Aköp Yesuun kön kosang wiak wëen piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë kaö sak wiaap.

Anutuuk tiar pimtëen yaö niwesaurö

³ Anutu pim ëwa ompyaö yaaupök ya niaup tiar piin ëwat wëen omnant pout koröpöökëere lupmeri wëwëeta kaamököt pim weëre kosang kësangöök war wes ninaut. ⁴ Pël ëak pim ëwa ompyaö tapöök omën kaö ompyaö kup niwiauta këet nina. Pim kup niwia pötaan koröpöökë kentre kauratëen kö yesaö epët kasëng menak Anutuu wë pöl öpenaat.

⁵ Pël ëëpenaak pötaanök ke urak arim kön wi kosang yewesautak wotpil wëaut yal mampun. Wotpil wëautak ngönënë songön ke nentere nent kön tektek yesaut yal mampun. ⁶ Kön tektek yesautak

koröpöökë ngarangk yaaut yal mangkën koröpöökë ngarangk yaaö pötak weëre kosang wëaut yal mampun. Weëre kosang pötak Anutuu wëaul önëet yal mampun. ⁷ Anutuu wëaul önëetak ngöntre kar yaaut yal mangkën ngöntre kar yaaö pötak lup sant yaaut yal mampun. ⁸ Omën pipot arim naë ulöl sak wiaapna pöt tiarim Aköp Yesu Kristoon ëwat yesaut mos naëpan. ⁹ Ën namp pi omën pöt won wëen pöt piin epël apenaat. “Pi it il tëauröa ök sak kön ëngk ma e wesak wë utpetat iir moolëa pöten kat kola,” pël apenaat.

¹⁰ Karurö ar, Anutuuk yas niak pimëen yaö wes nuulëaurö. Pötaanök kosang sak ya nia pöt kë ëëpnaataan weë panë ngentiin. Pël ëënë pötak utpet nasëngan ompyaö önëet. ¹¹ Pël ëaan tiarim Aköp, utpetetakaan kama yanuwaup, Yesu Kristook sant niwesak kan të niwiin poprak naëngan pim wa ngaöök yanimë pötak ilëak wakaim önëet.

¹² Yaap, ar omën pipot rë nuulön ëwat wëen ngön kë arim wa pötak kosang niwasën wë. Pöt ne ëwat wëak om ngolöp wes nineim ömaap. ¹³ Ne kön wiin öp wë pël eim öma pöt pangk ëëpnaat. ¹⁴ Pöt epël. Ne kön wiin tiarim Aköp Yesu Kristoë neea pöl akun kot nent wë wel wiimaap. ¹⁵ Pötaanök ne wel wiin omën pipotön kön wiaanëek yak ngolöp wesak kosang wes yaningk.

Pita pi Kristoë naë wë pim ëwaöön itena

¹⁶ Tiarim Aköp Yesu Kristoë weëre kosangring kaalak waisëpnaata ngönte tenim ök niaaö pipët ëlar ngönaak omën könöokaan rëak neniaan. Ten piiring wë Aköpë ëwaöön itenaut yak ök niaut. ¹⁷⁻¹⁸ Ten piiring rosir ngëëngköök wëen Anutu Pepapök piin ping wesak mëak ëwaö yemangkën ten kat wiaan

Anutuuk kutöm ewaöökkaan epël ya. “Epop nem ru ulöpöököp. Ne pimëen ya kè panë yes.”

¹⁹ Pël yaan ten kat wiak tektek ngön yaaö omnaröa ngön ëa pötön kön wiin yaap pan ëaut. Pötaanök ar pitëm ngön pötön këëkë kön wiaan. Pipotök koutak esuwesi ëwa yaë pöl elniaan Kristo waisëpnaat. Pim waisëpna akunet temanöm yesën pi tangewesi yaarö pöl oröak arim kõnre lupötë ëwa elniipnaat. ²⁰ Omën kaö epëten wet rëak kön wieë. Tektek ngön ngönën pepeweri wia pipotë songön pipot omnaröa kõnötëaan pangk naëpanëët. ²¹ Tektek ngön pipot omnaröa kõnötëaan kön wiak naënöt. Anutuu ngönöt Ngëëngk Pulöök tekeri wes mangkën aimä.

2

Ngönën kaar yauröa ngönte

¹ Ngaan Israel omnaröa naë tektek ngön yaurö wëen kaar yauröeta wakaima pöl kaar yaaö narö arim naë orööpnaat. Pit arim naë ëlëep wë ngönën kaar arim kön wi kosang yewesaut utpet wasëpnaat niak Kristo pitëm kaöap këlangön kat wiak pimëen mowa pöpönta pi kaöap pöt ngep ëak wonwon apnaat. Pël yaëen Anutuuk kangut teënt mampnaat. ² Pël ëen ngönën omën selap pitëm yaaul öngre omp nga ëëpnaat. Pël yaëen omën muntarö pitën itenak ngönënë kanöön utpet wesak apnaat. ³ Kaar omën pörö pit monere urömatön war ëen arim naëaan öpënëak morök elniak ngön kaaröt niapnaat. Omën ke pëlöröaan Anutuuk ngaanëer ngön kosang wiaut wiap nasën kosang wiakaimaut peene pet irën kö sëpënëak yaë.

⁴ Ensel narö nganëer utpet yaëen Anutuuk mait naalmëen wii tëak es parëaöök moolëa. Pël ëen koutak së ngan i akuneten

kor eim wë. ⁵ Omën ngaan pan wakaimauröeta pi mait naalmëen i ngep ëëpënëak maan Anutuu ngön wa olëaurö pourö kö sa. Pël ëen Noa wotpil wëauta ngönte yaaupring omën kopët ⁷ ëak öp sa. ⁶ Kaalak Sotomre Komora ka pöörarta tapël kö sëpënëak maan es kot won sa. Pël ëa pötak omën ënëm utpet ëëpnaaröaan pepanöm ëa. ⁷ Lot pi wotpil wë omën utpetaröa öngre omp nga yaautëen ya utpetaring wëen Anutuuk mait elmëak kama wa. ⁸ Omën wotpil pöp pitëm tektrak wë kët ël epotë pitëm utpet yaautön itaampööre kat wi pël eimeë kön utpetaring wakaima. Pötaanök kö nasën ëa. ⁹ Aköp pi ompyaö ëaurö mait elmëa pötaan pim ngön kat yawiaurö morökötëaan pangk kama öpnaap. Ën utpet yaurö ngan i akunetak këlangön kat mowiipnaap. ¹⁰ Omën narö pitëm koröpöökë kentre kaur utpetatë ënëm yeem Aköp ngep yaalmë pörö këlangön kaö kat mowiipnaap.

Ngönën omën kaar pörö pitëmtën wak isak aimeë pitëmtë könöök omnant yeem kutömweri ëwaatak wëauröen kas naën utpet wesak yamëëaurö. ¹¹ Pël yauröak ensel kaö weëre kosangring pit il yemowas pöröak Aköpë ëöetak kangiir utpet wesak nemaan yaurö. ¹² Omën piporö kön won, animäö omnant kõntak yaë pöröa ökörö. Animaö pörö omnaröak mööpenëak pitëm ëlöröak yawilaurö. Pit omnantë songönötön kön nawiin utpet wesak aimeë animauröa yaë pöl kö sëpnaarö. ¹³ Pël ëak pitëm utpet yaautë kangiir këlangön kat wiipnaarö. Pit këtëkötë ëö köpël koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem utpet ke nentere nent yaautön kön wiin ompyaö ëëpnaat. Pit ëöa pipot yauröak arim kaatë wais kaömp ngawi yenem utpet niwesak pitëm pël yaaö pötaan ërëpsawi yaurö.

14 Pitēm itöt öngöröen kentre kauraring iteneimeë utpetat kep köpël yaaurö. Pël äak omën lup wiap yaauröen wiap sēsē meäk utpet yemowesaurö. Pit monere urömat keimön panē yaaurö. Elei, omën ke pilörö pit es parëaöök sē kö sēpnaarö. ¹⁵ Pit wotpil wëauta kanö kasēng menak irikor yeem tektek ngön yaaö omën kaar Pelam, Pioë ruupē kanöök yesaurö. Pi utpetatēen sumat öpënëak kent yaēen ¹⁶ pimtē pol tongki ngön wonöpök omën ngönring irikor yeem utpet ēēpanēak kan mowaria.

¹⁷ Kaar omën piporö i leep yarëautē ökörö. Kepilöt kentöök wak sē waisö yaēen kopi nepelēn yaē pöta ökörö. Omën ke pilörö Anutuuk koö panēetak öpënëak yaö mēea. ¹⁸ Pit pitēmtēn ping wesak äak ngön mosut yamēem köpël omnaröen koröpöökē kentre kauratē enēm yeem öngre omp nga ēēpënëak wiap sēsē yamēëaurö. Köpël omën pörö utpetat sēp wesak kan ngölöpöök sēpënëak yaēen pël yaalmëaurö. ¹⁹ Pël yeem epël yema. “Omën eptak wii ket äak nanitēen ēēpnaat,” pël yemaatak pitēmtē omnant yaautök utpet mowesak wii motēen wëaurö. Omën nent tiarök kaö wesak inēen elmēēpena pöt pötak wii ket äak nitēēpnaat. ²⁰ Omën namp pi tiarim Aköp Yesu Kristo, utpetetakaan kama yaniwaup, piin kön wi kosang wesa pötak yangerakē utpet yaaut sēp wesak wē enēmak kaalak pötē sē rē olaan wii motēēpna pöt ngaan utpet wakaima pöt kotte, enēm pöt kaö panē sēpnaat. ²¹ Omën ke pilēp pi wotpil wëauta kanöök nasēnēpök yaē talte pangk ēēpēn. Anutuu ngön kosang ngēēngköt rē moulaupök kan pö kasēng yemangkēn pangk naēn pan yaē. ²² Omën pël yaē pöp piik ngön nokoliil epël äa pöt kosang yes. “Kentēp pi köl ngēs olëak kaalak

yen.” Ēn nent. “Polöp pi iir moulmēen kaalak kepi yeila.”

3

Aköpē waisēpnaata ngönte

¹ Nem kar panëerö, ne ngaan pep newer retēng ē ninaut. Peene epwer kaalak ningkēn neweriar yes. Pouweriarē wotpil wesak kön wiinēetaan ngön epēt ngölöp wes nimpëak retēng yeē. ² Tektek ngön yaaö omën ngēēngköröa ngaanëer ngön äa pötretiarim Aköp utpetetakaan kama yaniwaupē ngön kosang ngön yaaö omnarö tenim arēn ök niia pötönta kön wiinēak äaut. ³ Ar wet rëak epël kön kosang wiin. Yangera pet irēpna akunet temanöm yesēn omën pitēmtē koröpöökē kentre kauratē enēm yaaurö oröak ökre was ngön epël niapnaat. ⁴ “Yesu kaalak waisēpënëak äa pöt yaap ma? Pi tarék wē? Tiarim äarö wel wieimaurö. Ēn omën epot pout yanger yaaröön oröautta tapël om wiaap.” ⁵ Pël yeem Anutuu ngaanëer äa pöten kön wiipnaaten kaaö yaaurö. Ngaanëer Anutuuk maan kutömrē yang oröa. Yanger i kaöokaan oröak i kaö tapöökē rangk wiakaima. ⁶ Pël ēen enēmak Anutuuk maan i kaöök yang ngaan wiakaimaur ngep äak utpet wesa. ⁷ Ēn kutömrē yang peene e wia epot Anutuuk tapël maan es kot won sēpënëak yaö äa. Epot om wiaan enēmak Anutuu ngönēn wonöröaan ngön ē pet irēpnaatak pitring kö sēpnaat.

⁸ Kar panëerö, ar omën epēten ēngk ma e wasngan. Aköp pi tiar omnaröa kön yawi pöl naēn. Pi kēt kopēt nenten kön wiin krismaki 1000 pöta ök yaaup. Ēn krismaki 1000 pöten kön wiin kēt kopētet pël yaaup. ⁹ Aköp pi pim ngön äa pöta kēet tekeri wasēpnaaten ēngk ma e äak akun wali naön. Omën naröak kön wiin pël koröp yaē. Won, pi

omnarö kö senganëak arimëenök kor wë. Pi omën pourö lup kaip tiinëak korkor yaë.

Kutömre yang epot won sēpnaat

¹⁰ Aköp pi korkor yaëetak pim akun kaöet këkain yaauröa yaë pöl ëlëep tapët pöt orööpnaat. Pël yaëen kutömwer rirre por kësang ëak won yesën omën pörek wieëa pöt pout es kotak won sēpnaat. Pël ëen yangere yangera rangk omën epot pout es kot won sēpnaat. ¹¹ Pël ëēpnaat pötaanök ar wotpil wë Anutuu ngönte taintaë wak ön. ¹² Pël yeem Anutuu kaalak waisēpna akuneten kor wë akun pöt teënt orööpnaan kosang wesak ya ompyaö mëmpun. Akun pötak kutömwer es kotak kö yesën omën pörek wieëa pöt pout tapël es kot won sēpnaat. ¹³ Tiar pöt, kutömre yang ngolöpötön Anutuuk kup niwiin kor wë. Pörek wotpil öpen sa.

Aköpön kor wë ngarangk këëkë ëëpa

¹⁴ Nem kar panëerö, ar omën pötëen kor wë pötaan arim lupötë kölam pëen utpetat won wiaan Anuturing lup kopëtemer sak önëen kosang sak ön. Pël ëen pi arën itaangkën pangk ëēpnaat. ¹⁵ Aköpök pim akunet wali yewas pöten kön wiin tiar pourö utpetetakaan kama niöpënëak yaë pël wasën. Ngön pöt tiarim kar panëep Pool Anutuuk könö kaö wes mangkën puuk nant retëng ë ninaut. ¹⁶ Yaap, omën pipotön pim pep poutë tapël retëng ëa. Ngön pim pepatë wia pöt, nant könömöt, pötë songönöt koirëpenaataan ya kaö mën yeë. Ngön pöt omën kön wonre lup wiapre kor yaaö narö pitök ngönën pep muntatë yaë pöl wa irikor ëak ë yaë. Pël yeem kö sēpënëak yaë.

¹⁷ Nem kar panëerö, ar ngaan wa korkor ngön pöt ök niaan kat wiaurö. Pötaanök omën ngön wa yoola piporöa utpet yaautök wer

niön arim lupöt këlok sak wiap sēpanëen ngarangk këëkë ëen. ¹⁸ Pël ëak tiarim Aköp Yesu Kristo utpetetakaan kama yaniwaup pim komre kolapta songönte ewat sak kosang sën. Tiarim piin ping wesak yaaut kosang wiakaim wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

1 Son

Yesu wel wiin wê krismaki 60 pöta ök won seën Sonök pep epwer ingre mor saö naröaan retêng ëa. Son pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi omnarö Anutuun lup sant yaalmëem karuröenta elmëepënëak mëëa. Pël mëak omën naröak, “Yang omnarö utpetarö. Pötaan Yesu yang koröpööring newaisën ëa,” pël ya pörö kaar ya pöt retêng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-4

Ëwaare kaö pöteparë ngönte 1:5-2:29

Anutuu ruuröere Setenë ruurö 3:1-24

Ngön yaapötre kaaröt 4:1-6

Lup sant yaauta ngönte 4:7-21

Kön wi kosang yewesauta ngönte 5:1-21

Wëwëeta ngönte

¹ Ne omën kaö nenten kön tektek niamaan. Omën kaö pöt wëwëeta ngön këëta pep pöp ngaanëer kutömre yang won wiaaan wakaimaup. Ten piin kat wiak tenim itöök itenak moresring moröak pël ëaut yak tekeri wesak arën ök niaim. ² Wëwë këëta pepap tekeri orö rëen itenaut. Yakök wëwë kosangta pepapön war wesak ök niaim. Wëwë kosangta pep pöp Pepapring wakaimaupök tenim naë tekeri oröön itenaut. ³ Ten itenak kat wiak pël ëäkök arënta ök yeniak. Ar kat wiin tiar lup kopëtemer sak Pepere pim Ruup Yesu Kristooring lup kopëtemer sak öpenëak ök yeniak. ⁴ Pël ëën tiarim naë ërëpre sawi kësang pan oröak wiaapna yak ngön epët retêng ë yaningk.

Tiar ëwaatak öpa

⁵ Yesuu naëaan ten epël kat wiak ök yeniak. Anutu pi ëwa pepap yak pim naë ëwa pëënë wia. Köö nent pim naë wi naön. Won pan. ⁶ Tiar koutak wë Anuturing lup

yal menak wë pël apena pöt kaar apenaat. Pël ëak ngön këëteta yok pangk wak naön ëëpenaat. ⁷ Anutu pi ëwaatak wë. Pötaanök tiarta ëwaatak wë pöt lup kopëtemer sak wëen pim Ruup, Yesu Kristo, pim iitak tiarim utpetat kërë nuulaan kölam tëak wë. ⁸ Tiar tiarimtën saun wonörö pël yak pöt tiarimtë lupöt morök yaalmë. Pël ëën ngön këët tiarim lupötë wi naön yaë. ⁹ Anutu pim ngön ëa pöt kë rëak wotpil yaniwesaup. Pötaanök tiar tiarim saunat war wesak yemoolak pötak pimtök tiarim utpetatë songönte ent ë nuulëak kölam yaniwas. ¹⁰ Tiar tiarimtën utpet nent naën yaaurö pël yamëem pöt Anutuu ngön niia pöt wa kaar weseim wë piin kaar yaaup pël yemak. Pël ëën pim ngönte tiarim lupötë wi naön yaë.

2

Anutuu ngönte ngaarëk yeweem pim naë öpa

¹ O nem ruurö, ar saunaring önganëak ngön epët retêng ë yaningk. Ën arim naë namp utpetat yaë pöp tiarim kaamököp, Yesu Kristo, wotpilëp, Pepapë naë tiarimëën ke urak kimang më yaë pöp wë. ² Anutuuk tiarim saunat ent elniipna yak puuk tiarim kangiir wel wiaup. Pöt tiarimënt won, yangerakë omën pourö tiarim saunat waup. ³ Tiar Anutuu ngön kosangta ënëm ëëpena pötak piin ewat wë pël kön këëkë wiaapenaat. ⁴ Ën omën namp pi, “Ne Anutuun ewatëp,” pël aimeë pim ngönte ngaar naön öpena pöpön, “Pi kaar omnamp, ngön këët pim lupmeri wonöp,” pël apenaat. ⁵ Namp pi Anutuu ngönta ënëm ëëpna pöp pi Anutuun lup sant kë elmëëpnaap. Tiar Anutuu naë rë olëak wë pël kön këëkë wiipena pöt epël ëëpenaat. ⁶ Namp pi, “Ne Anutuu naë rë olëak wë,”

pël apna pöp pi Yesuu wëaul wëen pangk ëëpnaap.

Ngöntre kar réak ëwaatak öpa

7 Nemorö, nem ngön retëng ë yaningk epët ngolöpët won, arim ngönën ngës réak kat wiaurek ré nuulaut. Ngön ngaan kat wieima tapët kaalak ök yeniak. 8 Pël ëak retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë. Ngön kosang ngaan wia pipët peene Yesuu naëre arim naë poutepar kë yaëen ityaangk. Pël yaëen kout won yesën ëwa këët oröak wia. Pötaanök songön pouteparëënök ngön kosang ngaan wiaut peene retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë. 9 Omën namp pi pimtën, “Ne ëwaatak wë,” pël aimeë pim karipön kööre tok yaalmë pipop pi om koutak wë. 10 Ën namp pim karip lup sant yaalmë pipop pi ëwaatak wë. Pötaanök omën nentak elmëen nengentiipan. 11 Pël ëaap omën pim karipön kön utpet yemowi pipop pi koutak wë. Pötaanök koö pötak pim itöörar ngep elmëen pim sëpnaalën itnaangkën yaë.

12 Nem ruurö, Kristoën yak Anutuuk arim saunat ent ë nulëaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. 13 Peparö, ar Omën ngaan kutömrë yang won wiaan wakaima pöp, Anutuu Ruup piin ëwat wë. Pötaanök ne ngön epët retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Seten il mowesaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. 14 Ruurö, ar Pepen ëwat wë. Pötaanök ne pep epwer retëng ë yaningk. Peparö, ar Omën ngaan wakaima pöpön ëwat wë. Pötaanök epwer retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Anutuu ngönte arim lupötë wiaan weëre kosang ëak Seten il wesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk.

Tiar yangaakë omnantëël lupre könöt wiak öngan

15 Ar yangaakë omnantëël arim lupre könöt wiak önganok. Namp pi pim lupmer yangaakë omnantëël ré olëak wë pipop pi tiarim Pepapön lup sant naalmëen yaë. 16 Yang omnaröa yaautön tiar ëwat wë. Yangaakëlaan omnant koröpöökë kentre kaur yaautre itöök itenak kent yaautre pitëm omnant wieëautëen wak isak yaaö pipot Anutuu naëaan wonöt. Pipot yangaakëlaanöt. 17 Yang epërere omnaröa omën kentre kaur yaaö pöt seim së won sëpnaat. Ën Anutuu ngönte kat wiak ngaarëk öpna pöp pi om wakaim öpnaap.

Kristoën kööre tokörö oröak wë

18 Nem ruurö, akun kaöet temanöm yes. Ar ngaan Kristoën Ngaap orööpnaat pël aan kat wiaurö. Peene pim ngaarö selap oröak wë. Pötaanök tiar, “Akun kaöet temanöm yes,” pël yewas. 19 Nga pörö tiar sëp niwesaut. Pël ëaap pit pörö tiarimörö won. Tiarimöröak ëanëen tiarring wëan tapön. Pit tiar sëp niwesa. Pötaanök, “Pit maimarö yak tiar sëp niwesaut,” pël yewas. 20 Ar pöt Ngëengk Pulö waurö. Pötaanök ëwattaring wëaurö. 21 Ar ngön këët köpël wë pël weseë ne pep epwer retëng ë naningkën. Won. Ar ngön këët kat wiak kaar epot ngön këëta naëaan wonöt pël yewesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk. 22 Talëp kaar omnamp? Omën namp pi Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaap won pël yema pöp pi kaar omnamp. Omën pöp pi Pepapre Ruup kasëng menak Kristoon kööre tok yaalmë pöp Kristoën Ngaap. 23 Omën namp pi Yesu kasëng yemangk pöp Anututa kasëng yemangk. Ën namp Ruupön ping wesak yema pipop Pepapta yeö. 24 Ngaanëer ngönën ngön ök niain pöt olanganok. Wak ön. Pël ëënë pötak Pepapre Ruup arring wëen önëët. 25 Pël ëen Kristoë wëwë

kosang tiar nimpënëak niia pötak önëet.

Ngëengk Pulöök ngön këeten ök ni-aim wë

²⁶ Lup wa irikor elniipënëak yaë pöröaan kasiinök ngön epët retëng ë yaningk. ²⁷ Ar pöt, Kristoë naëaan Ngëengk Pulö waurö. Pël ëen pi arring wëen ar omën nampök omnant pet elniipënëak nemaan yaurö. Pulöök omën pout pet yaalni. Pipot kaar won, yaapöt. Pötaanök pulöökë ök yenia pipël Yesu taintaë wak ön.

²⁸ Nem ruurö, ar Kristoorring ön. Pël ëen ënëmak pim tekeri sa rëepna akun pötak tiar ëö nasëngan. Pim ëöetak kosang sak tauaape-naat. ²⁹ Ar piin wotpil wë pël weseë itaangkën omën namp wotpil tapël wëen pöt Anutuu ruup pël wasën.

3

Tiar Anutuu ru sak wë

¹ Kat wieë. Pep pi lup sant maim nal elniak pim ru niwesa. Yaap, tiar Anutuu ruurö. Omën ngönën wonörö pit Anutuun köpël wë yak tiarënta köpël yaë. ² O nem ngöntörö, tiar yaap peene Anutuu ru sak wë eporö. Tiarim ënëm öpena pöten köpël, om epël kön yawi. Wë ënëmak Kristo orö rëepna pötakök piin itenak pim ök sëpenaat. ³ Pötaanök omën piin kor wëaurö tiar Kristoë kölam wë pöl lup koore katëp ëak kölam wakaïm öpenaat.

⁴ Namp pi utpetat yaë pipop Anutuu ngön kosangët wa yoola. Ngön wa yoolëa pötak saun këet. ⁵ Ar ëwat wë. Kristo pöp saun wonöpök tiarim saunat won nuwasëpënëak oröaup. ⁶ Omën Kristoorring wë pöp utpetat naën yaë pipop. Ën utpetat yaaö pipop pi Yesuun itenak ëwat nasën wë.

⁷ O nem ruurö, omën naröak lup irikor elniipënëak yaan kat mowiinganok. Omën wotpil yaaup pi Yesuun wëaul wotpil wëaup. ⁸ Ngaanëer Setenök utpetat ngës

rëa. Pël ëaupök utpetat ë om seim wë. Pötaanök omën namp utpetat yaë pipop Setenë omnamp. Anutuu Ruup pi pöt, Setenë utpet yaë pöt wa moolapënëak oröaup. ⁹ Pötaanök namp pi Anutuu ru sak wë pöp pi utpet naën yaaup. Pöt pi Anutuu naëaan wëwëeta weëre kosang wak wë pötaanök. Pi Anutuu ru sak wë yak utpetat naën yaë. ¹⁰ Anutuu ru sak wëautere Setenë ru sak wëauta këet epël tekeri sëen itaampenaat. Omën wotpil naön yaë pöp pi Anutuu ruup won. Ën namp pim karurö sant nemowasën yaë pöpta Anutuu ruup won.

Tiar neneraan lup sant ëëpa

¹¹ Ar ngaanëer neneraan lup sant elmëëpena ngön epët kat wieimaurö. ¹² Tiar Keen pim kanöök sëngan. Pi Setenë ru sak pim nangap mënaup. Pöt tol ëënak wasnganok. Pim yaaut utpet, ën nangapë yaaut wotpil ëa. Pötaanök mëna. ¹³ Karurö, ar ngönën wonöröak kööre tok yaalniin yaan sënganok. ¹⁴ Tiar tiarim karurö lup sant yaalmë pötak weleta kanö kasëng menak wëwë kosangtakël el menan pöt ëwat wë. Ën omën namp pi pim karipön lup sant naalmëen yaë pipop weleta kanöökël om wë. ¹⁵ Namp pi pim karip këëpöt mowasën pöt omën yamëngkaupë ököp. Omën ke pilëpë naë wëwë kosangët wi naönöp pël yewas. ¹⁶ Tiar lup sant pöta këet epël tekeri wasën ëwat saut. Kristo pi pim wëwëet këëpöt wesak tiarimëen wel wia. Pötaanök tiarta tapël tiarim karuröaan wëwëat këëpöt wasëpa. ¹⁷ Omën namp pim urömat selap wiaanok kom ëak pim kar ngöntök yaaup nemangkën yaë pipop pi Anutuun lup sant naalmëen yaë. ¹⁸ O nem ruurö, tiar lup sant yaaö pöt këm pëentak anganëp, lup sant elmëëpënëak pöt könöökre moresiarökta mëmpa.

Tiar Anutuu ëöetak kosang tauaapenaat

19-20 Pël yeemak ngön këeta ënëm yeë pël wasëpenaat. Ën tiarim lupötök tiarimtën utpet yeë pël wasën pöt Anutuuk elniin pim ëöetak mayaap öpenaan. Pöt Anutu pi tiarim ök won. Pi tiarim könre lupötë kön yawia pöt il niwesaup yak omnant poutön ewat wë. ²¹ O ngöntörö, tiarim lupötök tiarimtën utpet naënëp pël wesak pöt Anutuu ëöetak kosang taupenaat. ²² Pël ëak omën ke nentere nentaan Anutuun kimang maan nimpnaat. Pöt pim ngön kosangët ngaarëk wak pim kentöökë ënëm yeëan. Pötaanök pël elniipnaat. ²³ Pim ngön kosangët epël wia. Tiar pim Ruup Yesu Kristoon kön wi kosang weseimeë pim ök niia pöl tiarim lupötök neneraan lup sant elmëëpa. ²⁴ Omën namp Anutuu ngön kosangta ënëm yaë pöp pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. Anutuuk Pulö ningkën wë. Pël ëen Pul pöök Anutu tiarring wë pöt pet elniin ewat yes.

4

Ngëengk Pulööre pul kaarö

¹ Nemorö, omën selap, “Ne Anutu ngön yaaö omnamp,” pël kaar yaaurö yang poutë wë. Pötaanök, “Anutuu, Pulö neering wë,” pël yaauröa ngönöt wa yaap wasnganok. Pit pul pitëm lupötë wë pö ökre was ëak Anutuu naëaanörö ma won pöten itaampun. ² Ar Anutuu Pulö epël tekeri wasën ewat sënëët. Omën namp pi, “Yesu Kristo pi omën sak yangerak oröaup,” pël aan pöt ar piin, “Pulö Anutuu naëaan waup,” pël wasënëët. ³ Ën namp, “Yesu omën sak yangerak oröaup,” pël naën ëen pöt piin, “Pulö Anutuu naëaan naönöp,” pël wasënëët. Pipop Kristoën Ngaapë pul wa tapö waup. Ngaan, “Kristoën Ngaap

orööpnaat,” pël niak pöpök oröak wë.

⁴ O nem ruurö, ar Anutuu ru sak wë. Pötaanök pim Pul arring wë epöök Seten omën ngönën wonöröaring wë pipop il yemowasën yak arökta kaar omnarö il yemowas. ⁵ Kaar omnarö pit yangerakaanörö. Pötaanök yangerakë omnantëël ya. Pël ëen yangerakaan omën ngönën wonörö pit kat yawi. ⁶ Tiar pöt, Anutu ruu sak wë. Omën Anutuun ewat wë pöp tiarim ngönöt kat yawi. Ën Anutuu ru sak naön yaaö pöp pi tiarim ngönöt wa yoola pipop. Ke pil piptak Pul ngön këët tekeri yewesa pööre pul kaarkarö piarpim këët tekeri yesën ityaangk.

Anutu pi lup sant yaauta pepap

⁷ Nemorö, tiar neneraan lup sant ëeim öpa. Lup sant yaaö pöt Anutuu naëaante. Pötaanök omën namp lup sant yaautaring wë pöp pi Anutuu ru sak piin ewat wë. ⁸ Anutu pi lup sant pepap. Pötaanök omën namp pim karuröen lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutuun köpël wë. ⁹ Anutu pim Ru kopëtapök tiar wëwë koir nimpënëak wes mëen yangaak oröa. Pötak pim lup sant elnieim wë pöt pet yaalni. ¹⁰ Anutu pim tiarën lup sant elnieim wë pöt epël pet yaalni. Tiar Anutuun lup sant naalmëen ëaut. Puukëer tiarën lup sant elniak pim Ruup wes mëen yangerak oröak tiarim saunat ent elniipënëak wel wia.

¹¹ O nem ngöntörö, Anutuuk tiarën lup sant kësang ke pipël yaalni. Pötaanök tiarta neneraan lup sant tapël ëëpa. ¹² Omën nampök Anutuun itnaangkën ëaut. Tiar neneraan lup sant yaalmë pötak Anutu pi tiarring wë. Pël ëen tiarim Anutuun lup sant yaalmë pöt kaö sëpnaat.

¹³ Pi pimtë Pulö tiar ninaup. Pötaanök, “Tiar piiring wëen pi tiarring wë,” pël këëkë kön yawi.

14 Pep pi pim Ruup tiar yangeraké omèn pourö utpetetakaan kama niöpênëak wes mëa. Pël éaup ya pôt yamêngkên ten itenaut yakók war wesak ök yeniak. 15 Pötaanök omèn namp Yesuun, “Pi Anutuu Ruup,” pël ya pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. 16 Anutu pim lup sant kësangët tiarimëen elnia pöten kön wiak kön wi kosang yewas.

Anutu pi lup sant yaauta pepap. Pötaanök omèn namp lup sant-taring wë pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. 17 Tiarim Anutuun lup sant yaalmëaut epël ëepenëak kaö yes. Pi tiar omèn pourö akun kaöaök ngön yaatak niulëen kas naën ëepenëak kent yaë. Tiar Kristo pim wë pöl yangaak eprek wë. Pötaanök Anutuu ëöetak kosang sak taupe-naat. 18 Tiar nampön lup sant yaalmëem pôt piin kas naalmëen yeë. Pötaanök lup sant yaaö pôt kaö sak kas yaaut rokot ë yoola. Kas yaaö pöta songönte epët. Omèn namp pi utpetatë kangut öpênëak éwat wë pöl kas yaaup. Pötaanök omèn pim utpetatë kangutön kas yaaö pipop pim Anutuun lup sant yaaut örök kaö nasën wieëa pël apenaat.

19 Anutuuk wet réak tiar lup sant elnieëa. Pötaanök tiar lup sant pötaring wë. 20 Ën omèn namp pi, “Ne Anutuun lup sant yaalmëaup,” pël yeemak pim karipön kaaö yaalmë pipop kaar omnamp. Pim karipön itneëak lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutu ëlëöpöpön lup sant naalmëen yaë. 21 Yesu pim ngön kosangët epël wia. Omèn Anutuun lup sant yaalmëa pöp pim karipönta lup sant elmëep.

5

Yangeraké omnant il yemowas pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët

1 Omèn Yesuun pi Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pôt yaap wesak wë piporö pit Anutuu ru sak wë. Pël éak pit Pepapön lup sant yaalmëem pim ruuröenta yaalmë. 2 Tiar Anutuun lup sant elmëak pim ngön kosangta ënëm yeemakëer Anutuu ruuröen lup sant yaalmë pël kön wiipenaat. 3 Pôt tiar Anutuu ngön kosangta ënëm yaalmë pôt piin lup sant yaalmë. Pim ngön kosangta ënëm yaaö pôt könöm wonte. 4 Anutuu ru sak wëaurö pit kosang sak yangeraké omnant ent ë yemoola. Tiarim pël yeë pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët. 5 Talëpök yangeraké omnant ent ë moolapën? Omèn namp Yesuun Anutuu Ruup pël kön wi kosang yewas pipopök ent ë yemoola.

Anutuuk Yesuu ngönte war wesak niiaut

6 Yesu Kristo pi omèn nampök i yaaptaring momëen këra yetaprak pim omèn iit il olapênëak öröa. I yaaptaring pëen momëepênëak won, omèn iiteta il olapênëak öröa. Pulö pi ngön këeta pepap. Pötaanök pi Yesu Kristoë ngönte war wesak ök niaim wë. 7 Omèn nentepar nent epteparök Yesuu ngönte war wesak ya. 8 Pulööre i yaapëtere omèn iitere pël éak pit omèn nentepar nent pipotök pitëm ngönte kopëtet. 9 Tiar omnarök ngön ök aan kat wi yeëep. Anutu pim ngön ya epotök omnaröaat il yemowas. Anutuu ngön pötök pim Ruupön ök niaim wë. 10 Namp Anutuu Ruupön kön wi kosang yewas pipop Anutuuk pim lupmerën ök yema pötenta kat wiak kosang yewas. Ën namp Anutuun kön wi kosang newasën yaë pipop pi Anutu pim Ruupëen ngön këët ök niia pötenta kön wi kosang newasën yaë. Omèn namp ke pipëlëpök Anutuun kaar omnamp pël ya. 11 Wëwë kosangta ngön këët Anutu pim ök yenia

epët. Pi wëwë kosangët ninaut. Ën wëwë kosangta pep pöp pim Ruup.
 12 Omën Ruupë naë rë olëak wë pipop pi wëwëetak wë. Ën namp Anutuu Ruupë naë rë olëak naön yaë pipop pi wëwëetak naön yaë.

Ne arim pepap, Son.]

Tiar wëwë kosangtak wë pöten kön wiipa

13 Ar Anutuu Ruupön kön wi kosang yewas pöröak wëwë kosangtak wë pöten ewat sënëak ngön epët retëng ë yaningk. 14 Tiar epët ewat wë pötaan Anutuu ëöetak kas naengan. Tiar pim kentöökë ënëm yeemak omën nentaan kimang mepena pöt pi tiarim kimangöt kat wiipnaat. 15 Pi tiarim kimangöt kat yawiaup pöt ewat wë. Pötaanök omën nentaan kimang mëëaut yaningk pötenta ewat wë. 16 Omën namp pi itaangkën pim karip utpet kot Anutuu es parëaöök wes namëëpanë sal nent yaëen pöt pi Anutuun pim karipëen kimang maan wëwë kosangta kanöök wa moulmëëpnaat. Omën utpet kot Anutuu es parëaöök wes namëëpanë salte yaë pipopön yeniak. Utpet ke nentere nent omnarö es parëaöökël wes yamëaut via pötëël kimang manëak neni-aan. 17 Omnant utpet yeë epot saunaring pëenëët. Pël ëaap saunant es parëaöökël nasënganëët.

18 Tiar epël ewat wë. Anutuu ru sak wëaup pi utpetat naën yaaup. Anutuu Ruupök ngarangk yaalmëen Setenök pi namööpan.

19 Tiar epël ewat wë. Tiar Anutuu ru sak wëen ngönën wonörö pit Setenë iri wë.

20 Tiar epël ewat wë. Anutuu Ruup puuk irëak tiar Anutu këëpön ewat sëpenëak kön nina. Pël ëen tiar Anutu këëpre Ruup Yesu Kristo pi-aripring wë. Pi Anutu këëp, wëwë kosangta pepap. 21 O nem ruru-urö, ar omp ak kaarkaarörö kasëng meneë.

[Yok pi tapët.

2 Son

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 60 pōta ök won sēen Sonök pep epwer kak nerek ingre mor saurōaan retēng ēa. Narōak kōn wiin pi ōng nampēen retēng ēa. Ēn narō selap kōn wiin ingre mor saurōaan pēl ēa. Sonök pit neneren lup sant elmēere kaar omnarōa ngōnōtēen ngarangk ē pēl ēēpēnēak mēea.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1-3

Lup sant yaauta ngōnte 4-6

Ngōnēn kaarōtēen pepanōm ngōnte 7-11

Ngōn mēēt 12-13

¹ O ingre mor sa, Anutu pimtēen wesaurō, ne ngōnēnē wotōök nampök arimēen pep epwer retēng ē yaningk. Ne yaap pan arēn lup sant yaalni. Pōt nemēnt won. Ngōn kēēt kat yawiaurō pitta ten pourō lup sant yaalni. ² Ngōn kē tiarim naē wia epēt om wiakaim wiaapnaat. Pōtaanök arēn lup sant yaalni.

³ Tiar ngōn kēētere lup santtaring wēen Anutu Pepere Ruup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre yakōmre mayaap pōt tiarim naē wiaap.

Tiar lup sant yaautaring ōpa

⁴ Arim naēaan narō Pepa ngōn kēēt tiarēn ök niiaō pōt kat wiak ēnēm yaē pēl aan kat wiak ya kē saut. ⁵ Ingre mor saurō, kaalak ök yeniak. Tiar neneraan lup sant ēēpa. Ngōn kosang epēt ngolōpēt won, ngaanēer kat wieimaut. ⁶ Lup sant yeē pōtak Anutuu ngōn kosangta ēnēm yeē. Tiar ngaanēer ngōn kosangtak lup sant ēēpena epēt kat wiaut. ⁷ Kaar omnarō selap pan orōak yang poutē wē. Pit Yesu Kristoon, “Pi omēn sak naarōnōp,” pēl yaaurō. Pōtaanök nampök ngōn ke pēlte yaan pōt

pi kaar omnamp, Kristoēn Ngaap, pēl wasēpenaat. ⁸ Ngarangk kēēkē ēēn. Pēl yaēen arim ya yamēngk pōta kēēt, nent kō nasēpan, pout ōnēēt. ⁹ Omēn namp pi Kristoē ngōnte taintaē wak naōn ilap riak ngōn maimetaring irikor yaē pipop Anutu piiring naōn yaē. Ēn namp Kristoē ngōnte taintaē wak wē pipop Pepapre Ruup pouwaar piiring wē. ¹⁰ Pōtaanök namp pi arim naē wais orōak Yesuu ngōnte won, maim nent ök yeniaan pōt omēn pōp koirak arim kaatē sē ulmēak yoōre ērēp manganok. ¹¹ Omēn namp kaar omēn pōpōn yoōre ērēp mēak ompyaō yaalmē pipop pi omēn pōpē ya utpet pōt kaamök yaaup.

Ngōn mēēt

¹² Ne arēn ngōn kēsang ök niamaatak pepatē retēng ēēmaaten kaaō. Nem kentōök naē wais arring ngōnngōn ēak ērēpsawi kaō ēēpenaaten kent yaē.

¹³ Ingre mor sak nem naē wēen Anutuuk pimēen yaō wesaō eporō, pit niin yowe yenia.

[Yok pi tapēt.

Ne arim pepap, Son.]

3 Son

Yesu wel wiak kutömweri sèèn wè krismaki 60 pöta ök won sèèn Sonök pep kot epwer omèn namp yapinte Kaias pimèèn retèng è mena. Pep epwer pöt Kaiasèn yaya mëak Taiotrepisè utpet èautaan pepanöm mëëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës réaut 1-4

Kaiasè ngönte 5-8

Taiotrepisre Temitrias pöaarè ngönte 9-12

Ngön mëët 13-15

¹ O Kaias nemop, ne ngönènè wotöök nampök pep epwer nimèèn retèng è yaningk. Ne niin lup sant yaalni.

² Nemop, ne nimèèn Anutuun kimang yemak. Ni könre lup ompyaö wèèn pi tapèl omnant nim yaèn pipot ompyaö sèère nimèntta këlangönre yauman won ömèeten kent yaalne. ³ Kar naröak nim naëaan wais ni ngön këeta ènèm yaèn pël neeaut. Pël èèn ne kat wiak èrèpèrèp kësang èaut. Yaap, nim ngön këeta ènèm yaèn pöten ne èwat wè. ⁴ Nem ruurö pit ngön këeta ènèm yaèèn pöt ne ya kë yes. Omèn muntatèèn ya kë yesa pötak il newaspan.

Kaias pi ya ompyaö mëneima

⁵ Nemop, ni ingre mor saurö ompyaö yaalmèan pöt, nimitè naëaanörö pèèn won, kamaatèaanöröeta yaalmèan pöt ompyaö. ⁶ Omèn pöröak nim pitèmèèn lup sant elmèauten ten ingre moröröen ök niaan kat wiaut. Pötaanök ni Anutuun kön wieë karurö kan kourakèèn kaamök elmèak wes mëëmè pöt ompyaö. ⁷ Pit Yesu pim yaat mëmpö yesem ngönèn köpèlöröa naëaan sum naön yaaurö. ⁸ Omèn ke pilörö pitring top èak ya mëmpnaan kaamök

elmèëpa. Pël èèn ngön këet ulöl sèpnaan.

Taiotrepis pi utpet yaaup èn Temitrias pi ompyaö yaaup

⁹ Ne ar ingre moröröaan ngön nent retèng èaut. Pël èautak Taiotrepis pi arim wotöök öpènèak yaaupök nem ngönte kat nawiin yaè. ¹⁰ Pötaanök ne arim naè wais oröak pim wèwèeta ngönte amaat. Pi nemèèn ngön ke nampöt paspas yaaup. Pël èak pöt pèèn won. Pimèntta ingre mor sa narö ka nantèaan waisèn pim kaatak wa naulmèèn yaaup. Pël èèn omnaröak pitèm kaatè wa ulmèèn pöt nga mëak omèn pël èa pörö ingre moröröa naëaan waö è yamèaup.

¹¹ O nemop, ni omnarö utpetat yaèèn ènèm elmèengan. Ni omèn ompyaut wèl èak èèm. Omèn ompyaö yaè pipop Anutuu omnamp. Utpetat yaè pipop Anutuun kön nawiin yaè. ¹² Omnaröak Temitrias piin ping wesak ya. Pi ngön këeta ènèm yaèèn wèwè ompyaö pöt tekeri yes. Pël èèn nookta piin ping wesak yak. Ar neen èwat wè. Nem ngön epèt yaapèt.

Ngön mëët

¹³ Ne niin ngön kësang ök nia-maatak pepatè retèng èëmaaten kaaö. ¹⁴ Nem kentöök teëntom pan naè wais niiring ngöngön apëaaten kent yaè.

¹⁵ Ni mayaaptaring öm. Omèn ngöntre kar eporöak yowe yenia. Èn nuuk nem yoöre èrèp epèt ngöntre karuröen mam.

[Yok pi tapèt.

Ne nim pepap, Son.]

Yut

Yesu wel wiak kutömweri sèèn wè krismaki 50 pöta ök won sèèn Yut, Yesure Sems piarpim nangapök ingre mor saurö kosang sak ngönèn omèn kaaröröa ngönötèèn ngarangk eëpènèak pep epwer retèng è mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngès rèaut 1-2

Ngönèn kaar yaauröa ngönte 3-16
Kön wi kosang yewesauta ngönte
17-23

Yaya mepena ngönte 24-25

¹O Anutuu ru sènèak yaö niiaurö, ne Yut, Yesu Kristoë inèèn ruup, Sems pim nangap, nook pep epwer retèng è yaningk. Tiarim Pepap Anutuuk lup sant elnieim wèèn Yesu Kristook ngarangk yaalniin ompyaö wè.

²Anutu pim ya ngèsre mayaapre lup sant pöt ningkèn arim naè ulöl sak wiaap.

Omèn ngönènèèn kööre tok yaauröa ngönte

³Kar panèèrö, Anutuuk tiar utpetetakaan kama nuweim öpna pöta ngönte wet réak arimèèn retèng eëmèak kön wiaut. Pël èaupök peene pöt ar kosang wesak ngönèn arim wak wè pöt ngarangk èak omèn ngön pöt kööre tok yaalmèauröa ngön kaaröt ke ur olanè yak retèng eëmèak kön yawi. Ngönèn pöt Anutuuk ngaan pim omnarö mangkèn arim naè oröön wak wè pipèt. ⁴Nem peene ngön epèt retèng yeë pöta songönte epël. Omèn Anutuu ngön wa yoolèa pörö pitèm utpet yaaut èlèèp wiak ingre morörö arim öngpök ilèak arim könöt irikor elnieim wè. Anutuuk tiar komre kolap elniak utpetat kèrè yoola ngön yaap pöt irikor èak epël yeniaurö. “Anutuu pël yaalniäo pötaan ar yok pangk öngre omp nga èènèèt. Pël yaèèn

kaalak ompyaö niwasèpnaat,” pël yenia. Pit ngön kaar pöt yeniem Aköp Yesu Kristo tiarim Kaöap kasèng yemengkaurö. Omèn pörö Anutuuk ngaanèer utpetatè kangut kèsang pan mampènèak mèèa.

⁵Nem peene niama epèt ar èwat sak kat wi pet irauröen kaalak ngolöp wes niamaan yeë. Ngaanèer Israel omnarö Isèp yangerak kèlangön kat wieim wèèn Anutuuk ent è moulmèak yang munterekè mèsak sa. Pël èèn ènèmak narö piin kön wi kosang newasèn yaèèn pörö mèn wel mowia. ⁶Èn enselöröenta kön wieë. Pit narö Anutu pim ya mëmpènèak yaö elmèa pöt mëneim naön pitèm wèaurek sèp wesaurö. Pël èèn Anutuuk pit sasa wii par èak koutak moulmèèn akun kaöaöök ngön yaatak moulmèak kangut mampnaataan kor wè. ⁷Sotomre Komora ka kepön kèsang pöörarre munt kot naè wieëa pötè èa pötenta kön wieë. Omèn pörek wèaö pöröeta enselöröa utpet èa pöl eima. Pörö pit öngre omp nga yeem ompöröak omp karuröaring utpet ke tapöpöt èeima. Pël èènak Anutuuk es kosangwesi wes mëèn sasa kotak won sa. Pöten tiar itenak, “Utpet èèpena pöt, Anutuuk kangiiir tapël elniipnaat,” pël wasèèt.

⁸Pël èèpenaatak omèn arim naè èlèèp ilèak wè pipörö utpet ke tapël yaaurö. Pitèm wangar nentere nent mena pötèèl utak mèak omnaröaring utpet yeem pitèmtè wèwèat utpet wesak omèn wa ngangaèèt yaaurö. Pël yeem Aköp ngep elmèak kutömweri èwaatak wèauröen utpet wesak yamèèaurö. ⁹Enselöröa wotöököp, Maikel, ngaan Setenring Mosesè sokuraan nampnampön ngön kosang yamèem Setenèn utpet wesak nemaan om epël mèèa. “Aköpök kangiiir nga niapnaat,” pël mèèa. ¹⁰Pël èautak omèn arim

öngpök ilëak wë piporö omnantë songönöt köpël wëak köntak utpet wesak yamëëaurö. Pël yeem pitëm omnant yaaut pol rerauröa köntak yaë pöl yaëen pitëmtë yaautök utpet yemowas. ¹¹ Yakömpe. Pit tol ëëpën? Pit omën ngaan wakaima eporöa ökörö. Keen pim utpet ëa kan tapöök yes. Pelam pi monat öpënëak omnaröen utpetat ëëpënëak mëëa pöl yaë. Ën Kora pimtën wak isak ëak Mosesë ngönte wa olaan Anutuuk mën wel wia pöl elmëëpnaarö.

¹² Omën piporö wais oröak kaömpre animautön kent ëën ëö köpël arim lup kopëtemer sënëak wa rongan yaaut utpet yewesaurö. Pitëm omnant yaaut mos ëak omnarö kaamök naalmëën yaë. Pötaanök kepilöt kentöök ilak yamëën kopi nepelën yaë pöta ökörö. Ën nent, këra nant ulöp akunatë nautön yaëen omnaröak songönöt kama ti olaan umön rë yes pötë ökörö. ¹³ I maatë möön këkoot jaarö pöl pit utpet yaëen pitëkaan ëö yaaut jaaröön ityaangk. Ën nent, pit ari nantë mop teköök wa wasëpënëak moulmëautök uröt sëp wesak köntak unak wireim wë pötë ökörö. Ke pil yaaurö Anutuuk kaare yang köö utpet panë olëauren yaö elmëën pörek wakaim öpnaarö.

Utpet yaaurö kangut öpnaat

¹⁴ Omën utpet ke pëlörö Atam pim kurmentëkaan orö yewaisem wais Inok pi 7 pöpök tektek ngönöt pitëmëën epël ëa. “Kat wieë. Aköpring pim ensel ngëëngkörö kësang pan waisëpnaan yaë. ¹⁵ Pël ëak omën pourö ngön yaatak niulëak kom elniak omën pi kasëng menaurö pitëm ya utpet mëneimautre piin utpet wesak maimautaan kangut mampnaat.” ¹⁶ Omën arring irikor ëak wë puorö pit kaaö ngön aöre omën nant pitëm naë jaaröön lup mëmpö pël

yeem pitëmtë kentre kauratë ënëm yaaöre pitëmtën wak isak ëak omën karuröa omnant öpnaataan wiap sësë mëak wa ëpre wer yaaurö.

Wa korkor ngönte

¹⁷ Nem kar panëerö, ar tiarim Aköp Yesu Kristoë ngön yaaö omnaröa omnant orööpnaatë ngön ök niama pötön kön wieim ön. ¹⁸ Pöt pit epël ök niaimaut. “Ënëmak, akun kaöaö temanöm yesën omën narö oröak Anutuu ngönten ökre was ëak piin kön nawiin pitëmtë kentre kauratë ënëm ëëpnaat.” ¹⁹ Omën ke pilörö pitök ingre morörö ar komkap yaalni. Pit yangerakë omnantëën kön wieimeë Anutuu Pulö naön, won wë.

²⁰ Nemorö, ar pöt epël ëën. Anutuu ngön arim kön wi kosang yewesa pöt kön wieë arim lupöt kosang wesak Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak piin ök maim ön. ²¹ Anutuuk ar lup sant yaalni pötaan lup sant pöt önëëtaan pim naë ön. Pël ëëë tiarim Aköp Yesu Kristoë yaköm elniak wëwë kosangët nimpna pöten kor eim ön. ²² Omën Kristoë ngönta songönten ëngk ma e yewesauröen yaköm elmëën. ²³ Ën omën narö es parëaöökë kanöök yesën pöt es kotpanëën kaamök elmëak kama moön. Ën narö pitëm koröpöökë kentre kauratë ënëm ëak utpet yaëen yaköm elmëak tapël kaamök elmëën. Pël yeem pitëm utpet yaautök utpet niwasën arta tapël ëënganëën ngarangk ëak utpet pötön kas ëën.

Anutuun yaya mepenaata ngönte

²⁴ Anutu pi weëre kosangringëpök ngarangk elniaan wiap sak utpet naëngan. Ëwa pepap pimtök kaamök elniaan pim ëöetak saun won, ërëpsawiarang önëët. ²⁵ Anutu pöp pimënt wëaö tapöpök tiarim Aköp Yesu Kristoë ompyautaan utpetetakaan

kama yanuwaup. Pötaanök pim yapinte wak isak mepa. Pimtokëër tiarim kësang mowasën wotöök sak wë, pim weëre kosangö om wiaap. Pimënt tapöpök ngaanëër wakaimaupök, peene wë, om wakaim öpnaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Yut.]

Ēnēma Ngōnte

Yesu wel wiak kutōmweri sēen wē krismaki 60 ma 65 pōta ök won sēen Sonök ingre mor saurōaan retēng ēa. Ingre mor saō porōa Yesu Kristo pi Aköp pēl wesa pōtaan kēlangōn kat yawiem Sonök kosang sak öpēnēak kent ēa. Son pi kus nent yapinte Patmos pōtak wii kaatak wēen Anutuuk wangarōtē yemangk pōl elmēak omēn ēnēm orōöpnaatōn pet elmēa. Wangar pōtē kēlangōn kēsang yaarōon Yesuuk Setenre kööre tok muntarō il mowesak piin kon wi kosang yewesaurō kutōmre yang ngolöpōtē öpenēak pet elmēen ök niia.

Pöt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1:1-20

Ingre mor saō ka 7 pōtēērōaan retēng ēa 2:1-3:22

Pepewer pesōm ēak wii 7 tēauta ngōnte 4:1-8:1

Kuup 7 pōtē ngōnte 8:2-11:19

Kamal kēsangēpre animaō nga ngaawaarē ngōnte 12:1-13:18

Wangar ke nentere nent mena 14:1-15:8

Anutuu omnarōaan ya sangēn 7 pōtōn itena 16:1-21

Papilon kaō utpet wasēn Seten kēlangōn kat wia 17:1-20:10

Ngōn ya kēsangēt orōöpnaat 20:11-15

Kutōmre yang ngolöpōtre Yerusalem ngolöpō 21:1-22:5

Ngōn mēet 22:6-21

¹ Ngōn epēt ngaanēer elēep wiakaimautak Yesu Kristook tekeri wes wia. Ngōn epēt Anutuuk Yesuun pim inēen ruurōen omnant akun wali nasēn wiaan orōöpna pōtōn tekeri wasēpēnēak pet elmēa. Pēl ēēn pim ensel namp wes mēen ne Son pim inēen ruupōn ök neeaut. ² Ne Sonök omēn pōtōn itenak Anutuu ngōn ök neeaöre

Yesu Kristoē omnant tekeri wes nenaō pōtenta poutōn ök yeniak.

³ Omēn namp ngōn kē orōöpna epēt ngōnēnē wa toptak sangk kelēpna pōp ērēpērēp ēēpnaap. Ēn namp ngōn pep epweri retēng yeē epēt sangk yekelēn kat wiak ngaarēk öpna pōpta ērēpērēp ēēpnaap. Ngōn pōta kēet orōöpna akunet temanōm yes pōtaanök.

Sonök ingre mor saō ka 7 pōtē wēaurōaan pep retēng ēa

⁴ Ne Son nook ngōn epēt ingre mor saō Esia yangerak ka 7 pōtē wēaurō arimēen retēng ē yaningk. Anutu ngaan panēer wakaimaup peeneeta wē wakaim öpnaap piire Ngēēngk Pul Anutuu itōök ur pim wel aisēak ngarangk yaalni pōta naē wēao pōök komre kolapre mayaap pöt ningkēn arim naē wiaap. ⁵ Ēn Yesu Kristo puukta komre kolapre mayaap pöt ningkēn arim naē wiaap. Pi wotpil wesak Anutuu ngōnte tekeri wes yaningkaupök wet rēak weletakaan wal ēak yang omp akōrōa kaō sak wē.

Pi tapöpök tiarimēen lup sant elniak tiarim kangiiir wel wia pōtak utpetatē öngpōkaan ent ē nuulēa. ⁶ Pēl ēak puuk niaan piiring kaō sak ngarangk eim kiri ar yaaurōa ök Anutu pim Pepapē inēen sak omnarōaan kimang yamēēaurō. Tiar pourō Yesu Kristo pim yapinte wak ngaarēk isak yemaan ngarangk elnieim öp. Yaap.

⁷ Kat wieē. Yesu pi kutōm kepilōtring wais orōōn omēn pourō itaampenaat, omēn pim wel wiipēnēak elmēa pörōaring. Pēl ēak yangerakē omēn pourō piin itenak pitēm utpet elmēautaan kangut mampnaaten ya ngēs ēēn ing kaō apnaat. Yaap pan.

⁸ Aköp Anutu weēre kosang pepap, ngaan wakaimaup peeneeta wē wakaim öpnaap, pi epēl

ya. “Ne tapöp wot réaupök kaalak enëm remaap.”

Son pi Kristoon itena

⁹ Ne Son, arim karip, tiar Yesuring yal menak wëen Anutuuk wa ngaöök nimëen këlangön kat wieimeë kosang sak wë. Nem Anutuu ngönte ök neeaöre Yesu Kristoë omnant tekeri wes ne-nautön ök yaautaan kööre toköröak Patmos kustak neulëaut. ¹⁰ Pël eën Sante, Aköpë akun pötak Anutuu Ngëengk Pulö pim weëre kosangöök nem naë oröön ne kat wiin nem kasngaëlaan kuup nga ngön naöökë ya pöl ngön ëak ¹¹ epël ya. “Omnant nim itaampa epot pout pepeweri retëng ëak ka 7, Epesare Simenaare Pekamamre Tiatiraare Satsire Pilatepiaare ën Leotisia ka potë ingre mor sauröaan wes momëem.”

¹² Pël yaan ne talëpök nem kasngaëlaan ngönaak yenëa pöten itaampa yak kaip ti itaangkën es rampe koolötök ket ëa 7 ëak wieëa. ¹³ Pël eën ne itaangkën namp es rampe pötë tekrak wëa. Pöp omnampë ök sak ulpëen wali el wesak së ingesiarë il menaö namp mëak yepat koolötök ket ëa naö pim riperek rëëwarök ëak wëa. ¹⁴ Pim kepön epöt kölam panëep, int awang ëpre uröam lup kölamötë ök. Ën itöörar pöt es wëlëngöökë ök panëöörar, omnant omnaröa lupötë wieëautön ityaangkaup. ¹⁵ Ën pim ing pöwesiarta aini ke nal nent yapinte paras pël yema pöt es kësangwesi ar ëak ompyaö wasën simpelang yera pöta ök yeëa. Ën pim këm ngön pömpel iitë nga yaurem kuk ya pöl yeëa. ¹⁶ Pim mor yaapkëewesi ari 7 ëak wali weëa. Öp newerta nalaan nal nga panëewer pim këmtakaan oröak irëëëa. Ën pim këëre wot kante këtëpë nga panë yema pöl ëëëa.

¹⁷ Ne piin itanak yaan sak imën kön sak kawi ngentiak së pim

ingesiarë naë ilëaut. Pël eënak pim mor yaapkëewes nem rangk nowiak epël yenëa. “Ni kas eëngan. Ne wot réaupök kaalak enëm remaap. ¹⁸ Kat wi. Ne wëwë pepapök wel wiak wal ëaup, peene om öp wë wakaim ömaap. Pël eëë welere wel kakë kaö sak wë. Pötaanök nook kan pöwer tëak omnarö wal ë moulmëëmëak pöt pangk pël eëmaap. ¹⁹ Pötaanök nim omën ityaangkën epot retëng eëm. Omnant peene epotre ënëmak orööpna pout pël eëm. ²⁰ Nim itaangkën ari 7 ëak nem mor yaapkëewesi wak wëan pötre ën es rampe 7 ëak wieëa pöt ngön kepön nent. Pöta songönte epët. Ari 7 pipot ingre mor saö ka 7 pötë wë pöröa ngarangköröen ya. Ën es rampe koolötök ket ëa 7 pöt ingre mor saö ka 7 pötë wëauröen ya.”

2

Epesas kakë ingre mor sauröa ngönte

¹ Aköp es rampeetë tekrak wëaö pöpök epël yenëa. “Ni Epesas kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Ngön epët omën mor yaapkëewesi ari 7 ëak wali wak es rampe koolötök ket ëa 7 pötë tekrak kan ing yaup nem ngönte. ² Ne arim omnant yaautön ëwat wë. Ar ya kosang mëmpööre këlangön kat yawiem kosang sak wë pël yaaö pöten ëwat wë. Ën pël yeem ar utpet omnaröa yaautön kaaö eën omën pitëmtën, ‘Ten Kristoë ngön yaaö omnarö,’ pël kaar yaauröen wël ëak itenak pit kaar yaaurö pël kön wian pötenta ëwat wë. ³ Ën omën narö pit itaangkën ar nemorö pël sëen utpet yaniwasënak kaaö eën sëp nenewasën këlangön kat yawiem kosang sak wëaö pötenta ne ëwat wë. ⁴ Pël yaautak omën eptaan arën kön wiin pangk naën yaë. Ngaantak ngës rëak kön wi

kosang wesang pötak arim lup sant ëan pöt won së yes. ⁵ Ngaan ar wëwë ompyaut wakaimauröak wiap sak sëp wesang. Pötaanök arim wëwë ngaan pöten kaalak kön wiak ön. Pël ëak lup kaip tiak wëwë wet réak wakaiman pöl ön. Ën lup kaip natiin ëënë pöt ne arim naë oröak arim es rampewes kama wëen ingre mor saurö won sëneët. ⁶ Arim wëwë ompyaut wakaiman pöt sëp wesautak omën eptaan kön wiin ompyaö yaë. Nem Nikolasre pim ingre moröröa wëwë utpetatëen kaaö yaalmë pöl arta yaalmë.

⁷ “Katringöröak Ngëengk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këëké kat wiin. Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöpön nook, ‘Ni wëwë kosangta këraamentëkaan ulöpörö neim ömëep,’ pël ök memaap. Këra pöment Anutuu ya lupöök wë.”

Simena kakë ingre mor sauröa ngönte

⁸ Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Simena kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Ngön epët omën wot réaupök ënem remaap, wel wiak kaalak wal ëak öp wëaup nem ngönte. ⁹ Arim këlangön kat yawi pöten ne éwat wë. Ën omnantëen elek panë yeë pötenta. Pël yeëetak kutömweri arimëen omnant kësang wia. Ën omën narö pitëmtën, ‘Ten Yuta omnarö,’ pël ya pöröak utpet wesak yenia pötenta ne éwat wë. Pit, ‘Ten Yuta omnarö,’ pël yaatak Yuta omën yaapörö won, Setenë ingre mor panë saurö. ¹⁰ Arim omën këlangön kat wiinëak yeë epten kas ëënganok kat wieë. Seten pi ar narö morök elniipënëak omën naröen maan wii kaatak nuulëepnaat. Pipët ar këlangön wak imeë kët moresi ar pël sëneët. Pël ëënëëetak Anutuun kön wi kosang weseim wë

wel wiinë pöt nook wëwë kosangët ningkën neering wakaim öpenaat.

¹¹ “Katringöröak Ngëengk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këëké kat wiin. Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöp es parëäöök së këlangön kat nawi-ipan.”

Pekamam kakë ingre mor sauröa ngönte

¹² Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Pekamam kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Ngön epët omën öp nalaan nal nga panëewer weëaup nem ngönte. ¹³ Ne arim kakën éwat wë. Seten pi ka pipöökë kaö sak wëen omnarö utpet kaö panë yaaurö. Pël yaauröak kön wi kosang yewesaut taë wak wë. Ën ngaan arim karip Antipas wotpil wesak nem ngönte omnaröen ök maö ima pöp omën utpet naröak arim kak Setenë ngarangk yaalmëa pörek pi mën wel wia akun pötak kasëng nenemangkën kön wi kosang neweseimaurö. ¹⁴ Pël ëauröak arim wëwë utpet epël yeë eptön ne kön wiin pangk naën yaë. Ar Pekamam kakaan ingre mor sauröa naëaan narö Pelam pim ngön kaartta ënem yaaurö. Pelam pöp ngaan Pelakën wetete ök maan puuk Israel omnaröen morök maan animao kön Anutuu ökre was kaaröröaan kiri ar ëaut yenem öngre omp nga ëaurö. ¹⁵ Ën arim naëaan naröeta tapël Nikolasre pim ingre moröröa ngön utpetatë ënem yaaurö. ¹⁶ Pötaanök ar lup kaip tiin. Ën won ëënë pöt akun kot panë nentak arim naë wais oröömaat. Pël ëak öp nga nem këmtak wia epwerring omën pipöröaring nimëmpaat.

¹⁷ “Katringöröak Ngëengk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këëké kat wiin. Omën pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöp kutömweri

kaōmp yapin mana pël ya pôt nem naë élëep wia epot mempaat. Pël êak kël kōlam naōōta mempaat. Kël pōok yapin ngolōp nent retēng ēulmēēmaat. Yapin pôt omēn muntarō kōpël wēēn omēn kël pō waapna pōpōkēer ēwat ōpnaat.”

Tiatira kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹⁸ Akōpōk kaalak neen epël ök yenēa. “Ni Tiatira kakaan ingre mor saurōaan epël retēng ē.

“Anutuu Ruup pim itōōrar es wēlēngōōkē ök panēōōrar, omnant omnarōa lupōtē wieēa pōtōn ityaangkaup. Ēn pim ing pōwesiar aini ke nal nent yapinte paras pël yema pōta simpelang yera pōl yeēa. Ngōn epēt Anutuu Ru ulōpōōkōp nem ngōnte. ¹⁹ Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Arim lup sant yaaōre kōn wi kosang wesak ya wotpil mēmpō, nemēēn yak ya ompyaō mēmpōore kēlangōn kat yawiem kosang sak wē pël yaaō pōtōn ne ēwat wē. Arim wet rēak omnant eiman pôt peene il wesak ompyaō panē yaurō. ²⁰ Pël yaurōak arim utpet epël yeē pōten ne kōn wiin pangk naēn yaē. Ōng utpet yaaō namp ngaan wakaima yapinte Sesepep pōpē ök yaē pōpōnta aarring ōpēnēak mēēaurō. Ōng pōpōk pimtēn, ‘Ne Anutuu tektek ngōn yaaō omēn namp,’ pël kaar mēak ngōnēn kaarōt nem ēnēm yaalnēaurōen ōngre omp nga ēere animao kōn Anutuu ōkre was kaarōrōaan kiri ar yaaō pôt nē pël ēēpēnēak morōk yaalmēaup. ²¹ Nook pim omp nga yaaō pôt sēp wasēpēnēak akun mangkēn pi lup kaip natiin kaaō ēaup. ²² Kat wi. Ne ōng pōpōn maan yauman ēēpnaat. Ēn omp ōng pōpring utpet yaaō pōrōeta lup kaip natiin yaēēn pôt nook maan kēlangōn munt nant pitēm naē orō morēēpnaat. ²³ Pël êak ōng pōpē wēwēeta ēnēm yaurō mēn

wel mowiimaat. Pël ēēn ka nantē ingre mor saurō pōten itenak ne omēn pourōa kōnre lup wēl yaaup pōten ēwat sēpnaat. Ne tapōpōk ar omnarō neenem omnant yaautē kangut nimpaap. ²⁴ Omēn munt Tiatira kak wēaurō ar ngōn utpet pōta ēnēm naēn yaurō. Pël yeem ngōn utpet pōten omēn narōak, ‘Setenē ngōn ōngpōkōt,’ pël ya pôt ar ēwat nasēn yaurō. Pël yaaō pōrōen epël ök yeniak. Ne kēlangōn munt nant naningkan, om epēt pēēn nimpaan. ²⁵ Arim wēwē ompyaō yaaō pôt kosang panē wesak ōn. Pël ēēn nemēt kaalak akun nentak wais orōōmaap. ²⁶ Namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak wē nem ngōnte ngaarēk weimeē wel wiipna pōp nook wēere kosang menak kōpël omnarōa kaō wes moulmēēmaap. ²⁷ Pël ēēn pi ngarangk ēēē aini sungkōr naō wak wē omnarō yang kaput mōōna kelak unōn yaē pōl kōpël omēn pōrō elmēēpnaap. Wēere kosang nem mampa pôt nem Pepapōk nenaut. ²⁸ Ne omēn pôt menak tangewesta mempaat.

²⁹ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōok ingre mor saurōen ngōn ök yenia pipēt kēkē kat wiin.”

3

Satis kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹ Akōpōk kaalak neen epël ök yenēa. “Ni Satis kakaan ingre mor saurōaan epël retēng ē.

“Ngōn epēt omēn Anutuu Ngēēngk Pulō wak ari 7 êak wali wak wēaup nem ngōnte. Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Omnant yaaō pôt omnarōak arimēēn, ‘Pit wēwēetaring wēak yaē,’ pël yenia. Ēn nook arim lupōtōn itaangkēn wel wiaurōa ök wē. ² Pōtaanōk wal êak it ngangā seē. Arim kōn wi kosang yewesaō kot wieēaut sasa won sēpanok taē weseē. Arim omnant yaautōn itaangkēn Anutuu

ēōetak wotpil naēnōrō. ³ Pōtaanōk ngōn rē nuulōn kat wiak wan pōten kōn wiin. Pēl ēak ngōn pōt ngaarēk wak lup kaip tiin. Ar wal ēak it nganga nasēn ēēnē pōt nga omēn nampē yaē pōl nem akuneten kōpēl wēen tapēt pōt orōak kangut nimpaat. ⁴ Pēl ēēmaatak ar Satis kakaan omēn narō utpetat naēn yaaurō. Omēn narōa ulpēen kōlamōt pēen ē yerangia pōl ar wēwē kōlam wē. Ne arēn kōn wiin wotpilōrō. Pōtaanōk arim ulpēen kōlamōt ē yerangian pōl wēwē kōlamtaring neering wakaim ōnēēt. ⁵ Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōkēer ulpēen kōlamōp mē moulmēemaap. Pēl ēak pim yapinte wēwē kosangta pepeweriaan kērē nemoolanganēp. Anutu nem Pepapre pim enselōrōa ēōetak pi nemop pōt tekeri wesak amaāt.

⁶ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin.”

Pilatepia kakē ingre mor saurōa ngōnte

⁷ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Pilatepia kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Akōp ne omēn ngēēngkēp. Ne tapōp omēn kē panēp. Ngaanēer Tewit pim yang omp ak sak weēre kosangring omnarō ngarangkm elmēeima pōl nook kutōmweri omp ak sak weēre kosangring ngarangkm ēēē kanwer tē wiin omēn nampōk newariipan. Ēn kanwer wariin nampōk pangk natēēpan, won pan. Ngōn epēt ne tapōpē ngōnte. ⁸ Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Ar weēre kosang kēsang won wē nem ngōnte ngaarēk weiman. Pēl yeem nem yapinte ēlēp nenowasēn tekeri wesak aiman pōten ne ēwat wē. Pōtaanōk nook kanwer tē nuwiin wiaan omēn nampōk yok pangk newariipan. ⁹ Kat wieē. Setenē ingre mor arim naē

wēaurō pit pitēmtēn, ‘Ten Yuta omnarō,’ pēl kaar yenilaurō. Pit Setenē utpetatē ēnēm yaaurō, Yuta omēn yaapōrō won. Omēn pōrōen nook maan arim ikanōōk rar rē nuwesirak nemtok arimēēn lup sant yaalnian pōten ēwat sēpnaarō. ¹⁰ Ar kēlangōn kat yawiem kosang sak ōnēak nem arēn ōk yenia pōt ngaarēk weiman. Pōtaanōk omēn utpet nant yangerak wēaurōaan morōk elmēēmēak yangerakē wes mēēma pōt nook ar ngarangkm yaalniin arim naē naarōōpan. ¹¹ Ne akun kot nent won sēen arim ngēsē waisumaap. Pōtaanōk omēn nampōk irikor elniin arim ompyaō yaauta kangut naōn ēēnganēen ompyaut arim naē wia pōt kosang wes wak ōn. ¹² Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōp nook Anutuu ngōnēn tupta mōōr wapta ōk wesak wesir moulmēemaap. Pēl ēen pi Anutuu naē kosang sak ōpnaap. Pēl ēen nem yapin ngolōpētere Anutuu yapintere pim ka kaōaōōkēēt piik retēng ē ulmēemaap. Ka pōōkē yapinte Yerusalem ngolōpō, kutōmweri nem Pepapē naēaan irapnaō.

¹³ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin.”

Leotisia kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹⁴ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Leotisia kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Akōp nemēnt ngōn yaapta pepapōk wotpil wesak Anutuu ngōnte tekeri wesak yaaup. Ne Anutuu omnant pout ket ēa pōtē pepap. Ngōn epēt Akōp nemtē ngōnte. ¹⁵ Ne arim yaauta songōnte ēwat wē. Ar nemēen kaaō panē elnēēre lup sant panē elnē pēl naēn yaaurō. Poutepar arim naē irikor ēak wia. Pōtaanōk arimtok kaaō panē elnēēnēak kōn wiak pōt pēl

elnēēnēēt. Ēn lup sant panē elnēēnēak kōn wiak pōt pēl elnēēnēēt. Pēl ēēnēētak poutepar irikor ēak wi naōpan. ¹⁶ Ar pōt nemēēn kaaō panē elnēēre lup sant panē elnē pēl naēn yaaō poutepar irikor ēak yeēan. Pōtaanōk ne arimēēn kaaō elniak wa niolamaat. ¹⁷ Ar arimtēn epēl yaauro. Ten monere urōm omēn nant kēsang wieēaurō. Omēn kēsang panē pōt tenimtokēēr wak ompyaō wē omēn nentaan ngōntōk naēn yaauroep, pēl yak. Pēl yaketak arim lupre kōnōt utpetatring wēēn omnarōak yakōm elniipna salōrōak yak. Arim lupōtē omēn nantēēn ngōntōk yeem it il tēak yool wē pōten arimēt itnaangkēn wēan. ¹⁸ Pōtaanōk ne arēn ōk niamaan kat wieē. Ar nem naēaan songre sar ngolōp wēē panēēt wak ōn. Pēl ēak arim korōp yool wē pipot ngep ēēnēēn ulpēēn kōlam ompyautta nem naēaan ōn. Pōt arim korōp yool wē pipot omnarōak it ningankēn ēō sēnganēēn. Pēl ēak i kolap nenteta arim itōtē wa mēēn omēn nantōn itaampunēēn nem naēaan ōn. ¹⁹ Ne omēn nem lup sant yaalmēa pōrō pit utpet yaēēn pōt ngōn kosang mēak wotpil yemowesaup. Pōtaanōk ar kosang ngentiak lup kaip tiin. ²⁰ Kat wieē. Ne ka kanrak tauēē kontkont yaaup. Omēn namp ne kontkont yemaan kat wiak kan tē newiin pōt kakaati sē piiring kaōmp ngawi nak tenip ōnaat. ²¹ Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōn nook, ‘Ni nem naē wais nem omp ak urtak wel aisēak neering omnarō ngarang ēēpa,’ pēl ōk memaap. Pōt ne utpetat kasēng menak nem Pepapē naē pim omp ak urtak wel aisēak omnarō ngarang eim wē pōl arta ēēnēēt.

²² “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin.”

4

Kutōmweri omnarō Anutuun yaya maim wē

¹ Akōp ngōn ōk neē pet irēn ne wangar yemangk wesak itaangkēn kutōmweri kan newer tē wieēa. Pēl ēēn omēn kēm ngōn naō yaan kat wiin nem wet rēak kuup ngōnōōkē ōk ngōnaak neea tapōpōk kaalak epēl yenēa. “Ni eprek apēr. Pēl ēēn omēn ēnēm orōōpnaatōn pet elniimaan,” pēl yenēa. ² Pēl yenēaan taptakēēr Anutuu Ngēēngk Pulō pim wēēre kosangōōk nem naē orōōn itaangkēn kutōmweri Akōpē ur nent wiaan Anutu pōtak wel aisēēa. ³ Pim kēēre wot kante kēl kōp mōaō naōōrarēn yapintepar saspaare konilian pēl yema pōōrarē ōk pengpeng yeēa. Pēl ēēn iere kasir naō pim urtak wirō kaōrok elmēēa. Iere kasir pō kēl kēra ēp korōp orōa naōōn yapin emeral pēl yema pōōkē ōk yeēa. ⁴ Pēl ēaan ur nent 24 ēak omp ak urtak wa taap elmēak wieēa. Pēl ēaan ngarang narōeta 24 tapēl ēak ur pōtē wel aisēēa. Pit ulpēēn wali kōlamōrō mēak ul koolōtōk ket ēaut omp akōrōa yewaēa pōtē ōkōt pitēm kepōnōtē waēak wēa. ⁵ Pēl ēēn Anutu pim ur wel aisēēa pōtakaan kent tangar mēnak tangre kaō kēsang yera. Pēl yaēēn pim urta itēkēēl es wēlēng 7 ēak yokota. Es wēlēng pōt Anutuu Ngēēngk Pulō. ⁶ Ēn ur pōta itēkēēl omēn nent i kaōre kōnitōtē ōk pan nent wieēa.

Pēl ēaan kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring narō tekarak wēa. Pōrō omp ak urtak wirō kaōrok ēak tauēēa. Pitēm it ulōpōt kēsang pan, koēlaan kasngaēl pangk ēak orōēa. ⁷ Kutōm omēn wēwēetaring pōrō, namp kent nga laionōrōa ōkōp, namp pol purmakaō ompōrōa ōkōp, namp pi it omēn kēēre wot kan waup, ēn namp int tugarōa ōkōp. ⁸ Kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrō pit wer 6 ēak uteēa. Ēn pitēm it ulōpōt

kësang panë oröeëa. Pöt weratë tomökölaan ikanöököl poutë pangk ëëëa. Pit pël ëäk wë Anutuun yaya yaaut leng naën, röökre kët poutë epël maim wë.

“Aköp Anutu ni weëre kosang pout weëaup.

Ni wakaimaupök wëën om wakaim ömëëp.

Ni ngëëngkëp, ni ngëëngkëp, ngëëngk panëëp.”

⁹ Kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö pit Anutu omp ak urtak wel aisëëëaup wë wakaim om öpnaap piin yaya maimeë ping wesak mëak yoöre ërëp maim wëaurö. Pit pël yaëën ¹⁰ ngarangk 24 pörö pit Anutu omp ak urtak wel aisëëëa pöpë naë rar rë mowesirak yangerakël tok oriak wë omën wakaim öpna pöpön, “Puukëër weëre kosang pepap,” pël weseë pitëm omp ak ul koolötök ket ëa pöt perak urta ikanöök wiak yaya ngön epël maim wëauro.

¹¹ “O Aköp, ni tenim Anutu.

Nuukëër kaö panëëp.

Ten paurö yaya niaimeë ping wesak niak nimtë naë weëre kosang wia pël yeniaan kë yes.

Nimtok omnant ël epot pout ket ëaup.

Nuuk wiaapënëak kön wiak ket ëën om wia.

Pötaanök yaya yeniaan kë yes.”

5

Sonök pep newer pesöm ëäk wii tëäk wiaan itena

¹ Ne kaalak itaangkën Anutu pi omp ak urtak wel aisëëë pim mor yaapkëëwesi pep newer weëa. Pep pöweri retëng nant koëlaan kasngaël ëëë. Pël ëaan omnarök wilak sangk kelpanëak pep pöwer tep möak wii ⁷ ëäk të ulmëëëa. ² Pël ëaan ne itaangkën ensel weëre kosangring nemorök ngön ë olëak epël ya. “Omën wotpil talëpök pep epweri wii ⁷ ëäk tëa epot pangk

ilak pepewer wilëpën?” ³ Pël yaan omën nampök o kutömweriaan ma e yangerakaan ma yang epra ikanöökëlaan wotpil nampök pep pöwer wilak itaampnaataan kengkën nasën ëaut. ⁴ Pël ëën ne itaangkën wotpil nampök pep pöwer wilak itnaangkën ëën ing kësang panë ëaut. ⁵ Pël ëën omën ngarangk nampök epël yenëa. “Ni ing anganëp kat wi. Yutaë kurmentëkaan kent laionöpë ök weëre kosang panë namp orök wë, Tewitë ru ëap. Pim wëwë ompyautak utpetat il wesaupök yok pangk wii ⁷ pöt pout ilak pep pöwer wilëpnaap.”

Son pi Sëpsëp Ruupön itena

⁶ Pël neaan ne itaangkën Sëpsëp Ru namp taueëa. Pöp omën mënauröa ök pim koröpök ëmpöl ëëëa. Pi Anutuu omp ak urötore kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangköröa tekarak taueëa. Pim kepönöök watöt ⁷ ëäk oröëa. Ën itötta ⁷ tapël ëäk wëa. It ⁷ pöt Anutu pim Ngëëngk Pulö, kaare yaya poutë wes mëën pangk ëäk wë pö. ⁷ Pël ëën ne itaangkën Sëpsëp Ru pöpök së Anutu pi pim omp ak urtak wel aisëak wë pep pöwer pim mor yaapkëëwesiil wali wak wëën kama yeön itenaut. ⁸ Pël yaëën kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangk 24 pörö Sëpsëp Ru pöpë naë së rar rë mowesirak yangerakël tok oria. Pit omën intöatë ök nant neenemot wak, ën söwar koolötök ket ëa nantta neenemot wak wëa. Söwar pötë öngpök omën nant Anutuun kiri ar ëën es koulöp köp nga kampöt ngaarëk yawisa pöt wieëa. Ës koulöp kamp ompyaö omnaröa Anutuun yayaare kimang yamëëaut. ⁹ Pit pël ëäk tan ngolöp nent epël yema.

“Ni omën wotpil kaö panëëp, pepeweri wii tëa pöt yok pangk wa ilumëëp.

Omēn narōak ni nimēngkēn wel wian.

Pēl ēēn wel wian pōtak omnarō kaalak Anutu pimēēn kama waup.

Yaap, ni omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērō waup.

¹⁰ Nuuk maan pit niiring kaō sak wē kiri ar yaauroa ok sak tenim Anutu pim inēēn sak omnarōaan kimang yamēem wēaurō.

Pēl ēak pit yangerakē omnarōaan ngarangk elmēēpnaarō.”

Omēn pourō Sēpsēp Ruupōn yaya maim ōpenaat

¹¹ Pēl yemaan ne kaalak itaangkēn ensel selap pan kēm top ēak yaan kat wiaut. Ensel pōrōen sangk kelēn pōt selap pan tausenre milion pōta ok yes. Pit omp ak urōtere kutōm omēn mor kong nent wēwētaring pōrōere ngarangkōrō wa taap ēak tauēē ¹² ngōn ēak epēl ya.

“Sēpsēp Ru omnarōa mēn wel wia pōp pi omnant poutē kaō saup,

poutē pepap, ēwaare weēre kosangre ēwat wieēaup pēl yamēem yaya maimeē ping wesak yemaan kē yes.”

¹³ Pēl yaan ne kat wiin omnant pout Anutu pim mor ket ēa, kutōmweriaan yangerakē, i kaōōkaan yangra ikanōōkē, pōtōk ngōnaak aō yesēn ne kat wiin epēl ya.

“Anutu pim omp ak urtak wel aisēeaupre Sēpsēp Ruup pi- aripōn

yōore ērēpre yaya maimeē ping wesak mēak weēre kosangōt pi- arpim naē wia

kēt ēlōtē pēl maim ōpa.”

¹⁴ Pēl yaan kutōm omēn mor kong nent wēwētaring pōrōak, “Yaap,” pēl yemaan omēn ngarangk pōrek wēa pōrō piarpim ikanōōk rar rē

mowesirak yangerakēl tok oriak yaya yema.

6

Sēpsēp Ruupōk wii 6 ēak tēa pōt pepeweriaan il olēa

¹ Ne kaalak itaangkēn Sēpsēp Ru pōpōk pepeweri wii 7 ēak tēēa pōtēaan wan pō il yoola. Pēl ēēn ne kat wiin kutōm omēn mor kong nent wēwētaring pōrōakaan nampōk ngōn ēak yaan kat wiin pim kēm ngōn pōmpel tangre kaō ket ēak yarēem epēl yema. “Ni wais.” ² Pēl yemaan ne kaalak itaangkēn pol os kōlam namp wēa. Pōpē rangk omēn namp raēēp wak wel aisēak wēa. Pēl ēēn omēn pōrek wēaurōak pi ul nent waē yemoulmē. Pōt omēn nga wotōōk yesaurōa ulōtē ōkōt. Pēl ēēn pi omēn nga ēak il yewesaurōa ok nga ēak il mowasēpēnēak sa.

³ Sēpsēp Ru pōpōk kaalak pepeweri wii tēēa munt 2 pō il yoolaan ne kat wiin kutōm omēn wēwētaring pōrōakaan munt nampōk, “Ni wais,” pēl yema. ⁴ Pēl yemaan pol os munt kōp mōaō namp yaarō. Pōpē rangk omēn namp wel aisēēa pōp pitōk weēre kosang yemangk. Pōt puuk maan yangerak mayaap won sēēn omnarō nener mēmpēnēak weēre kosang yemangk. Pōtaanōk omēn pōp pi ya pōt mēmpēna yak ōp nga panē newer yemangk.

⁵ Sēpsēp Ruupōk kaalak pepeweri wii tēēa munt 3 pō il yoolaan ne kat wiaan kutōm omēn wēwētaring pōrōakaan munt nampōk, “Ni wais,” pēl yema. Pēl yemaan ne itaangkēn pol os kō namp wēa. Pōpē rangk omēn namp wel aisēēa pōp pi omēn kōnōmōt wēl yaaō nent sikel pēl yema pōt wali wak wēa. ⁶ Pēl ēēn ne kat wiin kutōm omēn mor kong nent wēwētaring pōrōa tekrakaan nampōk epēl yema. “Omnarōa ya lupōtē kaōmp nant utpet mowasēn

umõn rē sēen ngõntõk ēēp. Pēl yeem kaõmp õpēnēak yaēen kaõmp ompyaut kap kot nentak wesirak mon kēsang 3 kina põta ngõnt wesak mangkēn sum ēēpnaat. Ēn tapēl kaõmp utpetat kap kot nentepar nent põtē wesirēn mon 3 kina tapēl sum ēēpnaat. Pēl ēēpnaatak ni kaõmp utpet yewasēn pit olip kolapring nant ar ēēre wain i nē pēl ēēpnaat ngõntõk ēēpanēen olipre wain yaat utpet mowasngan.”

7 Pol Sēpsēp Ruupõk kaalak pepeweri wii tēēa munt 4 põ il yoolaan ne kat wiaan kutõm omēn mor kong nent wēwēetaring põrõakaan munt ēnēm nampõk, “Ni wais,” pēl yema. 8 Pēl ēēn ne itaangkēn pol os korõpõõk kaplak ilēa namp wēa. Põpē rangk omēn namp wel aisēēa põp pim yapinte Wel pēl yema põp wēa. Pēl ēēn omēn pim ēnēm waisa namp pim yapinte Wel Kak pēl yema põpta orõak wēa. Pēl ēēn omēn kutõmweri wēa põrõak yanger kom ēak lup 4 wesak piarip yang lup ner menak omēn yang põrēk wēaurõ mēn wel wiipēnēak wēere kosang yemangk. Pit epēl ēēpnaarõ. Pitēmēt nener mēn wel wiire ēn narõ kēēnēen ya sak ilak wel wi, narõ yauman ke nentere nent wak wel wiire narõ animaõ ngaarõak mēn wel wi pēl ēēpnaarõ.

9 Sēpsēp Ruupõk kaalak pepeweri wii tēēa munt 5 põ il yoolaan ne itaangkēn omēn wel wia narõa kōnõrõ Anutuun kiri ar yaarekē ikanõõk wēa. Põrõ pit ngaantak Anutuu ngõnte taē wes wak wē tekeri weseima põtaanõk kōore tokõrõak mēngkēn pitēm kōnõrõ Anutuu naē wēa. 10 Omēn kōn põrõak ngõn ē olēak maap epēl yema. “O Akõp wēere kosang pepap, ni kēēkē wesak wotpil yewesaup. Ni akun taltak yangerakē omnarõaan ngõn ya mēnak pitēm ten nimēna põta kangut

mamp?” 11 Pēl yemaan Akõpõk omēn kōn põrõ ulpēen kōlam waliit neenemot menak epēl õk yema. “Ar kaalak akun kot nent kē seim wēen arim kar arring ya ngawi yamēngka narõ mēn wel wiipēnēak yaõ mēēa põrõ pitta mēn wel wiinak ne kangut arim kōore tokõrõ mempaat.”

12 Pēl yemaan ne itaangkēn Sēpsēp Ruupõk kaalak pepeweri wii tēēa munt 6 põ il yoolaan moup kēsang panē nempel yamõ. Pēl ēēn kētēp kaip tiak maan ne itaangkēn põē korõp kouukē õk sak kōo olaan ngoonõpta tapēl kaip tiak maan omēn iitē õk kōp mōak wēa. 13 Ēn ariatta kutõmweriaan ti yangerak ngentiin itaangkēn kēra nantē ulõpõrõ kōp namõõn wiaan kent mōak tõ olaan wia põtē õk yaē. 14 Ēn kutõmwerta kēra epõtē pesõm mō yawi põl ēēn won yesēn kaõ kusre rosiratta tiak nerekaan nerekē yaē. 15 Pēl yaēen yang omp akõrõere ngarangkõrõ, nga omnarõa wotõkõrõere monere urõm omnarõ, omēn wēere kosangringõrõere omēn pourõ, inēen ya yamēngk põrõere omēn yaap wēa põrõ pit pourõ yang õngõpre rosiratē kēl õngõp kēsangõtē ēlēēp ilēak wēa. 16 Pēl ēak pit ngõn ē olēak epēl ya. “Kēlre rosirat pelak ngep elniip, Anutu pim omp ak urtak wel aisēē itningampanēen ēlēēp ilepanaan, Sēpsēp Ruupõkta ya sangēn elniipanēen. 17 Akun kaõaõ jaarõon kangut nimpa põt peene yok orõak wia. Pēl ēēn Anuturē Sēpsēp Ruup piarip ya sangēn elniipnaan yaē. Põtaanõk omēn talēpõkēer nga põt il wasēpēn?”

7

Israel omēn 144,000 põrõ Anutuun yaõ elmēa

1 Ngõn põt pet irēn ne itaangkēn ensel 4 ēak yang kaõ 4 põtē taueēa. Yang kaõ 4 põtēaan kent 4 tapēl ēak wais i kaõre yang, wiire kēra

pöt möak utpet waspanëak ensel pöröak il warieëa. ² Pël èen ne itaangkèn ensel munt namp këtëpë yengampiaulaan örök yawisën itenaut. Pi Anutu, wëwë pepapë, omën nent omnarö pimëen yaö wesak yapin mowiipna pöt wali wak is ensel ⁴ ëak Anutuuk yangererere i kaö utpet wasëpënëak weëre kosang mena pöröen ngön ë olëak ngön kosang yamëem ³ epël yema. “Ar peenëer teëntom i kaöre yang, wiire këra pöt utpet wasnganok. Kot nent kor wëen wet rëak omën tiarim Anutu pim inëen yaaurö pimëen yaö wesak yapinte pitëm ë kosatë mowiinak ënëmak yok pangk utpet wasënëët.” ⁴ Pël yemaan ne kat wiin öngre omp Anutuuk pimëen wesak yapin mowia pörö sangk kelën 144,000 pipël Israel omnaröa kurötë saulaan yaarö. ⁵ Pit epël ëa. Yuta pim kurmentëkaan 12,000, Rupen pim kurmentëkaan 12,000, Kat pim kurmentëkaan 12,000, ⁶ Asa pim kurmentëkaan 12,000, Naptalai pim kurmentëkaan 12,000, Manasa pim kurmentëkaan 12,000, ⁷ Simion pim kurmentëkaan 12,000, Liwai pim kurmentëkaan 12,000, Isaka pim kurmentëkaan 12,000, ⁸ Sepulan pim kurmentëkaan 12,000, Yosep pim kurmentëkaan 12,000, ën Pensamin pim kurmentëkaan 12,000. Omën piporö Anutuuk pimëen wesak pitëm ë kosatë yapin mowia.

Omën kësang panë Anutuun yaya mëëa

⁹ Ne omën pöt itenak kaalak itaangkèn omën kësang panë wa top ëak wëa. Pöröen omën nampök yok pangk sangk naalpan. Omën pörö möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëërö wais erën ëa. Pit Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëaupre Sëpsëp Ruup piarpim itëkëël taueëa. Pitëm wëwë

ompyautak utpetat il wesautaan ulpëen kölam waliirö mëak kewis komöt wali wak wëa. ¹⁰ Pël èeë ngön ëak epël ya. “Tiarim Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëaupre Sëpsëp Ruup piaripök tiar utpetetakaan kama nuun ompyaö wë.” ¹¹ Pël yaan ensel pouröak Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëaupre ngarangk 24 pöröere kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö wirö wa taap elmëak taueëa. Pël ëak pit omp ak urta itëkëël rar rë wesirak tok oriak Anutuun yaya mëak ¹² epël yema.

“Yaap, tenim Anutu, ten nimëen ërëpëpëp ëak ping wesak yeniak.

Ëwat pout nimtë naë wiaan yayaare yoöre ërëp yeniak.

Nuukëer weëre kosangring wëaupök

omnant pout pangk ngarangk yeëaup.

Omën pipot pout nim naë wiakaim wiaapnaat.

Yaap.”

Omën eporöa këlangön kat yawia pöt pet ira

¹³ Pël yemaan ngarangk 24 pöröa naëaan nampök neen epël pëël yenëa. “Omën ulpëen kölam waliit mëa eporö talörö? Tarëkaan waisa?” ¹⁴ Pël neaan ngön kangit epël yemak. “O kaöap, ne köpël. Nïmtokëer ëwat wëen.” Pël maan puuk epël ök yenëa. “Omën eporö pitëm kööre toköröa këlangönë öngpökaan waurö. Pitëm ulpëenöt Sëpsëp Ruupë iitak iirak kölam wesaurö. ¹⁵ Pötaanök pit Anutu pim omp ak urta itëkëël taueë këtre röök poutë pim ngëëngk tuptak pimëen inëen yaalmëem yaya maim wëaurö. Pël èen Anutu pimënt pim omp ak urtak wel aisëëe ngarangk yaalmëaup. ¹⁶ Pit kaalak këenëen ëëre iiten ë pël naëpan. Ën këtëpökta nga elmëëre omën nantë es nga naöök pitëk

isō pël naēpan. ¹⁷ Sēpsēp Ruup omp ak urta luptak wēa pöpök pit ngarangk elmēak mēs wak sē i kōlokta yoolēaurek sē wēwē kosangta iit kol mangkēn nēmpnaat. Pël ēēn Anutuuk pitēm ing telapöt tum mokorak won mowasēpnaat.”

8

Sēpsēp Ruupök pepeweri wii tēēa 7 pō il olēa

¹ Sēpsēp Ruupök kaalak pepeweri wii tēēa munt 7 pō il yoola. Pël ēēn kutōmweriaan ngōn nent naēn wieē akun kot nent ap aōa pōta ök won yes. ² Pël ēēn ne itaangkēn en-sel 7 ēak Anutuu ēōetak taueē kuup 7 tapël ēak yeōn itenaut. ³ Pël ēēn en-sel munt namp wais Anutuun ur kiri yaalmēauta naē taō yeō. Pöp pi sōwar koolötök ket ēa neweri omēn nant kōp nga kamp ompyaut wi-pēnēak wak wais taō yeō. Pël ēēn pi omēn es koulōp kōp nga kamp ēēpna pöt kēsang panē mangkēn yeō. Omēn kōp nga kamp pöt Anutuun kiri yaalmēaurek ur koolötök ket ēa pōtak kiri ar ēēn es koulōp kōp nga kamp ompyaut ngaarēk yawisem Anutuu omnarōa pimēēn yayaare kimang yamēēa pōtring erēn ēēpēnēak mangkēn yeō. ⁴ Pël ēēn en-sel Anutuu ēōetak taueēa pöp pi omēn kōp nga kamp pöt moresi wak wē ar ēēn es koulōpō ngaarēk yawisem Anutuu omnarōa pimēēn yayaare kimang yamēēa pōtring erēn ēak yawis. ⁵ Pël yaēēn en-selēp pi sōwar pōwer omēn kōp nga kampöt wiaan wak Anutuun ur kiri yaalmēautakaan es newes korak sōwarweri wiak yangerak yoola. Pël ēēn kent tangar mēnak tangre kaō kēsang yeraan moup yamō.

Ensel 4 ēak kuup mēna

⁶ Ne pöt itenak kaalak itaangkēn en-sel 7 pōrō pitēm kuup 7 ēak wak wēa pöt mēmpēnēak yaē.

⁷ Ensel wet kaal rēa nampök pim kuupō wet rēak mēngkēn kopi

kēsangpel ēp ulöpōtring yepelēn esre omēn iitring ngentiak yang lup ner pour es kot won yes. Ēn yang lup neraar om wia. Lup es kota pōrek omnant wieēa pöt wiire kēraare nōn pout es kot won panē yes.

⁸ Ēn en-sel 2 pöpök pim kuupō yamēngk. Pël ēēn tomōnōtē ök nempel es yokotōn olaan i kaōök yengenti. Pël ēēn i kaō ē naō kaip tiin omēn i sēēn naōōrar om wieēa. ⁹ I kaō ē omēn i sa pōök animaō wēa pōrō pourō wel wiin wangat pout utpet yaē.

¹⁰ Ēn en-sel 3 pöpök pim kuupō yamēngk. Pël ēēn ari naō es kalaō newesi yokot pipël pan kotak kutōmweriaan ti yangerak yengenti. Pël yaēēn iitre i rēēpöt pout kot ēak 3 yes. Pël ēēn ari pōök ngentiak yang nera iit ngep ēēn munteraarēēt om wieēa. ¹¹ Ari ti ngentia pōökē yapinte welakre kakam pël ya. Pōtaanök i we naōökēl wieēa pöt welakre kakam sēēn we naōōrarē wieēaut om ompyāō wieēa. Pël ēēn omēn narō kēsang i welak yaaō pöt nak wel yawi.

¹² Pël yaēēn en-sel 4 pöpök pim kuupō yamēngkēn kētēp kom ēak rongan 3 yesēn ngoonōpre ariatta tapël yaē. Pël ēēn kētre ngoonre ari rongan 3 pötēaan nent mēngkēn lup nent ēwa naēn nenteparōkēēr ēwa yaē. Pël ēēn kētēkre rō kanōtē lup nentak ēwa naēn wiaan lup nenteparōkēēr ēwa yaē.

¹³ Pël ēēn ne itaangkēn int tup kēsang panē nemor wal ēak mopōök yesēn kat wiaan int pöpök ngōn ēak epël ya. “O yakōm, yakōm, yakōm pan. En-sel munt 3 pōrōak pitēm kuupöt mēmpna pōtak yangerakē omnarōa naē utpet kēsang panē nempelēar nempel ēak orōōpnaan yaē. Yang omnarō tol ēēpēn?”

9

Ensel 5 pöpök kuup mēna

1 Ensel 5 pöpök kuup mēngkēn ne itaangkēn ari naō kutōmwēriaan tiak wais yangerak ngentiak wiēēa. Ari pō ensel nampōnōk ya. Ēn ne itaangkēn yang ōngōp wali panē naō wieēa. Pōōkē leng ēa pōrēkēn ne kōpēl. Yang ōngōp pōōkē kiet ensel pōp mangkēn yeō. 2 Pēl ēak puuk ōngōp pōōkē kanwer tē wiin es koulōp naō ōngōpōōkaan orōak yawis. Es koulōp pō es kēsangōte koulōpōōkē ōkō. Pēl ēēn es koulōp pōōk kētēpre mop epō ka wariin kōō yoola. 3 Pēl ēēn es koulōpōōkaan mop narō orōak yangerak yeira. Pōrōa kant yamēngka nga pōt kōrngapōrōa yaē pōl yaaurō. 4 Pēl ēēn kutōmweri wēaurōak pitēn epēl ōk yema. “Ar nōnre kēra, wiire omnant ke nampre nampōt e yangerak orōak wē epot pout utpet wasnganok om mait elmēēn. Ēn omēn Anutuun yaō ēak pitēm ē kosatē pim yapinte nawiin piporōakēēr utpet mowasēn. 5 Ar ngoon 5 pōrōa ōngpōk omēn piporō utpet moweseim ōn. Pēl ēēnēetak mēn wel mowiinganok.” Pēl yemaan mop pōrō omēn narō kant mēnak kēlangōn yemongawis. Pōt kōrngap nampē omēn namp kant momkēna kēēm kat yawi pita ōk yeēa. 6 Ne omēn pipot poutōn itenaup. Pipot ngoon 5 pōrōa ōngpōk orōōpna pōtak wel wiipna kanten ap kēsang panē wasēpnaatak pangk kangk nokoirpan. Pit wel wiipēn kōn wiak pēl ēēpnaatak pangk pēl naēpan.

7 Ne itaangkēn mop pōrō pol osōrōa ngaōōk sēpēnēak kopēta wes ulmēēn wē pōl ēak wē. Mop pōrōa kepōnōtē omp ak ul koolōtōk ket ēautē ōkōt waēak wēa. Kēēre wot kan pōt omnarōa ōkōrō. 8 Ēn pitēm kepōn ēpōt, ōngōrōaatē ōk wali panēēt orōēēa. Kē pōt kent nga laionōrōaatē ōk panēēt orōak wēa. 9 Pitēm ripatē aini ngilōatē ōkōt

ngep ēēēa. Ēn wer pōt pol osōrōa teēt ngaōōk sēpēnēak kaaratē nga ē raare wisangōt wa wiin wak weruak yesēn u kēsang ya pōl ya. 10 Pitēm suut kōrngap pōrōaatē ōkōt. Wap nantta omnarō wesirēn kēēm kat wiipnaat suutē orōēēa. Pitēm nga ēēpna pōt suutē wēa pōtōk omnarō ngoon 5 pōrōa ōngpōk utpet yemowas. 11 Pit pourōa kepōnōōk omēn omp ak namp wēa. Omp ak pōp ensel yang ōngōp wali panēōōkē ngarangk wēa pōp. Pim yapinte Yuta ngōntak Apaton, Krik ngōntak Apolion, ēn tiarim ngōntak, “Omēn omnant pout utpet yewesaup,” pēl apenaap.

12 Kēlangōn kēsang wet kaalte, kuup 5 pōōkē mēngkēn orōa pōt peene pet yair. Kēlangōn munt nentepar om wia, ēnēmak orōōpnaatepar.

Ensel 6 pöpök kuup mēna

13 Ensel 6 pöpök kuup mēngkēn ne kat wiin ngōn nent yeem ya. Ngōn pōt ur Anutuun kiri yaalmēaō koolōtōk ket ēa pim itēkēēl wieēa pōta tepōn 4 pōtēēlaan orōak 14 ensel 6 kuupō wak wēa pōpōn epēl ōk yema. “Ensel utpet 4 ēak i kēsang Yupretis pēl yema pōmeri pouuk wii kaatak wē piporō kan wes mēēn sēp,” pēl yema. 15 Pēl yemaan ensel 4 pōrō kama wēl ē yemoulmē. Ensel utpet pōrō, yangerakē omēn pourō kom ēak rongan 3 wesak nentakōrō mēn wel mowiin nenteparēērō om ōpnaat pēl maan pitōk ya pōt mēmpēnēak kor wakaima. Pitēm pēl ēēpna pōt ngaantakēēr krismakiire ngoon, kētre aōa akun pōt mowia. 16 Pit pēl ēēpēnēak kan yesēn pitēm nga omēn pol osōrōa rangk wel aisēak wēa pōrō pitring yes. Pitēm sareet pōt kēsang pan, 200 milion pēl aan kat yawi. 17 Ēn pol osōrōere pitēm rangk omēn wēa pōrōen wangartak epēl itenaut. Omnarōa ripatē aini ngilōat ngep

ēēēa. Ēn pōtē retēngretēng ēēēēa pōt epot. Kōp mōaare kunōm ka uraare kop retēng ka ura pōt pitēk pangk ēēēa. Pol osōrōa keponōt kent laionōrōa keponōtē ōk seēa. Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop retēng ka ura es yokota nantring koulōpre wēlēngōt jaarōa. ¹⁸ Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop retēng ka ura es yokota pōtring koulōpre wēlēngōt jaarōa 3 pōtōk yang omnarōa naēaan rongan nentak wēa pōrō pourō mēn wel yawiin nenteparē wēaurō om wē. ¹⁹ Pol os pōrōa wēēre kosang pōt kēm kanre suutē wieēa. Pitēm suut pōt kamalōrōa ōkōt, keponōtta wēa. Su pōtōkta omnarō mōak utpet wasēpnaat.

²⁰ Pol osōrōa kēmōtēaan omēn utpet 3 ēak orōa pōtōk yangerak omēn rongan nentak wēa pōrō mēn wel wiipēnēak nentepar pēl naalmēēn yaē. Pēl yaēēn omēn wel nawiin pōrō lup kaip tiak utpet yaaut sēp newasēn yaē. Pēl ēak pitēm omp ak kaar aini koolre siluwaare parasōtōk ket ēēre kēraare kēlōtōk omēn kōn ket ēaut sēp newasēn yaē. Omēn kōn pōt itaampōōre kat wiire kan ing ē pēl naēn yaēētak pōtēēn yaya yamēēa pōt sēp newasēn yaē. ²¹ Pēl yeem nga ēēre kemp ē, wēwē utpet ōngre omp nga ēēre omēn kōntak kēkain ē pēl yaaō pōtta sēp newasēn yaē.

10

Enselēpōk Son pep newer mangkēn na

¹ Ne omēn pōt jaarōōn itenak kaalak itaangkēn kutōmweriaan ensel wēēre kosangring munt namp yeira. Pōp pim korōpōōk kepilōt pe ēēn keponōōk iere kasirō wesirak wēa. Kēēre wot kante pōt kēt ket ēak mēak ēwa ēēēa. Ēn ingesiar pōt es wēlēngōōkē ōkōp. ² Pi pep kot newer wilak wali wēēa. Pim ing yaapkēēwes i kaōōkē rangk mēsēak katnēēwes yangerak mēsēak wēa.

³ Pēl ēēēaupōk kent laionōpē ya pōl maap ngōn ē olēak aan tangre kaō akun 7 ēak yera. ⁴ Pēl yaēēn ne ngōn pōt retēng ēēmēak yeem kat wiin kutōmweriaan ngōn nent epēl yenēa. “Tangre kaō akun 7 ēak yeraaan ngōn aan kat wian pōt ni retēng ēēnganēp kōnōōk wa wi,” pēl yenēa.

⁵ Pēl yeneaan ensel nem wet rēak itaangkēn pim ingesiar nas i kaōōkre nas yangerak pēl ēak wēēn nem itena pōpōk kaalak o kutōmweriil pim mor yaapkēēwes ngaarēk wesak wē ⁶ Anutu wakaim ōpnaapōk, kutōmre yang, i kaōre omnant pōtē wieēa pōt pout ket ēa pōpē yapintak ngōn kosang wesak epēl ya. “Anutu pi omnarōaan kor wakaimaup, kaalak naōpanēēp. ⁷ Ensel 7 pōpōk pim kuupō mēngkēn Anutuu ngōn ēlēēp ngaanēēr pim inēēn ru tektek ngōn yaaurōēn ōk mēēa pōt kē orōōpnaat.”

⁸ Pēl yaan ngōn nem wet rēak kutōmweriaan ōk neaan kat wian taptak kaalak epēl yenēa. “Ni sē ensel i kaōōkre yangera rangk tauēēa pōpē pep wilak wali wak ōpna pōwer kama ōm.” ⁹ Pēl neaan ne enselēpē naē sē pep kot pōwer nampēnēak maan pi epēl yenēa. “Ni pōt num. Nim kēmtak kapulak kant mēnak numē pōt ngēntōtē ōk misēng pan ēēpnaat. Pēl ēēpnaatak yaatak sē wieē welakre kakam ēak nga ēēpnaat.” ¹⁰ Pēl neaan ne pep kot pōwer pim moresiaan wak naut. Pēl ēēn nem kēmtak kapulak nēēn ngēntōtē yaē pōl misēng pan ēaut. Ēn yaatak sē wieēak kaalak welakre kakam ēak nga ēaut. ¹¹ Pēl ēēn ne epēl kat yawi. “Ni kaalak omēn yang kaō nantē neenem ngōnōt yaaōre pitēm omēn omp akōrōa naē orōōpna pōt tekeri wesak maim ōm.”

11

Omēn naarōk Anutuu ngōnte ōk apnaat

1 Ne ngön pöt kat wiaan nampök sungkör ök naö nenak epël ök yenä. “Ni wal êak ök epö wak sê Anutuu ngönên tup kaöetere ur pimëen kiri yaalmëautak epööring ök wiak omën pörek piin yaya yamëea pöröen sangk kelum. 2 Pël eëmëetak tup ka ngëenghta em pipö ök wiinganëp, mosëp. Pipöökê öngpök Anutuuk omën ngönên köpëlöröaan yaö maan pit Yerusalem ka ngëengk pipö kris-maki nentepar nent ngoon 6 pöröa öngpök ka pö utpet wasëpnaat. Pötaanök ök wiingan. 3 Pël eën omën naar nem songönte tekeri wasëpnaan wes mëëmaat. Ne piarip wes mëen nem ngönte tekeri wesak apnaataan kaplak ilaim wëen kris-maki nentepar nent ngoon 6 pörö pet irëpnaat.”

4 Omën pöaar këra olip rikötre rampeetë rangina yaë pöl yangera pepap, Aköp, pim eöetak ëwa yaauwaar. 5 Omën namp piarip utpet mowasëpën wesak elmëëpna pöt es wëlëngöörar piarpim këmteparëaan oröak mokotöpnaat. Yaap, omën piarip utpet mowasëpna pörö akun tapëtakëër wel wiipnaarö. 6 Piarip kutömweriaan weëre kosang wak akun piarpim Anutuu ngönte aö sëpna pötë piaripök kopi nepelën eëpënëak maan nepelën eëpnaat. Weëre kosang tapööring i epot pout kaip tiak omën i sëere yangerak omnant këere ngaat orö pël eëpënëak maan pël eëpnaat. Piaripök ya pöt mëmpënëak kön wiipna pöt pangk eëpnaat.

7 Piarpim Anutuu ngönte ök aö seimeë sê pet irëpna pötak animaö utpet nga namp yang öngöp wali panë pöökaan oröak piaripring nga elak puuk piarip mën wel mowiipnaawaar. 8 Pël eën omën pöaarë sokuraar ka kësang piarpim Aköp këra yetaprak möön wel wia pöökê kamtaöök mowiin wiaap-

naat. Ngön nokoliitak ka pöön Sotomre Isëp pël ya. 9 Pël eën omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëaan narö wais erën êak piarpim sokuraarön iteneimeë sê kët 3re ën kët kaö nent pël sëpnaat. Pël eëpnaatak omën nampökta itenak wak sê welaaröa yangaöök moweerëpnaaten kuure mak nemaan eëpnaat. 10 Pël êak yangerakë omën pourö piarpim wel wia pötaan yak erëpërëp êak këere kaömp ngawi nak nener omnant yowe mampnaat. Pöt yangerakë omën pörö utpet yaëen Anutuu tektek ngön yaaö omën pöaarök pit këëmre këlangön menak utpet moweseima pötaanök.

11 Ën kët 3re kaö nent won sëen Anutuuk pim omën wel wia pöaar wëwëeta ëmö mangkën kaalak öp sak tauaan omën pourö piaripön itenak kas kësang pan yaë. 12 Pël eën piarip kat wiaan kutömweriaan ngön naö ngön êak epël yema. “Arip e ngaarëkël apreë.” Pël maan piarip kan aprö is kutöm kepilötë öngpök ilëak yesën kööre tokörö itenaut. 13 Pël eën akun tapëtakëër moup nempel möak ka kaöaöökê lup ner utpet wes yoolaan lup 9 êak om wia. Moup yamöön omën 7,000 ka kaöaöökê lup nerak wëaurö wel wiin, lup 9 pötë wëaurö om wë omën pörek oröa pöten itenak kas kësang panë yeem Anutu kutöm pepapë yapinte wak isak yema.

14 Këlangön kësang 2 kuup 6 pöökê mëngkën oröa pöt peene pet yair. Këlangön 3 ënëm panë pöt, peene tapët orööpnaan yaë.

Ensel 7 pöpök pim kuupö mëna

15 Ensel 7 pöpök pim kuupö mëngkën kutömweriaan omën naröak ngön ë olëak epël ya. “Tiarim Aköp Anutu pi Kristo pim Yaö Mëëaupring omnaröa kaö sak wë om wakaim öpnaap.” 16 Pël yaan ngarangk 24 Anutuu eöetak pitëm omp ak urötë wel aisëëa

pörö pit rar rē mowesirak tok oriak Anutuun yaya yamēem ¹⁷ epēl yema.

“O Aköp Anutu, weēre kosang pout wieēaup, ni ngaanēer wakaimaupök pee-neeta wēen.

Ni nimtē weēre kosang kēsangō wak omp ak sak ngarangk yaalniin.

Pötaanök ten niin yoöre ērēp yeniak.

¹⁸Yangerakē omēn niin kōpēlörö ya sangēn elnieim wē,

ēn nim pitēmēen ya sangēn elmēmē pöt yok peene yaarö.

Nim omēn wel wiauröa wēl ēak kangut mampē pöteta yok yaarö.

Peene nim inēen ru tektek ngön yaaö omēn pöröere ēn nim omēn pourö, kotre kaö,

niin kasinkasin yaalnia pörö pit ompyaö kangut mampēep.

Pēl ēak omēn yang omnarö utpet yewesauröeta utpet mowasumēep.”

¹⁹ Pit ngön pöt ök mē pet yairēn Anutuu tup ngēengka kaöet kutömweri wia pöt kan tēen ne itaangkēn Anutu pim umkek Mosesē ngön kosangöt wieēa pöt tup pöta kakaati wia. Pēl ēen ne itenaan kent tangar mēnak tangre kaö rēak moup möak kopi kēsangpel ep ulöpötrng yepel.

12

Öng nampre kamal kēsangēpē ngōnte

¹ Ne itaangkēn kutömweri retēng kēsang nent yaarö. Pöt öng nampök pim koröpöök kētēpök ulpēen ket ēak mēak wēa. Ngoonöp pöt pim ingesiari ēri wēa. Ēn kepönöök pöt ari 12 pötök ul ket ēak waēak wēa. ² Pöp ru yak wē wilēpēnēak lel yailēn kēlangön kēsang kat yawiem merek ya. ³ Ēn omēn munt nantta

kutömweri taprek yaarö. Omēn pöt kamal kēsang panē nemorē ök sak wēa. Pömor kōp möaumorök pim kepönöt ⁷ ēak wēen watöt ¹⁰ ēak pötēaan oröēa. Ēn omēn omp aköpē ulöt ⁷ ēak pim kepön ⁷ pötē waēēa. ⁴ Pim su pōmentök kutömweri möak ari tit nent ti olaan tit nentepar pēen om wē. Pēl ēaan kamal pöp öng ru wilēpēnēak yaaö pöpē itēkēel sē nga kor taö yeö. Öng pöp rungaap wilēn pi wa nēmpēnēak pēl yaē. ⁵ Pēl ēen öng pöpē yokot ēnēmak yangerakē omēn pourö weēre kosangring ngarangk elmēēpna pöp yawil. Pēl ēen akun tapētakēer pit rungaap teēntom panē wak yes, Anutu pim omp ak urtak wel aisēēa pöpē ngēsē. ⁶ Pēl ēen öng pöp kan kas sē yang lup omēn won ner, Anutuuk mangkēn krismaki nentepar nent ngoon ⁶ ēak wēen ngarangk ēak kaömpre omnant mampēnēak yema.

⁷ Ne kaalak itaangkēn kutömweri nga kēsang panē nempel yaarö. Nga pöt Maikelre pim enselöröak kamal kēsang pömorre enselöröaan nga yaalmē. Pēl yaēen pit kangiir yaalmē. ⁸ Pēl yaēen Maikelre pim enselöröak pit il mowesak, “Ar e kutömweri yok pangk naöngan,” pēl yema. ⁹ Pēl mēak kamal pömor wa yangerak yemoola. Pöp kamal wet ngaanēer pan wakaimaupök yangerakē omēn pourö morök yaalmēaup, Seten pöp. Piire pim enselörö wa yemoola.

¹⁰ Ēn ne kat wiin kutömweriaan ngön naö ngön ē olēak epēl ya.

“Peene Anutuuk tiar utpetetakaan kama yanu.

Peene pim weēre kosangöök omnant pout il mowesak pi Aköp pēl sak wē pöt pet yaalni.

Ēn pim Ruup Kristo puukta pi kaö sak wē pöt pet yaalni. Pöta songönte epēt.

Seten pi tiarim Anutu pim ëöetak tiarim karuröaan röökre kët poutë ngön utpet wesak yamëëa pöp piaripök kutömweriaan wa yemoola.

11 Tiarim karurö Yesu Kristo, Sëpsëp Ruupë i il olëa pötak weëre kosang wak pim ngönte ök aimeë Seten il mowesa.

Pit pitëm wëwëat keimön naën Anutuu ngönte taë wes wak wëen pitëm kööre toköröak mënaurö.

12 Pötaanök kutömweri wëaurö ar ërëpërëp ëëë.

Ën yangerakre i kaöök wëauröaan yaköm pan.

Seten pi pim akunet ëwat wë yak ya sangën ëën arim naë oröak nga kaö elniipnaan yaë.”

13 Kamal kësang pöp pi yangerak wa moolëa pöten kön wieë öng yokotup wila pöp utpet mowasëpënëak nga yes. 14 Pël yaëën Anutuuk öng pöp int tup wereweriarë ök neweriar yemangk. Pöt pi kamalöpë naëaan kas wal ëak yang lup omën won panë nerek së wëen Anutu ngarangk elmëak këere kaömp meneim wëen krismaki 3 ën ngoon 6 pël sëpënëak yemangk. 15 Pël ëën kamal pöpök öng pöp i wak sëpën pël kön wiak köm ngës olaan i kësang nemer nga urak ënëm yes. 16 Pël ëën yangerak öng pöp kaamök elmëak këem nga ëën i kamalöpë köm ngës olëa pömer ngemë ilëak won yes. 17 Pël ëën kamal kësangëp pi öngöpön ya sangën ëën pim ru wet réak wilaö muntarö Anutuu ngön kosangöt ngaarëk weëre Yesu pim omnant tekeri wes mena pöt taë wes wak wëaurö nga elmëëpënëak yes. 18 Pël ëak kamal kësang pöp i kaöökë pisöök tauak kor wë.

1 Ne omën pötön itenaan animaö nga namp i kaöökaan yaarö. Pöp pim kepönöt 7 ëak wëen watöt 10 ëak pötëaan oröëëa. Omën omp ak ulöt 10 tapël ëak wat 10 pötë waëak wëa. Pim kepönötë yapin Anutuun utpet wesak yaaö nant wieëa.

2 Animaö nga nem itena pöp pi pusi kësang nga namp lepat pël ya pöpë ököp. Ingesiar pöt imën nga namp pea pël ya pöpë ök. Ën këm pöt kent nga laionöpë ök. Animaö nga pöp kamal kësangëpök pim weëre kosangö menak pim omp ak urtak wel aisëëë yangerakë omnarö ngarangk ëëpënëak yema. 3 Pël yaëën ne itaangkën animaö nga pöpë kepön naö omnaröak wisang ëak mënaupë kepönöökë ök seëa. Pël ëautak ëmpölö yok pu wariin yaap sak wëen omën pourö pöten itenak yaan sak ëak pim ënëm yes. 4 Pël ëak omnarö kamal kësang pöpök pim weëre kosangö animaö ngaap mena pötaan kamalöpön yaya mëak animaö ngaapönta yaya mëak epël ya. “Talëp animaö ngaapë ök weëre kosangring wë? Ma talëpök pi il mowasëpën? Won pan.”

5 Kamal kësangëpök animaö nga pöpön, “Ni Anutuu yapinte wa ngep elmëak utpet wesak mam,” pël ök maan Anutu kuure mak yema. Pël ëak pi krismaki 3 ën ngoon 6 pöröa öngpök yang omnarö ngarangk elmëëpënëak animaö ngaapön tapël yema. 6 Pël maan pi Anutuun utpet wesak mëak yapinte wa ngep elmëak pim wëautere kutömweri wëauröenta utpet wesak yema. 7 Pël ëak animaö nga pöpön Anutuuk pim omnaröen kööre tok elmëak puuk il mowesak omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëëro ngarangk elmëëpënëak kuure mak yema. 8 Pël maan yangerakë omën pitëm yapinöt wëwë kosangta pepeweri retëng naën ëa pöröak animaö nga pöpön

13

Animaö nga naar oröa

yaya yema. Pep pōwer yang epēr naarōon wiaan Sēpsēp Ru ēnēmak mēn wel wia pōpōk omēn wēwē kosangtak ōpnaarōa yapinōt retēng ēauwer.

⁹ Katringōrōak ngōn epēt kēēkē kat wiin. ¹⁰ Anutuuk omēn namp wii kaatakēn yaō ēēpna pōp yok sēpnaap. Ēn nampōn kōōre tokōrōak mēmpēnēak yaō ēēpna pōp mēmpnaap. Ngōn pōt ngōnēntak wia. Pōtaanōk omēn ke pilōt Anutuu omnarōa naē yaarōon pōt kosang sak wē piin kōn wi kosang yewesaut taē wes wak ōp.

¹¹ Ne kaalak itaangkēn animao nga munt namp yangera ōngpōkaan yaarō. Pōp wat naōōrar wēa pōōrar sēpsēp ruurōaatē ōk. Ēn pim ngōnaak yaaō pōt kamal kēsangōrōa ngōnōtē ōk kaō yaaup. ¹² Animaō nga 2 pōpōk munt wet kaal pōpē wēēre kosang pout wak wēa. Pēl ēak pi wet kaal pōp kaamōk ēak yangerakē omēn pourō animao wet kaal pim kepōn naō mēngkēn wel wiin ēmpōlō pu wariaō pōpōn yaya mapēnēak yamēēaup. ¹³ Animaō nga 2 pōpōk ya it ngōlōp ke nentere nent mēneim wē. Pēl yeem kutōmwēriaan esuwes wes mēēn yangerakēl yeiraan omnarō iteneim wē. ¹⁴ Pēl ēēn Anutuu kuure mak mēēaul animao nga wet kaalēpē itōōk ya it ngōlōpōt yamēngka pōtōk yang omnarōen morōk epēl maim wē. “Ar animao nga ngaantak ōp wesirēn wel wiak kaalak ōp wēaupē kōnōp ket ēak kōn pōpōn yaya maim ōn.” ¹⁵ Pēl yaēēn Anutuuk kat mowiin puuk animao kōn ket ēa pōp wak kēm muntōn momōon ngōnaak yaan omēn animao kōn pōpōn yaya nemaan yaē pōrō mēneim wē. ¹⁶ Pēl ēak animao nga 2 pōpōk omēn pourō kotre kaō, monere urōmaringre il ngentingenti yaaō, omēn yaap wēaōre ēn inēēn yaaō pourōen maan animao wet kaalēpē yapinte pitēm mor yaapkēētēere ē

kosatē wi pet yair. ¹⁷ Namp animao pōpē yapintere saareet piik nawiin ēēn pōt animao pōpōk omēn pōp omnant sum ēere omnarōakta pim naēaan sum ē pēl naēpan pēl yema.

¹⁸ Animaō nga pōpē yapinta songōn pōt epēl kēēkē kōn wiipa. Yapin pōt saareet 666 pēl wia. Pōtaanōk omēn namp kōn wetete wē pōt saare epēt sangk kelak pōta songōnte ēwat sēp.

14

Omēn 144,000 pōrō tan ngōlōp nent ēa

¹ Ne kaalak itaangkēn Sēpsēp Ruup Yerusalem kak Saion rosira-aōōk taueēa. Pēl ēēn omēn 144,000 Sēpsēp Ruupre Pēpap Anutu pi-arpim yapintepar pitēm ē kosatē wieēa pōrōeta piiring wēa. ² Pēl ēēn ne kat wiin kēm ngōn nempel i kēsang nant nga yaurem kuk aōre tangre kaō kēsang rē pēl yaē pōta ōk kutōmwēriaan yaarō. Ngōn nem kat wian pōt omēn selap intō tang yamōōna ya pōl ēaut. ³ Omēn 144,000 pōrō Anutu pim omp ak urtak wel aiseēa pōpre kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōere ngarang 24 pōrōa ēōetak taueē tan ngōlōp nent aim wē. Tan ngōlōp pōt omēn muntarōak ēwat nasēpan. Omēn 144,000 Anutuuk yang omnarōa naēaan pimēēn kama wa pōrōakēer pangk ēwat sēpnaat. ⁴ Omēn pōrō pit ōngōrō mēsēl naēn wonōrō. Pit yaap wēwē wotpil wakaima. Pēl ēēē Sēpsēp Ruupē ngōnte ngaarēk wak kaatē ya mēmpō seima. Omēn pōrō Anutuuk pōta kangiir pit yang omnarōa tekōōkaan kama waurō. Pēl ēēn Anutūre Sēpsēp Ruupē ingre morōrōa wotōōkōrō pēl sak wēa. ⁵ Pit ngōn kaar aōre utpet nent ē pēl naēn, won.

Ensel 3 pōrōak ngōn nant ōk mēēa

⁶ Ne kaalak itaangkēn ensel munt namp mopōōk wal ēak

yesēn itenaut. Pōp mōönre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērōen Anutuu ngōn ompyaō wiakaim wiaapna pōt ōk mapēnēak yes. ⁷Pēl ēak pi ngōn ē olēak epēl ya. “Anutu pim omēn pourō kom ēak ngōn yaatak niulēēpna akunet yok yaarō. Pōtaanōk piin kas yeem ping wesak maē. Pi kutōmre yangre i kaōre kōlok pout ket ēa pōpōn yaya maē.”

⁸Pēl aō yesēn ensel munt namp pim ēnēm yesem epēl ya. “Kat wieē. Papilon ka kaōaō omēn narōak yok utpet yewas. Yaap, pit utpet panē wesak tōöl yoola. Omēn ka pōök wēa pōrō ōng omp nga yaaō nampē wain iit omnarō mangkēn nak piiring utpet yaē pol pitēm utpet yaaō pōt yang omēn pourōen rē moulōn ulōl sa. Pōtaanōk pitēm ka kaōaō tōölōn pitta kō yes.”

⁹Pēl aō yesēn ensel munt 3 pōp wet kaal pōaarē ēnēm yesem ngōn ēak epēl ya. “Omēn narō animāō nga pōpre pim omēn kōn ket ēaupōn yaya mēak pim yapinte pitēm moresiire ē kosaōōk wiaapēna pōrō ¹⁰omēn nampē wain iit mangkēn nak kōn irikor yaē pōl Anutuuk pitēm ya sangēn elmēēn kēlangōn kat wiipnaarō. Kot nent wiap naalmēēpan, ya sangēn kaō elmēak kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōrek wes mēēn ensel ngēēngkōrōere Sēpsēp Ruupē ēōetak kēlangōn kaō pan kat wiipnaarō. ¹¹Es pitēm kēlangōn kat mowiipna pōwes nariin om yokotōn koulōpō kēt ēlōtē o ngaarēk aprō seim ōpnaat. Omēn animāō ngaapre pim omēn kōn ket ēaupōnta yaya yamēem pim yapinte pitēk wiaapna pōrō rōōkre kēt poutē kēlangōn kat wieim ōpnaarō.”

¹²Pēl ēēpnaat pōtaanōk utpet ke nentere nent Anutuu omēn pim ngōn kosangōt ngaarēk wēēre Yesuun kōn wi kosang wasō pēl eim wēaurō arim naē yaarōōn pōt kosang sak ōn.

¹³Ne kaalak kat wiin ngōn nent kutōmweriaan epēl yenēa. “Ni ngōn epēl retēng ē. Omēn Akōpē naē rē olēak wē akun eptak ngēs rēak wel wiipna pōrō ērēpērēp ēēpnaarō.” Pēl yaan Ngēēngk Pulōōk epēl yenēa. “Yaap pan. Pit wel wiin pitēm ya mēmpnaatē kangut Anutuuk mampnaarō. Pōtaanōk yok pangk pitēm ya kaō mēmpna pōt pet irak kē yesem ērēpērēp eim ōpnaarō.”

Enselōrōa omnarō koirēpnaata ngōnte

¹⁴Ne ngōn pōt kat wiak kutōmweriil itaangkēn kutōm kepil kōlam kēsang ner wiaan itenaut. Pēl ēēn kepil pōra rangk namp wel aisēēa. Pōp omnarōa ōkōp, pim kepōnōōk omp ak ul koolōtōk ket ēa nent waēak moresi ōp nga panē newer wak wēa. ¹⁵Pēl ēēn ensel munt nampōk Anutuu ngēēngk tup kaōeta kakaatiaan orōak ensel kutōm kepilta rangk wel aisēēa pōpōn maap ngōn ēak epēl yema. “Yangerakē kaōmpōt kōp sēēn tiak kama ōmē akunet yok yaarō. Pōtaanōk ni sē ōpwerring ti.” ¹⁶Pēl maan ensel kutōm kepilta rangk wel aisēēa pōp sē pim ōpwer yangerak wesirak kaōmp kōp saut yati.

¹⁷Pēl yaēēn ne itaangkēn ensel munt namp kutōmweri ngēēngk tup kaōeta kakaatiaan ōp nga panē newer wali wak yaarō. ¹⁸Pēl ēēn ensel munt Anutuun kiri ar yaaō urtak esuwesi ngarangk yaaupōk pōtakaan orōak ensel ōp nga panēēwer wali wak wēa pōpōn maap ngōn ē olēak epēl yema. “Yangerak wii wain ulōpōrō kōp sak wē. Pōtaanōk sē ōpwerring tō.” ¹⁹Pēl maan ensel pōp sē pim ōpwerring yangerakaan wain ulōprō tōak rongan yaē. Pēl ēak wain ulōp pōrō ing mēsaan iit orōak sēpēnēak wa kap kēsang kēlōtōk ket ēa nenta ōngpōk yewesir. Wain

ulöpöröa ing mäsaan iit oröak sēpna pöt Anutu pim omnaröen ya sangēn elmēēpnaata ök ēēpnaat.
²⁰ Pit Yerusalem kaöökē ka tomök wii wain ulöp pörö kap kēsang pötak wesirak ing mäsaan pötakaan omēn iit oröak i yaapötē ök yaē. I pöt oröak kaö wetak omnaröa keponöt il yewas. Rēēptakaan opetakē waliit 300 kilomita pöta ök.

15

Ensel 7 pöröak omēn utpet panē nant 7 tapēl ēak wali wak wēa

¹ Ne itaangkēn kutömweri retēng kēsang munt nent oröak wēēn itenak yaan saut. Ne itaangkēn ensel 7 pörö omēn utpet panē nant 7 tapēl ēak omnarö utpet mowasēpnaat wak wēa. Omēn utpet pöt oröön ēnēmak kaalak munt nant naaröön ēēpnaat. Anutu pim ya sangēntē pörökök pet panē irēpnaat.

² Pēl ēēn ne omēn kēsang i kaöökē ök nenten itenaut. Omēn pöt könitweri öktak esuwesi kōp möak wē pöl ēēēa. Ēn omēn animaö nga pöpring nga elak piire pim omēn kön ket ēaupre pim yapinta saareet il wesa pörö Anutuuk pim intöat mangkēn wali wak i kaö könitweri ök pöökē eöök taueēa. ³ Pēl ēēē Sēpsēp Ruupēēn tan nent Moses Anutuu inēēn ruupē tan pöta ök epēl aim wē.

“O Aköp Anutu, ni weēre kosang pout wieēaup.

Nim ya pout kosang kaö panēēt, pölöpringöt.

O omēn pouröa Omp Aköp, nim wēwē pötakēēr wotpil ompyaö panēēt.

⁴ Aköp, nimēnt tapöpökēēr ngēēngk panēēp.

Pötaanök ten omēn pourö niin kasinkasin elniak nim yapinte wak isak nianaat.

Nim wotpil yewesa yaat tekeri panē oröak wia.

Pötaanök yang kaö poutēaan narö nim naē wais yaya niapnaat.”

⁵ Tan pöt pet irēn ne kaalak itaangkēn kutömweri ngēēngk tup kaöet poē koröpötök ök rēa pöta kakaati ngēēngk tup panē pöt kan tē wieēa. ⁶ Pēl ēēn ensel 7 pörö omēn nant omnarö utpet mowasēpnaat 7 tapēl ēak wak tup ngēēngk panē pöta kakaatiaan yaarö. Pit ulpēēn wali ompyaö kewil won, ēwaēwa yaaö nant mēak wēa. Pēl ēak yepat koolötök ket ēa nant pitēm ripatē wirö rēwarök rēak wēa. ⁷ Pēl ēēn kutöm omēn mor kong nent wēwēetaring pöröak söwar koolötök ket ēa 7 ēak ensel 7 pörö yemangk. Söwar pötē Anutu wēwē kosangtaringēp pim ya sangēnöt peö ēēēa. ⁸ Ēn Anutuu ēwaare weēre kosang pö es koulöpöökē ök sak tup ngēēngk panēētak wiaan es koulöp pö kakaati peö ēaan omnarö pörök ilapnaat pangk naēn. Ēnēmak utpet 7 enselöröak wak yewais pöt pet irēpna pötakēēr ilapnaat.

16

Anutu pim omnaröaan ya sangēnöt söwar 7 pötē wieēa

¹ Ne kat wiaan tup ngēēngk panēēta kakaatiaan ngön nent ensel 7 poröen epēl ök yamēem ya. “Ar söwar 7 pötē öngpök Anutuu ya sangēnöt wia pipot kömen yangerak olaē,” pēl yema.

² Pēl maan ensel kopēt pöpök pim söwarweri wieēaut wak sē kömen yangerak yoola. Pēl ēēn omēn animaö ngaapē yapinte pitēk wiak pim omēn kön ket ēaupön yaya maima pöröa naē ēmpöl utpet kēsang panē nant orö morēēn kēlangön kaö kat yawi.

³ Ēn ensel 2 pöpök pim söwarweri wieēaut i kaöök kömen yoola. Pēl ēēn i kaö pö kaip tiin omēn wel

wiaurōa iitē ök koröp orōön omēn i kaōök wēa pörō wel wi won yes.

⁴ Pël yaēēn ensel 3 pöpök pim söwarweri wieēaut i kēsangōtēēre kölokōtē kömen yoola. Pël ēēn pōtta kaip tiin omēn i koröp yaarō.

⁵ Pël ēēn ne kat wiaan ensel i pout ngarangk yaaō pöpök Anutuun epēl yema.

“O Ngēēngkēp, ni wakaimaupök wēēn.

Nim kangut yemengka yaat wotpil yamēngkaup.

⁶ Omnarōak tektek ngōn yaaō omēnere nim omēn muntarō mēn wel wiin pitēm iit orōak ngentieimaut.

Pōtaanök omēn utpet pōt eima pörō nuuk omēn i epot mangkēn yen.

Nim wotpil yewesa yaat yamēngkēn pitēm utpetatē kangut yeō.”

⁷ Pël yemaan ne kat wiaan kaalak ur Anutuun kiri yaalmēautakaan ngōn nent ngōn ēak epēl ya.

“Yaap, Aköp Anutu weēre kosang pepap,

nim ya yamēngkaut wotpilre ompyaō yamēngkaup.”

⁸ Ēn ensel 4 pöpök pim söwarweri wieēaut kētēpē rangk kömen yoola. Pël ēēn Anutuuk kētēp nga panē wesak maan omnarō es kotōpēnēak yema. ⁹ Pël ēēn kētēp nga panē wesak maan omnarōa korōpōtē es mokotōn Anutu utpet pōten maan pit utpet mowasēpēnēak orōa pōpōn utpet wesak yema. Pit lup kaip tiak piin ping wesak nemaan yaē.

¹⁰ Ēn ensel 5 pöpök pim söwarweri wieēaut animaō ngaapē omp ak urtak kömen yoola. Pël ēēn animaō pōpē ikanōök omēn wēēn ngarangk elmēeima pōrōa naē koō yoola. Pël ēēn omēn pörō kēēmre kēlangōn kat yawiem kē kant mēnak wē. ¹¹ Pël ēak pitēm ēmpōlre kēēmre kēlangōn yaaō pōtēēn Anutu kutōmweri wēaupōn utpet wesak yema. Pitēm

utpet yaaut kasēng menak lup kaip natiin yaē.

¹² Ēn ensel 6 pöpök pim söwarweri wieēaut i kēsang nemerēn Yupretis pël yema pōmeri kömen yoola. Pël ēēn i pōmer leep raan omēn omp ak kētēpē yengampiaul wēaurōa wais nga elēpna kanō yaarō. ¹³ Pël yaēēn itenaan urmer omōrōa ök narō 3 ēak yaarō. Namp kamal kēsangēpē kēmtakaan, namp animaō ngaapē kēmtakaan, namp animaō nga munt 2 pōpōn tektek ngōn yaaō kaar omnamp pël yema pōpē kēmtakaan pël ēak yaarō. ¹⁴ Urmer pörō Setenēērōak omēn it ngolöp ke nentere nent yaaurō. Pit yang ēl epotē omp akōrōa ngēsē yes. Pitök omēn omp ak pörō Anutu weēre kosang pepapē akun kaōaōök nga elēpnaan wa rongan elmēēpēnēak yes. ¹⁵⁻¹⁶ Pël ēak sē koirak yang lup nentak wa rongan yaalmē. Yang lup pōta yapinte Yuta ngōntak Amaketon pël ya.

Pël yaēētak Kristook epēl ya. “Kat wieē. Ne kēkain omnarōa yaē pōl elēēp waisumaap. Pōtaanök namp pi ka uraan kēkainēpök wais pim poē korōpō wilak sēēn yool wē omnarōa ēōetak ēō ēēpanēēn itit ngarangk ēēpna pōp ērēpērēp ēēpnaap.”

¹⁷ Ēn ensel 7 pöpök pim söwarweri wieēaut mopōök kömen yoola. Pël yaēēn tup ngēēngkōn panēetak omp ak urtakan ngōn kosang nent epēl ya. “Nem omēn utpet pipotring omnarō yamēngk pōt peene pet yair.” ¹⁸ Pël yaan kent tangar mēnak tangre kaō yeraan moup yamō. Moup pōmpel kēsang panēēmpel ngaan ke pël nent mōōn itnaangkēn ēautak peenök yamō. ¹⁹ Pël ēēn Papilon ka kēsang pō luptak weerak 3 wasēn omnarōa kaat tōōl ngentiak utpet yes. Pōt Anutuuk Papilon omnarōa utpet yaautōn kōn wiak omēn nampē muntap wain i ngaat

mangkēn nak kēlangōn kat yawi pōl pitēn ya sangēn kaō elmēēn utpet yes. ²⁰ Yanger moup kēsang yamōōn i kaō kusōt mop wiak sēēn rosiratta won yes. ²¹ Pēl ēēn kutōmwēriaan kopi kēsang yepelēn ēp ulōp kēsangōt omnarōa rangk ngentiin kēlangōn kaō kat yawi. Ēp ulōp kopēt nemesi kōnōmēt omnarōa kōnōmta ok. Pēl ēēn pōtōk utpet panē mowesa pōtaanōk omnarōak Anutuun utpet wesak yema.

17

Ōng omp nga yaaup pi sum utpet wa

¹ Ne omēn pōten itenaan ensel 7 ēak sōwar nant 7 tapēl ēak wali wak wēa pōrōakaan nampōk wais neen epēl ok yenēa. “Ni wais. Pēl ēēn ōng omp nga ē yaē pōp pim utpetatē kangut Anutuuk mangkēn ōpnaatōn pet elniimaan. Ōng pōp pi ka kaō i kēsangōtē ēōōk wieēa pō. ² Yang omp akōrō pit ōng pōpring utpet yaaurō. Ēn omēn yaapōrōeta sēēn ōng pōpōk wain iit mangkēn nak kōn irikor ēak piiring utpet tapēl yaaurō. Pōtaanōk Anutuuk utpet kangut mampnaat.”

³ Pēl neaan Ngēēngk Pulō pim weēre kosangōōring nem naē orōōn ensel pōpōk ne mēsak sē yang lup omēn won nentak yeneulē. Pēl ēēn ne pōrek wē itaangkēn ōng namp animaō nga kōp mōaō nampē rangk wel aisēēa. Animaō pōpē korōpōōk yapin Anutuun utpet wesak yaaō nant kēsang retēng ēēa. Ēn pim kepōnōt 7 ēak wēēn pōtē watōt 10 ēak orōrēa. ⁴ Ōng pōp ulpēēn kōp nentepar mōa namp mēak polre kal ēak ē rangi ompyaut pim korōpōōk pangk ēak wēa. Pēl ēak kelōn koolōtōk ket ēa nent wali wēa. Pōta ōngpōk pimtē omp nga yaauta utpet kamp yaaō kōmkēēnringōt peō ēēa. ⁵ Pēl ēak pim yapin ēlēpēt ē kosaōōk

retēng ēēa. Pōt epēt. “Papilon ka kaōaō, ōngre omp nga yaaōre utpet kōmkēēnringōt yaaō pōtē ēl panēp.” ⁶ Ne itaangkēn ōng pōpōk Anutuū omnarō mēnak pitēm iit nak kōn irikor ēak wē. Omēn pōrō Yesuu yapinte wak kaō wesak aima. Pōtaanōk pit mēnak pitēm iit nak wē.

Ne ōng pōpōn itenak yaan panē saut. ⁷ Pēl yaēēn enselēpōk epēl yenēa. “Ni orōp morēēn yaan panē yesēn? Nook niin ōng pipopre animaō kepōnōt 7 ēak wēēn pōtē watōt 10 ēak orōaupōk ōngōp kōka ēak wēa pōp piarpim songōntepar ok niamaan kat wi. ⁸ Animaō nim itenaō pōp ngaantak wēaupōk peene won wia epop ēnēmak kaalak yang ōngōp wali panē pōōkaan orōak apēr sasa kō sēpnaap. Pēl ēēn omēn yangerak ōpna pōrōa yapinōt wēwē kosangta pepeweri yang epēr naarōōn wiaan retēng naēn ēa pōrōak animaō pōpōn itenak yaan sēpnaat. Animaō pōp ngaantak wakaimaupōk peene won wia ēnēmak orōōpnaap.

⁹ “Pōta songōnte kēēkē ēwat sēpa. Pōt epēt. Kepōn 7 ēak wēa pēl ya pipot rosir 7 pōtōnōk ya. Ōng pōp rosir 7 pōtē rangk wel aisēēaup. ¹⁰ Ēn kepōn 7 ēak wēa pēl ya tapōtōk omēn omp ak 7 pōrō pēl ya. Pitēm naēaan 5 pōrō wel wiin kopēt nampōkēer peene yangerakē omp ak sak om wē. Ēn munt namp pi omp ak nasēn won wē. Ēnēmak pōp orōak akun kot panē nent ōpnaap. ¹¹ Animaō nga pōp ngaanēer wakaimaupōk peene won wia, pōp piita omp ak namp munt 7 pōrōak erēn ēēn 8 ēak wē kō sēpnaap.

¹² “Ēn watōt 10 ēak nim itenaō pōt omēn omp ak 10 pōrōenōk ya. Pōrō pit peene omp ak nasēn wē. Akun kot panē 1 aōa ke pil pōtak weēre kosang wak animaō nga pōpring omēn omp sak ōpēnaarō.

13 Pël äak omën omp ak 10 pörö pit kön kopët nent wieë pitëm weëre kosangre omnaröen ngarangk elmëëpna pöt animaö nga pöp kön wes mampnaat. 14 Pël äak pit Sëpsëp Ruupring nga elak pöpök pit il mowasëpnaarö. Pi omën isaö pouröa Kaöap, omën omp ak pouröa Omp Aköp. Pötaanök omën piiring öpna pörö, pim yas mëak pimtëën yaö ëën pim ngönte këëkë wesak öpna pörö pourö, piiring erën äak yang omp ak pöröaring nga elak il mowasëpnaarö.”

15 Pël neak kaalak epël ök yenëa. “I kësangöt öng omp nga yaaupë ëöök wel aisëëa pöt omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëeröenök ya. 16 Ën watöt 10 äak oröaan nim itenan pipot yang omp ak 10 äak nem ök niaö pöröere animaö nga pöpre äak pitök öng omp nga yaaö pöpëën kööre tok elmëëpnaarö. Pël äak pitök pi utpet mowesak ulpëenre poë koröp pim ë rangieëa pöt wa ilak keli moolëak yool moulmëëpnaat. Pël äak pim koröpre mësëp kaö nant nak nant es momarëpnaat. 17 Yaap, Anutuuk pimtë ngaantakëer kön wia pöl pitëm lupötë kön pout mangkën pit ya pöt mëmpnaat. Ya pöt pit kön kopët naö wieë omën omp ak sak öpëna weëre kosang pitëm pöt animaö pöp mampnaat. Pël ë seim Anutuu akun menautak pet irëpnaat. 18 Ën öng nim itenan pipop ka kësang yang omp akörö ngarangk elmëëpna pö.”

18

Papilon ka kësang pö utpet äa

1 Omën pöt pet irën ne kaalak itaangkën ensel munt namp kutömweriaan yangerakël yeiraan itenaut. Pöp Anutuuk weëre kosang kësang mangkën pim ëwaöök yangerak ëwa ë pet yair. 2 Pël ëën pi ngön ë olëak epël ya. “Papilon yok utpet yaë.

Papilon ka kësangö utpet äak kö yes. Pël ëën peene urmer ke nampre nampre int utpetarö pitëmënt pëën wë.

3 Ka kësang pö utpet yes pöta songönte epël.

Öng pöpök omën nampë muntap wain iit mangkën nak kön irikor yaë pöta ök

omp nga ëëre utpetat kësang ë pël yaaö pöt pet elmëën yang omën pourö tapël ëeim wëaurö.

Pël äak yang omp akörö pit öng pöpring utpetat ëeimaurö.

Pël yaëën öng pöpë omën nant kësang öpnaataan kentre kaur yaaö pötaan

yangerakë omën monere urömatëën ya yamëngkaurök omnant menak pim naëaan sum kësang weima.

Pötaanök kö yes.”

4 Pël yaan ne kat wiaan ngön munt nent kutömweriaan epël ya.

“Nem omnarö, ar öng utpet pipop sëp wesak kas seë,

öng pipopring wë saun koirak pötë kangut önganëën.

5 Öng pöpë utpet yaaö pöt kësang panë sëën

Anutu kutömweri wë pöp itenak utpet kangut mampënëak kön wieim wë

6 Ar omën utpet kangut pi mampunë pörö pim këlangön omën muntarö yemengka pötön kön wiak kangut mampun.

Ar pël ëënëak pöt pi omnarö utpet mena ëën pöt kangiir il wesak mampun.

Omën nampë muntap i ngaat mangkën nak utpet yes pöl öng pöpök omnarö utpet wesak këlangön kat mowieima.

Pötaanök i nga kosang panëët yemangk pöl il wesak këlangön kësang kat mowiin.

7 Pi pimtēn wak isak yeem pim utpet yaautēen ērēpsawi eima pōta ōk

arōk kangiir kēlangōn kat mowiin ing ap.

Pim lupmeri kōn korar epēl wieēaup.

‘Ne ōng ak kēsangēp yak omp ak urtak wel aisēē omnarō ngarangk yaalmēaup.

Ne ōng kapirōa ōk omnantēen il ngentingenti naēnēp.

Kōnōm nant nem naē orōōn ingre ya ilak naēnganēep.’

8 Pimtok kōn korar pōt wieēa pōtaanōk kēt kopēt nentak utpet epot pim naē orōōpnaat.

Anutuuk maan yaumanre ngōntōk yaaōre ēn ingre ya ilak yaaō pōt orōōpnaat.

Akōp Anutu utpet kangut yemengka pōp weēre kosang kēsang yaaup yak

puuk maan es kotōpnaat.”

Pēl yaan kat wiaut.

9 Yangerakē omp ak piiring ya utpet yamēngkem pōtēen ērēpsawi eimaurō ōng pōp, ka kaō pō, es yokotōn koulōpō ngaarēk yawisēn itenak pimēen ingre ya ilak apnaarō. 10 Pit Papilon ka kaō pōōkē omnarōa kēlangōn kat yawia pōten itenak pitta tapēl ēēpanēak kas ēen om kamaarek tauēē epēl apnaat.

“O yakom, ka kaōaōōn yakōm pan.

Papilon ka kaōaō, 1 aōa akun kot pita ōngpōk

nim saunatē kangiir utpet yaēn.”

Pēl yaan kat wiaut.

11 Ēn yangerakē omēn monere urōmatēen ya yamēngkaurōeta omnarōak pitēm naēaan urōmat kaalak sum naēpan pēl wesak pimēen ingre ya ilak apnaarō.

12 Pitēm urōm pōt epot. Koolre siluwa, kēl ompyaut, polere kal, songre sar, pōē korōp ke naōre naō ompyaō retēngretēng ēaut, kēra kōp nga kamp ke nampre

namp yaautre omēn nant kēra sum kēsangōtōk ket ēaut, aini parasre yaap, kēl retēngretēng ēautōk ket ēaut, 13 omēn kamp ompyaō kēra korōp neweriaan yewaut yapinte sinamon pēl yema pōtre ēwamōt, kēra ēpre kōmau nga kamp ompyaut, wainre i kolap kaōmp ar ēēpnaat, korupaē lōlōpōt, pol purmakaōre sēpsēpōrō, pol osōrōere ēn kaar pitēm wii ngan ēak wak weruak yaautre, ēn omēn inēen yaurōere, pitēm sum yaaō pōt pipot.

14 Omēn monere urōmatēen ya yamēngkaurōak ōng pōpōn epēl ya. “Omēn nant nim ōmēak kent kōn yawian pōt sasa won yes.

Monere kēere kaōmpre omēn ompyaō ē rangi pōtta won yes.

Pōtaan omēn pipot pout kaalak naōngan, won pan.”

15 Pēl ēak omēn monere urōmatēen ya yamēngka pōrō omēn ke pilōt pim naē sum yeēa pōrō Papilon ka kaō pōōkē omnarōa kēlangōn kat yawia pōten itenak pitta tapēl ēēpanēak kas ēen om kamaarek tauēē ingre ya ilak ēak epēl apnaat.

16 “O yakōm, ka kēsangōōn yakōm pan.

Ka kēsang epō ōng nampē ōk.

Pi ulpēen ompyaō retēngretēng kōp nentepar mōa namp mēak

pim korōpōōk koolre songre sar ē rangiak wēaup.

17 Akun kot 1 aōa pōta ōngpōk pim monere urōm pout kō yes.”

Ēn i kaō wangatē ngarangk pōrōere omēn narō wangat wak ka muntatē yes piporō, wangatē inēen yaurōere omēn i kaō pōōk mon ya yamēngka pōrō pourō pit Papilon kak pēlēer wiaan kamaarek tauēē 18 itaangkēn ka pō es yokotem koulōpōt orōak yesēn itenak ngōn ēak epēl yema. “Elei, ka kēsang epōōkē ōk naō e nerek wi naōn, won pan.” 19 Pit pēl mēak kaplak

ilaimeē ingre ya ilak ēak epēl aim wē.

“O yakōm, ka kēsang epōön yakōm pan.

Wangatē ngarangk yaurō tiar ka kēsang epōōkē urōmat wak yesem monere urōm kēsang weimaurō.

Akun kot 1 aōa pōta ōngpōk ka epō kō yes.

²⁰ Kutōmweri ngēēngkōrōere Anutuun ngōn yaaōre tektek ngōn yaaō omēnere pim omēn muntarō ar ka pō won yes pōtaan ērēpērēp ēēn.

Ka pōōk utpet elnieima pōtaan Anutuuk kangut yamangk.”

Pēl yaan kat wiaut.

²¹ Ēn ne kaalak itenaan ensel weēre kosangring nampōk kēl kēsang panē naō wak wal ēak i kaōōk yoolēm epēl ya.

“Nem kēlō i kaōōk yoolak epēl Anutuuk ka kēsang Papilon pō utpet

wasēn sasa kō sēēn kaalak itnaangkan.

²² Pēl ēēn intōere iraō ngōn aōre pēēp mēmpō, polere kuup ngōn aō pōt ka pōōkaan kaalak yaan kat nawiingan.

Ēn omnarōakta ka pōōk ya ke nentere nent yamēngkēn itnaangkan.

Korupaēta kas yamōem yaan kat nawiingan.

²³ Ka pōōkaan es rampe newes kaalak ēwa naēn ēēpnaat.

Ōngre omp yaēēn ipre kēr yemangka pōtenta itnaangkan.

Ngaantak ka pōōkē omēn monere urōmatēēn ya yamēngkaurō yangērakē kaō sak wakaimaurō.

Ēn ka pōōkaan narōak kempre tēptēp wak yeem omēn muntarōen morōk elmēeimaurō.

²⁴ Papilon ka kēsang pōōkē omnarōak Anutuu tektek ngōn

yaaō omēnere pim omēn muntarō mēneima.

Ēn yang omēn narōeta kōōre tokōrōak mēneima pēl ēautē saunat Papilon ka kēsang tapōōk wieēa.

Pōtaanōk Anutuuk kangut yaalmē.”

19

Om narō Papilon kaō utpet yesēn ērēpērēp ēa

¹ Ne omēn pōtōn itenak kat wiaan kutōmweriaan omēn kēsang pan ngōn ē olēak epēl ya.

“Tiar Anutuun yaya mepa.

Tiarim Anutu tapōpōk tiar utpetetakaan kama nuwa.

Ē rangiere weēre kosang pipot pim naē wia.

² Pi tapōpōk pim ngōn yaatak omnarōa wēwēat wotpil wesak wēl yaaup.

Ōng omp nga yaaō pōpē utpet pōmpelōk yangērakē omnarō utpet moweseima.

Pēl ēēn Anutuuk pi utpet kangut mena.

Ōng pōpōk Anutuu inēēn ru narō mēneimaup. Pōtaanōk kangiir elmēa.”

³ Pēl ēak pit kaalak ngōn ē olēak epēl ya.

“Anutuun yaya mepa.

Ka kēsang pō es yokotem koulōpō kēt ēl epotē aprō seim wē.”

⁴ Pēl yaan ngarangk 24 pōrōere kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrō pit rar rē mowesirak tok oriak Anutu pim omp ak urtak wel aisēēa pōpōn yaya mēak epēl ya.

“Yaap, Anutuun yaya mepa.”

⁵ Pēl yaan kat wiaan Anutuu omp ak urta naēaan ngōn ēak epēl yeem ya.

“Anutuu inēēn ruurō, ar pourō tiarim Anutuun yaya maē.

Piin kasinkasin yaaō kotre kaō pourō pēl ēēē.”

Sēpsēp Ruup ōng koirēn pim ipre kēr mampna akun kēsangēt orōa

6 Ngōn pōt ē pet yairēn ne kaalak kat wiaan ngōn munt nempelōk omēn kēsang pan rongan ēak wē ngōn kaēp aōre i kēsang nant nga yaurem kuk aō, tangre kaō kēsang yeraan nga ngōn aō pēl yaē pōl ngōn ē olēak epēl yeem ya.

“Anutu tiarim Akōp weēre kosang pout wieēaupōk peene kēsang panē sak wē omnant pout ngarangk yaalni.

Pōtaanōk piin yaya mepa.

7 Sēpsēp Ruupē ōng koirēpna akunet yok yaarōn ōngōp piin korror yaē.

Pōtaanōk tiar kōn ompyaō wieē ērēpērēp kēsang panē yeem, pim yapin pingetakēer wak isak aim ōpa.

8 Anutuuk ōng pōp ulpēen ompyaō ēwaēwa yaaō kewil won panē namp mēēpēnēak mena.”

Ulpēen ompyaō pōp Anutuu omnarōa wēwē ompyaō wotpilten ya.

9 Enselēpōk neen epēl ōk yenēa. “Ni ngōn epēl retēng ē. Omēn Anutuu k Sēpsēp Ruupē ōng koirēpna akunetak kaōmp ngawi nēmpēnēak yas mēēaō pōrō ērēpērēp ēēpnaarō.” Pēl neak kaalak epēl yenēa. “Ngōn epēt Anutuu ngōn kē panēēt,” pēl neeaut. 10 Pēl neaan ne piin yaya mamēak pim ingesiarē ikanōōk rar rē mowesirak tok yariin epēl yenēa. “Neen pil elnēengan. Anutu pimtēnōkēer yaya mam. Niire nim kar Yesuu ngōnte ōk yak pōrō tiar ya kopēt nent ngawi yamēngkaurō.” Yesuu ngōnte ten kaamōk elmēen tektek ngōntak aōre songōnte tekeri wesak aō pēl yeē pōt Pulōōkē yaat.

Omēn pol os kōlamōpē rangk wel aisēēa pōpē ngōnte

11 Ngōn pōt ōk neē pet irēn ne itenaan kutōmwer kan tēen pol os kōlam namp wēen itenaut. Omēn namp pōpē rangk wel aisēēa pōpē yapintepar nent, “Yaat wotpil yamēngkaup,” ēn nent “Ngōn

yaap yaaup,” pēl ya. Omēn pōp pi omnarō ngōn yaatak ulmēak kangut mampōore nga elō pēl yeem wotpil yaaup. 12 Pōpē itōōrar pōt, es wēlēngōōkē ōkōōrar. Ēn kepōnōōk pōt, omp ak ul nant selap waēēēa. Pim korōpōōk pimtē yapinte wieēa. Pōt pimtōkēer ēwat, omēn muntarō kōpēl wē. 13 Pim ulpēenēpōk omēn iitōk petak urak wēa. Ēn pim yapinte pōt, omnarōak piin, “Anutuu ngōnte,” pēl yamēēaup. 14 Pēl ēen kutōmweri nga omnarō ulpēen ompyaō kōlam panē kewil won narō mēak pol os kōlam narōa rangk wel aisēak omēn pōpē ēnēm yes. 15 Omēn pōpē kēmtakaan ōp nga panē newer orōak irēēēa. Ōp pōwerring yang omēn pim kōore tokōrō mēnak weēre kosangring ngarangk elmēēpnaap. Puuk wii wain ulōpōrō kēl kap kēsang nentakaan ing mēsaan iit yaarō pōl omnarōen Anutuuk ya sangēn elmēak mēngkēn pitēm iit orōōpnaat. 16 Pōpē ulpēenēpōkre kopirak pim yapinte epēl retēng ēēēa. “Omēn omp akōrōa Omp Akōp, isaurōa Kaōap.”

17 Ne kaalak itaangkēn ensel namp kētēpōk tauēēa. Pēl ēēē ngōn ē olēak int ngaarēk wal ēak yaaurōen epēl yema. “Ar pourō Anutuu kēere imēn nēnēen wais rongan ēēē. 18 Ar omēn omp akōrōere nga omnarōere pitēm wotōōkōrōere pol osōrōere pitēm rangk wel aisēak wē pōrō pourō, inēen yaaurōere yaap wēaurō, kotre kaō, pit pourōa mēsēpōt nēnēen wais rongan ēēē.”

19 Pēl yemaan ne itaangkēn animaō nga pōpre ēn yangerakē omp akōrōere pitēm nga omnarō pit Yesu pol osōpē rangk wel aisēēaupre pim nga omnarōaring nga elēpēnēak rongan ēak wēa. 20 Pēl ēen puuk animaō pōpre ēn tektek ngōn yaaō kaar omēn pōp wali yeō. Tektek ngōn yaaō omēn

pöp pi wet réak ya it ngolöpöt animaö pöpē ēōetak mēneimautak omēn animaö pöpē yapinte pitēk mowiak animaö kōn pimtē ket ēa pöpōnta yaya maima pörō morök elmēeima. Pēl ēēn omēn utpet pōaar wak öngöp kēsang i kaöökē ököök kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōwesi yemoola. ²¹ Pēl ēak omēn pol osöpē rangk wel aisēēa pöpök nga omēn utpet pōaarē naē wēaö pörō pim öp nga panē kēmtakaan orōēa pōwerring mēn wel yemowi. Pēl ēēn intörök wais omēn mēna pörōa mēsēpöt wa neim olēak kep panē yaē.

20

Seten pi wii kaatak moulmēēpnaap

¹ Ne kaalak itaangkēn ensel namp yang öngöp waliöökē kitarang wii seen naö wali wak kutömweriaan yeirēa. ² Pēl ēak ensel pöpök kamal kēsang ngaan panēēr wē Anutuu ēōetak omnarōaan utpet wesak aim wēaup, Seten, pöp enselēpök wak krismaki 1000 pötē öngpök öpēnēak wii seen pööring tē yemowi. ³ Pēl ēak enselēpök wa yang öngöp wali pöökē öngpök moolēak kaalak kan wariak taē panē wes yemoulmē. Krismaki 1000 pöt won nasēn wiaan yang omnarō kaalak morök elmēēpanēak pēl yaalmē. Ēnēmak krismaki 1000 pēl won sēēnak orō moulmēēn akun kot panē nent öpnaap.

⁴ Ne kaalak itaangkēn omp ak ur nant wiaan pötē omēn narō wel aisēēa. Anutuuk pit omēn muntarō ngōn yaatak moulmēak kangut mampna ya pöt mangkēn wak wēa. Pēl ēēn ne itaangkēn omēn narōa kōnrō Yesuun kōn wi kosang wesak pim yapinte tekeri wes ök aō yeem Anutuu ngōnte kosang wes morōak wēa. Pitēm pēl yaaö pōtaan kööre tokörök ngernger il moolaan wel wia.

Omēn pörō animaö nga pōpre pim kōn ket ēa pöpēēn yaya maöre pim yapinte pitēm ē kosatēere morötē mowi pēl naēn ēa. Pitökēēr Anutuuk weletakaan wal ē moulmēēn wē Kristooring omp ak sak ngarangk wakaimēē sē krismaki 1000 ke pipēl won yes. ⁵ Pitēm weletakaan wal ē moulmēa pöt wet rēaut. Ēn omēn munt wel wia pörō wal naēn wia. Pit krismaki 1000 pöt won sēēnak wal ēēpēnēak kor wē. ⁶ Omēn Anutuuk wet réak weletakaan wal ē moulmēa pörō ngēēngk mowasēn ērēpērēp eim öpnaarō. Omēn pörō kaalak wel wiak es parēaöök nasēn ēēpnaarō. Pit kiri ar yaaurōa ök sak Anuturre Kristoon yaya yamēem Kristooring omp ak sak ngarangk yaat mēneim wēēn krismaki 1000 ke pēl won sēpnaat.

Seten pim kēlangōn kaö panē kat wii pnaata ngōnte

⁷ Krismaki 1000 pöt won sēēnak Seten wii kaatakaan kan tē mowiin orööpnaap. ⁸ Pēl ēak yang kaö nantēaan nantē wēa pörō pourōa naē sē morök elmēēn rongan nentepar ēēn Kokre Mekok pēl sēēn nga wa top ēēpnaat. Pēl ēēpna pörō pangk sangk nekelngan, i pisötē ök kēsang panē ēēpnaat. ⁹ Omēn pörō yang kaö poutēaan wais Anutuu omnarōere Yerusalem ka kēsang pim kent kōn wia pō wa taap ēak mēmpēnēak yaēēn Anutuuk es newes kutömweriaan wes mēēn irē omēn pörō es kot won wasēpnaat. ¹⁰ Pēl ēēn Seten pit morök elmēa pöp puuk wak öngöp kēsang i kaöökē ököök kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōrek animaö ngaapre tektek ngōn yaaö kaar omnamp wet réak wa moolaan wēa pōwesi moolapnaat. Pēl ēēn pit omēn naar namp pörō röökre kēt poutē es yokotōn kēlangōn kēsang kat wieim öpnaarō.

Ngōn ya kēsang mēmpnaata ngōnte

¹¹ Ne kaalak itaangkēn omp ak ur kōlam kēsangētere pōtak wel aisēēa pōpōn itenaut. Pēl ēēn kutōmre yanger pim naē mop wiak won yes. ¹² Pēl yaēēn itaangkēn omēn wel wiaurō kotre kaō omp ak urtak wel aisēēa pōpē ēōetak taueēa. Pēl ēēn pep nant yawil. Pēl ēak newer yawil. Pōwer wēwē kosangta pepewer. Pēl ēak puuk omēn wel wiaurō pitēm wēwēatē songōnōt pep pōtē iteneē wēl yaalmē. ¹³ Pēl ēēpēnēak omēn i kaōōk wel wiaurō i kaōōkaan wal yaē. Yaap, omēn wel wia pourō weletekaan wal ēēn neenem wēwēatē kangut yemangk. ¹⁴ Pēl ēak welere wel kaō wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk es yokota pōwesi moolaan kō yes. Omēn pōrek sēpna pōrō wel 2 kosang pōt wiak sasa kō sēpnaarō. ¹⁵ Anutuuk itaangkēn omēn namp pim yapinte wēwē kosangta pepeweri won ēēn pōt wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk es yokota pōwesi yemoola.

21

Kutōmre yang ngolōpōt yaarō

¹ Ne omēn pōtōn itenak kaalak kutōm ngolōpwerre yang ngolōpren itenaut. Kutōmre yang wet rēak orōak wiakaima pōt kō sak sēēn i kaōōta won wieēa. ² Pēl ēēn ka kēsang ngēēngk Yerusalem ngolōpōn itenaut. Ka ngolōpō Anutuu naē kutōmweriaan yeiraan itenaut. Pō ē rangi ompyaō panē nant ēak wēa. Pōt ōng namp pim omp yaō ēak wēaup ōpēnēak ē rangiak wē pōl ēak yeira. ³ Pēl ēēn ne kat wiaan omp ak urta naēaan ngōn ēak epēl ya. “Kat wieē. Anutu pi pim omnarōa tekarak wē. Pi pitring wēēn pit pim omēn sak ōpnaarō. Ēn Anutu pimtok pitēm naē wē pitēm Akōp pēl sak wakaim ōpnaat. ⁴ Pēl ēak puuk pitēm ing telapōt tum mokorōn ērēpērēp ēēpnaat. Pōt pit kaalak wel wiire ēn kōn utpetaring wē, ingre ya

ilak aōre kēlangōn kat wi pēl naēn ēēpnaat. Omnant ngaan wiakaima pōt pout won sa pōtaanōk.”

⁵ Pēl yaan omēn omp ak urtak wel aisēēa pōpōk epēl ya. “Kat wieē. Ne peene omnant pout ngolōp wesak orō yaalmē.” Pēl ōk ēak neen epēl yenēa. “Ngōn epot yaap panēēt, omnarōa kōn wi kosang wasēpnaat. Pōtaanōk retēng ē.” ⁶ Pēl neak kaalak epēl ōk yenēa. “Omēn epot pout yok orōak wē. Ne tapōp wot rēaupōk kaalak ēnēm remaap. Omnant ngēs rē ulmēaupōk kaalak pet irumaap. Omēn namp iiten yaēēn pōt nook i omnarōa kol mangkēn nak wēwē kosangta yaō sēpnaat sum won mangkēn nēmpnaap. ⁷ Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wasēpna pōp omnant ompyaō epot poutē pep sēpnaap. Pēl ēēn ne pim Anutu pēl sak wēēn pi kangiir nem ruup pēl sak ōpnaap. ⁸ Pēl ēēpnaatak omēn tokōrōen kas ēak neen kasēng nampōōre kōn wi kosang nenewasēn ē, ya utpet ke nentere nent mēmpōōre omēn muntarō mēn wel wi, ōngre omp nga ēēre kipre kēar nga ē, Anutuu urtak omp ak kaarōrōere kōn ket ēaurōaan ngēēngk wesak yaya aōre ngōn kaar aō, omēn ke pil yaaō piporō pourō ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōwesi sē es koteim ōpnaarō. Pēl yeem wel akun 2 kosang pōt wiak sasa kō sēpnaarō.”

Yerusalem ka ngolōpō

⁹ Pēl neaan ensel 7 pōrōakaan namp nem ngēsē waisa. Ensel 7 pōrō pit sōwar 7 ēak omēn utpetatta 7 tapēl ēak wiak wak wēa. Pōt ēnēmak akun pet irēpēnēak yaēēn omnarō utpet mowasēpnaat. Pōrōakaan namp nem naē wais epēl yenēa. “Ni wais. Pēl ēēn Sēpsēp Ruupē ōng koirēpnaapōn pet elniimaan,” pēl yenēa. ¹⁰ Pēl neaan Pulōōkē wēere kosangō nem naē orōōn ensel pōpōk ne wa

newak sê tomön wali panë naöök neulëak Yerusalem ka ngëengkö Anutuu naë kutömweriaan yeiraan pet elnëen itenaut. ¹¹ Ka kësang pöök Anutuu ëwaö elën ëwa ke maim nal panë tëak wieëa. Pöt yaap kël ompyaö saspaare ën könitweri yaë pöl pan ëwaëwa yeem wëa. ¹² Yerusalem ka pöök ëm kësang wali panë naö ök rëëëa. Ëm pöök kan 12 ëak rë wieëa. Pël ëën ensel narö 12 tapël ëak kan ëëtë ngarangk taueëa. Kan pötë Israel omën kur 12 piporöa yapinöt retëng ëëëa. ¹³ Ëm këtëpë yengampiaul pöök kan neraar ner ëak rë wieëa. Këtëpë yeilëaul we pöökël kan neraar ner tapël ëak rë wieëa. Ën we naöökkan naöökta om tapël ëëëa. ¹⁴ Ëm pöökë ingöök kël 12 ëak kosang wesak wieëa. Kël pötë Sëpsëp Ruupë ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt retëng ëëëa.

¹⁵ Ensel neen ngönaak neea pöp pi këkalëp ök yawia koolötök ket ëa naö wali wak wëa. Pö ka kësang pööre ëmööre ëm kanöt ök wiipnaö. ¹⁶ Ka pöökë ë mor kong nent pötë waliit ke kopëtal pan. Ën ensel pöpök ka pö pim këkalëpööring ök wiin waliire mëntere tingk pöt ke kopëtal yaë. 2400 kilomita pël yaë. ¹⁷ Pël ëën enselëpök ökööring ëmöökë tingkët ök wiin 70 mita pël yaë. ¹⁸ Ka kësang pöökë ëm pö, kël ompyaö saspa pööring ök rëëëa. Ën ka pö kool pëënëëtök ök raan könitweri ök pengpeng yeëa. ¹⁹ Ën ëm pöökë ingöök kël sum kësang yaaö ke naöre naöring ë rangi ulmëëëa. Kël ompyaö wet kaal panë rëak wia 1 pöökë yapinte saspa, ën munt kunöm ka ura 2 pöökë yapinte sapaia, ën munt kôlam 3 pöökë yapinte aket, ën munt këra ëp koröp oröa 4 pöökë yapinte emeral, ²⁰ ën munt köp möaare kôlam koröp oröa 5 pöökë yapinte satonikis, ën munt köp möaö 6 pöökë yapinte konilian,

ën munt kop retëng ka ura 7 pöökë yapinte krisolait, ën munt këra ëp koröp oröomaap kangk ëa 8 pöökë yapinte peril, ën munt kop retëng ka uröomaap kangk ëa 9 pöökë yapinte topas, ën munt kop retëngre këra ëp koröp ka uröomaap kangk ëa 10 pöökë yapinte krisopres, ën munt kunöm ka uröomaap kangk ëa 11 pöökë yapinte aiasin, ën munt köp karkar möa panë 12 pöökë yapinte ametis. Kël ompyaö 12 epotring ëm ingöök wiak ë rangi ulmëëëa. ²¹ Ën ka kan 12 pöt kal kôlam sum kësangring nant 12 pööring ket ëëëa. Kal naöök kan newer naöök newer pël ëëëa. Ka kësangöökë kamënt pötta koolötök lë mëen könitweri ök pengpeng yeëa.

²² Ne ka kësang pöök ngëengkö tup nent ök rëan itnaangkën, won. Aköp Anutu weëre kosang pout wieëaupre Sëpsëp Ruup piarpimtok ngëengkö tup ket ëak wëa. ²³ Ka pöök këtë ngonon ëwa naö naëpan, won. Anutuu ëwaöök sê elën Sëpsëp Ruup es rampewesi ök ket ëak ëwa ëën ka pöök ëwa tëak wia. ²⁴ Yangerakë omën pourö ka pöökë ëwaöök kan ing yaaurö. Ën yangerakë omp akörö pitëm ë rangiat ka pöökë wak sëpnaarö. ²⁵ Ka pöök köo noolapan. Pötaanök kët poutë ka pöökë ëm kanöt të wiakaim öpnaat. ²⁶ Pël ëën omën pourö pitëm monere urömere ë rangiat pout ka pöökël wak sëpnaat. ²⁷ Pël ëëpnaatak omën wëwë utpet ke nentere nent yaautre kömkëënringöt yaautre kaar yaaut pangk wak ka pöökë öngpök nasëpan, won. Om Sëpsëp Ruupë yapinöt wëwë kosangta pepeweri retëng ëa pöröakëër ka kësang pöökë öngpök sëpnaarö.

22

Wëwë kosangta iitere këraament

¹ Ensel pöpök kaalak ka pöök i omnaröa kol mangkën nak wëwë

kosangta yaõ yesa pömerèn pet elnëen itenaut. Ipömer könit ket èak èwaèwa yaaumer Anature Sëpsëp Ruupë omp ak urtakaan oròak yesaumer. ² I pömer ka pöökë kamtaöökë luptak yesaumer. Èn i pömeri poõ naöökaan naöök këra nant wëwë kosangët yemengka pöt tau seëa. Pöt krismaki kopët nenta öngpök akun 12 èak ulöpörö ngoon nampnampë öngpök utò aprò yesa. Këra pötë èpötök omnaröa këlangönre yaumanöt ompyaõ yemowesa. ³ Omnant pout Anutuuk won wiaapënëak kön wiaut ka pöök wi naöpan. Om Anature Sëpsëp Ruupë omp ak uröt ka kësang pöök wiaan Anutuu inëen ruurö piin yaya maim öpnaat. ⁴ Omën pörö pim këere wot kanten itaampnaat. Pël yaëen pim yapinte pitëm è kosatë wiaapnaat. ⁵ Ka pöök koõ olaan es rampeere këtëpök èwa naëpan, won. Aköp Anutu pimtë èwa kësang pömpelök èwa elmëaan pit omp ak sak akun èlötë om omnant poutë ngarangk wakaim öpnaarö.

Yesu pi teënt kaalak waisëpnaap

⁶ Ne pötön itenaan enselëpök epël ök yenëa. “Ngön epot pout yaap panëët, omnaröa pangk kön wi kosang wasëpnaat. Aköp Anutu pim Pulö tektek ngön yaaõ omnarö kaamök yaalmë pöpök pim inëen ruurö omën peene orööpnaatön èwat sëpënëak pim ensel namp pitëm naë wes mëa.”

⁷ Pël yenëaan Yesuuk epël ök ya. “Kat wieë. Ne teëntom waisumaap. Omën namp nem tektek ngön pep epweri wia epot ngaarëk weim öpna pöp pi èrëpërëp èëpnaap.”

⁸ Ne Sonok ngön epot kat wiak omën epotön itenaut. Ne epotön kat wiire itaampö pël èak ensel ök neeaõre pet elnë pël èaõ pöpë ingesiarë ikanöök rar rë mowesirak tok oriak piin yaya mamëak yaëen ⁹ epël yenëa. “Ni neen pil

elnëengan. Anutu pimëntenökëer yaya mam. Niire nim kar tektek ngön yaaõre omën pourö ngön pep epweri wia pöt ngaarëk yeõ pörö tiar ya kopët nent ngawi yamëngkaurö pötaanök.” ¹⁰ Pël neak pi kaalak epël ök yenëa. “Anutuu ngön pep epweri wia epot ngep èak önganok. Ngön pötë këët orööpna akunet temanöm yes. ¹¹ Omën wëwë utpet wëa pöp piita om yal menak pël è seim öp. Kewilring wëa pöp piita om yal menak pël è seim öp. Wotpil wëa pöp piita om yal menak pël è seim öp. Èn lup kölam wëa pöp piita om yal menak pël è seim öp.”

¹² Pël yenëaan Yesuuk kaalak epël ök ya. “Kat wi. Ne teëntom pan waisumaap. Ne omën pouröa sumat wak wais pitëm omnant yaaütë kangut neenemot mempaap. ¹³ Ne tapöp wot rëaupök kaalak ènëm remaap. Ne omnant ngës rë ulmëaupök kaalak pet irumaap.

¹⁴ “Omën pitëm ulpëenöt irak lup kölam wë pörö pit èrëpërëp èëpnaarö. Pël èak këra wëwë kosangët yemengka pömentëkaan yok pangk ulöp tò nak ka kësangöökë èm kanöt tè wiaan öngpök ilapnaarö. ¹⁵ Pël èëpnaatak omën ke epëlörö ka pöökë öngpök neilapan, om ka tomök öpnaarö. Kentre pol ket èak wëwë kewilring wëere kipre këar nga è, öngre omp nga èere mën wel wi, Anutuu urtak omp ak kaaröröere kön ket èauröaan ngëengk wesak yaya maõ, ngön kaar aõre pötë ènëm è, omën ke pil yaaõ pörö ka tomök öpnaarö.

¹⁶ “Ne Yesu nook nem ensel namp wes mëen wais ar ingre mor sauröen ngön ök niia. Ne Tewit pim kurmentëkaan oröaup. Ne tapöpök tangewesi ök èwaaingëp.”

¹⁷ Pulööre Sëpsëp Ruupë öng yaup piaripök, “Ni wais,” pël ya. Pël èen omën namp ngön pipët kat wiak

pöt puukta, “Ni wais,” pël ap. Yaap omēn namp iiten yaēn pöt waisēp. Pi i omnarō kol mangkēn nak wēwē kosangta yaō yesa pöt nēmpēnēak kent yaēn pöt nēmp. I pöt sum won, yaap nēmpnaat.

¹⁸ Ar Anutuu tektek ngōn pep epweri wia epot sangk kelak kat wiinēērōaan pepanōm ngōn epēt ök yeniak. Omēn namp Anutuu ngōnte wak pim könōōkaan ngōn munt nantring yal menak irikor ēēpna pöp Anutuuk maan omēn utpet nant omnarō utpet mowasēpna pep epweri retēng ēa

pöt pim naē orōōpnaat. ¹⁹ Ēn omēn nampök pep epweriaan Anutuu ngōn nent kērē olēak irikor ēēpna pöp Anutuuk kangiir piin epël mapnaap. “Kēra wēwē kosangēt yemengka pōmentēkaan ulöp tō nēere ka kēsang ngēēngk epōök wē nem omnarōa ēēpēnēak pep epweri ngōn ēa pöl naēngan.”

²⁰ Ngōn epot tekeri wesa pöpök epël ya. “Yaap, ne teēt waisumaap.” Yaap. Aköp Yesu, ni wais.

²¹ Aköp Yesu pim komre kolap pöt Anutuu omnarō arim naē wiaap. Yaap.